SUMMA TOTIUS THEOLOGIAE S. THOMAE AQUINATIS, DOCTORIS...

Tommaso : d'Aquino santo

Digitized by Google

NAZ. CENTR.
R. BIBLIOTECA
204
7 B
27
VITT. EMAN. II
ROMA

Digitized by Google

20h. ¼. B. 27

Digitized by Google

Digitized by Google

SUMMA
TOTIUS THEOLOGIÆ S. THOMÆ AQUINATIS,
DOCTORIS ANGELICI

Ordinis Prædicatorum.

TERTIÆ PARTIS
Volumen Secundum.

ÆDITIO NOVA CORRECTIOR

LUGDUNI,

Sumptibus JOANNIS BAPTISTÆ BARBIER,
in vico Mercatorio ; ſub ſigno
Angeli Cuſtodis.

M. DC. LXXXVIII.

CUM APPROB. ET PERMISSU

BIBL. NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

INDEX

QVÆSTIONVM, ET ARTICVLORVM Voluminis ſecundi Tertiæ partis.

De ſacramentis, Quid ſit Sacramentum. Quæſtio 60.

Vtrum
- ſacramentum ſit in genere ſigni? 1
- omne ſignum rei ſacræ ſit ſacramentum; 2
- ſacramentum ſit ſignum vnius rei tantum an plurium? 3
- ſacramentum ſit ſignum quod eſt res ſenſibilis? 4
- requirantur determinatæ res ad ſacramenta? 5
- ad ſacramentum requiratur ſignificatio, quæ eſt per verba? 6
- requirantur determinata verba? 7
- illis verbis poſsit aliquid addi vel ſubtrahi? 8

De neceſſitate ſacramentorum. Quæſtio 61.

Vtrum ſacramenta fuerint neceſſaria
- ad ſalutem humanam? 1
- in ſtatu ante peccatum? 2
- in ſtatu poſt peccatum ante Chriſtum? 3
- poſt Chriſti aduentum? 4

De effectu principali Sacramentorum, qui eſt gratia. Quæſtio 62.

Vtrum
- ſacramenta nouæ legis ſint cauſa gratiæ? 1
- gratia ſacramentalis aliquid addat ſuper gratiam virtutum & donorum; 2
- ſacramenta contineant gratiam? 3
- ſit in eis aliqua virtus ad cauſandam gratiam? 4
- talis virtus in ſacramentis deriuetur à paſsione Chriſti? 5
- ſacramenta veteris legis gratiam cauſarent? 6

De effectu Sacramentorum, qui eſt character. Quæſtio 63.

Vtrum ex ſacramentis cauſetur character aliquis in anima? 1

Quid ſit ille character? 2

Cuius ſit character? 3

In quo ſit ſicut in ſubiecto? 4

Vtrum
- ſit indelebilis? 5
- omnia ſacramenta imprimant characterem? 6

De cauſa ſacramentorum. Quæſt. 64.

Vtrum
- ſolus Deus interius operetur in ſacramentis? 1
- inſtitutio ſacramentorum ſit ſolum à Deo? 2

De poteſtate quam Chriſtus habuit in ſacramentis? 3

Vtrum
- illam poteſtatem potuerit aliis communicare? 4
- poteſtas miniſterij in ſacramentis conueniat malis? 5
- mali peccent diſpenſando ſacramenta? 6
- angeli poſsint eſſe miniſtri ſacramentorum? 7

Digitized by Google

Vtrum intentio miniſtri requiratur in ſacramentis? 8
requiratur ibi recta fides, ita quod infidelis non poſsit tradere ſacramentum? 9
requiratur ibi recta intentio? 10

De numero & modo ſacramentorum. Quæſt. 65.

Vtrum ſint ſeptem ſacramenta? 1
De ordine eorum ad inuicem. 2
De comparatione eorum. 3
Vtrum omnia ſacramenta ſint de neceſsitate ſalutis? 4

De ſacramento baptiſmi quantum ad ea, quæ ad ipſum pertinent. Quæſt. 66.

Quid ſit baptiſmus, vtrum ſcilicet ſit ablutio? 1
De inſtitutione huius ſacramenti. 2
Vtrum aqua ſit propria materia huius ſacramenti? 3
requiratur aqua ſimplex? 4
hæc ſit conueniens forma huius ſacramenti: Ego te baptizo in nomine patris, & filij, & ſpiritus ſancti? 5
aliquis poſsit baptizari ſub hac forma: Ego te baptizo in nomine Chriſti? 6
immerſio ſit de neceſsitate baptiſmi? 7
requiratur trina immerſio? 8
baptiſmus poſsit reiterari? 9
De ritu baptiſmi. 10
De diſtinctione baptiſmatum. 11
De comparatione baptiſmatum. 12

De miniſtris baptiſmatis Quæſt. 67.

Vtrum ad diaconum pertineat baptizare? 1
hoc pertineat ad presbyterum, an ſolum ad epiſcopum? 2
laicus poſsit ſacramentum baptiſmi conferre? 3
hoc poſsit facere mulier? 4
non baptizatus poſsit baptizare? 5
plures poſsint ſimul baptizare vnum & eundem? 6
neceſſe ſit eſſe aliquem qui baptizatum de ſacro fonte recipiat? 7
recipiens aliquem de ſacro fonte obligetur ad eius inſtructionem? 8

De ſuſcipientibus baptiſmum. Quæſtio 68.

Vtrum Omnes teneantur ad ſuſcipiendum baptiſmum? 1
aliquis poſsit ſaluari ſine baptiſmo? 2
baptiſmus ſit differendus? 3
peccatores ſint baptizandi? 4
peccatoribus baptizatis ſint imponenda opera ſatisfactoria? 5
requiratur confeſsio peccatorum? 6
requiratur intentio ex parte baptizati? 7
requiratur fides? 8

Vtrum

Vtrum { pueri { ſint baptizandi? 9
Iudæorum ſint baptizandi inuitis parentibus? 10 }
aliqui ſint baptizandi in maternis vteris exiſtentes? 11
furioſi & amentes ſint baptizandi? 12 }

De effectibus baptiſmi. Quæſtio 69.

Vtrum { per baptiſmum { auferantur omnia peccata? 1
liberetur homo ab omni pœna; 2 }
baptiſmus auferat omnes pœnalitates huius vitæ? 3
per baptiſmum conferantur homini gratiæ & virtutes? 4 }

De effectibus virtutum, qui per baptiſmum conferuntur. 5

Vtrum { etiam paruuli per baptiſmum gratias & virtutes accipiant? 6
per baptiſmum aperiatur baptizatis ianua regni cœleſtis? 7
baptiſmus æqualem effectum habeat in hominibus baptizatis? 8
fictio impediat effectum baptiſmi? 9
recedente fictione baptiſmus obtineat effectum ſuum? 10 }

De circumciſione, quæ præceſſit baptiſmum. Quæſtio 70.

Vtrum { circumciſio fuerit præparatoria & figuratiua baptiſmi? 1
fuerit conuenienter inſtituta; 2
ritus circumciſionis fuerit conueniens? 3
circumciſio conferat gratiam? 4 }

De præparatoriis, quæ concurrunt ſimul cum baptiſmo. Quæſt. 71.

Vtrum { Catechiſmus debeat præcedere baptiſmum? 1
baptiſmum debeat præcedere exorciſmus? 2
ea quæ aguntur in Catechiſmo, & exorciſmo, aliquid efficiant, an ſolum ſignificent? 3
baptizandi debeant catechizari vel exorcizari per ſacerdotes? 4 }

De ſacramento confirmationis. Quæſtio 72.

Vtrum confirmatio ſit ſacramentum? 1
De materia huius ſacramenti. 2
Vtrum ſit de neceſsitate ſacramenti, quod chriſma fuerit per episcopum conſecratum? 3
De forma ipſius. 4

Vtrum { imprimat characterem? 5
character confirmationis characterem baptiſmalem præſupponat? 6
conferat gratiam? 7 }

Cui competat recipere hoc ſacramentum. 8

Digitized by Google

In qua parte recipiatur. 9
Vtrum { requiratur aliquis qui teneat confirmandum? 10
hoc ſacramentum per ſolos epiſcopos detur? 11 }
De ritu eius. 12

De ſacramento euchariſtiæ. Quæſtio 73.

Vtrum { Euchariſtia ſit ſacramentum? 1
ſit { vnum vel plura? 2
de neceſsitate ſalutis? 3 } }
De { nominibus eius. 4
inſtitutione ipſius. 5
figuris eius. 6 }

De materia euchariſtiæ ſecundum ſpeciem. Quæſtio 74.

Vtrum { panis & vinum ſint materia huius ſacramenti? 1
ad materiam huius ſacramenti requiratur determinata quantitas? 2
materia huius ſacramenti ſit panis triticeus? 3
ſit panis azymus an fermentatus? 4
materia huius ſacramenti ſit vinum de vite? 5
ſit admiſcenda aqua? 6
aqua ſit de neceſsitate huius ſacramenti? 7 }
De quantitate aquæ, quæ apponitur? 8

De conuerſione panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti. Quæſtio 75.

Vtrum { in hoc ſacramento ſit corpus Chriſti ſecundum veritatem? 1
in hoc ſacramento remaneat ſubſtantia panis & vini poſt conſecrationem; 2
ſubſtantia panis poſt conſecrationem huius ſacramenti annihiletur, an in priſtinam materiam reſoluatur? 3
panis poſsit conuerti in corpus Chriſti? 4
in hoc ſacramento remaneant accidentia panis & vini? 5
remaneat forma ſubſtantialis panis? 6
iſta conuerſio fiat in inſtanti? 7
hæc ſit vera, ex pane fit corpus Chriſti? 8 }

De modo, quo corpus Chriſti exiſtit in hoc ſacramento. Quæſtio 76.

Vtrum { totus Chriſtus ſit ſub { hoc ſacramento? 1
vtraque ſpecie ſacramenti? 2
vtraque parte ſpecierum? 3 }
dimenſiones corporis Chriſti totæ ſint ſub hoc ſacramento? 4
corpus Chriſti { ſit ſub hoc ſacramẽto localiter? 5
moueatur ad motum hoſtiæ vel calicis poſt conſecrationem; 6
ſub hoc ſacramento poſsit ab oculo aliquoid veri? 7 } }

Vtrum

Vtrum verum corpus Chriſti remaneat in hoc ſacramento, cum miraculoſe apparet ſub ſpecie pueri, vel carnis? 8

De accidentibus remanentibus in hoc ſacramento.

Quæſtio 77.

Vtrum
- accidentia ſint ſine ſubiecto? 1
- quantitas dimenſiua ſit ſubiectum accidentium aliorum; 2
- huiuſmodi accidentia poſsint immutare aliquod corpus extrinſecum? 3
- poſsint corrumpi? 4
- poſsit ex eis aliquid generari? 5
- poſsint nutrire: 6
- in fractione panis ſpecies ſacramētalis frangatur? 7
- vino conſecrato poſsit liquidum admiſceri? 8

De forma huius ſacramenti.

Quæſtio 78.

Vtrum hæc ſit conueniens forma huius ſacramenti, Hoc eſt corpus, &c. 1

Vtrum
- forma conſecrationis panis ſit conueniens, Hoc eſt corpus, &c. 2
- ſit conueniens forma conſecrationis ſanguinis, Hic eſt calix, &c. 3
- in verbis dictarum formarum ſit aliqua vis creata effectiua conſecrationis? 4
- locutiones in prædictis formis ſint veræ? 5

De comparatione vnius formæ ad aliam. 6

De effectibus huius ſacramenti.

Quæſt. 79.

Vtrum
- hoc ſacramentum conferat gratiam? 1
- effectus huius ſacramenti ſit
  - adeptio gloriæ? 2
  - remiſsio peccati mortalis? 3
- per hoc ſacramentum remittatur
  - peccatum veniale? 4
  - tota pœna peccati: 5
- hoc ſacramentum
  - præſeruet hominem à peccatis futuris: 6
  - proſit aliis, quam ſumētibus: 7
- per peccatum veniale impediatur effectus huius ſacramenti? 8

De vſu ſiue ſumptione huius ſacramenti in communi:

Quæſtio 80.

Vtrum
- ſint duo modi manducandi hoc ſacramentum, ſcilicet ſacramentaliter, & ſpiritualiter; 1
- ſoli homini conueniat manducare ſpiritualiter hoc ſacramentum; 2
- ſolius hominis iuſti ſit manducare ſacramentaliter; 3
- peccator manducans ſacramentaliter peccet; 4

* 5 Vtrum

Vtrum
- hoc ſit grauiſsimum omnium peccatorum? 5
- peccator accedens ad hoc ſacramentum ſit repellendus? 6
- nocturna pollutio impediat hominem à ſumptione huius ſacramenti? 7
- ſit
  - ſolum à ieiunis ſumendum? 8
  - recipiendum à non habẽtibus vſum rationis? 9
  - quotidie ſumendum? 10
- liceat
  - omnino abſtinere? 11
  - conficere corpus ſine ſanguine? 12

De vſu, quo Chriſtus vſus eſt iſto ſacramento.

Quæſtio 81.

Vtrum
- ipſe Chriſtus ſumpſerit corpus ſuum, & ſanguinem? 1
- dederit
  - ea Iudæ? 2
  - & aſſumpſerit corpus paſsibile, vel impaſsibile? 3

Quomodo ſe habuiſſet Chriſtus ſub hoc ſacramento, ſi fuiſſet in triduo mortis reſeruatum aut conſecratum? 4

De miniſtris huius ſacramenti.

Quæſtio 82.

Vtrum
- conſecrare hoc ſacramentum ſit proprium ſacerdotis? 1
- plures ſacerdotes ſimul poſsint eamdem hoſtiam conſecrare? 2
- diſpenſatio huius ſacramenti pertineat ad ſolum ſacerdotem? 3
- liceat ſacerdoti conſecranti à communione abſtinere? 4
- ſacerdos peccator poſsit conficere hoc ſacramentum? 5
- Miſſa mali ſacerdotis minus valeat, quam boni? 6
- hæretici, & ſchiſmatici, vel excommunicati poſsint conficere hoc ſacramentum? 7
- degradati? 8
- peccent à talibus communionem recipientes? 9
- liceat ſacerdoti omnino à celebratione ceſſare? 10

De ritu huius ſacramenti.

Quæſtio 83.

Vtrum in celebratione huius myſterij Chriſtus immoletur? 1

De tempore celebrationis. 2

De loco, & aliis quæ pertinent ad apparatum huius celebrationis. 3

De his quæ
- in celebratione huius myſterij dicuntur. 4
- circa celebrationem huius myſterij fiunt. 5

De defectibus, qui circa celebrationem huius myſterij committuntur. 6

De

INDEX.

De ſacramento pœnitentiæ. Quæſtio 84.

Vtrum pœnitentia ſit ſacramentum? 1

De { materia huius ſacramenti. 2
forma ipſius. 3 }

Vtrum { impoſitio manus requiratur ad hoc ſacramentum? 4
hoc ſacramentum ſit de neceſsitate ſalutis? 5 }

De { ordine eius ad alia ſacramenta. 6
inſtitutione eius. 7
duratione ipſius. 8
continuatione eius. 9 }

Vtrum poſsit iterari? 10

De pœnitentia ſecundum quod eſt virtus. Quæſtio 85.

Vtrum { pœnitentia ſit virtus? 1
ſit virtus ſpecialis? 2
ſub qua ſpecie virtutis contineatur? 3 }

De ſubiecto eius. 4
De cauſa eius. 5
De ordine eius ad alias virtutes. 6

De effectu pœnitentiæ. Quæſtio 86.

Vtrum { omnia peccata mortalia per pœnitentiam auferantur? 1
poſsint ſine pœnitentia tolli; 2
poſsit vnum remitti ſine alio? 3
pœnitentia auferat culpam remanente reatu? 4
remaneant reliquiæ peccatorum? 5
auferre peccatum ſit effectus pœnitẽtiæ in quantum eſt virtus, an in quantum eſt ſacramentum? 6 }

De remiſsione venialium peccatorum. Quæſtio 87.

Vtrum { ſine pœnitentia peccatum veniale poſsit remitti? 1
poſsit dimitti ſine gratiæ infuſione? 2
peccata venialia remittantur per aſperſionem aquæ benedictæ, & tunſionem pectoris, & orationem dominicam, & alia huiuſmodi? 3
peccatum veniale poſsit remitti ſine mortali? 4 }

De reditu peccatorum per pœnitentiam dimiſſorum. Quæſtio 88.

Vtrum { peccata per pœnitentiam dimiſſa redeant ſimpliciter per ſequens peccatum? 1
aliquo modo per ingratitudinem redeant ſpecialius ſecundum quædam peccata; 2
redeant in æquali reatu? 3
illa ingratitudo per quam redeunt, ſit ſpeciale peccatum? 4 }

De recuperatione virtutum per pœnitentiam. Quæſtio 89.

Vtrum per pœnitentiam reſtituantur virtutes? 1

Vtrum

Vtrum
- reſtituantur in æquali quantitate ? 2
- reſtituatur pœnitenti æqualis dignitas ? 3
- opera
  - virtutum per peccatum ſequens mortificentur ? 4
  - mortificata per peccatum, per pœnitentiam reuiuiſcant ? 5
  - mortua, id eſt, ſine charitate facta, per pœnitentiam viuificentur ? 6

De partibus pœnitentia in generali.

Quæſt. 90.

Vtrum pœnitentia habeat partes ? 1
De numero partium eius. 2
Quales partes ſint ? 3
De diuiſione eius in partes ſubiectiuas. 4

FINIS.

TER

SVMMÆ TOTIVS THEOLOGIÆ
Doctoris Angelici,

S. THOMAE AQVINATIS
Ordinis Prædicatorum,

TERTIÆ PARTIS.
Volumen Secundum.

QVAESTIO LX.

De Sacramentis, in octo articulos diuiſa.

POST conſiderationem eorum quæ pertinent ad myſteria Verbi incarnati, conſiderandum eſt de Eccleſiæ ſacramentis, quæ ab ipſo verbo incarnato efficaciam habent. Et prima conſideratio erit de ſacramentis in communi. Secunda de vnoquoque ſacramentorum in ſpeciali.

¶ CIRCA primum quinque conſideranda ſunt. Primo, quid ſit ſacramentum? Secundo, de neceſsitate ſacramentorum. Tertio, de effectibus ſacramentorum. Quarto, de cauſa eorum. Quinto, de numero.

CIRCA primum quæruntur octo.

¶ Primo, vtrum ſacramentum ſit in genere ſigni?

¶ Secundo, vtrum omne ſignum rei ſacræ, ſit ſacramentum?

¶ Tertio, vtrum ſacramentum ſit ſignum vnius rei tantum, vel plurium?

Quarto, vtrum ſacramentum ſit ſignum quod eſt res ſenſibilis?

Quinto, vtrum ad ſacramentum requiratur determinata res ſenſibilis?

Sexto, vtrum ad ſacramentum requiratur ſignificatio, quæ eſt per verba?

Septimo, vtrum requirantur determinata verba? 3.26

Octauo, vtrum illis verbis poſsit aliquid addi, vel ſubtrahi? 4. d. 1. q. 1. art. 1.

Art. 1. *Vtrum Sacramentum ſit in genere ſigni?* q. 1. et

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod ſacramentum non ſit in genere ſigni. Videtur enim ſacramentum dici à ſacrando, ſicut medicamentum à medi- art. 3. ad 1. et 4. q. 1. ad 1.

 cando.

Digitized by Google

cando. Sed hoc magis videtur pertinere ad rationem cauſæ, quam ad rationem ſigni. Ergo ſacramentum magis eſt in genere cauſæ, quam in genere ſigni.

¶ 2. Præterea, Sacramentum videtur aliquid occultum ſignificare: ſecundum illud Tob. 12. Sacramentum Regis abſcondere bonum eſt. Et Epheſ. 3. Quæ ſit diſpenſatio Sacramenti abſconditi à ſæculis in Deo. Sed illud quod eſt abſconditum, videtur eſſe contra rationem ſigni. Nam ſignum eſt quod præter † ſpeciem quam ingerit ſenſibus, facit aliquid aliud in cognitionem venire: vt patet per Auguſt.* in 2. de Doct. Chriſt. ergo videtur, quod ſacramentum non ſit in genere ſigni.

† Alias per.

** c. 1. cir. prin. to. 3.*

¶ 3. Præterea, Iuramentum quandoque ſacramentum nominatur: dicitur enim in † Decr. 22. q. 5. Paruuli qui ſine ætate rationali ſunt, non cogantur iurare: & qui ſemel periuratus fuerit, nec teſtis ſit poſt hoc, nec ad ſacramentum (id eſt, iuramentum) accedat. Sed iuramentum non pertinet ad rationem ſigni. Ergo videtur, quod ſacramentum non ſit in genere ſigni.

† c. Paruuli qui ſine ætate.

SED contra eſt, quod Aug.* dicit in 10. de ciu. Dei Sacrificium viſibile, inuiſibilis ſacrificij ſacramentum, id eſt, ſacrum ſignum eſt.

** c. 15. non procul à prin. t. 5.*

RESPONDEO dicendum, quod omnia quæ habent ordinem ad vnum aliquid (licet diuerſimode) ab illo denominari poſſunt: ſicut à ſanitate, quæ eſt in animali, denominatur ſanum, non ſolum animal, quod eſt ſanitatis ſubiectum, ſed dicitur medicina ſana, in quantum eſt ſanitatis effectiua; diæta vero, in quantum eſt conſeruatiua eiuſdem; & vrina, in quantum eſt ſignificatiua ipſius. Sic igitur ſacramentum poteſt aliquid dici, vel quia in ſe habet aliquam ſanctitatem occultam (& ſecundum hoc, ſacramentum idem eſt quod ſacrum ſecretum,) vel quia habet aliquem ordinem ad hanc ſanctitatem, vel cauſæ, vel ſigni, vel ſecundum quamcumque aliam habitudinem. Specialiter autem nunc loquimur de ſacramentis, ſecundum quod important habitudinem ſigni: & ſecundum hoc ſacramentum ponitur in genere ſigni.

Ad primum ergo dicendum, quod quia medicina ſe habet vt cauſa effectiua ſanitatis, inde eſt quod omnia denominata à medicina, dicuntur per ordinem ad vnum primum agens: & propter hoc medicamentum importat cauſalitatem quamdam. Sed ſanctitas, à qua denominatur ſacramentum, non ſignificatur per modum cauſæ efficientis, ſed magis per modum cauſæ formalis, vel finalis: & ideo non oportet, quod ſacramentum ſemper importet cauſalitatem.

Ad

Ad ſecundum dicendum, quod ratio illa procedit, ſecundum quod Sacramentum idem eſt quod ſacrum ſecretum. Dicitur autem non ſolum Dei ſecretum, ſed etiam Regis, eſſe ſacrum & ſacramentum: quia ſecundum antiquos ſancta, vel ſacroſancta dicebantur, quæcumque violari non licebat: ſicut etiam muri ciuitatis, & perſonæ in dignitatibus conſtitutæ. Et ideo illa ſecreta ſiue diuina, ſiue humana, quæ non licet violari, quibuſlibet publicando, dicuntur ſacra, vel ſacramenta.

Ad tertium dicendum, quod etiam iuramentum habet quamdam habitudinem ad res ſacras: in quantum ſcilicet eſt quædam conteſtatio facta per aliquid ſacrum. Et ſecundum hoc dicitur iuramentum eſſe ſacramentum, non eadem ratione, qua nunc loquimur de ſacramentis: non tamen æquiuoce ſumpto nomine Sacramenti, ſed analogice, ſcilicet ſecundum diuerſam habitudinem ad aliquid vnum, quod eſt res ſacra.

Art. 2. *Vtrum omne ſignum rei ſacræ ſit Sacramentum?* 327

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod non omne ſignum rei ſacræ ſit Sacramentum. Omnes enim creaturæ ſenſibiles ſunt ſigna rerum ſacrarum, ſecundum illud Rom. primo, Inuiſibilia Dei, per ea quæ facta ſunt intellecta, conſpiciuntur. Nec tamen omnes res ſenſibiles poſſunt dici ſacramenta. Non ergo omne ſignum rei ſacræ, eſt ſacramentum.

inf. q. 64. a. 2. & 1. 2. q. 101. a 4. cor. & q. 102. a 5. cor. & 4. d. 1. q. 1. a. 1. q. 1.

¶ 2. Præterea, Omnia quæ in veteri lege ſiebant, Chriſtum figurabant, qui eſt ſanctus ſanctorum: ſecundum illud primæ ad Corinthios 10. Omnia in figura contingebant illis. Et Coloſſ. 2. Quæ ſunt vmbra futurorum, corpus autem Chriſti. Nec tamen omnia geſta Patrum veteris Teſtamenti, vel etiam omnes cæremoniæ legis, ſunt ſacramenta: ſed quædam ſpecialiter, ſicut in ſecunda parte habitum eſt †. Ergo videtur, quod non omne ſignum rei ſacræ ſit Sacramentum.

† 1. 2. qu. 101. a. 4.

¶ 3. Præterea, Etiam in nouo Teſtamento multa geruntur, in ſignum alicuius rei ſacræ, quæ tamen non dicuntur ſacramenta: ſicut aſperſio aquæ benedictæ, conſecratio altaris, & ſimilia. Non ergo omne ſignum rei ſacræ, eſt ſacramentum.

SED contra eſt, quod definitio conuertitur cum definito. Sed quidam definiunt ſacramentum per hoc quod eſt ſacræ rei ſignum, & hoc etiam videtur ex auctoritate Auguſtini * ſupra inducta. Ergo videtur, quod omne ſignum rei ſacræ, ſit ſacramentum.

** In art. præc. sed contra.*

RESPONDEO dicendum, quod ſigna proprie dantur hominibus, quorum eſt per nota ad ignota

peruenire. Et ideo proprie dicitur ſacramentum, quod eſt ſignum alicuius rei ſacræ ad homines pertinentis: vt ſcilicet proprie dicatur Sacramentum, ſecundum quod nunc de ſacramentis loquimur, quod eſt ſignum rei ſacræ, in quantum eſt ſanctificans homines.

Ad primum ergo dicendum, quod creaturæ ſenſibiles ſignificant alquid ſacrum, ſcilicet ſapientiam & bonitatem diuinam, in quantum ſunt in ſeipſis ſacra: non autem in quantum nos per ea ſanctificamur. Et ideo non poſſunt dici ſacramenta, ſecundum quod nunc loquimur de ſacramentis.

Ad ſecundum dicendum, quod quædam ad vetus Teſtamentum pertinentia, ſignificabant ſanctitatem Chriſti, ſecundum quod in ſe ſanctus eſt. Quædam vero ſignificabant ſanctitatem eius, in quantum per ea nos ſanctificamur: ſicut immolatio agni Paſchalis ſignificabat immolationem Chriſti, qua ſanctificati ſumus. Et talia dicuntur proprie veteris Legis ſacramenta.

Ad tertium dicendum, quod res denominatur à fine & complemento: diſpoſitio autem non eſt finis neque perfectio. Et ideo quæ ſignificant diſpoſitionem ad ſanctitatem, non dicuntur ſacramenta (de quibus procedit obiectio) ſed ſolum ea quæ ſignificant perfectionem ſanctitatis humanæ.

328 **Art. 3.** *Vtrum ſacramentum ſit ſignum vnius rei tantum?*

4. d. 1. q. 1. a. 1. q. 1. ad 4. & art. 3. cor.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod ſacramentum non ſit ſignum niſi vnius rei. Id enim quo multa ſignificantur, eſt ſignum ambiguum, & per conſequens fallendi occaſio: ſicut patet de nominibus æquiuocis. Sed omnis fallacia debet remoueri à Chriſtiana Religione: ſecundum illud Coloſſ. 2. Videte, ne quis vos ſeducat per philoſophiam, & inanem fallaciam. Ergo videtur, quod ſacramentum non ſit ſignum plurium rerum.

¶ 2. Præterea, Sicut dictum eſt †, ſacramentum ſignificat rem ſacram, in quantum eſt humanæ ſanctificationis cauſa. Sed vna ſola eſt cauſa humanæ ſanctificationis, ſcilicet ſanguis Chriſti, ſecundum illud Hebr. vlt. Ieſus vt ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt. Ergo videtur, quod ſacramentum non ſignificet plura.

† art. præc.

¶ 3. Præterea, Dictum eſt *, quod Sacramentum proprie ſignificat ipſum finem ſanctificationis. Sed finis ſanctificationis eſt vita æterna, ſecundum illud Rom. 6. Habetis fructum veſtrum in ſanctificatione, finem vero vitam æternam. Ergo videtur, quod ſacramen

** art. præc. ad 3.*

cramentum non ſignificet niſi vnam rem, ſcilicet vitam æternam.

SED contra eſt, quod in ſacramento altaris eſt duplex res ſignificata, ſcilicet corpus Chriſti verum, & myſticum, vt † Aug. dicit in lib. ſent. Proſperi. *De conſ. d. 2. cap. hoc eſt quod dicimus,*

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut dictum eſt *) ſacramentum propriè dicitur, quod ordinatur ad ſignificandam noſtram ſanctificationem. In qua tria poſſunt conſiderari, videlicet ipſa cauſa ſanctificationis noſtræ, quæ eſt paſsio Chriſti: & forma noſtræ ſanctificationis, quæ conſiſtit in gratia & virtutibus: & vltimus finis ſanctificationis noſtræ, quæ eſt vita æterna. Et hæc omnia per ſacramenta ſignificantur. Vnde ſacramentum eſt & ſignum rememoratiuum eius quod præceſsit, ſcilicet paſsionis Chriſti; & demonſtratiuum eius quod in nobis efficitur per Chriſti paſsionem, ſcilicet gratiæ; & prognoſticum, id eſt, prænuntiatiuum futuræ gloriæ. * *ar. præc.*

Ad primum ergo dicendum, quod tunc eſt ſignum ambiguum, præbens occaſionem fallendi, quando ſignificat multa, quorum vnum non ordinatur ad aliud. Sed quando ſignificat multa, ſecundum quod ex eis quodam ordine efficitur vnum, tunc non eſt ſignum ambiguum, ſed certum: ſicut hoc nomen homo, ſignificat animam & corpus, prout ex eis conſtituitur humana natura. Et hoc modo ſacramentum ſignificat tria prædicta *, ſecundum quod quodam ordine ſunt vnum. *in eo. art.*

Ad ſecundum dicendum, quod ſacramentum in hoc quod ſignificat rem ſanctificantem, oportet quod ſignificet effectum, qui intelligitur in ipſa cauſa ſanctificante, prout eſt ſanctificans.

Ad tertium dicendum, quod ſufficit ad rationem ſacramenti, quod ſignificet perfectionem quæ eſt forma: nec oportet quod ſolum ſignificet perfectionem, quæ eſt finis.

Art. 4. Vtrum ſacramentum ſit ſemper aliqua res ſenſibilis? 329

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod ſacramentum non ſemper ſit aliqua res ſenſibilis. Quia ſecundum Philoſophum in lib. Priorum, Omnis effectus, ſuæ cauſæ ſignum eſt. Sed ſicut ſunt quidam effectus ſenſibiles, ita etiam ſunt quidam effectus intelligibiles, ſicut ſcientia eſt effectus demonſtrationis. Ergo non omne ſignum eſt ſenſibile. Sufficit autem ad rationem ſacramenti, quod ſit ſignum alicuius rei ſacræ, in quantum per eam homo ſanctificatur: vt dictum eſt †. Non ergo requiritur *4. d. 1. q. 1. a. 1. q. 1. & a. 2. q. 1. & a. 3. 0. & 4. con. c. 56. & 10. 3. cor. 4. † art. 2. huius q.*

ad ſacramentum, quod ſit aliqua res ſenſibilis.

¶ 2. Præterea, Sacramenta pertinent ad cultum vel regnum Dei. Sed res ſenſibiles non videntur pertinere ad cultum Dei: dicitur enim Ioan. 4. Spiritus eſt Deus, & eos qui adorant eum, in Spiritu & veritate oportet adorare. Et Roman. 14. Non eſt regnum Dei, eſca & potus. Ergo res ſenſibiles non requiruntur ad ſacramentum.

l.2.c.19. tom.1. ¶ 3. Præterea, Auguſt.* dicit in lib. de libero arbitrio, quod res ſenſibiles ſunt minima bona, ſine quibus homo rectè viuere poteſt. Sed ſacramenta ſunt de q. 61. neceſsitate ſalutis humanæ (vt infra patebit*) & ita ſine eis homo recte viuere non poteſt. Non ergo res ſenſibiles requiruntur ad ſacramenta.

tract. 80. in euang. Ioan. poſt me. to. 9. SED contra eſt, quod Auguſt.* dicit ſuper Ioan. Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum. Et loquitur ibi de elemento ſenſibili, quod eſt aqua. Ergo res ſenſibiles requiruntur ad ſacramenta.

RESPONDEO dicendum, quod ſapientia diuina vnicuique rei prouidet ſecundum ſuum modum: & propter hoc dicitur Sapient. 8. quod ſuauiter diſponit omnia. Vnde & Matth. 25. dicitur, quod dedit vnicuique ſecundum propriam virtutem. Eſt autem homini connaturale, vt per ſenſibilia perueniat in cognitionem intelligibilium. Signum autem eſt, per quod aliquis deuenit in cognitionem alterius. Vnde cum res ſacræ, quæ per ſacramenta ſignificantur, ſint quædam ſpiritualia & intelligibilia bona, quibus homo ſanctificatur: conſequens eſt, vt per aliquas res ſenſibiles ſignificatio ſacramenti impleatur: ſicut etiam per ſimilitudinem ſenſibilium rerum in diuina Scriptura res ſpirituales nobis deſcribuntur. Et inde eſt, quod ad ſacramenta requiruntur res ſenſibiles: vt etiam c. 1. inter me. & f. Dionyſ.* probat in 1. cap. cæleſt. hierar.

Ad primum ergo dicendum, quod vnumquodque præcipuè denominatur & diffinitur ſecundum id quod conuenit ei primo & per ſe, non autem ſecundum id quod conuenit ei per aliud. Effectus autem ſenſibilis per ſe habet, quod ducat in cognitionem alterius, quaſi primo & per ſe homini innoteſcens: quia omnis noſtra cognitio à ſenſu oritur. Effectus autem intelligibiles non habent, quod poſsint ducere in cognitionem alterius, niſi in quantum ſunt per aliud manifeſtati, id eſt, per aliqua ſenſibilia. Et inde l.2. de doctrina Chr. circ. pri. l.t.3. eſt, quod primo & principaliter dicuntur ſigna, quæ ſenſibus offeruntur: ſicut Auguſt.* dicit in 2. de Doctrina Chriſtiana: vbi dicit, quod Signum eſt, quod præter ſpeciem quam ingerit ſenſibus, facit aliquid

aliud

Digitized by Google

aliud in cognitionem venire. Effectus autem intelligibiles non habent rationem ſigni, niſi ſecundum quod ſunt manifeſtati per aliqua ſigna. Et per hunc etiam modum, quædam quæ non ſunt ſenſibilia, dicuntur quodammodo ſacramenta, in quantum ſunt ſignificata per aliqua ſenſibilia, de quibus infra agetur *. *q.63.a.1.*

Ad ſecundum dicendum, quod res ſenſibiles, vt in *ad 2.* ſua natura conſiderãtur, non pertinent ad cultum vel ad regnum Dei: ſed ſolum ſecundum quod ſunt ſigna ſpiritualium rerum, in quibus regnum Dei conſiſtit.

Ad tertium dicendum, quod Auguſt. ibi * loquitur *loc.cit. in* de rebus ſenſibilibus, ſecundum quod ſunt in ſua na- *arg.3.* tura: non autem ſecundum quod aſſumuntur ad ſignificandum ſpiritualia, quæ ſunt maxima bona.

Art. 5. *Vtrum requirantur determinatæ res ad ſacramenta?* 330

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod non *art.3.hu-* requirantur determinatæ res ad ſacramenta. Res *ius quaſt.* enim ſenſibiles aſſumuntur in ſacramentis ad ſignificandum, vt dictum eſt †. Sed nihil prohibet diuerſis rebus ſenſibilibus idem ſignificari: ſicut in ſacra Scriptura Deus aliquando metaphorice ſignificatur per lapidem, quandoque per leonem, quandoque per ſolem, aut aliquid aliud huiuſmodi. Ergo videtur, quod diuerſę res poſsint congruere eidem ſacramento. Non ergo determinatæ res in Sacramentis requiruntur.

¶ 2. Præterea, Magis eſt neceſſaria ſalus animæ, quam ſalus corporis. Sed in medicinis corporalibus, quæ ad ſalutem corporis ordinantur, poteſt vna res pro alia poni in eius defectu. Ergo multo magis in ſacramentis, quæ ſunt medicinæ ſpirituales ad ſalutem animæ ordinatæ, poterit vna res aſſumi pro alia, quando illa defuerit.

¶ 3. Præterea, Non eſt conueniens vt hominis ſalus arctetur per legem diuinam, & præcipuè per legem Chriſti, qui venit omnes ſaluare. Sed in ſtatu legis naturæ non requirebantur in ſacramentis aliquę res determinatæ, ſed ex voto aſſumebantur: vt patet Geneſ. 28. vbi Iacob vouit ſe Deo decimas & hoſtias pacificas oblaturum. Ergo videtur, quod non debuerit arctari homo, & præcipuè in noua lege, ad alicuius rei determinatæ vſum in ſacramentis.

SED contra eſt, quod Dominus dicit Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.

RESPONDEO dicendum, quod in vſu ſacramentorum duo poſſunt conſiderari, ſcilicet cultus diuinus, & ſanctificatio hominis. Quorum pri-

Digitized by Google

mum pertinet ad hominem per comparationem ad Deum, ſecundum autem è conuerſo pertinet ad Deum per comparationem ad hominem. Non autem pertinet ad aliquem determinare illud quod eſt in poteſtate alterius, ſed ſolum id quod eſt in ſua poteſtate. Quia ergo ſanctificatio hominis eſt in poteſtate Dei ſanctificantis, non pertinet ad hominem ſuo iudicio aſſumere res, quibus ſanctificetur: ſed hoc debet eſſe ex diuina inſtitutione determinatum. Et ideo in ſacramentis nouæ Legis quibus homines ſanctificantur (ſecundum illud 1. ad Corinth. 6. Abluti eſtis, ſanctificati eſtis) oportet vti rebus ex diuina inſtitutione determinatis.

Ad primum ergo dicendum, quod etſi idem poteſt per diuerſa ſigna ſignificari: determinare tamen quo ſigno ſit vtendum ad ſignificandum †, pertinet ad ſignificantem. Deus autem eſt qui nobis ſignificat ſpiritualia per res ſenſibiles in ſacramentis, & per verba ſimilitudinaria in Scripturis. Et ideo ſicut iudicio Spiritus ſancti determinatum eſt, quibus ſimilitudinibus in certis Scripturæ locis res ſpirituales ſignificentur: ita etiam debet eſſe diuina inſtitutione determinatum, quæ res ad ſignificandum aſſumantur in hoc vel in illo ſacramento.

† al. ſanctificãdum.

Ad ſecundum dicendum, quod res ſenſibiles habent naturaliter ſibi inditas virtutes conferentes ad corporalem ſalutem: & ideo non refert, ſi duæ earum eamdem virtutem habeant, qua quis vtatur. Sed ad ſanctificationem non ordinantur ex aliqua virtute ſibi naturaliter indita, ſed ſolum ex inſtitutione diuina: & ideo oportuit diuinitus determinari, quibus rebus ſenſibilibus ſit in ſacramentis vtendum.

Ad tertium dicendum, quod ſicut Auguſt.* dicit 19. contra Fauſtum, diuerſa ſacramenta diuerſis temporibus congruunt: ſic etiam diuerſis verbis ſignificantur diuerſa tempora, ſcilicet præſens, præteritum, & futurum. Et ideo ſicut in ſtatu Legis naturæ homines nulla Lege exterius data, ſed ſolo interiori inſtinctu mouebantur ad Deum colendum, ita etiam ex interiori inſtinctu determinabatur eis, quibus rebus ſenſibilibus ad Dei cultum vterentur. Poſtmodum vero neceſſe fuit etiam exterius legem dari: tum propter obſcurationem legis naturæ, ex peccatis hominum: tum etiam ad expreſsiorem ſignificationem gratiæ Chriſti, per quam humanum genus ſanctificatur. Et ideo etiam neceſſe fuit res determinari, quibus homines vterentur in ſacramentis. Nec propter hoc arctatur via ſalutis: quia res quarum vſus

* l. 19. c. 16. & 17. tom. 6.

eſt

Digitized by Google

eſt neceſſarius in ſacramentis, vel communiter habentur, vel paruo ſtudio adhibito haberi poſſunt.

Art. 6. *Vtrum in ſignificatione ſacramentorum requirantur verba?* 331

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod in ſignificatione ſacramentorum non requirantur verba. Dicit enim Aug. contra Fauſtum * lib. 19. Quid ſunt aliud quæque corporalia ſacramenta, niſi quaſi quædam verba viſibilia? Et ſic videtur, quod addere verba rebus ſenſibilibus in ſacramentis, ſit addere verba verbis. Sed hoc eſt ſuperfluum. Non ergo requiruntur verba cum rebus ſenſibilibus in ſacramentis. *4. d. 1. q. 1. a. 3. q. 9. d. 13. q. 1. a. 2. q. 6. ad 2. & ve. q. 27. art. 4. ad 10.* ** l. 19. c. 16. circa me. to. 6.*

¶ 2. Præterea, Sacramentum eſt aliquid vnum. Ex his autem quæ ſunt diuerſorum generum, non videtur poſſe aliquid vnum fieri. Cum igitur res ſenſibiles & verba ſint diuerſorum generum, (quia res ſenſibiles ſunt à natura, verba autem à ratione) videtur, quod in ſacramentis non requirantur verba cum rebus ſenſibilibus.

¶ 3. Præterea, Sacramenta nouæ Legis ſucceſſerunt ſacramentis veteris Legis: quia illis ablatis iſta ſunt inſtituta, vt Auguſt. dicit 19. contra Fauſtum *. Sed in Sacramentis veteris Legis non requirebatur aliqua forma verborum. Ergo nec in Sacramentis nouæ Leuis. *l. 19. c. 16 & 17. in fi. to. 6.*

SED contra eſt, quod Apoſt. dicit Epheſ. 5. Chriſtus dilexit Eccleſiam, & tradidit ſemetipſum pro ea vt illam ſanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. Et Aug. dicit ſuper Ioan. * Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum. *tra. 80. in Ioan poſt me. to. 9.*

RESPONDEO dicendum, quod ſacramenta (ſicut dictum eſt *) adhibentur ad hominum ſanctificationem ſicut quædam ſigna. Tripliciter ergo conſiderari poſſunt: & quolibet modo congruit eis, quod verba rebus ſenſibilibus adiungantur. Primo enim poſſunt conſiderari ex parte cauſæ ſanctificantis, quæ eſt verbum incarnatum, cui ſacramentum quodammodo conformatur, in hoc quod rei ſenſibili verbum adhibetur, ſicut in myſterio Incarnationis carni ſenſibili eſt verbum Dei vnitum. Secundo poſſunt conſiderari ſacramenta ex parte hominis, qui ſanctificatur, qui componitur ex anima & corpore, cui proportionatur ſacramentalis medicina, quæ per rem viſibilem corpus tangit, & per verbum ab anima creditur. Vnde Aug. * dicit ſuper illud Ioan. 15. Iam vos mundi eſtis propter ſermonem, &c. Vnde eſt iſta tanta virtus aquæ, vt corpus tangat, & cor abluat, niſi faciente verbo, non quia dicitur, ſed quia creditur? Tertio ** art. 2. ad 3.* *tra. 80. in Io. poſt me. to. 9.*

poſſunt conſiderari ex parte ipſius ſignificationis ſacramentalis. Dicit autem Aug.* in 2. de Doctrina Christiana, quod verba inter homines obtinuerunt principatum ſignificandi, quia verba diuerſimodè formari poſſunt ad ſignificandos diuerſos conceptus mentis: & propter hoc per verba, magis diſtincte poſſumus exprimere quod mente concipimus. Et ideo ad perfectionem ſignificationis ſacramentalis, neceſſe fuit, vt ſignificatio rerum ſenſibilium, per aliqua verba determinaretur. Aqua enim ſignificare poteſt & ablutionem propter ſuam humiditatem, & refrigerium propter ſuam frigiditatem. Sed cum dicitur, Ego te baptizo, manifeſtatur quod aqua vtimur in baptiſmo, ad ſignificandam emundationem ſpiritualem.

lib. 2. c. 3. cir. med. tom. 3.

Ad primum ergo dicendum, quod res viſibiles ſacramentorum dicuntur verba per quamdam ſimilitudinem, in quantum ſcilicet participant quamdam vim ſignificandi, quæ principaliter eſt in ipſis verbis, vt dictum eſt *. Et ideo non eſt ſuperflua ingeminatio verborum, cum in ſacramentis, rebus viſibilibus verba adduntur: quia vnum eorum determinatur per aliud, vt dictum eſt *.

in corp. art. — *in corp. art.*

Ad ſecundum dicendum, quod quamuis verba & aliæ res ſenſibiles ſint in diuerſo genere, quantum pertinet ad naturam rei: conueniunt tamen in ratione ſignificandi, quæ perfectius eſt in verbis, quam in aliis rebus. Et ideo ex verbis & rebus fit quodam modo vnum in ſacramentis, ſicut ex forma & materia, in quantum ſcilicet per verba perficitur ſignificatio rerum, vt dictum eſt *. Sub rebus autem comprehenduntur etiam ipſi actus ſenſibiles: puta ablutio, inunctio, & alia huiuſmodi: quia in his eſt eadem ratio ſignificandi, & in rebus.

a. 3. ad 1.

Ad tertium dicendum, quod (ſicut Auguſtinus * dicit libro decimonono, contra Fauſtum) alia debent eſſe ſacramenta rei præſentis, & alia rei futuræ. Sacramenta autem veteris legis, prænuntia erant Chriſti venturi: & ideo non ita expreſſe ſignificabant Chriſtum, ſicut ſacramenta nouæ legis, quæ ab ipſo Chriſto effluunt, & quamdam ſimilitudinem ipſius in ſe habent: vt dictum eſt *. Vtebantur tamen in veteri lege aliquibus verbis, in his quæ ad cultum Dei pertinent, tam ſacerdotes qui erant ſacramentorum illorum miniſtri (ſecundum illud Num. ſexto, Sic benedicetis filiis Iſraël, & dicetis eis, Benedicat tibi Dominus, &c.) quam etiam illi qui illis ſacramentis vtebantur: ſecundum illud Deuteron. 26. Profiteor hodie coram Domino Deo tuo, &c.

li. 19. c. 6. tom. 6. — *in corp. art.*

Art.

Art. 7. *Vtrum requirantur determinata verba in ſacramentis?* 332

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quod non requirantur determinata verba in ſacramentis. Vt enim Philoſophus* dicit, Voces non ſunt eædem apud omnes. Sed ſalus quæ per ſacramenta quæritur, eſt eadem apud omnes. Ergo non requiruntur aliqua determinata verba in ſacramentis. *li. 1. Peri herm. parũ à pri. tom. 1.*

¶ 2. Præterea, Verba requiruntur in ſacramentis in quantum ſunt principaliter ſignificatiua; ſicut dictum eſt *. Sed contingit per diuerſa verba idem ſignificari. Ergo non requiruntur determinata verba in ſacramentis. *art. præ.*

¶ 3. Præterea, Corruptio cuiuſlibet rei variat eius ſpeciem. Sed quidam corrupte verba proferunt, nec tamen propter hoc creditur ſacramentorum effectus impediri: alioquin illiterati & balbi qui iſta ſacramenta conferunt, frequenter defectum in ſacramentis inducerent. Ergo videtur, quod non requirantur in ſacramentis determinata verba.

SED contra eſt, quod Dominus determinata verba protulit in conſecratione ſacramenti Euchariſtiæ, dicens Matth. 26. Hoc eſt corpus meum. Similiter etiam mandauit diſcipulis, vt ſub determinata forma verborum baptizarent, dicens Matth. vlt. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut dictum eſt *) in ſacramentis verba ſe habent per modum formæ; res autem ſenſibiles per modum materiæ. In omnibus autem compoſitis ex materia & forma, principium determinationis eſt ex parte formæ, quæ eſt quodammodo finis & terminus materiæ: & ideo principalius requiritur ad eſſe rei, determinata forma, quam determinata materia: materia enim determinata requiritur, vt ſit proportionata determinatæ formæ. Cum igitur in ſacramentis requirantur determinatæ res ſenſibiles quæ ſe habent in ſacramentis ſicut materia, multo magis requiritur in eis determinata forma verborum. *art. præ. ad 2.*

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut Aug. dicit * ſuper Ioan. Verbum operatur in ſacramentis, non quia dicitur; ideſt, non ſecundum exteriorem ſonum vocis: ſed quia creditur, id eſt ſecundum ſenſum verborum, qui fide tenetur. Et hic quidem ſenſus eſt idem apud omnes, licet non eædem voces ſint quantum ad ſonum. Et ideo cuiuſcumque linguæ verbis proferatur talis ſenſus, perficitur ſacramentum. *tract. 80. à medio, tom. 9.*

Digitized by Google

Ad ſecundum dicendum, quod licet in qualibet lingua contingat diuerſis vocibus idem ſignificari, ſemper tamen aliqua illarum vocum eſt, qua principalius & communius homines illius linguæ vtuntur ad hoc ſignificandum: & talis vox aſſumi debet in ſignificatione ſacramenti. Sicut etiam inter res ſenſibiles illa aſſumitur ad ſignificationem ſacramenti, cuius vſus eſt communior ad actum, per quem ſacramenti effectus ſignificatur: ſicut aqua communius vtuntur homines ad ablutionem corporalem, per quam ſpiritualis ablutio ſignificatur: & ideo aqua aſſumitur, vt materia in baptiſmo.

Ad tertium dicendum, quod ille, qui corrupte profert verba ſacramentalia, ſi hoc ex induſtria facit, non videtur intendere facere quod facit Eccleſia: & ita non videtur perfici ſacramentum. Si autem hoc faciat ex errore, vel lapſu linguæ, ſi ſit tanta corruptio, quæ omnino auferat ſenſum locutionis, non videtur perfici ſacramentum. Et hoc præcipuè contingit, quando fit corruptio ex parte principij dictionis: puta, ſi loco eius quod eſt, In nomine patris, dicat, In nomine matris. Si vero non totaliter auferatur ſenſus locutionis per huiuſmodi corruptelam, nihilominus perficitur ſacramentum. Et hoc præcipuè contingit, quando fit corruptio ex parte finis: puta, ſi aliquis dicat, In nomine patrias, & filias. Quamuis enim huiuſmodi verba corrupte prolata, nihil ſignificent ex virtute impoſitionis: accipiuntur tamen vt ſignificantia ex accommodatione vſus. Et ideo licet mutetur ſonus ſenſibilis, remanet tamen idem ſenſus. Quod autem dictum eſt * de differentia corruptionis circa principium vel finem dictionis, rationem habet: quia apud nos variatio dictionis ex parte principij, mutat ſignificationem; variatio autem ex parte finis dictionis, vt plurimum non mutat ſignificationem: quæ tamen apud Græcos variatur etiam ſecundum principium dictionis in declinationibus verborum. Magis tamen videtur attendenda quantitas corruptionis: quia ex vtraque parte poteſt eſſe tam parua, quod non aufert ſenſum verborum; & tam magna, quod aufert: ſed vnum horum facilius accipit ex parte principij, & aliud ex parte finis.

in iſta. met ſol.

333 Art. 8. *Vtrum liceat aliquid addere verbis, in quibus conſiſtit forma ſacramentorum?*

4. d. 3. a. 2. q. 1. 3. & 4.

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quod nihil liceat addere verbis, in quibus conſiſtit forma ſacramentorum. Non enim minoris ſunt neceſsitatis huiuſmodi verba ſacramentalia, quam verba ſacræ Scriptu

Scripturæ. Sed verbis ſacræ Scripturæ nihil licet addere vel minuere. Dicitur enim Deuter.4. Non addetis ad verbum quod vobis loquor, nec auferetis ab eo. Et Apoc.vlt Conteſtor omni audienti verba prophetiæ libri huius: ſi quis appoſuerit ad hæc, apponet ſuper eum Deus plagas ſcriptas in libro iſto: & ſi quis diminuerit, auferet Deus partem eius de libro vitæ. Ergo videtur, quod neque in formis ſacramentorum liceat aliquid addere vel minuere.

¶ 2. Præterea, Verba ſe habent in ſacramentis per modum formæ, vt dictum eſt *. Sed in formis quælibet additio vel ſubſtractio variat ſpeciem, ſicut & in numeris, vt dicitur 8. Metaph. * Ergo videtur quod ſi aliquid addatur vel ſubtrahatur à forma ſacramenti, non erit idem ſacramentum. *art.præ.* *text. 8. tom. 3.*

¶ 3. Præterea, Sicut ad formam ſacramenti requiritur determinatus numerus dictionum; ita etiam requiritur determinatus ordo verborum, & etiam orationis continuitas. Si ergo additio vel ſubtractio non aufert ſacramenti veritatem, videtur quod pari ratione nec tranſpoſitio verborum, aut etiam interpellatio pronunciationis.

SED contra eſt, quod in formis ſacramentorum quædam apponuntur à quibuſdam, quæ ab aliis non apponuntur: ſicut Latini baptizant ſub hac forma, Ego te baptizo, in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti: Græci autem ſub iſta, Baptizetur ſeruus Chriſti N. in nomine Patris, &c. Et tamen vtrique verum conferunt ſacramentum. Ergo in formis ſacramentorum liceat aliquid addere vel minuere.

RESPONDEO dicendum, quod circa omnes iſtas mutationes quæ poſſunt in formis ſacramentorum contingere, duo videtur eſſe conſideranda. Vnum quidem ex parte eius qui profert verba, cuius intentio requiritur ad ſacramentum, vt infra dicetur *. Et ideo ſi intendat per huiuſmodi additionem vel diminutionem alium ritum inducere, qui non ſit ab Eccleſia receptus, non videtur perfici ſacramentum: quia non videtur, quod intendat facere id quod facit Eccleſia. Aliud autem eſt conſiderandum ex parte ſignificationis verborum. Cum enim verba operentur in ſacramentis, quantum ad ſenſum, quem faciunt (vt ſupra dictum eſt *,) oportet conſiderare vtrum per talem mutationem tollatur debitus ſenſus verborum: quia ſic manifeſtum eſt, quod tollitur veritas ſacramenti. Manifeſtum eſt autem, quod ſi diminuatur aliquid eorum, quæ ſunt de ſubſtantia formæ ſacramentalis, tollitur debitus ſenſus verborum: *q.64.a.8.* *art. præ. ad 1. & ad 3.*

&

li.2.pau- lo à prin. habetur hic, lib. in fin. operũ S. Hier. † Dydim. habet præceptis

& ideo non perficitur ſacramentum. Vnde Dydim.* dicit in libro de ſpiritu ſancto, Si quis ita baptizare conetur, vt vnum de † prædictis nominibus prætermittat (ſcilicet Patris & Filij & Spiritus ſancti) ſine perfectione baptizabit. Si autem ſubtrahatur aliquid quod non ſit de ſubſtantia formæ: talis diminutio non tollit debitum ſenſum verborum, & per conſequens nec ſacramenti perfectionem. Sicut in forma Euchariſtiæ, quæ eſt, Hoc eſt enim corpus meum: ly enim, ſublatum non tollit debitum ſenſum verborum: & ideo non impedit perfectionem ſacramenti: quamuis poſsit contingere, quod ille qui prætermittit, peccet ex negligentia vel contemptu. Circa additionem etiam contingit aliquid apponi, quod eſt corruptiuum debiti ſenſus: puta, ſi aliquis dicat, Ego te baptizo, in nomine patris maioris & filij minoris, ſicut Ariani baptizabant. Et ideo talis additio tollit veritatem ſacramenti. Si vero ſit talis additio, quæ non auferat debitum ſenſum, non tollitur ſacramenti veritas. Nec refert, vtrum talis additio fiat in principio, medio, vel fine: vt ſi aliquis dicat, Ego te baptizo in nomine Dei patris omnipotentis, & filij eius vnigeniti, & Spiritus ſancti paracleti: erit verum baptiſma. Et ſimiliter ſi quis dicat, Ego te baptizo, in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, & beata virgo te adiuuet: erit verum baptiſma. Forte autem ſi diceret, Ego te baptizo, in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, & beatæ virginis Mariæ, non eſſet baptiſmus: quia dicitur 1. ad Corinthios 1. Numquid Paulus pro vobis crucifixus eſt? aut in nomine Pauli baptizati eſtis? Sed hoc verum eſt, ſi ſic intelligatur, in nomine beatæ Virginis baptizari, ſicut in nomine Trinitatis, quo baptiſmus conſecratur: talis enim ſenſus eſſet contrarius veræ fidei, & per conſequens tolleret veritatem ſacramenti. Si vero ſic intelligatur quod additur (& in nomine beatæ Virginis) non quaſi nomen beatæ Virginis aliquid operetur in baptiſmo, ſed vt eius interceſsio proſit baptizato, ad conſeruandam gratiam baptiſmalem: non tollitur perfectio ſacramenti.

Ad primum ergo dicendum, quod ad verba ſacræ Scripturę non licet aliquid apponere, quantum ad ſenſum; ſed quantum ad expoſitionem ſacræ Scripturæ, multa eis verba à doctoribus apponuntur. Non tamen licet etiam verba ſacræ Scripturæ apponere, ita quod dicantur eſſe de integritate ſacræ Scripturæ: quia hoc eſſet vitium falſitatis. Et ſimiliter ſi quis diceret aliquid eſſe de neceſsitate formæ, quod non eſt.

Ad

Ad ſecundum dicendum, quod verba pertinent ad formam ſacramenti, ratione ſenſus ſignificati. Et ideo quæcumque fiat additio vel ſubtractio verborum, quæ non addat aliquid, aut ſubtrahat debito ſenſui: non tollitur ſpecies ſacramenti.

Ad tertium dicendum, quod ſi ſit tanta interruptio verborum, quod intercipiatur intentio pronuntiantis, tollitur ſenſus ſacramenti, & per conſequens veritas eius: non autem tollitur, quando eſt parua interruptio, quæ intentionem proferentis & intellectum verborum non aufert. Et idem eſt etiam dicendum de tranſpoſitione verborum: quia ſi tollit ſenſum locutionis, non perficitur ſacramentum, ſicut patet de negatione præpoſita, vel poſtpoſita ſigno. Si autem ſit talis tranſpoſitio, quæ ſenſum locutionis non variet, non tollitur veritas ſacramenti: quia ſecundum quod Philoſophus dicit *, nomina & verba tranſpoſita idem ſignificant. *li.1. Peri her.c.1. paru an. fin.to.1.*

QVAESTIO LXI.

De neceſſitate ſacramentorum, in quatuor articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de neceſsitate ſacramentorum.

ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum ſacramenta ſint neceſſaria ad ſalutem humanam?

¶ Secundo, vtrum fuerint neceſſaria in ſtatu ante peccatum?

¶ Tertio, vtrum fuerint neceſſaria in ſtatu poſt peccatum ante Chriſtum?

¶ Quarto, vtrum fuerint neceſſaria poſt Chriſti aduentum?

Art. I. *Vtrum ſacramenta ſint neceſſaria ad humanam ſalutem?* 334

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod ſacramenta non ſint neceſſaria ad humanam ſalutem. Dicit enim Apoſt. 1. ad Timoth. 4. Corporalis exercitatio ad modicum vtilis eſt. Sed vſus ſacramentorum pertinet ad corporalem exercitationem: eo quod ſacramenta perficiuntur in ſignificatione ſenſibilium rerum & verborum, vt dictum eſt †. Ergo ſacramenta non ſunt neceſſaria ad humanam ſalutem. *4.d.1.q.1.a.2.q.1. & 3. cō.c.110. & li.4.c.55.fin. & c.56.* *† q.præ a.6.ad 2.*

¶ 2. Præterea, 2. ad Cor. 12. Apoſtolo dicitur, Sufficit tibi gratia mea. Non autem ſufficeret, ſi ſacramenta eſſent neceſſaria ad ſalutem. Non ſunt ergo ſacramenta ſaluti humanæ neceſſaria.

¶ 3. Præterea, Poſita cauſa ſufficienti nihil aliud

videtur

videtur eſſe neceſſarium ad effectum. Sed paſsio Chriſti eſt ſufficiens cauſa noſtræ ſalutis. Dicit enim Apoſt. ad Rom. 5. Si cum inimici eſſemus, reconciliati ſumus Deo per mortem filij eius, multo magis reconciliati ſalui erimus in vita ipſius. Non ergo requiruntur ſacramenta ad ſalutem humanam.

c. 11. in fin. to. 6. SED contra eſt, quod Auguſtinus * dicit libro decimonono contra Fauſtum, In nullum nomen religionis ſeu verum ſeu falſum coadunari homines poſſunt, niſi aliquo ſignaculorum ſeu ſacramentorum viſibilium conſortio colligentur. Sed neceſſarium eſt ad humanam ſalutem homines adunari in vnum veræ religionis nomen. Ergo ſacramenta ſunt neceſſaria ad humanam ſalutem.

RESPONDEO dicendum, quod ſacramenta ſunt neceſſaria ad humanam ſalutem, triplici ratione. Quarum prima ſumenda eſt ex conditione humanæ naturæ: cuius proprium eſt, vt per corporalia & ſenſibilia, in ſpiritualia & intelligibilia deducatur. Pertinet autem ad diuinam prouidentiam, vt vnicuique rei prouideat ſecundum modum ſuæ conditionis. Et ideo conuenienter diuina ſapientia homini auxilia ſalutis confert ſub quibuſdam corporalibus & ſenſibilibus ſignis, quæ ſacramenta dicuntur. Secunda ratio ſumenda eſt ex ſtatu hominis, qui peccando ſe ſubdidit per affectum corporalibus rebus. Ibi autem debet medicinale remedium homini adhiberi, vbi patitur morbum. Et ideo conueniens fuit, vt Deus per quædam corporalia ſigna, homini ſpiritualem medicinam adhiberet: nam ſi ſpiritualia nuda ei proponerentur, eius animus applicari non poſſet, corporalibus deditus. Tertia autem ratio ſumenda eſt ex ſtudio actionis humanæ, quæ præcipuè circa corporalia verſatur. Ne ergo eſſet homini durum, ſi totaliter à corporalibus actibus abſtraheretur, propoſita sũt ei corporalia exercitia in ſacramentis, quibus ſalubriter exerceatur ad euitanda ſuperſtitioſa exercitia, quæ conſiſtunt in cultu dæmonum; vel qualitercumque noxia, quæ conſiſtunt in actibus peccatorum. Sic igitur per ſacramentorum inſtitutionem, homo conuenienter ſuæ naturæ eruditur per ſenſibilia: humiliatur, ſe corporalibus ſubiectum cognoſcens, dum ſibi per corporalia ſubuenitur: præſeruatur etiam à noxiis actionibus per ſalubria exercitia ſacramentorum.

Ad primum ergo dicendum, quod corporalis exercitatio, in quantum eſt corporalis, non multum vtilis eſt. Sed exercitatio per vſum ſacramentorum, non eſt pure corporalis, ſed quodammodo eſt ſpiritualis,

tualis, ſcilicet per ſignificationem, & cauſalitatem.

Ad ſecundum dicendum, quod gratia Dei eſt ſufficiens cauſa humanæ ſalutis. Sed Deus dat hominibus gratiam ſecundum modum eis conuenientem: & ideo neceſſaria ſunt hominibus ſacramenta ad gratiam conſequendam.

Ad tertium dicendum, quod paſsio Chriſti eſt ſufficiens cauſa humanæ ſalutis. Nec propter hoc ſequitur, quod ſacramenta non ſint neceſſaria ad humanam ſalutem: quia operantur in virtute paſsionis Chriſti, & paſsio Chriſti quodammodo applicatur hominibus per ſacramenta, ſecundum illud Rom. 6. Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus.

Art. 2. *Vtrum etiam ante peccatum fuerint homini neceſſaria ſacramenta?* 335

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod etiam ante peccatum fuerint homini neceſſaria ſacramenta. Quia, ſicut dictum eſt *, Sacramenta ſunt neceſſaria homini ad gratiam conſequendam. Sed etiam in ſtatu innocentiæ homo indigebat gratia: ſicut in prima parte habitum eſt *. Ergo etiam in ſtatu illo erant neceſſaria ſacramenta.

4. d. 1. q. 1. ar. 2. q. 3. — ** ar. præc. ad 2.* — *p. p. q. 95. a. 4. ad 1.*

¶ 2. Præterea, Sacramenta ſunt neceſſaria homini ſecundum conditionem humanæ naturæ, ſicut dictum eſt *. Sed eadem eſt natura hominis ante peccatum & poſt peccatum. Ergo videtur, quod etiam ante peccatum homo indiguerit ſacramentis.

** art. præc.*

¶ 3. Præterea, Matrimonium eſt quoddam ſacramentum, ſecundum illud Epheſ. 5. Sacramentum hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto & Eccleſia. Sed matrimonium fuit inſtitutum ante peccatum, vt dicitur Gen. 2. Ergo ſacramenta erant neceſſaria homini ante peccatum.

SED contra eſt, quod medicina non eſt neceſſaria niſi ægroto, ſecundum illud Matthæi nono, Non eſt opus ſanis medicus. Sed ſacramenta ſunt quædam ſpirituales medicinæ, quæ adhibentur contra vulnera peccati. Ergo non fuerunt neceſſaria ante peccatum.

RESPONDEO dicendum, quod in ſtatu innocentiæ ante peccatum ſacramenta neceſſaria non fuerunt. Cuius ratio accipi poteſt ex rectitudine ſtatus illius, in quo ſuperiora inferioribus dominabantur, & nullo modo dependebant ab eis. Sicut enim mens ſuberat Deo, ita menti ſuberant inferiores animæ vires, & ipſi animæ corpus. Contra hunc autem ordinem eſſet, ſi anima perficeretur, vel quantum ad ſcien-

tiam,

tiam, vel quantum ad gratiam, per aliquid corporale, quod fit in ſacramentis. Et ideo in ſtatu innocentiæ homo ſacramentis non indigebat, non ſolum in quantum ſacramenta ordinantur ad remedium peccati, ſed etiam in quantum ipſa ordinantur ad animæ perfectionem.

Ad primum ergo dicendum, quod homo in ſtatu innocentiæ gratia indigebat: non tamen vt eam conſequeretur per aliqua ſenſibilia ſigna, ſed ſpiritualiter & inuiſibiliter.

Ad ſecundum dicendum, quod eadem eſt natura hominis ante peccatum & poſt peccatum: non tamen eſt idem naturæ ſtatus. Nam poſt peccatum, anima etiam quantum ad ſuperiorem partem, indiget accipere aliquid à corporalibus rebus ad ſui perfectionem, quod in illo ſtatu homini neceſſe non erat.

Ad tertium dicendum, quod matrimonium fuit inſtitutum in ſtatu innocentiæ, non ſecundum quod eſt ſacramentum, ſed ſecundum quod eſt in officium naturæ. Ex conſequenti tamen aliquid ſignificabat futurum circa Chriſtum & Eccleſiam: ſicut & omnia alia, quæ in figura Chriſti præceſſerunt.

336. Art. 3. *Vtrum poſt peccatum ante Chriſtum ſacramenta debuerint eſſe?*

4. d. 1. q. 1. art. 2. q. 4. AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod poſt peccatum ante Chriſtum ſacramenta non debuerint eſſe. Dictum * eſt enim, quod per ſacramenta paſsio Chriſti hominibus applicatur: & ſic paſsio Chriſti comparatur ad ſacramenta, ſicut cauſa ad effectum. Sed effectus non præcedit cauſam. Ergo ſacramenta non debuerunt eſſe ante Chriſti aduentum.

** a. 1 huius quaſt. ad 3.*

¶ 2. Præterea, Sacramenta debent eſſe conuenientia ſtatui humani generis: vt patet per * Auguſt. 19. contra Fauſtum. Sed ſtatus humani generis non fuit mutatus poſt peccatum, vſque ad reparationem factam per Chriſtum. Ergo neque ſacramenta debuerunt immutari, vt præter ſacramenta legis naturæ, alia ſtatuerentur in lege Moyſi.

** c. 16. & 17. to. 6.*

¶ 3. Præterea, Quanto aliquid eſt magis propinquum perfecto, tanto magis debet ei aſsimilari. Sed perfectio ſalutis humanæ per Chriſtum facta eſt, cui propinquiora fuerunt ſacramenta veteris legis, quam ea quæ fuerunt ante legem. Ergo debuerunt eſſe ſimiliora ſacramentis Chriſti. Cuius tamen contrarium apparet, ex eo, quod ſacerdotium Chriſti prædicitur eſſe futurum, ſecundum ordinem Melchiſedech, & non ſecundum ordinem Aaron: vt habetur Hebr. 7. Non ergo conuenienter fuerunt diſpoſita ante Chriſtum ſacramenta.

SED

SED contra eſt, quod * Auguſt. dicit 19. contra Fauſtum, quod prima ſacramenta, quæ celebrabantur & obſeruabantur ex lege, prænuntia erant Chriſti venturi. Sed neceſſarium erat ad humanam ſalutem, vt aduentus Chriſti prænuntiaretur. Ergo neceſſarium erat ante Chriſtum ſacramenta quædam diſponi. *c.13. in prin. to.6.*

RESPONDEO dicendum, quod ſacramenta neceſſaria ſunt ad humanam ſalutem, in quantum ſunt quædam ſenſibilia ſigna inuiſibilium rerum, quibus homo ſanctificatur. Nullus autem ſanctificari poteſt poſt peccatum, niſi per Chriſtum, quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius, ad oſtenſionem iuſtitiæ ſuæ, vt ſit ipſe iuſtus, & iuſtificans eum, qui ex fide eſt Ieſu Chriſti. Et ideo oportebat ante Chriſti aduentum eſſe quædam ſigna viſibilia, quibus homo fidem ſuam proteſtaretur de futuro Saluatoris aduentu. Et huiuſmodi ſigna dicuntur ſacramenta. Et ſic patet, quod ante Chriſti aduentum, neceſſe fuit quædam ſacramenta inſtitui.

Ad primum ergo dicendum, quod paſsio Chriſti eſt cauſa finalis veterum ſacramentorum: quæ ſcilicet ad ipſam ſignificandam ſunt inſtituta. Cauſa autem finalis non præcedit tempore, ſed ſolum in intentione agentis. Et ideo non eſt inconueniens aliqua ſacramenta ante Chriſti paſsionem fuiſſe.

Ad ſecundum dicendum, quod ſtatus humani generis poſt peccatum, & ante Chriſtum, dupliciter poteſt conſiderari. Vno modo ſecundum fidei rationem: & ſic ſemper vnus & idem permanſit, quia ſcilicet iuſtificabantur homines per fidem futuri Chriſti aduentus. Alio modo poteſt conſiderari ſecundum intenſionem & remiſsionem peccati, & expreſſæ cognitionis de Chriſto. Nam per incrementa temporum & peccatum cœpit in homine magis dominari: in tantum quod ratione hominis per peccatum obtenebrata, non ſufficerent homini ad rectè viuendum præcepta legis naturæ; ſed neceſſe fuit determinari præcepta in lege ſcripta, & cum his quædam fidei ſacramenta. Oportebat etiam, quod per incrementa temporum magis explicaretur cognitio fidei: quia, vt Gregorius * dicit, Per incrementa temporum creuit diuinæ cognitionis augmentum. Et ideo etiam neceſſe fuit quod in veteri lege quædam ſacramenta fidei, quam habebant de Chriſto venturo, determinarentur. Quæ quidem comparantur ad ſacramenta, quæ fuerunt ante legem, ſicut determinatum ad indeterminatum: quia ſcilicet ante legem non *hom.16. in Ezech. à medio.*

non fuit determinate præfixum homini, quibus ſacramentis vteretur, ſicut fuit per legem: quod erat neceſſarium, & propter obtenebrationem legis naturalis, & vt eſſet determinatior fidei ſignificatio.

Ad tertium dicendum, quod ſacramentum Melchiſedech, quod fuit ante legem, magis aſsimilatur ſacramento nouæ legis in materia, in quantum ſcilicet obtulit panem & vinum (vt habetur Geneſ. 14.) ſicut etiam ſacrificium nouæ legis oblatione panis & vini perficitur. Sacramenta tamen legis Moſaïcæ magis aſſimilantur rei ſignificatæ per ſacramentum, ſcilicet paſsioni Chriſti, vt patet de agno paſchali, & aliis huiuſmodi. Et hoc ideo, ne propter continuitatem temporis, ſi permaneret eadem ſacramentorum ſpecies, videretur ſacramenti eiuſdem eſſe continuatio.

337 Art. 4. *Vtrum poſt Chriſtum debuerint eſſe aliqua ſacramenta?*

4.d.1.q. AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod poſt
1.art.2.q. Chriſtum non debuerint eſſe aliqua ſacramenta.
5. & d.2. Veniente enim veritate, debet ceſſare figura. Sed gra-
4.4.q.1. tia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt, vt dicitur
& 4 con. Ioannis primo. Cum igitur ſacramenta ſint veritatis
6.57. ſigna ſiue figuræ, videtur quod poſt Chriſti paſsionem, ſacramenta eſſe non debuerint.

¶ 2. Præterea, Sacramenta in quibuſdam elemen-
q.præc.a. tis conſiſtunt, vt ex ſupra dictis patet †. Sed Apoſtolus
4.& 5. dicit ad Galat. 4. Cum eſſemus paruuli, ſub elementis mundi eramus ſeruientes: nunc autem temporis plenitudine veniente, iam non ſumus paruuli. Ergo videtur, quod non debeamus Deo ſeruire ſub elementis huius mundi, corporalibus ſacramentis vtendo.

¶ 3. Præterea, Apud Deum non eſt transmutatio nec viciſsitudinis obumbratio, vt dicitur Iacobi primo. Sed hoc videtur ad quamdam mutationem diuinæ voluntatis pertinere, quod alia ſacramenta nunc hominibus exhibeat ad ſanctificationem tempore gratiæ, & alia ante Chriſtum. Ergo videtur, quod poſt Chriſtum non debuerint alia ſacramenta inſtitui.

SED contra eſt, quod Auguſtinus dicit contra Fau-
c.13.to.6. ſtum decimonono *, quod ſacramenta veteris legis ſunt ablata, quia impleta: & alia ſunt inſtituta, virtute maiora, vtilitate meliora, actu faciliora, numero pauciora.

RESPONDEO dicendum, quod ſicut antiqui patres ſaluati ſunt per fidem Chriſti venturi, ita & nos ſaluamur per fidem Chriſti iam nati & paſsi. Sunt autem ſacramenta, quædam ſigna proteſtantia fidem, qua homo iuſtificatur. Oportet autem aliis ſignis

ſignificari

ſignificari futura, præterita, & præſentia. Vt enim Auguſtinus † dicit decimonono contra Fauſtum, eadem res aliter annuntiatur facienda, aliter facta: ſicut ipſa verba, paſſurus & paſſus, non ſimiliter ſonant. Et ideo oportet quædam alia ſacramenta eſſe in noua lege, quibus ſignificentur ea quæ præceſſerunt in Chriſto, præter ſacramenta veteris legis, quibus prænuntiabantur futura. *c.16. t.6.*

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut Dion. * dicit in quinto cap. Eccleſ. hier. Status nouæ legis, medius eſt inter ſtatum veteris legis, cuius figuræ implentur in noua lege: & inter ſtatum gloriæ, in qua omnis nude & perfecte manifeſtabitur veritas. Et ideo tunc nulla erunt ſacramenta. Nunc autem quamdiu per ſpeculum & in ænigmate cognoſcimus (vt dicitur primæ ad Corinthios decimotertio) oportet nos per aliqua ſenſibilia ſigna, in ſpiritualia deuenire. Quod pertinet ad rationem ſacramentorum. *p. 1. tit. 1. à medio.*

Ad ſecundum dicendum, quod ſacramenta veteris legis Apoſtolus vocat egena & infirma elementa: quia gratiam nec continebant, nec cauſabant. Et ideo vtentes illis ſacramentis, dicit Apoſtolus ſub elementis mundi Deo ſeruiſſe: quia ſcilicet nihil aliud erant, quam elementa huius mundi. Noſtra autem ſacramenta gratiam continent & cauſant: & ideo non eſt de eis ſimilis ratio.

Ad tertium dicendum, quod ſicut paterfamilias non ex hoc habere monſtratur mutabilem voluntatem, quod diuerſa præcepta familiæ ſuæ proponit pro temporum varietate, non eadem præcipiens hyeme & æſtate: ita non oſtenditur aliqua mutatio eſſe circa Deum, ex hoc quod alia ſacramenta inſtituit poſt Chriſti aduentum, & alia tempore legis: quia illa fuerunt congrua gratiæ præfigurandæ: hæc autem ſunt congrua gratiæ præſentialiter demonſtrandæ.

QVAESTIO LXII.

De principali effectu ſacramentorum, qui eſt gratia in ſex articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de effectu ſacramentorum. Et primo de effectu eorum principali, qui eſt gratia. Secundo, de effectu ſecundario, qui eſt character.

CIRCA primum quæruntur ſex.

¶ Primo, vtrum ſacramenta nouæ legis ſint cauſa gratiæ?

¶ Secundo, vtrum gratia ſacramentalis aliquid addat ſuper gratiam virtutum & donorum?

¶ Tertio,

¶ Tertio, vtrum ſacramenta contineant gratiam?

¶ Quarto, vtrum ſit in eis aliqua virtus ad cauſandum gratiam?

¶ Quinto, vtrum talis virtus in ſacramentis deriuetur à paſsione Chriſti?

¶ Sexto, vtrum ſacramenta veteris legis, gratiam cauſarent?

338 Art. I. *Vtrum ſacramenta ſint cauſa gratiæ?*

inf. ar. 6. & q. 64. a. 1. & 3. d. 40 a. 3. & 4. d. 1. q. 1. & a. 4. q. 1. & a. 5. q. 1. & 4. con. c. 57. & 74. prin. & col. 2. in prin. et ver. q. 27. a. 4. & quo'. 12. art. 15.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod ſacramenta non ſint cauſa gratiæ. Non enim idem videtur eſſe ſignum & cauſa, eo quod ratio ſigni videtur magis effectui competere. Sed ſacramentum eſt ſignum gratiæ. Non igitur eſt cauſa eius.

¶ 2. Præterea, Nullum corporale agere poteſt in rem ſpiritualem, eo quod agens honorabilius eſt patiente: vt auguſt. dicit * 12. ſuper Gen. ad litteram. Sed ſubiectum gratiæ eſt mens hominis, quæ eſt res ſpiritualis. Non ergo ſacramenta poſſunt gratiam cauſare.

¶ 3. Præterea, Illud quod eſt proprium Dei, non debet alicui creaturæ attribui. Sed cauſare gratiam eſt proprium Dei, ſecundum illud Pſal. 83. Gratiam & gloriam dabit Dominus. Cum ergo ſacramenta conſiſtant in quibuſdam verbis & rebus creatis, non videtur quod poſsint gratiam cauſare.

** li. 12. c. 16 in me. tom. 3.*

† tr. 80. a med. to. 9.

SED contra eſt, quod Aug. † dicit ſuper Ioan. quod aqua baptiſmalis corpus tangit, & cor abluit. Sed cor non abluitur niſi per gratiam. Ergo cauſat gratiam, & pari ratione alia Eccleſiæ ſacramenta.

RESPONDEO dicendum, quod neceſſe eſt dicere, ſacramenta nouæ legis, per aliquem modum gratiam cauſare. Manifeſtum eſt enim, quod per ſacramenta nouæ legis, homo Chriſto incorporatur; ſicut de baptiſmo dicit Apoſtolus ad Galat. 3. Quotquot in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Non autem efficitur homo membrum Chriſti, niſi per gratiam. Quidam tamen dicunt, quod non ſunt cauſa gratiæ aliquid operando, ſed quia Deus ſacramentis adhibitis, in anima gratiam operatur. Et ponunt exemplum de illo, qui afferens denarium plumbeum, accipit centum libras ex Regis ordinatione: non quod denarius ille aliquid operetur ad habendum prædictæ pecuniæ quantitatem, ſed hoc operatur ſola voluntas Regis. Vnde & Bernardus † dicit in quodam ſermone de cœna Domini, Sicut inueſtitur Canonicus per librum, Abbas per baculum, Epiſcopus per annulum: ſic diuiſiones gratiarum diuerſæ ſunt traditæ ſacramentis.

in ſer. de cœna, ante me. illius.

Sed ſi quis recte conſideret, iſte modus non tranſcendi

ſcendit rationem ſigni. Nam denarius plumbeus non eſt niſi quoddam ſignum regiæ ordinationis de hoc, quod pecunia recipiatur ab iſto. Similiter liber eſt quoddam ſignum, quo deſignatur traditio canonicatus. Secundum hoc igitur ſacramenta nouæ legis nihil plus eſſent, quam ſigna gratiæ: cum tamen ex multis ſanctorum auctoritatibus habeatur, quod ſacramenta nouæ legis non ſolum ſignificant, ſed cauſant gratiam.

Et ideo aliter dicendum, quod duplex eſt cauſa agens, principalis & inſtrumentalis. Principalis quidem operatur per virtutem ſuæ formæ, cui aſsimilatur effectus: ſicut ignis ſuo calore calefacit. Et hoc modo nihil poteſt cauſare gratiam niſi Deus: quia gratia nihil eſt aliud, quam quædam participata ſimilitudo diuinæ naturæ, ſecundum illud 2. Pet. 1. Magna nobis & pretioſa promiſſa donauit, vt diuinæ ſimus conſortes naturæ. Cauſa vero inſtrumentalis non agit per virtutem ſuæ formæ, ſed ſolum per motum, quo mouetur à principali agente. Vnde effectus non aſsimilatur inſtrumento, ſed principali agenti: ſicut lectus non aſsimilatur ſecuri, ſed arti quæ eſt in mente artificis. Et hoc modo ſacramenta nouæ legis gratiam cauſant. Adhibentur enim ex diuina ordinatione hominibus, ad gratiam in eis cauſandam. Vnde Auguſtinus* dicit 19. contra Fauſtum, Hæc omnia, ſcilicet ſacramentalia, fiunt & tranſeunt: virtus tamen, ſcilicet Dei, quæ per iſta operatur, iugiter manet. Hoc autem proprie dicitur inſtrumentum, per quod aliquis operatur. Vnde & Tit. 3. dicitur, Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis.

*c. 19. in prin. t. 6.

Ad primum ergo dicendum, quod cauſa principalis non proprie poteſt dici ſignum effectus, licet occulti, etiam ſi ipſa ſit ſenſibilis & manifeſta. Sed cauſa inſtrumentalis ſi ſit manifeſta, poteſt dici ſignum effectus occulti: eo quod non ſolum eſt cauſa, ſed etiam quodammodo effectus, in quantum mouetur à principali agente. Et ſecundum hoc ſacramenta nouæ legis, ſimul ſunt cauſæ & ſigna: & inde eſt quod ſicut communiter dicitur, efficiunt quod figurant. Ex quo etiam patet quod habent perfecte rationem ſacramenti, in quantum ordinantur ad aliquid ſacrum non ſolum per modum ſigni, ſed etiam per modum cauſæ.

Ad ſecundum dicendum, quod inſtrumentum habet duas actiones. Vnam inſtrumentalem, ſecundum quam operatur non in virtute propria, ſed in virtute principalis agentis. Aliam autem habet actionem propriam, quæ competit ſibi ſecundum propriam formam: ſicut ſecuri competit ſcindere ratione ſuæ acuitatis

tatis

Digitized by Google

tatis; facere autem lectum, in quantum eſt inſtrumentum artis. Non autem perficit inſtrumentalem actionem, niſi exercendo actionem propriam: ſcindendo enim facit lectum. Et ſimiliter ſacramenta corporalia, per propriam operationem, quam exercent circa corpus, quod tangunt; efficiunt operationem inſtrumentalem ex virtute diuina circa animam: ſicut aqua baptiſmi abluendo corpus ſecundum propriam virtutem, abluit animam in quantum eſt inſtrumentum virtutis diuinæ: nam ex anima & corpore vnum fit. Et
loc.cit.in hoc eſt quod Auguſtinus * dicit, quod corpus tangit,
arg. ſed & cor abluit.
contra. Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit de eo, quod eſt cauſa gratiæ per modum principalis agen-
in eo art. tis. Hoc enim eſt proprium Dei, vt dictum eſt *.

339 Art. 2. *Vtrum gratia ſacramentalis aliquid addat ſuper gratiam virtutum et donorum?*

inf.q.72. AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod gratia
a.7.ad 2. ſacramentalis non addat aliquid ſuper gratiam vir-
& 4.di.7 tutum & donorum. Per gratiam enim virtutum & do-
q.2.a.1. norum perficitur anima ſufficienter, & quantum ad
q 3. & d. eſſentiam animæ, & quantum ad potentias eius, vt pa-
17 q.1. tet ex his, quæ in ſecunda parte * dicta ſunt. Sed gra-
a.4.q. 5. tia ordinatur ad animæ perfectionem. Ergo gratia ſa-
** p.2.q.* cramentalis non poteſt aliquid addere ſuper gratiam
110.a.3. virtutum & donorum.
& 4. ¶ 2. Præterea, Defectus animæ ex peccatis cauſantur. Sed omnia peccata ſufficienter excluduntur per gratiam virtutum & donorum, quia nullum eſt peccatum quod non contrarietur alicui virtuti. Gratia ergo ſacramentalis, cum ordinetur ad defectus animæ tollendos, non poteſt aliquid addere ſuper gratiam virtutum & donorum.

¶ 3. Præterea, Omnis additio vel ſubtractio in for-
l.8.te.10. mis, variat ſpeciem: vt dicitur 8.† Metaph. Si ergo gra-
tom.3. tia ſacramentalis addat aliquid ſuper gratiam virtutum & donorum, ſequitur quod æquiuoce dicatur gratia. Et ſic nihil certum nobis oſtenditur ex hoc, quod ſacramenta dicuntur gratiam cauſare.

SED contra eſt, quod ſi gratia ſacramentalis non addit aliquid ſuper gratiam donorum & virtutum, fruſtra ſacramenta habentibus & dona & virtutes conferrentur. In operibus autem Dei nihil eſt fruſtra. Ergo videtur, quod gratia ſacramentalis aliquid addat ſuper gratiam virtutum & donorum.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut in ſe-
p.2 q.110 cunda parte dictum eſt*) gratia ſecundum ſe conſide-
a.3.& 4. rata, perficit eſſentiam animæ, in quantum participat quamdam

Digitized by Google

quamdam ſimilitudinem diuini eſſe. Et ſicut ab eſſentia animæ fluunt eius potentiæ, ita à gratia fluunt quædam perfectiones ad potentias animæ, quæ dicuntur virtutes & dona: quibus potentiæ perficiuntur in ordine ad ſuos actus. Ordinantur autem ſacramenta ad quoſdam ſpeciales effectus neceſſarios in vita Chriſtiana, ſicut baptiſmus ordinatur ad quandam ſpiritualem regenerationem, qua homo moritur vitiis, & fit membrum Chriſti: qui quidem effectus eſt aliquid ſpeciale præter actus potentiarum animæ. Et eadem ratio eſt in aliis ſacramentis. Sicut igitur virtutes & dona addunt ſuper gratiam communiter dictam, quamdam perfectionem determinate ordinatam ad proprios actus potentiarum: ita gratia ſacramentalis addit ſuper gratiam communiter dictam, & ſuper virtutes & dona, quoddam diuinum auxilium ad conſequendum ſacramenti finem. Et per hunc modum gratia ſacramentalis addit ſuper gratiam virtutum & donorum.

ROMA

Ad primum ergo dicendum, quod gratia virtutum & donorum ſufficienter perficit eſſentiam & potentias animæ, quantum ad generalem ordinationem actuum animæ. Sed quantum ad quoſdam effectus ſpeciales, qui requiruntur in vita Chriſtiana, requiritur ſacramentalis gratia.

Ad ſecundum dicendum, quod per virtutes & dona excluduntur ſufficienter vitia & peccata, quantum ad præſens & futurum, in quantum ſcilicet impeditur homo per virtutes & dona à peccando. Sed quantum ad præterita peccata, quæ tranſeunt actu, & permanent reatu, adhibetur homini remedium ſpecialiter per ſacramenta.

Ad tertium dicendum, quod ratio ſacramentalis gratiæ ſe habet ad gratiam communiter dictam, ſicut ratio ſpeciei ad genus. Vnde ſicut non æquiuoce dicitur animal communiter dictum, & pro homine ſumptum: ita non æquiuoce dicitur gratia communiter ſumpta, & gratia ſacramentalis.

Art. 3. *Vtrum ſacramenta nouæ legis contineant gratiam?* 340

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod ſacramenta nouæ legis non contineant gratiam. Contentum enim videtur eſſe in continente. Sed gratia non eſt in ſacramento, neque ſicut in ſubiecto (quia ſubiectum gratiæ non eſt corpus, ſed ſpiritus) neque ſicut in vaſe: quia vas eſt locus mobilis, vt dicitur in 4. †Phyſic. Eſſe autem in loco, non conuenit accidenti. Ergo videtur, quod ſacramenta nouæ legis non contineant gratiam

4. d. 1. a. 4. q. 4. & ver. q. 27. art. 7.

† lib. 4. tex. 41. t. 2.

¶ 2. Præterea, Sacramenta ordinantur ad hoc, quod homines per ea gratiam conſequantur. Sed gratia cum ſit accidens, non poteſt tranſire de ſubiecto in ſubiectum. Ergo pro nihilo eſſet gratia in ſacramentis.

¶ 3. Præterea, Spirituale non continetur à corporali, etiam ſi in eo ſit: non enim anima continetur à corpore, ſed potius continet corpus. Ergo videtur, quod gratia, cum ſit quiddam ſpirituale, non contineatur in ſacramento corporali.

l. de ſacr. p. 19. c. 1. SED contra eſt, quod Hugo* de ſancto Victore dicit, quod ſacramentum ex ſanctificatione inuiſibilem gratiam continet.

RESPONDEO dicendum, quod multipliciter aliquid dicitur eſſe in alio: inter quos duplici modo gratia eſt in ſacramentis. Vno modo ſicut in ſigno: nam ſacramentum eſt ſignum gratiæ. Alio modo ſicut in cauſa: nam ſicut dictum eſt*, Sacramentum nouæ legis eſt inſtrumentalis gratiæ cauſa. *art. præc.* Vnde gratia eſt in ſacramento nouæ legis, non quidem ſecundum ſimilitudinem ſpeciei, ſicut effectus eſt in cauſa vniuoca: neque etiam ſecundum aliquam formam propriam & permanentem proportionatam ad talem effectum, ſicut ſunt effectus in cauſis non vniuocis, puta, res generatę in ſole: ſed ſecundum quamdam inſtrumentalem virtutem, quæ eſt fluens & incompleta in eſſe naturæ, vt infra dicetur †. *art. ſeq.*

Ad primum ergo dicendum, quod gratia non dicitur eſſe in ſacramento ſicut in ſubiecto, neque ſicut in vaſe, provt vas eſt locus quidam; ſed provt vas dicitur inſtrumentum alicuius operis faciendi: ſecundum quod dicitur Ezech. 9. Vnuſquiſque vas interfectionis habet in manu ſua.

Ad ſecundum dicendum, quod quamuis accidens non tranſeat à ſubiecto in ſubiectum, tranſit tamen à cauſa per inſtrumentum aliqualiter in ſubiectum: non vt eodem modo ſit in eis, ſed in vnoquoque ſecundum propriam rationem.

Ad tertium dicendum, quod ſpirituale exiſtens perfecte in aliquo, continet ipſum, & non continetur ab eo. Sed gratia eſt in Sacramento ſecundum eſſe fluens & incompletum. Et ideo non inconuenienter ſacramentum dicitur continere gratiam.

341

inf q. 78. a. 4. & 4. d 1. q. 1. a. 4. q 2. & d. 1. q. 2. a. 3. & quol. 12. art. 5.

Art. 4. *Vtrum in ſacramentis ſit aliqua virtus, gratiæ cauſatiua?*

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod in ſacramentis non ſit aliqua virtus, gratiæ cauſatiua. Virtus enim gratiæ cauſatiua, eſt virtus ſpiritualis. Sed in

in corpore non poteſt eſſe virtus ſpiritualis;neque ita, quod ſit propria ei(quia virtus fluit ab eſſentia rei, & ita non poteſt eam tranſcendere;)neque ita, quod recipiat eam ab alio: quia quod recipitur ab aliquo, eſt in eo per modum recipientis. Ergo in ſacramentis non poteſt eſſe aliqua virtus gratiæ cauſatiua.

¶ 2. Præterea,Omne quod eſt,reducitur ad aliquod genus entis,& ad aliquem gradum boni. Sed non eſt dare in quo genere entis ſit talis virtus (vt patet diſcurrenti per ſingula,) nec etiam poteſt reduci ad aliquem gradum bonorum:neque enim eſt inter minima bona,quia ſacramenta ſunt de neceſsitate ſalutis: neque etiam inter media bona, cuiuſmodi ſunt potentiæ animæ, quæ ſunt quædam potentiæ naturales: neque etiam inter maxima bona, quia nec eſt gratia nec virtus mentis.Ergo videtur,quod in ſacramentis nulla ſit virtus,gratiæ cauſatiua.

¶ 3. Præterea, Si talis virtus eſt in ſacramentis, non cauſatur in eis niſi per creationem à Deo. Sed inconueniens videtur, quod tam nobilis creatura, ſtatim eſſe deſinat ſacramento perfecto. Ergo videtur quod nulla virtus ſit in ſacramentis ad gratiam cauſandam.

¶ 4. Præterea, idem non poteſt eſſe in diuerſis. Sed ad ſacramenta concurrunt diuerſa, ſcilicet verba & res. Vnius autem ſacramenti non poteſt eſſe niſi virtus vna. Ergo videtur, quod in ſacramentis nulla ſit virtus.

SED contra eſt, quod Aug.† dicit ſuper Ioannem. Vnde tanta vis aquæ, vt corpus tangat & cor abluat? Et Beda * dicit,quod Dominus tactu ſuæ mundiſsimæ carnis vim regeneratiuam contulit aquis.

† tract. 80. in Io p. ſt m. tu. 9.

* in hom. Euangel. quod canit. in o au. epi. id. habetur in homilia rio to. anni inuenies.

RESPONDEO dicendum, quod illi qui ponunt quod ſacramenta non cauſant gratiam,niſi per quamdam concomitantiam, ponunt quod in ſacramento non ſit aliqua virtus, quæ operetur ad ſacramenti effectum: eſt tamen virtus diuina ſacramento aſsiſtens, quæ ſacramentalem effectum operatur. Sed ponendo, quod ſacramentum eſt inſtrumentalis cauſa gratiæ,neceſſe eſt ſimul ponere, quod in ſacramento ſit quædam virtus inſtrumentalis ad inducendum ſacramentalem effectum. Et hæc quidem virtus proportionatur inſtrumento. Vnde comparatur ad virtutem abſolutam & perfectam alicuius rei, ſicut comparatur inſtrumentum ad agens principale. Inſtrumentum enim (vt dictum * eſt) non operatur niſi in quantum eſt motum à principali agente, quod per ſe operatur. Et ideo virtus principalis agentis

* art. 1. huius q.

Digitized by Google

habet permanens & completum eſſe in natura: virtus autem inſtrumentalis habet eſſe tranſiens ex vno in aliud, & incompletum: ſicut & motus eſt actus imperfectus, ab agente in patiens.

Ad primum ergo dicendum, quod virtus ſpiritualis non poteſt eſſe in re corporea per modum virtutis permanentis & completæ, ſicut ratio probat. Nihil tamen prohibet in corpore eſſe virtutem ſpiritualem inſtrumentaliter, in quantum ſcilicet corpus poteſt moueri ab aliqua ſubſtantia ſpirituali, ad aliquem effectum ſpiritualem inducendum. Sicut & in ipſa voce ſenſibili eſt quædam vis ſpiritualis ad excitandum intellectum hominis, in quantum procedit à conceptione mentis. Et hoc modo vis ſpiritualis eſt in ſacramentis, in quantum ordinantur à Deo ad effectum ſpiritualem.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut motus, eo quod eſt actus imperfectus, non proprie eſt in aliquo genere, ſed reducitur ad genus actus perfecti (ſicut alteratio ad qualitatem) ita virtus inſtrumentalis, non eſt, proprie loquendo, in aliquo genere, ſed reducitur ad genus, & ſpeciem virtutis perfectæ.

Ad tertium dicendum, quod ſicut virtus inſtrumentalis acquiritur inſtrumento ex hoc ipſo, quod mouetur ab agente principali; ita & ſacramentum conſequitur ſpiritualem virtutem ex benedictione Chriſti, & applicatione miniſtri ad vſum ſacramenti. Vnde † Auguſtinus dicit in quodam ſermone de Epiphania: Nec mirum quod aquam, hoc eſt, ſubſtantiam corporalem, ad purificandam animam dicimus peruenire; peruenit plane & penetrat conſcientiæ vniuerſa latibula: quamuis enim ipſa ſit ſubtilis, & tenuis, benedictione tamen Chriſti facta ſubtilior, occultans vitæ cauſas, ad ſecreta mentis ſubtili rore pertranſit.

Ad quartum dicendum, quod ſicut eadem vis principalis agentis inſtrumentaliter inuenitur in omnibus
342 inſtrumentis ordinatis ad effectum, prout ſunt quodam ordine vnum: ita etiam eadem vis ſacramentalis inuenitur in verbis & rebus, prout ex verbis & rebus perficitur vnum ſacramentum.

inf. q. 64. a. 2. & 4. d. 1 q. 1. a. 4. q. 3. & d. 5 q. 2. a. 2. q. 1

† tra. 19. a me. & 23. ante m. c. 10. 9.

Art. 5. *Vtrum ſacramenta noua legis habeant virtutem ex paſſione Chriſti?*

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod ſacramenta nouæ legis non habeant virtutem ex paſſione Chriſti. Virtus enim ſacramentorum eſt ad gratiam cauſandam in anima, per quam ſpiritualiter viuit. Sed ſicut † Auguſtinus dicit ſuper Ioan. Verbum, prout erat in principio apud Deum, viuificat animas;

mas; ſecundum autem quod eſt caro factum, viuificat corpora. Cum igitur paſsio Chriſti pertineat ad verbum, ſecundum quod eſt caro factum: videtur, quod non poſsit cauſare virtutem ſacramentorum.

¶ 2. Præterea, Virtus ſacramentorum videtur ex fide dependere: quia ſicut dicit Auguſt.* ſuper Ioan. Verbum Dei perficit ſacramentum. Non quia dicitur, ſed quia creditur. Sed fides noſtra non ſolum reſpicit paſsionem Chriſti, ſed etiam alia myſteria humanitatis ipſius, & principalius etiam diuinitatis eius. Ergo videtur, quod ſacramenta non habeant ſpecialiter virtutem à paſsione Chriſti. *tra. 80. in euang. Ioan. poſt me. to. 9.*

¶ 3. Præterea, Sacramenta ordinantur ad hominum iuſtificationem, ſecundum illud 1. ad Corinth. 6. Abluti eſtis & iuſtificati eſtis. Sed iuſtificatio attribuitur reſurrectioni: ſecundum illud Rom. 4 Reſurrexit propter iuſtificationem noſtram. Ergo videtur, quod ſacramenta magis habeant virtutem à reſurrectione Chriſti, quam ab eius paſsione.

SED contra eſt, quod ſuper illud Rom. 5. In ſimilitudinem præuaricationis Adæ*, &c. dicit gloſſ. Ex latere Chriſti dormientis in cruce, fluxerunt ſacramenta, per quæ ſaluata eſt Eccleſia. Sic ergo ſacramenta videntur habere virtutem ex paſsione Chriſti. *gl. ord. ſuper illud, Qui eſt factus forma futuri ſæculi.*

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut dictum eſt*) ſacramentum operatur ad gratiam cauſandam per modum inſtrumenti. Eſt autem duplex inſtrumentum: vnum quidem ſeparatum, vt baculus: aliud autem coniunctum, vt manus. Per inſtrumentum autem coniunctum mouetur inſtrumentum ſeparatum, ſicut baculus per manum. Principalis autem cauſa efficiens gratiæ eſt ipſe Deus, ad quem comparatur humanitas Chriſti, ſicut inſtrumentum coniunctum: ſacramentum autem ſicut inſtrumentum ſeparatum. Et ideo oportet, quod virtus ſalutifera, à diuinitate Chriſti, per eius humanitatem, in ipſa ſacramenta deriuetur. Gratia autem ſacramentalis ad duo præcipuè ordinari videtur, videlicet ad tollendos defectus præteritorum peccatorum, in quantum tranſeunt actu, & remanent reatu: & iterum ad perficiendam animam in his, quæ pertinent ad cultum Dei, ſecundum religionem vitæ Chriſtianæ. Manifeſtum eſt autem ex his, quæ ſupra dicta ſunt*, quod Chriſtus liberauit nos à peccatis noſtris, præcipuè per ſuam paſsionem: non ſolum efficienter, & meritorie, ſed etiam ſatisfactorie. Similiter etiam per ſuam paſsionem initiauit ritum Chriſtianæ religionis, offerens ſeipſum *a. 1. huius q.* *q. 19. & 48.*

 oblatio

Digitized by Google

oblationem & hoſtiam Deo, vt dicitur Epheſ. 5. Vnde manifeſtum eſt, quod ſacramenta Eccleſiæ ſpecialiter habent virtutem ex paſsione Chriſti, cuius virtus quodammodo nobis copulatur per ſuſceptionem ſacramentorum. In cuius ſignum de latere Chriſti pendentis in cruce, fluxerunt aqua, & ſanguis, quorum vnum pertinet ad baptiſmum, aliud ad Euchariſtiam, quæ ſunt potiſsima ſacramenta.

Ad primum ergo dicendum, quod verbum prout erat in principio apud Deum, viuificat animas ſicut agens principale: caro tamen eius, & myſteria in ea perpetrata, operantur inſtrumentaliter ad animæ vitam. Ad vitam autem corporis non ſolum inſtrumentaliter, ſed etiam per quamdam exemplaritatem, vt
q. 56. a. 1. ſupra dictum eſt *.

Ad ſecundum dicendum, quod per fidem, Chriſtus habitat in nobis (vt dicitur Epheſ. 3.) Et ideo virtus Chriſti copulatur nobis per fidem. Virtus autem remiſsiua peccatorum, ſpeciali quodam modo pertinet ad paſsionem ipſius Chriſti: & ideo per fidem paſſionis eius ſpecialiter homines liberantur à peccatis, ſecundum illud Rom. 3. Quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius. Et ideo virtus ſacramentorum, quæ ordinatur ad tollenda peccata, præcipuè eſt ex fide paſsionis Chriſti.

Ad tertium dicendum, quod iuſtificatio attribuitur reſurrectioni ratione termini ad quem, qui eſt nouitas vitæ per gratiam. Attribuitur tamen paſsioni ratione termini à quo, ſcilicet quantum ad dimiſsionem culpæ.

343 Art. 6. *Vtrum ſacramenta veteris legis gratiam cauſarunt?*

1. 2. q. 103. a. 2. & q. 107. ar. 1. ad 3. & 4. d. 1. q. 1. a. 5. q. 1.
* ar. præc.

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod etiam ſacramenta veteris legis, gratiam cauſarunt. Quia (ſicut dictum eſt *) ſacramenta nouæ legis habent efficaciam ex fide paſsionis Chriſti. Sed fides paſsionis Chriſti fuit in veteri lege, ſicut & in noua: habemus enim eumdem Spiritum fidei, vt habetur 2. ad Cor. 4. Sicut ergo ſacramenta nouæ legis conferunt gratiam, ita etiam ſacramenta veteris legis gratiam conferebant.

* inter pr. & me. illius, in homiliario totius anni eam inuenies.

¶ 2. Præterea, Sanctificatio non fit niſi per gratiam. Sed per ſacramenta veteris legis, homines ſanctificabantur: dicitur enim Leuit. 8. Cumque ſanctificaſſet Moyſes Aaron, & filios eius in veſtitu ſuo, &c. Ergo videtur, quod ſacramenta veteris legis gratiam conferebant.

¶ 3. Præterea, Sicut Beda * dicit in homilia circum

cumciſionis, Idem ſalutiferæ curationis auxilium, circumciſio in lege contra originalis peccati vulnus agebat, quod baptiſmus agere reuelatæ tempore gratiæ conſueuit. Sed baptiſmus nunc confert gratiam. Ergo circumciſio gratiam conferebat. Et pari ratione alia ſacramenta legalia: quia ſicut baptiſmus eſt ianua ſacramentorum nouæ legis, ita & circumciſio erat ianua ſacramentorum veteris legis. Propter quod & Apoſtolus dicit Galat. 5. Teſtificor omni homini circumcidenti ſe, quoniam debitor eſt vniuerſæ legis faciendæ.

SED contra eſt, quod Galat. 4 dicitur, Conuertimini iterum ad infirma, & egena elementa. gloſſ. * id eſt, ad legem, quæ dicitur infirma, quia perfecte non iuſtificat. Sed gratia perfecte iuſtificat. Ergo ſacramenta veteris legis, gratiam non conferebant. *g. ord. ib.*

RESPONDEO dicendum, quod non poteſt dici, quod ſacramenta veteris legis conferrent gratiam iuſtificantem per ſeipſa, id eſt, propria virtute: quia ſic non fuiſſet neceſſaria paſſio Chriſti, ſecundum illud Galat. 2. Si ex lege eſt iuſtitia, Chriſtus gratis mortuus eſt. Sed nec poteſt dici, quod ex paſſione Chriſti virtutem haberent conferendi gratiam iuſtificandi. Sicut enim ex prædictis patet *, virtus paſſionis Chriſti copulatur nobis per fidem & ſacramenta, differenter tamen. Nam continuatio, quæ eſt per fidem, fit per actum animæ: continuatio autem, quæ eſt per ſacramenta, fit per vſum exteriorum rerum. Nihil autem prohibet id quod eſt poſterius tempore, antequam ſit, mouere ſecundum quod præcedit in actu animæ: ſicut finis, qui eſt poſterior tempore, mouet agentem, ſecundum quod eſt apprehenſus, & deſideratus ab ipſo. Sed illud quod nondum eſt in rerum natura, non mouet ſecundum vſum exteriorum rerum. Vnde cauſa efficiens non poteſt eſſe poſterior in eſſe, ordine durationis, ſicut cauſa finalis. Sic ergo manifeſtum eſt, quod à paſſione Chriſti, quæ eſt cauſa humanæ iuſtificationis, conuenienter deriuatur virtus iuſtificatiua ad ſacramenta nouæ legis, non autem ad ſacramenta veteris legis: & tamen per fidem paſſionis Chriſti iuſtificabantur antiqui patres, ſicut & nos. Sacramenta autem veteris legis, erant quædam illius fidei proteſtationes, in quantum ſignificabant paſſionem Chriſti, & effectus eius. Sic ergo patet, quod ſacramenta veteris legis, non habebant in ſe aliquam virtutem, qua operarentur ad conferendam gratiam iuſtificantem, ſed ſolum ſignificabant fidem per quam iuſtificabantur. *art. prae.*

Digitized by Google

Ad primum ergo dicendum, quod antiqui patres habebant fidem de paſſione Chriſti futura, quæ ſecundum quod erat in apprehenſione animæ, poterat iuſtificare. Sed nos habemus fidem de paſſione Chriſti præcedenti, quæ poteſt iuſtificare etiam ſecundum realem vſum ſacramentalium rerum, vt dictum
Inco. art. eſt *.

Ad ſecundum dicendum, quod illa ſanctificatio erat figuralis: per hoc enim ſanctificari dicebantur, quod applicabantur cultui diuino ſecundum ritum veteris legis, qui totus ordinabatur ad figurandum paſſionem Chriſti.

Ad tertium dicendum, quod de circumciſione multiplex fuit opinio. Quidam enim dixerunt, quod per circumciſionem non conferebatur gratia, ſed ſolum auferebatur peccatum. Sed hoc non poteſt eſſe: quia homo non iuſtificatur à peccato, niſi per gratiam: ſecundum illud Romanorum 3. Iuſtificati gratis per gratiam ipſius. Et ideo alij dixerunt, quod per circumciſionem conferebatur gratia, quantum ad effectus remotiuos culpæ, ſed non quantum ad effectus poſitiuos gratiæ. Sed hoc etiam videtur eſſe falſum: quia per circumciſionem dabatur pueris facultas perueniendi ad gloriam, quæ eſt vltimus effectus poſitiuus gratiæ. Et præterea, ſecundum ordinem cauſæ formalis, priores ſunt naturaliter effectus poſitiui, quam priuatiui, licet ſecundum ordinem cauſæ materialis ſit è conuerſo: forma enim non excludit priuationem, niſi informando ſubiectum. Et ideo alij dicunt, quod circumciſio conferebat gratiam, etiam quantum ad aliquem effectum poſitiuum, qui eſt facere dignum vita æterna: non tamen quantum ad hoc, quod eſt reprimere concupiſcentiam impellentem ad peccandum. Quod & aliquando mihi viſum eſt: ſed diligentius conſideranti apparet hoc etiam non eſſe verum: quia minima gratia poteſt reſiſtere cuilibet concupiſcentiæ, & mereri vitam æternam. Et ideo melius dicendum videtur, quod circumciſio, ſicut & alia ſacramenta veteris legis, erat ſolum ſignum fidei iuſtificantis. Vnde Apoſtolus dicit Romanorum 4. quod Abraham accepit ſignum circumciſionis, ſignaculum iuſtitiæ fidei. Et ideo in circumciſione conferebatur gratia, in quantum erat ſignum paſſionis Chri-
q.70.a.4. ſti futuræ, vt infra patebit *.

QVAE

QVAESTIO LXIII.

De effectu ſacramentorum, qui eſt character, in ſex articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de alio effectu ſacramentorum, qui eſt character.

ET CIRCA hoc quæruntur ſex.

¶ Primo, vtrum ex ſacramentis cauſetur character aliquis in anima?

¶ Secundo, quid ſit ille character.

¶ Tertio, cuius ſit character.

¶ Quarto, in quo ſit ſicut in ſubiecto.

¶ Quinto, vtrum inſit indelebiliter?

¶ Sexto, vtrum omnia ſacramenta imprimant characterem?

Art. I. *Vtrum ſacramentum imprimat aliquem characterem in anima?* 344

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod ſacramentum non imprimat aliquem characterem in anima. Character enim ſignificare videtur quoddam ſignum diſtinctiuum. Sed diſtinctio membrorum Chriſti ab aliis, fit per æternam prædeſtinationem, quæ non ponit aliquid in prædeſtinato, ſed ſolum in Deo prædeſtinante: vt in prima parte * habitum eſt. Dicitur enim 2. Timoth. 2. Firmum fundamentum Dei ſtat, habens ſignaculum hoc: nouit Dominus qui ſunt eius. Ergo ſacramenta non imprimunt characterem in anima.

4. d. 4. q. 1. ar. 4. q. 1. c.

p. p. q. 23. ar. 3.

¶ 2. Præterea, Character ſignum eſt diſtinctiuum. Signum autem (vt Aug. dicit in 2. de doct. * Chriſt.) eſt quod præter ſpeciem, quam ingerit ſenſibus, facit aliquid aliud in cognitionem venire. Nihil autem eſt in anima, quod aliquam ſpeciem ſenſibus ingerat. Ergo videtur, quod in anima non imprimatur aliquis character per ſacramenta.

cir. pri. tom. 3.

¶ 3. Præterea, Sicut per ſacramenta nouæ legis diſtinguitur fidelis ab infideli: ita etiam per ſacramenta veteris legis. Sed ſacramenta veteris legis non imprimebant aliquem characterem in anima: vnde & dicuntur iuſtitiæ carnis, ſecundum Apoſt. ad Heb. 9. Ergo videtur, quod neque ſacramenta nouæ legis imprimunt characterem.

SED contra eſt, quod Apoſt. dicit 2. ad Cor. 1. Qui vnxit nos, Deus eſt: & qui ſignauit nos, & dedit pignus Spiritus in cordibus noſtris. Sed nihil aliud importat character, quam quamdam ſignationem. Ergo videtur, quod Deus per ſacramenta nobis ſuum characterem imprimat.

RESPONDEO dicendum, quod ſicut ex prædictis patet *, ſacramenta nouæ legis, ad duo ordi-
q.62 a.5. nantur, videlicet ad remedium contra peccata, & ad perficiendum animam in his quæ pertinent ad cultum Dei, ſecundum ritum Chriſtianæ vitæ. Quicumque autem ad aliquid certum deputatur, conſueuit ad illud conſignari: ſicut milites, qui aſcribebantur ad militiam antiquitus, ſolebant quibuſdam characteribus corporalibus inſigniri; eo quod deputabantur ad aliquid corporale. Et ideo cum homines per ſacramenta deputentur ad aliquid ſpirituale pertinens ad cultum Dei, conſequens eſt, quod per ea fideles aliquo ſpiri-
cōtra ep. Parm. li. 2. c. 13. parum à me. to. 7. tuali charactere inſigniantur. Vnde Aug. † dicit in 2. contra Parmenianum, Si militiæ characterem in corpore ſuo, non militans pauidus exhorruerit, & ad clementiam Imperatoris confugerit, ac prece fuſa, & impetrata iam venia militare cœperit: numquid homine liberato, atque correcto, character ille repetitur ac non potius agnitus approbatur? an forte minus hærent ſacramenta Chriſtiana, quam corporalis hæc nota?

Ad primum ergo dicendum, quod fideles Chriſti ad præmium quidem futuræ gloriæ deputantur ſignaculo prædeſtinationis diuinæ. Sed ad actus conuenientes præſenti Eccleſiæ deputantur quodam ſpirituali ſignaculo eis inſignito: qui character nuncupatur.

Ad ſecundum dicendum, quod character animæ impreſſus, habet rationem ſigni, in quantum per ſenſibile ſacramentum imprimitur: per hoc enim ſcitur aliquis eſſe baptiſmali charactere inſignitus, quod eſt ablutus aqua ſenſibili. Nihilominus tamen character, vel ſignaculum dici poteſt per quamdam ſimilitudinem, omne quod configurat alicui, vel diſtinguit ab alio, etiam ſi non ſit ſenſibile: ſicut Chriſtus dicitur figura, vel character paternæ ſubſtantiæ, ſecundum Apoſtoſt. Heb. 1.

q.62. a.6. Ad tertium dicendum, quod ſicut ſupra dictum * eſt, ſacramenta veteris legis non habebant in ſe ſpiritualem virtutem, ad aliquem ſpiritualem effectum operantem. Et ideo in illis ſacramentis non requirebatur aliquis ſpiritualis character: ſed ſufficiebat ibi corporalis circumciſio, quam Apoſtolus ſignaculum nominat Rom. 4.

345 *Art. 2. Vtrum character ſit ſpiritualis poteſtas?*

4 d. 4. q. 1. art. 1. AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod character non ſit ſpiritualis poteſtas. Character enim idem videtur eſſe quod figura: vnde Heb. 1. vbi dici-

tur,

Digitized by Google

tur, Figura ſubſtantiæ eius, in Græco habetur loco figuræ, character. Sed figura eſt in quarta ſpecie qualitatis, & ita differt à poteſtate quæ eſt in ſecunda ſpecie qualitatis. Character ergo non eſt ſpiritualis poteſtas.

¶ 2. Præterea, Dion. * dicit 2.c.Eccl.hier.quo diuina beatitudo accedentem ad beatitudinem in ſui participationem recipit, & proprio ſuo lumine, quaſi quodam ſigno, ipſi tradit ſuam participationem. Et ſic videtur quod character ſit quoddam lumen. Sed lumen ad tertiam ſpeciem qualitatis videtur pertinere. Non ergo character eſt poteſtas, quæ videtur ad ſecundam ſpeciem qualitatis pertinere. *p.3.parū ante me.*

¶ 3. Præterea, A quibuſdam character ſic definitur: Character eſt ſignum ſanctum communionis fidei, & ſanctæ ordinationis, datum à hierarcha. Signum autem eſt in genere relationis, non autem in genere poteſtatis. Non ergo character eſt ſpiritualis poteſtas.

¶ 4. Præterea, Poteſtas habet rationem cauſæ & principij: vt patet 5.Metaph. * Sed ſignum, quod ponitur in definitione characteris, magis pertinet ad rationem effectus. Character ergo non eſt ſpiritualis poteſtas. *li.5.met. text. 17. tom.3.*

SED contra eſt, quod Philoſoph. dicit in 2. Ethicor. * Tria ſunt in anima, potentia, habitus, & paſsio. Sed character non eſt paſsio, quia paſsio cito tranſit: character autem indelebilis eſt, vt infra dicetur *. Similiter etiam non eſt habitus: quia nullus habitus eſt qui ſe poſsit ad bene & male habere: character autem ad vtrumque ſe habet: vtuntur enim eo quidam bene, alij vero male. Quod in habitibus non contingit: nam habitu virtutis, nullus vtitur male; & habitu malitiæ, nullus bene. Ergo relinquitur quod character ſit potentia. *li.2.Eth. cap.5. in prin.to.5.* *art.5. huius q.*

RESPONDEO dicendum, quod ſicut dictum eſt *, ſacramenta nouæ legis, characterem imprimunt, in quantum per ea deputantur homines ad cultum Dei, ſecundum ritum Chriſtianæ religionis. Vnde Dionyſ. * in 2.cap.Eccl.hierar. cum dixiſſet, quod Deus in quodam ſigno tradit ſui participationem accedendi ad baptiſmum, ſubiungit, Perficiens eum diuinum, & communicatorem diuinorum. Diuinus autem cultus conſiſtit vel in recipiendo aliqua diuina, vel in tradendo aliis. Ad vtrumque autem horum requiritur quædam potentia; nam ad tradendum aliquid aliis, requiritur potentia actiua; ad recipiendum autem requiritur potentia paſsiua. Et ideo *art.præ.* *c.2.Eccl. hier.p.3. parum ante n.e.*

character importat quamdam potentiam ſpiritualem, ordinatam ad ea quæ ſunt diuini cultus. Sciendum tamen, quod hæc ſpiritualis potentia eſt inſtrumentalis: ſicut etiam ſupra dictum eſt * de virtute, quæ eſt in ſacramentis. Habere enim ſacramenti characterem, competit miniſtris Dei. Miniſter autem habet ſe per modum inſtrumenti, vt Philoſophus dicit * in 1. Polit. Et ideo ſicut virtus, quæ eſt in ſacramentis, non eſt in genere per ſe, ſed per reductionem, eo quod eſt quiddam fluens & incompletum: ita etiam character non proprie eſt in genere vel ſpecie, ſed reducitur ad ſecundam ſpeciem qualitatis.

q. præc. art. 4.

lib. 1. c. 3. aliquantulum à prin. to. 5.

Ad primum ergo dicendum, quod figura eſt quædam terminatio quantitatis. Vnde proprie loquendo, non eſt niſi in rebus corporeis: in ſpiritualibus autem dicitur metaphoricè. Non autem ponitur aliquid in genere vel ſpecie, niſi per id quod de eo proprie prædicatur. Et ideo character non poteſt eſſe in quarta ſpecie qualitatis, licet hoc quidam poſuerint.

Ad ſecundum dicendum, quod in tertia ſpecie qualitatis non ſunt niſi ſenſibiles paſsiones, vel ſenſibiles qualitates. Character autem non eſt lumen ſenſibile: & ideo non eſt in tertia ſpecie qualitatis, vt quidam dixerunt.

Ad tertium dicendum, quod relatio quæ importatur in nomine Signi, oportet quod ſuper aliquid fundetur. Relatio autem huius ſigni, quod eſt character, non poteſt fundari immediate ſuper eſſentiam animæ: quia ſic conueniret omni animæ naturaliter. Et ideo oportet aliquid poni in anima, ſuper quod fundetur talis relatio: & hoc eſt eſſentia characteris. Vnde non oportebit quod ſit in genere relationis, ſicut quidam poſuerunt.

Ad quartum dicendum, quod character habet rationem ſigni per comparationem ad ſacramentum ſenſibile, à quo imprimitur: ſed ſecundum ſe conſideratus, habet rationem principij, per modum iam dictum *.

in cor. ar. & art. præ. 1.

Art. 3. *Vtrum character ſacramentalis ſit character Chriſti?*

346

4. d. 4. q. 1. a. 3. & ar. 3. q. 5.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod character ſacramentalis non ſit character Chriſti. Dicitur enim Epheſ. 4. Nolite contriſtare Spiritum ſanctum Dei, in quo ſignati eſtis. Sed conſignatio importatur in nomine characteris. Ergo character ſacramentalis, magis debet attribui Spiritui ſancto quam Chriſto.

¶ 2. Præterea, Character habet rationem ſigni; eſt autem

autem ſignum gratiæ, quæ per ſacramentum confertur: gratia autem infunditur animæ à tota Trinitate. Vnde dicitur in Pſal.83. Gratiam & gloriam dabit Dominus. Ergo videtur, quod character ſacramentalis non debeat ſpecialiter attribui Chriſto.

¶ 3. Præterea, Ad hoc aliquis characterem accipit, vt eo à cæteris diſtinguatur. Sed diſtinctio ſanctorum ab aliis, fit per charitatem, quæ ſola diſtinguit inter filios regni, & filios perditionis, vt Aug. * dicit 15. de Trin. vnde & ipſi perditionis filij characterem beſtiæ habere dicuntur: vt patet Apoc.13. Charitas autem non attribuitur Chriſto, ſed magis Spiritui ſancto: ſecundum illud Rom.5. Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris, per Spiritum ſanctum, qui datus eſt nobis. Vel etiam Patri, ſecundum illud 2. ad Cor. vlt. Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti, & charitas Dei. Ergo videtur, quod character ſacramentalis, non ſit attribuendus Chriſto. *lib.15.c. 18. in pr. tom.3.*

SED contra eſt, quod quidam ſic definiunt characterem: Character eſt diſtinctio à charactere æterno impreſſa animæ rationali, ſecundum imaginem conſignans Trinitatem creatam, Trinitati creanti & recreanti, & diſtinguens à non configuratis ſecundum ſtatum fidei. Sed character æternus eſt ipſe Chriſtus: ſecundum illud Heb.1. Qui cum ſit ſplendor gloriæ, & figura vel character ſubſtantiæ eius. Ergo videtur, quod character ſit propriè attribuendus Chriſto.

RESPONDEO dicendum, quod ſicut ex ſupradictis patet *, character propriè eſt ſignaculum quoddam, quo aliquid inſignitur, vt ordinatum in aliquem finem: ſicut charactere inſignitur denarius ad vſum commutationum, & milites charactere inſigniuntur, quaſi ad militiam deputati. Homo autem fidelis ad duo deputatur. Primo quidem & principaliter ad fruitionem gloriæ. Et ad hoc inſignitur ſignaculo gratiæ, ſecundum illud Ezech.9, Signa Thau ſuper frontes virorum gementium & dolentium, Et Apocal.7. Nolite nocere terræ & mari, neque arboribus, quoadusque ſignemus ſeruos Dei noſtri in frontibus eorum. Secundo autem deputatur quiſque fidelis ad recipiendum, vel tradendum aliis ea quæ pertinent ad cultum Dei: & ad hoc proprie deputatur character ſacramentalis. Totus autem ritus Chriſtianæ religionis deriuatur à ſacerdotio Chriſti. Et ideo manifeſtum eſt, quod character ſacramentalis ſpecialiter eſt character Chriſti, cuius ſacerdotio configurantur fideles ſecundum ſacramentales characteres: qui nihil aliud ſunt, quam quædam participationes *ar.1. huius q.*

tiones ſacerdotij Chriſti, ab ipſo Chriſto deriuatæ.

Ad primum ergo dicendum, quod Apoſtolus ibi loquitur de † conſignatione, ſecundum quam aliquis deputatur ad futuram gloriam, quæ fit per gratiam: quæ Spiritui ſancto attribuitur, in quantum ex amore procedit, quod Deus nobis aliquid gratis largitur; quod ad rationem gratiæ pertinet. Spiritus autem ſanctus amor eſt: vnde & 1. ad Cor. 12. dicitur, Diuiſiones gratiarum ſunt, idem autem Spiritus.

al. configuratione.

Ad ſecundum dicendum, quod character ſacramentalis eſt res reſpectu ſacramenti exterioris, & eſt ſacramentum reſpectu vltimi effectus. Et ideo dupliciter poteſt aliquid characteri attribui. Vno modo ſecundum rationem ſacramenti; & hoc modo eſt ſignum inuiſibilis gratiæ, quæ in ſacramento confertur. Alio modo ſecundum propriam rationem characteris: & hoc modo eſt ſignum configuratiuum alicui principali, apud quem reſidet auctoritas eius ad quod aliquis deputatur: ſicut milites qui deputantur ad pugnam, inſigniuntur ſigno ducis: quo quodammodo ei configurantur. Et hoc modo illi qui deputantur ad cultum Chriſtianum, cuius auctor eſt Chriſtus, characterem accipiunt, quo Chriſto configurantur. Vnde proprie eſt character Chriſti.

Ad tertium dicendum, quod charactere diſtinguitur aliquis ab alio, per comparationem ad aliquem finem, in quem ordinatur qui characterem accipit: ſicut dictum eſt * de charactere militari, quo in ordine ad pugnam, diſtinguitur miles Regis à milite hoſtis. Et ſimiliter character fidelium eſt, quo diſtinguuntur fideles Chriſti à ſeruis diaboli, vel in ordine ad vitam æternam, vel in ordine ad cultum præſentis Eccleſiæ. Quorum primum fit per charitatem & gratiam, vt obiectio procedit: ſecundum autem fit per characterem ſacramentalem. Vnde & character beſtiæ intelligi poteſt per oppoſitum, vel obſtinata malitia, qua aliqui deputantur ad pœnam æternam, vel profeſsio illiciti cultus.

ar. 1. huius q.

547 Art. 4. *Vtrum character ſit in potentiis animæ ſicut in ſubiecto?*

A D quartum ſic proceditur. Videtur, quod character non ſit in potentiis animæ ſicut in ſubiecto. Character enim dicitur eſſe diſpoſitio ad gratiam. Sed gratia eſt in eſſentia animæ, ſicut in ſubiecto, vt in 2. par. dictum eſt *. Ergo videtur, quod character ſit in eſſentia animæ, non autem in potentiis.

4. d. 4. q. 1. a. 1. co. & art. 3. q. 3.
** par. 2. q. 110. a. 4.*

¶ 2. Præterea; Potentia animæ non videtur eſſe ſubiectum alicuius, niſi habitus vel diſpoſitionis.

Sed

Sed character (vt dictum eſt *) non eſt habitus vel diſpoſitio, ſed magis potentia, cuius ſubiectum non eſt niſi eſſentia animæ. Ergo videtur, quod character non ſit ſicut in ſubiecto in potentia animæ, ſed magis in eſſentia ipſius.

ar 2. huius q.

¶ 3. Præterea, Potentiæ animæ rationalis diſtinguuntur per cognitiuas & appetitiuas. Sed non poteſt dici, quod character ſit tantum in potentia cognitiua, neque etiam tantum in potentia appetitiua (quia non ordinatur, neque ad cognoſcendum tantum, neque ad appetendum:) ſimiliter etiam non poteſt dici quod ſit in vtraque, quia idem accidens non poteſt eſſe in diuerſis ſubiectis. Ergo videtur, quod character non ſit in potentia animæ ſicut in ſubiecto, ſed magis in eſſentia.

SED contra eſt, quod (ſicut in præmiſſa definitione * characteris continetur) character imprimitur animæ rationali ſecundum imaginem. Sed imago Trinitatis in anima, attenditur ſecundum potentias. Ergo character in potentiis animæ exiſtit.

art. præ. in arg. ſed cont.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut dictum eſt *) character eſt quoddam ſignaculum, quo anima inſignitur ad ſuſcipiendum, vel aliis tradendum ea quæ ſunt diuini cultus. Diuinus autem cultus in quibuſdam actibus conſiſtit. Ad actus autem proprie ordinantur potentiæ animæ, ſicut eſſentia ordinatur ad eſſe. Et ideo character non eſt ſicut in ſubiecto in eſſentia animæ, ſed in eius potentia.

art. præ.

Ad primum ergo dicendum, quod ſubiectum alicui accidenti attribuitur ſecundum rationem eius ad quod propinque diſponit: non autem ſecundum rationem eius, ad quod diſponit remote, vel indirecte. Character autem directe quidem & propinque diſponit animam ad ea, quæ ſunt diuini cultus exequenda: & quia hæc idoneè non fiunt ſine auxilio gratiæ (quia vt dicitur Ioannis quarto. Eos qui adorant Deum, in ſpiritu & veritate adorare oportet) ex conſequenti diuina largitas recipientibus characterem, largitur gratiam, per quam digne impleant ea, ad quæ deputantur. Et ideo characteri magis eſt attribuendum ſubiectum, ſecundum rationem actuum ad diuinum cultum pertinentium, quam ſecundum rationem gratiæ.

Ad ſecundum dicendum, quod eſſentia animæ eſt ſubiectum potentiæ naturalis, quæ ex principiis eſſentiæ procedit. Talis autem potentia non eſt character, ſed eſt quædam ſpiritualis potentia, ab extrinſeco adueniens. Vnde ſicut eſſentia animæ, per quam

Digitized by Google

quam eſt naturalis vita hominis, perficitur per gratiam, qua anima ſpiritualiter viuit: ita potentia naturalis animæ perficitur per ſpiritualem potentiam, quæ eſt character. Habitus enim & diſpoſitio pertinent ad potentiam animæ: eo quod ordinantur ad actus, quorum potentiæ ſunt principia. Et eadem ratione omne quod ad actum ordinatur, eſt potentiæ tribuendum.

in co. ar. Ad tertium dicendum, quod (ſicut dictum eſt *) character ordinatur ad ea quæ ſunt diuini cultus. Qui quidem eſt quædam fidei proteſtatio per exteriora ſigna. Et ideo oportet, quod character ſit in cognitiua potentia animæ, in qua eſt fides.

348 Art. 5. *Vtrum character inſit animæ indelebiliter?*

4. d. 4. q. 1. art. 3. q14. & Rom 7. col. 2. AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod character non inſit animæ indelebiliter. Quanto enim aliquod accidens eſt perfectius, tanto firmius inhæret. Sed gratia eſt perfectior, quam character: quia character ordinatur ad gratiam ſicut ad vlteriorem finem. Gratia autem amittitur per peccatum. Ergo multo magis character.

art. 1. & 2. huius quæſt. ¶ 2. Præterea, Per characterem aliquis deputatur diuino cultui, ſicut dictum eſt *. Sed aliqui à cultu diuino tranſeunt ad contrarium cultum, per apoſtaſiam à fide. Ergo videtur, quod tales amittant characterem ſacramentalem.

¶ 3. Præterea, Ceſſante fine, ceſſare debet & id quod eſt ad finem, alioquin fruſtra remaneret: ſicut poſt reſurrectionem non erit matrimonium, quia ceſſabit generatio, ad quam ordinatur matrimonium. Cultus autem exterior, ad quem character ordinatur, non remanebit in patria, in qua nihil agetur in figura, ſed totum in nuda veritate. Ergo character ſacramentalis non manet in perpetuum in anima, & ita non ineſt indelebiliter.

li 2. c 13. à medio, tom. 7. SED contra eſt, quod Aug. dicit * in 2. contra Parmenianum: Non minus hærent ſacramenta Chriſtiana, quam corporalis nota militiæ. Sed character militaris non repetitur, ſed agnitus approbatur in eo qui veniam meretur ab Imperatore poſt culpam. Ergo nec character ſacramentalis deleri poteſt.

ar. 3. huius q. RESPONDEO dicendum, (quod ſicut dictum eſt †) character ſacramentalis eſt quædam participatio ſacerdotij Chriſti in fidelibus eius: vt ſcilicet ſicut Chriſtus habet plenam ſpiritualis ſacerdotij poteſtatem, ita fideles eius ei configurentur in hoc, quod participant aliquam ſpiritualem poteſtatem reſpectu ſacramentorum, & eorum quæ pertinent ad diui-

diuinum cultum. Et propter hoc etiam Chriſto non competit habere characterem: ſed poteſtas ſacerdotij eius comparatur ad characterem, ſicut id quod eſt plenum, & perfectum, ad aliquam ſui participationem. Sacerdotium autem Chriſti eſt æternum: ſecundum illud Pſal. 109. Tu es Sacerdos in æternum, ſecundum ordinem Melchiſedech. Et inde eſt, quod omnis ſanctificatio, quæ fit per ſacerdotium eius, eſt perpetua, re conſecrata manente. Quod patet etiam in rebus inanimatis: nam Eccleſiæ vel altaris manet conſecratio ſemper, niſi deſtruatur. Cum igitur anima ſit ſubiectum characteris ſecundum intellectiuam partem, in qua eſt fides, (vt dictum eſt *) manifeſtum eſt, quod ſicut intellectus perpetuus eſt & incorruptibilis, ita character indelebiliter manet in anima. *art. præc. ad 3. arg.*

Ad primum ergo dicendum, quod aliter eſt in anima gratia, & aliter character. Nam gratia eſt in anima ſicut quædam forma habens eſſe completum in ea: character autem eſt in anima, ſicut quædam virtus inſtrumentalis: vt ſupra dictum eſt †. Forma autem completa eſt in ſubiecto, ſecundum conditionem ſubiecti: & quia anima eſt mutabilis ſecundum liberum arbitrium, quamdiu eſt in ſtatu viæ, conſequens eſt, quod gratia inſit animæ mutabiliter. Sed virtus inſtrumentalis magis attenditur ſecundum conditionem principalis agentis: & ideo character indelebiliter ineſt animæ, non propter ſui perfectionem, ſed propter perfectionem ſacerdotij Chriſti, à quo deriuatur character, ſicut quædam inſtrumentalis virtus. *arg. 2.*

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut Auguſt. dicit ibidem *, Nec ipſos apoſtatas videmus carere baptiſmate: quibus vtique per pœnitentiam redeuntibus non reſtituitur, & ideo amitti non poſſe iudicatur. Et huius ratio eſt: quia character eſt virtus inſtrumentalis, vt dictum eſt †. Ratio autem inſtrumenti conſiſtit in hoc quod ab alio moueatur: non autem in hoc quod ipſum ſe moueat, quod pertinet ad voluntatem. Et ideo quantumcunque voluntas moueatur in contrarium, character non remouetur, propter immobilitatem principalis mouentis. *li. 1. cont. Dona. parum à princ. tom. 7.* *† In ſolut. præced.*

Ad tertium dicendum, quod quamuis poſt hanc vitam non remaneat exterior cultus, remanet tamen finis illius cultus. Et ideo poſt hanc vitam remanet character, & in bonis ad eorum gloriam, & in malis ad eorum ignominiam. Sicut etiam militaris character remanet in militibus poſt adeptam victoriam; & in his qui vicerunt, ad gloriam; & in his qui ſunt victi, ad pœnam.

Art.

Digitized by Google

349 Art. 6. *Vtrum per omnia ſacramenta nouæ legis imprimatur character?*

inf. q. 72. a. 5. & 4. d. 4. q. 1. ar. 1. q. 2. & 3. & q. 3. ar. 2. q. 3. & d. 7. q. 2. a. 1. q. 1. & q. 3. ar. 3. q. 3. & d. 23. q. 1. a. 2 q. 3.

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod per omnia ſacramenta nouæ legis Imprimatur character. Per omnia enim ſacramenta nouæ legis fit aliquis particeps ſacerdotij Chriſti. Sed character ſacramentalis nihil eſt aliud, quam participatio ſacerdotij Chriſti: vt dictum eſt *. Ergo videtur, quod per omnia ſacramenta nouæ legis imprimatur character.

¶ 2. Præterea, Character ſe habet ad animam in qua eſt, ſicut conſecratio ad res conſecratas. Sed per quodlibet ſacramentum nouæ legis homo recipit gratiam ſanctificantem: vt ſupra dictum eſt †. Ergo videtur, quod per quodlibet ſacramentum nouæ legis, imprimatur character.

** ar. 3. & 5. huius quæſt.*
† q. præc. art. 1.

¶ 3. Præterea, Character eſt res & ſacramentum. In quolibet autem ſacramento nouæ legis eſt aliquid quod eſt res tantum, & aliquid quod eſt ſacramentum tantum, & aliquid quod eſt res & ſacramentum. Ergo per quodlibet ſacramentum nouæ legis imprimitur character.

art. præc.

SED contra eſt, quod ſacramenta in quibus imprimitur character, non reiterantur: eo quod character eſt indelebilis, vt dictum eſt †. Quædam autem ſacramenta iterantur, ſicut patet de pœnitentia & matrimonio. Ergo non omnia ſacramenta imprimunt characterem.

q. 62. ar. 1. & 5.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) ſacramenta nouæ legis ad duo ordinantur, ſcilicet in remedium peccati, & ad cultum diuinum. Eſt autem omnibus ſacramentis commune, quod per ea exhibeatur aliquod remedium contra peccatum; per hoc quod gratiam conferunt. Non autem omnia ſacramenta ordinantur directè ad diuinum cultum: ſicut patet de pœnitentia, per quam homo liberatur à peccato: non autem per hoc ſacramentum, exhibetur homini aliquid de nouo, pertinens ad diuinum cultum, ſed reſtituitur in ſtatum priſtinum. Pertinet autem aliquod ſacramentum ad diuinum cultum tripliciter: vno modo per modum ipſius actionis; alio modo per modum agentis: tertio modo per modum recipientis. Per modum quidem ipſius actionis pertinet ad diuinum cultum Euchariſtia: in qua principaliter diuinus cultus conſiſtit, in quantum eſt Eccleſiæ ſacrificium. Et per hoc idem ſacramentum non imprimitur homini character: quia per hoc ſacramentum non ordinatur homo ad aliquid aliud vlterius agendum, vel recipiendum in ſacramentis:

cum

Digitized by Google

cum potius ſit finis & conſummatio omnium ſacramentorum, vt Dionyſius dicit * tertio capite Eccleſiaſtic. hierarch. Continet tamen in ſeipſo Chriſtum, in quo non eſt character: ſed tota ſacerdotij plenitudo. *c.3.eccl. hier. circ. princ. illius.*

Sed ad agentes in ſacramentis, pertinet ſacramentum ordinis: quia per hoc ſacramentum deputantur homines ad ſacramenta aliis tradenda. Sed ad recipientes pertinet ſacramentum baptiſmi: quia per ipſum homo accipit poteſtatem recipiendi alia Eccleſiæ ſacramenta. Vnde Baptiſmus dicitur eſſe ianua omnium ſacramentorum. Ad idem etiam ordinatur quodammodo confirmatio: vt infra ſuo loco dicetur †. Et ideo per hæc tria ſacramenta character imprimitur, ſcilicet per Baptiſmum, Confirmationem, & Ordinem. *q.72.a.5.*

Ad primum ergo dicendum, quod per omnia ſacramenta fit homo particeps ſacerdotij Chriſti, vtpote percipiens aliquem effectum eius. Non tamen per omnia ſacramenta aliquis deputatur ad agendum aliquid vel recipiendum, quod pertineat ad cultum ſacerdotij Chriſti. Quod quidem exigitur ad hoc quod ſacramentum characterem imprimat.

Ad ſecundum dicendum, quod per omnia ſacramenta ſanctificatur homo, ſecundum quod ſanctitas importat munditiam à peccato, quæ fit per gratiam. Sed ſpecialiter per quædam ſacramenta, quæ characterem imprimunt, homo ſanctificatur quadam conſecratione, vtpote deputatus ad diuinum cultum. Sicut etiam res inanimatæ ſanctificari dicuntur, in quantum diuino cultui deputantur.

Ad tertium dicendum, quod licet character ſit res & ſacramentum, non tamen oportet omne id quod eſt res & ſacramentum, eſſe characterem. Quid autem ſit res & ſacramentum, in aliis ſacramentis infra dicetur *. *In materia cuiuſque in ſpeciali.*

QVAESTIO LXIV.

De cauſa Sacramentorum, in decem articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de cauſis ſacramentorum, ſiue per auctoritatem, ſiue per miniſterium.

ET CIRCA hoc quæruntur decem.

¶ Primo, vtrum ſolus Deus interius operetur in ſacramentis?

¶ Secundo, vtrum inſtitutio ſacramentorum ſit ſolum à Deo?

¶ Tertio,

Digitized by Google

¶ Tertio, de poteſtate, quam Chriſtus habuit in ſacramentis.

¶ Quarto, vtrum illam poteſtatem potuerit aliis communicare?

¶ Quinto, vtrum poteſtas miniſterij in ſacramentis, conueniat malis?

¶ Sexto, vtrum mali peccent diſpenſando ſacramenta?

¶ Septimo, vtrum angeli poſsint eſſe miniſtri ſacramentorum?

¶ Octauo, vtrum intentio miniſtri requiratur in ſacramentis?

¶ Nono, vtrum requiratur ibi recta fides: ita ſcilicet, quod infidelis non poſſit tradere ſacramenta?

¶ Decimo, vtrum requiratur ibi recta intentio?

350 Art. I. *Vtrum ſolus Deus operetur interius ad effectum ſacramenti?*

Inf. ar. 5. & 4. d. 5. q. 1. a. 2. q. 2. AD primum ſic proceditur. Videtur, quod non ſolus Deus, ſed etiam miniſter interius operetur ad effectum ſacramenti. Interior enim ſacramenti effectus eſt, vt homo purgetur à peccatis, & illuminetur per gratiam. Sed ad miniſtros Eccleſiæ pertinet purgare, illuminare & perficere: vt patet per Dionyſ. * in 5. cap. cœl. hierarc. *c. 5. 1 p. per tot.* Ergo videtur, quod non ſolus Deus, ſed etiam miniſtri Eccleſiæ interius operentur ad ſacramenti effectum.

¶ 2. Præterea, In collatione ſacramentorum quædam orationum ſuffragia proponuntur. Sed orationes iuſtorum ſunt magis apud Deum exaudibiles, quam quorumcumque, ſecundum illud Ioan. 9. Si quis Dei cultor eſt, & voluntatem eius facit, hunc Deus exaudit. Ergo videtur, quod maiorem effectum ſacramenti conſequatur ille, qui recipit ipſum à bono miniſtro. Sic ergo & miniſter aliquid operatur ad interiorem effectum, & non ſolus Deus.

¶ 3. Præterea, Dignior eſt homo, quam res inanimata. Sed res inanimata aliquid operatur ad interiorem effectum: nam aqua corpus tangit, & cor abluit, vt Auguſt. dicit ſuper Ioan. * *tract. 80. in 10. poſt med. to. 9.* Ergo homo aliquid operatur ad interiorem effectum ſacramenti, & non ſolus Deus.

SED contra eſt, quod dicitur Rom. 8. Deus eſt qui iuſtificat. Cum ergo interior effectus omnium ſacramentorum ſit iuſtificatio, videtur quod ſolus Deus operetur interiorem effectum ſacramenti.

RESPONDEO dicendum, quod operari aliquem effectum, contingit dupliciter: vno modo per modum principalis agentis: alio modo per modum inſtru

inſtrumenti. Primo igitur modo ſolus Deus operatur interiorem effectum ſacramenti: tum quia ſolus Deus illabitur animæ, in qua ſacramenti effectus exiſtit, non autem poteſt aliquid immediate operari, vbi non eſt. Tum quia gratia quæ eſt interior ſacramenti effectus, eſt à ſolo Deo, vt in ſecunda parte dictum eſt *. Character etiam, qui eſt interior quorumdam ſacramentorum effectus, eſt virtus inſtrumentalis, quæ manat à principali agente, quod eſt Deus. Secundo autem modo homo poteſt operari ad interiorem effectum ſacramenti, in quantum operatur per modum miniſtri. Nam eadem ratio eſt miniſtri & inſtrumenti: vtriuſque enim actio exterius adhibetur; ſed ſortitur effectum interiorem ex virtute principalis agentis, quod eſt Deus. 1. 2. q. 112. a. 1.

Ad primum ergo dicendum, quod purgatio, ſecundum quod attribuitur miniſtris Eccleſiæ, non eſt à peccato. Sed dicuntur diaconi purgare, in quantum vel immundos eiiciunt à cœtu fidelium: vel eos ſacris admonitionibus diſponunt ad ſacramentorum receptionem. Similiter etiam ſacerdotes illuminare dicuntur ſacrum populum: non quidem gratiam infundendo, ſed ſacramenta gratiæ tradendo, vt patet per Dionyſ. ibidem *. loc. cit. in arg. 1.

Ad ſecundum dicendum, quod orationes quæ dicuntur in ſacramentorum collatione, proponuntur Deo non ex parte ſingularis perſonæ, ſed ex parte totius Eccleſiæ, cuius preces ſunt apud Deum exaudibiles, ſecundum illud Matth. 18. Si duo ex vobis conſenſerint ſuper terrá, de omni re quamcumque petierint, fiet illis à patre meo. Nihil tamen prohibet quin deuotio viri iuſti, ad hoc aliquid operetur. Illud tamen quod eſt ſacramenti effectus, non impetratur oratione Eccleſiæ vel miniſtri, ſed ex merito paſsionis Chriſti, cuius virtus operatur in ſacramentis, vt dictum eſt †. Vnde effectus ſacramenti non datur melior per meliorem miniſtrum. Aliquid tamen annexum impetrari poteſt recipienti ſacramentum, per deuotionem miniſtri: nec tamen miniſter illud operatur, ſed impetrat operandum à Deo. q. 62. a. 5.

Ad tertium dicendum, quod res inanimatæ non operantur aliquid ad interiorem effectum, niſi inſtrumentaliter, vt dictum eſt * Et ſimiliter homines non operantur ad ſacramentorum interiorem effectum, niſi per modum miniſterij, vt dictum eſt †. in cor. a. ibid.

Art.

351 Art. 2. *Vtrum ſacramenta ſint ſolum ex inſtitutione diuina?*

4.d.3.q. AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod ſacramenta non ſint ſolum ex inſtitutione diuina. 1.1.2.q. 2.cor. & d.5. q.1. ar.1. Ea enim quæ ſunt diuinitus inſtituta, traduntur nobis in ſacra Scriptura. Sed quædam aguntur in ſacramentis, de quibus nulla fit mentio in ſacra Scriptura; puta de chriſmate, quo homines confirmantur: & de oleo, quo ſacerdotes inunguntur; & de multis aliis tam verbis, quam factis, quibus vtimur in ſacramentis. Non ergo ſacramenta ſunt ſolum ex inſtitutione diuina.

¶ 2. Præterea, Sacramenta ſunt quædam ſigna. Res autem ſenſibiles naturaliter quædam ſignificant, nec poteſt dici quod Deus quibuſdam ſignificationibus delectetur, & non aliis: quia ipſe omnia quæ fecit approbat. Hoc autem proprium videtur eſſe dæmonum, vt quibuſdam ſignis ad aliquid alliciantur. li.21.c.6. parum ante me. tom.5. Dicit enim Aug. 21. de ciuit. Dei *, Illiciuntur dæmones ad inhabitandum per creaturas, quas non ipſi, ſed Deus condidit, delectabilibus pro ſua diuerſitate diuerſis, non vt animalia cibis, ſed vt ſpiritus ſignis. Non ergo videtur, quod ſacramenta indigeant eſſe ex inſtitutione diuina.

¶ 3. Præterea, Apoſtoli vicem Dei geſſerunt in terris: vnde Apoſtolus dicit 2. ad Corinth. 2. Nam & ego quod donaui, ſi quid donaui propter vos in perſona Chriſti; id eſt ac ſi ipſe Chriſtus donaſſet. Sic ergo videtur, quod Apoſtoli & eorum ſucceſſores poſsint noua ſacramenta inſtituere.

SED contra eſt, quod ille inſtituit aliquid, qui dat ei robur & virtutem: ſicut patet de inſtitutoribus legum. Sed virtus ſacramenti eſt à ſolo Deo, vt patet ex prædictis †. Ergo ſolus Deus poteſt inſtituere ſacramentum.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut ex ſupra art. præc. & q. 62. a.1. & 5. *ar. præc. dictis patet *), ſacramenta inſtrumentaliter operantur ad ſpirituales effectus. Inſtrumentum autem habet virtutem à principali agente. Agens autem reſpectu ſacramenti eſt duplex, ſcilicet inſtituens ſacramentum & vtens ſacramento inſtituto, applicando ſcilicet ipſum ad inducendum effectum. Virtus autem ſacramenti non poteſt eſſe ab eo, qui vtitur ſacramento: quia non operatur niſi per modum miniſterij. Vnde relinquitur, quod virtus ſacramenti ſit ab eo, qui inſtituit ſacramentum. Cum igitur virtus ſacramenti ſit à ſolo Deo, conſequens eſt, quod ſolus Deus ſit ſacramentorum inſtitutor.

Ad

Digitized by Google

Ad primum ergo dicendum, quod illa quæ aguntur in ſecramentis per homines inſtituta, non ſunt de neceſsitate ſacramenti: ſed ad quamdam ſolemnitatem, quæ adhibetur ſacramentis, ad excitandam deuotionem & reuerentiam in his qui ſacramenta ſuſcipiunt. Ea vero quæ ſunt de neceſsitate ſacramenti, ab ipſo Chriſto inſtituta ſunt, qui eſt Deus & homo. Et licet non ſint omnia tradita in Scripturis, habet tamen ea Eccleſia ex familiari Apoſtolorum traditione: ſicut Apoſtolus dicit 1. ad Corin. 11. Cætera, cum venero, diſponam.

Ad ſecundum dicendum, quod res ſenſibiles aptitudinem quamdam habent ad ſignificandum ſpirituales effectus ex ſui natura: ſed iſta aptitudo determinatur ad ſpecialem ſignificationem ex inſtitutione diuina. Et hoc eſt quod Hugo * de ſancto Victore dicit, quod ſacramentum ex inſtitutione ſignificat. Prælegit tamen Deus quaſdam res aliis ad ſignificationes ſacramentales, non quia ad eas contrahatur eius effectus, ſed vt ſit conuenientior ſignificatio. *lib. 1. de ſacram. p. 9. c. 2.*

Ad tertium dicendum, quod Apoſtoli & eorum ſucceſſores, ſunt vicarij Dei, quantum ad regimen Eccleſiæ conſtitutæ per fidem & fidei ſacramenta. Vnde ſicut non licet eis conſtituere aliam Eccleſiam, ita non licet eis tradere aliam fidem, neque inſtituere alia ſacramenta: ſed per ſacramenta, quæ de latere Chriſti pendentis in cruce fluxerunt, dicitur eſſe fabricata Eccleſia Chriſti.

Art. 3. *Vtrum Chriſtus, ſecundum quod homo, habuerit poteſtatem operandi interiorem effectum ſacramentorum?* 352

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod Chriſtus, ſecundum quod homo, habuerit poteſtatem operandi interiorem effectum ſacramentorum. Dicit enim Ioannes Baptiſta, vt habetur Ioan. 1. Qui me miſit baptizare in aqua, ille mihi dixit, Super quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem ſuper eum, hic eſt qui baptizat in Spiritu ſancto. Sed baptizare in Spiritu ſancto eſt interius gratiam Spiritus ſancti conferre: Spiritus ſanctus autem deſcendit ſuper Chriſtum in quantum homo, non in quantum Deus: quia ſic ipſe dat Spiritum ſanctum. Ergo videtur, quod Chriſtus ſecundum quod homo, habuerit poteſtatem, interiorem effectum ſacramentorum cauſandi. *Inf. ar. 4. cor. & 4. d. 5. q. 1. a. 1. & q. 2. art. 1. q. 2.*

¶ 3. Præterea, Matth. 9. Dominus dicit, Sciatis quia Filius hominis habet poteſtatem in terra dimittendi peccata. Sed remiſsio peccatorum eſt interior

effectus

effectus ſacramenti. Ergo videtur, quod Chriſtus, ſecundum quod homo, interiorem effectum ſacramentorum operetur.

¶ 3. Præterea, Inſtitutio ſacramentorum pertinet ad eum, qui tamquam principale agens operatur ad interiorem ſacramenti effectum. Manifeſtum eſt autem quod Chriſtus ſacramenta inſtituit. Ergo ipſe eſt qui interius operatur ſacramentorum effectum.

¶ 4. Præterea, Nullus poteſt ſine ſacramento effectum ſacramenti conferre, niſi propria virtute, ſacramenti effectum operetur. Sed Chriſtus ſine ſacramento contulit ſacramenti effectum: vt patet in Magdalena, cui dixit, Dimittuntur tibi peccata. Ergo videtur, quod Chriſtus ſecundum quod homo, operetur interiorem ſacramenti effectum.

¶ 5. Præterea, Illud in cuius virtute ſacramentum operatur, eſt principale agens ad interiorem effectum. Sed ſacramenta habent virtutem ex paſsione Chriſti & inuocatione nominis eius: ſecundum illud primo ad Corinth. 1. Numquid Paulus pro vobis crucifixus eſt, aut in nomine Pauli baptizati eſtis? Ergo Chriſtus in quantum homo, operatur interiorem effectum ſacramenti.

Habetur 1. q. 1. ca. Multi ſecularium, à med. illius. Simile habet Aug. lib. 3. cont. Donat. c. 10. a me. tom. 7.

SED contra eſt, quod Auguſt.* dicit, quod in ſacramentis diuina virtus ſecretius operatur ſalutem. Diuina autem virtus eſt Chriſti, ſecundum quod eſt Deus, non autem ſecundum quod eſt homo. Ergo Chriſtus non operatur interiorem ſacramenti effectum, ſecundum quod eſt homo, ſed ſecundum quod eſt Deus.

q. 48. & 49.

RESPONDEO dicendum quod interiorem ſacramentorum effectum operatur Chriſtus, & ſecundum quod eſt Deus, & ſecundum quod eſt homo: aliter tamen & aliter. Nam ſecundum quod eſt Deus, operatur in ſacramentis per auctoritatem: ſecundum autem quod eſt homo, operatur ad interiores effectus ſacramentorum meritorie, & efficienter, ſed inſtrumentaliter. Dictum eſt * enim, quod paſsio Chriſti, quæ competit ei ſecundum humanam naturam, cauſa eſt noſtræ iuſtificationis, & meritorie & effectiue, non quidem per modum principalis agentis, ſiue per auctoritatem: ſed per modum inſtrumenti, in quantum humanitas eſt inſtrumentum diuinitatis eius: vt ſupra dictum eſt *. Sed tamen quia eſt inſtrumentum coniunctum diuinitati in perſona, habet quamdam principalitatem, & cauſalitatem reſpectu inſtrumentorum extrinſecorum, qui ſunt miniſtri Eccleſiæ, vt ex ſupradictis patet †. Et ideo ſicut Chriſtus in quantum

q. 13. art. 2. & 3.

† art. 1. huius q.

Digitized by Google

tum Deus, habet poteſtatem auctoritatis in ſacramentis: ita in quantum homo, habet poteſtatem miniſterij principalis, ſiue poteſtatem excellentiæ. Quæ quidem conſiſtit in quatuor. Primo quidem in hoc, quod meritum, & virtus paſsionis eius operatur in ſacramentis, vt ſupra dictum eſt *. Et quia virtus paſsionis copulatur nobis per fidem (ſecundum illud Roman. 3. Quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius.) quam fidem per inuocationem nominis Chriſti proteſtamur: ideo ſecundo ad poteſtatem excellentiæ, quam Chriſtus habet in ſacramentis pertinet quod in eius nomine ſacramenta ſanctificantur. Et quia eſt eius inſtitutione ſacramenta virtutem obtinent, inde eſt quod tertio ad excellentiam poteſtatis Chriſti pertinet, quod ipſe qui dedit virtutem ſacramentis, potuit inſtituere ſacramenta. Et quia cauſa non dependet ab effectu, ſed potius è conuerſo: ideo quarto ad excellentiam poteſtatis Chriſti pertinet, quod ipſe potuit effectum ſacramentorum ſine exteriori ſacramento conferre.

*q.62.a.5.

Et per hoc patet reſponſio Ad obiecta. Vtraque enim pars obiectionum, ſecundum aliquid vera eſt: vt dictum eſt †.

†in cor. a.

Art. 4. *Vtrum Chriſtus poteſtatem ſuam, quam habuit in ſacramentis, potuerit miniſtris communicare?* 3. ſ. 3

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod Chriſtus poteſtatem ſuam, quam habuit in ſacramentis, non potuerit miniſtris communicare. Vt enim argumentatur Aug. † contra Max. Si potuit & non voluit, inuidus fuit. Sed inuidia longe fuit à Chriſto, in quo fuit ſumma plenitudo charitatis. Ergo cum Chriſtus non communicauerit ſuam poteſtatem miniſtris, videtur quod non potuerit communicare.

4.d.5.q.1.a.2.& a.3.q.1.& 2.

†*li.3.c.7 ad fi.t.6.*

¶ 2. Præterea, Super illud Ioan. 14. Maiora horum faciet dicit Auguſt. † Prorſus maius hoc eſſe dixerim, ſcilicet vt ex impio iuſtus fiat, quam creare cœlum & terram. Sed Chriſtus non potuit communicare diſcipulis *, quod crearent cœlum, & terram. Ergo neque quod iuſtificarent impium. Cum igitur iuſtificatio impij fiat per poteſtatem Chriſti, quam habet in ſacramentis, videtur quod poteſtatem ſuam, quam in ſacramentis habuit, non potuerit miniſtris communicare.

†*tra.72.in Ioan. poſt me. to.9*

* *Alias* miniſtris.

¶ 3. Præterea, Chriſto, in quantum eſt caput Eccleſiæ, competit vt ab ipſo gratia deriuetur ad alios: ſecundum illud Io. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Sed hoc non fuit aliis communicabile: quia ſic Eccleſia eſſet monſtruoſa, multa capita ha-

bens. Ergo videtur, quod Chriſti poteſtatem ſuam non potuerit miniſtris communicare.

tract. 5. in euangel. Ioan. non multum ante me. tom. 9.
† *art. præ.*

SED contra eſt, quod ſuper Illud Ioan. 1: Ego neſciebam eum, dicit Aug. * quod non nouerat poteſtatem baptiſmi, ipſum Dominum habiturum, & ſibi retenturum. Hoc autem non ignoraſſet Ioannes, ſi talis poteſtas communicabilis non eſſet. Potuit ergo ſuam poteſtatem Chriſtus miniſtris communicare.

RESPONDEO dicendum, quod ſicut dictum eſt †, Chriſtus in ſacramentis habuit duplicem poteſtatem. Vnam auctoritatis, quæ competit ei ſecundum quod Deus; & talis poteſtas nulli creaturæ potuit communicari: ſicut nec diuina eſſentia. Aliam poteſtatem habuit excellentiæ, quæ competit ei ſecundum quod homo: & talem poteſtatem potuit miniſtris communicare, dando ſcilicet eis tantam gratiæ plenitudinem, vt eorum meritum operaretur ad ſacramentorum effectus, vt ad inuocationem nominum ipſorum, ſanctificarentur ſacramenta, & vt ipſi poſſent ſacramenta inſtituere, & ſine ritu ſacramentorum, effectum ſacramentorum conferre ſolo imperio. Poteſt enim inſtrumentum coniunctum quanto fuerit fortius, tanto magis virtutem ſuam inſtrumento ſeparato tribuere, ſicut manus baculo.

Ad primum ergo dicendum, quod Chriſtus non ex inuidia prætermiſit poteſtatem excellentiæ, Eccleſiæ miniſtris communicare: ſed propter fidelium vtilitatem, ne in homine ſpem ponerent, & ne eſſent diuerſa ſacramenta. Ex quibus diuiſio in Eccleſia oriretur: ſicut apud illos, qui dicebant, Ego ſum Pauli, ego autem Apollo, ego vero Cephæ: vt dicitur 1. ad Cor. 1.

** gl. or. ibi. 354*

Ad ſecundum dicendum, quod obiectio illa procedit de poteſtate auctoritatis, quæ conuenit Chriſto ſecundum quod eſt Deus: licet & poteſtas excellentiæ poſsit auctoritas nominari, per comparationem ad alios miniſtros. Vnde ſuper illud 1. ad Corinth. 1. Diuiſus eſt Chriſtus, dicit gloſ. * quod potuit eis dare auctoritatem baptizandi, quibus contulit miniſterium.

Inf. a. 9 cor. & 4. d. 5. q. 2. ar. 2. & d. 7. q. 3. a. 1. q. 1. 2 & di. 24. q. 2. a. 1. q. 5. ad 3. et 4. cont. c. 76.

Ad tertium dicendum, quod ad hoc inconueniens euitandum, ne ſcilicet multa capita in Eccleſia eſſent, Chriſtus noluit poteſtatem ſuæ excellentiæ miniſtris communicare. Si tamen communicaſſet, ipſe eſſet caput principaliter, alij vero ſecundario.

Art. 5. *Vtrum per malos miniſtros ſacramenta conferri poſſint?*

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod per malos miniſtros ſacramenta conferri non poſsint. Sacramen

cramenta enim nouæ legis, ordinantur ad emundationem culpæ, & collationem gratiæ. Sed mali, cum ſint immundi, non poſſunt alios à peccato mundare (ſecundum illud Eccl. 34. Ab immundo quis mundabitur?) & etiam cum gratiam non habeant, non videtur quod gratiam conferre poſsint: quia nullus dat quod non habet. Non ergo videtur, quod per malos ſacramenta conferri poſsint.

¶ 2. Præterea, Tota virtus ſacramentorum deriuatur à Chriſto, vt dictum eſt †. Sed mali ſunt præciſi à Chriſto: quia non habent charitatem, per quam membra capiti vniuntur: ſecundum illud 1. Ioan. 4. Qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Ergo videtur, quod per malos ſacramenta conferri non poſsint. *ar. 3. huius q.*

¶ 3. Præterea, Si deſit aliquid horum, quæ debitum eſt eſſe in ſacramentis, non perficitur ſacramentum: ſicut ſi deſit debita forma, vel debita materia. Sed debitus miniſter ſacramenti eſt ille, qui caret macula peccati: ſecundum illud Leuit. 21. Homo de ſemine tuo per familias, qui habuerit maculam, non offeret panes Deo ſuo, nec accedet ad miniſterium eius. Ergo videtur, quod ſi miniſter ſit malus, nihil efficiatur in ſacramento.

SED contra eſt, quod Auguſt. dicit * ſuper illud Ioan. 1. Super quem videris Spiritum, &c. Quid in Chriſto non nouerat Ioannes? poteſtatem baptiſmi, ipſum Dominum habiturum & ſibi retenturum, ſed miniſterium plane tranſiturum in bonos, & malos. Quid tibi facit malus miniſter, vbi bonus eſt dominus? *trac. 5. in Ioan. circ. me. 10. 9.*

RESPONDEO dicendum, quod ſicut dictum eſt *, miniſtri Eccleſiæ inſtrumentaliter operantur in ſacramentis, eo quod quodammodo eadem ratio eſt miniſtri, & inſtrumenti. Sicut autem ſupra dictum eſt *, inſtrumentum non agit ſecundum propriam formam aut virtutem, ſed ſecundum virtutem eius, à quo mouetur. Et ideo accidit inſtrumento in quantum eſt inſtrumentum, qualemcumque formam, vel virtutem habeat, præter id quod exigitur ad rationem inſtrumenti, ſicut quod corpus medici (quod eſt inſtrumentum animæ habentis artem) ſit ſanum vel infirmum: & ſicut quod fiſtula per quam tranſit aqua, ſit argentea, vel plumbea. Vnde miniſtri Eccleſiæ poſſunt ſacramenta conferre, etiam ſi ſint mali. *a. 1. & 3. huius q.* *q. 62. ar. 2. & 3.*

Ad primum ergo dicendum, quod miniſtri Eccleſiæ neque à peccatis mundant homines ad ſacramenta accedentes, neque gratiam conferunt ſua virtute:

Digitized by Google

ſed hoc facit Chriſtus ſua poteſtate per eos, ſicut per quædam inſtrumenta. Et ideo effectus conſequitur, in ſuſcipientibus ſacramenta non ſecundum ſimilitudinem miniſtrorum, ſed ſecundum configurationem ad Chriſtum.

Ad ſecundum dicendum, quod per charitatem membra Chriſti vniuntur ſuo capiti, vt ab eo vitam recipiant: quia, vt dicitur primæ Ioan. 3. Qui non diligit, manet in morte. Poteſt autem aliquis operari per inſtrumentum carens vita, & à ſe ſeparatum, quantum ad corporis vnionem, dummodo ſit coniunctum per quamdam motionem: aliter enim operatur artifex per manum, & aliter per ſecurim. Sic igitur Chriſtus operatur in ſacramentis, & per bonos, tamquam per membra viuentia, & per malos, tamquam per inſtrumenta carentia vita.

Ad tertium dicendum, quod aliquid eſt debitum eſſe in ſacramento dupliciter. Vno modo ſicut exiſtens de neceſſitate ſacramenti, quod quidem ſi deſit, non perficitur ſacramentum; ſicut ſi deſit debita forma, vel debita materia. Alio modo eſt aliquid debitum eſſe in ſacramento ſecundum quamdam decentiam: & hoc modo debitum eſt, vt miniſtri ſacramentorum ſint boni.

355 Art. 6. *Vtrum mali miniſtrantes ſacramenta peccent?*

4. d. 5. q. 2. a. 2 q. 4. cor. & di. 19. q. 2. art. 2. co. & di. 24. q. 1 a. 2. q. 1. & a. 3. q. 1. & 5.

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod mali miniſtrantes ſacramenta, non peccent. Sicut enim miniſtratur Deo in ſacramentis, ita per opera charitatis. Vnde dicitur Heb. vlt. Beneficentiæ & communionis nolite obliuiſci: talibus enim hoſtiis promeretur Deus. Sed mali non peccant ſi miniſtrent Deo in operibus charitatis, quinimmo hoc eſt eis conſulendum: ſecundum illud Daniel. 4. Conſilium meum tibi placeat, peccata tua eleemoſynis redime. Ergo videtur, quod mali non peccent ſacramenta miniſtrando.

¶ 2. Præterea, Quicumque communicat alicui in peccato, etiam ipſe eſt reus peccati, ſecundum illud Roman. 1. Digni ſunt morte, non ſolum qui peccata faciunt, ſed etiam qui conſentiunt facientibus. Sed ſi mali miniſtri peccent, ſacramenta miniſtrando, illi qui ab eis ſacramenta recipiunt, eis in peccato communicant. Ergo etiam ipſi peccarent: quod videtur inconueniens.

¶ 3. Præterea, Nullus videtur eſſe perplexus: quia ſic homo cogeretur deſperare, quaſi non potens peccatum euadere. Sed ſi mali peccarent, ſacramenta tradendo, eſſent perplexi: quia etiam quandoque peccarent,

carent, ſi ſacramenta non traderent : puta, cum eis ex officio incumbit neceſsitas (dicitur enim 1. Corin. 9. Væ mihi ſi non euangelizauero, neceſsitas enim mihi incumbit,) quandoque etiam propter periculum: ſicut ſi puer in periculo mortis exiſtens, offeratur alicui peccatori baptizandus. Ergo videtur, quod mali non peccent, ſacramenta miniſtrando.

SED contra eſt, quod Dion. dicit 1. cap. eccl. Hierarch. † quod malis non eſt fas nec tangere ſymbola, id eſt ſacramentalia ſigna. Et in epiſtola ad Demophylum * dicit, Talis, ſcilicet peccator, audax videtur, ſacerdotalibus manum apponens: & non timet neque verecundatur, diuina præter diuinitatem exequens, & Deum putans ignorare quæ ipſe in ſemetipſo cognouit, & decipere exiſtimat falſo nomine Patrem ab ipſo appellatum, & audet immundas infamias (non dicam orationes (ſuper diuina ſigna Chriſtiformiter enuntiare.

† declinando ad fi. * Eſt ep. 8. q incip. Hebræor. tradit hiſter. parũ ante me.

RESPONDEO dicendum, quod aliquis in agendo peccat ex hoc quod operatur non ſecundum quod oportet, vt patet per Philoſophum in lib. 2. † Ethic. Dictum eſt * autem conueniens eſſe, vt ſacramentorum miniſtri ſint iuſti : quia miniſtri debent Domino conformari, ſecundum illud Leuit. 19. Sancti eritis, quoniam ego ſanctus ſum: & Eccleſiaſtici 10. Secundum iudicem populi, ſic & miniſtri eius. Et ideo non eſt dubium, quin mali exhibentes ſe miniſtros Dei, & Eccleſiæ in diſpenſatione ſacramentorum, peccent. Et quia hoc peccatum pertinet ad irreuerentiam Dei, & contaminationem ſacramentorum, quantum eſt ex parte ipſius peccatoris (licet ſacramenta ſecundum ſeipſa incontaminabilia ſint) conſequens eſt, quod tale peccatum ex genere ſuo ſit mortale.

† c. 3. & 6. haberi poteſt, & li. 3. c. 7. tom. 5. * a. præc. ad 3.

Ad primum ergo dicendum, quod opera charitatis non ſunt aliqua conſecratione ſanctificata, ſed ipſa pertinent ad iuſtitiæ ſanctitatem, ſicut quædam iuſtitiæ partes : & ideo homo qui ſe exhibet Deo miniſtrum in operibus charitatis, ſi ſit iuſtus, amplius ſanctificatur: ſi vero ſit peccator, per hoc ad ſanctitatem diſponitur. Sed ſacramenta in ſeipſis ſanctificationem quandam habent per myſticam conſecrationem: & ideo præexigitur in miniſtro ſanctitas iuſtitiæ, vt congruat ſuo miniſterio. Et ideo incongrue agit & peccat, ſi in peccato exiſtens ad tale miniſterium accedat.

Ad ſecundum dicendum, quod ille qui ad ſacramenta accedit, ſuſcipit ſacramenta à miniſtro Eccleſiæ, non in quantum eſt talis perſona, ſed in quan-

Digitized by Google

tum eſt miniſter Eccleſiæ. Et ideo quamdiu ab Eccleſia toleratur in miniſterio, ille qui ab eo ſuſcipit ſacramentum, non communicat peccato eius: ſed communicat Eccleſiæ, quæ eum tamquam miniſtrum exhibet. Si vero ab Eccleſia non toleratur (puta, cum degradatur, vel excommunicatur, vel ſuſpenditur) peccat qui ab eo accipit ſacramentum; quia communicat peccato ipſius.

Ad tertium dicendum, quod ille qui eſt in peccato mortali, non eſt perplexus ſimpliciter, ſi ex officio ei incumbat ſacramenta diſpenſare: quia poteſt pœnitere de peccato, & licite miniſtrare. Non eſt autem inconueniens, quod ſit perplexus, ſuppoſito quodam, ſcilicet quod velit remanere in peccato. In articulo tamen neceſsitatis non peccaret baptizando, in caſu in quo etiam poſſet laicus baptizare: ſic enim patet, quod non exhiberet ſe miniſtrum Eccleſiæ, ſed ſubueniret neceſsitatem patienti. Secus eſt autem in aliis ſacramentis, quæ non ſunt tantæ neceſsitatis, ſicut baptiſmus: vt infra patebit *.

q. 67. a. 3. & 4.

356 Art. 7. *Vtrum angeli poſsint ſacramenta miniſtrare?*

4. d. 5. q. 2 ar. 3.

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quod angeli poſsint ſacramenta miniſtrare. Quicquid enim poteſt miniſter inferior, poteſt & ſuperior; ſicut quicquid poteſt diaconus, poteſt ſacerdos: ſed non conuertitur. Sed angeli ſunt ſuperiores miniſtri in ordine hierarchico, quam etiam quicumque homines: vt patet per Dionyſ. in lib. cœl. hier. * Ergo cum homines poſsint miniſtrare in ſacramentis, videtur quod multo magis angeli.

c. 9. cal. hie. paru ante me.

¶ 2. Præterea, Homines ſancti aſsimilantur angelis in cœlo: vt dicitur Matth. 22. Sed aliqui ſancti in cœlo exiſtentes, poſſent miniſtrare in ſacramentis: quia character ſacramentalis eſt indelebilis, vt dictum eſt †. Ergo videtur, quod etiam angeli poſsint in ſacramentis miniſtrare.

q. præ. ar. 5.

¶ 3. Præterea, Sicut ſupradictum eſt *, diabolus eſt caput malorum, & mali ſunt membra eius. Sed per malos poſſunt miniſtrari ſacramenta. Ergo videtur, quod etiam per dæmones.

q. 8. ar. 7.

SED contra eſt, quod dicitur Heb. 5. Omnis pontifex ex hominibus aſſumptus, pro hominibus conſtituitur in his, quæ ſunt ad Deum. Sed angeli boni vel mali, non ſunt ex hominibus. Ergo ipſi non conſtituuntur miniſtri in his quæ ſunt ad Deum, id eſt, in ſacramentis.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut ſupra dictum

dictum eſt *) tota virtus ſacramentorum à paſsione Chriſti deriuatur, quæ eſt Chriſti, ſecundum quod eſt homo, cui in natura conformantur homines, non autem angeli; ſed potius ſecundum paſsionem dicitur modico ab angelis minoratus: vt patet Hebr. 2. Et ideo ad homines pertinet diſpenſare ſacramenta, & in eis miniſtrare: non autem ad angelos. Sciendum tamen, quod ſicut Deus virtutem ſuam non alligauit ſacramentis, quin poſsit ſine ſacramentis effectum ſacramentorum conferre: ita etiam virtutem ſuam non alligauit eccleſiæ miniſtris, quin etiam angelis poſsit virtutem tribuere miniſtrandi in ſacramentis. Et quia boni angeli ſunt nuntij veritatis, ſi aliquod ſacramentale miniſterium à bonis angelis perficeretur, eſſet ratum habendum: quia deberet conſtare hoc fieri voluntate diuina: ſicut quædam templa dicuntur angelico miniſterio conſecrata. Si vero dæmones, qui ſunt ſpiritus mendacij, aliquod ſacramentale miniſterium exhiberent, non eſſet ratum habendum. *q. præſ. a. 3*

Ad primum ergo dicendum, quod illud quod faciunt homines inferiori modo, ſcilicet per ſenſibilia ſacramenta, quæ ſunt proportionata naturæ ipſorum, faciunt angeli tamquam ſuperiores miniſtri, ſuperiori modo, ſcilicet inuiſibiliter purgando, illuminando, & perficiendo.

Ad ſecundum dicendum, quod ſancti, qui ſunt in cœlo, ſunt ſimiles angelis quantum ad participationem gloriæ, non autem quantum ad conditionem naturæ, & per conſequens neque quantum ad ſacramenta.

Ad tertium dicendum, quod mali homines non habent, quod poſsint miniſtrare in ſacramentis, ex hoc, quod per malitiam ſunt membra diaboli. Et ideo non ſequitur, quod diabolus, qui eſt eorum caput, magis hoc poſsit.

Art. 8. *Vtrum intentio miniſtri requiratur ad perfectionem ſacramenti?* 357

ſup. q. 60. a. 8. c. Et 4. d. 6. q. 1. a. 2. q. 1. & d. 7. q. 1. ad. 3. & d. 8. q. 2. a. 4. q. 3. ad. 1. & d. 10. q. 1. a. 3. ad 3.

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quod intentio miniſtri non requiratur ad perfectionem ſacramenti. Miniſter enim in ſacramento inſtrumentaliter operatur, Sed actio non perficitur ſecundum intentionem inſtrumenti, ſed ſecundum intentionem principalis agentis. Ergo intentio miniſtri non requiritur ad perfectionem ſacramenti.

¶ 2. Præterea, Non poteſt homini eſſe nota intentio alterius. Si igitur intentio miniſtri requiratur ad perfectionem ſacramenti, non poſſet homini ad ſacra-

mentum accedenti eſſe notum, quod ſacramentum ſuſcepiſſet. Et ita non poſſet habere certitudinem ſalutis, præcipue cum quædam ſacramenta ſint de neceſsitate ſalutis, vt infra dicetur *.

q. 65. a. 3 & 4.

¶ 3. Præterea, Intentio hominis non poteſt eſſe ad id, circa quod non eſt attentus. Sed aliquando illi, qui in ſacramentis miniſtrant, non attendunt ad ea quæ dicunt vel faciunt alia cogitantes. Ergo ſecundum hoc non perficeretur ſacramentum, propter intentionis defectum.

SED contra eſt, quod ea quæ ſunt præter intentionem, ſunt caſualia. Quod non eſt dicendum de operatione ſacramentorum. Ergo ſacramenta requirunt intentionem miniſtri.

RESPONDEO dicendum, quod quando aliquid ſe habet ad multa, oportet quod per aliquid determinetur ad vnum, ſi illud effici debeat. Ea vero, quæ in ſacramentis aguntur, poſſunt diuerſimode agi ſicut ablutio aquæ, quæ fit in baptiſmo, poteſt ordinari & ad munditiam corporalem, & ad ſanitatem corporalem, & ad ludum, & ad multa alia huiuſmodi. Et ideo oportet quod determinetur ad vnum, id eſt, ad ſacramentalem effectum per intentionem abluentis. Et hæc intentio exprimitur per verba, quæ in ſacramentis dicuntur, puta cum dicit, Ego te baptizo in nomine patris, &c.

Ad primum ergo dicendum, quod inſtrumentum inanimatum non habet aliquam intentionem reſpectu effectus: ſed loco intentionis eſt motus, quo mouetur à principali agente. Sed inſtrumentum animatum (ſicut eſt miniſter) non ſolum mouetur, ſed etiam quodammodo mouet ſeipſum, in quantum ſua voluntate mouet membra ad operandum. Et ideo requiritur eius intentio, qua ſe ſubiiciat principali agenti: vt ſcilicet intendat facere quod facit Chriſtus & eccleſia.

Ad ſecundum dicendum, quod circa hoc eſt duplex opinio. Quidam enim dicunt, quod requiritur mentalis intentio in miniſtro; quæ ſi deſit, non perficitur ſacramentum: ſed hunc defectum in pueris (qui non habent intentionem accedendi ad ſacramentum) ſupplet Chriſtus, qui interius baptizat: in adultis autem, qui intendunt ſacramentum ſuſcipere, ſupplet illum defectum fides & deuotio. Sed hoc ſatis poſſet dici quantum ad vltimum effectum, qui eſt iuſtificatio à peccatis: ſed quantum ad effectum, qui eſt res & ſacramentum, ſcilicet quantum ad characterem, non videtur, quod per deuotionem accedentis poſ-

Digitized by Google

ſit ſuppleri: quia character numquam imprimitur niſi per ſacramentum. Et ideo alij melius dicunt, quod miniſter ſacramenti agit in perſona totius eccleſiæ, cuius eſt miniſter. In verbis autem quæ profert, exprimitur intentio eccleſiæ, quæ ſufficit ad perfectionem ſacramenti, niſi contrarium exterius exprimatur ex parte miniſtri vel recipientis ſacramentum,

Ad tertium dicendum, quod licet ille, qui aliud cogitat, non habeat actualem intentionem, habet tamen intentionem habitualem, quæ ſufficit ad perfectionem ſacramenti: puta, cum ſacerdos accedens ad baptizandum, intendit facere circa baptizandum, quod facit eccleſia. Vnde ſi poſtea in ipſo exercitio actus, cogitatio eius ad alia rapiatur, ex virtute primæ intentionis, perficitur ſacramentum. Quamuis ſtudioſe curare debeat ſacramenti miniſter, vt etiam actualem intentionem adhibeat. Sed hoc non eſt totaliter poſitum in hominis poteſtate: quia præter intentionem, cum homo vult multum intendere, incipit alia cogitare: ſecundum illud Pſalmi 39. Cor meum dereliquit me.

Art. 9. *Vtrum fides miniſtri ſit de neceſsitate ſacramenti;* 358

AD nonum ſic proceditur. Videtur, quod fides miniſtri ſit de neceſsitate ſacramenti. Sicut enim dictum eſt *, intentio miniſtri eſt neceſſaria ad ſacramenti perfectionem. Sed fides intentionem dirigit: vt Auguſtinus † dicit contra Iulianum. Ergo ſi deſit vera fides in miniſtro, non perficitur ſacramentum.

¶ 2. Præterea, Si miniſter eccleſiæ veram fidem non habeat, videtur eſſe hæreticus. Sed hæretici, vt videtur, non poſſunt ſacramenta conferre: dicit enim Cyprianus in epiſtola contra hæreticos*, Omnia quæcumque faciunt hæretici, carnalia ſunt & inania, & falſa, ita vt nihil eorum quæ illi geſſerint, à nobis probari debeat; & Leo Papa † dicit in epiſtola ad Leonem Auguſtum, Manifeſtum eſt per crudeliſsimam & inſaniſsimam veſaniam; in Alexandrina ſede omne cœleſtium ſacramentorum lumen extinctum. Intercepta eſt ſacrificij oblatio, defecit chriſmatis ſanctificatio, & patricidalibus manibus impiorum, omnia ſe ſubtraxere myſteria. Ergo vera fides miniſtri eſt de neceſsitate ſacramenti.

¶ 3. Præterea, Illi qui non habent veram fidem, videntur eſſe per excommunicationem ab eccleſia ſeparati: dicitur enim in ſecunda Canonica Ioann. Si quis venit ad vos, & hanc doctrinam non adfert, nolite eum recipere in domum, nec Aue dixeritis ei: &

4.d.6.q.1 ar.3.q.2. **ar.praec.* *† Idnabet Aug. in praefa. Pſ. 31. non longe ante med. tom. 8.* **l.1.epiſt. ep.12. non remote à fi. incipit: Cū ſimul in concil.* *† Leo in epiſt. 75. qua inci. Litteras clemētiae tuae à me*

ad Titum 3. Hæreticum hominem poſt primam & ſecundam correctionem deuita. Sed excommunicatus non videtur poſſe conferre Eccleſiæ ſacramentum, cum ab eccleſia ſit ſeparatus, ad cuius miniſterium pertinet ſacramentorum diſpenſatio. Ergo videtur, quod vera fides miniſtri ſit de neceſsitate ſacramenti.

l.1.c.47. cir.ſi.t.7.

SED contra eſt, quod Auguſt.* dicit contra Petilianum Donatiſt. Mementote, ſacramentis Dei nihil obeſſe mores malorum hominum, quod illa vel non ſint, vel minus ſancta ſint.

art.5.huius q. & q.62.a.1. & 2.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt*) quia miniſter in ſacramentis inſtrumentaliter operatur, non agit in virtute propria, ſed in virtute Chriſti. Sicut autem pertinet ad propriam virtutem hominis charitas, ita & fides. Vnde ſicut non requiritur ad perfectionem ſacramenti, quod miniſter ſit in charitate, ſed poſſunt etiam peccatores ſacramenta conferre, vt ſupra dictum eſt*: ita non requiritur ad perfectionem ſacramenti fides eius: ſed infidelis poteſt verum ſacramentum præbere, dummodo cætera adſint, quæ ſunt de neceſsitate ſacramenti.

a.5.& 6. huius q.

Ad primum ergo dicendum, quod poteſt contingere, quod aliquis patiatur defectum fidei circa aliquid, & non circa veritatem ſacramenti, quod exhibet: puta, ſi aliquis credat iuramentum eſſe in omni caſu illicitum; & tamen credat baptiſmum efficaciam habere ad ſalutem: & ſic talis infidelitas non impedit intentionem conferendi ſacramentum. Si vero patiatur fidei defectum circa ipſum ſacramentum quod exhibet, licet credat per id quod agitur exterius, nullum ſequi interiorem effectum, non tamen ignorat, quod eccleſia catholica intendit per huiuſmodi quæ exterius aguntur, præbere ſacramentum. Vnde non obſtante infidelitate, poteſt intendere facere id quod facit Eccleſia, licet æſtimet id nihil eſſe. Et talis intentio ſufficit ad ſacramentum: quia ſicut ſupra dictum eſt*, miniſter ſacramenti agit in perſona totius eccleſiæ, ex cuius fide ſuppletur id quod deeſt fidei miniſtri.

ar.8. huius q.

Ad ſecundum dicendum, quod hæreticorum quidam in collatione ſacramentorum, formam eccleſiæ non ſeruant: & tales neque ſacramentum conferunt, neque rem ſacramenti. Quidam vero ſeruant eccleſiæ formam, & tales conferunt quidem ſacramentum, ſed non conferunt rem ſacramenti. Et hoc dico, ſi ſunt manifeſte ab eccleſia præciſi: quia ex hoc ipſo, quod aliquis accipit ſacramenta ab eis, peccat: & per hoc impeditur, ne effectum ſacramenti conſequatur. Vnde

Aug.

Aug. * dicit in lib. de fide ad Pet. Firmiſsime tene, & nullatenus dubites, extra eccleſiam baptizatis, ſi ad eccleſiam nō redierint, baptiſmo cumulari perniciem. Et per hunc modum dicit Leo Papa†, in ſede Alexandrina omne ſacramentorum lumen eſſe extinctum: ſcilicet quantum ad rem ſacramenti, non autem quantum ad ipſum ſacramentum. Cyprian. * autem nullo modo ſacramētum conferre hæreticos poſſe credebat: ſed in hoc eius ſententia non tenetur. Vnde Auguſt.† dicit, Martyrem Cyprianum, quia apud hæreticos, vel ſchiſmaticos datum baptiſmum nolebat cognoſcere, tanta merita vſque ad triumphum martyrij ſecuta ſunt, vt charitatis, qua excellebat, luce, obumbratio illa fugaretur: & ſi quid purgandum erat, paſsionis falce tolleretur.

Ad tertium dicendum, quod poteſtas miniſtrandi ſacramenta, pertinet ad ſpiritualem characterem, qui indelebilis eſt, vt ex ſupradictis patet *. Et ideo per hoc, quod aliquis ab eccleſia ſuſpenditur vel excommunicatur, vel etiam degradatur, non amittit poteſtatem conferendi ſacramentum, ſed licentiam vtendi hac poteſtate. Et ideo ſacramentum quidem confert, ſed tamen peccat conferendo: & ſimiliter ille qui ab eo accipit ſacramentum. Et ſic non percipit rem ſacramenti, niſi forte per ignorantiam excuſetur.

*c. 36. vſque ad med. to. 3. epiſt. 75. ad me. illius. ep. vl. li. 1. epiſt. ex epi 48. ante fin. habetur to. 2. Expreſsius l. 1. cont. Donatiſt c. 18 t. 7. & in fi. l. 2. contra Creſc. t. 7 * q. præc. ar. 5.*

Art. 10. *Vtrum intentio recta miniſtri requiratur ad perfectionem ſacramenti?* 359

AD decimum ſic proceditur. Videtur, quod intentio recta miniſtri requiratur ad perfectionem ſacramenti. Intentio enim miniſtri, debet conformari intentioni eccleſiæ, vt ex dictis patet †. Sed intentio eccleſiæ ſemper eſt recta. Ergo de neceſsitate ad ſacramenti perfectionem requiritur intentio recta miniſtri.

¶ 2. Præterea, Peruerſa intentio deterior eſſe videtur, quam intentio iocoſa. Sed intentio iocoſa tollit ſacramentum: puta, ſi aliquis non ſerio, ſed ludo aliquem baptizaret. Ergo multo magis peruerſa intentio aufert ſacramentum: puta, ſi aliquis aliquem baptizaret, vt poſtmodum eum occideret.

¶ 3. Præterea, Peruerſa intentio facit totum opus vitioſum: ſecundum illud Luc. 12. Si oculus tuus fuerit nequam, totum corpus tuum tenebroſum erit. Sed ſacramenta Chriſti non poſſunt inquinari per malos homines; ſicut Aug. dicit contra Petil. * Ergo videtur, quod ſi ſit peruerſa intentio miniſtri, non ſit ibi verum ſacramentum.

*inf. q 74. a. 2. ad 2. Et 4. d. 6. q. 1. ar. 2. q. 2. & d. 11. q. 2. a. 1. q. 3 ad 1. & d. 10. q. 1. a. 3. ad 3. † a. 8. & 9. * in tract. li. 1. con. Petil. per 8. vel 9. c. & li. 3. con. Creſ. c. 5. 6. & 7. tom. 7.*

SED contra eſt, quod peruerſa intentio pertinet ad malitiam miniſtri. Sed malitia miniſtri non tollit ſacramentum. Ergo nec peruerſa intentio.

RESPONDEO dicendum, quod intentio miniſtri poteſt peruerti dupliciter. Vno modo reſpectu ipſius ſacramenti: puta cum aliquis non intendit ſacramentum conferre, ſed deriſorie aliquid agere. Et talis peruerſitas tollit veritatem ſacramenti, præcipue quando ſuam intentionem exterius manifeſtat. Alio modo poteſt peruerti intentio miniſtri quantum ad id, quod ſequitur ſacramentum: puta ſi ſacerdos intendat aliquam fœminam baptizare, vt abutatur ea: vel ſi intendat conficere corpus Chriſti, vt eo ad veneficia vtatur. Et quia prius non dependet à poſteriori, inde eſt, quod talis intentionis peruerſitas veritatem ſacramenti non tollit, ſed ipſe miniſter ex tali intentione grauiter peccat.

Ad primum ergo dicendum, quod Eccleſiæ intentio recta eſt, & quantum ad ſacramenti perfectionem, & quantum ad ſacramenti vſum: ſed prima rectitudo perficit ſacramentum, ſecunda operatur ad meritum. Et ideo miniſter qui conformat intentionem ſuam Eccleſiæ quantum ad primam rectitudinem; non autem quantum ad ſecundam, perficit quidem ſacramentum, ſed non eſt ſibi ad meritum.

Ad ſecundum dicendum, quod intentio ludicra vel iocoſa excludit primam rectitudinem intentionis, per quam perficitur ſacramentum: & ideo non eſt ſimilis ratio.

Ad tertium dicendum, quod peruerſa intentio peruertit opus intendentis, non autem opus alterius. Et ideo ex peruerſa intentione miniſtri peruertitur id quod agit in ſacramentis, in quantum eſt opus eius, non in quantum eſt opus Chriſti, cuius eſt miniſter. Et eſt ſimile, ſi miniſter alicuius hominis, praua intentione deferret pauperibus eleemoſynam, quam dominus recta intentione mandaret.

QVAESTIO LXV.

De numero ſacramentorum, in quatuor articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de numero ſacramentorum.

ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum ſint ſeptem ſacramenta?

¶ Secundo, de ordine eorum adinuicem.

¶ Tertio, de comparatione eorum.

¶ Quarto, vtrum omnia ſint de neceſſitate ſalutis?

Art.

Digitized by Google

Art. 1. Vtrum debeant eſſe ſeptem ſacramenta eccleſiæ? 360

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod non debeant eſſe ſeptem ſacramenta. Sacramenta enim efficaciam habent ex virtute diuina, & ex virtute paſsionis Chriſti. Sed vna eſt virtus diuina, & vna Chriſti paſsio: vna enim oblatione conſummauit in ſempiternum ſanctificatos, vt dicitur Hebr. 10. Ergo non debuit eſſe niſi vnum ſacramentum. *4. d. 1. q. 1. a. 2. & 4. conc. c. 51. & 1. Cor. 1.*

¶ 2. Præterea, Sacramentum ordinatur contra defectum peccati. Hic autem eſt duplex ſcilicet pœna & culpa. Ergo ſufficeret eſſe duo ſacramenta.

¶ 3. Præterea, Sacramenta pertinent ad actiones eccleſiaſticæ hierarchiæ, vt per Dyonyſ. † patet. Sed ſicut ipſe dicit, tres ſunt actiones hierarchicæ, ſcilicet purgatio, illuminatio, & perfectio. Ergo non debent eſſe niſi tria ſacramenta. *c. 2. p. 3.*

¶ 4. Præterea, Auguſt. * dicit 19. contra Fauſtum, Sacramenta nouæ legis ſunt numero pauciora, quam ſacramenta veteris legis. Sed in veteri lege non erat aliquod ſacramentum, quod reſponderet confirmationi, & extremæ vnctioni. Ergo neque hæc debent numerari inter ſacramenta nouæ legis. *cap. 13. à med. to. 6.*

¶ 5. Præterea, Luxuria non eſt grauius inter cætera peccata: vt patet ex his quæ in ſecunda parte dicta ſunt † Sed contra alia peccata non inſtituitur aliquod ſacramentum. Ergo neque contra luxuriam debuit inſtitui ſacramentum matrimonij. *2. 2. quæſt. 154. a. 3.*

SED contra videtur, quod ſint plura ſacramenta. Sacramenta enim dicuntur quaſi quædam ſacra ſigna. Sed multæ aliæ ſanctificationes fiunt in eccleſia ſecundum ſenſibilia ſigna, ſicut aqua benedicta, conſecratio altaris, & alia huiuſmodi. Ergo ſunt plura ſacramenta quam ſeptem.

¶ 7. Præterea, Hugo † de ſancto Victore dicit, quod ſacramenta veteris legis fuerunt oblationes, decimæ, & ſacrificia. Sed ſacrificium eccleſiæ, eſt vnum ſacramentum, quod dicitur Euchariſtia. Ergo etiam oblationes & decimæ debent dici ſacramenta. *lib. 1. de ſacra. p. 12 cap. 10.*

¶ 8. Præterea, Tria ſunt genera peccatorum, originale, mortale, & veniale. Sed contra originale peccatum ordinatur baptiſmus, contra mortale autem pœnitentia. Ergo deberet eſſe aliud præter ſeptem, quod ordinetur contra veniale.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) ſacramenta eccleſiæ ordinantur ad duo, ſcilicet ad perficiendum hominem, in his quæ pertinent ad cultum Dei ſecundum religionem Chriſtianæ vitæ: & etiam in remedium contra defectum peccati. *q. 62. a. 5. & q. 63. art. 1.*

peccati. Vtroque autem modo conuenienter ponuntur ſeptem ſacramenta. Vita enim ſpiritualis conformitatem aliquam habet ad vitam corporalem, ſicut & cætera corporalia conformitatem quamdam ſpiritualium habent. In vita autem corporali dupliciter aliquis perficitur. Vno modo quantum ad perſonam propriam: alio modo per reſpectum ad totam communitatem ſocietatis, in qua viuit: quia homo naturaliter eſt animal ſociale. Reſpectu autem ſui ipſius perficitur homo in vita corporali dupliciter. Vno modo per ſe, acquirendo ſcilicet aliquam vitæ perfectionem: alio modo per accidens, ſcilicet remouendo impedimenta vitæ, puta ægritudines, vel aliquid huiuſmodi. Per ſe autem perficitur corporalis vita tripliciter. Primo quidem per generationem, per quam homo incipit eſſe & viuere. Et loco huius in ſpirituali vita eſt baptiſmus, qui eſt ſpiritualis regeneratio: ſecundum illud ad Titum 3. Per lauacrum regenerationis, &c. Secundo, per augmentum, quo aliquis perducitur ad perfectam quantitatem & virtutem. Et loco huius in ſpirituali vita, eſt confirmatio, in qua datur Spiritus ſanctus ad robur. Vnde dicitur diſcipulis iam baptizatis, Luc. vlt. Sedete in ciuitate, quoadusque induamini virtute ex alto. Tertio per nutritionem, qua conſeruatur in homine vita, & virtus. Et loco huius in vita ſpirituali eſt Euchariſtia: vnde dicitur Ioan. 6. Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Et hoc quidem ſufficeret homini, ſi haberet & corporaliter, & ſpiritualiter impaſſibilem vitam. Sed quia homo incurrit interdum & corporalem infirmitatem & ſpiritualem, ſcilicet peccatum: ideo neceſſaria eſt homini curatio ab infirmitate: quæ quidem eſt duplex. Vna quidem eſt ſanatio quæ ſanitatem reſtituit. Et loco huius in ſpirituali vita eſt pœnitentia, ſecundum illud Pſal. 40. Sana animam meam, quia peccaui tibi. Alia autem eſt reſtitutio valetudinis priſtinæ per conuenientem diætam & exercitium. Et loco huius in ſpirituali vita eſt, extrema vnctio, quæ remouet peccatorum reliquias, & hominem paratum reddit ad finalem gloriam: vnde dicitur Iacobi quinto. Et ſi in peccatis ſit, dimittentur ei. Perficitur autem homo in ordine ad totam communitatem dupliciter. Vno modo per hoc, quod accipit poteſtatem regendi multitudinem, & exercendi actus publicos. Et loco huius in ſpirituali vita eſt ſacramentum ordinis: ſecundum illud Hebr. 7. quod ſacerdotes hoſtias offerunt non ſolum pro ſe, ſed etiam pro populo. Secundo,

cundo, quantum ad naturalem propagationem: quod fit per matrimonium, tam in corporali, quam in ſpirituali vita, eo quod eſt non ſolum ſacramentum, ſed naturæ officium. Ex his etiam patet ſacramentorum numerus, ſecundum quod ordinantur contra defectum peccati. Nam baptiſmus ordinatur contra carentiam vitæ ſpiritualis: Confirmatio contra infirmitatem animi, quæ in nuper natis inuenitur: Euchariſtia contra labilitatem animi ad peccandum: Pœnitentia contra actuale peccatum, poſt baptiſmum commiſſum. Extrema vnctio contra reliquias peccatorum, quæ ſcilicet non ſunt ſufficienter per pœnitentiam ſublatæ, aut ex negligentia, aut ex ignorantia: Ordo, contra diſſolutionem multitudinis: Matrimonium, in remedium contra concupiſcentiam perſonalem: & contra defectum multitudinis, qui per mortem accidit. Quidam vero accipiunt numerum ſacramentorum per quamdam adaptationem ad virtutes, & ad defectus culparum & pœnalitatum, dicentes, quod fidei reſpondet baptiſmus, & ordinatur contra culpam originalem: ſpei extrema vnctio, & ordinatur contra culpam venialem: charitati Euchariſtia, & ordinatur contra pœnalitatem malitiæ: prudentiæ ordo, & ordinatur contra ignorantiam: iuſtitiæ pœnitentia, & ordinatur contra peccatum mortale: temperantiæ matrimonium, & ordinatur contra concupiſcentiam: fortitudini confirmatio, & ordinatur contra infirmitatem.

Ad primum ergo dicendum, quod idem agens principale vtitur diuerſis inſtrumentis ad diuerſos effectus ſecundum congruentiam operum. Et ſimiliter virtus diuina & paſsio Chriſti operantur in nobis per diuerſa ſacramenta, quaſi per diuerſa inſtrumenta.

Ad ſecundum dicendum, quod culpa & pœna diuerſitatem habent, & ſecundum ſpeciem, in quantum ſunt diuerſæ ſpecies culparum & pœnarum, & ſecundum diuerſos hominum ſtatus & habitudines. Et ſecundum hoc oportuit multiplicari ſacramenta, vt ex dictis patet *. *in corp. art.*

Ad tertium dicendum, quod in actionibus hierarchicis conſiderantur & agentes, & recipientes, & actiones. Agentes autem ſunt miniſtri Eccleſiæ: ad quos pertinet ordinis ſacramentum. Recipientes autem ſunt illi, qui ad ſacramentum accedunt, qui producuntur per matrimonium. Actiones autem ſunt purgatio, illuminatio, & perfectio. Sed ſola purgatio non poteſt eſſe ſacramentum nouæ legis, quod gratiam confert: ſed pertinet ad quædam ſacramentalia, quæ

ſunt

ſunt cathechiſmus, & exorciſmus. Purgatio autem & illuminatio ſimul, ſecundum Dion.* pertinent ad baptiſmum; & propter recidiuum, ſecundario pertinent ad pœnitentiam, & extremam vnctionem. Perfectio autem quantum ad virtutem quidem (quæ eſt quaſi perfectio formalis) pertinet ad confirmationem: quantum autem ad conſecutionem finis, pertinet ad Euchariſtiam.

c 3 eccl. Hier. p. 1. circa fin.

Ad quartum dicendum, quod in ſacramento confirmationis datur plenitudo Spiritus ſancti ad robur: in extrema autem vnctione, præparatur homo, vt recipiat immediate gloriam. Quorum neutrum competit veteri teſtamento; & ideo nihil potuit his ſacramentis in veteri lege reſpondere. Nihilominus tamen ſacramenta in veteri lege plura fuerunt numero, propter diuerſitatem ſacrificiorum & cæremoniarum.

Ad quintum dicendum, quod contra concupiſcentiam venereorum oportuit ſpecialiter remedium adhiberi per aliquod ſacramentum. Primo quidem quia per huiuſmodi concupiſcentiam non ſolum vitiatur perſona, ſed etiam natura. Secundo, propter vehementiam eius, quæ rationem abſorbet.

Ad ſextum dicendum, quod aqua benedicta & aliæ conſecrationes non dicuntur ſacramenta, quia non perducunt ad ſacramenti effectum, qui eſt gratiæ conſecutio. Sed ſunt diſpoſitiones quædam ad ſacramenta: vel remouendo prohibens, ſicut aqua benedicta ordinatur contra inſidias dæmonum, & contra peccata venialia: vel etiam idoneitatem quamdam faciendo ad ſacramenti perfectionem, ſicut conſecratur altare, & vaſa, propter reuerentiam Euchariſtiæ.

Ad ſeptimum dicendum, quod oblationes & decimæ erant tam in lege naturæ, quam in lege Moyſi ordinatæ, non ſolum in ſubſidium miniſtrorum & pauperum, ſed etiam in figuram; & ideo erant ſacramenta: nunc autem non remanſerunt in quantum fuit figuralia: & ideo non ſunt ſacramenta.

Ad octauum dicendum, quod ad deletionem venialis peccati non requiritur infuſio gratiæ. Vnde cum in quolibet ſacramento nouæ legis gratia infundatur, nullum ſacramentum nouæ legis inſtituitur directe contra veniale, quod tollitur per quædam ſacramentalia: puta per aquam benedictam, & alia huiuſmodi. Quidam tamen dicunt extremam vnctionem contra veniale peccatum ordinari: ſed de hoc ſuo loco dicetur*.

**Non cōpleuit, morte præuentus.*

ART.

Art. 2. *Vtrum ſacramenta conuenienter ordinentur ſecundum modum prædictum?* 361

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod inconuenienter ſacramenta ordinentur, ſecundum modum prædictum †. Vt enim Apoſtolus dicit 1. Corint. 15. Prius eſt quod eſt animale, deinde quod ſpirituale. Sed per matrimonium generatur homo prima generatione, quæ eſt animalis: per baptiſmum autem regeneratur homo ſecunda generatione, quæ eſt ſpiritualis. Ergo matrimonium debet præcedere baptiſmum. *4. d. 2. q. 1. a. 3. & d. 7. q. 1. a. 1 q. 3. & epheſ. 5. fin. † ar. præc.*

¶ 2. Præterea, Per ſacramentum ordinis aliquis accipit poteſtatem agendi actiones ſacramentales. Sed agens eſt prior ſua actione. Ergo ordo debet præcedere, & baptiſmum & alia ſacramenta.

¶ 3. Præterea, Euchariſtia eſt ſpirituale nutrimentum, confirmatio autem comparatur augmento. Nutrimentum autem eſt cauſa augmenti, & per conſequens prius eo. Ergo Euchariſtia eſt prior confirmatione.

¶ 4. Præterea, Pœnitentia præparat hominem ad Euchariſtiam. Sed diſpoſitio præcedit perfectionem. Ergo pœnitentia debet præcedere Euchariſtiam.

¶ 5. Præterea, Quod eſt propinquius fini vltimo, eſt poſterius. Sed extrema vnctio inter omnia ſacramenta propinquior eſt vltimo fini beatitudinis. Ergo debet habere vltimum locum inter ſacramenta.

In contrarium eſt, quod communiter ordinantur ab omnibus ſacramenta ſicut prius dictum eſt *. *art. præc.*

RESPONDEO dicendum, quod ratio ordinis ſacramentorum apparet ex his quæ ſupra † dicta ſunt. *art. præc.* Nam ſicut vnum eſt prius, quam multitudo: ita ſacramenta quæ ordinantur ad perfectionem vnius perſonæ naturaliter, præcedunt ea quæ ordinantur ad perfectionem multitudinis. Et ideo vltimo inter ſacramenta ponuntur ordo & matrimonium, quæ ordinantur ad multitudinis perfectionem: matrimonium tamen poſt ordinem, eo quod minus participat de ratione ſpiritualis vitæ, ad quam ordinantur ſacramenta. Inter ea vero, quæ ordinantur ad perfectionem vnius perſonæ, naturaliter ſunt priora illa quæ per ſe ordinantur ad perfectionem ſpiritualis vitæ, quam illa quæ ordinantur per accidens, ſcilicet ad remouendum accidens nociuum superueniens: cuiuſmodi ſunt pœnitentia & extrema vnctio. Poſterior tamen eſt naturaliter extrema vnctio, quæ conſummat † ſanationem, quam pœnitentia, quæ inchoat. *al. con.* Inter alia vero tria, manifeſtum eſt, quod baptiſmus, ſeruat.

qui

qui eſt ſpiritualis regeneratio, eſt prius: & deinde confirmatio, quæ ordinatur ad formalem perfectionem virtutis: & poſtmodum Euchariſtia, quæ ordinatur ad conſecutionem finis.

Ad primum ergo dicendum, quod matrimonium ſecundum quod ordinatur ad animalem vitam, eſt naturæ officium: ſed ſecundum quod habet aliquid ſpiritualitatis eſt ſacramentum. Et quia minimum habet de ſpiritualitate, vltimo ponitur inter ſacramenta.

Ad ſecundum dicendum, quod ad hoc quod aliquid ſit agens, præſupponitur, quod ſit in ſe perfectum. Et ideo priora ſunt ſacramenta, quibus aliquis in ſeipſo perficitur, quam ſacramentum ordinis, quo aliquis conſtituitur perfector aliorum.

Ad tertium dicendum, quod nutrimentum & præcedit augmentum, ſicut cauſa eius, & ſubſequitur augmentum, ſicut conſeruans hominem in perfecta quantitate & virtute. Et ideo poteſt euchariſtia præmitti confirmationi, vt Dionyſ. † facit in libro de eccleſ. hierarch. & poteſt poſtponi, ſicut Magiſt. * facit in 4. ſent.

† qui ca. 3 agit de Euch. ſed c. 4. de confirm. * vbi de confirm. tractat, in diſt 7. de Euch. vero diſt. 8. * in arg.

Ad quartum dicendum, quod ratio illa recte procederet, ſi pœnitentia ex neceſſitate requireretur, vt præparatoria ad euchariſtiam. Sed hoc non eſt verum; nam ſi aliquis eſſet ſine peccato mortali, non indigeret pœnitentia ad ſumptionem euchariſtiæ. Et ſic patet, quod per accidens pœnitentia præparat ad euchariſtiam, ſcilicet ſuppoſito peccato: vnde dicitur 2. Paral. vlt. Tu Domine iuſtorum, non poſuiſti pœnitentiam iuſtis.

In arg.

Ad quintum dicendum, quod extrema vnctio propter rationem inductam *, eſt vltimum inter ſacramenta, quæ ordinantur ad perfectionem vnius perſonæ.

362

4. d. 7. q. 1. a. 1 q. 3. c. & d. 8 q 1. ar. 1. q. 1. & 4. con. c. 74. col. 2. & ver. q. 27. ar. 4. cor fin. * l. 1. eth. c. 2. in fine, to. 5.

Art. 3. *Vtrum ſacramentum Euchariſtiæ ſit potiſſimum inter ſacramenta?*

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod ſacramentum euchariſtiæ non ſit potiſsimum inter ſacramenta. Bonum enim commune potius eſt, quam bonum vnius, vt dicitur 1. Ethic. * Sed matrimonium ordinatur ad bonum commune ſpeciei humanæ, per viam generationis: ſacramentum autem euchariſtiæ ordinatur ad bonum proprium ſumentis. Ergo non eſt potiſſimum ſacramentorum.

¶ 2. Præterea, Digniora ſacramenta eſſe videntur, quæ per maiorem miniſtrum conferuntur. Sed ſacramentum confirmationis, & ſacramentum ordinis

nis non conferuntur, niſi per Epiſcopum, qui eſt maior miniſter, quam ſimplex ſacerdos per quem confertur euchariſtiæ ſacramentum. Ergo illa ſacramenta ſunt potiora.

¶ 3. Præterea, Sacramenta tanto ſunt potiora, quanto maiorem virtutem habent. Sed quædam ſacramenta imprimunt characterem, (ſcilicet baptiſmus, confirmatio, & ordo,) quod non facit Euchariſtia. Ergo illa ſacramenta ſunt potiora.

¶ 4. Præterea, Illud videtur eſſe potius, ex quo alia dependent, & non è conuerſo. Sed ex baptiſmo dependet euchariſtia: non enim poteſt aliquis euchariſtiam accipere, niſi fuerit baptizatus. Ergo baptiſmus eſt potior euchariſtia.

SED contra eſt, quod Dionyſ. * dicit 3. cap. eccleſiaſt. hierarch. quod non contingit aliquem perfici perfectione hierarchica, niſi per diuiniſsimam euchariſtiam. Ergo hoc ſacramentum eſt potiſsimum omnium aliorum. * *non remote à prin.*

RESPONDEO dicendum, quod ſimpliciter loquendo, ſacramentum euchariſtiæ eſt potiſsimum inter alia ſacramenta. Quod quidem tripliciter apparet Primo quidem, ex eo quod in eo continetur: nam in ſacramento euchariſtiæ continetur ipſe Chriſtus ſubſtantialiter: in aliis autem ſacramentis continetur quædam virtus inſtrumentalis participata à Chriſto, vt ex ſupra dictis * patet. Semper autem quod eſt per eſſentiam, potius eſt eo quod eſt per participationem. *q. 62. a. 3. ad 4.* Secundo hoc apparet ex ordine ſacramentorum adinuicem: nam omnia alia ſacramenta ordinari videntur ad hoc ſacramentum, ſicut ad finem. Manifeſtum eſt enim, quod ſacramentum ordinis ordinatur ad euchariſtiæ conſecrationem: ſacramentum vero baptiſmi ordinatur ad euchariſtiæ receptionem. In quo etiam perficitur aliquis per confirmationem, vt non vereatur ſe ſubtrahere à tali ſacramento. Per pœnitentiam etiam, & extremam vnctionem, præparatur homo ad digne ſumendum corpus Chriſti. Matrimonium etiam ſaltem ſua ſignificatione attingit hoc ſacramentum, in quantum ſignificat coniunctionem Chriſti & Eccleſiæ: cuius vnitas per ſacramentum euchariſtiæ figuratur: vnde & Apoſtolus dicit Epheſ. 5. Sacramentum hoc magnum eſt: ego autem dico in Chriſto & in Eccleſia. Tertio hoc apparet ex ritu ſacramentorum. Nam fere omnia ſacramenta in euchariſtia conſummantur: vt Dionyſ. * dicit 3. cap. eccleſ. hierarch. ſicut patet, quod ordinati communicant, & etiam baptizati, ſi ſint adulti. Aliorum autem. *cir. prin.*

tem ſacramentorum comparatio adinuicem, poteſt eſſe multiplex. Nam in via neceſsitatis, baptiſmus eſt potiſsimum ſacramentorum: in via autem perfectionis ſacramentum ordinis: medio autem modo ſe habet ſacramentum confirmationis. Sacramentum vero pœnitentiæ & extremæ vnctionis, ſunt inferioris

Ar. 1. huius q. gradus à prædictis ſacramentis: quia ſicut dictum * eſt, ordinantur ad vitam Chriſtianam, non per ſe, ſed quaſi per accidens, ſcilicet in remedium ſuperuenientis defectus. Inter quæ tamen, extrema vnctio comparatur ad pœnitentiam, ſicut confirmatio ad baptiſmum: ita ſcilicet quod pœnitentia eſt maioris neceſsitatis, ſed extrema vnctio eſt maioris perfectionis.

Ad primum ergo dicendum, quod matrimonium ordinatur ad commune bonum corporaliter. Sed bonum commune ſpirituale totius Eccleſiæ, continetur ſubſtantialiter in ipſo euchariſtiæ ſacramento.

Ad ſecundum dicendum, quod per ordinem & confirmationem deputantur fideles Chriſti ad aliqua ſpecialia officia, quæ pertinent ad officium principis. Et ideo tradere huiuſmodi ſacramenta, pertinet ad ſolum Epiſcopum, qui eſt quaſi princeps in Eccleſia. Per ſacramentum vero Euchariſtiæ non deputatur homo ad aliquod officium, ſed magis hoc ſacramentum eſt finis omnium officiorum, vt dictum eſt *.

Ad tertium dicendum, quod character ſacramenta-

* in corp. art. lis (ſicut ſupra dictum † eſt) eſt quædam participatio ſacerdotij Chriſti. Vnde ſacramentum, quod ipſum

† q. 63. art. 3. Chriſtum coniungit homini, eſt dignius ſacramento, quod imprimit Chriſti characterem.

Ad quartum dicendum, quod ratio illa procedit ex parte neceſsitatis: ſicut enim baptiſmus, cum ſit maximæ neceſsitatis, eſt potiſsimum ſacramentorum; ſic ordo & confirmatio habent quandam excellentiam ratione miniſterij, & matrimonium ratione ſignificationis. Nihil enim prohibet aliquid eſſe ſecundum quid dignius, quod tamen non eſt dignius ſimpliciter.

363 Art. 4. *Vtrum omnia ſacramenta ſint de neceſsitate ſalutis?*

4. d. 7. q. 1. a. 1. q. 2. & q. 3. a. 2. q. 1.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod omnia ſacramenta ſint de neceſsitate ſalutis. Illud enim, quod non eſt neceſſarium, videtur eſſe ſuperfluum. Sed nullum ſacramentum eſt ſuperfluum: quia Deus nihil facit fruſtra. Ergo omnia ſacramenta ſunt de neceſsitate ſalutis.

¶ 2. Præterea, Sicut de baptiſmo dicitur, Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei; ita de euchariſtia dicitur

Ioan.

Digitized by Google

Ioan. 6. Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Ergo ſicut baptiſmus eſt ſacramentum neceſsitatis], ita & euchariſtia.

¶ 3. Præterea, Sine ſacramento baptiſmi poteſt aliquis ſaluus fieri, dummodo non contemptus religionis, ſed neceſsitas ſacramentum excludat: vt infra * dicetur. Sed in quolibet ſacramento contemptus religionis impedit hominis ſalutem. Ergo pari ratione omnia ſacramenta ſunt de neceſsitate ſalutis. *q.68.a.1. & 2.*

SED contra eſt, quod pueri ſaluantur per ſolum baptiſmum, ſine aliis ſacramentis.

RESPONDEO dicendum, quod neceſſarium reſpectu finis, (de quo nunc loquimur) dicitur aliquid dupliciter. Vno modo, ſine quo non poteſt haberi finis: ſicut cibus eſt neceſſarius vitæ humanæ. Et hoc eſt ſimpliciter neceſſarium ad finem.

Alio modo dicitur eſſe neceſſarium id, ſine quo non habetur finis ita conuenienter; ſicut equus neceſſarius eſt ad iter. Hoc autem non eſt ſimpliciter neceſſarium ad finem. Primo igitur modo neceſsitatis ſunt tria ſacramenta neceſſaria, duo quidem perſonæ ſingulari: baptiſmus quidem ſimpliciter & abſolute, pœnitentia autem ſuppoſito peccato mortali poſt baptiſmum. Sacramentum autem ordinis eſt neceſſarium Eccleſiæ: quia vbi non eſt gubernator, populus corruet, vt dicitur Prouerb. 11. Sed ſecundo modo ſunt neceſſaria alia ſacramenta: nam confirmatio quodammodo perficit baptiſmum, extrema vnctio pœnitentiam: matrimonium vero Eccleſiæ multitudinem per propagationem conſeruat.

Ad primum ergo dicendum, quod ad hoc quod aliquid non ſit ſuperfluum, ſufficit quod ſit neceſſarium primo vel ſecundo modo. Et ſic ſunt neceſſaria omnia ſacramenta, ſicut dictum eſt *. *In corp. art.*

Ad ſecundum dicendum, quod illud verbum Domini eſt intelligendum de ſpirituali manducatione, & non de ſola ſacramentali: vt Auguſt. * exponit ſuper Ioannem. *tr. 26. & 27. to. 9.*

Ad tertium dicendum, quod licet omnium ſacramentorum contemptus, ſit ſaluti contrarius: non tamen eſt contemptus ſacramenti, ex hoc quod aliquis non curat accipere ſacramentum, quod non eſt de neceſsitate ſalutis: alioquin omnes qui non accipiunt ordinem, & qui non contrahunt matrimonium, contemnerent huiuſmodi ſacramenta.

QVAE

QVAESTIO LXVI.

De pertinentibus ad ſacramentum baptiſmi, in duodecim articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de ſingulis ſacramentis in ſpeciali. Et primo, de baptiſmo. Secundo, de confirmatione. Tertio, de eucharistia. Quarto, de pœnitentia. Quinto, de extrema vnctione. Sexto, de ordine. Septimo, de matrimonio.

¶ CIRCA primum occurrit duplex conſideratio. Prima, de ipſo baptiſmo: Secunda, de præparatoriis ad baptiſmum.

¶ CIRCA primum quatuor conſideranda occurrunt. Primo, de his quæ pertinent ad ſacramentum baptiſmi. Secundo, de miniſtro huius ſacramenti. Tertio, de recipientibus hoc ſacramentum. Quarto, de effectu huius ſacramenti.

CIRCA primum quæruntur duodecim.

¶ Primo, quid ſit baptiſmus, vtrum ſcilicet ſit ablutio?

¶ Secundo, de inſtitutione huius ſacramenti.

¶ Tertio, vtrum aqua ſit propria materia huius ſacramenti?

¶ Quarto, vtrum requiratur aqua ſimplex?

¶ Quinto, vtrum hæc ſit conueniens forma huius ſacramenti, Ego te baptizo, in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti?

¶ Sexto, vtrum ſub hac forma poſsit aliquis baptizari, Ego te baptizo in nomine Chriſti?

¶ Septimo, vtrum immerſio ſit de neceſsitate baptiſmi?

¶ Octauo, vtrum requiratur trina immerſio?

¶ Nono, vtrum baptiſmus poſsit iterari?

364 ¶ Decimo, de ritu baptiſmi.

4.d.3.ar. 1. & 4. ¶ Vndecimo, de diſtinctione baptiſmatum.

¶ Duodecimo, de comparatione baptiſmatum.

*cont.c.60 † cap.10. circ.med. Hug. li.2. de ſacra. in p.6 c.2. in princ. * tract. 80. in Io. poſt med. tom.9.*

A. I. *Vtrum baptiſmus ſit ipſa ablutio?*

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod baptiſmus non ſit ipſa ablutio. Ablutio enim corporalis tranſit. Baptiſmus autem permanet. Ergo baptiſmus non eſt ipſa ablutio, ſed potius regeneratio, & ſigillum, & cuſtodia, & illuminatio, vt Damaſc. † dicit in 4. libro.

¶ 2. Præterea, Hugo de S. Victore † dicit, quod baptiſmus eſt aqua diluendis criminibus ſanctificata per verbum Dei. Aqua autem non eſt ipſa ablutio, ſed ablutio eſt quidam vſus aquæ Ergo, &c.

¶ 3. Præterea, Auguſt. * dicit ſuper Ioan. Accedit verbum

verbum ad elementum, & fit ſacramentum. Elementum autem eſt ipſa aqua in ſacramento baptiſmi. Ergo baptiſmus eſt ipſa aqua, non autem ablutio.

SED contra eſt, quod dicitur Eccl. 34. Qui baptizatur à mortuo, & iterum tangit mortuum, quid proficit lauatio eius? Videtur ergo, quod baptiſmus ſit ipſa ablutio ſiue lauatio.

RESPONDEO dicendum, quod in ſacramento baptiſmi eſt tria conſiderare: aliquid ſcilicet quod eſt ſacramentum tantum: aliquid autem quod eſt res & ſacramentum: aliquid vero quod eſt res tantum. Sacramentum tantum eſt aliquid viſibile exterius exiſtens, quod ſcilicet eſt ſignum interioris effectus: hoc enim pertinet ad rationem ſacramenti. Exterius autem ſuppoſitum ſenſui, eſt & ipſa aqua, & eius vſus, qui eſt ablutio. Quidam ergo exiſtimauerunt, quod ipſa aqua ſit ſacramentum: quod quidem ſonare videntur verba Hug. * de S. Vict. Nam ipſe in communi definitione ſacramenti dicit, quod eſt materiale elementum: & in definitione baptiſmi dicit, quod eſt aqua. Sed hoc non videtur eſſe verum. Cum enim ſacramenta nouæ legis ſanctificationem quandam operentur, ibi perficitur ſacramentum, vbi perficitur ſanctificatio, in aqua autem non perficitur ſanctificatio, ſed eſt ibi quædam ſactificationis virtus inſtrumentalis, non permanens, ſed fluens in hominem, qui eſt veræ ſanctificationis ſubiectum. Et ideo ſacramentum non perficitur in ipſa aqua, ſed in applicatione aquæ ad hominem, quæ eſt ablutio. Et ideo Magiſter in 3. * diſt. 4. ſent. dicit, quod baptiſmus eſt ablutio corporis exterior, facta ſub forma præſcripta verborum. Res autem & ſacramentum, eſt character baptiſmalis, qui eſt res ſignificata per exteriorem ablutionem; & eſt ſignum ſacramentale interioris iuſtificationis, quæ eſt res tantum huius ſacramenti, ſcilicet ſignificata & non ſignificans.

poſita in arg. 2. & loco ibi citato.

in prin.

Ad primum ergo dicendum, quod id quod eſt ſacramentum tantum in baptiſmo, tranſit: permanet autem & id quod eſt ſacramentum & res, ſcilicet character; & id quod eſt res tantum, ſcilicet interior iuſtificatio: ſed character permanet indelebiliter (vt ſupra * dictum eſt,) iuſtificatio autem permanet, ſed amiſsibiliter. Damaſc. † autem baptiſmum definiuit, non quantum ad id quod exterius agitur, quod eſt ſacramentum tantum: ſed quantum ad id quod eſt interius. Vnde poſuit duo pertinentia ad characterem, ſcilicet ſigillum & cuſtodiam: in quantum ipſe character

q. 63. a. 5.
† loco cit. in arg.

Digitized by Google

racter (qui ſigillum dicitur) quantum eſt de ſe, cuſtodit animam in bono. Duo etiam poſuit pertinentia ad vltimam rem ſacramenti, ſcilicet regenerationem (quæ ad hoc pertinet, quod per baptiſmum homo inchoat nouam vitam iuſtitiæ) & illuminationem, quæ pertinet ſpecialiter ad fidem, per quam homo ſpiritualem vitam accipit, ſecundum illud Abac. 2. Iuſtus ex fide viuit. Baptiſmus autem eſt quædam fidei proteſtatio: vnde dicitur fidei ſacramentum. Et ſimiliter Dionyſius definiuit per ordinem ad alia ſacramenta,
† nō procul à prin. dicens † 2. c. Eccleſ. hierarch. quod eſt quoddam principium ſanctiſsimorum mandatorum ſacræ actionis, ad eorum ſuſceptiuam opportunitatem, formans noſtros
* eod. loco nunc dicto. animales habitus. Et iterum * in ordine ad cæleſtem gloriam, (quæ eſt vltimus finis ſacramentorum) cum ſubdit, ad ſuper cœleſtis quietis anagogen, noſtrum iter faciens. Et iterum quantum ad principium ſpiritualis vitæ, per hoc quod * ſubdit, ſacræ & diuiniſsimæ noſtræ regenerationis traditio.

* eod. ca. prædicto, parum à prin. * in corp. art. Ad ſecundum dicendum, quod ſicut dictum eſt *, opinionem Hug. de ſancto Vict. in hac parte ſequi non oportet. Poteſt tamen verificari, vt baptiſmus dicatur eſſe aqua: quia aqua eſt materiale baptiſmi principium, & ſic erit prædicatio per cauſam.

Ad tertium dicendum, quod accedente verbo ad elementum, fit ſacramentum, non quidem in ipſo elemento, ſed in homine, cui adhibetur elementum per vſum ablutionis. Et hoc etiam ſignat verbum, quod accedit ad elementum, cum dicitur, Ego te baptizo, &c.

365 Art. 2. *Vtrum baptiſmus fuerit inſtitutus poſt Christi paſsionem?*

4. d. 3. a. 5. & d. 8. q. 1. ar. 3. q. 3. ad 4. AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod baptiſmus fuerit inſtitutus poſt Chriſti paſsionem. Cauſa enim præcedit effectum. Sed paſsio Chriſti operatur in ſacramentis nouæ legis. Ergo paſsio Chriſti præcedit inſtitutionem ſacramentorum nouæ legis, & præcipuè inſtitutionem baptiſmi: cum Apoſtolus dicat Rom 6. Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus, &c.

¶ 2. Præterea, Sacramenta nouæ legis efficaciam habent ex mandato Chriſti. Sed Chriſtus mandatum baptizandi dedit diſcipulis poſt paſsionem & reſurrectionem ſuam, dicens, Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos in nomine Patris, &c. vt habetur Matth. vlt. Ergo videtur, quod poſt paſsionem Chriſti, baptiſmus fuerit inſtitutus.

¶ 3. Præ

Digitized by Google

¶ 3. Præterea, Baptiſmus eſt ſacramentum neceſſitatis: (vt ſupra * dictum eſt) & ita videtur, quod ex quo baptiſmus inſtitutus fuit, homines obligarentur ad baptiſmum. Sed ante paſsionem Chriſti homines non obligabantur ad baptiſmum: quia adhuc circumciſio ſuam virtutem habebat, in cuius locum ſucceſsit baptiſmus. Ergo videtur, quod baptiſmus non fuerit inſtitutus ante paſsionem Chriſti. *q. præc. art. 4.*

SED contra eſt, quod Aug. † dicit in quodam ſermone de Epiphania, Ex quo Chriſtus aquis immergitur, ex eo omnium peccata abluit aqua. Sed hoc fuit ante Chriſti paſsionem. Ergo videtur, quod baptiſmus ante Chriſti paſsionem fuerit inſtitutus. *in ſer. 1. dominica infra oct. epi. à me. & eſt in ordi. 36. tom. 10.*

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) ſacramenta ex ſui inſtitutione habent, quod conferant gratiam. Vnde tunc videtur aliquod ſacramentum inſtitui, quando accipit virtutem producendi ſuum effectum. Hanc autem virtutem accepit baptiſmus, quando Chriſtus eſt baptizatus. Vnde tunc vere baptiſmus inſtitutus fuit, quantum ad ipſum ſacramentum. Sed neceſsitas vtendi hoc ſacramento, indicta fuit hominibus poſt paſsionem & reſurrectionem: tum quia in paſsione Chriſti terminata ſunt figuralia ſacramenta, quibus ſuccedit baptiſmus & alia ſacramenta nouæ legis: tum etiam, quia per baptiſmum configuratur homo paſsioni & reſurrectioni Chriſti, in quantum moritur peccato, & incipit nouam iuſtitiæ vitam. Et ideo oportuit Chriſtum prius pati & reſurgere, quam hominibus indiceretur neceſsitas ſe configurandi morti & reſurrectioni eius. ** q. 62. art. 1.*

Ad primum ergo dicendum, quod etiam ante paſſionem Chriſti baptiſmus habebat efficaciam à Chriſti paſsione, in quantum eam præfigurabat: aliter tamen quam ſacramenta veteris legis. Nam illa erant figuræ tantum: baptiſmus autem ab ipſo Chriſto virtutem habebat iuſtificandi, per cuius virtutem ipſa etiam paſsio ſalutifera fuit.

Ad ſecundum dicendum, quod homines non debebant multiplicibus figuris arctari † per Chriſtum, qui venerat ſua veritate figuras impletas auferre. Et ideo ante paſsionem ſuam baptiſmum inſtitutum non poſuit ſub præcepto, ſed voluit ad eius exercitium homines aſſuefieri, & præcipue in populo Iudæorum, apud quem omnia facta figuralia erant, vt Aug. * dicit contra Fauſtum. Poſt paſsionem vero & reſurrectionem, non ſolum Iudæis, ſed etiam Gentilibus ſub præcepto neceſsitatem baptiſmi impoſuit, dicens, Euntes docete omnes Gentes. *al. aggrauari.* *lib 4. c. 2. cir. med. præcipue tom. 6.*

Digitized by Google

Ad tertium dicendum, quod ſacramenta non ſunt obligatoria, niſi quando ſub præcepto pronuntur. Quod quidem non fuit ante paſsionem, vt dictum eſt *. Quod enim Dominus ante paſsionem, Nicodemo dixit, Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei, magis videtur ad futurum reſpicere, quam ad præſens tempus.

366 *Art. 3. Vtrum aqua ſit propria materia baptiſmi?*

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod aqua non ſit propria materia baptiſmi. Baptiſmus enim ſecundum Dam. * & Dion. † habet vim illuminatiuam. Sed illuminatio maxime competit igni. Ergo baptiſmus magis debet fieri in igne, quam in aqua, præſertim cum Io. Baptiſta prænuntians Chriſti baptiſmum, dicat, Ille vos baptizabit in Spiritu ſancto & igni.

¶ 2. Præterea, In baptiſmo ſignificatur ablutio peccatorum. Sed multa alia ſunt ablutiua, quam aqua: ſicut vinum & oleum, & huiuſmodi alia. Ergo etiam in his poteſt fieri baptiſmus. Non ergo aqua eſt propria materia baptiſmi.

¶ 3. Præterea, Sacramenta Eccleſiæ fluxerunt de latere Chriſti, pendentis in cruce, vt ſupra dictum † eſt. Sed inde fluxit non ſolum aqua, ſed etiam ſanguis. Ergo videtur, quod etiam in ſanguine poſsit fieri baptiſmus. Qui etiam videtur magis conuenire cum cauſa & effectu baptiſmi: quia dicitur Apoc. 1. Lauit nos à peccatis noſtris in ſanguine ſuo.

¶ 4. Præterea, Sicut Aug. * & Beda dicunt †, Chriſtus tactu ſuæ mundiſsimæ carnis vim regeneratiuam, & purgatiuam contulit aquis. Sed non omnis aqua continuatur cum aqua Iordanis, quam Chriſtus tetigit ſua carne. Ergo videtur, quod non in omni aqua poſſit fieri baptiſmus: & ita aqua, in quantum huiuſmodi, non eſt propria materia baptiſmi.

¶ 5. Præterea, Si aqua ſecundum ſe eſſet propria baptiſmi materia, non oporteret aliquid aliud fieri circa aquam, ad hoc, quod in ea baptiſmus fieret. Sed in ſolemni baptiſmo aqua, in qua debet celebrari baptiſmus, exorcizatur & benedicitur. Ergo videtur, quod aqua, ſecundum ſe, non ſit propria baptiſmi materia.

SED contra eſt, quod Domi. dicit Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei.

RESPONDEO dicendum, quod ex inſtitutione diuina, aqua eſt propria materia baptiſmi. Et hoc con

In co. ar.

4. d. 3. a. 5. q. 1 & d. 17. q. 3. a. 4 q. 3. & 4. con. c. 59. & qui. 2 a. 10 c. & 10. 3. co. 4

** Dam. l. 4. c. 10. circa me.*

† Dio. c. 2. Eccl. hier.

† q. 62. art. 5.

Serm. 36. de tepore circa pr. to. 10.

† gl. ord. ſuper illud Luc. 3. et Ieſu baptizato, ex Bed. to. in Luc. 2 & in ho. euan. quæ dicitur in oct. epiph.

conuenienter. Primo quidem, quantum ad ipſam rationem baptiſmi, qui eſt regeneratio in ſpiritualem vitam: quod maxime congruit aquæ. Vnde & ſemina, ex quibus generantur omnia viuentia, ſcilicet plantæ & animalia, humida ſunt, & ad aquam pertinent. Propter quod quidam Philoſophi * poſuerunt aquam omnium rerum principium. Secundo, quantum ad effectus baptiſmi, quibus competunt aquæ proprietates, quæ ſua humiditate lauat: ex quo conueniens eſt ad ſignificandam & cauſandam ablutionem peccatorum. Sua frigiditate etiam temperat ſuperfluitatem caloris: & ex hoc competit ad mitigandam concupiſcentiam fomitis. Sua diaphaneitate eſt luminis ſuſceptiua: Vnde competit baptiſmo in quantum eſt fidei ſacramentum. Tertio, quia conuenit ad repræſentandum myſteria Chriſti, quibus iuſtificamur. Vt enim dicit Chryſoſtom. * ſuper Illud Ioannis tertio, Niſi quis renatus fuerit, &c. Sicut in quodam ſepulchro, in aqua ſubmergentibus nobis capita, vetus homo ſepelitur, & ſubmerſus deorſum occultatur, & deinde nouus rurſus aſcendit. Quarto, quia ratione ſuæ communitatis & abundantiæ eſt conueniens materia neceſsitati huius ſacramenti: poteſt enim vbique de facili haberi.

Vt dicitur in 1. phyſ.

hom. 24. in Io. a me. to. 3.

Ad primum ergo dicendum, quod illuminatio pertinet ad ignem actiue. Ille autem qui baptizatur, non efficitur illuminans, ſed illuminatus per fidem, quæ eſt ex auditu, vt dicitur Romanorum 10. Et ideo magis competit aqua baptiſmo, quam ignis. Quod autem dicitur, Baptizabit vos in Spiritu ſancto & igni; poteſt per ignem (vt Hieron. dicit *) intelligi Spiritus ſanctus, qui ſuper diſcipulos in igneis linguis apparuit: vt dicitur Actuum 2. Vel per ignem poteſt intelligi tribulatio, vt Chryſoſtom. * dicit ſuper Matthæum: quia tribulatio peccata purgat, & concupiſcentiam diminuit. Vel quia, vt Hilar. † dicit ſuper Matth. baptizatis in Spiritu ſancto, reliquum eſt conſummari igne iudicij.

** ſuper illud verbũ Matt. 3. tom. 9. Et Bed. ſuper Lu. cap. 9.*

** ho. 3. in opere imper. to. 2.*

† Hil canon. 2. in Mat. poſt me, illius.

Ad ſecundum dicendum, quod vinum & oleum non communiter aſſumuntur ad vſum ablutionis, ſicut aqua. Nec etiam ita perfecte abluunt: quia ex eorum ablutione remanet aliqua infectio, quantum ad odorem, quod non contingit de aqua. Illa etiam non ita communiter & abundanter habentur ſicut aqua.

Ad tertium dicendum, quod ex latere Chriſti fluxit aqua ad abluendum: ſanguis autem ad redimendum. Et ideo ſanguis competit ſacramento Euchariſtiæ: aqua autem ſacramento baptiſmi, qui tamen

Digitized by Google

habet vim ablutiuam ex virtute ſanguinis Chriſti.

Ad quartum dicendum, quod virtus Chriſti deriuata eſt ad omnem aquam, non propter continuitatem loci; ſed propter ſimilitudinem ſpeciei. Vnde dicit Aug. * in quodam ſermone Epiph. Quæ de Saluatoris baptiſmate benedictio fluxit, tanquam fluuius ſpiritualis, omnium gurgitum tractus, vniuerſorum fontium venas impleuit.

In ſer. 1. dom. inf. oct. epiph. à me. to. 10.

Ad quintum dicendum, quod illa benedictio quæ adhibetur aquæ, non eſt de neceſsitate baptiſmi: ſed pertinet ad quamdam ſolemnitatem per quam excitatur deuotio fidelium, & impeditur aſtutia dæmonis, ne impediat baptiſmi effectum.

367 Art. 4. *Vtrum ad baptiſmum requiratur aqua ſimplex?*

4. d. 3. a. 3. q. 2. & 4. c. 58.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod ad baptiſmum non requiratur aqua ſimplex. Aqua enim quæ apud nos eſt, non eſt aqua pura: quod præcipue apparet de aqua maris, in qua plurimum admiſcetur de terreſtri, vt patet per Philoſoph. in lib. Meteor. † Et tamen in tali aqua poteſt fieri baptiſmus. Ergo non requiritur aqua ſimplex, & pura ad baptiſmum.

lib. 2. c. 3. tom. 2.

¶ 2. Præterea, In ſolemni celebratione baptiſmi, aquæ infunditur Chriſma. Sed hoc videtur impedire puritatem & ſimplicitatem aquæ. Ergo aqua pura & ſimplex non requiritur ad baptiſmum.

¶ 3. Præterea, Aqua fluens de latere Chriſti pendentis in cruce, fuit ſignum baptiſmi: vt dictum eſt *. Sed aqua illa non videtur fuiſſe aqua pura: eo quod in corpore mixto (cuiuſmodi fuit corpus Chriſti) non ſunt elementa in actu. Ergo videtur, quod non requiratur aqua pura vel ſimplex ad baptiſmum.

ar. prec. & q. 62. art. 5.

¶ 4. Præterea, Lixiuium non videtur eſſe aqua pura: habet enim contrarias proprietates aquæ, ſcilicet calefaciendi & deſiccandi; & tamen in lixiuio videtur poſſe fieri baptiſmus: ſicut & in aquis balneorum, quæ tranſeunt per venas ſulphureas, ſicut & lixiuium colatur per cineres. Ergo videtur quod aqua ſimplex non requiratur ad baptiſmum.

¶ 5. Præterea, Aqua roſacea fit per ſublimationem à roſis, ſicut etiam aquæ Alchimicæ generantur per ſublimationem ab aliquibus corporibus. Sed in his aquis, vt videtur, poteſt fieri baptiſmus, ſicut & in aquis pluuialibus, quæ per ſublimationem vaporum generantur. Cum igitur huiuſmodi aquæ non ſint puræ & ſimplices, videtur quod aqua pura & ſimplex non requiratur ad baptiſmum.

SED

SED contra eſt, quod propria materia baptiſmi eſt aqua, vt dictum eſt †. Sed ſpeciem aquæ non habet niſi aqua ſimplex. Ergo aqua pura & ſimplex de neceſsitate requiritur ad baptiſmum. art. præ.

RESPONDEO dicendum, quod aqua ſuam puritatem & ſimplicitatem poteſt amittere dupliciter. Vno modo per miſtionem alterius corporis: alio modo per alterationem. Vtrumque autem horum contingit fieri dupliciter, ſcilicet per artem & per naturam. Ars autem deficit ab operatione naturæ: quia natura dat formam ſubſtantialem, quod ars facere non poteſt. Sed omnes formæ artificiales ſunt accidentales, niſi forte apponẽdo proprium agens ad propriam materiam, ſicut ignem combuſtibili: per quem modum à quibuſdam quædam animalia per putrefactionem generantur. Quæcumque igitur tranſmutatio circa aquam facta eſt per artem, ſiue commiſcendo, ſiue alterando, non tranſmutatur ſpecies aquæ. Vnde in tali aqua poteſt fieri baptiſmus, niſi forte aqua admiſceatur per artem in tam parua quantitate aliqui corpori, quod compoſitum magis ſit aliud quam aqua: ſicut lutum magis eſt terra quam aqua: & vinum lymphatum magis eſt vinum quam aqua. Sed tranſmutatio, quæ fit à natura, quandoque quidem ſpeciem aquæ ſoluit: & hoc fit quando aqua efficitur per naturam de ſubſtantia alicuius corporis mixti: ſicut aqua conuerſa in liquorem vuæ, eſt vinum; vnde non habet ſpeciem aquæ. Aliquando autem fit per naturam tranſmutatio aquæ ſine ſolutione ſpeciei: & hoc tam per alterationem (ſicut patet de aqua calefacta à ſole,) quam etiam per miſtionem, ſicut patet de aqua fluminis, turbida ex permiſtione terreſtrium partium. Sic ergo dicendum eſt, quod in qualibet aqua qualitercumque tranſmutata, dummodo non ſoluatur ſpecies aquæ, poteſt fieri baptiſmus: ſi vero ſoluatur ſpecies aquæ, non poteſt fieri baptiſmus.

Ad primum ergo dicendum, quod tranſmutatio facta in aqua maris, & etiam in aliis aquis, quæ penes nos ſunt, non eſt tanta, quod ſoluat ſpeciem aquæ. Et ideo in huiuſmodi aquis poteſt fieri baptiſmus.

Ad ſecundum dicendum, quod admiſtio chriſmatis, non ſoluit ſpeciem aquæ: ſicut nec etiam aqua decoctionis carnium, aut aliorum huiuſmodi. Niſi forte ſit facta tanta reſolutio corporum lixatorum in aqua, quod liquor plus habeat de aliena ſubſtantia, quam de aqua: quod ex ſpiſsitudine perſpici poteſt. Si tamen ex liquore ſic inſpiſſato exprimatur aqua ſubtilis, poteſt in ea fieri baptiſmus, ſicut & in aqua, quæ

exprimitur ex luto; licet in luto baptiſmus fieri non poſsit,

Ad tertium dicendum, quod aqua fluens de latere Chriſti pendentis in cruce, non fuit humor phlegmaticus, vt quidam dixerunt. In tali enim humore non poſſet fieri baptiſmus: ſicut nec in ſanguine animalis, aut in vino, aut quocumque liquore alicuius plantæ. Fuit autem aqua pura, miraculoſe egrediens à corpore mortuo, ſicut & ſanguis, ad comprobandam veritatem Dominici corporis, contra Manichæorum errorem: vt ſcilicet per aquam) quæ eſt vnum quatuor elementorum) oſtenderetur corpus Chriſti vere fuiſſe compoſitum ex quatuor elementis: per ſanguinem vero oſtenderetur eſſe compoſitum ex quatuor humoribus.

Ad quartum dicendum, quod in lixiuio, & in aquis ſulphureorum balneorum, poteſt fieri baptiſmus: quia tales aquæ non incorporantur per artem vel naturam aliquibus corporibus miſtis, ſed ſolum alterationem quamdam recipiunt, ex hoc quod tranſeunt per aliqua corpora.

Ad quintum dicendum, quod aqua roſacea eſt liquor roſæ reſolutus. Vnde in ea non poteſt fieri baptiſmus, & eadem ratione nec in aquis alchimicis, ſicut nec in vino. Nec eſt eadem ratio de aquis pluuialibus, quæ generantur ex maiori parte ex ſublimatione vaporum reſolutorum ex aquis. Minimum autem eſt ibi de liquoribus corporum mixtorum: qui tamen per huiuſmodi ſublimationem virtute naturæ, quæ eſt fortior arte, reſoluuntur in veram aquam, quod ars facere non poteſt. Vnde aqua pluuialis nullam proprietatem retinet alicuius corporis mixti: quod de aquis roſaceis & aquis alchimicis dici non poteſt.

368 Art. 5. *Vtrum hæc ſit conueniens forma baptiſmi, Ego te baptizo, In nomine Patris, & Filii, & Spiritus ſancti?*

inf. q. 84. a. 3. co. & 4. d. 3. a. 2. q. 1. & 1. Cor. 1 le. 2. col. 3 † q. 64. a. 1.

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod hæc non ſit conueniens forma batiſmi: Ego te baptizo In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Actus enim magis debet attribui principali agenti, quam miniſtro. Sed in ſacramento miniſter agit vt inſtrumentum, (vt ſupra dictum eſt†) principale autem agens in baptiſmo eſt Chriſtus, ſecundum illud Ioan. 1. Super quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem, hic eſt qui baptizat. Inconuenienter ergo miniſter dicit: Ego te baptizo: præſertim quia in hoc quod dicitur, Baptizo, intelligitur ego: & ſic videtur ſuperflue apponi.

¶ 2. Præ

¶ 2. Præterea, Non oportet quod ille qui aliquem actum exercet, de actu exercito faciat mentionem; ſicut ille qui docet, non oportet quod dicat, Ego vos doceo. Dominus autem ſimul tradidit præceptum baptizandi, & docendi, dicens Mathæi vltimo, Euntes docete omnes Gentes, &c Ergo non oportet quod in forma baptiſmi fiat mentio de actu baptiſmi.

¶ 3. Præterea, Ille qui baptizatur, quandoque non intelligit verba: puta, ſi ſit ſurdus, aut puer. Fruſtra autem ad talem ſermo dirigitur: ſecundum illud Eccleſiaſtici trigeſimoſecundo, Vbi non eſt auditus, non effundas ſermonem. Ergo inconuenienter dicitur; Ego te baptizo, ſermone directo ad eum qui baptizatur.

¶ 4. Præterea, Contingit ſimul plures baptizari, & à pluribus: ſicut Apoſtoli baptizauerunt vna die tria millia, & alia die quinque millia, vt dicitur Act. 2. & 4. Non ergo debet forma baptiſmi determinari in ſingulari numero, vt dicatur, Ego te baptizo; ſed poteſt dici, Nos vos baptizamus.

¶ 5. Præterea, Baptiſmus virtutem habet à paſsione Chriſti. Sed per formam baptiſmus ſanctificatur. Ergo videtur, quod in forma baptiſmi debeat fieri mentio de paſsione Chriſti.

¶ 6. Præterea, Nomen deſignat proprietatem rei. Sed tres ſunt proprietates perſonales diuinarum perſonarum, vt in prima parte dictum eſt †. Non ergo debet dici, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti; ſed, In nominibus. *p.p.q.32. ar.3.*

¶ 7. Præterea, Perſona Patris non ſolum ſignificatur nomine Patris, ſed etiam nomine Innaſcibilis, & Genitoris. Filius etiam ſignificatur nomine Verbi, & Imaginis, & Geniti. Spiritus etiam ſanctus poteſt ſignificari nomine Doni, & Amoris procedentis. Ergo videtur, quod etiam his nominibus vtendo, perficiatur baptiſmus.

SED contra eſt, quod Dominus dicit Matt. vlt. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.

RESPONDEO dicendum, quod baptiſmus per ſuam formam conſecratur: ſecundum illud Epheſ. 5. Mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ, & Auguſtinus * dicit in li. de vnico baptiſmo, quod baptiſmus verbis euangelicis conſecratur. Et ideo oportet, quod in forma baptiſmi exprimatur cauſa baptiſmi. Eſt autem eius duplex cauſa. Vna quidem principalis, à qua virtutem habet, quæ eſt Sancta Trinitas. Alia autem inſtrumentalis, ſcilicet miniſter, qui tradit

** lib.6. de bap. cont. Donat. c.25. c.7. & li. 4. c.15. refertur de conſe. diſ.4. cap. Sanu oſtēdimus.*

dit exterius ſacramentum. Et ideo oportet in forma baptiſmi, de vtraque fieri mentionem. Miniſter autem tangitur, cum dicitur, Ego te baptizo. Cauſa autem principalis, cum dicitur, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Vnde hæc eſt conueniens forma baptiſmi, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti.

Ad primum ergo dicendum, quod actio attribuitur instrumento, ſicut immediate agenti: attribuitur autem huiuſmodi actio principali agenti, ſicut in cuius virtute inſtrumentum agit. Et ideo in forma baptiſmi conuenienter ſignificatur miniſter, vt exercens actum baptiſmi, per hoc quod dicitur, Ego te baptizo: ſicut & ipſe Dominus baptizandi actum attribuit miniſtris, dicens, Baptizantes eos, &c. Cauſa autem principalis ſignificatur, vt in cuius virtute ſacramentum agitur, per hoc quod dicitur, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti: non enim Chriſtus baptizat ſine Patre, & Spiritu ſancto. Græci autem non attribuunt actum baptiſmi miniſtris, ad euitandum antiquorum errorem, qui virtutem baptiſmi baptizantibus attribuebant, dicentes, Ego ſum Pauli, & ego Cephæ. Et ideo dicunt, Baptizetur ſeruus Chriſti, talis, in nomine Patris, & Filij, &c. Et quia exprimitur actus exercitus per miniſtrum cum inuocatione Trinitatis, verum perficitur ſacramentum. Quod autem additur, Ego, in forma noſtra non eſt de ſubſtantia formæ, ſed ponitur ad maiorem expreſsionem intentionis.

Ad ſecundum dicendum, quod quia ablutio hominis in aqua, propter multa fieri poteſt, oportet quod determinetur in verbis formæ ad quid fiat. Quod quidem non fit per hoc quod dicitur, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti: quia omnia in tali nomine facere debemus: vt habetur Coloſſ. 3. Et ideo ſi non exprimatur actus baptiſmi, vel per modum noſtrum, vel per modum Græcorum, non perficitur ſacramentum: ſecundum illam Decr. Alex. iij †. Si quis puerum ter in aqua immerſerit in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, amen, & non dixerit, Ego te baptizo in nomine Patris, & filij, & Spiritus ſancti: amen: non eſt puer baptizatus.

In Decr. l. 3. ti. 41. de bap. & eius effectu, c. 1.

Ad tertium dicendum, quod verba quæ proferuntur in formis ſacramentorum, non pronuntiantur ſolum cauſa ſignificandi, ſed etiam cauſa efficiendi, in quantum habent efficaciam ab illo verbo, per quod facta ſunt omnia. Et ideo conuenienter diriguntur non ſolum ad homines non intelligentes, ſed

etiam

etiam ad creaturas inſenſibiles: vt cum dicitur, Exorcizo te creatura ſalis.

Ad quartum dicendum, quod plures ſimul non poſſunt vnum baptizare: quia actus multiplicatur ſecundum multiplicationem agentium, ſi perfecte ab vnoquoque agatur. Et ſic ſi conuenirent duo, quorum vnus eſſet mutus, qui non poſſet proferre verba, & alius carens manibus, qui non poſſet exercere actum: non poſſent ambo ſimul baptizare, vno dicente verba, & alio exercente actum. Poſſunt autem (ſi neceſſitas exigit) plures ſimul baptizari: quia nullus eorum reciperet niſi vnum baptiſmum. Sed tunc oportebit dicere, Ego baptizo vos. Nec erit mutatio formæ: quia, vos, nihil aliud eſt, quam te, & te. Quod autem dicitur, nos, non eſt idem dicere, quod ego, & ego, ſed ego, & tu: & ſic iam mutaretur forma. Similiter autem mutaretur ſi diceretur, Ego baptizo me. Et ideo nullus poteſt baptizare ſe ipſum: propter quod & Chriſtus à Ioanne voluit baptizari: vt dicitur extra de baptiſmo *, & eius effectu, cap. Debitum. *In Decr. l.3.ti.42. c.4. Debitum.*

Ad quintum dicendum, quod paſsio Chriſti, etſi ſit principalis cauſa reſpectu miniſtri: eſt tamen cauſa inſtrumentalis reſpectu Sanctæ Trinitatis. Et ideo potius commemoratur Trinitas, quam paſsio Chriſti.

Ad ſextum dicendum, quod etſi ſint tria nomina perſonalia trium perſonarum: eſt tamen nomen vnum eſſentiale. Virtus autem diuina quæ operatur in baptiſmo, ad eſſentiam pertinet: & ideo dicitur, in nomine, & non, in nominibus.

Ad ſeptimum dicendum, quod ſicut aqua ſumitur ad baptiſmum, quia eius vſus eſt communior ad abluendum: ita ad ſignificandum tres perſonas, in forma baptiſmi aſſumuntur illa nomina, quibus communius conſueuerũt nominari perſonę in illa lingua. Nec in aliis nominibus perficitur ſacramentum.

Art. 6. *Vtrum in nomine Chriſti poſsit dari baptiſmus?* 369

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod in nomine Chriſti poſsit dari baptiſmus. Sicut enim vna eſt fides, ita eſt vnum baptiſma, vt dicitur Epheſ. 4. Sed Act. 8. dicitur, quod in nomine Chriſti baptizabantur viri, & mulieres. Ergo etiam nunc poteſt dari baptiſmus in nomine Chriſti. *4. d.3. a. 1.q.2. ad 3. & 1. Co. 1. le. 2. col.4.*

¶ 2. Præterea; Ambr. * dicit, Si Chriſtum dicas, & Patrem, à quo vnctus eſt; & ipſum, qui vnctus eſt Filium, & Spiritum ſanctum, quo vnctus eſt, deſigna- *lib.1.c.3. ante me. tom.3.*

ſti. Sed in nomine Trinitatis poteſt fieri baptiſmus: Ergo & in nomine Chriſti.

de conſe. di. 4. c. à quodam Iudæo.
† in lib. de Spiritu ſancto, c. 3. ante med. to. 2.

¶ 3. Præterea, Nicolaus Papa * ad conſulta Bulgarorum reſpondens, dicit, Qui in nomine Sanctæ Trinitatis, vel tantum in nomine Chriſti (ſicut in Act. Apoſtol. legitur) baptizati ſunt (vnum quippe idemque eſt, vt Sanctus ait Amb. †) rebaptizari non debent. Rebaptizarentur autem, ſi in hac forma baptizati, ſacramentum baptiſmi non reciperent. Ergo poteſt conferri baptiſmus in nomine Chriſti, ſub hac forma, Ego te baptizo in nomine Chriſti.

** de conſ. diſ. 4. ca. 30. Si reuera.*

SED contra eſt, quod Pelagius Papa * ſcribit Gaudentio Epiſcopo, Si qui in locis dilectionis tuæ vicinis commorari dicuntur, ſed ſolummodo in nomine Domini baptizatos fuiſſe confitentur, ſine cuiuſcumque dubitationis ambiguo, eos ad fidem catholicam venientes, in Sanctæ Trinitatis nomine baptizabis. Dydimus etiam dicit * in libro de Spiritu ſancto, Licet quis poſsit exiſtere ſaxei (vt ita dicam) cordis, & penitus mentis alienæ, qui ita baptizare conetur, vt vnum de præceptis nominibus (ſcilicet trium perſonarum) prætermittat, tamen ſine perfectione baptizabit.

in lib. 2. paulo à princ. habetur hic liber inf. op. Hiero.

art. 2. huius quæſt.

RESPONDEO dicendum, quod ſicut ſupra dictum eſt *) ſacramenta habent efficaciam ab inſtitutione Chriſti. Et ideo ſi prætermittatur aliquid eorum, quæ Chriſtus inſtituit circa aliquod ſacramentum, efficacia caret, niſi ex ſpeciali diſpenſatione eius, qui virtutem ſuam ſacramentis non alligauit. Chriſtus autem inſtituit ſacramentum baptiſmi dari, cum inuocatione Trinitatis. Et ideo quicquid deſit ad plenam inuocationem Trinitatis, tollit integritatem baptiſmi. Nec obſtat quod in nomine vnius perſonæ intelligitur alia (ſicut in nomine Patris intelligitur Filius) aut quod ille qui nominat vnam ſolam perſonam, poteſt habere rectam fidem de tribus: quia ſicut ad ſacramentum requiritur materia ſenſibilis, ita & forma ſenſibilis. Vnde non ſufficit intellectus, vel fides Trinitatis ad perfectionem ſacramenti, niſi ſenſibilibus verbis Trinitas exprimatur. Vnde & in baptiſmo Chriſti (vbi fuit origo ſanctificationis noſtri baptiſmi) affuit Trinitas in ſenſibilibus ſignis, ſcilicet Pater in voce, Filius in humana natura, Spiritus ſanctus in columba.

Ad primum ergo dicendum, quod ex ſpeciali Chriſti reuelatione, Apoſtoli in primitiua Eccleſia in nomine Chriſti baptizabant: vt nomen Chriſti (quod erat odioſum Iudæis, & Gentilibus) honorabile redderet.

dere-

deretur, per hoc, quod ad eius inuocationem Spiritus ſanctus dabatur in baptiſmo.

Ad ſecundum dicendum, quod Ambroſ. * aſsignat rationem, quare conuenienter talis diſpenſatio fieri potuit in primitiua Eccleſia: quia ſcilicet in nomine Chriſti tota Trinitas intelligitur. Et ideo ſeruabatur, ad minus integritate intelligibili, forma, quam Chriſtus tradidit in Euangelio. *loco cit. in arg. 2.*

Ad tertium dicendum, quod Nicolaus* Papa dictum ſuum confirmat ex duobus præmiſsis. Et ideo eius reſponſio patet ex primis duabus ſolutionibus. *loco cit. in arg. 3.*

Art. 7. *Vtrum immerſio in aqua, ſit de neceſsitate baptiſmi?* 370

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quod immerſio in aqua, ſit de neceſsitate baptiſmi. Vt enim dicitur Epheſ. 4. Vna fides, vnum baptiſma. Sed apud multos communis modus baptizandi eſt per immerſionem: Ergo videtur, quod non poſsit eſſe baptiſmus ſine immerſione. *4. d. 3. a. 4. quaſt. 1.*

¶ 2. Præterea, Apoſtolus dicit Romanorum 6. Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus: conſepulti enim ſumus cum illo per baptiſmum in mortem. Sed hoc fit per immerſionem: dicit enim Chryſoſt. * ſuper illud Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, &c. Sicut in quodam ſepulchro in aqua ſubmergentibus nobis capita vetus homo ſepelitur, & ſubmerſus deorſum occultatur, deinde nouus rurſus aſcendit. Ergo videtur, quod immerſio ſit de neceſsitate baptiſmi. *Ho. 24. in Ioan. post n. e. to. 3.*

¶ 3. Præterea, Si ſine immerſione totius corporis poſſet fieri baptiſmus, ſequeretur quod pari ratione ſufficeret, quamlibet partem aqua perfundi. Sed hoc videtur inconueniens: quia originale peccatum, contra quod præcipue datur baptiſmus, non eſt in vna tantum corporis parte. Ergo videtur, quod requiratur immerſio ad baptiſmum, & non ſufficiat ſola aſperſio.

SED contra eſt, quod Hebræor. 10. dicitur, Accedamus cum vero corde in plenitudine fidei, aſperſi corda à conſcientia mala, & abluti corpus aqua munda.

RESPONDEO dicendum, quod aqua aſſumitur in ſacramento baptiſmi, ad vſum ablutionis corporalis, per quam ſignificatur interior ablutio peccatorum. Ablutio autem fieri poteſt per aquam, non ſolum per modum immerſionis, ſed etiam per modum aſperſionis, vel effuſionis. Et ideo quamuis

Digitized by Google

tutius ſit baptizare per modum immerſionis (quia hoc habet communior vſus:) poteſt tamen fieri baptiſmus per modum aſperſionis, vel etiam per modum effuſionis, ſecundum illud Ezech. 36. Effundam ſuper vos aquam mundam: ſicut beatus Laurentius legitur baptizaſſe. Et hoc præcipue propter neceſsitatem: vel quia eſt magna multitudo baptizandorum: vt patet Actuum 2. & 4. vbi dicitur, quod crediderunt vna die tria millia, & alia die quinque millia. Quandoque autem poteſt imminere neceſsitas propter paucitatem aquæ: vel propter debilitatem miniſtri, qui non poteſt ſuſtentare baptizandum: vel propter debilitatem baptizandi, cui poſſet imminere periculum mortis ex immerſione. Et ideo dicendum eſt, quod immerſio non eſt de neceſsitate baptiſmi.

Ad primum ergo dicendum, quod ea quæ ſunt per accidens, non variant ſubſtantiam rei. Per ſe autem requiritur ad baptiſmũ corporalis ablutio per aquam. Vnde & baptiſmus lauacrum nominatur: ſecundum illud Epheſ. 5. Mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. Sed quod fiat ablutio hoc vel illo modo, accidit baptiſmo. Et ideo talis diuerſitas non tollit vnitatem baptiſmi.

Ad ſecundum dicendum, quod in immerſione expreſsius repræſentatur figura ſepulturæ Chriſti: & ideo hic modus baptizandi eſt communior, & laudabilior. Sed in aliis modis baptizandi repræſentatur aliquo modo, licet non ita expreſſe. Nam quocumque modo fiat ablutio, corpus hominis, vel aliqua pars eius, aquæ ſupponitur, ſicut corpus Chriſti ſub terra fuit poſitum.

Ad tertium dicendum, quod principalis pars corporis, præcipue quantum ad exteriora membra, eſt caput, in quo vigent omnes ſenſus, & interiores, & exteriores. Et ideo, ſi totum corpus aqua non poſsit perfundi, propter aquæ paucitatem, vel propter aliquam aliam cauſam, oportet caput perfundere: in quo manifeſtatur principium animalis vitæ. Et licet per membra, quæ generationi deſeruiunt, peccatum originale traducatur, non tamen ſunt membra illa potius aſpergenda, quam caput: quia per baptiſmum non tollitur trãſmiſsio originalis in prolem per actum generationis, ſed liberatur anima à macula, & reatu peccati, quod incurrit. Et ideo debet præcipue lauari illa pars corporis, in qua manifeſtantur opera animæ. In veteri autem lege remedium contra originale peccatum, inſtitutum erat in membro generationis: quia adhuc

Digitized by Google

adhuc ille, per quem originale erat amouendum, naſciturus erat ex ſemine Abrahæ: cuius fidem circumciſio ſignificabat, vt dicitur Roman. quarto.

Art. 8. Vtrum trina immerſio ſit de neceſsitate baptiſmi? 372

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quod trina immerſio ſit de neceſsitate baptiſmi. Dicit enim Aug. † in quodam ſerm. de Symbolo ad baptizatos, Recte tertio merſi eſtis: qui accepiſtis baptiſmum in nomine ſanctæ Trinitatis. Recte tertio merſi eſtis, qui accepiſtis baptiſmum in nomine Ieſu Chriſti, qui etiam tertia die reſurrexit à mortuis: illa enim tertio repetita immerſio, typum Dominicæ exprimit ſepulturæ, per quam Chriſto conſepulti eſtis in baptiſmo. Sed vtrumque videtur ad neceſsitatem baptiſmi pertinere, ſcilicet & quod ſignificetur in baptiſmo Trinitas perſonarum, & quod fiat configuratio ad ſepulturam Chriſti. Ergo videtur, quod trina immerſio ſit de neceſsitate baptiſmi.

4. d. 3. ar. 4. q. 2. & 3. & diſ. 23. q. 1. ar. 1. q. 2. cor.

† Refertur hoc in Decr. de conſ. d. 4. c. 77. Poſt quam, ex Auguſt. hom. 4.

¶ 2. Præterea, Sacramenta ex mandato Chriſti efficaciam habent. Sed trina immerſio eſt ex mandato Chriſti: ſcribit enim Pelagius Papa Gaudentio Epiſcopo *, Euangelicum præceptum ipſo Domino Deo & Saluatore noſtro Ieſu Chriſto tradente, nos admonet, in nomine Trinitatis trina immerſione ſanctum baptiſmum vnicuique tribuere. Ergo ſicut baptizare in nomine Trinitatis, eſt de neceſsitate baptiſmi, ita etiam baptizare trina immerſione, videtur eſſe de neceſsitate baptiſmi.

** De conſ. d. 4. c. 83. Multi ſunt.*

¶ 3. Præterea, Si trina immerſio non ſit de neceſsitate baptiſmi, ergo ad primam immerſionem aliquis baptiſmi conſequitur ſacramentum. Si ergo addatur ſecunda vel tertia, videtur quod ſecundo, vel tertio baptizetur: quod eſt inconueniens. Non ergo vna immerſio ſufficit ad ſacramentum baptiſmi, ſed trina immerſio videtur eſſe de neceſsitate ipſius.

SED contra eſt, quod Gregor. * dicit ſcribens † Leandro epiſcopo, Reprehenſibile eſſe nullatenus poteſt, infantem in baptiſmate vel ter, vel ſemel immergere. Quoniam & in tribus immerſionibus perſonarum Trinitas, & in vna poteſt diuinitatis ſingularitas deſignari.

** li. 1. epi. 41. à me. & habetur de cõſec. d. 4. c. 79. de trina*

† al. Leonardo

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut prius dictum eſt *) ad baptiſmum per ſe requiritur ablutio aquæ; quæ eſt de neceſsitate ſacramenti: modus autem ablutionis per accidens ſe habet ad ſacramentum. Et ideo, ſicut ex prædicta auctoritate Gregor. † patet, quantum eſt de ſe, vtrumque licite fieri

** ar. præc. ad 1.*

† In arg. Sed cont.

poteſt, ſcilicet & ſemel & ter immergere, quia vnica immerſione ſignificatur vnitas mortis Chriſti, & vnitas deitatis: per trinam autem immerſionem ſignificatur triduum ſepulturæ Chriſti, & etiam Trinitas perſonarum. Sed diuerſis ex cauſis ſecundum ordinationem Eccleſiæ, quandoque inſtitutus eſt vnus modus, quandoque alius. Quia enim à principio naſcentis eccleſiæ, quidam de Trinitate male ſentiebant, Chriſtum purum hominem eſſe æſtimantes, nec dici filium Dei & Deum, niſi propter meritum eius, quod præcipue fuit in morte: ideo non baptizabant in nomine Trinitatis, ſed in commemoratione mortis Chriſti, & vna immerſione. Quod reprobatum fuit in primitiua eccleſia. Vnde in canonibus Apoſtolorum legitur *, Si quis presbyter aut epiſcopus non trinam immerſionem vnius myſterij celebret, ſed ſemel mergat in baptiſmate, (quod dari à quibuſdam dicitur in morte Domini) deponatur. Non enim nobis dixit Dominus, In morte mea baptizate, ſed, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Poſtmodum vero inoleuit quorundam ſchiſmaticorum & hæreticorum error, homines rebaptizantium: ſicut de Donatiſtis Auguſtin. narrat * ſuper Ioan. Et ideo in deteſtationem erroris eorum fuit ſtatutum in concilio Toletano †, quod fieret vna ſola immerſio. Vbi ſic legitur, Propter vitandum ſchiſmatis ſcandalum, vel hæretici dogmatis vſum, ſimplam teneamus baptiſmi immerſionem. Sed ceſſante tali cauſa communiter obſeruatur in baptiſmo trina immerſio. Et ideo grauiter peccaret aliter baptizans, quaſi ritum Eccleſiæ non obſeruans: nihilominus tamen eſſet baptiſmus.

in can. 49. & 50. & habetur de conſec. d. 4. ca. 78. ſi quis presbyt.

tract. 11. tom. 9.

† in conc. Tol. 4. cã. 5. tom. 2. Concil. et habetur de conſ. d. 4. ca. 84. Propter, ex Yuone in Dec. lib. 1.

Ad primum ergo dicendum, quod Trinitas eſt ſicut agens principale in baptiſmo. Similitudo autem agentis peruenit ad effectum ſecundum formam, & non ſecundum materiam, Et ideo ſignificatio Trinitatis fit in baptiſmo per verba formæ: nec eſt de neceſsitate, quod ſignificetur Trinitas per vſum materiæ: ſed hoc fit ad maiorem expreſsionem. Similiter etiam mors Chriſti figuratur ſufficienter in vnica immerſione. Triduum autem ſepulturæ non eſt de neceſſitate ſalutis noſtræ: quia etiam ſi vno die fuiſſet ſepultus vel mortuus, ſuffeciſſet ad perficiendam noſtram redemptionem: ſed triduum illud ordinatur ad manifeſtandum veritatem mortis, vt ſupra dictum eſt *. Et ideo patet, quod trina immerſio, nec ex parte Trinitatis, nec ex parte paſsionis Chriſti, eſt de neceſſitate ſacramenti.

** q. 51. ar. 4. & 53. a. 2. loco cit. in arg. in ſolut. præc.*

Ad

Ad ſecundum dicendum, quod Pelagius Papa † intelligit trinam immerſionem eſſe de mandato Chriſti in ſuo ſimili: in hoc ſcilicet quod Chriſtus præcepit baptizari in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti. Non tamen eſt ſimilis ratio de forma, & de vſu materiæ, vt dictum eſt *.

loco citato in arg. * *in ſol. præ.* † *q. 64. a. 8.*

Ad tertium dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt) intentio requiritur ad baptiſmum: & ideo ex intentione miniſtri Eccleſiæ, qui intendit vnum baptiſmum dare trina immerſione, efficitur vnum baptiſma. Vnde Hieron. dicit * ſuper epiſtolam ad Philip. Licet ter baptizetur (id eſt immergatur) propter myſterium Trinitatis: tamen vnum baptiſma reputatur. Si vero intenderet, ad vnamquamque immerſionem vnum baptiſma dare, ad ſingulas immerſiones repetens verba formæ, peccaret, quantum in ſe eſt, pluries baptizans.

* *In com. c. 4. ad ep. ſuper illud, Vna fides, vnũ baptiſma. tom. 9. refertur de conſec. d. 4. c. 80. Eodem modo.*

Art. 9. *Vtrum baptiſmus poſſit iterari?*

372 *4. d. 6. q. 2. ar. 1. q. 1. & 4. cont. tra. 59. fin. & c. 70. & 71. & 10. 3. col. 4. & eph. 4. le. 2. co. 1. fi. & ſup. q. 63. a. 5.*

AD nonum ſic proceditur. Videtur, quod baptiſmus poſſit iterari. Baptiſmus enim videtur inſtitutus ad ablutionem peccatorum. Sed peccata iterantur. Ergo multo magis baptiſmus debet iterari: quia miſericordia Chriſti tranſcendit hominis culpam.

¶ 2. Præterea, Ioannes Baptiſta præcipue fuit à Chriſto commendatus, cum de eo dictum ſit Matt. 11. Inter natos mulierum non ſurrexit maior Ioanne Baptiſta. Sed baptizati à Ioanne, iterum baptizabantur: vt habetur Act. 19. vbi dicitur, quod Paulus baptizabat eos qui erant baptizati baptiſmo Ioannis. Ergo multo fortius illi qui ſunt baptizati ab hæreticis, vel peccatoribus, ſunt rebaptizandi.

¶ 3. Præterea, In Nicæno * concilio ſtatutum eſt, Si quis confugerit ad Eccleſiam Catholicam de Pauliniſtis & Cataphrygis, rebaptizari eos omnino debere. Videtur autem eſſe eadem ratio de aliis hæreticis. Ergo baptizati ab hæreticis, debent rebaptizari.

* *in conc. 1. Nic. can. 19.*

¶ 4. Præterea, Baptiſmus eſt neceſſarius ad ſalutem. Sed de quibuſdam baptizatis aliquando dubitatur, an ſint baptizati. Ergo videtur, quod debeant iterum baptizari.

¶ 5. Præterea, Euchariſtia eſt perfectius ſacramentum quam baptiſmus, vt ſupra dictum eſt *. Sed ſacramentum Euchariſtiæ iteratur. Ergo videtur, quod multo magis baptiſmus poſſit iterari.

* *q. præc. art. 4.*

SED contra eſt, quod dicitur Epheſ. 4. Vna fides, vnum baptiſma.

RESPONDEO dicendum, quod baptiſmus iterari non poteſt. Primo quidem, quia baptiſmus

eſt quædam ſpiritualis regeneratio: prout ſcilicet aliquis moritur veteri vitæ, & incipit nouam vitam agere. Vnde dicitur Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. Vnius autem non eſt niſi vna generatio: & ideo non poteſt baptiſmus iterari, ſicut nec carnalis generatio. Vnde Aug. dicit ſuper illud Ioan. 3. *, Numquid poteſt in ventrem matris ſuæ iterato introire, & renaſci? Sic tu, inquit, intellige natiuitatem Spiritus, quomodo intellexit Nicodemus natiuitatem carnis: quomodo enim vterus non poteſt repeti, ſic nec baptiſmus. Secundo, quia in morte Christi baptizamur, per quam morimur peccato, & reſurgimus in nouitatem vitæ. Chriſtus autem ſemel tantum mortuus eſt: & ideo baptiſmus iterari non debet: propter quod Hebr. 6. contra quoſdam rebaptizari volentes, dicitur, Rurſus crucifigentes ſibimetipſis filium Dei, vbi gloſſ. dicit *, Vna Chriſti mors, vnum baptiſma conſecrauit. Tertio, quia baptiſmus imprimit characterem, qui eſt indelebilis, & cum quadam conſecratione datur. Vnde ſicut aliæ conſecrationes non iterantur in Eccleſia, ita nec baptiſmus. Et hoc eſt quod Auguſt. † dicit in 2. contra epiſtolam Parmeniani, quod character militaris non repetitur, & quod non minus hæret ſacramentum Chriſti, quam corporalis hæc nota: cum videamus nec apoſtatas carere baptiſmate, quibus vtique per pœnitentiam redeuntibus, non reſtituitur. Quarto, quia baptiſmus principaliter datur contra originale peccatum: & ideo ſicut originale peccatum non iteratur, ita etiam nec baptiſmus iteratur: quia vt dicitur Rom. 5. Sicut per vnius delictum, in omnes homines in condemnationem, ſic per vnius iuſtitiam, in omnes homines in iuſtificationem vitæ.

tra. 11. in euang. Io. ante me. tom. 9.

gl. or. ſup. illud: Renouari rurſus ad pœnitentiam.

† l. 2. c. 13. à me. to. 7. et ſup. habetur qu. 63. art. 5. et vide eund. ep. 50. ad Bonif. poſt me. to. 2.

Ad primum ergo dicendum; quod baptiſmus operatur in virtute paſsionis Chriſti, ſicut ſupra dictum eſt *. Et ideo ſicut peccata ſequentia virtutem paſsionis Chriſti non auferunt, ita etiam non auferunt baptiſmum, vt neceſſe ſit ipſum iterari. Sed pœnitentia ſuperueniente tollitur peccatum, quod impediebat effectum baptiſmi.

Ad ſecundum dicendum; quod ſicut Auguſt. † dicit ſuper illud Ioan. 1. Sed ego neſciebam eum. Ecce poſt Ioannem baptizatum eſt, poſt homicidam non eſt baptizatum: quia Ioan. dedit baptiſmum ſuum, homicida dedit baptiſmum Chriſti: quod ſacramentum tam ſanctum eſt, vt nec homicida miniſtrante polluatur.

art. 2. huius quæſt.

† tra. 5. declinando ad fin. tom. 9. in regiſt. li. 9. epiſ. 61. paul. à pr. Refertur de conſ. d. 4.

Ad

Ad tertium dicendum, quod Pauliani & Cataphrygæ non baptizabant in nomine Trinitatis. Vnde Gregor. dicit * ſcribens † Quirino Epiſcopo, Hi hæretici qui in Trinitatis nomine minime baptizabant, ſicut ſunt Bonoſiani & Cataphrygæ (qui ſcilicet idem ſentiebant cum Paulianis) quia & illi Chriſtum Deum non credunt; (exiſtimantes, ipſum ſcilicet eſſe purum hominem) & iſti (ſcilicet Cataphrygæ) Spiritum ſanctum peruerſo ſenſu eſſe quemdam prauum hominem, Montanum ſcilicet, credunt: tales cum ad ſanctam Eccleſiam veniunt, baptizantur: quia baptiſma non fuit, quod in errore poſiti in ſanctæ Trinitatis nomine minime perceperunt. Sed ſicut in regulis Eccleſiaſticis † dicitur, Si qui apud illos hæreticos baptizati ſunt, qui in ſanctæ Trinitatis confeſsione baptizabant, & veniunt ad catholicam fidem, recipiantur vt baptizati.

Hi vero. † *al.* Quirdio, *ſeu,* Quirito.

De eccle. dog. c. 52. tom. 3. in Aug. & de conſ. d. 4. c. 43. & c. 27.

Ad quartum dicendum, quod ſicut dicit Decret. Alexandri † iij. De quibus dubium eſt an baptizati fuerit, baptizentur his verbis præmiſsis, Si baptizatus es, ego non te baptizo: ſed ſi nondum baptizatus es: ego te baptizo, &c. Non enim videtur iterari quod neſcitur eſſe factum.

† *in Decr. lib. 3. tit. 41. de baptiſ. & eius effectib. c. De quibus, eſt c. 2. & de conſ. d. 4. 109. 110. 111. & 112.*

Ad quintum dicendum, quod vtrumque ſacramentum, ſcilicet baptiſmi & euchariſtiæ, eſt repræſentatiuum Dominicæ mortis & paſsionis: aliter tamen & aliter. Nam in baptiſmo commemoratur mors Chriſti, in quantum homo Chriſto commoritur, & in nouam vitam regeneratur. Sed in Sacramento euchariſtiæ commemoratur mors Chriſti, in quantum ipſe Chriſtus paſſus exhibetur nobis quaſi paſchale conuiuium: ſecundum illud 1. Cor. 5. Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus: itaque epulemur. Et quia homo ſemel naſcitur, multotiens autem cibatur: ſemel tantum datur baptiſmus, multotiens autem euchariſtia.

Art. 10. *Vtrum ritus, quo eccleſia in baptizando vtitur, ſit conueniens?* 373

AD decimum ſic proceditur. Videtur, quod non ſit conueniens ritus, quo eccleſia vtitur in baptizando. Vt enim dicit Chryſoſt. † numquam aqua baptiſmi purgare peccata credentium poſſet, niſi tactu Dominici corporis ſanctificata fuiſſet. Hoc autem factum fuit in baptiſmo Chriſti, qui celebratur in feſto Epiphaniæ. Ergo magis deberet celebrari ſolemnis baptiſmus in feſto Epiphaniæ, quam in vigilia Paſchæ, & in vigilia Pentecoſtes.

4. d. 2. q. 1. a. 3 ad 7. & d. 6. q. 2. ar. 1. q. 3. † *refertur de conſec. d. 4. c. 10.*

¶ 2. Præterea, Ad idem ſacramentum non videtur

pertinere

pertinere diuerſarum materiarum vſus. Sed ad baptiſmum pertinet ablutio aquæ. Inconuenienter igitur ille qui baptizatur, bis inungitur oleo ſancto; primum in pectore, deinde inter ſcapulas, & tertio chriſmate in vertice.

¶ 3. Præterea, In Chriſto Ieſu non eſt maſculus neque fœmina, Barbarus, & Scytha; & eadem ratione nec aliquæ aliæ huiuſmodi differentiæ. Multo igitur minus diuerſitas veſtium aliquid operatur in fide Chriſti. Inconuenienter igitur baptizatis traditur candida veſtis.

¶ 4. Præterea, Sine huiuſmodi obſeruantiis poteſt baptiſmus celebrari. Hæc igitur quæ dicta ſunt, videntur eſſe ſuperflua, & ita inconuenienter ab eccleſia inſtituta eſſe in ritu baptiſmi.

SED contra eſt, quod eccleſia regitur Spiritu ſancto, qui nihil inordinatum operatur.

RESPONDEO dicendum, quod in ſacramento baptiſmi aliquid agitur, quod eſt de neceſsitate ſacramenti, & aliquid eſt quod ad quamdam ſolemnitatem ſacramenti pertinet. De neceſsitate quidem ſacramenti eſt forma, quæ deſignat principalem cauſa ſacramenti: & miniſter, qui eſt cauſa inſtrumentalis: & vſus materiæ, ſcilicet ablutio in aqua, quæ deſignat principalem ſacramenti effectum. Cætera vero omnia; quæ in ritu baptizandi obſeruat Eccleſia, magis pertinent ad quamdam ſolemnitatem ſacramenti. Quæ quidem adhibentur ſacramento propter tria. primo quidem ad excitandam deuotionem fidelium, & reuerentiam ad ſacramentum. Si enim ſimpliciter fieret ablutio in aqua, abſque ſolemnitate, de facili ab aliquibus æſtimaretur, quaſi quædam communis ablutio. Secundo, ad fidelium inſtructionem. Simplices enim, qui litteris non erudiuntur, oportet erudire per aliqua ſenſibilia ſigna: puta, per picturas, & aliqua huiuſmodi. Et per hunc modum per ea, quæ in ſacramentis aguntur, vel inſtruuntur, vel ſolicitantur ad quærendum de his quæ per huiuſmodi ſenſibilia ſigna ſignificantur. Et ideo quia præter principalem ſacramenti effectum, oportet quædam alia ſcire circa baptiſmum, conueniens fuit, vt etiam quibuſdam exterioribus ſignis repræſentarentur. Tertio, quia per orationes & benedictiones, & alia huiuſmodi, cohibetur vis dæmonis ab impedimento ſacramentalis effectus.

Ad primum ergo dicendum, quod Chriſtus in Epiphania baptizatus eſt baptiſmo Ioannis: vt ſupra dictum eſt *. Quo quidem baptiſmo non baptizantur fideles,

* a. 2. huius q. & q. 39. a. 1.

deles, ſed potius baptiſmo Chriſti. Qui quidem habet efficaciam ex paſsione Chriſti (ſecundum illud Rom. 6. Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus,) & ex Spiritu ſancto; ſecundum illud Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, &c. & ideo ſolemnis baptiſmus agitur in Eccleſia, & in vigilia Paſchæ, quando fit commemoratio Dominicæ ſepulturæ, & reſurrectionis eiuſdem (propter quod & Dominus poſt reſurrectionem, præceptum de baptiſmo diſcipuls dedit, vt habetur Matt. vltimo) & in vigilia Pentecoſtes, quando incipit celebrari ſolemnitas Spiritus ſancti. Vnde & Apoſtoli leguntur ipſo die Pentecoſtes, quo Spiritum ſanctum receperant: tria milia hominum baptizaſſe.

Ad ſecundum dicendum, quod vſus aquæ adhibetur in baptiſmo quaſi pertinens ad ſubſtantiam ſacramenti: ſed vſus olei vel chriſmatis adhibetur ad quamdam ſolemnitatem. Nam primo baptizandus inungitur oleo ſancto, & in pectore & in ſcapulis, quaſi athleta Dei, vt Ambroſ. dicit * in lib. de Sacramentis: ſicut pugiles inungi conſueuerunt. Vnde ſicut Innocentius dicit in quadam Decret. † de ſacra vnctione, Baptizandus in pectore inungitur, vt per ſancti Spiritus donum, abiiciat errorem & ignorantiam, & fidem rectam ſuſcipiat, quia iuſtus ex fide viuit. Inter ſcapulas autem inungitur, vt per Spiritus ſancti gratiam excutiat negligentiam, & torporem, & bonam operationem exerceat, quia fides ſine operibus mortua eſt: vt per fidei ſacramentum, ſit munditia cogitationum in pectore, & per operis exercitium fortitudo laborum in ſcapulis. Poſt baptiſmum vero (vt Rabanus dicit *) ſtatim ſignatur in cerebro à presbytero cum ſacro chriſmate, ſequente ſimul & oratione, vt Chriſti regni particeps fiat, & à Chriſto Chriſtianus poſsit vocari. Vel ſicut Ambroſ. dicit †. Vnguentum ſuper caput effunditur, quia ſenſus ſapientis in capite eius: vt ſcilicet ſit paratus omni petenti, de fide reddere rationem.

Ad tertium dicendum, quod veſtis illa candida traditur baptizato, non quidem ea ratione, quod non liceat ei aliis veſtibus vti: ſed in ſignum * glorioſæ reſurrectionis †, ad quam homines per baptiſmum regenerantur; & ad ſignificandam puritatem vitæ, quam debent poſt baptiſmum obſeruare: ſecundum illud Roman. 6. In nouitate vitæ ambulemus.

Ad quartum dicendum, quod ea quæ pertinent ad

ſeiem

li. 1. c. 2. & li. 3. c. 1. to. 4.

† l. 1. Dec. tit. 15. c. Cum veniſſet.

** c. 28. refertur, de cõſ. d. 4. c. Poſtquã.*

† c. 1. in princ. t. 4. & de iis qui initiantur myſteriis, c. 6. de cõſ. d. 4. c. 89. & lib. 1. Decr. ti. 15. c. 1.

** al.* gloriæ.

† De cõſ. d 4. c. 90.

ſolemnitatem ſacramenti, etſi non ſint de neceſsitate

* In corp. art. ſacramenti, non tamen ſunt ſuperflua: quia ſunt ad bene eſſe ſacramenti, vt dictum eſt †.

374 Art. 11. *Vtrum conuenienter deſcribantur tria baptiſmata?*

4.d.4.q.3 a.3. & quol.6.a.4.et lo.3. lec.1.fin. Hebr.6. co.3.fin. AD vndecimum ſic proceditur. Videtur, quod inconuenienter deſcribantur tria baptiſmata, ſcilicet aquæ, ſanguinis, & flaminis, ſcilicet Spiritus ſancti. Quia Apoſtolus dicit Epheſ.4. Vna fides, vnum baptiſma. Sed non eſt niſi vna fides. Ergo non debent poni tria baptiſmata.

* q.65.a.1. ¶ 2. Præterea, Baptiſmus eſt quoddam ſacramentum, vt ex ſupra dictis patet *. Sed Solus baptiſmus aquæ, eſt ſacramentum. Ergo non debent poni alia duo baptiſmata.

lib.4.ort. fid. c.10. poſt med. ¶ 3. Præterea, Damaſc. in 4. lib. determinat plura alia genera baptiſmatum. Non ergo debent poni ſolum tria batiſmata.

gl. ordin. ibid. SED contra eſt, quod ſuper illud Heb. 6. Baptiſmatum doctrinæ, dicit gl. *. Pluraliter dicit, quia eſt baptiſmus aquæ, pænitentiæ, & ſanguinis.

q.62.a.5 & q.66. ar.2. RESPONDEO dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) baptiſmus aquæ efficaciam habet à paſſione Chriſti, cui aliquis configuratur per baptiſmum; & vlterius ſicut à prima cauſa à Spiritu ſancto. Licet autem effectus dependeat à prima cauſa, cauſa tamen ſuperexcedit effectum, nec dependet ab effectu. Et ideo præter baptiſmum aquæ, poteſt aliquis conſequi ſacramenti effectum ex paſsione Chriſti, in quantum quis ei conformatur, pro Chriſto patiendo. Vnde dicitur Apocal.7. Hi ſunt qui venerunt ex magna tribulatione, & lauerunt ſtolas ſuas, & dealbauerunt eas in ſanguine agni. Eadem etiam ratione aliquis per virtutem Spiritus ſancti conſequitur effectum baptiſmi, non ſolum ſine baptiſmo aquæ, ſed etiam ſine baptiſmo ſanguinis: in quantum ſcilicet alicuius cor per Spiritum ſanctum mouetur ad credendum & diligendum Deum, & pœnitendum de peccatis. Vnde etiam dicitur baptiſmus pœnitentiæ. Et de hoc dicitur Iſai.4. Si abluerit Dominus ſordes filiarum Sion, & ſanguinem Hieruſalem lauerit de medio eius, in ſpiritu iudicij, & ſpiritu ardoris. Sic igitur vtrumque aliorum baptiſmatum nominatur baptiſmus, in quantum ſupplet vicem baptiſmi aquæ. Vnde dicit Auguſt. * in 4. lib. de vnico baptiſmo paruulorum, Baptiſmi vicem aliquando implere paſsionem, de latrone illo, cui non baptizato dictum eſt, Hodie mecum eris in paradiſo, Beatus Cyprianus non leue documentum aſſumpſit: quod

*lib.4.de bap. cont. Donat.c. 22.in pr. to.7.et refertur de conſ. d.4. c.33.

quod etiam atque etiam conſiderãs inuenio non tantum paſsionem pro nomine Chriſti, id quod baptiſmo deerat poſſe ſupplere: ſed etiam fidem, conuerſionemque cordis, ſi forte ad celebrandum myſterium baptiſmi, in anguſtiis temporum ſucurri non poteſt.

Ad primum ergo dicendum, quod alia duo baptiſmata includuntur in baptiſmo aquæ: qui efficaciam habet & ex paſsione Chriſti, & ex Spiritu ſancto. Et ideo per hoc non tollitur vnitas baptiſmatis.

Ad ſecundum dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt*) ſacramentum habet rationem ſigni. Alia vero duo conueniunt cum baptiſmo aquæ, non quidem quantum ad rationem ſigni, ſed quantum ad effectum baptiſmatis: & ideo non ſunt ſacramenta. *q.60.a.1.*

Ad tertium dicendum, quod Damaſc.* ponit quædam baptiſmata figuralia: ſicut diluuium, quod fuit ſignum noſtri baptiſmi, quantum ad ſaluationem fidelium in Eccleſia: ſicut tunc paucæ animæ ſaluæ factæ ſunt in arca, vt dicitur 1. Petr. 3. Ponit etiam tranſitum maris rubri: qui ſignificat noſtrum baptiſma, quantum ad liberationem à ſeruitute peccati. Vnde & Apoſtolus dicit 1. Cor. 10. quod omnes baptizati ſunt in nube, & in mari. *li.4.orth. fid. c. 10. à med.*

Ponit etiam ablutiones diuerſas, quæ fiebant in veteri lege, præfigurantes noſtrum baptiſma, quantum ad purgationem peccatorum. Ponit etiam baptiſmum Ioannis, qui fuit præparatorius ad noſtrum baptiſma.

Art. 12. *Vtrum baptiſmus ſanguinis ſit potiſsimus inter alia baptiſmata?* 375

AD duodecimum ſic proceditur. Videtur, quod baptiſmus ſanguinis non ſit potiſsimus inter tria prædicta baptiſmata. Baptiſmus enim aquæ imprimit characterem. Quod quidem baptiſmus ſanguinis non facit. Ergo baptiſmus ſanguinis non eſt potior, quam baptiſmus aquæ. *4. d. 4. q. 3. a. 3. q. 4. & Heb. c. 10 3. fi.*

¶ 2. Præterea, Baptiſmus ſanguinis non valet ſine baptiſmo flaminis, qui eſt per charitatem: dicitur enim 1 ad Corin. 13. Si tradidero corpus meum ita vt ardeam: charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt. Sed baptiſmus flaminis valet ſine baptiſmo ſanguinis: non enim ſoli martyres ſaluantur. Ergo baptiſmus ſanguinis non eſt potiſsimus.

¶ 3. Præterea, Sicut baptiſmus aquæ habet efficaciam à paſsione Chriſti, (cui ſecundum prædicta reſpondet baptiſmus ſanguinis) ita paſsio Chriſti efficaciam habet à Spiritu ſancto, ſecundum illud Hebr. 9. Sanguis Chriſti, qui per Spiritum ſanctum obtulit ſemet

Digitized by Google

ſemeptipſum pro nobis, emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis, &c. Ergo baptiſmus flaminis potior eſt, quam baptiſmus ſanguinis. Non ergo baptiſmus ſanguinis eſt potiſsimus.

habetur in lib. de eccl. dog. c. 74. to. 3.

SED contra eſt, quod Auguſt. * ad Fortunatum, loquens de comparatione baptiſmatum, dicit, Baptizatus confitetur fidem ſuam coram ſacerdote, martyr coram perſecutore: ille poſt confeſsionem aſpergitur aqua, hic ſanguine: ille per impoſitionem manus Pontificis, recipit Spiritum ſanctum: hic templum efficitur Spiritus ſancti.

art prac.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut dictum eſt *) effuſio ſanguinis pro Chriſto, & operatio interior Spiritus ſancti, dicuntur baptiſmata, in quantum efficiunt effectum baptiſmi aquæ. Baptiſmus autem aquæ efficaciam habet à paſsione Chriſti, & à Spiritu Sancto, vt dictum eſt *. Quæ quidem duæ cauſæ operantur in quolibet horum trium baptiſmatum excellentiſsime tamen in baptiſmo ſanguinis. Nam paſsio Chriſti operatur quidem in baptiſmo aquæ, per quamdam figuralem repræſentationem: in baptiſmo autem flaminis vel pœnitentiæ, per quamdam affectionem: ſed in baptiſmo ſanguinis, per imitationem operis. Similiter etiam virtus Spiritus ſancti operatur in baptiſmo aquæ, per quamdam virtutem latentem: in baptiſmo autem pœnitentiæ, per cordis commotionem: ſed in baptiſmo ſanguinis, per potiſsimum dilectionis feruorem, ſecundum illud Ioan. 15. Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.

art. prac.

Ad primum ergo dicendum, quod character eſt res & ſacramentum. Non autem dicimus quod baptiſmus ſanguinis, pœnitentiam habeat ſecundum rationem ſacramenti: ſed quantum ad ſacramenti effectum.

Ad ſecundum dicendum, quod effuſio ſanguinis non habet rationem baptiſmi, ſi ſit ſine charitate. Ex quo patet, quod baptiſmus ſanguinis includit baptiſmum flaminis & non è conuerſo. Vnde ex hoc ipſo probatur * perfectior.

c. 3. eccl. Hier. p. 2. & 3.

Ad tertium dicendum, quod baptiſmus ſanguinis præeminentiam habet, non ſolum ex parte paſsionis Chriſti, ſed etiam ex parte Spiritus ſancti, vt dictum eſt *.

In corp. art.

QVAE

QVAESTIO LXVII.

De miniſtris, per quos traditur baptiſmi ſacramentum, in octo articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de miniſtris, per quos traditur ſacramentum baptiſmi.

ET CIRCA hoc quæruntur octo.

¶ Primo, vtrum ad diaconum pertineat baptizare?

¶ Secundo, vtrum pertineat ad presbyterum, vel ſolum ad Epiſcopum?

¶ Tertio, vtrum laïcus poſsit ſacramentum baptiſmi conferre?

¶ Quarto, vtrum hoc poſsit facere mulier?

¶ Quinto, vtrum non baptizatus poſsit baptizare?

¶ Sexto, vtrum plures poſsint ſimul baptizare vnum & eumdem?

¶ Septimo, vtrum neceſſe ſit aliquem eſſe qui baptizatum de ſacro fonte recipiat?

¶ Octauo, vtrum ſuſcipiens aliquem de ſacro fonte, obligetur ad eius inſtructionem.

Art. I. *Vtrum ad officium Diaconi pertineat baptizare?* 376

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod ad officium diaconi pertineat baptizare. Simul enim iniungitur à Domino officium prædicandi Euangelium, & baptizandi, ſecundum illud Matth. vlt. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos, &c. Sed ad officium diaconi pertinet euangelizare. Ergo videtur, quod etiam ad officium diaconi pertineat baptizare.

4. d. 5. q. 2. a. 1. q. 2 & d. 7 q. 3. ar. 1. q. 1. co. & d. 13. q. 2. ar. 5. q. 2. cor.

¶ 2. Præterea, Secundum Dionyſ. 5. cap. Eccl. hierar. * purgare pertinet ad officium diaconi. Sed purgatio à peccatis maximè fit per baptiſmum, ſecundum illud Epheſ. 5. Mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ. Ergo videtur, quod baptizare pertineat ad diaconum.

c. 5. in p. 1. a med. vſque ad fin. illius partis.

¶ 3. Præterea, De beato Laurentio legitur, quod cum ipſe eſſet diaconus, plurimos baptizabat. Ergo videtur, quod ad diaconos pertineat baptizare.

SED contra eſt, quod Gelaſ.* Papa dicit, & habetur in Decr. 93. diſtin. † Diaconos propriam conſtituimus obſeruare menſuram, & infra. Abſque Epiſcopo vel presbytero baptizare non audeant, niſi prædictis ordinibus fortaſſe longius conſtitutis, neceſsitas extrema compellat.

Gelaſ. 1. in ep. ad Epiſ. per Lucaniã. c. 9.

† d 93. c. 13. Diaconos.

RESPONDEO dicendum, quod ſicut cœleſtium ordinum proprietates, & eorum officia ex eorum

eorum nominibus accipiuntur (vt Dionyſ. dicit * 7. cœleſt. hierar.) ita etiam ex nominibus Eccleſiaſticorum ordinum accipi poteſt quid ad vnumquemque pertineat ordinem. Dicuntur autem diaconi, quaſi miniſtri †: quia videlicet ad diaconos non pertinet aliquod ſacramentum principaliter, & quaſi ex proprio officio præbere; ſed adhibere miniſterium aliis maioribus, in ſacramentorum exhibitione. Et ſic ad diaconum non pertinet quaſi ex proprio officio tradere ſacramentum baptiſmi: ſed in collatione huius ſacramenti & aliorum, aſsiſtere & miniſtrare maioribus. Vnde Iſidor. dicit †, Ad diaconum pertinet aſsiſtere ſacerdotibus, & miniſtrare in omnibus quæ aguntur in ſacramentis Chriſti, in baptiſmo ſcilicet, in chriſmate, in patena & calice.

Ad primum ergo dicendum, quod ad diaconum pertinet recitare Euangelium in Eccleſia, & prædicare ipſum per modum catechizantis. Vnde & Dionyſ. * dicit, quod diaconi habent officium ſuper immundos, inter quos ponit catechumenos. Sed docere, id eſt, exponere Euangelium, pertinet propriè ad Epiſcopum, cuius actus eſt perficere, ſecundum Dionyſ. † 5. cap. Eccl. hierar. Perficere autem idem eſt quod docere. Vnde non ſequitur, quod ad diaconos pertineat officium baptizandi.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut Dionyſ. dicit * in 2. cap. Eccleſ. hierar. baptiſmus non ſolum habet purgatiuam, ſed etiam illuminatiuam virtutem. Et ideo excedit officium diaconi, ad quem pertinet ſolum purgare, ſcilicet vel repellendo immundos, vel diſponendo eos ad ſacramenti ſuſceptionem.

Ad tertium dicendum, quod quia baptiſmus eſt ſacramentum neceſsitatis, permittitur diaconibus neceſsitate vrgente in abſentia maiorum baptizare: ſicut patet ex auctoritate Gelaſij † ſupra inducta. Et hoc modo beatus Laurentius diaconus exiſtens, baptizauit.

Art. 2. *Vtrum baptizare pertineat ad officium presbyterorum?*

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod baptizare non pertineat ad officium presbyterorum, ſed ſolum Epiſcoporum. Quia (ſicut dictum eſt *) ſub eodem præcepto iniungitur Matth. vlt. officium docendi & baptizandi. Sed docere, quod eſt perficere, pertinet ad officium Epiſcopi: vt patet per Dionyſ. 5. & 6. c. Eccleſ. hierarch. † Ergo & baptizare pertinet tantum ad officium Epiſcopi.

¶ 2. Præterea, Per baptiſmum annumeratur aliquis

Marginal notes: c 7. cæl. hierar. in prin. & c. 8. circa prin. — † decr. diſ. 93. c. 17. — habetur in dec. d. 25. ca. Perlectis. Et dicitur eſſe in ep. ad Ludifredum. — * c. 3. eccl. hier. p. 2. & 3. — † c. 5. in ti. de ſacer. perfect. — * c. 2. p. 1. & 2. — † in qq. ſed cõtra 377 — 4. d. 5. q. 2. a. 1. q. 2 & d. 7. q. 3. a. 1. q. 3. c & d. 17. q. 3. a. 3. q. 2. c. & d. 24. q. 2. a. 2. ad 1. — * q. præ. a. 5. arg 2. — † c. 5. in pr. & 1. a med.

quis populo Chriſtiano: quod quidem videtur ad officium ſolius principis pertinere. Sed principatum in Eccleſia tenent epiſcopi: qui, vt dicitur in gloſ.* Luc. 10. tenent locum Apoſtolorum: de quibus dicitur in Pſalm. 44. Conſtitues eos principes ſuper omnem terram. Ergo videtur, quod baptizare pertineat ſolum ad officium epiſcopi.

¶ 3. Præterea, Iſidor. dicit †, quod ad epiſcopum pertinet baſilicarum conſecratio, vnctio altaris, & confectio chriſmatis; ipſe ordines Eccleſiaſticos diſtribuit, & ſacras virgines benedicit. Sed his omnibus maius eſt ſacramentum baptiſmi. Ergo videtur, quod multo magis ad officium ſolius epiſcopi pertineat baptizare.

SED contra eſt, quod Iſidorus dicit † in lib. de officiis, Conſtat baptiſma ſolis ſacerdotibus eſſe traditum.

RESPONDEO dicendum, quod ſacerdotes ad hoc conſecrantur, vt ſacramentum corporis Chriſti conficiant, ſicut ſupra dictum eſt *. Illud autem eſt ſacramentum Eccleſiaſticæ vnitatis, ſecundum illud Apoſtoli 1. Cor. 10. Vnus panis & vnum corpus multi ſumus omnes, qui de vno pane & de vno calice participamus. Per baptiſmum autem aliquis fit particeps Eccleſiaſticæ vnitatis, vnde & accipit ius ad menſam Domini accedendi. Et ideo ſicut ad ſacerdotem pertinet conſecrare Euchariſtiam (ad quod principaliter ſacerdotium ordinatur,) ita ad proprium officium ſacerdotis pertinet baptizare. Eiuſdem enim videtur eſſe operari totum, & partem in toto diſponere.

Ad primum ergo dicendum, quod vtrumque officium, ſcilicet docendi, & baptizandi, Dominus Apoſtolis iniunxit, quorum vicem gerunt Epiſcopi: aliter tamen & aliter. Nam officium docendi commiſit eis Chriſtus, vt ipſi per ſe illud exercerent, tamquam principaliſsimum: vnde & ipſi Apoſtoli dixerunt Act. 6. Non eſt æquum nos relinquere verbum Dei, & miniſtrare menſis. Officium autem baptizandi commiſit Apoſtolis, vt per alios exercendum. Vnde & Apoſtolus dicit 1. Corinth. 1. Non miſit me Chriſtus baptizare, ſed Euangelizare. Et hoc ideo *: quia in baptizando nihil operatur meritum & ſapientia miniſtri, ſicut in docendo, vt patet ex ſupradictis *. In cuius etiam ſignum nec ipſe Dominus baptizauit, ſed diſcipuli eius, vt dicitur Io. quarto. Nec tamen per hoc excluditur, quin Epiſcopi poſſint baptizare: quia quod poteſt poteſtas inferior, poteſt & ſuperior.

* eſt gl. ord. ibid. ex Beda Luc. 10. ſuper illud, Deſignauit Ieſus 72. d ſ. to. 2.

† habetur in dec. d. 25. c. perlectu, & dicitur eſſe in epi ad Ludifredum.

† l. 2. c. 24. non multum remote ante finē: & habetur de conſ. d 4. c. 18.

* q. 63. a. 1. 2. & 6.

* id habet gl. Lyrani ſuper cum locū Apo.

* q. 64. a. 5. 6. & 9.

rior. Vnde & Apoſtol. ibidem dicit ſe quoſdam baptizaſſe.

Ad ſecundum dicendum, quod in qualibet republica, ea quæ ſunt minora, pertinent ad minora officia, maiora vero maioribus reſeruantur: ſecundum illud Exod. 18. Quicquid maius fuerit, referant ad te, & ipſi tantummodo minora iudicent. Et ideo ad minores ciuitatis principes pertinet diſponere de infimo populo: ad ſummos autem principes pertinet diſponere ea, quæ pertinent ad maiores ciuitatis. Per baptiſmum autem non adipiſcitur aliquis, niſi infimum gradum in populo Chriſtiano. Et ideo baptizare pertinet ad minores principes Eccleſiæ, id eſt ad presbyteros, qui tenent locum ſeptuaginta duorum diſcipulorum Chriſti: vt dicitur gl.* Lucæ 10.

eſt gl. or. ibi. ex Be. loco cita. in arg.

Ad tertium dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt*) ſacramentum baptiſmi eſt potiſsimum neceſsitate: ſed quantum ad perfectionem, ſunt quædam alia potiora, quæ Epiſcopis reſeruantur.

** q. 65. a. 3. ad 4.*

378

Art. 3. *Vtrum laicus poſſit baptizare?*

*2. 2. q. 100. ar. 2. ad 1. & 4 di. 5. q. 2. a. 1. q. 1. & 3. et d. 6. q. 1. a. 3 q. 2 & 3. * ar. prac.*

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod laicus baptizare non poſsit. Baptizare enim (ſicut dictum eſt*) proprie pertinet ad ordinem ſacerdotalem. Sed ea quæ ſunt ordinis, non poſſunt committi non habenti ordinem. Ergo videtur, quod laicus, qui non habet ordinem, baptizare non poſsit.

¶ 2. Præterea, Maius eſt baptizare, quam alia ſacramentalia baptiſmi perficere: ſicut catechizare, & exorcizare, & aquam baptiſmalem benedicere. Sed hæc non poſſunt fieri à laicis, ſed ſolum à ſacerdotibus. Ergo videtur, quod multo minus laici poſsint baptizare.

¶ 3. Præterea. Sicut baptiſmus eſt ſacramentum neceſsitatis, ita & pœnitentia. Sed laicus non poteſt abſoluere in foro pœnitentiali. Ergo neque poteſt baptizare.

in locis citatis a. prac. in vtroque arg. Sed contr. Et in decr. ibi cit. & d. 93. c. 13.

SED contra eſt, quod Gelaſius Papa, & Iſidor.* dicunt, quod baptizare neceſsitate imminente, laicis Chriſtanis plerumque conceditur.

RESPONDEO dicendum, quod ad miſericordiam eius, qui vult omnes homines ſaluos fieri, pertinet vt in his quæ ſunt de neceſsitate ſalutis, homo de facili remedium inueniat. Inter omnia autem ſacramenta maximæ neceſsitatis eſt baptiſmus, qui eſt regeneratio hominis in vitam ſpiritualem: quia pueris aliter omnino ſubueniri non poteſt, & adulti non poſſunt aliter, quam per baptiſmum plenam remiſsionem conſequi, & quantum ad culpam, & quantum ad pœnam

nam. Et ideo vt homo circa remedium tam neceſſarium defectum pati non poſsit, inſtitutum eſt vt & materia baptiſmi ſit communis †, ſcilicet aqua, quæ à quolibet de facili haberi poteſt; & miniſter baptiſmi etiam ſit quicumque non ordinatus, ne propter defectum baptiſmi, homo ſalutis ſuæ diſpendium patiatur.

† *Alias, communiſsima.*

Ad primum ergo dicendum, quod baptizare pertinet ad ordinem ſacerdotalem, ſecundum quamdam conuenientiam, & ſolemnitatem, non autem hoc eſt de neceſsitate ſacramenti. Vnde etiamſi extra neceſsitatis articulum laicus baptizet, peccat quidem, tamen ſacramentum baptiſmi confert: nec eſt rebaptizandus ille qui ſic eſt baptizatus.

Ad ſecundum dicendum, quod illa ſacramentalia baptiſmi pertinent ad ſolemnitatem, non autem ad neceſsitatem baptiſmi. Et ideo fieri non debent, nec poſſunt à laico: ſed ſolum à ſacerdote, cuius eſt ſolemniter baptizare.

Ad tertium dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) pœnitentia non eſt tantæ neceſsitatis ſicut baptiſmus. Poteſt enim per contritionem ſuppleri defectus ſacerdotalis abſolutionis, quæ non liberat à tota pœna: nec etiam pueris adhibetur. Et ideo non eſt ſimile de baptiſmo, cuius effectus per nihil aliud ſuppleri poteſt.

* *q. 65. a. 3. & 4.*

Art. 4. *Vtrum mulier poßit baptizare?* 379

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod mulier non poſsit baptizare. Legitur enim in Carthaginenſi Concilio *, quod mulier, quamuis docta & ſancta, viros in conuentu docere, vel aliquos baptizare non præſumat. Sed nullo modo licet mulieri docere in conuentu; ſecundum illud 1. ad Cor. 14. Turpe eſt mulieri in Eccleſia loqui. Ergo videtur, quod nec etiam aliquo modo mulieri liceat baptizare.

ſup. ar. 3. & locu ibi inductu.

* *in con. 4 Cart. c. 99. & 100. & refertur de conſ. d. 4 c. 20. mulier.*

¶ 2. Præterea, Baptizare pertinet ad officium prælationis: vnde à ſacerdotibus habentibus curam animarum debet accipi baptiſmus. Sed hoc non poteſt competere mulieri: ſecundum illud 1. Tim. 2. Docere mulieri non permitto, nec dominari in virum, ſed ſubditam eſſe in ſilentio. Ergo mulier baptizare non poteſt.

¶ 3. Præterea, In ſpirituali regeneratione videtur aqua habere locum materni vteri (vt Aug. † dicit ſuper illud Io. 3. Numquid homo poteſt in ventrem matris ſuæ iterato introire & renaſci?) ille autem qui baptizat videtur magis habere patris officium. Sed hoc non competit mulieri. Ergo mulier baptizare non poteſt.

† *tract. 11. paulò ante me. 1. 9 & de cõſ. d. 4. c. mulier.*

** Vrba. Vitali presbytero Brixienſi ſcribens. † 30.q.3. ca. Super quibus.*

SED contra eſt, quod Vrbanus Papa dicit *, & habetur in Decret. † 30.q. 3. Super quibus conſuluit nos tua dilectio, hoc videtur nobis hac ſententia reſpondendum, vt baptiſmus ſit, ſi inſtante neceſsitate fœmina puerum in nomine Sanctæ Trinitatis baptizauerit.

RESPONDEO dicendum, quod Chriſtus eſt, qui principaliter baptizat, ſecundum illud Ioann. 1. Super quem videris Spiritum deſcendentem, & manentem, hic eſt qui baptizat. Dicitur autem Coloſſ. 3. quod in Chriſto non eſt maſculus & fœmina. Et ideo ſicut maſculus laicus poteſt baptizare quaſi miniſter Chriſti, ita etiam & fœmina. Quia tamen caput mulieris eſt vir, & caput viri eſt Chriſtus (vt dicitur 1. Cor. 11.) non debet mulier baptizare, ſi adſit copia viri: ſicut nec laicus præſente clerico, nec clericus præſente ſacerdote, qui tamen poteſt baptizare præſente Epiſcopo: eo quod hoc pertinet ad officium ſacerdotis.

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut mulieri non permittitur publice docere, poteſt tamen priuata doctrina, vel monitione, aliquem inſtruere: ita non permittitur ei publice, & ſolemniter baptizare, ſed tamen poteſt baptizare in neceſsitatis articulo.

Ad ſecundum dicendum, quod quando baptiſmus ſolemniter, & ordinarie celebratur, debet aliquis ſacramentum baptiſmi ſuſcipere à presbytero curam animarum habente, vel ab aliquo vice eius. Hoc tamen non requiritur in articulo neceſsitatis, in quo poteſt mulier baptizare.

Ad tertium dicendum, quod in generatione carnali maſculus & fœmina operantur ſecundum virtutem propriæ naturæ: & ideo fœmina non poteſt eſſe principium generationis actiuum, ſed paſsiuum tantum. Sed in generatione ſpirituali neuter operatur in virtute propria, ſed inſtrumentaliter tantum per virtutem Chriſti: & ideo eodem modo poteſt vir & mulier in caſu neceſsitatis baptizare. Si tamen mulier etiam extra caſum neceſsitatis baptizaret, non eſſet rebaptizandus: ſicut & de laico dictum eſt *. Peccaret tamen ipſa baptizans, & alij, qui ad hoc cooperarentur, vel baptiſmum ab ea ſuſcipiendo, vel ei baptizandum aliquem offerendo.

** art. præ.*

380 Art. 5. *Vtrum non baptizatus, poſsit ſacramentum baptiſmi conferre?*

Sup. ar. 3. & locis ibi notatis.

AD quintum ſic proceditur. Videtur quod ille, qui non eſt baptizatus, non poſsit ſacramentum baptiſmi conferre. Nullus enim dat quod non habet. Sed non baptizatus non habet ſacramentum

tum baptiſmi. Ergo non poteſt ipſum conferre.

¶ 2. Præterea, Sacramentum baptiſmi confert aliquis, in quantum eſt miniſter Eccleſiæ. Sed ille, qui non eſt baptizatus, nullo modo pertinet ad Eccleſiam, ſcilicet nec re, nec ſacramento. Ergo non poteſt ſacramentum baptiſmi conferre.

¶ 3. Præterea, Maius eſt ſacramentum conferre, quam ſuſcipere. Sed non baptizatus non poteſt alia ſacramenta ſuſcipere. Ergo multo minus poteſt aliquod ſacramentum conferre.

SED contra eſt, quod Iſid.† dicit, Romanus Pontifex non hominem iudicat, qui baptizat, ſed ſpiritum Dei ſubminiſtrare gratiam baptiſmi, licet Paganus ſit qui baptizat. Sed ille qui eſt baptizatus, non dicitur Paganus. Ergo etiam non baptizatus poteſt conferre ſacramentum baptiſmi.

RESPONDEO dicendum, quod hanc quæſt. Aug.* indeterminatam reliquit. Dicit enim in 2. contra Epiſt. Parmeniani. Hæc quidem alia quæſtio eſt, vtrum & ab his, qui nunquam fuerunt Chriſtiani, poſſit baptiſmus dari: nec aliquid temere inde affirmandum eſt, ſine auctoritate tanti concilij † quantum tantæ rei ſufficit. Poſtmodum vero per Eccleſiam determinatum eſt, quod non baptizati ſiue ſint Iudæi ſiue Pagani, poſſunt ſacramentum baptiſmi conferre: dummodo in forma Eccleſiæ baptizent. Vnde Nicolaus Papa reſpondet, de conſec. diſt. 4. ad conſulta Bulgar. cap. 3. A quodam, Iudæo neſcitis, vtrum Chriſtiano an Pagano, multos in patria veſtra aſſeritis baptizatos: & quid inde ſit agendum, conſulitis. Hi profecto ſi in nomine Sanctæ Trinitatis baptizati ſunt, rebaptizari non debent: ſi autem forma Eccleſiæ non fuerit obſeruata, ſacramentum baptiſmi non confertur. Et ſic intelligendum eſt, quod Greg.* Secundus ſcribit Bonifacio Epiſcopo, Quos à Paganis baptizatos eſſe aſſeruiſti (ſcilicet Eccleſiæ forma non ſeruata,) vt de nouo baptizes in nomine Trinitatis, mandamus. Et huius ratio eſt: quia ſicut ex parte materiæ, quantum ad neceſsitatem ſacramenti, ſufficit quæcumque aqua, ita etiam ſufficit ex parte miniſtri quicumque homo. Et ideo etiam non baptizatus, in articulo neceſsitatis baptizare poteſt: vt ſi duo non baptizati ſe inuicem baptizent, dum prius vnus baptizaret alium, & poſtea baptizaretur ab eodem: & conſequeretur vterque non ſolum ſacramentum, ſed etiam rem ſacramenti. Si vero extra articulum neceſsitatis hoc fieret, vterque grauiter peccaret, ſcilicet baptizans, & baptizatus: & per hoc impediretur baptiſmi effe-

† refertur 1.q.1. cap.60. Si quis per ignorantiam. Et de conſec. d.4. c.22. Romanus.

** lib.2.c.13. poſt me. to.7. refertur 1.q.1.c.98. Item Aug. de vnico baptiſ. contra Petil. c.7. tom.9. de conſ. d.4. c.23. A quodam Iudæo.*

† Alias, conſilij.

** habetur de conſ. d.4. cap. Quos à paganis c.51. De nuo.*

ctus, licet non tolleretur ipſum ſacramentum.

Ad primum ergo dicendum, quod homo baptizans adhibet tantummodo miniſterium exterius: ſed Chriſtus eſt, qui interius baptizat, qui poteſt vti omnibus hominibus ad quodcumque voluerit. Et ideo non baptizati poſſunt baptizare: quia, vt Nicolaus Papa dicit *, Baptiſmus non eſt illorum, ſcilicet baptizantium; ſed eius, ſcilicet Chriſti.

De conſ. d.4.c.23. A quodã Iudæo, in fine.

Ad ſecundum dicendum, quod ille, qui non eſt baptizatus, quamuis non pertineat ad Eccleſiam re, vel ſacramento, poteſt tamen ad eam pertinere intentione & ſimilitudine actus: in quantum ſcilicet intendit facere quod facit Eccleſia, & formam Eccleſiæ ſeruat in baptizando. Et ſic operatur vt miniſter Chriſti, qui virtutem ſuam non alligauit baptizatis, ſicut nec etiam ſacramentis.

Ad tertium dicendum, quod alia ſacramenta non ſunt tantæ neceſsitatis, ſicut baptiſmus. Et ideo magis conceditur, quod non baptizatus poſsit baptizare, quam quod poſsit alia ſacramenta ſuſcipere.

381 *Art.6. Vtrum plures poſſint ſimul vnum baptizare?*

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod plures poſsint ſimul vnum baptizare. In multitudine enim continetur vnum, ſed non conuertitur. Vnde videtur, quod quicquid poteſt facere vnus, poſsint facere multi, & non è conuerſo: ſicut multi trahunt nauem, quam vnus trahere non poſſet. Sed vnus homo poteſt baptizare. Ergo & plures poſſunt ſimul vnum baptizare.

4.d.3.a.2.q.2.ad 1.& 2.d.6 q.2.ar.1.q.1.ad 3.

¶ 2. Præterea, Difficilius eſt, quod vnum agens agat in plura, quam quod plures agentes agant ſimul in vnum. Sed vnus homo poteſt ſimul plures baptizare. Ergo multo magis plures poſſunt ſimul vnum baptizare.

¶ 3. Præterea, Baptiſmus eſt ſacramentum maximæ neceſsitatis. Sed in aliquo caſu videtur eſſe neceſſarium, quod plures ſimul vnum baptizent: puta, ſi aliquis paruulus eſſet in articulo mortis, & adeſſent duo, quorum alter eſſet mutus, & alter manibus & brachiis careret: tunc enim oporteret quod mutilatus verba proferret, & mutus actum baptiſmi exerceret. Ergo videtur, quod plures poſsint ſimul vnum baptizare.

SED contra eſt, quod vnius agentis eſt vna actio. Si ergo plures vnum baptizarent, videretur ſequi, quod eſſent plures baptiſmi: quod eſt contra id quod dicitur Epheſ.4. Vna fides, vnum baptiſma.

RESPONDEO dicendum, quod ſacramentum baptiſmi

Digitized by Google

baptiſmi præcipuè habet virtutem ex forma, quam Apoſtol. nominat verbum vitæ, Epheſ. 5. Et ideo conſiderare oportet, ſi plures ſimul vnum baptizarent, quâ forma vterentur. Si enim dicerent, Nos te baptizamus in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, dicunt quidam, quod non conferretur ſacramentum baptiſmi, eo quod non ſeruaretur forma Eccleſiæ, quæ ſic habet, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti. Sed hoc excluditur per formam baptizandi, qua vtitur Eccleſia Græcorum: Poſſent enim dicere, Baptizetur ſeruus Chriſti N. in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti, &c. ſub qua forma Græci baptiſmum ſuſcipiunt: quæ tamen forma multo magis diſsimilis eſt formæ, qua nos vtimur, quam ſi dicatur, Nos te baptizamus. Sed conſiderandum eſt, quod ex tali forma, te baptizamus, exprimitur talis intentio, quod plures conueniant ad vnum baptiſmum conferendum. Quod quidem videtur eſſe contra rationem miniſterij: homo enim non baptizat, niſi vt miniſter Chriſti, & vicem eius gerens. Vnde ſicut vnus eſt Chriſtus, ita oportet eſſe vnum miniſtrum, qui Chriſtum repræſentet: propter quod ſignanter Apoſtol. dicit Epheſ. 4. Vnus Dominus, vna fides, vnum baptiſma. Et ideo contraria intentio videtur excludere baptiſmi ſacramentum. Si vero vterque diceret, Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti: vterque exprimeret ſuam intentionem, quaſi ipſe ſingulariter baptiſmum conferret. Quod poſſet contingere in eo caſu, in quo contentiosè vterque aliquem baptizare conaretur. Et tunc manifeſtum eſt, quod ille, qui prius verba proferret, daret baptiſmi ſacramentum: alius vero quantumcumque ius baptizandi haberet, nihil faceret: & ſi verba pronuntiare præſumeret, eſſet puniendus tamquam rebaptizator. Si autem omnino ſimul ambo verba proferrent, & hominem immergerent aut aſpergerent, eſſent puniendi de inordinato modo baptizandi, & non de iteratione baptiſmi: quia vterque intenderet non baptizatum baptizare; & vterque quantum eſt in ſe baptizaret. Nec traderent aliud & aliud ſacramentum: ſed Chriſtus, qui eſt vnus, interius baptizans, vnum ſacramentum per vtrumque conferret.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa locum habet in his, quæ agunt propria virtute. Sed homines non baptizant propria virtute, ſed virtute Chriſti: qui cum ſit vnus, per vnum miniſtrum perficit ſuum opus.

Digitized by Google

Ad ſecundum dicendum, quod in caſu neceſsitatis vnus poſſet ſimul plures baptizare ſub hac forma, Ego vos baptizo: puta, ſi immineret ruina, aut gladius, aut aliquid huiuſmodi, quod omnino moram non pateretur, vt ſigillatim omnes baptizarentur. Nec per hoc diuerſificaretur forma Eccleſiæ: quia plurale non eſt niſi ſingulare geminatum, præſertim cum pluraliter dicatur Matth. vlt. Baptizantes eos, &c. Nec eſt ſimile de baptizante & baptizato: quia Chriſtus qui principaliter baptizat, eſt vnus, ſed multi per baptiſmum efficiuntur vnum in Chriſto.

Ad tertium dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) integritas baptiſmi conſiſtit in forma verborum, & in vſu materiæ. Et ideo neque ille, qui tantum verba profert, baptizat; neque ille qui immergit. Et ideo ſi vnus verba proferat, & alius immergat, nulla forma verborum poterit eſſe conueniens. Neque enim poterit dici, Ego te baptizo (cum ipſe non immergat, & per conſequens non baptizet:) neque etiam poterit dici, Nos te baptizamus, cum neuter baptizet. Si enim duo ſint, quorum vnus vnam partem libri ſcribat, & alius aliam, non erit propria locutio, Nos ſcripſimus librum iſtum, ſed ſynecdochica, in quantum totum ponitur pro parte.

q.66.a.3. & 5.

382 Art. 7. *Vtrum in baptiſmo requiratur aliquis qui baptizatum leuet de ſacro fonte?*

inf. art. 8. ad 1.

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quod in baptiſmo non requiratur aliquis, qui baptizatum de ſacro fonte leuet. Baptiſmus enim noſter per baptiſmum Chriſti conſecratur, & ei conformatur. Sed Chriſtus baptizatus, non eſt ab aliquo de fonte ſuſceptus: ſed ſicut dicitur Matth. 3. Baptizatus Ieſus confeſtim aſcendit de aqua. Ergo videtur, quod nec in aliorum baptiſmo requiratur aliquis, qui baptizatum de ſacro fonte ſuſcipiat.

¶ 2. Præterea, Baptiſmus eſt ſpiritualis regeneratio, vt dictum eſt *. Sed in carnali generatione non requiritur niſi principium actiuum, quod eſt pater; & principium paſsiuum, quod eſt mater. Igitur cum in baptiſmo locum patris obtineat ille qui baptizat, locum autem matris, ipſa aqua baptiſmi: (vt Auguſt. dicit * in quodam ſerm. Epiph.) videtur, quod non requiratur aliquis alius, qui baptizatum de ſacro fonte leuet.

art. 3. huius quæſt.

in ſer. 1. dominica inf. octau. Epiph. tom. 10.

¶ 3. Præterea, In ſacramentis Eccleſiæ nihil deriſorium fieri debet. Sed hoc deriſorium videtur, quod adulti baptizati, qui ſeipſos ſuſtentare poſſunt, & de ſacro fonte exire, ab alio ſuſcipiantur. Ergo videtur, quod

Digitized by Google

quod non requiratur aliquis, præcipuè in baptiſmo adultorum, qui baptizatum de ſacro fonte leuet.

SED contra eſt, quod Dionyſius † dicit ſecundo capite Eccleſ. hierar. quod ſacerdotes aſſumentes baptizatum, tradunt eum ad educationem ſuſceptori & duci. *c.2. p.2. decli. ad fin.*

RESPONDEO dicendum, quod ſpiritualis regeneratio, quæ fit per baptiſmum, aſsimilatur quodammodo generationi carnali. Vnde dicitur 1. Petri 2 Sicut modo geniti infantes, rationabiles, & ſine dolo lac concupiſcite. In generatione autem carnali paruulus nuper natus, indiget nutrice & pædagogo. Vnde & in ſpirituale generatione baptiſmi requiritur aliquis, qui fungatur vice nutricis & pædagogi, informando & inſtruendo eum, quaſi nouitium in fide de his quæ pertinent ad fidem & vitam Chriſtianam. Ad quod prælati Eccleſiæ vacare non poſſunt, circa communem curam populi occupati: paruuli enim & nouitij indigent ſpeciali cura præter communem. Et ideo requiritur, quod aliquis ſuſcipiat baptizatum de ſacro fonte, quaſi in ſuam inſtructionem & tutelam. Et hoc eſt, quod Dionyſ. * dicit vltimo cap. Eccleſ. hierarch. Diuinis noſtris ducibus (id eſt Apoſtolis) ad mentem venit, & viſum eſt ſuſcipere infantes ſecundum iſtum ſanctum modum, quod naturales pueri parentes, traderent puerum cuidam docto in diuinis pædagogo, & reliquum ſub ipſo puer ageret, ſicut ſub diuino patre, & ſaluationis ſanctæ ſuſceptore. *c.7. eccl. hier. non multum procul à fin.*

Ad primum ergo dicendum, quod Chriſtus non eſt baptizatus, vt ipſe regeneraretur, ſed vt alios regeneraret. Et ideo poſt baptiſmum non indiguit pædagogo tanquam paruulus.

Ad ſecundum dicendum, quod in generatione carnali non requiritur ex neceſsitate niſi pater & mater. Sed ad facilem partum, & educationem pueri conuenientem, requiritur obſtetrix & nutrix, & pædagogus: quorum vicem implet in baptiſmo ille qui puerum de ſacro fonte leuat. Vnde non eſt de neceſsitate ſacramenti: ſed vnus ſolus poteſt aliquem † baptizare, neceſsitate imminente. *† alias in aqua.*

Ad tertium dicendum, quod baptizatus non ſuſcipitur à patrino de ſacro fonte, propter imbecillitatem corporalem: ſed propter imbecillitatem ſpiritualem, vt dictum eſt *. ** in co. art.*

383

Art. 8. *Vtrum ille, qui aliquem leuat de ſacro fonte, teneatur ad eius inſtructionem?* *inf. q. 71. a. 1. ad 3. & 4. d. 6. q. 2. a. 2. q. 3. cor. & ad 3.*

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quod ille qui ſuſcipit aliquem de ſacro fonte, non obligetur ad eius

eius inſtructionem. Quia nullus poteſt inſtruere, niſi inſtructus. Sed etiam quidam non inſtructi, ſed ſimplices admittuntur leuare aliquem de ſacro fonte. Ergo ille qui ſuſcipit baptizatum, non obligatur ad eius inſtructionem.

¶ 2. Præterea, Filius magis poteſt à patre inſtrui, quam ab alio extraneo: nam filius habet à patre eſſe & nutrimentum & diſciplinam: vt Philoſ. dicit in 8. Ethicor.* Si ergo ille qui ſuſcipit baptizatum, teneretur eum inſtruere, magis eſſet conueniens quod pater carnalis filium ſuum de fonte ſuſciperet, quam aliquis alius. Quod tamen videtur eſſe prohibitum: vt habetur in decreta.* 30. quæſt. 1. Peruenit, vt dictum eſt †.

¶ 3. Præterea, Plures magis poſſunt inſtruere quam vnus ſolus. Si ergo ille, qui ſuſcipit aliquem baptizatum, teneretur eum inſtruere, magis deberent plures ſuſcipere, quam vnus ſolus: cuius contrarium habetur ex decret.* Leonis Papæ. Non plures, inquit, ad ſuſcipiendum de baptiſmo infantem, quam vnus, accedant, ſiue vir ſiue mulier.

SED contra eſt, quod Aug. † dicit in quodam ſermone Paſchali, Vos ante omnia tam viros, quam mulieres, qui filios in baptiſmo ſuſcepiſtis, moneo, vt vos cognoſcatis fideiuſſores apud Deum extitiſſe pro illis, quos viſi eſtis de ſacro fonte ſuſcipere.

RESPONDEO dicendum, quod vnuſquiſque obligatur ad exequendum officium, quod accepit. Dictum * eſt autem, quod ille qui ſuſcipit aliquem de ſacro fonte, aſſumit ſibi officium pædagogi. Et ideo obligatur ad habendam curam de ipſo, ſi neceſsitas immineret; ſicut eo tempore & loco, in quo baptizati inter infideles nutriuntur. Sed vbi nutriuntur inter Catholicos Chriſtianos, ſatis poſſunt ab hac cura excuſari, præſumendo, quod à ſuis parentibus diligenter inſtruantur. Si tamen quocumque modo ſentirent contrarium, tenerentur ſecundum modum, ſaluti ſpiritualium filiorum curam impendere.

Ad primum ergo dicendum, quod vbi immineret periculum, oporteret eſſe aliquem doctum in diuinis, ſicut Dionyſ.* dicit: qui baptizatum de ſacro fonte ſuſciperet. Sed vbi hoc periculū non imminet, propter hoc quod pueri nutriuntur inter catholicos, admittuntur quicumque ad hoc officium: quia ea quæ pertinent ad Chriſtianam vitam & fidem, publicè omnibus nota ſunt. Et tamen ille, qui non eſt baptizatus, non poteſt ſuſcipere baptizatum (vt eſt declaratum in Concilio Moguntino*) licet non baptizatus poſſit bapti-

l. 8 Ethi. c. 12. circa me. & c. 11. non lōge à pr.

** 30. c. q. 1 c. peruenit. & c. dictū eſt.*

† ar. præc. loc. cit. in arg. 2.

** hoc dictum eſt A 2. refertur de conſec. diſtinct. 4. c. 204. Vos ante omnia.*

† Aug. in ſerm. poſt Paſcha Dom. incipit, Hodierna dies, t. 10.

** ar. præ.*

** c. 7. eccl. hier. non multum procul à fin.*

** refertur de cōſ. d. 4 c. 101. in ſatiſmate.*

bapti

baptizare: quia perſona baptizantis eſt de neceſsitate ſacramenti, non autem perſona ſuſcipientis: ſicut dictum eſt *. art. 7. præ

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut eſt alia generatio ſpiritualis à carnali, ita etiam debet eſſe alia diſciplina: ſecundum illud Hebræorum 12. Patres quidem carnis noſtræ habuimus eruditores, & reuerebamur eos; non multo magis obtemperabimus patri ſpirituum, & viuemus? Et ideo alius debet eſſe pater ſpiritualis à patre carnali, niſi neceſsitas contrarium exigat.

Ad tertium dicendum, quod confuſio eſſet diſciplinæ, niſi eſſet vnus principalis inſtructor. Et ideo in baptiſmo vnus debet eſſe principalis ſuſceptor. Alij tamen poſſunt admitti quaſi coadiutores.

QVAESTIO LXVIII.

De ſuſcipientibus baptiſmum, in duodecim articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de ſuſcipientibus baptiſmum.

ET CIRCA hoc quæruntur duodecim.

¶ Primo, vtrum omnes teneantur ad ſuſcipiendum baptiſmum?

¶ Secundo, vtrum aliquis poſsit ſaluari ſine baptiſmo?

¶ Tertio, vtrum baptiſmus ſit differendus?

¶ Quarto, vtrum peccatores ſint baptizandi?

¶ Quinto, vtrum peccatoribus baptizatis ſint imponenda opera ſatisfactoria?

¶ Sexto, vtrum requiratur confeſsio peccatorum?

¶ Septimo, vtrum requiratur intentio ex parte baptizati?

¶ Octauo, vtrum requiratur fides?

¶ Nono, vtrum pueri ſint baptizandi?

¶ Decimo, vtrum pueri Iudæorum ſint baptizandi inuitis parentibus? 384

¶ Vndecimo, vtrum aliqui ſint baptizandi in maternis vteris exiſtentes? inf. q. 70. a. 2. ad 3.

¶ Duodecimo, vtrum furioſi & amentes ſint baptizandi? & 4 Et 4 d. 4. q. 3.

Art. 1. *Vtrum omnes teneantur ad ſuſceptionem baptiſmi?* a. 3. q. 1. c. & ad 3

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod non teneantur omnes ad ſuſceptionem baptiſmi. Per Chriſtum enim non eſt hominibus arctata via ſalutis. Sed ante Chriſti aduentum poterant homines ſaluari ſine baptiſmo. Ergo & poſt Chriſti aduentum. & d. 6. q. 1. a. 1. q. 1. c. & 4. contr. ſed 71.

¶ 2. Præterea, Baptiſmus maxime videtur eſſe inſtitutus in remedium peccati originalis. Sed ille, qui eſt baptizatus, cum non habeat originale peccatum, non videtur quod poſsit illud transfundere in prolem. Ergo filij baptizatorum non videntur eſſe baptizandi.

¶ 3. Præterea, Baptiſmus datur ad hoc, quod aliquis per gratiam à peccato mundetur. Sed hoc conſequuntur illi, qui ſunt ſanctificati in vtero, ſine baptiſmo. Ergo non tenentur ad ſuſcipiendum baptiſmum.

SED contra eſt, quod dicitur Ioannis 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. Et in libro de Eccl. * dogmatibus dicitur, Baptizatis tantum iter ſalutis eſſe credimus.

in l. de eccl. dog. c. 24. & 74. habetur inter op. Aug. tom. 3.

RESPONDEO dicendum, quod ad illud homines tenentur, ſine quo ſalutem conſequi non poſſunt. manifeſtum eſt autem, quod nullus poteſt ſalutem conſequi, niſi per Chriſtum. Vnde & Apoſt. dicit Ro. 5. Sicut per vnius delictum in omnes homines in condemnationem, ſic & per vnius iuſtitiam, in omnes homines in iuſtificationem vitæ. Ad hoc autem datur baptiſmus, vt aliquis per ipſum regeneratus, incorporetur Chriſto, factus membrum ipſius. Vnde dicitur Gal. 3. Quicumque in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Vnde manifeſtum eſt, quod omnes ad baptiſmum tenentur, & ſine eo non poteſt eſſe ſalus hominibus.

Ad primum ergo dicendum, quod nunquam homines potuerunt ſaluari, etiam ante Chriſti aduentum, niſi fierent membra Chriſti: quia vt dicitur Actuum quarto, non eſt aliud nomen datum hominibus, in quo oporteat nos ſaluos fieri. Sed ante aduentum Chriſti, homines Chriſto incorporabantur per fidem futuri aduentus: cuius fidei ſignaculum erat circumciſio; vt Apoſtolus dicit Romanorum quarto. Ante vero quam circumciſio inſtitueretur, ſola fide (vt Greg. * dicit) cum ſacrificiorum oblatione, quibus ſuam fidem antiqui patres profitebantur, homines Chriſto incorporabantur. Poſt aduentum etiam Chriſti, homines per fidem Chriſto incorporantur: ſecundum illud Epheſ. 3. Habitare Chriſtum per fidem in cordibus veſtris. Sed alio ſigno manifeſtatur fides rei iam præſentis, quam demonſtraretur, quando erat futura: ſicut etiam aliis verbis ſignificatur præſens, præteritum, & futurum. Et ideo licet ipſum ſacramentum baptiſmi non ſemper fuerit neceſſarium ad ſalutem: fides tamen, cuius baptiſmus ſacramentum eſt, ſemper neceſſaria fuit,

l. 4. mor. c. 2. circa med.

Ad

Digitized by Google

Ad ſecundum dicendum, quod (ſicut in ſecunda parte dictum eſt *) illi qui baptizantur, renouantur per baptiſmum ſecundum ſpiritum, corpus tamen remanet ſubiectum vetuſtati peccati: ſecundum illud Rom. 8. Corpus quidem mortuum eſt propter peccatum, ſpiritus vero viuit propter iuſtificationem. Vnde & Aug. * probat in lib. contra Iulianum, quod non baptizatur in homine, quicquid in eo eſt. Manifeſtum eſt autem, quod homo non generat generatione carnali ſecundum ſpiritum, ſed ſecundum carnem. Et ideo filij baptizatorum, cum peccato originali naſcuntur: vnde indigent baptizari.

p. 2. q. 81. a. 3. ad 2.

l. 6. c. 6. à me ad fi. tom. 7.

Ad tertium dicendum, quod illi qui ſunt ſanctificati in vtero, conſequuntur quidem gratiam emundantem à peccato originali: non tamen ex hoc ipſo conſequuntur characterem, quo Chriſto configurentur. Et propter hoc ſi aliqui nunc ſanctificarentur in vtero, neceſſe eſſet eos baptizari: vt per ſuſceptionem characteris, aliis membris Chriſti conformarentur.

Art. 2. *Vtrum ſine baptiſmo aliquis poſſit ſaluari.* 385

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod ſine baptiſmo nullus poſsit ſaluari. Dicit enim Dominus Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. Sed illi ſoli ſaluantur, qui regnum Dei intrant. Ergo nullus poteſt ſaluari ſine baptiſmo, quo aliquis regeneratur ex aqua, & Spiritu ſancto.

1. 2. q. 113. a. 3. ad 1. & 4. d. 4. q. 3. a. 3. q. 2. 10. & ad 3. & 4 con. c. 72. col. 2. Et quo. 1. a. 4. & lo. 6. l. c. 7. co. 1.

¶ 2. Præterea, In lib. de Eccleſiaſt. dogmatibus * dicitur, nullum catechumenum, quamuis in bonis operibus defunctum, vitam æternam habere credimus, excepto martyrio, vbi tota virtus ſacramenti baptiſmi completur. Sed ſi aliquis ſine baptiſmo poſſet ſaluari, maximè hoc haberet locum in catechumenis bona opera habentibus, qui videntur habere fidem per dilectionem operantem. Videtur ergo, quod ſine baptiſmo nullus poſsit ſaluari.

** c. 74. t. 3. habetur de con. d. 4. c. 36.*

¶ 3. Præterea, Sicut ſupra dictum eſt †, ſacramentum baptiſmi eſt de neceſsitate ſalutis. Neceſſarium autem eſt, ſine quo non poteſt aliquid eſſe: vt dicitur 5. Metaph. * Ergo videtur, quod ſine baptiſmo nullus poſsit conſequi ſalutem.

† q. 65. a. 3. & 4.

** l. 5. met. te. 6 t. 3.*

SED contra eſt, quod Auguſt. * dicit ſuper Leuiticum, Inuiſibilem ſanctificationem quibuſdam affuiſſe, & profuiſſe, ſine viſibilibus ſacramentis; viſibilem vero ſanctificationem (quæ fit ſacramento viſibili) ſine inuiſibili poſſe adeſſe, ſed non poſſe prodeſſe. Cum igitur ſacramentum baptiſmi ad viſibilem ſanctificationem pertineat, videtur quod ſine ſacramento baptiſ-

** in l. q. in Leu. q. 4 à me. l. 4.*

Digitized by Google

baptiſmi, aliquis poſsit ſalutem conſequi per inuiſibilem ſanctificationem.

RESPONDEO dicendum, quod ſacramentum baptiſmi dupliciter poteſt alicui deeſſe. Vno modo & re & voto, quod contingit illis, qui nec baptizantur, nec baptizari volunt: quod manifeſte ad contemptum ſacramenti pertinet, quantum ad illos qui habent vſum liberi arbitrij. Et ideo hi, quibus hoc modo deeſt baptiſmus, ſalutem conſequi non poſſunt: quia nec ſacramentaliter, nec mentaliter Chriſto incorporantur, per quem ſolum eſt ſalus. Alio modo poteſt ſacramentum baptiſmi alicui deeſſe re, ſed non voto: ſicut cum aliquis baptizari deſiderat, ſed aliquo caſu præuenitur morte, antequam baptiſmum ſuſcipiat. Et talis ſine baptiſmo actuali, ſalutem conſequi poteſt, propter deſiderium baptiſmi, quod procedit ex fide per dilectionem operante, per quam Deus interius hominem ſanctificat, cuius potentia ſacramentis viſibilibus non alligatur. Vnde Ambr. * dicit de Valent. qui Catechumenus mortuus fuit, Quem regeneraturus eram, amiſi: veruntamen ille gratiam quam popoſcit non amiſit.

in lib. de obitu Valen. paulo ante me. habetur l. 5. ep. immediate poſt ep. 33 tom. 3.

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut dicitur 1. Regum 16. Homo videt ea quæ parent, Dominus autem intuetur cor. Ille autem, qui deſiderat per baptiſmum regenerari ex aqua & Spiritu ſancto, corde quidem regeneratus eſt, licet non corpore: ſicut & Apoſtolus dicit Rom. ſecundo, quod circumciſio cordis eſt in ſpiritu, non in littera, cuius laus non ex hominibus, ſed ex Deo eſt.

Ad ſecundum dicendum, quod nullus peruenit ad vitam æternam, niſi abſolutus ab omni culpa, & reatu pœnæ. Quæ quidem vniuerſalis abſolutio fit in perceptione baptiſmi, & in martyrio: propter quod dicitur, quod in martyrio omnia ſacramenta baptiſmi complentur, ſcilicet quantum ad plenam liberationem à culpa & pœna. Si quis ergo catechumenus ſit habens deſiderium baptiſmi (quia aliter in bonis operibus non moreretur, quæ non poſſunt eſſe ſine fide per dilectionem operante) talis decedens non ſtatim peruenit ad vitam æternam, ſed patietur pœnam pro peccatis præteritis: ipſe tamen ſaluus erit ſic quaſi per ignem, vt dicitur 1. Cor. 3.

Ad tertium dicendum, quod pro tanto dicitur ſacramentum baptiſmi eſſe de neceſsitate ſaluris, quia non poteſt eſſe homini ſalus, niſi ſaltem in voluntate habeatur, quæ apud Deum reputatur pro facto.

Art.

Digitized by Google

386

Art. 3. *Vtrum baptiſmus ſit differendus?*

AD tertium ſic proceditur. Videtur quod baptiſmus ſit differendus. Dicit enim Leo Papa *, Duo tempora, id eſt, Paſcha, & Pentecoſte ad baptizandum à Romano Pontifice legitime præfixa ſunt: vnde dilectionem veſtram monemus, vt nullos alios dies huic obſeruationi miſceatis. Videtur ergo, quod oporteat non ſtatim aliquem baptizari, ſed vſque ad prædicta tempora baptiſmum differri.

4.d.4. q. 3 a.1.q. 2.& diſ. 17.q.3. a.1.q.4. c.& mal. q.4. a.1.

** habetur de cōſ. d. 4 c. Duo tempora. Et ſumitur ex ep. eius 4. cap 5.*

† in conc. Agath. cap.15.

¶ 2. Præterea, In Concil. Agathenſi † legitur, Iudæi, quorum perfidia frequenter ad vomitum redit, ſi ad leges Catholicas venire voluerint, octo menſes inter catechumenos Eccleſiæ limen introeant: & ſi pura fide venire noſcantur, tunc demum baptiſmi gratiam mereantur. Non ergo ſtatim ſunt homines baptizandi, ſed vſque ad certum tempus eſt differendum baptiſma.

¶ 3. Præterea, Sicut dicitur Iſaï. 27. Iſte eſt omnis fructus, vt auferatur peccatum. Sed magis videtur auferri peccatum vel etiam diminui, ſi baptiſmus diu differatur. Primo quidem, quia peccantes poſt baptiſmum, grauius peccant: ſecundum illud Hebr. 10. Quāto magis putatis deteriora mereri ſupplicia, qui ſanguinem teſtamenti pollutum duxerit: in quo ſanctificatus eſt, ſcilicet per baptiſmum? Secundo, quia baptiſmus tollit peccata præterita, non autem futura: vnde quanto magis baptiſmus differtur, tanto plura peccata tollit. Videtur ergo, quod baptiſmus debeat diu differri.

SED contra eſt, quod dicitur Eccl. 5. Non tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem. Sed perfecta conuerſio ad Deum, eſt eorum, qui regenerantur in Chriſto per baptiſmum. Non ergo debet baptiſmus differri de die in diem.

RESPONDEO dicendum, quod circa hoc diſtinguendum eſt, vtrum ſint baptizandi pueri, vel adulti. Si enim pueri ſint baptizandi, non eſt differendum baptiſma. Primo quidem, quia non expectatur in eis maior inſtructio, aut etiam plenior conuerſio. Secundo, propter periculum mortis: quia non poteſt eis alio remedio ſubueniri, niſi per ſacramentum baptiſmi. Adultis vero ſubueniri poteſt per ſolum baptiſmi deſiderium, vt ſupra dictum * eſt. ** art. præ.* Et ideo adultis non ſtatim, cum conuertuntur, eſt ſacramentum baptiſmi conferendum: ſed oportet differre vſque ad aliquod certum tempus. Primo quidem, propter cautelam Eccleſiæ, ne decipiatur, ſacramentum ficte accedentibus conferens: ſecundum illud 1. Ioann. 4. Nolite

om

omni ſpiritui credere, ſed probate ſpiritus ſi ex Deo ſint. Quæ quidem probatio ſumitur de accedentibus ad baptiſmum, quando per aliquod ſpatium, eorum fides & mores examinantur. Secundo, hoc eſt neceſſarium ad vtilitatem eorum, qui baptizantur: quia aliquo temporis ſpatio indigent, ad hoc quod plene inſtruantur de fide, & exercitentur in his, quæ pertinent ad vitam Chriſtianam. Tertio, hoc eſt neceſſarium ad quandam reuerentiam ſacramenti, dum in ſolemnitatibus præcipuis, ſcilicet Paſchæ & Pentecoſtes homines ad baptiſmum admittuntur, & ita deuotius ſacramentum ſuſcipiunt. Hæc tamen dilatio eſt prætermittenda duplici ratione. Primo quidem, quando illi qui ſunt baptizandi, apparent perfecte inſtructi in fide, & ad baptiſmum idonei; ſicut Philippus ſtatim baptizauit Eunuchum (vt habetur Act. 8.) & Petrus Cornelium, & eos qui cum eo erant; vt habetur Act. 10. Secundo, propter infirmitatem, aut aliquod periculum mortis. Vnde Leo Papa * dicit, Hi qui neceſſitate mortis, ægritudinis, obſidionis, perſecutionis, & naufragij, vrgentur, omni tempore debent baptizari. Si tamen aliquis morte præueniatur, articulo neceſſitatis ſacramentum excludente, dum expectat tempus ab Eccleſia inſtitutum, ſaluatur, licet per ignem, vt ſupra dictum eſt *. Peccat autem ſi vltra tempus inſtitutum ab Eccleſia, differat accipere baptiſmum, niſi ex cauſa neceſſaria, & licentia prælatorum Eccleſiæ. Sed tamen & hoc peccatum cum aliis deleri poteſt per ſuccedentem contritionem, quæ ſupplet vicem baptiſmi, vt ſupra dictum eſt *.

habetur de conſe. d. 4. c. ſi. qui neceſſitate, ſumitur ex epiſ. eius 4. 6 6.

† ar. præ. ad 2.

in co. art. & ar. pr.

Ad primum ergo dicendum, quod illud mandatum Leonis Papæ de obſeruandis duobus temporibus in baptiſmo, intelligendum eſt de adultis; excepto tamen periculo mortis, quod ſemper in pueris eſt timendum, vt dictum eſt *.

in co. art.

Ad ſecundum dicendum, quod illud de Iudæis, eſt inſtitutum ad Eccleſiæ cautelam, ne ſimplicium fidem corrumpant, ſi non fuerint plene conuerſi. Et tamen vt ibidem ſubditur, ſi infra tempus præſcriptum aliquod periculum infirmitatis incurrerint, debent baptizari.

Ad tertium dicendum, quod baptiſmus per gratiam quam confert, non ſolum remouet peccata præterita, ſed etiam impedit peccata futura ne fiant. Hoc autem præcipuè deſiderandum eſt, vt homines non peccent. Secundario autem, vt leuius peccent, vel etiam vt eorum peccata mundentur: ſecundum illud 1. Ioannis ſecundo, Filioli mei hæc ſcribo vobis, vt non peccetis: ſed & ſi quis peccauerit, aduocatum

habemus

Digitized by Google

habemus apud patrem, Ieſum Chriſtum iuſtum; & ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris.

Art. 4. *Vtrum peccatores ſint baptizandi?* 287

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod peccatores ſint baptizandi. Dicitur enim Zach. 13. In die illa erit fons patens domui Dauid, & habitantibus Hieruſalem, in ablutionem peccatoris & menſtruatæ. Quod quidem intelligitur de fonte baptiſmali. Ergo videtur, quod ſacramentum baptiſmi ſit etiam peccatoribus exhibendum. *inf. art. 8. ad 4.*

¶ 2. Præterea, Dominus dicit Matth. 9. Non eſt opus valentibus medicus, ſed male habentibus. Male autem habentes, ſunt peccatores. Cum igitur ſpiritualis medici, ſcilicet Chriſti medicina ſit baptiſmus, videtur quod peccatoribus ſit ſacramentum baptiſmi exhibendum.

¶ 3. Præterea, Nullum ſubſidium debet peccatoribus ſubtrahi. Sed peccatores baptizati, ex ipſo charactere baptiſmali ſpiritualiter adiuuantur, cum ſit quædam diſpoſitio ad gratiam. Ergo videtur, quod ſacramentum baptiſmi ſit peccatoribus exhibendum.

SED contra eſt, quod Auguſtinus dicit, Qui creauit te ſine te, non iuſtificabit te ſine te. Sed peccator cum habeat voluntatem non diſpoſitam, non cooperatur Deo, immo magis contrarium operatur. Ergo fruſtra adhiberetur ſibi baptiſmus ad iuſtificationem non diſpoſito.

RESPONDEO dicendum, quod aliquis poteſt dici peccator dupliciter. Vno modo propter maculam & reatum præteritum. Et ſic peccatoribus eſt ſacramentum baptiſmi conferendum: quia eſt ad hoc ſpecialiter inſtitutum, vt per ipſum peccatorum ſordes mundentur, ſecundum illud Epheſ. 5. Mundans eam (ſcilicet Eccleſiam) lauacro aquæ in verbo vitæ. Alio modo poteſt dici aliquis peccator ex voluntate peccandi, & propoſito perſiſtendi in peccato. Et ſic peccatoribus non eſt ſacramentum baptiſmi conferendum, primo quidem, quia per baptiſmum homines Chriſto incorporantur: ſecundum illud Gal. 3. Quicumque in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Quamdiu autem aliquis habet voluntatem peccandi, non poteſt eſſe Chriſto coniunctus: ſecundum illud 2. Cor. 6. Quæ principatio iuſtitiæ cum iniquitate? Vnde & Aug. dicit in lib. * de pœnit. quod nullus ſuæ voluntatis arbiter conſtitutus, poteſt nouam vitam inchoare, niſi eum veteris vitæ pœniteat. Secundo, quia in operibus Chriſti & Eccleſiæ nihil debet fieri fruſtra. Fruſtra autem eſt, quod non pertingit ad finem *cap. 2. non procul à princ. to. 9.*

ad

ad quem eſt ordinatum. Nullus autem habens voluntatem peccandi, ſimul poteſt à peccato mundari, ad quod ordinatur baptiſmus: quia hoc eſſet ponere contradictoria eſſe ſimul. Tertio, quia in ſacramentalibus ſignis non debet eſſe aliqua falſitas. Eſt autem ſignum falſum, cui res ſignificata non reſpondet. Ex hoc autem, quod aliquis lauandum ſe præbet per baptiſmum, ſignificatur, quod ſe diſponat ad interiorem ablutionem. Quod non contingit de eo, qui habet propoſitum perſiſtendi in peccato. Vnde manifeſtum eſt, quod talibus ſacramentum baptiſmi non eſt conferendum.

Ad primum ergo dicendum, quod illud verbum eſt intelligendum de peccatoribus, qui habent voluntatem recedendi à peccato.

Ad ſecundum dicendum, quod ſpiritualis medicus, ſcilicet Chriſtus, operatur dupliciter. Vno modo interius per ſeipſum: & ſic præparat voluntatem hominis, vt bonum velit, & malum odiat. Alio modo operatur per miniſtros, exterius adhibendo ſacramenta: & ſic operatur perficiendo exterius id quod eſt interius inchoatum. Et ideo ſacramentum baptiſmi non eſt exhibendum, niſi ei in quo interioris conuerſionis aliquod ſignum apparet; ſicut nec medicina corporalis adhibetur infirmo, niſi in eo aliquis motus vitalis naturæ appareat.

Ad tertium dicendum, quod baptiſmus eſt fidei ſacramentum. Fides autem informis non ſufficit ad ſalutem, nec ipſa eſt fundamentum: ſed ſola fides formata, quæ per dilectionem operatur, vt Auguſt. dicit in lib. * de fide & operibus. Vnde nec ſacramentum baptiſmi ſalutem conferre poteſt cum voluntate peccandi: quæ fidei formam excludit. Non eſt autem per impreſſionem characteris baptiſmalis aliquis diſponendus ad gratiam, quamdiu in eo apparet voluntas peccandi: quia Deus neminem ad virtutem compellit, ſicut Damaſc. † dicit.

* c. 16. tom. 4.
† l. 2. ort. fid. c. 30.

388

ſup. q. 49. a. 3. ad 2. & inf. a. 6. co. & 7. d 6 qu. 1. a. 1. q. 1. c. & 3. d. 19. a. 3 q. 2. ad 1. & 4. d. 6. q. 1. a. 1. q. 1. c. & 4. con. c. 58 & Ro. 11. le. 4. col. 4. & 5.

Art. 5. *Vtrum peccatoribus baptizatis ſint imponenda opera ſatisfactoria?*

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod peccatoribus baptizatis ſint opera ſatisfactoria imponenda. Hoc enim ad iuſtitiam Dei pertinere videtur, vt pro quolibet peccato aliquis puniatur: ſecundum illud Eccleſ. vlt. Cuncta quæ fiunt, adducet Deus in iudicium. Sed opera ſatisfactoria imponuntur peccatoribus in pœnam præteritorum peccatorum. Ergo videtur, quod peccatoribus baptizatis ſint opera ſatisfactoria imponenda.

¶ 2. Præ

¶ 2. Præterea, Per opera ſatisfactoria exercitantur peccatores de nouo conuerſi ad iuſtitiam, & ſubtrahuntur eis occaſiones peccandi: nam ſatisfacere eſt peccatorum cauſas excidere, & peccatis aditum non indulgere. Sed hoc maximè eſt neceſſarium nuper baptizatis. Ergo videtur, quod baptizatis ſint opera ſatisfactoria iniungenda.

¶ 3. Præterea, Non minus debitum eſt, vt homo Deo ſatisfaciat, quam proximo. Sed nuper baptizatis iniungendum eſt, vt ſatisfaciant proximis, ſi eos læſerint. Ergo etiam eſt eis iniungendum, vt Deo ſatisfaciant per opera pœnitentiæ.

SED contra eſt, quod Ambroſ. * ſuper illud Roman. 11. Sine pœnitentia ſunt dona & vocatio Dei, dicit, Gratia Dei in baptiſmo non requirit gemitum neque planctum, vel etiam opus aliquod: ſed ſolam fidem, & omnia gratis condonat. ** eſt gloſ. D. Amb. in illu locum, to. 5.*

RESPONDEO dicendum, quod ſicut Apoſt. dicit Rom. 6. Quicumque baptizati ſumus in Chriſto, in morte ipſius baptizati ſumus: conſepulti enim ſumus ei per baptiſmum in mortem, ita ſcilicet quod homo, per baptiſmum incorporatur ipſi morti Chriſti. Manifeſtum eſt autem ex ſupradictis *, quod mors Chriſti ſatisfactoria fuit ſufficienter pro peccatis, non ſolum noſtris, ſed etiam totius mundi, vt dicitur 1. Ioan. 2. Et ideo ei qui baptizatur, pro quibuſcumque peccatis, non eſt aliqua ſatisfactio iniungenda: hoc enim eſſet iniuriam facere paſſioni & morti Chriſti, quaſi ipſa non eſſet ſufficiens ad plenariam ſatisfactionem pro peccatis baptizatorum. *qu. 9. & 48.*

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut Auguſt. * dicit in lib. de baptiſmo paruulorum, ad hoc baptiſmus valet, vt baptizati Chriſto incorporentur, vt membra eius. Vnde ipſa pœna Chriſti fuit ſatisfactoria pro peccatis baptizatorum, ſicut & pœna vnius membri poteſt eſſe ſatisfactoria pro peccato alterius membri. Vnde Iſai. 53. dicitur, Vere languores noſtros ipſe tulit, & dolores noſtros ipſe portauit. *lib. 1. de bapt. par. cap 26. à me. to. 7.*

Ad ſecundum dicendum, quod nuper baptizati, exercitandi ſunt ad iuſtitiam, non per opera pœnalia, ſed per opera facilia: vt quaſi quodam lacte facilis exercitij promoueantur ad perfectiora: vt gloſſ. * dicit ſuper illud Pſal. 130. Sicut ablactatus eſt ſuper matre ſua. Vnde & Dominus diſcipulos ſuos de nouo conuerſos, à ieiunio excuſauit: vt patet Matth. 9. Et hoc eſt, quod dicitur primæ Petri ſecundo, Sicut modo geniti infantes, lac concupiſcite, vt in eo creſcatis in ſalutem. *gloſſ. ord. ibi.*

Ad

Digitized by Google

Ad tertium dicendum, quod reſtituere male ablata proximis, & ſatisfacere eis de iniuriis illatis, eſt ceſſare à peccando: quia hoc ipſum, quod eſt detinere aliena, & proximum læſum non placare, eſt peccatum. Et ideo peccatoribus baptizatis iniungendum eſt, quod ſatisfaciant proximis: ſicut & quod deſiſtant à peccato: non eſt autem eis iniungendum, quod pro peccatis præteritis aliquam pœnam patiantur.

389 Art. 6. *Vtrum peccatores ad baptiſmum accedentes teneantur ſua peccata confiteri?*

3. diſ. 19. a. 3. q. 2. ad 1. & 4. con. c. 58. & Ro. 11. le. 4. col. 4. & 5.

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod peccatores ad baptiſmum accedentes, teneantur ſua peccata confiteri. Dicitur enim Matth. 3. quod baptizabantur multi à Ioanne in Iordane, confitentes peccata ſua. Sed baptiſmus Chriſti eſt perfectior, quam baptiſmus Ioannis. Ergo videtur, quod multo magis illi qui ſunt baptizandi baptiſmo Chriſti, debeant ſua peccata confiteri.

¶ 2. Præterea, Prouerb. 28. dicitur. Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur: qui autem confeſſus fuerit, & reliquerit ea, miſericordiam conſequetur. Sed ad hoc aliqui baptizantur, vt de peccatis ſuis miſericordiam conſequantur. Ergo baptizandi debent ſua peccata confiteri.

¶ 3. Præterea, Pœnitentia requiritur ante baptiſmum, ſecundum illud Actuum 2. Agite pœnitentiam, & baptizetur vnuſquiſque veſtrum. Sed confeſsio eſt pars pœnitentiæ. Ergo videtur, quod confeſsio peccatorum requiratur ante baptiſmum.

SED contra eſt, quod confeſsio peccatorum debet eſſe cum fletu. Dicit enim Aug. * in lib. de pœnitentia, Omnis iſta varietas confitenda eſt & deflenda. Sed ſicut Ambr. † dicit, gratia Dei in baptiſmo non requirit gemitum neque planctum. Ergo à baptizandis non eſt requirenda confeſsio peccatorum.

** c. 14. nõ procul à prin. to. 4. & habetur de pœnit. d. 5. c. 1. ante med.*

† ad Ro. 11. ſuper illud ſine pœn. ſunt dona Dei tom. 5.

RESPONDEO dicendum, quod duplex eſt peccatorum confeſsio. Vna quidem interior, quæ fit Deo: & talis confeſsio peccatorum requiritur ante baptiſmum, vt ſcilicet homo ſua peccata recogitans, de eis doleat. Non enim poteſt inchoare nouam vitam, niſi pœniteat eum veteris vitæ, vt dicit Auguſtinus * in libro de pœnitentia. Alia vero eſt confeſsio peccatorum exterior, quæ fit ſacerdoti: & talis confeſsio non requiritur ante baptiſmum. Primo quidem, quia talis confeſsio cum reſpiciat perſonam miniſtri, pertinet ad pœnitentiæ ſacramentum, quod non requiritur ante baptiſmum: quia eſt ianua omnium ſacramentorum. Secundo, quia confeſsio exterior, quæ

** c. 2. non procul à prin. to. 9.*

Digitized by Google

quæ fit ſacerdoti, ordinatur ad hoc, quod ſacerdos confitentem abſoluat à peccatis, & liget ad opera ſatisfactoria, quæ baptizatis non ſunt imponenda, vt ſupra dictum eſt *. Nec etiam baptizati indigent remiſsione peccatorum per claues Eccleſiæ, quibus omnia remittuntur per baptiſmum. Tertio, quia ipſa particularis confeſsio homini facta, eſt pœnoſa propter verecundiam confitentis: Baptizato autem nulla exterior pœna imponitur. Et ideo à baptizatis non requiritur ſpecialis confeſsio peccatorum: ſed ſufficit generalis, quam faciunt, cum ſecundum ritum Eccleſiæ abrenuntiant Satanæ & omnibus pompis eius. Et hoc modo dicit quædam gloſ. * Matth. 3. quod in baptiſmo Ioannis, exemplum dabatur baptizandis confitendi peccata, & promittendi meliora. Si qui tamen baptizandi, ex deuotione ſua peccata confiteri vellent, eſſet eorum confeſsio audienda, non ad hoc quod eis ſatisfactio imponeretur: ſed ad hoc quod contra peccata conſueta eis ſpiritualis informatio vitæ traderetur. *art. præ.* *in gl. or. ſup. illud Exibant, vt baptizarentur ab eo.*

Ad primum ergo dicendum, quod in baptiſmo Ioannis non remittebantur peccata: ſed erat baptiſmus pœnitentiæ. Et ideo conuenienter accedentes ad illud baptiſma, confitebantur peccata: vt ſecundum qualitatem peccatorum, eis pœnitentia determinaretur. Sed baptiſmus Chriſti eſt ſine exteriori pænitentia, vt Ambroſius * dicit. Vnde non eſt ſimilis ratio. *loco cit. in arg. ſed contra.*

Ad ſecundum dicendum, quod baptizatis ſufficit confeſsio interior Deo facta, & etiam exterior generalis, ad hoc quod dirigantur, & miſericordiam conſequantur. Nec requiritur confeſsio ſpecialis exterior, ſicut dictum eſt *. *in corpore art.*

Ad tertium dicendum, quod confeſsio eſt pars pœnitentiæ ſacramentalis, quæ non requiritur ante baptiſmum, vt dictum eſt *: ſed requiritur interioris pœnitentiæ virtus. *in corpore art.*

Art. 7. *Vtrum ex parte baptizati requiratur intentio ſuſcipiendi ſacramentum baptiſmi?* 390

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quod ex parte baptizati non requiratur intentio ſuſcipiendi ſacramentum baptiſmi. Baptizatus enim ſe habet ſicut patiens in ſacramento. Intentio autem non requiritur ex parte patientis, ſed ex parte agentis. Ergo videtur quod ex parte baptizati, non requiratur intentio ſuſcipiendi baptiſmum. *inf. q. 69. a. 9 & 4. d. 6. q. 1. a. 2. q. 3. & d. 7. q. 1. a. 2. q. 4. cor.*

¶ 2. Præterea, Si prætermittatur id quod requiritur ad baptiſmum, homo eſt denuo baptizandus: ſicut cum prætermittitur inuocatio Trinitatis, vt ſupra

pra

q.66.a.8. pra dictum eſt*. Sed ex hoc non videtur aliquis eſſe denuo baptizandus, quod intentionem non habebat ſuſcipiendi baptiſmum: alioquin cum de intentione baptizati non conſtet, quilibet poſſet petere ſe denuo baptizari propter intentionis defectum. Non videtur ergo quod intentio requiratur ex parte baptizati, vt ſuſcipiat ſacramentum.

¶ 3. Præterea, Baptiſmus contra peccatum originale datur. Sed originale peccatum contrahitur ſine intentione naſcentis. Ergo baptiſmus (vt videtur) intentionem non requirit ex parte baptizati.

SED contra eſt, quod ſecundum ritum Eccleſiæ baptizandi profitentur ſe petere ab Eccleſia baptiſmum, per quod profitentur ſuam intentionem de ſuſceptione ſacramenti.

RESPONDEO dicendum, quod per baptiſmum aliquis moritur veteri vitæ peccati, & incipit quamdam vitæ nouitatem: ſecundum illud Rom. 6. Conſepulti ſumus Chriſto per baptiſmum in mortem: vt quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Et ideo ſicut ad hoc quod homo moriatur veteri vitæ, requiritur ſecundum Aug.* in habente vſum liberi arbitrij, voluntas, qua eum veteris vitæ pœniteat; ita requiritur voluntas, qua intendat vitæ nouitatem cuius principium eſt ipſa ſuſceptio ſacramenti. Et ideo ex parte baptizati, requiritur voluntas, ſiue intentio ſuſcipiendi ſacramentum.

in lib. de med pœni. c. 2. non longe à prin. tom. 9.

Ad primum ergo dicendum, quod in iuſtificatione, quæ fit per baptiſmum, non eſt paſsio coacta, ſed voluntaria. Et ideo requiritur intentio recipiendi id quod ei datur.

Ad ſecundum dicendum, quod ſi in adulto deeſſet intentio ſuſcipiendi ſacramentum, eſſet rebaptizandus. Si tamen hoc non conſtaret, eſſet dicendum, Si non es baptizatus, ego te baptizo.

Ad tertium dicendum, quod baptiſmus ordinatur non ſolum contra originale peccatum, ſed etiam contra actualia, quæ per voluntatem & intentionem cauſantur.

391 Art. 8. *Vtrum fides requiratur ex parte baptizati?*

4. d. 6. q. 1. a. 3. q. 1. c. qu. 2. a. 2. q. 3. cor. & d. 9. a. q. 2. ad 2.

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quod fides requiratur ex parte baptizati. Sacramentum enim baptiſmi à Chriſto eſt inſtitutum. Sed Chriſtus formam baptiſmi tradens, fidem baptiſmo præmittit, dicens Mar. vlt. Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit. Ergo videtur quod niſi ſit fides, non poſsit eſſe ſacramentum baptiſmi.

¶ 2. Præ

Digitized by Google

¶ 2. Præterea, Nihil fruſtra in ſacramentis Eccleſiæ agitur. Sed ſecundum ritum Eccleſiæ, ille qui accedit ad baptiſmum, de fide interrogatur, cum dicitur, Credis in Deum patrem, &c. Ergo videtur, quod fides ad baptiſmum requiratur.

¶ 3. Præterea, Ad baptiſmum requiritur intentio ſuſcipiendi ſacramentum. Sed hoc non poteſt eſſe ſine recta fide, cum baptiſmus ſit rectæ fidei ſacramentum: per eum enim incorporantur homines Chriſto (vt *lib. 1 de* Auguſt.* dicit in lib. de baptiſmo paruulorum) hoc *pec. mer.* autem non poteſt eſſe ſine recta fide, ſecundum illud *& rem. c.* Epheſ. 3. Habitare Chriſtum per fidem in cordibus *26. à me.* veſtris. Ergo videtur, quod ille qui non habet re- *tom. 7.* ctam fidem, non poſsit ſuſcipere ſacramentum baptiſmi.

¶ 4. Præterea, Infidelitas eſt grauiſsimum peccatum, vt in 2. parte habitum eſt*. Sed permanentes in pec- *2. 2 q. 10.* cato, non ſunt baptizandi. Ergo etiam nec permanen- *art. 3.* tes in infidelitate.

SED contra eſt, quod Greg.* ſcribens Quirino Epi- *in reg. li.* ſcopo, dicit, Ab antiqua Patrũ inſtitutione didicimus, *9. epi 61.* vt qui apud hæreſim, in Trinitatis nomine baptizan- *non longe* tur, cum ad ſanctam Eccleſiam redeunt, aut vnctione *à pr. &* chriſmatis, aut impoſitione manus, aut ſola profeſsio- *habetur* ne fidei: ad ſinum matris Eccleſiæ reuocentur. Hoc *de cõſ. d.* autem non eſſet, ſi recta fides eſſet de neceſsitate ba- *4. c. 44.* ptiſmi. Non ergo recta fides ex neceſsitate requiritur ad ſuſceptionem baptiſmi.

RESPONDEO dicendum, quod ſicut ex dictis patet*, duo efficiuntur in anima per baptiſmum, *q 61 a. 6* ſcilicet character, & gratia. Dupliciter ergo aliquid ex *& q. 69* neceſsitate requiritur ad baptiſmum. Vno modo ſine *a. 4. & 6.* quo gratia haberi non poteſt, quæ eſt vltimus effectus ſacramenti. Et hoc modo recta fides ex neceſsitate requiritur ad baptiſmum: quia ſicut dicitur Roman. 3. Iuſtitia Dei eſt per fidem Ieſu Chriſti. Alio modo requiritur aliquid ex neceſsitate ad baptiſmum, ſine quo character baptiſmatis imprimi non poteſt. Et ſic recta fides baptizati non requiritur ex neceſsitate ad baptiſmum, ſicut nec recta fides baptizantis, dummodo adſint cætera, quæ ſunt de neceſsitate ſacramenti. Non enim ſacramentum perficitur per iuſtitiam hominis dantis vel ſuſcipientis baptiſmum, ſed per virtutem Dei.

Ad primum ergo dicendum, quod Dominus loquitur ibi de baptiſmo, ſecundum quod perducit homines ad ſalutem per gratiam iuſtificantem. Quod quidem ſine recta fide eſſe non poteſt: & ideo ſignan

Digitized by Google

gnanter dicit, Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit.

Ad ſecundum dicendum, quod Eccleſia intendit homines baptizare, vt emundentur à peccato: ſecundum illud Iſai. 27. Hic eſt omnis fructus, vt auferatur peccatum. Et ideo quantum eſt de ſe, non intendit dare baptiſmum niſi habentibus rectam fidem, ſine, qua non eſt remiſsio peccatorum. Et propter hoc interrogat accedentes ad baptiſmum, an credant. Si tamen ſine recta fide aliquis baptiſmum ſuſcipiat extra Eccleſiam, non percipit illud ad ſuam ſalutem. Vnde Aug. * dicit, Eccleſia paradiſo comparata indicat nobis, poſſe quidem baptiſmum eius, homines etiam foris accipere, ſed ſalutem beatitudinis extra eam neminem percipere vel tenere.

[*l. 4. de baptiſ. contra Dona. in prin. c.7.*]

Ad tertium dicendum, quod etiam non habens rectam fidem circa alios articulos, poteſt habere rectam fidem circa ſacramentum baptiſmi: & ita non impeditur, quin poſsit habere intentionem ſuſcipiendi ſacramentum baptiſmi. Si tamen etiam circa hoc ſacramentum non recte ſentiat, ſufficit ad perceptionem ſacramenti generalis intentio, qua intendit ſuſcipere baptiſmum, ſicut Chriſtus inſtituit, & ſicut Eccleſia tradit.

Ad quartum dicendum, quod ſicut ſacramentum baptiſmi non eſt conferendum ei, qui non vult ab aliis peccatis recedere, ita etiam nec ei qui non vult infidelitatem deſerere. Vterque tamen ſuſcipit ſacramentum, ſi ei conferatur, licet non ad ſalutem.

392

Art. 9. *Vtrum pueri ſint baptizandi?*

[*4.d. 4.q. 3.a.1.q.1 & Mal. q.4.a.1. co pr. & quo.4. a. 10.cor.et quo. 9.a. 22.cor.*]

AD nonum ſic proceditur. Videtur, quod pueri non ſint baptizandi. In eo enim qui baptizatur, requiritur intentio ſuſcipiendi ſacramentum: vt ſupra dictum eſt *. Huiuſmodi autem intentionem non poſſunt pueri habere, cum non habeant vſum liberi arbitrij. Ergo videtur quod non poſsint ſuſcipere ſacramentum baptiſmi.

[**art.7. huius q. †q.65.a.1 * in li.de præd. ſāncto.c.5.in fin.to.7.*]

¶ 2. Præterea, Baptiſmus eſt fidei ſacramentum, vt ſupra dictum eſt *. Sed pueri non habent fidem, quæ conſiſtit in credentium voluntate, vt Auguſt. * dicit ſuper Ioannem. Nec etiam poteſt dici quod ſaluentur in fide parentum: quia quandoque parentes ſunt infideles, & ſic magis per eorum infidelitatem damnarentur. Ergo videtur quod pueri non poſsint baptizari.

¶ 3. Præterea, 1. Petr. 3. dicitur, quod homines ſaluos facit baptiſma, non carnis depoſitio ſordium, ſed conſcientiæ bonæ interrogatio in Deum. Sed pueri

Digitized by Google

ri neque conſcientiam habent bonam vel malam) cum non habeant vſum rationis;) neque etiam conuenienter ipſi interrogantur, cum non intelligant. Non ergo pueri debent baptizari.

SED contra eſt, quod Dion. * dicit vlt. cap. Eccl. hier. Diuini noſtri duces, ſcilicet Apoſtoli, probauerunt infantes recipi ad baptiſmum. *non procul à fin.*

RESPONDEO dicendum, quod ſicut Apoſtolus dicit. Rom. 5. Si vnius delicto, mors regnauit per vnum, ſcilicet per Adam, multo magis abundantiam gratiæ & donationis & iuſtitiæ accipientes, in vita regnabunt per vnum Ieſum Chriſtum. Pueri autem ex peccato Adæ, peccatum originale contrahunt *. Quod patet ex hoc, quod ſunt mortalitati ſubiecti quæ per peccatum primi hominis in omnes pertranſiit, vt Apoſtolus ibidem dicit. Vnde multo magis pueri poſſunt per Chriſtum gratiam accipere, vt regnent in vita æterna. Ipſe autem Dominus dicit Ioannis 3. quod niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei. Vnde neceſſarium fuit pueros baptizari: vt ſicut per Adam damnationem incurrerunt naſcendo *, ita per Chriſtum ſalutem conſequantur renaſcendo †. *vt dicit Aug. l. 5. Hypog. & lib. 1. de pecc. mer. & rem. c. 18. t. 7.* *Aug. de Geneſ. ad litt. li. 10 c. 11. t. 3.* *† con. Iul. l. c 2. tom. 1.*

Fuit etiam conueniens pueros baptizari, vt à pueritia nutriti in his quæ ſunt Chriſtianæ vitæ, firmius in ea perſeuerent ſecundum illud Prouerb. 22. Adoleſcens iuxta viam ſuam, etiam cum ſenuerit non recedet ab ea. Et hanc rationem aſsignat Dionyſ. † vlt. c. Eccleſ. hier. *† nō procul à fin.*

Ad primum ergo dicendum, quod regeneratio ſpiritualis, quæ fit per baptiſmum, eſt quodammodo ſimilis natiuitati carnali, quantum ad hoc, quod ſicut pueri in maternis vteris conſtituti, non per ſeipſos nutrimentum accipiunt, ſed ex nutrimento matris ſuſtentantur: ita etiam pueri nondum habentes vſum rationis, quaſi in vtero matris Eccleſiæ conſtituti, non per ſeipſos, ſed per actum Eccleſiæ ſalutem ſuſcipiunt. Vnde Auguſtinus dicit in † libro de peccatorum meritis & remiſsione, Mater Eccleſia os maternum paruulis præbet, vt ſacris myſteriis imbuantur: quia nondum poſſunt corde proprio credere ad iuſtitiam, nec ore proprio confiteri ad ſalutem *. Si autem propterea recte fideles vocantur, quoniam fidem per verba geſtantium quodammodo profitentur: cur etiam non pœnitentes habeantur, cum per eorumdem verba geſtantium, diabolo & huic ſeculo abrenuntiare monſtrentur? Et eadem ratione poſſunt dici intendentes, non per actum propriæ intentionis, cum ipſi *li. 1. c. 25. cir. fi. t. 7.* *eod. li. c. 19. cir. fin. to 7.*

Digitized by Google

quandoque contranitantur & plorent: ſed per actum eorum à quibus offeruntur.

epiſt. 23. tom. 2. Ad ſecundum dicendum, quod ſicut Auguſt. * ſcribens Bonifacio dicit, In Eccleſia Saluatoris paruuli per alios credunt, ſicut ex aliis quæ in baptiſmo remittuntur, peccata traxerunt. Nec impeditur eorum ſalus, ſi parentes ſint infideles: quia ſicut † Aug. dicit, eidem Bonifacio ſcribens, offeruntur paruuli ad percipiendam ſpiritualem gratiam, non tam ab eis, quorum geſtantur manibus (quamuis & ab ipſis, ſi & ipſi boni fideles ſunt,) quam ab vniuerſa ſocietate Sanctorum atque fidelium. Ab omnibus namque offerri recte intelliguntur, quibus placet quod offeruntur, & quorum charitate ad communionem ſancti Spiritus adiunguntur. Infidelitas autem propriorum parentum, etiam ſi eos poſt baptiſmum dæmoniorum ſacrificiis imbuere conentur, pueris non nocet; quia vt Auguſt. * ibidem dicit, puer ſemel generatus per aliorum voluntatem, deinceps non poteſt vinculo alienæ iniquitatis obſtringi, vbi nulla ſua voluntate conſentit, ſecundum illud Ezech. 18. Sicut anima patris mea eſt, ita & anima filij: anima quæ peccauerit, ipſa morietur. Sed ideo ex Adam traxit, quod ſacramenti illius gratia ſolueretur: quia nondum erat anima ſaparatim viuens. Fides autem vnius, immo totius Eccleſiæ, paruulo prodeſt per operationem Spiritus ſancti, qui vnit Eccleſiam, & bona vnius alteri communicat.

in eadem epi. 23. in med. to. 2.

ea. ep. 23. cir. prin. tom. 2. habetur de conſ. d. 4. c. 129

Ad tertium dicendum, quod ſicut puer cum baptizatur, non per ſeipſum, ſed per alios credit: ita non per ſeipſum, ſed per alios interrogatur: & interrogati confitentur fidem Eccleſiæ in perſona pueri, qui huic fidei aggregatur per fidei ſacramentum. Conſcientiam autem bonam conſequitur puer etiam in ſeipſo: non quidem actu, ſed habitu per gratiam iuſtificantem.

393 Art. 10. *Vtrum pueri Iudæorum vel aliorum infidelium ſint inuitis parentibus baptizandi?*

2. 2. q. 10 ar. 12. & quol. 2. a. 7. & 11. cor.

AD decimum ſic proceditur. Videtur, quod pueri Iudæorum vel aliorum infidelium ſint baptizandi, etiam inuitis parentibus. Magis enim debet homini ſubueniri contra periculum mortis æternæ, quam contra periculum mortis temporalis. Sed puero in periculo mortis temporalis exiſtenti eſt ſubueniendum, etiam ſi parentes per malitiam contraniterentur. Ergo multo magis eſt ſubueniendum pueris infidelium filiis, per baptiſmum contra periculum mortis æternæ, etiam inuitis parentibus.

¶ 2. Præ

Digitized by Google

¶ 2. Præterea, Filij ſeruorum ſunt ſerui, & in poteſtate dominorum. Sed Iudæi ſunt ſerui, & regum & principum, & quicumque etiam alij infideles. Ergo abſque omni iniuria poſſunt principes filios Iudæorum vel aliorum ſeruorum infidelium facere baptizari.

¶ 3. Præterea, Quilibet homo eſt magis Dei, à quo habet animam, quam patris carnalis, à quo habet corpus. Non eſt ergo iniuſtum, ſi pueri infidelium filij parentibus carnalibus auferantur, & Deo per baptiſmum conſecrentur.

SED contra eſt, quod in Decr * d.45. ex Conc. Tole. ſic dicitur de Iudæis, Præcepit ſancta ſynodus nemini deinceps ad credendum vim inferre: non enim tales inuiti ſaluandi ſunt, ſed volentes, vt integra ſit forma iuſtitiæ.

diſt.45. c. de Iudæis ex Conc. Tol.4. c.55.

RESPONDEO dicendum, quod pueri infidelium filij, aut habent vſum rationis, aut non habent. Si autem habent, iam quantum ad ea, quæ ſunt iuris diuini, vel naturalis, incipiunt ſuæ poteſtatis eſſe. Et ideo propria voluntate inuitis parentibus poſſunt baptiſmum ſuſcipere, ſicut & matrimonium contrahere. Et ideo tales licite moneri poſſunt & induci ad ſuſcipiendum baptiſmum. Si vero nondum habent vſum liberi arbitrij, ſecundum ius naturale ſunt ſub cura parentum, quamdiu ipſi ſibi prouidere non poſſunt: vnde etiam de pueris antiquorum dicitur, quod ſaluabantur in fide parentum. Et ideo contra iuſtitiam naturalem eſſet, ſi tales pueri inuitis parentibus baptizarentur: ſicut etiam ſi aliquis habens vſum rationis baptizaretur inuitus. Eſſet etiam periculoſum taliter filios infidelium baptizare: quia de facili ad infidelitatem redirent, propter naturalem affectum ad parentes. Et ideo non habet hoc Eccleſiæ conſuetudo, quod filij infidelium inuitis parentibus baptizentur.

Ad primum ergo dicendum, quod à morte corporali non eſt aliquis eripiendus contra ordinem iuris ciuilis: puta, ſi aliquis à ſuo iudice condemnetur ad mortem, nullus debet eum violenter à morte eripere. Vnde nec aliquis debet irrumpere ordinem iuris naturæ, quo filius eſt ſub cura patris, vt eum liberet à periculo mortis æternæ.

Ad ſecundum dicendum, quod Iudæi ſunt ſerui principum, ſeruitute ciuili, quæ non excludit ordinem iuris naturalis vel diuini.

Ad tertium dicendum, quod homo ordinatur ad Deum per rationem, per quam Deum cognoſcere

 poteſt.

Digitized by Google

poteſt. Vnde puer antequam vſum rationis habeat, naturali ordine ordinatur in Deum per rationem parentum, quorum curæ naturaliter ſubiacet; & ſecundum eorum diſpoſitionem ſunt circa ipſum diuina agenda.

394 Art. 11. *Vtrum pueri in maternis vteris poſiti, ſint baptizandi?*

4. d. 6. q. 1. a. 1. q. 1. & d. 23. q. 2. ar. 2. q. 1. ad 1. & 2. AD vndecimum ſic proceditur. Videtur, quod pueri in maternis vteris exiſtentes poſsint baptizari. Efficacius enim eſt donum Chriſti ad ſalutem, quam peccatum Adæ ad damnationem, vt Apoſt. dicit Roman. 5. Sed pueri in maternis vteris damnantur propter peccatum Adæ. Ergo multo magis ſaluari poſſunt per donum Chriſti: quod quidem fit per baptiſmum. Ergo pueri in maternis vteris exiſtentes poſſunt baptizari.

¶ 2. Præterea, Puer in vtero matris exiſtens, aliquid matris eſſe videtur. Sed baptizata matre, baptizatur quicquid eſt eius intra ipſam exiſtens. Ergo videtur, quod baptizata matre, baptizetur puer in vtero eius exiſtens.

¶ 3. Præterea, Mors æterna peior eſt, quam mors corporalis. Sed de duobus malis minus malum eſt eligendum. Si ergo puer in vtero matris exiſtens baptizari non poteſt, melius eſſet, quod mater aperiretur, & puer vi eductus baptizaretur, quam quod puer æternaliter damnaretur abſque baptiſmo decedens.

¶ 4. Præterea, Contingit quandoque, quod aliqua pars pueri prius egreditur: ſicut legitur Geneſ. 38. quod pariente Thamar, in ipſa effuſione infantium, vnus protulit manum, in qua obſtetrix ligauit coccinum dicens, Iſte egredietur prior: illo vero manum retrahente, egreſſus eſt alter. Quandoque autem in tali caſu imminet periculum mortis. Ergo videtur, quod illa pars debeat baptizari, puero adhuc in materno vtero exiſtente.

ep. 57. inter med. & fi. t. 2. SED contra eſt, quod Auguſt. * dicit in epiſt. ad Dardanum, Nemo renaſcitur niſi primo naſcatur. Sed baptiſmus eſt quædam ſpiritualis regeneratio. Non ergo debet aliquis baptizari priuſquam ex vtero naſcatur.

RESPONDEO dicendum, quod de neceſsitate baptiſmi eſt, quod corpus baptizandi aliquo modo aqua abluatur, cum baptiſmus ſit quædam ablutio: vt ſupra dictum eſt *. Corpus autem infan-
q. 66. a. 1. tis antequam naſcatur ex vtero, non poteſt aliquo modo ablui aqua, niſi forte dicatur, quod ablutio baptiſmalis, qua corpus matris lauatur, ad filium in

ventre

ventre exiſtentem perueniat. Sed hoc eſſe non poteſt: tum quia anima pueri, ad cuius ſanctificationem ordinatur baptiſmus, diſtincta eſt ab anima matris: tum quia corpus pueri animati, iam eſt formatum, & per conſequens à corpore matris diſtinctum. Et ideo baptiſmus quo mater baptizatur, non redundat in prolem, in vtero matris exiſtentem. Vnde Auguſt. * dicit contra Iulianum, Si ad matris corpus id quod in ea concipitur, pertinet, ita vt eius pars imputetur, non baptizaretur infans, cuius mater baptizata eſt aliquo mortis vrgente periculo, cum eum geſtaret in vtero. Nunc vero cum ipſe etiam, ſcilicet infans baptizetur, non vtique ad maternum corpus, cum eſſet in vtero, pertinebat. Et ita relinquitur, quod nullo modo infantes in maternis vteris exiſtentes, baptizari poſſunt.

lib.6.c.5. non longe ante me. tom.7.

Ad primum ergo dicendum, quod pueri in maternis vteris exiſtentes, nondum prodierunt in lucem, vt cum aliis hominibus vitam ducant. Vnde non poſſunt ſubiici actioni humanæ, vt per eorum miniſterium ſacramenta recipiant ad ſalutem. Poſſunt tamen ſubiici operationi Dei, apud quem viuunt, vt quodam priuilegio gratiæ ſanctificationem conſequantur: ſicut patet de ſanctificatis in vtero.

Ad ſecundum dicendum, quod membrum interius matris eſt aliquid eius per continuationem & vnionem naturalem partis ad totum. Puer autem in vtero matris exiſtens, eſt aliquid eius per quandam colligationem corporum diſtinctorum. Vnde non eſt ſimilis ratio.

Ad tertium dicendum, quod non ſunt facienda mala, vt veniant bona: vt dicitur Rom.3. & ideo non debet homo occidere matrem, vt baptizet puerum. Si tamen mater mortua fuerit viuente prole in vtero, debet aperiri, vt puer baptizetur.

Ad quartum dicendum, quod expectanda eſt totalis egreſsio pueri ex vtero ad baptiſmum, niſi mors immineat. Si tamen primo caput egrediatur, in quo fundantur omnes ſenſus, debet baptizari periculo imminente: & non eſt poſtea rebaptizandus, ſi eum perfectè naſci contigerit. Et videtur idem faciendum quæcumque alia pars egrediatur, periculo imminente. Quia tamen in nulla exteriorum partium integritas vitæ ita conſiſtit ſicut in capite, videtur quibuſdam quod propter dubium, quacumque alia parte corporis abluta, puer poſt perfectam natiuitatem ſit baptizandus ſub hac forma, Si non es baptizatus, ego te baptizo.

395 *Art.12. Vtrum furioſi & amentes debeant baptizari?*

4.d.4.q.3.a.1.q.3.& d.18.q.1.a.3.q.1.co.& ver.q.28.a.3.ad 2.
** a.7.huius q.*

AD duodecimum ſic proceditur. Videtur, quod furioſi & amentes non debeant baptizari. Ad ſuſceptionem enim baptiſmi requiritur intentio in eo qui baptizatur: vt ſupra dictum eſt *. Sed furioſi & amentes, cum careant vſu rationis, non poſſunt habere niſi inordinatam intentionem. Ergo non debent baptizari.

¶ 2. Præterea, Homo bruta animalia ſuperexcedit in hoc quod habet rationem. Sed furioſi & amentes non habent vſum rationis: & quandoque etiam in eis non expectatur, ſicut expectatur in pueris. Ergo videtur, quod ſicut bruta animalia non baptizantur, ita nec tales furioſi & amentes debeant baptizari.

¶ 3. Præterea, Magis eſt ligatus vſus rationis in furioſis vel amentibus, quam in dormientibus. Sed baptiſmus non conſueuit dari dormientibus. Ergo non debet dari amentibus & furioſis.

lib.4.c.4. parũ ante med. t.1.

SED contra eſt, quod Auguſt. dicit † 4. confeſſ. de amico ſuo, qui cum deſperaretur, baptizatus eſt neſciens: & tamen baptiſmus in eo efficaciam habuit. Ergo carentibus vſu rationis, aliquando baptiſmus dari debet.

RESPONDEO dicendum, quod circa amentes & furioſos eſt diſtinguendum. Quidam enim ſunt à natiuitate tales, nulla habentes lucida interualla: in quibus etiam nullus vſus rationis apparet. Et de talibus quantum ad baptiſmi ſuſceptionem, videtur eſſe idem iudicium & de pueris, qui baptizantur in fide Eccleſiæ, vt ſupra dictum eſt *. Alij vero ſunt amentes, qui ex ſana mente quam habuerunt prius, in amentiam inciderunt. Et tales ſunt iudicandi ſecundum voluntatem quam habuerunt, dum ſanæ mentis exiſterent. Et ideo ſi tunc apparuit in eis voluntas ſuſcipiendi baptiſmum, debet eis exhiberi in furia & amentia conſtitutis, etiam ſi tunc actu contradicant: alioquin ſi nulla voluntas ſuſcipiendi baptiſmum in eis apparuit, dum ſanæ mentis eſſent, non ſunt baptizandi †. Quidam vero ſunt, qui etſi à natiuitate fuerint furioſi vel amentes, habent tamen aliqua lucida interualla, in quibus recta ratione vti poſſunt. Vnde ſi tunc baptizari voluerint, baptizari poſſunt etiam in amentia conſtituti. Et debet eis tunc ſacramentum conferri, ſi periculum timeatur: alioquin melius eſt, vt tempus expectetur, in quo ſint ſanæ mentis, ad hoc quod deuotius ſuſcipiant ſacramentum. Si autem tempore lucidi interualli non appareat in eis voluntas ſuſcipiendi baptiſmum, baptizari non debent in amentia

** art.9 huius quæſt.*

† vt habetur in Decre. li.3. tit. 42.c.3. in fin.

Digitized by Google

amentia conſtituti. Quidam vero ſunt, qui etſi non omnino ſanæ mentis exiſtant, in tantum tamen ratione vtuntur, quod poſſunt de ſua ſalute cogitare, & intelligere ſacramenti virtutem. Et de talibus idem eſt iudicium, ſicut de his qui ſanæ mentis exiſtunt, qui baptizantur volentes, non autem inuiti.

Ad primum ergo dicendum, quod amentes qui numquam habuerunt, nec habent vſum rationis baptizantur ex intentione Eccleſiæ, ſicut & ex actu * Eccleſiæ credunt & pœnitent: ſicut ſupra de pueris dictum eſt †. Illi vero qui aliquo tempore habuerunt vel habent vſum rationis, ſecundum propriam intentionem baptizantur, quam habent vel habuerunt tempore ſanæ mentis. * *al* ritu. † *art. 9. huius quæſt.*

Ad ſecundum dicendum, quod furioſi vel amentes carent vſu rationis per accidens, ſcilicet propter aliquod impedimentum organi corporalis: non autem propter defectum animæ rationalis, ſicut bruta animalia. Vnde non eſt de his ſimilis ratio.

Ad tertium dicendum, quod dormientes non ſunt baptizandi, niſi periculum mortis immineat: in quo caſu baptizari debent, ſi prius in eis voluntas apparuit ſuſcipiendi baptiſmum, ſicut & de amentibus dictum eſt *. Sicut Aug. † narrat in 4. lib. confeſsio. de amico ſuo, qui baptizatus eſt neſciens, propter periculum mortis. * *in co. ar.* † *l. 4. c. 4. parũ ante med. t. 1.*

QVAESTIO LXIX.

De effectibus Baptiſmi, in decem articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de effectibus baptiſmi.

ET CIRCA hoc quæruntur decem.

¶ Primo, vtrum per baptiſmum auferantur omnia peccata?

¶ Secundo, vtrum per baptiſmum liberetur homo ab omni pœna?

¶ Tertio, vtrum baptiſmus auferat pœnalitates huius vitæ?

¶ Quarto, vtrum per baptiſmum conferantur homini gratia & virtutes?

¶ Quinto, de effectibus virtutum, qui per baptiſmum conferuntur.

¶ Sexto, vtrum etiam paruuli in baptiſmo gratias & virtutes accipiant?

¶ Septimo, vtrum per baptiſmum aperiatur baptizatis ianua regni cœleſtis?

¶ Octauo, vtrum baptiſmus æqualem effectum habeat in omnibus baptizatis?

Digitized by Google

¶ Nono, vtrum fictio impediat effectum baptiſmi?
¶ Decimo, vtrum recedente fictione, baptiſmus obtineat ſuum effectum?

396 Art. 1. *Vtrum per baptiſmum tollantur omnia peccata?*

2. diſ. 32. q. 1. ar. 1. & 4. d. 4. q. 2. a. 1. q. 1. & d. 17. q. 3. a. 5. q. 1. & 4. con. c. 59. & 71. cor. 2. & Heb. 6. eu. 3. fin.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod per baptiſmum non tollantur omnia peccata. Baptiſmus enim eſt quædam ſpiritualis regeneratio, quæ contraponitur generationi carnali. Sed per generationem carnalem homo contrahit ſolum originale peccatum. Ergo per baptiſmum ſoluitur ſolum originale peccatum.

¶ 2. Præterea, Pœnitentia eſt ſufficiens cauſa remiſſionis actualium peccatorum. Sed ante baptiſmum in adultis requiritur pœnitentia, ſecundum illud Act. 2. Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrum. Ergo baptiſmus nihil operatur circa remiſſionem actualium peccatorum.

Marc. 9. ſuper illud verbum, Hoc genus dæmoniorũ non eiicitur, niſi. tom. 9.

¶ 3. Præterea, Diuerſorum morborum diuerſæ ſunt medicinæ: quia ſicut Hieron. * dicit, non ſanat oculum, quod ſanat calcaneum. Sed peccatum originale, quod per baptiſmum tollitur, eſt aliud genus peccati à peccato actuali. Ergo non omnia peccata remittuntur per baptiſmum.

SED contra eſt, quod dicitur Ezech. 36. Effundam ſuper vos aquam mundam: & mundabimini ab omnibus inquinamentis veſtris.

RESPONDEO dicendum, quod ſicut Apoſtolus dicit Rom. 6. Quicumque baptizati ſumus in Chriſto Ieſu, in morte ipſius baptizati ſumus. Et poſtea concludit, Ita & vos exiſtimate vos mortuos quidem eſſe peccato, viuentes autem Deo in Chriſto Ieſu Domino noſtro. Ex quo patet, quod per baptiſmum homo moritur vetuſtati peccati, & incipit viuere nouitati gratiæ. Omne autem peccatum ad priſtinam vetuſtatem pertinet. Vnde conſequens eſt, quod omne peccatum per baptiſmum tollatur.

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut Apoſt. dicit Rom. 5. Peccatum Adæ non tantum poteſt, quantum poteſt donum Chriſti, quod in baptiſmo percipitur. Nam iudicium ex vno in condemnationem, gratia autem ex multis delictis in iuſtificationem. Vnde & Auguſt. * dicit in lib. de Baptiſmo paruulorum, quod generante carne tantummodo trahitur peccatum originale: regenerante autem Spiritu, non ſolum originalium, ſed etiam voluntariorum fit remiſſio peccatorum.

lib. 1. de peccat. meri. & remiſſ. c. 15. in fin. tom. 7.

Ad ſecundum dicendum, quod nullius peccati remiſſio fieri poteſt niſi per virtutem paſſionis Chriſti: vnde

vnde & Apoſt. dicit Hebr. 9. quod ſine ſanguinis effuſione non ſit remiſsio. Vnde motus humanæ voluntatis, qui eſt in pœnitente, non ſufficeret ad remiſsionem culpæ, niſi adeſſet fides paſsionis Chriſti, & propoſitum participandi ipſam, vel ſuſcipiendo baptiſmum, vel ſubiiciendo ſe clauibus Eccleſiæ. Et ideo quando aliquis adultus pœnitens ad baptiſmum accedit, conſequitur quidem remiſsionem omnium peccatorum ex propoſito baptiſmi, perfectius autem ex reali ſuſceptione baptiſmi.

Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit de particularibus medicinis. Baptiſmus autem operatur in virtute paſsionis Chriſti, quæ eſt vniuerſalis medicina omnium peccatorum. Et ideo per baptiſmum omnia peccata tolluntur.

397

Art. 2. Vtrum per baptiſmum liberetur homo ab omni reatu peccati?

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod per baptiſmum non liberetur homo ab omni reatu peccati. Dicit enim Apoſtolus Rom. 13. Quæ à Deo ſunt, ordinata ſunt. Sed culpa non ordinatur, niſi per pœnam, vt Aug. dicit *. Ergo per baptiſmum non tollitur reatus pœnæ præcedentium peccatorum.

¶ 2. Præterea, Effectus ſacramenti aliquam ſimilitudinem habet cum ipſo ſacramento: quia ſacramenta nouæ legis efficiunt quod figurant, vt ſupra † dictum eſt. Sed ablutio baptiſmalis habet quidem aliquam ſimilitudinem cum ablutione maculæ, nullam autem ſimilitudinem habere videtur cum ſubtractione reatus pœnæ. Non ergo per baptiſmum tollitur reatus pœnæ.

¶ 3. Præterea, Sublato reatu pœnæ, aliquis non remanet dignus pœna: & ita iniuſtum eſſet eum puniri. Si igitur per baptiſmum tollitur reatus pœnæ, iniuſtum eſſet poſt baptiſmum ſuſpendere latronem, qui antea homicidium cōmiſit: & ita per baptiſmum tolleretur rigor humanæ diſciplinæ, quod eſt inconueniens. Non ergo per baptiſmum tollitur reatus pœnæ.

SED contra eſt, quod Ambroſ. dicit * ſuper illud Rom. 11. Sine pœnitentia ſunt dona Dei, & vocatio. Gratia, inquit, Dei in baptiſmo gratis omnia condonat.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) per baptiſmum aliquis incorporatur paſſioni, & morti Chriſti, ſecundum illud Roman. 6. Si mortui ſumus cum Chriſto, credimus quia ſimul etiam viuemus cum eo. Ex quo patet, quod omni baptizato communicatur paſsio Chriſti ad remedium,

Su. q. 68. a. 5. & 3. d. 19. ar. 3. q. 2. & 3. q. 2. & 4. d. 4. q. 2. ar. 1. q. 2. & a. 3. q. 1. & d. 7. q. 1. ar. 1. q. 1. & 4. cont. c. 58. 59. & 72. co. 2. & Rom. 11. le. 4. col. 4. & 5. & Heb. 6. co. 3. fin.

** li. 1. retract. c. 9. & l. 3. de li. arb. c. 18. to. 1.*

† q. 62. art. 3.

** Super illud ad Ro. 11. t. 5.*

** ar. præ. & q. 68. a. 5. ad 1. & ar. 2.*

Digitized by Google

ac ſi ipſe paſſus & mortuus eſſet. Paſsio autem Chriſti (ſicut dictum eſt *) eſt ſufficiens ſatisfactio pro
q.68.a.5. omnibus peccatis omnium hominum. Et ideo ille qui baptizatur, liberatur à reatu totius pœnæ, ſibi debitæ pro peccatis, ac ſi ipſe ſufficienter ſatisfeciſſet pro omnibus peccatis ſuis.

Ad primum ergo dicendum, quod quia pœna paſsionis Chriſti communicatur baptizato, in quantum fit membrum Chriſti, ac ſi ipſe pœnam illam ſuſtinuiſſet: ideo eius peccata remanent ordinata per pœnam paſſionis Chriſti.

Ad ſecundum dicendum, quod aqua non ſolum abluit, ſed etiam refrigerat. Et ita ſuo refrigerio ſignificat ſubtractionem reatus pœnæ, ſicut ſua ablutione ſignificat emundationem à culpa.

Ad tertium dicendum, quod in pœnis quæ iudicio humano inferuntur, non ſolum attenditur qua pœna ſit homo dignus quo ad Deum, ſed etiam in quo ſit obligatus quo ad homines, qui læſi & ſcandalizati ſunt per peccatum alicuius. Et ideo licet homicida per baptiſmum liberetur à reatu pœnæ quo ad Deum, remanet tamen obligatus adhuc quo ad homines, quos iuſtum eſt ædificari de pœna, ſicut ſunt ſcandalizati de culpa. Pie tamen talibus princeps poſſet pœnam indulgere.

398

Art. 3. *Vtrum per baptiſmum debeant auferri pœnalitates præſentis vitæ?*

2.diſ.32. q.1.ar.1. q.2. & d. 33.q.1.a. 2. & 3.d. 19.a.3.q. 2. & 4.d. 4.q.2.ar. 1.q.3. & 4 cont. c. 52 fin. & 5.5.ar. 5. & 27. & c. 50. & quodl.6. art.15. * q.1.huius q.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod per baptiſmum debeant auferri pœnalitates præſentis vitæ. Vt enim Apoſt. dicit Rom. 5. Donum Chriſti potentius eſt, quam peccatum Adæ. Sed per peccatum Adæ (vt ibidem Apoſt. dicit) mors in hunc mundum intrauit, & per conſequens omnes aliæ pænalitates præſentis vitæ. Ergo multo magis per donum Chriſti, quod in baptiſmo percipitur, homo à pœnalitatibus præſentis vitæ debet liberari.

¶ 2. Præterea, Baptiſmus aufert & culpam originalem, & actualem, ſicut ſupra dictum eſt *. Sic autem aufert actualem culpam, quod liberat ab omni reatu pænæ conſequente actualem culpam. Ergo etiam liberat à pœnalitatibus præſentis vitæ, quæ ſunt pœna originalis peccati.

¶ 3. Præterea, Remota cauſa, remouetur effectus. Sed cauſa harum pœnalitatum eſt peccatum originale, quod tollitur per baptiſmum. Ergo non debent huiuſmodi pœnalitates remanere.

SED contra eſt, quod ſuper illud Rom. 6. Deſtruatur

tur corpus peccati, dicit gloſſa †, Per baptiſmum id agitur, vt vetus homo crucifigatur, & corpus peccati deſtruatur, non ita vt in ipſo viuente carnis concupiſcentia reſperſa & innata, repente abſumatur, & non ſit: ſed ne obſit mortuo, quæ inerat nato. Ergo pari ratione nec aliæ pœnalitates per baptiſmum tolluntur.

† *eſt gl. Aug. li. 1 de bap. paruul. c. 39. inter prin. & med. t. 7.*

RESPONDEO dicendum, quod baptiſmus habet virtutem auferendi pœnalitates præſentis vitæ, non tamen eas aufert in præſenti vita: ſed eius virtute auferentur à iuſtis in reſurrectione, quando mortale hoc induet immortalitatem, vt dicitur 1. Corinth. 15. Et hoc rationabiliter. Primo quidem, quia per baptiſmum homo incorporatur Chriſto, & efficitur membrum eius, vt ſupra dictum eſt *. Et ideo conueniens eſt, vt id agatur in membro incorporato, quod eſt actum in capite. Chriſtus autem à principio ſuæ conceptionis fuit plenius gratia & veritate: habuit tamen corpus paſſibile, quod poſt paſſionem, & mortem eſt ad vitam glorioſam reſuſcitatum. Vnde & Chriſtianus in baptiſmo gratiam conſequitur, quantum ad animam: habet tamen corpus paſſibile, in quo pro Chriſto poſſit pati, ſed tandem reſuſcitabitur ad impaſſibilem vitam. Vnde Apoſt. dicit Rom. 8. Qui ſuſcitauit Ieſum Chriſtum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora veſtra propter inhabitantem ſpiritum eius in vobis: & infra eodem, Hæredes quidem Dei, cohæredes autem Chriſti: ſi tamen compatimur, vt & ſimul glorificemur. Secundo hoc eſt conueniens propter ſpirituale exercitium, vt videlicet contra concupiſcentiam, & alias paſſibilitates pugnans homo, victoriæ coronam acciperet. Vnde ſuper illud Roman. 6. Vt deſtruatur corpus peccati, dicit gloſ. * Si poſt baptiſmum vixerit homo in carne, habet concupiſcentiam cum qua pugnet, eamque adiuuante Deo ſuperet. In cuius figuram dicitur Iudic. 3. Hæ ſunt gentes, quas Dominus dereliquit, vt erudiret in eis Iſraëlem, & poſtea diſcerent filij eorum certare cum hoſtibus, & habere conſuetudinem præliandi. Tertio hoc fuit conueniens, ne homines ad baptiſmum accederent propter impaſſibilitatem præſentis vitæ, & non propter gloriam vitæ æternæ. Vnde & Apoſtol. dicit 1. Cor. 15. Si in hac vita tantum ſperantes ſumus in Chriſto, miſerabiliores ſumus omnibus hominibus.

q. 68. art. 5. ad 1. & art. præ.

Eſt Aug. lib. 1. de bapt. par. c. 39. circ. prin. t. 7.

Ad primum ergo dicendum, quod (ſicut gl. dicit Rom. 6. ſuper illud: Vt vltra non ſeruiamus peccato) ſicut aliquis capiens hoſtem atrociſſimum, non ſtatim

interficit eum, ſed patitur eum cum dedecore, & dolore aliquantulum viuere: ita & Chriſtus pœnam prius alligauit, in futuro autem perimet.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut ibidem dicit
gl. or. ſuper illud ad Ro. 6. homo noſter ſimul crucifixus. gloſ. * duplex eſt pœna peccati, gehennalis & temporalis. Gehennalem prorſus deleuit Chriſtus, vt eam non ſentiant baptizati, & vere pœnitentes. Temporalem vero nondum penitus tulit: manet enim fames, ſitis, & mors, & huiuſmodi. Sed regnum & dominium eius deiecit, vt ſcilicet hoc homo non timeat: & tandem in nouiſsimo eamdem penitus exterminabit.

Ad tertium dicendum, quod (ſicut in 2. parte di-
1. 2. q. 81. art. 1. ctum eſt *) peccatum originale hoc modo proceſsit, quod primo perſona infecit naturam, poſtmodum vero natura infecit perſonam. Chriſtus vero conuerſo ordine prius reparat id quod perſonæ eſt, & poſtmodum ſimul in omnibus reparabit id quod naturæ eſt. Et ideo culpam originalis peccati, & etiam pœnam carentiæ viſionis diuinæ, quæ reſpiciunt perſonam, ſtatim per baptiſmum tollit ab homine. Sed pœnalitates præſentis vitæ (ſicut mors, fames, ſitis, & alia huiuſmodi) reſpiciunt naturam, ex cuius principiis cauſantur, prout eſt deſtituta originali iuſtitia. Et ideo iſti defectus non tollentur, niſi in vltima reparatione naturæ, per reſurrectionem glorioſam.

399 Art. 4. *Vtrum per baptiſmum conferantur homini gratia & virtutes?*

Inf. q. 71. art. 3. co. & 4. di. 3 ar. 1. q. 3. c. & q. 3. ar. 1. q. 2, ad 2. & di. 4. q. 2. ar. 2. q. 1. & diſ. 9. ar. 1. q. 2. cor. & d. 18. q. 1. a. 3. q. 1. cor.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod per baptiſmum non conferantur homini gratia & virtutes. Quia ſicut ſupra dictum eſt *, ſacramenta nouæ legis efficiunt quod figurant. Sed per ablutionem baptiſmi ſignificatur emundatio animæ à culpa, non autem informatio animæ per gratiam, & virtutes. Videtur igitur, quod per baptiſmum non conferantur homini gratia, & virtutes.

¶ 2. Præterea, Illud quod iam aliquis adeptus eſt, non indiget iterum ſuſcipere. Sed aliqui accedunt ad baptiſmum, iam habentes gratiam & virtutes: ſicut Actor. 10. legitur, Vir quidam erat in Cæſarea, nomine Cornelius, Centurio cohortis, quæ dicitur Italica, religioſus & timens Deum: qui tamen poſtea à Petro baptizatus eſt. Non ergo per baptiſmum conferuntur gratia & virtutes.

* q. 60. a. 2. & 62. q. 3. & q. pre. a. 2.

¶ 3. Præterea, Virtus eſt habitus, ad cuius rationem pertinet, quod ſit qualitas difficile mobilis, per quam aliquis faciliter & delectabiliter operetur. Sed poſt baptiſmum remanet in hominibus pronitas ad

malum

malum, per quod tollitur virtus, & conſequitur difficultatem quis ad bonum: quod eſt actus virtutis. Ergo per baptiſmum non conſequitur homo gratiam & virtutes.

SED contra eſt, quod ad Titum 3, dicit Apoſtolus, Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis, (id eſt per baptiſmum) & renouationis Spiritus ſancti, quem effudit in nos abunde, id eſt, ad remiſsionem peccatorum, & copiam virtutum: vt gl. * ibi exponit. Sic ergo in baptiſmo datur gratia Spiritus ſancti, & copia virtutum. *gl. interl. ibid.*

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut Aug. dicit in lib.* de baptiſmo paruulorum) ad hoc baptiſmus valet, vt baptizati Chriſto incorporentur, vt membra eius. A capite autem Chriſto, in omnia membra eius gratiæ & virtutis plenitudo deriuatur, ſecundum illud Ioan. 1. De plenitudine eius nos omnes accepimus. Vnde manifeſtum eſt, quod per baptiſmum aliquis conſequitur gratiam, & virtutes. *l. 1. c. 26. à me. c. 7.*

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut aqua baptiſmi per ſuam ablutionem ſignificat emundationem culpæ, & per ſuum refrigerium ſignificat liberationem à pœna: ita per naturalem claritatem ſignificat ſplendorem gratiæ, & virtutum.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut dictũ eſt*, quod remiſsionem peccatorum aliquis conſequitur ante baptiſmum, ſecundum quod habet baptiſmum in voto vel explicite, vel implicite: & tamen cum realiter ſuſcipit baptiſmum, fit plenior remiſsio quantum ad liberationem à tota pœna. Ita etiam ante baptiſmum Cornelius, & alij ſimiles conſequuntur gratiam, & virtutes, per fidem Chriſti, & deſiderium baptiſmi implicite, vel explicite; poſtmodum tamen in baptiſmo maiorem copiam gratiæ, & virtutum conſequuntur. Vnde ſuper illud Pſa. 22. Super aquas refectionis educauit me, dicit gloſſ. * Per augmentum virtutis, & bonæ operationis educauit in baptiſmo. *q. 68. a. 2. *ex gl. interl. colligitur ibi. * in iſta ſolut.* 400

Ad tertium dicendum, quod difficultas ad bonum, & pronitas ad malum, inueniuntur in baptizatis, non propter defectum habitus virtutum: ſed propter concupiſcentiam, quæ non tollitur in baptiſmo. Sicut tamen per baptiſmum diminuitur concupiſcentia, vt non dominetur: ita etiam diminuitur vtrumque dictorum*, ne homo ab his ſuperetur. *4. d. 4. 7. 2. a. 2. q. 3. 4. & 5. & d. 5. q. 2. a. 1. q. 2. co. & ad 1. & ar. 5. q. 1. co. & di. 18. q. 1. a. 1. q. 1. ad 1. & quoli. 6. ar. 4. co.*

Art. 5. *Vtrum conuenienter attribuantur baptiſmo quidam actus virtutum?*

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod inconuenienter attribuantur baptiſmo pro effectibus

bus quidam actus virtutum, ſcilicet incorporatio ad Chriſtum, illuminatio, & fœcundatio. Non enim baptiſmus datur adulto, niſi fideli, ſecundum illud Mar. vlt. Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit. Sed per fidem aliquis incorporatur Chriſto, ſecundum illud Epheſ. 3. Habitare Chriſtum per fidem in cordibus veſtris. Ergo nullus baptizatur, niſi iam Chriſto incorporatus. Non ergo eſt effectus baptiſmi, incorporari Chriſto.

¶ 2. Præterea, Illuminatio fit per doctrinam, ſecundum illud Epheſ. 3. Mihi omnium ſanctorum minimo data eſt gratia hæc, illuminare omnes, &c. Sed doctrina præcedit baptiſmum in catechiſmo. Non ergo eſt effectus baptiſmi.

¶ 3. Præterea, Fœcunditas pertinet ad generationem actiuam. Sed per baptiſmum aliquis regeneratur ſpiritualiter. Ergo fœcunditas non eſt effectus baptiſmi.

li.1.c.26. à me.t.7. *p.1.&2. SED contra eſt, quod Aug. dicit † in lib de Baptiſmo paruulorum, quod ad hoc valet baptiſmus, vt baptizati Chriſto incorporentur. Dionyſ. * etiam 2. cap. Eccl. hierar. Illuminationem attribuit baptiſmo. Et ſuper illud Pſal. 22. Super aquam refectionis, dicit gl. † quod anima peccatorum ariditate ſterilis, fœcundatur per baptiſmum.

† Eſt gl. Caſsiod. ſuper hūc locum. Pſal. 22.

RESPONDEO dicendum, quod per baptiſmum aliquis regeneratur in ſpiritualem vitam, quæ eſt propria fidelium Chriſti: ſicut Apoſt. dicit Gal. 2. Quod autem nunc viuo in carne, in fide viuo Filij Dei. Vita autem non eſt, niſi membrorum capiti vnitorum, à quo ſenſum & motum ſuſcipiunt: & ideo neceſſe eſt, quod per baptiſmum aliquis incorporetur Chriſto quaſi membrum ipſius. Sicut autem à capite naturali deriuatur ad membra ſenſus & motus: ita à capite ſpirituali, quod eſt Chriſtus, deriuatur ad membra eius, ſenſus ſpiritualis, qui conſiſtit in cognitione veritatis: & motus ſpiritualis, qui eſt per gratiæ inſtinctū. Vnde Io. 1. dicitur, Vidimus eum plenum gratiæ & veritatis, & de plenitudine eius nos omnes accepimus. Et ideo conſequens eſt, quod baptizati illuminentur à Chriſto circa cognitionem veritatis, & fœcundentur ab eo fœcunditate bonorum operum per gratiæ infuſionem.

Ad primum ergo dicendum, quod adulti prius credentes in Chriſtum, ſunt ei incorporati mentaliter: ſed poſtmodum cum baptizantur, incoporantur ei quodammodo corporaliter, ſcilicet per viſibile ſacramentum, ſine cuius propoſito nec mentaliter incorporari potuiſſent.

Ad

Ad ſecundum dicendum, quod doctor illuminat exterius per myſterium, catechizando: ſed Deus illuminat interius baptizatos, præparans corda eorum ad recipiendam doctrinam veritatis, ſecundum illud Ioan. 6. Eſt ſcriptum in Prophetis, Erunt omnes docibiles Dei.

Ad tertium dicendum, quod effectus baptiſmi ponitur fœcunditas, qua aliquis producit bona opera; non autem fœcunditas, qua aliquis generat alios in Chriſto: ſicut Apoſtolus dicit 1. ad Cor. 4. In Chriſto Ieſu per Euangelium ego vos genui.

Art. 6. *Vtrum pueri in baptiſmo conſequantur gratiam & virtutes?* 401

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod pueri in baptiſmo non conſequantur gratiam & virtutes. Gratia enim & virtutes non habentur ſine fide & charitate. Sed fides, vt Auguſt. dicit *, conſiſtit in credentium voluntate; ſimiliter etiam charitas conſiſtit in diligentium voluntate: cuius vſum pueri non habent, & ſic non habent fidem & charitatem. Ergo pueri in baptiſmo non recipiunt gratiam & virtutes.

2.2.q.47 ar.14.ad 3 & 4.d. 4.q.2.a. 1.q.1. & d.17.q.1 a.3 q.2. cor.ad 3. & d.18. q.1.a.3. q.1 cor.

¶ 2. Præterea, Super illud Ioan. 14. Maiora horum faciet, dicit Auguſt. † quod ex impio iuſtus fiat, in illo, ſed non ſine illo Chriſtus operatur. Sed puer cum non habeat vſum liberi arbitrij, non cooperatur Chriſto ad ſuam iuſtificationem, immo quandoque pro poſſe renititur. Ergo non iuſtificatur per gratiam & virtutes.

** epi.23. nō remote à fin. rom.2.*
† tra 72. in Ioan. à me. 10.9.

¶ 3. Præterea, Rom. 4. dicitur, Ei qui non operatur, credenti autem in eum qui iuſtificat impium, reputatur fides eius ad iuſtitiam, ſecundum propoſitum gratiæ Dei. Sed puer non eſt credens in eum, qui iuſtificat impium. Ergo non conſequitur gratiam iuſtificantem, neque virtutes.

¶ 4. Præterea, Quod ex carnali intentione agitur, non videtur habere ſpiritualem effectum. Sed quandoque pueri ad baptiſmum deferuntur carnali intentione, vt ſcilicet corporaliter ſanentur. Non ergo conſequuntur ſpiritualem effectum gratiæ & virtutum.

SED contra eſt, quod Auguſt. * dicit in Enchir. Paruuli renaſcendo moriuntur illi peccato, quod naſcendo contraxerunt. Ac per hoc ad illos etiam pertinet quod dicitur, Conſepulti ſumus cum illo per baptiſmum in mortem, (ſubditur autem) vt quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis, per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Sed nouitas vi-

** Enchir. c. 52. ante me. 19.*

tæ

tæ eſt per gratiam & virtutes. Ergo pueri in baptiſmo gratiam,& virtutes conſequuntur.

RESPONDEO dicendum, quod quidam antiqui poſuerunt,quod pueris in baptiſmo non dantur gratia & virtutes,ſed imprimitur eis character Chriſti, cuius virtute cum ad perfectam ætatem venerint, conſequuntur gratiam & virtutes.

Sed hoc patet eſſe falſum dupliciter. Primo quidem, quia pueri ſicut & adulti, in baptiſmo efficiuntur membra Chriſti: vnde neceſſe eſt, quod à capite recipiant influxum gratiæ & virtutis. Secundo, quia ſecundum hoc pueri decedentes poſt baptiſmum, non peruenirent ad vitam æternam: quia vt dicitur Roman.6.Gratia Dei eſt vita æterna.Et ita non profuiſſet eis ad ſalutem,baptizatos fuiſſe. Cauſa autem erroris fuit, quia neſcierunt diſtinguere inter habitum & actum. Et ſic videntes pueros inhabiles ad actus virtutum, crediderunt eos poſt baptiſmum nullatenus virtutem habere. Sed iſta impotentia operandi, non accidit pueris ex defectu habituum, ſed ex impedimento corporali: ſicut etiam dormientes, quamuis habeant habitus virtutum,impediuntur tamen ab actibus propter ſomnum.

Ad primum ergo dicendum, quod fides & charitas conſiſtunt in voluntate hominum: ita tamen, quod habitus harum & aliarum virtutum requirunt potentiam voluntatis,quæ eſt in pueris: ſed actus virtutum requirunt actum voluntatis, qui non eſt in pueris. Et hoc modo Aug. * dicit in lib.de baptiſ.paruul. quod paruulum,etſi nondum illa fides quæ in credentium voluntate conſiſtit, iam tamen ipſius fidei ſacramentum (quod ſcilicet cauſat habitum fidei) fidelem facit,

ep.23. ad Bonif nō procu. a fin.to.2.

Ad ſecundum dicendum, quod (ſicut Auguſt. dicit in lib de Charitate) nemo ex aqua & Spiritu ſancto renaſcitur niſi volens. Quod non de paruulis,ſed de adultis intelligendum eſt. Et ſimiliter de adultis intelligendum eſt,quod homo à Chriſto ſine ipſo non iuſtificatur. Quod autem paruuli baptizandi, prout viribus poſſunt,reluctantur non eis imputatur: quia in tantum neſciunt quod faciunt, vt nec facere videantur: vt Aug. * dicit in lib. de Præſentia Dei ad Dardanum.

epiſt. 57. poſt med. tom.2.

Ad tertium dicendum, quod (ſicut Auguſt. dicit) paruulis mater Eccleſia aliorum pedes accommodat, vt veniant: aliorum cor, vt credant: aliorum linguam, vt fateantur. Et ita pueri credunt, non per actum proprium, ſed per fidem Eccleſiæ, quæ eis

commu-

Digitized by Google

communicatur. Et huius fidei virtute conferuntur eis gratia & virtutes.

Ad quartum dicendum, quod carnalis intentio deferentium pueros ad baptiſmum, nihil eis nocet, ſicut nec culpa vnius nocet alteri niſi conſentiat. Vnde Auguſt. * dicit in Epiſtola ad Bonifacium, Non illud te moueat, quod quidam non ea fide ad baptiſmum percipiendum paruulos ferunt, vt gratia ſpirituali ad vitam regenerentur æternam: ſed hoc eos putant remedio corporalem retinere vel recipere ſanitatem. Non enim propterea illi non regenerantur, quia non ab iſtis hac intentione offeruntur.

De conſ. d. 4. cap. Mater eccleſ. ep. 23. paru ante me. tom. 2. & lib. 1. de pec. meri. c. 25. in fin. to. 7.

Art. 7. *Vtrum effectus baptiſmi ſit apertio ianuæ regni cæleſtis?* 402

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quod effectus baptiſmi non ſit apertio ianuæ regni cœleſtis. Illud enim quod eſt apertum, non indiget apertione. Sed ianua regni cæleſtis eſt aperta per paſsionem Chriſti: vnde Apoc. 4. dicitur, Poſt hæc vidi oſtium magnum apertum in cælo. Non eſt ergo effectus baptiſmi, apertio ianuæ regni cæleſtis.

4. d. 3. a. 1. q. 3. & 4. d. 4. q. 2. ar. 2. q. 6. & 4. co. c. 59. & 7. co. 3. & lo. 3. le 1. fin.

¶ 2. Præterea, Baptiſmus omni tempore, ex quo inſtitutus fuit, habet ſuum effectum. Sed quidam baptizati ſunt baptiſmo Chriſti ante eius paſsionem (vt habetur Ioan. 3.) quibus ſi tunc deceſsiſſent, introitus regni cæleſtis nondum patebat, in quod nullus ante Chriſtum introiuit, ſecundum illud Mich. 2. Aſcendit pandens iter ante eos. Non eſt ergo effectus baptiſmi apertio ianuæ regni cæleſtis.

¶ 3. Præterea, Baptizati adhuc ſunt obnoxij morti & aliis pœnalitatibus vitæ præſentis, vt ſupra dictum eſt *. Sed nulli eſt apertus aditus regni cæleſtis, quamdiu obnoxius eſt pœnæ: ſicut patet de his qui ſunt in purgatorio. Non ergo effectus baptiſmi eſt apertio ianuæ regni cæleſtis.

art. 3. huius quæſt.

SED contra eſt, quod ſuper illud Luc. 3. Apertum eſt cælum, dicit gloſſ.* Bedæ, Virtus hic baptiſmatis oſtenditur, de quo quiſque cum egreditur, regni cæleſtis ei ianua aperitur.

Bed. Luc. 3. in c. 10. ſecundum ſuũ ord. tom. 2.

RESPONDEO dicendum, quod aperire ianuam regni cœleſtis, eſt amouere impedimentum, quo quis impeditur regnum cæleſte introire. Hoc autem impedimentum eſt culpa, & reatus pœnæ. Oſtenſum eſt autem ſupra *, quod per baptiſmum omnis culpa, & omnis reatus pœnæ tollitur. Vnde conſequens eſt, quod effectus baptiſmi ſit apertio ianuæ regni cæleſtis.

ar. 1. & 2. huius q.

Ad primum ergo dicendum, quod baptiſmus in

tan

Digitized by Google

tantum aperit baptizato ianuam regni cœleſtis, in quantum incorporat eum paſsioni Chriſti, virtutem eius homini applicando.

Ad ſecundum dicendum, quod quando paſsio Chriſti nondum erat realiter perfecta, ſed ſolum in fide credentium, baptiſmus proportionaliter cauſabat ianuæ apertionem, non quidem in re, ſed in ſpe. Baptizati enim tunc decedentes, ex certa ſpe introitum regni cœleſtis expectabant.

Ad tertium dicendum, quod baptizatus non eſt obnoxius morti, & pœnalitatibus vitæ præſentis, propter reatum perſonæ, ſed propter ſtatum naturæ. Et ideo propter hoc non impeditur ab introitu regni cœleſtis, quando anima ſeparatur à corpore per mortem, quaſi iam perſoluto eo quod naturæ debebatur.

403 Art. 8. *Vtrum baptiſmus habeat in omnibus æqualem effectum?*

4.d.4.q. AD octauum ſic proceditur. Videtur, quod baptiſ-
2.a.3.q. mus non habeat in omnibus æqualem effectum.
1.& 2.& Effectus enim baptiſmi eſt remotio culpæ. Sed in qui-
d.18.q.1. buſdam plura peccata tollit, quam in aliis. Nam in
a.3.q.1.c. pueris tollit ſolum peccatum originale, in adultis autem etiam peccata actualia, in quibuſdam plura, in quibuſdam vero pauciora. Non ergo æqualem effectum habet baptiſmus in omnibus.

¶ 2. Præterea, Per baptiſmum conferuntur homini gratia & virtutes. Sed quidam poſt baptiſmum videntur habere maiorem gratiam & perfectionem virtutum, quam alij baptizati. Non ergo baptiſmus habet æqualem effectum in omnibus.

¶ 3. Præterea, Natura perficitur per gratiam ſicut materia per formam. Sed forma recipitur in materia ſecundum eius capacitatem. Cum ergo in quibuſdam baptizatis etiam pueris, ſit maior capacitas naturalium, quam in aliis: videtur quod quidam maiorem gratiam conſequantur, quam alij.

¶ 4. Præterea, Quidam in baptiſmo conſequuntur non ſolum ſpiritualem ſalutem, ſed etiam corporalem: ſicut patet de Conſtantino, qui in baptiſmo mundatus eſt à lepra. Non autem omnes infirmi corporalem ſalutem conſequuntur in baptiſmo. Baptiſmus ergo non habet æqualem effectum in omnibus.

SED contra eſt, quod dicitur Epheſ. 4. Vna fides, vnum baptiſma. Vniformis autem cauſæ eſt vniformis effectus. Ergo baptiſmus habet æqualem effectum in omnibus.

RESPONDEO dicendum, quod duplex eſt effectus baptiſmi, vnus per ſe, & alius per accidens.

Per

Digitized by Google

Per ſe quidem effectus baptiſmi eſt id, ad quod baptiſmus eſt inſtitutus, ſcilicet ad regenerandum homines in ſpiritualem vitam. Et hunc effectum æqualiter facit in omnibus, qui æqualiter ſe habent ad baptiſmum. Vnde quia omnes pueri æqualiter ſe habent ad baptiſmum, (quia non in fide propria, ſed in fide Eccleſiæ baptizantur) omnes æqualem effectum percipiunt in baptiſmo. Adulti vero, qui per propriam fidem ad baptiſmum accedunt, non æqualiter ſe habent ad baptiſmum: quidam enim cum maiori, quidam cum minori deuotione ad baptiſmum accedunt: & ideo quidam plus, quidam minus de gratia nouitatis accipiunt. Sicut etiam ab eodem igne accipit plus caloris, qui plus ei appropinquat: licet ignis quantum eſt de ſe, æqualiter ad omnes ſuum calorem effundat. Effectus autem baptiſmi per accidens eſt, ad quem baptiſmus non eſt ordinatus: ſed diuina virtus hoc in baptiſmo miraculosè operatur. Sicut ſuper illud Rom. 6. Vt vltra non ſeruiamus peccato, dicit gloſſ. * Non hoc præſtatur in baptiſmo, niſi fortè miraculo ineffabili Creatoris, vt lex peccati, quæ eſt in membris, prorſus extinguatur. Et tales effectus non æqualiter ſuſcipiuntur ab omnibus baptizatis, etiam ſi cum æquali deuotione accedant: ſed diſpenſantur huiuſmodi effectus ſecundum ordinem prouidentiæ diuinæ.

* *eſt gloſ. Aug. lib. 1. de pec. merit. & remi. cap. 39. to. 7.*

Ad primum ergo dicendum, quod minima gratia baptiſmalis ſufficiens eſt ad delendum cuncta peccata. Vnde hoc non eſt propter maiorem efficaciam baptiſmi, quod in quibuſdam plura, in quibuſdam autem pauciora peccata ſoluit: ſed propter conditionem ſubiecti, quia in quolibet ſoluit quotcumque inuenerit.

Ad ſecundum dicendum, quod hoc quod in baptizatis maior vel minor gratia apparet, poteſt dupliciter contingere. Vno modo, quia vnus in baptiſmo percipit maiorem gratiam, quam alius, propter deuotionem maiorem, vt dictum eſt *. Alio modo, quia etiam ſi æqualem gratiam percipiant, non æqualiter ea vtuntur: ſed vnus ſtudioſius in ea proficit, alius per negligentiam, gratiæ Dei deeſt.

* *In corp. art.*

Ad tertium dicendum, quod diuerſa capacitas naturalium in hominibus, non eſt ex diuerſitate mentis, quæ per baptiſmum renouatur, cum omnes homines eiuſdem ſpeciei exiſtentes in forma conueniant; ſed eſt ex diuerſa diſpoſitione corporum. Secus autem eſt in angelis, qui differunt ſpecie. Et ideo angelis dantur dona gratuita ſecundum diuerſam

capa

capacitatem naturalium: non autem hominibus.

Ad quartum dicendum, quod ſanitas corporalis non eſt per ſe effectus baptiſmi: ſed eſt quoddam miraculoſum opus prouidentiæ diuinæ.

404 Art. 9. *Vtrum fictio impediat effectum baptiſmi?*

4. d. 4. q. 2 a. 1. q. 1. ad 3. & q. 3. ar. 2. q. 2. per tot. Et d. 12. q. 2. ar. 1. q. 3. ad 3.

AD nonum ſic proceditur. Videtur, quod fictio non impediat effectum baptiſmi. Dicit enim Apoſtolus Galat. 3. Quicumque in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Sed omnes qui baptiſmum Chriſti ſuſcipiunt, baptizantur in Chriſto. Ergo omnes induunt Chriſtum, quod eſt percipere baptiſmi effectum. Et ita fictio non impedit baptiſmi effectum.

¶ 2. Præterea, In baptiſmo operatur virtus diuina, quæ poteſt voluntatem hominis mutare in bonum. Sed effectus cauſæ agentis, non poteſt impediri per id, quod ab illa cauſa poteſt auferri. Ergo fictio non impedit baptiſmi effectum.

¶ 3. Præterea, Effectus baptiſmi eſt gratia, cui peccatum opponitur. Sed multa ſunt alia peccata grauiora, quam fictio, de quibus non dicitur, quod effectum baptiſmi impediant. Ergo neque fictio impedit effectum baptiſmi.

SED contra eſt, quod dicitur Sap. 1. Spiritus ſanctus, diſciplinæ effugiet fictum. Sed effectus baptiſmi eſt à Spiritu ſancto. Ergo fictio impedit effectum baptiſmi.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut Damaſcenus dicit *) Deus non cogit hominem ad iuſtitiam. Et ideo ad hoc quod aliquis iuſtificetur per baptiſmum, requiritur quod voluntas hominis amplectatur baptiſmum, & baptiſmi effectum. Dicitur autem aliquis fictus, per hoc quod voluntas eius contradicit vel baptiſmo, vel eius effectui. Nam ſecundum Auguſt. quatuor modis dicitur aliquis fictus. Vno modo ille qui non credit, cum tamen baptiſmus ſit fidei ſacramentum. Alio modo per hoc, quod contemnit ipſum ſacramentum. Tertio modo per hoc, quod aliter celebrat ſacramentum, non ſeruans ritum Eccleſię. Quarto modo per hoc, quod aliquis indeuotè accedit. Vnde manifeſtum eſt, quod fictio impedit effectum baptiſmi.

lib. 2. ort. fid. c. 30.

Ad primum ergo dicendum, quod baptizari in Chriſto, poteſt intelligi dupliciter. Vno modo in Chriſto, id eſt, in Chriſti conformitate. Et ſic quicumque baptizantur in Chriſto, conformati ei per fidem & charitatem induunt Chriſtum per gratiam. Alio modo dicuntur aliqui baptizari in Chriſto, in

quam

quantum accipiunt ſacramentum Chriſti. Et ſic omnes induunt Chriſtum per configurationem characteris, non autem per conformitatem gratiæ.

Ad ſecundum dicendum, quod quando Deus voluntatem hominis de malo in bonum mutat, tunc homo non accedit fictus: ſed non ſemper hoc Deus facit. Nec ad hoc ſacramentum ordinatur, vt de ficto fiat aliquis non fictus; ſed vt non fictus aliquis accedens, iuſtificetur.

Ad tertium dicendum, quod fictus dicitur aliquis ex eo, quod demonſtrat ſe aliquid velle quod non vult. Quicumque autem accedit ad baptiſmum, ex hoc ipſo oſtendit ſe rectam fidem Chriſti habere, & ſacramentum venerari, & velle ſe * Chriſto conformari, & velle à peccato recedere. Vnde cuicumque peccato vult homo inhærere, ſi ad baptiſmum accedit, fictus accedit: quod eſt indeuote accedere. Sed hoc intelligendum eſt de peccato mortali, quod gratiæ contrariatur, non autem de peccato veniali. Vnde fictio hic quodammodo includit omne peccatum.

al. Eccleſiæ conformari.

405

Art. 10. *Vtrum fictione recedente, baptiſmus ſuum effectum conſequatur?*

AD decimum ſic proceditur. Videtur, quod fictione recedente, baptiſmus ſuum effectum non conſequatur. Opus enim mortuum, quod eſt ſine charitate, non poteſt vnquam viuificari. Sed ille qui fictus accedit ad baptiſmum, recipit ſacramentum ſine charitate. Ergo nunquam poteſt viuificari hoc modo, vt gratiam conferat.

4. d. 4. q. 3. a. 2. q. 3. & diſ. 17. q. 3, a. 4. q. 1.

¶ 2. Præterea, Fictio videtur eſſe fortior quam baptiſmus, cum impediat eius effectum. Sed fortius non tollitur à debiliori. Ergo peccatum fictionis non poteſt tolli per baptiſmum fictione impeditum. Et ſic baptiſmus non conſequetur ſuum effectum, qui eſt remiſsio omnium peccatorum.

¶ 3. Præterea. Contingit quod aliquis ficte accedat ad baptiſmum, & poſt baptiſmum multa peccata committat, quæ tamen per baptiſmum non tolluntur: quia baptiſmus tollit peccata præterita, non futura. Ergo baptiſmus talis nunquam conſequetur ſuum effectum, qui eſt remiſsio omnium peccatorum.

SED contra eſt, quod Aug. * dicit in lib. de baptiſmo, Tunc valere incipit ad ſalutem baptiſmus, cum illa fictio veraci confeſsione receſſerit, quæ corde in malitia vel ſacrilegio perſeuerante, peccatorum † ablutionem non ſinebat fieri.

** lib. 1. de bapt. cont. Donat. c. 12. ante me. tom. 7. & habetur de conſe. d. 4. c. 41.*

† al. abolitionem.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) baptiſmus eſt quædam ſpiritualis regeneratio.

** q. 66. art. 9.*

Digitized by Google

ratio. Cum autem aliquid generatur, ſimul cum forma recipit effectum formæ, niſi ſit aliquid impediens, quo remoto forma rei generatæ perficit ſuum effectum: ſicut ſimul cum corpus graue generatur, mouetur deorſum, niſi ſit aliquid prohibens, quo remoto ſtatim incipit moueri deorſum. Et ſimiliter quando aliquis baptizatur, accipit characterem quaſi formam, & conſequitur proprium effectum, qui eſt gratia remittens omnia peccata. Impeditur autem quandoque per fictionem: vnde oportet, quod remota ea per pœnitentiam, baptiſmus ſtatim conſequatur ſuum effectum.

Ad primum ergo dicendum, quod ſacramentum baptiſmi eſt opus Dei, & non hominis. Et ideo non eſt mortuum in ficto, qui ſine charitate baptizatur.

Ad ſecundum dicendum, quod fictio non remouetur per baptiſmum, ſed per pœnitentiam ſubſequentem: qua remota, baptiſmus aufert culpam & reatum omnium peccatorum præcedentium baptiſmum, & etiam ſimul exiſtentium cum baptiſmo. Vnde Auguſt. dicit* in lib. de baptiſmo paruulorum, Soluitur heſternus dies, & quicquid ſupereſt ſoluitur, etiam ipſa hora, momentumque ante baptiſmum, & in baptiſmo: deinceps autem continuo reus eſſe incipit. Et ſic ad baptiſmi effectum conſequendum concurrit baptiſmus & pœnitentia: ſed baptiſmus ſicut cauſa per ſe agens; pœnitentia ſicut cauſa per accidens, id eſt remouens prohibens.

**lib. 1. de bapt. par. c. 12. in fin. to. 7. habetur de conſ. d. 4. c. 40. in fine.*

Ad tertium dicendum, quod effectus baptiſmi non eſt tollere peccata futura, ſed præſentia vel præterita. Et ideo recedente fictione, peccata ſequentia remittuntur quidem, ſed per pœnitentiam, non per baptiſmum. Vnde non remittuntur quantum ad totum reatum, ſicut peccata præcedentia baptiſmum.

QVAESTIO LXX.

De circumciſione, quæ præceſſit baptiſmum, in quatuor articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de præparatoriis ad baptiſmum. Et primo de præparatorio quod præceſſit baptiſmum, id eſt, de Circumſione. Secundo, de præparatoriis, quæ concurrunt ſimul cum baptiſmo, ſcilicet de catechiſmo, & exorciſmo.

CIRCA primum quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum circumciſio fuerit præparatoria, & figuratiua baptiſmi?

¶ Secundo, de inſtitutione ipſius.

¶ Ter

¶ Tertio, de ritu eius.
¶ Quarto, de effectu ipſius.

Art. I. Vtrum circumciſio fuerit præparatoria, & figuratiua baptiſmi? 406

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod circumciſio non fuerit præparatoria, & figuratiua baptiſmi. Omnis enim figura habet aliquam ſimilitudinem cum ſuo figurato. Sed circumciſio nullam habet ſimilitudinem cum baptiſmo. Ergo videtur, quod non fuerit præparatoria, & figuratiua baptiſmi.

Sup. q. 68 a. 1. ad 1. & 1. 2. q. 102. a 5. c ad 1. & 3. Et 4. d. 1. q. 1. ar. 1. q. 1. c. & d. 2. q. 1. a. 2. ad 5. & Ro. 2. le. 2. c. l 2. & le. 4. col. 4.

¶ 2. Præterea, Apoſtolus dicit 1. Cor. 10. de antiquis patribus loquens, quod omnes in nube, & in mari baptizati ſunt. Non autem dicit, quod in circumciſione baptizati ſint. Ergo protectio columnæ nubis, & tranſitus maris rubri, magis fuerunt præparatoria ad baptiſmum, & figuratiua ipſius, quam circumciſio.

¶ 3. Præterea, Supra dictum eſt *, quod baptiſmus Ioannis fuit præparatorius ad baptiſmum Chriſti. Si ergo etiam circumciſio fuit præparatoria, & figuratiua baptiſmi Chriſti, videtur quod baptiſmus Ioannis fuerit ſuperfluus: quod eſt inconueniens. Non ergo circumciſio fuit præparatoria, & figuratiua baptiſmi.

* *q. 38. a. 1. 2. et 3.*

SED contra eſt, quod Apoſtolus dicit Coloſ. 2. Circumciſi eſtis circumciſione non manufacta, in expoliatione corporis carnis; ſed circumciſione Chriſti, conſepulti ei in baptiſmo:

RESPONDEO dicendum, quod baptiſmus dicitur ſacramentum fidei: in quantum ſcilicet in baptiſmo fit quædam fidei profeſsio, & per baptiſmum aggregatur homo congregationi fidelium. Eadem autem eſt fides noſtra, & antiquorum patrum, ſecundum illud Apoſt. 2. Corinth. 4. Habentes eumdem ſpiritum fidei, credimus. Circumciſio autem erat quædam proteſtatio fidei. Vnde dicitur Roman. 4. quod Abraham accepit circumciſionem tamquam ſignaculum fidei. Vnde & per circumciſionem antiqui aggregabantur collegio fidelium. Vnde manifeſtum eſt, quod circumciſio fuit præparatoria ad baptiſmum, & præfiguratiua ipſius, ſecundum quod antiquis patribus omnia in figuram futuri contingebant (vt dicitur 1. Corinth. 10.) ſicut & fides eorum erat de futuro.

Ad primum ergo dicendum, quod circumciſio habebat ſimilitudinem cum baptiſmo, quantum ad ſpiritualem effectum baptiſmi. Nam ſicut per circumciſionem auferebatur quædam carnalis pellicula, ita per bapti-

baptiſmum homo expoliatur à carnali conuerſatione.

Ad ſecundum dicendum, quod protectio columnæ nubis, & tranſitus maris Rubri, fuerunt quædam figuræ noſtri baptiſmi, quo renaſcimur ex aqua ſignificata per mare Rubrum, & Spiritu ſancto ſignificato per columnam nubis. Non tamen per hæc fiebat aliqua profeſsio fidei, ſicut per circumciſionem. Et ideo prædicta * duo erant tantum figuræ, & non ſacramenta. Circumciſio autem erat etiam ſacramentum præparatorium ad baptiſmum: minus tamen expreſſe figurans baptiſmum, quantum ad exteriora, quam prædicta. Et ideo Apoſtolus potius fecit mentionem de prædictis, quam de circumciſione.

in iſta ſolutio. & in arg.

Ad tertium dicendum, quod baptiſmus Ioannis fuit præparatorius ad baptiſmum Chriſti, quantum ad exercitium actus: ſed circumciſio quantum ad profeſsionem fidei, quæ requiritur in baptiſmo, ſicut dictum eſt *.

In corp. art.

407 Art. 2. *Vtrum circumciſio fuerit conuenienter inſtituta?*

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod circumciſio fuerit inconuenienter inſtituta. Sicut enim dictum eſt *, in circumciſione fiebat quædam fidei profeſsio. Sed à peccato primi hominis nullus vnquam ſaluari potuit, niſi per fidem paſsionis Chriſti, ſecundum illud Roman. 3. Quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius. Ergo ſtatim poſt peccatum primi hominis circumciſio inſtitui debuit, & non tempore Abrahæ.

1.2. qu. 102. a. 5. ad 1. & q. 103. a. 1. ad 3. & 4. d. 1. a. 2. q. 4. c. & q. 2 a. 1. q. 3 per tot.

** ar. præ.*

¶ 2. Præterea, In circumciſione homo profitebatur obſeruantiam veteris legis, ſicut in baptiſmo profitetur obſeruantiam nouæ legis. Vnde Apoſt. dicit Gal. 5. Teſtificor omni homini circumcidenti ſe, quoniam debitor eſt vniuerſæ legis faciendæ. Sed legalis obſeruantia non eſt tradita tempore Abrahæ, ſed magis tempore Moyſi. Ergo inconuenienter inſtituta eſt circumciſio tempore Abrahæ.

¶ 3. Præterea, Circumciſio fuit figuratiua & præparatiua baptiſmi. Sed baptiſmus exhibetur omnibus populis, ſecundum illud Matth. vlt. Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos. Ergo circumciſio non debuit inſtitui, vt obſeruanda tantum ab vno populo Iudæorum, ſed ab omnibus populis.

¶ 4. Præterea, Carnalis circumciſio debet reſpondere ſpirituali, ſicut figura figurato. Sed ſpiritualis circumciſio quæ fit per Chriſtum, indifferenter conuenit vtrique ſexui: quia in Chriſto Ieſu non eſt maſculus neque fœmina, vt dicitur Galat. 3. Ergo inconuenienter

Digitized by Google

nienter eſt circumciſio inſtituta, quæ competit ſolis maribus.

SED contra eſt, quod ſicut legitur Gen. 17. Circumciſio eſt inſtituta à Deo, cuius perfecta ſunt opera.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut dictum eſt *) circumciſio erat præparatoria ad baptiſmum, in quantum erat quædam profeſsio fidei Chriſti, quam etiam nos in baptiſmo profitemur. Inter antiquos autem patres primus Abraham promiſsionem accepit de Chriſto naſcituro, cum dictum eſt ei Geneſ. 22. In ſemine tuo benedicentur omnes gentes terræ. Ipſe etiam primus ſe à ſocietate infidelium ſegregauit, ſecundum mandatum Dei dicentis ſibi, Egredere de terra tua, & de cognatione tua. Et ideo conuenienter circumciſio fuit inſtituta in Abraham. *art. præc.*

Ad primum ergo dicendum, quod immediate poſt peccatum primi parentis, propter doctrinam ipſius Adæ (qui plene inſtructus fuerat de diuinis) adhuc fides & ratio naturalis in tantum vigebat in homine, quod non oportebat determinari hominibus aliqua ſigna fidei & ſalutis: ſed vnuſquiſque pro ſuo libito fidem ſuam aliquibus ſignis proteſtabatur. Sed circa tempus Abrahæ, diminuta erat fides, plurimis ad idololatriam declinantibus: obſcurata etiam erat ratio naturalis per augmentum carnalis concupiſcentiæ vſque ad peccatum contra naturam. Et ideo conuenienter tunc & non ante, fuit inſtituta circumciſio, ad profitendum fidem, & ad minuendum carnalem concupiſcentiam.

Ad ſecundum dicendum, quod legalis obſeruantia tradi non debuit niſi populo iam congregato: quia lex ordinatur ad bonum publicum, vt in ſecunda parte dictum eſt *. Populus autem fidelium congregandus erat aliquo ſigno ſenſibili, quod eſt neceſſarium ad hoc, quod homines in quacumque religione adunentur: ſicut Aug. dicit * contra Fauſt. Et ideo oportuit prius inſtitui circumciſionem, quam lex daretur. Illi autem Patres, qui fuerunt ante legem, familias ſuas inſtruxerunt de rebus diuinis, per modum paternæ admonitionis. Vnde & dominus dicit de Abraham, Scio quod præcepturus ſit filiis ſuis, & domui ſuæ poſt ſe, vt cuſtodiant viam Domini. *p. 2. q. 90. art. 2.* *li. 19. c. 11. in fin. tom. 6.*

Ad tertium dicendum, quod baptiſmus in ſe continet perfectionem ſalutis, ad quam Deus omnes homines vocat, ſecundum illud 1. Timoth. 2. Qui vult omnes homines ſaluos fieri. Et ideo baptiſmus omnibus populis proponitur. Circumciſio autem non continebat perfectionem ſalutis, ſed figurabat ipſam vt fien-

Digitized by Google

dam per Chriſtum, qui erat ex Iudæorum populo naſciturus. Et ideo illi ſoli populo data eſt circumciſio.

Ad quartum dicendum, quod circumciſio inſtituta eſt, vt ſignum fidei Abrahæ, qui credidit ſe patrem futurum Chriſti ſibi repromiſsi. Et ideo conuenienter ſolis maribus competebat. Peccatum etiam originale, contra quod ſpecialiter circumciſio ordinabatur, à patre trahitur, non à matre: vt in ſecunda parte dictum eſt *. Sed baptiſmus continet virtutem Chriſti, qui eſt vniuerſalis cauſa ſalutis omnium, & remiſsionis omnium peccatorum.

1.2.q.81 a.5.ad 2. & art.1. ad 2.

408

Art. 3. *Vtrum ritus circumciſionis fuerit conueniens?*

4.d.1.q.2.a.3.q.1.& a.3.q.2.& 1.& 1c.7.le 2.col.5.& Ro.4.le.2.co.3.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod ritus circumciſionis non fuerit conueniens. Circumciſio enim (ſicut dictum eſt *) fidei quædam profeſsio eſt. Sed fides in vi apprehenſiua exiſtit, cuius operationes maxime apparent in capite. Ergo magis debuit ſignum circumciſionis dari in capite quam in membro generationis.

** a.1.& 2.huius q.*

¶ 2. Præterea, Ad vſum ſacramentorum aſſumimus ea, quorum eſt communior vſus: ſicut aquam ad abluendum, & panem ad reficiendum. Sed ad incidendum communius vtimur cultello ferreo quam petrino. Ergo circumciſio non debuit fieri cultello petrino.

¶ 3. Præterea, Sicut baptiſmus inſtituitur in remedium originalis peccati, ita etiam circumciſio: ſicut Beda dicit *. Sed baptiſmus non differtur vſque ad octauum diem (ne pueris periculum damnationis immineat propter originale peccatum, ſi nondum baptizati decedant,) quandoque etiam traditur baptiſmus poſt octauum diem. Ergo circumciſioni non debuit determinari octauus dies, ſed debebat quandoque præueniri, ſicut etiam quandoque tardabatur.

In ho. circūciſ. inter pr. & me. in ho. totiu anni reperies.

SED contra eſt, quod Roman. 4. ſuper illud, Et ſignum accepit circumciſionis, determinatur in gloſſa * prædictus circumciſionis ritus.

in gl. ord. ſup. illud Signum accepit circumciſionis.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut dictum eſt *) circumciſio quoddam fidei ſignum eſt, inſtitutum à Deo, cuius ſapientiæ non eſt numerus. Determinare autem conuenientia ſigna, eſt ſapientiæ opus. Et ideo concedendum eſt, quod ritus circumciſionis fuit conueniens.

** ar. pra. huius q.*

Ad primum ergo dicendum, quod circumciſio conuenienter fiebat in membro generationis. Primo quidem, quia ſignum erat fidei, qua Abraham credidit Chriſtum ex ſuo ſemine naſciturum. Secundo, quia erat in remedium peccati originalis, quod per actum gene

generationis traducitur. Tertio, quia ordinabatur ad diminutionem carnalis concupiſcentiæ, quæ præcipue in membris illis viget, propter abundantiam delectationis venereorum.

Ad ſecundum dicendum, quod cultellus lapideus non erat de neceſsitate circumciſionis: vnde non inuenitur tale inſtrumentum præcepto diuino determinatum. Neque etiam communiter tali inſtrumento Iudæi vtebantur ad circumcidendum, ſicut neque modo vtuntur. Leguntur tamen aliquæ circumciſiones famoſæ, cultello lapideo factæ: ſicut legitur Exod. 4. quod tulit Sephora acutiſsimam petram, & circumcidit præputium filij ſui, & Ioſue 5. dicitur: Fac tibi cultellos lapideos, & circumcide ſecundo filios Iſraël. Per quod figurabatur circumciſionem ſpiritualem eſſe fiendam per Chriſtum, de quo dicitur 1. Cor. 10. Petra autem erat Chriſtus.

Ad tertium dicendum, quod octauus dies determinabatur circumciſioni: tum propter myſterium, quia in octaua ætate (quæ erit ætas reſurgentium) quaſi in octauo die perficietur per Chriſtum ſpiritualis circumciſio, quando auferet ab electis non ſolum culpam, ſed etiam omnem pœnalitatem: tum etiam propter teneritudinem infantis ante octauum diem. Vnde etiam de aliis animalibus Leuit. 22. præcipitur, Bos, ouis, & capra, cum genita fuerint, ſeptem diebus erunt ſub vbere matris ſuæ: die autem octauo, & deinceps offerri poterunt domino. Erat autem octauus dies de neceſsitate præcepti: ita ſcilicet, quod octauum diem prætermittentes, peccabant etiam ſi eſſet ſabbathum, ſecundum illud Ioan. 7. Circumciſionē accipit homo in ſabbatho, vt non ſoluatur lex Moyſi. Non tamen erat de neceſsitate ſacramenti: quia ſi aliqui omittebant octauum diem, poſtea poterant circumcidi. Quidam etiam dicunt, quod propter periculum imminentis mortis, poterat octauus dies præueniri. Sed hoc nec ex auctoritate ſcripturæ, nec ex conſuetudine Iudæorum haberi poteſt. Vnde melius *Poteſt*
dicendum eſt, ſicut etiam Hug. * de ſancto Victore *colligi ex*
dicit, quod octauus dies nulla neceſsitate præuenie- *l. 1. de*
batur. Vnde ſuper illud Prouerb. 4. Vnigenitus eram *ſa. par.*
coram matre mea, dicit glo. † quod alius Berſabee *1. c. 2.*
paruulus, non computatur: quia ante octauum diem *† gl. ordi.*
mortuus, nominatus non fuit, & per conſequens nec *ibi.*
circumciſus.

409 Art. 4. *Vtrum circumciſio conferbat gratiam iuſtificantem?*

Sup. q. 62 art 6. ad 3. & 4. d. 1. q. 1. a. 4. & ver. q. 28. ar. 2. ad 12. & Ro. 4. le. 5. co. 1. fin.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod circumciſio non conferebat gratiam iuſtificantem. Dicit enim Apoſtolus Galat. 2. Si ex lege eſt iuſtitia. Chriſtus gratis mortuus eſt, id eſt, ſine cauſa. Sed circumciſio erat quædam obligatio legis implendæ: ſecundum illud Gal. 5. Teſtificor omni homini circumcidenti ſe, quoniam debitor eſt vniuerſæ legis faciendæ. Ergo ſi ex circumciſione eſt iuſtitia, Chriſtus gratis, id eſt ſine cauſa, mortuus eſt. Sed hoc eſt inconueniens. Non ergo ex circumciſione erat gratia iuſtificans à peccato.

¶ 2. Præterea, Ante inſtitutionem circumciſionis ſola fides ad iuſtificationem ſufficiebat: dicit enim Greg.† in Mora. Quod apud nos valet aqua baptiſmatis, hoc egit apud veteres pro paruulis ſola fides. Sed virtus fidei non eſt imminuta per mandatum circumciſionis. Ergo ſola fides paruulos iuſtificabat, & non circumciſio.

li 4. c. 2. cir. med.

¶ 3. Præterea, Ioſue 5. legitur, quod populus, qui natus eſt in deſerto per quadraginta annos, incircumciſus fuit. Si ergo per circumciſionem auferebatur peccatum originale videtur quod omnes qui in deſerto mortui ſunt, tam paruuli, quam adulti, fuerint damnati. Et eadem obiectio eſt de pueris, qui moriebantur ante octauum diem circumciſionis: quia præueniri non debebat, vt dictum eſt *.

ar. pra. ad 3. arg.

¶ 4. Præterea, Nihil impedit introitum regni cæleſtis, niſi peccatum. Sed circumciſi ante paſſionem Chriſti impediebantur ab introitu regni cæleſtis. Non ergo per circumciſionem homines iuſtificabantur à peccato.

¶ 5. Præterea, Peccatum originale non dimittitur ſine actuali: quia impium eſt à Deo dimidiam ſperare veniam, vt Aug. * dicit. Sed nuſquam legitur, quod per circumciſionem remitteretur actuale peccatum. Ergo etiam neque originale per eam dimittebatur.

In lib. de vera & fal. pœni. ca. 9. non longe à prin. t. 4.

SED contra eſt, quod Auguſt. * dicit ad Valerium contra Iulianum, Ex quo inſtituta eſt circumciſio in populo Dei, quæ tunc erat ſignaculum iuſtitiæ fidei, ad ſignificationem purgationis valebat paruulis originalis veteriſque peccati: ſicut & baptiſmus ex illo cœpit valere tempore ad innouationem hominis, ex quo inſtitutus eſt.

** li. 2. de nupt. & concu. c. 11 in fi. tom. 7.*

RESPONDEO dicendum, quod ab omnibus communiter ponitur, quod in circumciſione peccatum

tum originale remittebatur. Quidam tamen dixerunt, quod non conferebatur gratia, ſed ſolum auferebatur peccatum: quod Magiſter ponit in 1. diſtin. * 4. ſent. & Rom. 4. in glo. † Sed hoc non poteſt eſſe: quia culpa non remittitur niſi per gratiam, ſecundum illud Rom. 3. Iuſtificati gratis per gratiam, &c. Et ideo alij dixerunt, quod per circumciſionem conferebatur gratia quantum ad effectus remotiuos culpæ, ſed non quantum ad effectus poſitiuos, ne cogerentur dicere quod gratia in circumciſione collata ſufficiebat ad implendum mandata legis; & ita ſuperfluus fuerit aduentus Chriſti. Sed hæc etiam poſitio ſtare non poteſt. Primo quidem, quia per circumciſionem dabatur pueris facultas ſuo tempore perueniendi ad gloriam, quæ eſt vltimus effectus poſitiuus gratiæ. Secundo, quia priores ſunt naturaliter ſecundum ordinem cauſæ formalis effectus poſitiui, quam priuatiui, licet ſecundum ordinem cauſæ materialis ſit è conuerſo: forma enim non excludit priuationem, niſi informando ſubiectum. Et ideo alij dixerunt, quod in circumciſione conferebatur gratia etiam quantum ad aliquem effectum poſitiuum, qui eſt facere dignum vita æterna; ſed non quantum ad omnes effectus: quia non ſufficiebat reprimere concupiſcentiam fomitis, nec ad implendum mandata legis. Quod etiam aliquando mihi viſum eſt. Sed diligenter conſideranti apparet hoc non eſſe verum: quia minima gratia poteſt reſiſtere cuilibet concupiſcentiæ, & vitare omne peccatum mortale, quod committitur in tranſgreſsione mandatorum legis: minima enim charitas plus diligit Deum, quam cupiditas millia auri, & argenti. Et ideo dicendum eſt, quod in circumciſione conferebatur gratia quantum ad omnes gratiæ effectus: aliter tamen, quam in baptiſmo. Nam in baptiſmo confertur gratia ex virtute ipſius baptiſmi, quam habet in quantum eſt inſtrumentum paſsionis Chriſti iam perfectæ *. In circumciſione autem conferebatur gratia, non ex virtute circumciſionis, ſed ex virtute fidei paſsionis Chriſti, cuius ſignum erat circumciſio: ita ſcilicet, quod homo, qui accipiebat circumciſionem, profitebatur ſe ſuſcipere talem fidem, vel adultus pro ſe, vel alius pro paruulis. Vnde & Apoſtolus dicit, Romanorum quarto, quod Abraham accepit ſignum circumciſionis, ſignaculum iuſtitiæ fidei: quia ſcilicet iuſtitia erat ex fide ſignificata, non ex circumciſione ſignificante. Et quia baptiſmus operatur inſtrumentaliter in virtute paſsionis Chriſti, non autem circumciſio: ideo baptiſmus imprimit characterem in-

d. 1. in parag. pen-vlt.

† *gl. ord. ſuper illud, Signum accepit circumciſionis.*

* *Alias*; Circumciſio autem cõferebat gratiã in quantum erat ſignum fidei paſſionis Chriſti futuræ.

Digitized by Google

corporantem hominem Chriſto; & copioſiorem gratiam confert, quam circumciſio: maior enim eſt effectus rei iam præſentis, quam ſpei.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procederet, ſi ex circumciſione eſſet iuſtitia aliter quam per fidem paſsionis Chriſti.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut ante inſtitutionem circumciſionis, ſola fides Chriſti futuri iuſtificabat tam pueros, quam adultos: ita etiam & circumciſione data. Sed antea non requirebatur aliquod ſignum proteſtatiuum huius fidei: quia nondum homines fideles, ſeorſum ab infidelibus cœperant adunari ad cultum vnius Dei. Probabile tamen eſt, quod parentes fideles pro paruulis natis, & maxime in periculo exiſtentibus, aliquas preces Deo funderent, vel aliquam benedictionem eis adhiberent (quod erat quoddam ſignaculum fidei) ſicut adulti pro ſeipſis preces, & ſacrificia offerebant.

Ad tertium dicendum, quod populus in deſerto prætermittens mandatum circumciſionis, excuſabatur: tum quia neſciebant quando caſtra mouenda erant: tum quia (vt Damaſc. * dicit) non neceſſe erat eos aliquod ſignum diſtinctionis habere, cum ſeorſum ab aliis populis habitabant. Et tamen, vt Aug. † dicit, inobedientiam incurrebant qui ex contemptu prætermittebant. Videtur tamen, quod nulli incircumciſi mortui fuerint in deſerto: quia, vt in Pſ. 104. dicitur, non erat in tribubus eorum infirmus: ſed illi ſoli videntur mortui in deſerto, qui fuerant in Aegypto circumciſi. Si tamen aliqui incircumciſi mortui ſunt, eadem ratio eſt de his, & de his qui moriebantur ante circumciſionis inſtitutionem. Quod etiam intelligendum eſt de pueris, qui moriebantur ante octauum diem in tempore legis.

Dam. li. 4. ca. 26. cir. prin. † *in li. q. ſuper Ioſue c. 6. à me. to. 4.*

Ad quartum dicendum, quod in circumciſione auferebatur originale peccatum ex parte perſonæ: remanebat tamen impedimentum intrandi in regnum cœlorum ex parte totius naturæ: quod fuit ſublatum per paſsionem Chriſti. Et ideo etiam baptiſmus ante paſſionem Chriſti non introducebat in regnum. Sed & circumciſio ſi haberet locum poſt paſsionem Chriſti, introduceret in regnum.

Ad quintum dicendum, quod adulti quando circumcidebantur, conſequebantur remiſsionem, non ſolum originalis peccati, ſed etiam actualium peccatorum. Non tamen ita quod liberarentur ab omni reatu pœnæ, ſicut fit in baptiſmo, in quo confertur copioſior gratia.

QVAE

Digitized by Google

QVAESTIO LXXI.

De præparatoriis, quæ ſimul concurrunt cum baptiſmo in quatuor articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de præparatoriis, quæ ſimul concurrunt cum baptiſmo.

ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum catechiſmus debeat præcedere baptiſmum?

¶ Secundo, vtrum baptiſmum debeat præcedere exorciſmus?

¶ Tertio, vtrum ea quæ aguntur in catechiſmo, & exorciſmo, aliquid efficiant, vel ſolum ſignificent?

¶ Quarto, vtrum baptizandi debeant catechizari, vel exorcizari per ſacerdotes?

Art. I. *Vtrum catechiſmus debeat præcedere baptiſmum?* 410

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod catechiſmus non debeat præcedere baptiſmum. Per baptiſmum enim regenerantur homines in vitam ſpiritualem. Sed prius homo accipit vitam, quam doctrinam. Non ergo prius debet homo catechizari, id eſt doceri, quam baptizari. *4.d.6.2.q.a.2.q.1.*

¶ 2. Præterea, Baptiſmus exhibetur non ſolum adultis, ſed etiam pueris, qui non ſunt doctrinæ perceptibiles, eo quod non habent vſum rationis. Ergo ridiculum eſt eos catechizare.

¶ 3. Præterea In catechiſmo confitetur catechizatus ſuam fidem. Sed pueri non poſſunt ſuam fidem confiteri, neque per ſeipſos, neque etiam aliquis alius pro eis: tum quia nullus poteſt alium ad aliquid obligare: tum etiam quia non poteſt aliquis ſcire, vtrum pueri cum ad legitimam ætatem peruenerint, aſſentiant fidei. Non ergo debet catechiſmus præcedere baptiſmum.

SED contra eſt, quod Rabanus de inſtitutione clericali dicit *, Ante baptiſmum, catechizandi debet hominem præuenire officium, vt fidei primum catechumenus accipiat rudimentum. *li. 1. c. 25. à me. illius.*

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) baptiſmus eſt fidei Chriſtianæ ſacramentum, cum ſit quædam profeſsio fidei Chriſtianæ. Ad hoc autem, quod aliquis fidem accipiat, requiritur quod de fide inſtruatur, ſecundum illud Roman. 10. Quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient ſine prædicante? Et ideo ante baptiſmum conuenienter præcedit catechiſmus. Vnde *qu. præ. art. 1.*

& Dominus præceptum baptizandi diſcipulis tradens, præmittit doctrinam baptiſmo dicens, Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos, &c.

Ad primum ergo dicendum, quod vita gratiæ, in qua regeneratur aliquis per baptiſmum, præſupponit vitam naturæ rationalis, in qua homo poteſt eſſe particeps doctrinæ.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut mater Eccleſia
q. 69. a 6. ad 3. arg. & 68. a. 9. (vt ſupra dictum eſt *) accommodat pueris baptizandis aliorum pedes, vt veniant; & aliorum cor, vt credant: ita etiam accommodat eis aliorum aures, vt audiant: & intellectum, vt per alios inſtruantur. Et ideo eadem ratione ſunt catechizandi, qua ſunt baptizandi.

Ad tertium dicendum, quod ille qui pro puero baptizato reſpondet, Credo, non prædicit puerum crediturum, cum ad legitimos annos peruenerit: alioquin diceret, Credet. Sed profitetur fidem Eccleſiæ in perſona pueri, cui communicatur: cuius ſacramentum ei attribuitur, & ad quam obligatur alium. Non eſt enim inconueniens, quod aliquis obligetur per alium in his quæ ſunt de neceſsitate ſalutis. Similiter etiam patrinus pro puero reſpondens promittit ſe operam daturum ad hoc, quod puer credat. Quod tamen non ſufficeret in adultis, vſum rationis habentibus.

411 Art. 2. *Vtrum exorciſmus debeat præcedere baptiſmum?*

inf. ar. 3. ad 3. & 4. d. 6. q. 2. a. 3. q. 1. per tot. et q. 2. ad 4.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod exorciſmus non debeat præcedere baptiſmum. Exorciſmus enim contra energumenos, id eſt, arreptitios, ordinatur. Sed non omnes baptizandi ſunt tales. Ergo exorciſmus non debet præcedere baptiſmum.

¶ 2. Præterea, Quamdiu homo ſubiacet peccato, diabolus in eum habet poteſtatem: quia vt dicitur Io. 8. Qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. Sed peccatum tollitur per baptiſmum. Non ergo ante baptiſmum ſunt homines exorcizandi.

* Caleſt. I. in 1. ep. ad Epiſ. Calliæ c. 12. in pr. to. 1. concil. & de eccl. dog. c. 31. to. 3. inter opera Aug.

¶ 3. Præterea, Ad arcendum dæmonum poteſtatem introducta eſt aqua benedicta. Non ergo ad hoc oportebat aliud remedium adhiberi per exorciſmos.

SED contra eſt, quod Cæleſtinus Papa dicit *, Siue paruuli, ſiue iuuenes ad regenerationis veniant ſacramentum, non prius fontem vitæ adeant, quam exorciſmis, & exſufflationibus clericorum, ſpiritus immundus ab eis abiiciatur.

RESPONDEO dicendum, quod quicumque ſapienter aliquod opus facere proponit, prius remouet impedimenta ſui operis: vnde dicitur Hier. 4. Nouate

vobis

Digitized by Google

vobis noualee, & nolite ſerere ſuper ſpinas. Diabolus autem hoſtis eſt humanæ ſalutis, quæ homini per baptiſmum acquiritur * : & habet poteſtatem aliquam in hominem, ex hoc ipſo, quod ſubditur originali peccato, vel etiam actuali. Vnde conuenienter ante baptiſmum expelluntur dæmones per exorciſmos, ne ſalutem hominis impediant : quam quidem expulſionem ſignificat exſufflatio. Benedictio autem cum manus impoſitione, præcludit expulſo viam, ne redire poſsit. Sal autem in os miſſum, & narium, & aurium ſputo linitio, ſignificat receptionem doctrinæ fidei quantum ad aures, & approbationem quantum ad nares, & confeſsionem quantum ad os. Olei vero inunctio, ſignificat aptitudinem hominis ad pugnandum contra dæmones.

* *Alias* exhibetur.

Ad primum ergo dicendum, quod energumeni dicuntur, quaſi interius laborantes ex intrinſeca operatione diaboli. Et quamuis non omnes accedentes ad baptiſmum, corporaliter ab eo vexentur : omnes tamen non baptizati poteſtati dæmonum ſubiiciuntur, ſaltem propter originalis peccati reatum.

Ad ſecundum dicendum, quod in baptiſmo per ablutionem peccati excluditur poteſtas dæmonis ab homine, quantum ad hoc, quod impedit eum à perceptione gloriæ. Sed exorciſmi excludunt poteſtatem dæmonis, in quantum impedit hominem à perceptione ſacramenti.

Ad tertium dicendum, quod aqua benedicta datur contra impugnationes dæmonum, quæ ſunt ab exteriori: ſed exorciſmus ordinatur contra impugnationes dæmonum, quæ ſunt ab interiori. Vnde & energumeni dicuntur, quaſi interius laborantes, illi qui exorcizantur. Vel dicendum, quod ſicut in remedium contra peccatum, ſecundo datur pœnitentia, quia baptiſmus non iteratur: ita in remedium contra impugnationes dæmonum, ſecundo datur aqua benedicta, quia exorciſmi baptiſmales non iterantur.

Art. 3. *Vtrum ea quæ aguntur in exorciſmo aliquid efficiant?* 412

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod ea quæ aguntur in exorciſmo, non efficiant aliquid, ſed ſolum ſignificent. Si enim puer poſt exorciſmos moriatur ante baptiſmum, ſalutem non conſequetur. Sed ad hoc ordinatur effectus eorum, quæ in ſacramentis aguntur, vt homo conſequatur ſalutem. Vnde & Mar. vlt. dicitur, Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit. Ergo ea quæ aguntur in exorciſmo, nihil efficiunt, ſed ſolum ſignificant.

4. *d.* 6. *q.* 2. *art.* 3. *q.* 2.

¶ 2. Præterea, Hoc ſolum requiritur ad ſacramentum nouæ legis, vt ſit ſignum & cauſa: vt ſupra dictum eſt *). Si ergo ea quæ aguntur in exorciſmo, aliquid efficiant, videtur quod ſingula ſint quædam ſacramenta.

q.62. art. 1. & 2.

¶ 3. Præterea, Sicut exorciſmus ordinatur ad baptiſmum, ita etiam ſi aliquid in exorciſmo efficitur, ordinatur ad effectum baptiſmi. Sed diſpoſitio ex neceſsitate præcedit formam perfectam: quia forma non recipitur niſi in materia diſpoſita. Sequeretur ergo, quod nullus poſſet conſequi effectum baptiſmi, niſi prius exorcizetur. Quod patet eſſe falſum. Non ergo ea quæ aguntur in exorciſmis, aliquem effectum habent.

¶ 4. Præterea, Sicut quædam aguntur in exorciſmo ante baptiſmum, ita etiam quædam aguntur poſt baptiſmum, ſicut quod ſacerdos baptizatum chriſmate vngit in vertice. Sed ea quæ poſt baptiſmum aguntur, non videntur aliquid efficere: quia ſecundum hoc effectus baptiſmi eſſet imperfectus. Ergo nec ea, quæ ante baptiſmum aguntur, in exorciſmo aliquid efficiunt.

lib. 1. de ſym. c. 1. cir. ſi 10. 9 & lib. 5. Hypog. cir. ſi. t. 7. et de nup. & conc. l. 2. c. 17. & 18. t. 7.

SED contra eſt, quod Aug.† dicit in libro de Symbolo, Paruuli exufflantur & exorcizantur, vt pellatur ab eis diaboli poteſtas inimica, quæ decipit hominem. Nihil autem agitur fruſtra per eccleſiam. Ergo per huiuſmodi exuffiationes hoc agitur, vt dæmonum poteſtas expellatur.

RESPONDEO dicendum, quod quidam dixerunt, ea quæ in exorciſmo aguntur, nihil efficere, ſed ſolum ſignificare. Sed hoc patet eſſe falſum, per hoc quod eccleſia in exorciſmis, imperatiuis verbis vtitur, ad expellendam dæmonis poteſtatem: puta, cum dicit, Ergo maledicte diabole exi ab eo, &c. Et ideo dicendum eſt, quod aliquem effectum habent, differenter tamen ab ipſo baptiſmo. Nam per baptiſmum datur homini gratia, ad plenam remiſsionem culparum. Per ea vero quæ in exorciſmo aguntur, excluditur duplex impedimentum ſalutaris gratiæ percipiendæ. Quorum vnum eſt impedimentum extrinſecum, prout dæmones hominis ſalutem impedire conantur. Et hoc impedimentum excluditur per exufflationes, quibus poteſtas dæmonis pellitur (vt patet ex inducta auctoritate Auguſt.*) quantum ſcilicet ad hoc quod non præſtet impedimentum ſacramento ſuſcipiendo. Manet tamen poteſtas dæmonis in homine, quantum ad maculam peccati & reatum pœnæ, quouſque peccatum per baptiſmum tollatur. Et ſecundum

in argu. ſed contr.

hoc

hoc Cyprianus dicit *, Sciás diaboli nequitiam poſſe remanere vſque ad aquam ſalutarem: in baptiſmo autem omnem nequitiam amittere. Aliud impedimentum eſt intrinſecum: prout ſcilicet homo ex infectione originalis peccati habet ſenſus præcluſos ad percipienda ſalutis myſteria. Vnde Rabanus de inſtitutione clericorum dicit *, quod per ſaliuam typicam, & ſacerdotis tactum, ſapientia & virtus diuina ſalutem catechumeni operatur, vt aperiantur ei nares, ad percipiendum odorem notitiæ Dei: vt aperiantur ei aures ad audiendum mandata Dei: vt aperiantur illi ſenſus in intimo corde ad reſpondendum. epi. 7. 7. in lib. 4 poſt med. l. 1. c. 27. poſt med.

Ad primum ergo dicendum, quod per ea quæ aguntur in exorciſmo, non tollitur culpa, propter quam homo punitur poſt mortem: ſed ſolum tolluntur impedimenta recipiendi remiſsionem culpæ per ſacramentum. Vnde poſt mortem exorciſmus non valet ſine baptiſmo. Præpoſitiuus tamen dicit, quod pueri exorcizati, ſi moriantur ante baptiſmum, minores tenebras patiuntur. Sed hoc non videtur verum: quia tenebræ illæ ſunt carentia diuinæ viſionis, quæ non recipit magis & minus.

Ad ſecundum dicendum, quod de ratione ſacramenti eſt, quod perficiat principalem effectum, qui eſt gratia remittens culpam, vel ſuppleas aliquem hominis defectum. Quod quidem non fit per ea, quæ aguntur in exorciſmo, ſed ſolum huiuſmodi impedimenta tolluntur. Et ideo non ſunt ſacramenta, ſed ſacramentalia quædam.

Ad tertium dicendum, quod diſpoſitio ſufficiens ad ſuſcipiendam gratiam baptiſmalem, eſt fides & intentio, vel propria eius, qui baptizatur ſi ſit adultus; vel ipſius eccleſiæ, ſi ſit paruulus. Ea vero quæ aguntur in exorciſmo, ordinantur ad remouendum impedimenta: & ideo ſine eo poteſt aliquis conſequi effectum baptiſmi. Non tamen ſunt huiuſmodi prętermittẽda, niſi in neceſsitatis articulo. Et tunc ceſſante periculo, debēt ſupplēri, vt ſeruetur vniformitas in baptiſmo. Nec fruſtra ſupplentur poſt baptiſmum: quia ſicut impeditur effectus baptiſmi, antequam percipiatur, ita poteſt impediri poſtquam fuerit perceptus.

Ad quartum dicendum, quod eorum quæ aguntur poſt baptiſmum circa baptizatum, aliquid eſt quod non ſolum ſignificat, ſed efficit: puta inunctio, quæ fit in vertice, quæ operatur conſeruationem gratiæ baptiſmalis. Aliquid autem eſt quod nihil efficit, ſed ſolum ſignificat, ſicut quod datur ei veſtis candida, ad ſignificandum nouitatem vitæ.

413 Art. 4. *Vtrum ſit officium ſacerdotis, catechizare & exorcizare baptizandum?*

4 d. 6. q. 2 a. 3. q. 3.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod non ſit ſacerdotis catechizare & exorcizare baptizandum. Ad officium enim miniſtrorum pertinet habere operationem ſuper immundos: vt Dion. dicit 5. *cap. eccl. Hier. Sed catechumeni, qui inſtruuntur in catechiſmo, & energumeni, qui purgantur in exorciſmo, computantur inter immundos: vt ibidem Dion. †dicit. Ergo catechizare & exorcizare non pertinet ad officium ſacerdotis, ſed potius miniſtrorum.

** c. 5. tit. de ſacerdotum perfectionibus & in contempl.*
† loc. cit.

¶ 2. Præterea, Catechumeni inſtruuntur de fide per ſacram Scripturam, quæ in eccleſia per miniſtros recitatur: ſicut enim per lectores in eccleſia legitur vetus teſtamentum, ita etiam per diaconos & ſubdiaconos legitur nouum. Et ſic ad miniſtros pertinet catechizare. Similiter etiam & exorcizare, vt videtur, ad miniſtros pertinet: dicit enim Iſid. * in quadam epiſt. Ad exorciſtam pertinet exorciſmos memoriter retinere, manuſque ſuper energumenos & catechumenos in exorciſmo imponere. Non ergo pertinet ad officium ſacerdotis catechizare & exorcizare.

** refertur in d. 25. ca. perlectis, et dicitur eſſe in epi. ad Ludifredum.*

¶ 3. Præterea, Catechizare idem eſt quod docere, & hoc idem eſt quod perficere. Quod ad officium epiſcoporum pertinet, vt dicit Diony. † 5. eccl. Hier. Non ergo pertinet ad officium ſacerdotis.

† loc. cit. in arg. 1.

SED contra eſt, quod Nicol. * Papa dicit, Catechiſmi baptizandorum à ſacerdotibus vniuſcuiuſque eccleſiæ fieri poſſunt. Vnde Greg. † etiam ſuper Ezec. dicit, Sacerdotes cum per exorciſmi gratiam manus credentibus imponunt, quid aliud faciunt, niſi quod dæmonia eiiciunt?

** refertur de conſe. d. 4. c. catechiſmi.*
† Gre. ho. 29. in Euang. ante med.

RESPONDEO dicendum, quod miniſter comparatur ad ſacerdotem, ſicut ſecundarium & inſtrumentale agens ad principale, vt indicat ipſum nomen miniſtri. Agens autem ſecundarium non agit ſine principali agente, ſed cooperatur principali agenti in operando. Quanto autem potior eſt operatio, tanto principale agens potioribus indiget inſtrumentis ſeu miniſtris. Potior autem eſt operatio ſacerdotis, in quantum confert ipſum ſacramentum, quam in præparatoriis ad ſacramentum. Et ideo ſupremi miniſtri, qui dicuntur diacones, cooperantur ſacerdoti in ipſa collatione ſacramentorum. Dicit enim Iſidor. * quod ad diaconem pertinet aſſiſtere ſacerdotibus, & miniſtrare in omnibus, quæ aguntur in ſacramentis Chriſti, in baptiſmo ſcilicet, in chriſmate, & patena, & calice. Inferiores autem miniſtri cooperan-

** de conſe. diſ. 25. c. Perlectis dicitur eſſe in ep. ad Ludifredum.*

tur.

Digitized by Google

tur ſacerdotibus in his quæ ſunt præparatoria ad ſacramentum: ſicut lectores in catechiſmo, & exorciſtæ in exorciſmo.

Ad primum ergo dicendum, quod ſuper immundos miniſtri habent operationem miniſterialem, & quaſi inſtrumentalem: ſed ſacerdos principalem.

Ad ſecundum dicendum, quod lectores & exorciſtæ habent officium catechizandi & exorcizandi, non quidem principaliter ſed ſicut in his ſacerdoti miniſtrantes.

Ad tertium dicendum, quod multiplex eſt inſtructio. Vna conuerſiua ad fidem: quam Dionyſ. * tribuit Epiſcopo in 2. eccleſ. hierar. & poteſt competere cuilibet prædicatori, vel etiam cuilibet fideli. Secunda eſt inſtructio, qua quis eruditur de fidei rudimentis, & qualiter ſe debeat habere in ſuſceptione ſacramentorum: & hæc pertinet ſecundario quidem ad miniſtros, principaliter autem ad ſacerdotes. Tertia eſt inſtructio de conuerſatione Chriſtianæ vitæ: & hæc pertinet ad patrinos. Quarta eſt inſtructio de profundis myſteriis fidei, & perfectione Chriſtianæ vitæ: & hæc ex officio pertinet ad epiſcopos.

c. 2. eccl. hier. a. 2.

QVAESTIO LXXII.

De ſacramento Confirmationis, in duodecim articulos diuiſa.

CONſequenter conſiderandum eſt de ſacramento confirmationis.

ET CIRCA hoc quæruntur duodecim.

¶ Primo, vtrum confirmatio ſit ſacramentum?
¶ Secundo, de materia eius.
¶ Tertio, vtrum ſit de neceſſitate ſacramenti, quod chriſma fuerit prius per epiſcopum conſecratũ?
¶ Quarto, de forma ipſius.
¶ Quinto, vtrum imprimat characterem?
¶ Sexto, vtrum character confirmationis præſupponat characterem baptiſmalem?
¶ Septimo, vtrum conferat gratiam?
¶ Octauo, cui competat recipere hoc ſacramentum.
¶ Nono, in qua parte.
¶ Decimo, vtrum requiratur aliquis, qui teneat confirmandum?
¶ Vndecimo, vtrum hoc ſacramentum per ſolos epiſcopos detur?
¶ Duodecimo, de ritu eius.

414. ſup. q. 65. a. 1. & 4. d. 2. q. 1. a. 2. c. & d. 7. q. 1. per to. & 4. cont. c. 58.

Art. I. *Vtrum confirmatio ſit ſacramentum?*

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod confirmatio non ſit ſacramentum. Sacramenta enim

ex di-

baptiſmum homo expoliatur à carnali conuerſatione.

Ad ſecundum dicendum, quod protectio columnæ nubis, & tranſitus maris Rubri, fuerunt quædam figuræ noſtri baptiſmi, quo renaſcimur ex aqua ſignificata per mare Rubrum, & Spiritu ſancto ſignificato per columnam nubis. Non tamen per hæc fiebat aliqua profeſsio fidei, ſicut per circumciſionem. Et ideo prædicta * duo erant tantum figuræ, & non ſacramenta. Circumciſio autem erat etiam ſacramentum præparatorium ad baptiſmum: minus tamen expreſſe figurans baptiſmum, quantum ad exteriora, quam prædicta. Et ideo Apoſtolus potius fecit mentionem de prædictis, quam de circumciſione.

in iſta ſolutio. & in arg.

Ad tertium dicendum, quod baptiſmus Ioannis fuit præparatorius ad baptiſmum Chriſti, quantum ad exercitium actus: ſed circumciſio quantum ad profeſsionem fidei, quæ requiritur in baptiſmo, ſicut dictum eſt *.

In corp. art.

407 Art. 2. *Vtrum circumciſio fuerit conuenienter inſtituta?*

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod circumciſio fuerit inconuenienter inſtituta. Sicut enim dictum eſt *, in circumciſione fiebat quædam fidei profeſsio. Sed à peccato primi hominis nullus vnquam ſaluari potuit, niſi per fidem paſsionis Chriſti, ſecundum illud Roman. 3. Quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius. Ergo ſtatim poſt peccatum primi hominis circumciſio inſtitui debuit, & non tempore Abrahæ.

1.2.qu. 102.a.5. ad 1.& q.103.a. 1.ad 3.& 4.d.1.a. 2.q.4.c. & q.2 a. 1.q.3.per tot.

**ar.præ.*

¶ 2. Præterea, In circumciſione homo profitebatur obſeruantiam veteris legis, ſicut in baptiſmo profitetur obſeruantiam nouæ legis. Vnde Apoſt. dicit Gal. 5. Teſtificor omni homini circumcidenti ſe, quoniam debitor eſt vniuerſæ legis faciendæ. Sed legalis obſeruantia non eſt tradita tempore Abrahæ, ſed magis tempore Moyſi. Ergo inconuenienter inſtituta eſt circumciſio tempore Abrahæ.

¶ 3. Præterea, Circumciſio fuit figuratiua & præparatiua baptiſmi. Sed baptiſmus exhibetur omnibus populis, ſecundum illud Matth. vlt. Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos. Ergo circumciſio non debuit inſtitui, vt obſeruanda tantum ab vno populo Iudæorum, ſed ab omnibus populis.

¶ 4. Præterea, Carnalis circumciſio debet reſpondere ſpirituali, ſicut figura figurato. Sed ſpiritualis circumciſio quæ fit per Chriſtum, indifferenter conuenit vtrique ſexui: quia in Chriſto Ieſu non eſt maſculus neque fœmina, vt dicitur Galat. 3. Ergo inconuenienter

Digitized by Google

nienter eſt circumciſio inſtituta, quæ competit ſolis maribus.

SED contra eſt, quod ſicut legitur Gen. 17. Circumciſio eſt inſtituta à Deo, cuius perfecta ſunt opera.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut dictum eſt *) circumciſio erat præparatoria ad baptiſmum, in quantum erat quædam profeſsio fidei Chriſti, quam etiam nos in baptiſmo profitemur. Inter antiquos autem patres primus Abraham promiſsionem accepit de Chriſto naſcituro, cum dictum eſt ei Geneſ. 22. In ſemine tuo benedicentur omnes gentes terræ. Ipſe etiam primus ſe à ſocietate infidelium ſegregauit, ſecundum mandatum Dei dicentis ſibi, Egredere de terra tua, & de cognatione tua. Et ideo conuenienter circumciſio fuit inſtituta in Abraham. *art. præc.*

Ad primum ergo dicendum, quod immediate poſt peccatum primi parentis, propter doctrinam ipſius Adæ (qui plene inſtructus fuerat de diuinis) adhuc fides & ratio naturalis in tantum vigebat in homine, quod non oportebat determinari hominibus aliqua ſigna fidei & ſalutis: ſed vnuſquiſque pro ſuo libito fidem ſuam aliquibus ſignis proteſtabatur. Sed circa tempus Abrahæ, diminuta erat fides, plurimis ad idololatriam declinantibus: obſcurata etiam erat ratio naturalis per augmentum carnalis concupiſcentiæ vſque ad peccatum contra naturam. Et ideo conuenienter tunc & non ante, fuit inſtituta circumciſio, ad profitendum fidem, & ad minuendum carnalem concupiſcentiam.

Ad ſecundum dicendum, quod legalis obſeruantia tradi non debuit niſi populo iam congregato: quia lex ordinatur ad bonum publicum, vt in ſecunda parte dictum eſt *. Populus autem fidelium congregandus erat aliquo ſigno ſenſibili, quod eſt neceſſarium ad hoc, quod homines in quacumque religione adunentur: ſicut Aug. dicit * contra Fauſt. Et ideo oportuit prius inſtitui circumciſionem, quam lex daretur. Illi autem Patres, qui fuerunt ante legem, familias ſuas inſtruxerunt de rebus diuinis, per modum paternæ admonitionis. Vnde & dominus dicit de Abraham, Scio quod præcepturus ſit filiis ſuis, & domui ſuæ poſt ſe, vt cuſtodiant viam Domini. *p. 2. q. 90. art. 2.* ** li. 19. c. 11. in fin. tom. 6.*

Ad tertium dicendum, quod baptiſmus in ſe continet perfectionem ſalutis, ad quam Deus omnes homines vocat, ſecundum illud 1. Timoth. 2. Qui vult omnes homines ſaluos fieri. Et ideo baptiſmus omnibus populis proponitur. Circumciſio autem non continebat perfectionem ſalutis, ſed figurabat ipſam vt fien-

Digitized by Google

dam per Chriſtum, qui erat ex Iudæorum populo naſciturus. Et ideo illi ſoli populo data eſt circumciſio.

Ad quartum dicendum, quod circumciſio inſtituta eſt, vt ſignum fidei Abrahæ, qui credidit ſe patrem futurum Chriſti ſibi repromiſsi. Et ideo conuenienter ſolis maribus competebat. Peccatum etiam originale, contra quod ſpecialiter circumciſio ordinabatur, à patre trahitur, non à matre: vt in ſecunda parte dictum eſt *. Sed baptiſmus continet virtutem Chriſti, qui eſt vniuerſalis cauſa ſalutis omnium, & remiſsionis omnium peccatorum.

1. 2. q. 81 a. 5. ad 2. & art. 1. ad 2.

408

Art. 3. *Vtrum ritus circumciſionis fuerit conueniens?*

4. d. 1. q. 2. a. 3. q. 1. & a. 3. q. 2. & 1. & le. 7. le 2. col. 5. & Ro. 4. le. 2. co. 3. * a. 1. & 2. huius q.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod ritus circumciſionis non fuerit conueniens. Circumciſio enim (ſicut dictum eſt *) fidei quædam profeſsio eſt. Sed fides in vi apprehenſiua exiſtit, cuius operationes maxime apparent in capite. Ergo magis debuit ſignum circumciſionis dari in capite quam in membro generationis.

¶ 2. Præterea, Ad vſum ſacramentorum aſſumimus ea, quorum eſt communior vſus: ſicut aquam ad abluendum, & panem ad reficiendum. Sed ad incidendum communius vtimur cultello ferreo quam petrino. Ergo circumciſio non debuit fieri cultello petrino.

¶ 3. Præterea, Sicut baptiſmus inſtituitur in remedium originalis peccati, ita etiam circumciſio: ſicut Beda dicit *. Sed baptiſmus non differtur vſque ad octauum diem (ne pueris periculum damnationis immineat propter originale peccatum, ſi nondum baptizati decedant,) quandoque etiam traditur baptiſmus poſt octauum diem. Ergo circumciſioni non debuit determinari octauus dies, ſed debebat quandoque præueniri, ſicut etiam quandoque tardabatur.

In ho. circũciſ. inter pr. & me. in ho. totiu anni reperies.

SED contra eſt, quod Roman. 4. ſuper illud, Et ſignum accepit circumciſionis, determinatur in gloſſa * prædictus circumciſionis ritus.

in gl. ord. ſup. illud Signum accipit circumciſionis.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut dictum eſt *) circumciſio quoddam fidei ſignum eſt, inſtitutum à Deo, cuius ſapientiæ non eſt numerus. Determinare autem conuenientia ſigna, eſt ſapientiæ opus. Et ideo concedendum eſt, quod ritus circumciſionis fuit conueniens.

** ar. pra. huius q.*

Ad primum ergo dicendum, quod circumciſio conuenienter fiebat in membro generationis. Primo quidem, quia ſignum erat fidei, qua Abraham credidit Chriſtum ex ſuo ſemine naſciturum. Secundo, quia erat in remedium peccati originalis, quod per actum gene

generationis traducitur. Tertio, quia ordinabatur ad diminutionem carnalis concupiſcentiæ, quæ præcipue in membris illis viget, propter abundantiam delectationis venereorum.

Ad ſecundum dicendum, quod cultellus lapideus non erat de neceſsitate circumciſionis: vnde non inuenitur tale inſtrumentum præcepto diuino determinatum. Neque etiam communiter tali inſtrumento Iudæi vtebantur ad circumcidendum, ſicut neque modo vtuntur. Leguntur tamen aliquæ circumciſiones famoſæ, cultello lapideo factæ: ſicut legitur Exod. 4. quod tulit Sephora acutiſsimam petram, & circumcidit præputium filij ſui, & Ioſue 5. dicitur, Fac tibi cultellos lapideos, & circumcide ſecundo filios Iſraël. Per quod figurabatur circumciſionem ſpiritualem eſſe fiendam per Chriſtum, de quo dicitur 1. Cor. 10. Petra autem erat Chriſtus.

Ad tertium dicendum, quod octauus dies determinabatur circumciſioni: tum propter myſterium, quia in octaua ætate (quæ erit ætas reſurgentium) quaſi in octauo die perficietur per Chriſtum ſpiritualis circumciſio, quando auferet ab electis non ſolum culpam, ſed etiam omnem pœnalitatem: tum etiam propter teneritudinem infantis ante octauum diem. Vnde etiam de aliis animalibus Leuit. 22. præcipitur, Bos, ouis, & capra, cum genita fuerint, ſeptem diebus erunt ſub vbere matris ſuæ: die autem octauo, & deinceps offerri poterunt domino. Erat autem octauus dies de neceſsitate præcepti: ita ſcilicet, quod octauum diem prætermittentes, peccabant etiam ſi eſſet ſabbathum, ſecundum illud Ioan. 7. Circumciſionẽ accipit homo in ſabbatho, vt non ſoluatur lex Moyſi. Non tamen erat de neceſsitate ſacramenti: quia ſi aliqui omittebant octauum diem, poſtea poterant circumcidi. Quidam etiam dicunt, quod propter periculum imminentis mortis, poterat octauus dies præueniri. Sed hoc nec ex auctoritate ſcripturæ, nec ex conſuetudine Iudæorum haberi poteſt. Vnde melius dicendum eſt, ſicut etiam Hug. * de ſancto Victore dicit, quod octauus dies nulla neceſsitate præueniebatur. Vnde ſuper illud Prouerb. 4. Vnigenitus eram coram matre mea, dicit glo. † quod alius Berſabee paruulus, non computatur: quia ante octauum diem mortuus, nominatus non fuit, & per conſequens nec circumciſus.

Poteſt colligi ex l. 1. de ſa. par. 1. c. 2.

† gl. ordi. ibi.

Digitized by Google

409 Art. 4. *Vtrum circumciſio conferebat gratiam iuſtificantem?*

Sup. q. 62 art 6. ad 3. & 4. d. 1. q. 1. a. 4. & ver. q. 28. ar- 2. ad 12. & Ro. 4. le. 5. co. 1. fin.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod circumciſio non conferebat gratiam iuſtificantem. Dicit enim Apoſtolus Galat. 2. Si ex lege eſt iuſtitia. Chriſtus gratis mortuus eſt, id eſt ſine cauſa. Sed circumciſio erat quædam obligatio legis implendæ: ſecundum illud Gal. 5. Teſtificor omni homini circumcidenti ſe, quoniam debitor eſt vniuerſæ legis faciendæ. Ergo ſi ex circumciſione eſt iuſtitia, Chriſtus gratis, id eſt ſine cauſa, mortuus eſt. Sed hoc eſt inconueniens. Non ergo ex circumciſione erat gratia iuſtificans à peccato.

¶ 2. Præterea, Ante inſtitutionem circumciſionis ſola fides ad iuſtificationem ſufficiebat: dicit enim Greg.† in Mora. Quod apud nos valet aqua baptiſmatis, hoc egit apud veteres pro paruulis ſola fides. Sed virtus fidei non eſt imminuta per mandatum circumciſionis. Ergo ſola fides paruulos iuſtificabat, & non circumciſio.

† li. 4. c. 2. cir. med.

¶ 3. Præterea, Ioſue 5. legitur, quod populus, qui natus eſt in deſerto per quadraginta annos, incircumciſus fuit. Si ergo per circumciſionem auferebatur peccatum originale videtur quod omnes qui in deſerto mortui ſunt, tam paruuli, quam adulti, fuerint damnati. Et eadem obiectio eſt de pueris, qui moriebantur ante octauum diem circumciſionis: quia præueniri non debebat, vt dictum eſt *.

** ar. pra. ad 3. arg.*

¶ 4. Præterea, Nihil impedit introitum regni cæleſtis, niſi peccatum. Sed circumciſi ante paſſionem Chriſti impediebantur ab introitu regni cæleſtis. Non ergo per circumciſionem homines iuſtificabantur à peccato.

¶ 5. Præterea, Peccatum originale non dimittitur ſine actuali: quia impium eſt à Deo dimidiam ſperare veniam, vt Aug. * dicit. Sed nuſquam legitur, quod per circumciſionem remitteretur actuale peccatum. Ergo etiam neque originale per eam dimittebatur.

** In lib. de vera & fal. pœni. ca. 9. non longe à prin. t. 4.*

SED contra eſt, quod Auguſt. * dicit ad Valerium contra Iulianum, Ex quo inſtituta eſt circumciſio in populo Dei, quæ tunc erat ſignaculum iuſtitiæ fidei, ad ſignificationem purgationis valebat paruulis originalis veteriſque peccati: ſicut & baptiſmus ex illo cœpit valere tempore ad innouationem hominis, ex quo inſtitutus eſt.

** li. 2. de nupt. & concu. c. 11 in fi. tom. 7.*

RESPONDEO dicendum, quod ab omnibus communiter ponitur, quod in circumciſione peccatum

tum originale remittebatur. Quidam tamen dixerunt, quod non conferebatur gratia, ſed ſolum auferebatur peccatum: quod Magiſter ponit in 1. diſtin. * 4. ſent. & Rom. 4. in glo. † Sed hoc non poteſt eſſe: quia culpa non remittitur niſi per gratiam, ſecundum illud Rom. 3. Iuſtificati gratis per gratiam, &c. Et ideo alij dixerunt, quod per circumciſionem conferebatur gratia quantum ad effectus remotiuos culpæ, ſed non quantum ad effectus poſitiuos, ne cogerentur dicere quod gratia in circumciſione collata ſufficiebat ad implendum mandata legis; & ita ſuperfluus fuerit aduentus Chriſti. Sed hæc etiam poſitio ſtare non poteſt. Primo quidem, quia per circumciſionem dabatur pueris facultas ſuo tempore perueniendi ad gloriam, quæ eſt vltimus effectus poſitiuus gratiæ. Secundo, quia priores ſunt naturaliter ſecundum ordinem cauſæ formalis effectus poſitiui, quam priuatiui, licet ſecundum ordinem cauſæ materialis ſit è conuerſo: forma enim non excludit priuationem, niſi informando ſubiectum. Et ideo alij dixerunt, quod in circumciſione conferebatur gratia etiam quantum ad aliquem effectum poſitiuum, qui eſt facere dignum vita æterna; ſed non quantum ad omnes effectus: quia non ſufficiebat reprimere concupiſcentiam fomitis, nec ad implendum mandata legis. Quod etiam aliquando mihi viſum eſt. Sed diligenter conſideranti apparet hoc non eſſe verum: quia minima gratia poteſt reſiſtere cuilibet concupiſcentiæ, & vitare omne peccatum mortale, quod committitur in tranſgreſsione mandatorum legis: minima enim charitas plus diligit Deum, quam cupiditas millia auri, & argenti. Et ideo dicendum eſt, quod in circumciſione conferebatur gratia quantum ad omnes gratiæ effectus: aliter tamen, quam in baptiſmo. Nam in baptiſmo confertur gratia ex virtute ipſius baptiſmi, quam habet in quantum eſt inſtrumentum paſsionis Chriſti iam perfectæ *. In circumciſione autem conferebatur gratia, non ex virtute circumciſionis, ſed ex virtute fidei paſsionis Chriſti, cuius ſignum erat circumciſio: ita ſcilicet, quod homo, qui accipiebat circumciſionem, profitebatur ſe ſuſcipere talem fidem, vel adultus pro ſe, vel alius pro paruulis. Vnde & Apoſtolus dicit, Romanorum quarto, quod Abraham accepit ſignum circumciſionis, ſignaculum iuſtitiæ fidei: quia ſcilicet iuſtitia erat ex fide ſignificata, non ex circumciſione ſignificante. Et quia baptiſmus operatur inſtrumentaliter in virtute paſsionis Chriſti, non autem circumciſio: ideo baptiſmus imprimit characterem in-

d.1. in parag. pen. v.t.

† gl. ord. ſuper illud, Signum accepit circumciſionis.

** Alias;* Circumciſio autem cōferebat gratiā in quantum erat ſignum fidei paſſionis Chriſti futuræ.

corporantem hominem Chriſto; & copioſiorem gratiam confert, quam circumciſio: maior enim eſt effectus rei iam præſentis, quam ſpei.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procederet, ſi ex circumciſione eſſet iuſtitia aliter quam per fidem paſsionis Chriſti.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut ante inſtitutionem circumciſionis, ſola fides Chriſti futuri iuſtificabat tam pueros, quam adultos: ita etiam & circumciſione data. Sed antea non requirebatur aliquod ſignum proteſtatiuum huius fidei: quia nondum homines fideles, ſeorſum ab infidelibus cœperant adunari ad cultum vnius Dei. Probabile tamen eſt, quod parentes fideles pro paruulis natis, & maxime in periculo exiſtentibus, aliquas preces Deo funderent, vel aliquam benedictionem eis adhiberent (quod erat quoddam ſignaculum fidei) ſicut adulti pro ſeipſis preces, & ſacrificia offerebant.

Ad tertium dicendum, quod populus in deſerto prætermittens mandatum circumciſionis, excuſabatur: tum quia neſciebant quando caſtra mouenda erant: tum quia (vt Damaſc.* dicit) non neceſſe erat eos aliquod ſignum diſtinctionis habere, cum ſeorſum ab aliis populis habitabant. Et tamen, vt Aug.† dicit, inobedientiam incurrebant qui ex contemptu prætermittebant. Videtur tamen, quod nulli incircumciſi mortui fuerint in deſerto: quia, vt in Pſ. 104. dicitur, non erat in tribubus eorum infirmus: ſed illi ſoli videntur mortui in deſerto, qui fuerant in Aegypto circumciſi. Si tamen aliqui incircumciſi mortui ſunt, eadem ratio eſt de his, & de his qui moriebantur ante circumciſionis inſtitutionem. Quod etiam intelligendum eſt de pueris, qui moriebantur ante octauum diem in tempore legis.

Dam. li. 4. ca. 26. cir. prin.

† in li. q. ſuper Ioſue c. 6. à me. 10. 4.

Ad quartum dicendum, quod in circumciſione auferebatur originale peccatum ex parte perſonæ: remanebat tamen impedimentum intrandi in regnum cœlorum ex parte totius naturæ: quod fuit ſublatum per paſsionem Chriſti. Et ideo etiam baptiſmus ante paſſionem Chriſti non introducebat in regnum. Sed & circumciſio ſi haberet locum poſt paſsionem Chriſti, introduceret in regnum.

Ad quintum dicendum, quod adulti quando circumcidebantur, conſequebantur remiſsionem, non ſolum originalis peccati, ſed etiam actualium peccatorum. Non tamen ita quod liberarentur ab omni reatu pœnæ, ſicut fit in baptiſmo, in quo confertur copioſior gratia.

QVAE

QVAESTIO LXXI.

De præparatoriis, quæ ſimul concurrunt cum baptiſmo in quatuor articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de præparatoriis, quæ ſimul concurrunt cum baptiſmo.

ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum catechiſmus debeat præcedere baptiſmum?

¶ Secundo, vtrum baptiſmum debeat præcedere exorciſmus?

¶ Tertio, vtrum ea quæ aguntur in catechiſmo, & exorciſmo, aliquid efficiant, vel ſolum ſignificent?

¶ Quarto, vtrum baptizandi debeant catechizari, vel exorcizari per ſacerdotes?

Art. I. *Vtrum catechiſmus debeat præcedere baptiſmum?* 410

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod catechiſmus non debeat præcedere baptiſmum. Per baptiſmum enim regenerantur homines in vitam ſpiritualem. Sed prius homo accipit vitam, quam doctrinam. Non ergo prius debet homo catechizari, id eſt doceri, quam baptizari. *4.d.6. 2. q.a.2.q. 1.*

¶ 2. Præterea, Baptiſmus exhibetur non ſolum adultis, ſed etiam pueris, qui non ſunt doctrinæ perceptibiles, eo quod non habent vſum rationis. Ergo ridiculum eſt eos catechizare.

¶ 3. Præterea In catechiſmo confitetur catechizatus ſuam fidem. Sed pueri non poſſunt ſuam fidem confiteri, neque per ſeipſos, neque etiam aliquis alius pro eis: tum quia nullus poteſt alium ad aliquid obligare: tum etiam quia non poteſt aliquis ſcire, vtrum pueri cum ad legitimam ætatem peruenerint, aſſentiant fidei. Non ergo debet catechiſmus præcedere baptiſmum.

SED contra eſt, quod Rabanus de inſtitutione clericali dicit *, Ante baptiſmum, catechizandi debet hominem præuenire officium, vt fidei primum catechumenus accipiat rudimentum. *li. 1 c. 25 à me. illius.*

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) baptiſmus eſt fidei Chriſtianæ ſacramentum, cum ſit quædam profeſsio fidei Chriſtianæ. Ad hoc autem, quod aliquis fidem accipiat, requiritur quod de fide inſtruatur, ſecundum illud Roman. 10. Quomodo credent ei, quem non audierunt? quomodo autem audient ſine prædicante? Et ideo ante baptiſmum conuenienter præcedit catechiſmus. Vnde *qu. præ. art. 1.*

& Dominus præceptum baptizandi diſcipulis tradens, præmittit doctrinam baptiſmo dicens, Euntes docete omnes Gentes, baptizantes eos, &c.

Ad primum ergo dicendum, quod vita gratiæ, in qua regeneratur aliquis per baptiſmum, præſupponit vitam naturæ rationalis, in qua homo poteſt eſſe particeps doctrinæ.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut mater Eccleſia
q.69.a 6. (vt ſupra dictum eſt *) accommodat pueris baptizan-
ad 3. arg. dis aliorum pedes, vt veniant; & aliorum cor, vt
& 68. a. credant: ita etiam accommodat eis aliorum aures, vt
9. audiant: & intellectum, vt per alios inſtruantur. Et ideo eadem ratione ſunt catechizandi, qua ſunt baptizandi.

Ad tertium dicendum, quod ille qui pro puero baptizato reſpondet, Credo, non prædicit puerum crediturum, cum ad legitimos annos peruenerit: alioquin diceret, Credet. Sed profitetur fidem Eccleſiæ in perſona pueri, cui communicatur: cuius ſacramentum ei attribuitur, & ad quam obligatur alium. Non eſt enim inconueniens, quod aliquis obligetur per alium in his quæ ſunt de neceſsitate ſalutis. Similiter etiam patrinus pro puero reſpondens promittit ſe operam daturum ad hoc, quod puer credat. Quod tamen non ſufficeret in adultis, vſum rationis habentibus.

411 Art. 2. *Vtrum exorciſmus debeat præcedere baptiſmum?*

inf. ar. 3. AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod exor-
ad 3. & 4. ciſmus non debeat præcedere baptiſmum. Exor-
d.6. q. 2. ciſmus enim contra energumenos, id eſt, arreptitios,
a.3. q. 1. ordinatur. Sed non omnes baptizandi ſunt tales. Ergo
per tot. et exorciſmus non debet præcedere baptiſmum.
q.2. ad 4. ¶ 2. Præterea, Quamdiu homo ſubiacet peccato, diabolus in eum habet poteſtatem: quia vt dicitur Io. 8. Qui facit peccatum, ſeruus eſt peccati. Sed peccatum tollitur per baptiſmum. Non ergo ante baptiſmum ſunt homines exorcizandi.

* Celeſt. ¶ 3. Præterea, Ad arcendum dæmonum poteſta-
1. in 1. ep. tem introducta eſt aqua benedicta. Non ergo ad hoc
ad Epiſ. oportebat aliud remedium adhiberi per exorciſmos.
Calliæ c. SED contra eſt, quod Cæleſtinus Papa dicit *, Si-
12. in pr. ue paruuli, ſiue iuuenes ad regenerationis veniant ſa-
to. 1. con- cramentum, non prius fontem vitæ adeant, quam ex-
cil. & de orciſmis, & exſufflationibus clericorum, ſpiritus im-
eccl. dog. mundus ab eis abiiciatur.
c. 31. to. RESPONDEO dicendum, quod quicumque ſa-
3. inter o- pienter aliquod opus facere proponit, prius remouet
pera Aug. impedimenta ſui operis: vnde dicitur Hier. 4. Nouate vobis

vobis nouale, & nolite ſerere ſuper ſpinas. Diabolus autem hoſtis eſt humanæ ſalutis, quæ homini per baptiſmum acquiritur *: & habet poteſtatem aliquam in hominem, ex hoc ipſo, quod ſubditur originali peccato, vel etiam actuali. Vnde conuenienter ante baptiſmum expelluntur dæmones per exorciſmos, ne ſalutem hominis impediant: quam quidem expulſionem ſignificat exſufflatio. Benedictio autem cum manus impoſitione, præcludit expulſo viam, ne redire poſsit. Sal autem in os miſſum, & narium, & aurium ſputo linitio, ſignificat receptionem doctrinæ fidei quantum ad aures, & approbationem quantum ad nares, & confeſsionem quantum ad os. Olei vero inunctio, ſignificat aptitudinem hominis ad pugnandum contra dæmones.

* *Alias* exhibetur.

Ad primum ergo dicendum, quod energumeni dicuntur, quaſi interius laborantes ex intrinſeca operatione diaboli. Et quamuis non omnes accedentes ad baptiſmum, corporaliter ab eo vexentur: omnes tamen non baptizati poteſtati dæmonum ſubiiciuntur, ſaltem propter originalis peccati reatum.

Ad ſecundum dicendum, quod in baptiſmo per ablutionem peccati excluditur poteſtas dæmonis ab homine, quantum ad hoc, quod impedit eum à perceptione gloriæ. Sed exorciſmi excludunt poteſtatem dæmonis, in quantum impedit hominem à perceptione ſacramenti.

Ad tertium dicendum, quod aqua benedicta datur contra impugnationes dæmonum, quæ ſunt ab exteriori: ſed exorciſmus ordinatur contra impugnationes dæmonum, quæ ſunt ab interiori. Vnde & energumeni dicuntur, quaſi interius laborantes, illi qui exorcizantur. Vel dicendum, quod ſicut in remedium contra peccatum, ſecundo datur pœnitentia, quia baptiſmus non iteratur: ita in remedium contra impugnationes dæmonum, ſecundo datur aqua benedicta, quia exorciſmi baptiſmales non iterantur.

Art. 3. *Vtrum ea quæ aguntur in exorciſmo aliquid efficiant?* 412

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod ea quæ aguntur in exorciſmo, non efficiant aliquid, ſed ſolum ſignificent. Si enim puer poſt exorciſmos moriatur ante baptiſmum, ſalutem non conſequetur. Sed ad hoc ordinatur effectus eorum, quæ in ſacramentis aguntur, vt homo conſequatur ſalutem. Vnde & Mar. vlt. dicitur, Qui crediderit & baptizatus fuerit, ſaluus erit. Ergo ea quæ aguntur in exorciſmo, nihil efficiunt, ſed ſolum ſignificant.

4. *d.* 6. *q.* 2. *art.* 3. *q.* 2.

Digitized by Google

¶ 2. Præterea, Hoc ſolum requiritur ad ſacramentum nouæ legis, vt ſit ſignum & cauſa: vt ſupra dictum eſt *). Si ergo ea quæ aguntur in exorciſmo, aliquid efficiant, videtur quod ſingula ſint quædam ſacramenta.

q. 62. art. 1. & 2.

¶ 3. Præterea, Sicut exorciſmus ordinatur ad baptiſmum, ita etiam ſi aliquid in exorciſmo efficitur, ordinatur ad effectum baptiſmi. Sed diſpoſitio ex neceſsitate præcedit formam perfectam: quia forma non recipitur niſi in materia diſpoſita. Sequeretur ergo, quod nullus poſſet conſequi effectum baptiſmi, niſi prius exorcizetur. Quod patet eſſe falſum. Non ergo ea quæ aguntur in exorciſmis, aliquem effectum habent.

¶ 4. Præterea, Sicut quædam aguntur in exorciſmo ante baptiſmum, ita etiam quædam aguntur poſt baptiſmum, ſicut quod ſacerdos baptizatum chriſmate vngit in vertice. Sed ea quæ poſt baptiſmum aguntur, non videntur aliquid efficere: quia ſecundum hoc effectus baptiſmi eſſet imperfectus. Ergo nec ea, quæ ante baptiſmum aguntur, in exorciſmo aliquid efficiunt.

lib. 1. de ſym. c. 1. cir. ſi to. 9 & lib. 5. Hypog. cir. ſi. t. 7. et de nup. & conc. l. 2. c. 17. & 18. t. 7.

SED contra eſt, quod Aug. †dicit in libro de Symbolo, Paruuli exufflantur & exorcizantur, vt pellatur ab eis diaboli poteſtas inimica, quæ decipit hominem. Nihil autem agitur fruſtra per eccleſiam. Ergo per huiuſmodi exuffiationes hoc agitur, vt dæmonum poteſtas expellatur.

RESPONDEO dicendum, quod quidam dixerunt, ea quæ in exorciſmo aguntur, nihil efficere, ſed ſolum ſignificare. Sed hoc patet eſſe falſum, per hoc quod eccleſia in exorciſmis, imperatiuis verbis vtitur, ad expellendam dæmonis poteſtatem: puta, cum dicit, Ergo maledicte diabole exi ab eo, &c. Et ideo dicendum eſt, quod aliquem effectum habent, differenter tamen ab ipſo baptiſmo. Nam per baptiſmum datur homini gratia, ad plenam remiſsionem culparum. Per ea vero quæ in exorciſmo aguntur, excluditur duplex impedimentum ſalutaris gratiæ percipiendæ. Quorum vnum eſt impedimentum extrinſecum, prout dæmones hominis ſalutem impedire conantur. Et hoc impedimentum excluditur per exufflationes, quibus poteſtas dæmonis pellitur (vt patet ex inducta auctoritate Auguſt.*) quantum ſcilicet ad hoc quod non præſtet impedimentum ſacramento ſuſcipiendo. Manet tamen poteſtas dæmonis in homine, quantum ad maculam peccati & reatum pœnæ, quouſque peccatum per baptiſmum tollatur. Et ſecundum hoc

in argu. ſed contr.

hoc Cyprianus dicit *, Sciás diaboli nequitiam poſſe remanere vſque ad aquam ſalutarem: in baptiſmo autem omnem nequitiam amittere. Aliud impedimentum eſt intrinſecum: prout ſcilicet homo ex infectione originalis peccati habet ſenſus præcluſos ad percipienda ſalutis myſteria. Vnde Rabanus de inſtitutione clericorum dicit *, quod per ſaliuam typicam, & ſacerdotis tactum, ſapientia & virtus diuina ſalutem catechumeni operatur, vt aperiantur ei nares, ad percipiendum odorem notitiæ Dei: vt aperiantur ei aures ad audiendum mandata Dei: vt aperiantur illi ſenſus in intimo corde ad reſpondendum. epi. 7. 7. in lib. 4 post med. l. 1. c. 27. post med.

Ad primum ergo dicendum, quod per ea quæ aguntur in exorciſmo, non tollitur culpa, propter quam homo punitur poſt mortem: ſed ſolum tolluntur impedimenta recipiendi remiſsionem culpæ per ſacramentum. Vnde poſt mortem exorciſmus non valet ſine baptiſmo. Præpoſitiuus tamen dicit, quod pueri exorcizati, ſi moriantur ante baptiſmum, minores tenebras patiuntur. Sed hoc non videtur verum: quia tenebræ illæ ſunt carentia diuinæ viſionis, quæ non recipit magis & minus.

Ad ſecundum dicendum, quod de ratione ſacramenti eſt, quod perficiat principalem effectum, qui eſt gratia remittens culpam, vel ſuppleas aliquem hominis defectum. Quod quidem non fit per ea, quæ aguntur in exorciſmo, ſed ſolum huiuſmodi impedimenta tolluntur. Et ideo non ſunt ſacramenta, ſed ſacramentalia quædam.

Ad tertium dicendum, quod diſpoſitio ſufficiens ad ſuſcipiendam gratiam baptiſmalem, eſt fides & intentio, vel propria eius, qui baptizatur ſi ſit adultus; vel ipſius eccleſiæ, ſi ſit paruulus. Ea vero quæ aguntur in exorciſmo, ordinantur ad remouendum impedimenta: & ideo ſine eo poteſt aliquis conſequi effectum baptiſmi. Non tamen ſunt huiuſmodi prætermittẽda, niſi in neceſsitatis articulo. Et tunc ceſſante periculo, debẽt ſuppleri, vt ſeruetur vniformitas in baptiſmo. Nec fruſtra ſupplentur poſt baptiſmum: quia ſicut impeditur effectus baptiſmi, antequam percipiatur, ita poteſt impediri poſtquam fuerit perceptus.

Ad quartum dicendum, quod eorum quæ aguntur poſt baptiſmum circa baptizatum, aliquid eſt quod non ſolum ſignificat, ſed efficit: puta inunctio, quæ fit in vertice, quæ operatur conſeruationem gratiæ baptiſmalis. Aliquid autem eſt quod nihil efficit, ſed ſolum ſignificat, ſicut quod datur ei veſtis candida, ad ſignificandum nouitatem vitæ.

413 Art. 4. *Vtrum ſit officium ſacerdotis, catechizare & exorcizare baptizandum?*

4 d.6.q.2 a.3.q.3.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod non ſit ſacerdotis catechizare & exorcizare baptizandum. Ad officium enim miniſtrorum pertinet habere operationem ſuper immundos: vt Dion. dicit 5. *cap. eccl. Hier. Sed catechumeni, qui inſtruuntur in catechiſmo, & energumeni, qui purgantur in exorciſmo, computantur inter immundos: vt ibidem Dion. † dicit. Ergo catechizare & exorcizare non pertinet ad officium ſacerdotis, ſed potius miniſtrorum.

** c.5. tit. de ſacerdotum. perfectionibus & in contempl.*
† loc. cit.

¶ 2. Præterea, Catechumeni inſtruuntur de fide per ſacram Scripturam, quæ in eccleſia per miniſtros recitatur: ſicut enim per lectores in eccleſia legitur vetus teſtamentum, ita etiam per diaconos & ſubdiaconos legitur nouum. Et ſic ad miniſtros pertinet catechizare. Similiter etiam & exorcizare, vt videtur, ad miniſtros pertinet: dicit enim Iſid. * in quadam epiſt. Ad exorciſtam pertinet exorciſmos memoriter retinere, manuſque ſuper energumenos & catechumenos in exorciſmo imponere. Non ergo pertinet ad officium ſacerdotis catechizare & exorcizare.

** refertur in d. 25. ca. perlectis, et dicitur eſſe in epi. ad Ludifredum.*

¶ 3. Præterea, Catechizare idem eſt quod docere, & hoc idem eſt quod perficere. Quod ad officium epiſcoporum pertinet, vt dicit Diony. † 5. eccl. Hier. Non ergo pertinet ad officium ſacerdotis.

† loc. cit. in arg. 1.

SED contra eſt, quod Nicol. * Papa dicit, Catechiſmi baptizandorum à ſacerdotibus vniuſcuiuſque eccleſiæ fieri poſſunt. Vnde Greg. † etiam ſuper Ezec. dicit, Sacerdotes cum per exorciſmi gratiam manus credentibus imponunt, quid aliud faciunt, niſi quod dæmonia eiiciunt?

** refertur de conſe. d.4. c. catechiſmi.*
† Gre. ho. 29. in Euang. ant. med.

RESPONDEO dicendum, quod miniſter comparatur ad ſacerdotem, ſicut ſecundarium & inſtrumentale agens ad principale, vt indicat ipſum nomen miniſtri. Agens autem ſecundarium non agit ſine principali agente, ſed cooperatur principali agenti in operando. Quanto autem potior eſt operatio, tanto principale agens potioribus indiget inſtrumentis ſeu miniſtris. Potior autem eſt operatio ſacerdotis, in quantum confert ipſum ſacramentum, quam in præparatoriis ad ſacramentum. Et ideo ſupremi miniſtri, qui dicuntur diacones, cooperantur ſacerdoti in ipſa collatione ſacramentorum. Dicit enim Iſidor. * quod ad diaconem pertinet aſsiſtere ſacerdotibus, & miniſtrare in omnibus, quæ aguntur in ſacramentis Chriſti, in baptiſmo ſcilicet, in chriſmate, & patena, & calice. Inferiores autem miniſtri cooperan-

** de conſe. diſ. 25. c. Perlectis dicitur eſſe in ep. ad Ludifredum.*

tur

tur ſacerdotibus in his quæ ſunt præparatoria ad ſacramentum: ſicut lectores in catechiſmo, & exorciſtæ in exorciſmo.

Ad primum ergo dicendum, quod ſuper immundos miniſtri habent operationem miniſterialem, & quaſi inſtrumentalem: ſed ſacerdos principalem.

Ad ſecundum dicendum, quod lectores & exorciſtæ habent officium catechizandi & exorcizandi, non quidem principaliter ſed ſicut in his ſacerdoti miniſtrantes.

Ad tertium dicendum, quod multiplex eſt inſtructio. Vna conuerſiua ad fidem: quam Dionyſ. * tribuit *c.2. eccl.*
Epiſcopo in 2. eccleſ. hierar. & poteſt competere cui- *hier. a.2.*
libet prædicatori, vel etiam cuilibet fideli. Secunda eſt inſtructio, qua quis eruditur de fidei rudimentis, & qualiter ſe debeat habere in ſuſceptione ſacramentorum: & hæc pertinet ſecundario quidem ad miniſtros, principaliter autem ad ſacerdotes. Tertia eſt inſtructio de conuerſatione Chriſtianæ vitæ: & hæc pertinet ad patrinos. Quarta eſt inſtructio de profundis myſteriis fidei, & perfectione Chriſtianæ vitæ: & hæc ex officio pertinet ad epiſcopos.

QVAESTIO LXXII.

De ſacramento Confirmationis, in duodecim articulos diuiſa.

CONſequenter conſiderandum eſt de ſacramento confirmationis.

ET CIRCA hoc quæruntur duodecim.

¶ Primo, vtrum confirmatio ſit ſacramentum?
¶ Secundo, de materia eius.
¶ Tertio, vtrum ſit de neceſsitate ſacramenti, quod chriſma fuerit prius per epiſcopum conſecratū?
¶ Quarto, de forma ipſius.
¶ Quinto, vtrum imprimat characterem?
¶ Sexto, vtrum character confirmationis præſuppo-
nat characterem baptiſmalem? 414
¶ Septimo, vtrum conferat gratiam? *ſup. 1 69.*
¶ Octauo, cui competat recipere hoc ſacramentum. *a. 1. & 4.*
¶ Nono, in qua parte. *d. 1. q. 1.*
¶ Decimo, vtrum requiratur aliquis, qui teneat con- *a. 2. c. &*
firmandum? *d. 7. q. 1.*
¶ Vndecimo, vtrum hoc ſacramentum per ſolos epi- *per to. &*
ſcopos detur? *4. cont.*
¶ Duodecimo, de ritu eius. *c. 58.*

Art. 1. *Vtrum confirmatio ſit ſacramentum?*

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod confirmatio non ſit ſacramentum. Sacramenta enim

ex di-

ex diuina inſtitutione efficaciam habent, ſicut ſupra dictum eſt*. Sed confirmatio non legitur à Chriſto inſtituta. Ergo non eſt ſacramentum.

* q. 64. a. 2.

¶ 2. Præterea, Sacramenta nouæ legis, in veteri lege præfigurata fuerunt. Vnde Apoſtolus dicit 1. Corinth. 10. quod omnes in Moyſe baptizati ſunt, in nube, & in mari, & omnes eandem eſcam ſpiritualem manducauerunt, & omnes eundem potum ſpiritualem biberunt. Sed confirmatio non fuit præfigurata in veteri teſtamento. Non ergo eſt ſacramentum.

¶ 3. Præterea, Sacramenta ordinantur ad hominum ſalutem. Sed ſine confirmatione poteſt eſſe ſalus: nam pueri baptizati, ſine confirmatione decedentes, ſaluantur. Ergo confirmatio non eſt ſacramentum.

¶ 4. Præterea, Per omnia ſacramenta eccleſiæ, homo Chriſto conformatur, qui eſt ſacramentorum auctor. Sed per confirmationem non videtur homo Chriſto conformari, qui non legitur eſſe confirmatus. Ergo confirmatio non eſt ſacramentum.

SED contra eſt, quod Melchiades Papa ſcribit* Hiſpaniarum epiſcopis, De his, ſuper quibus rogaſtis vos informari, vtrum maius ſit ſacramentum, manus impoſitio epiſcoporum, an baptiſmus: ſcitote vtrumque magnum eſſe ſacramentum.

habetur de conſ. d. 5. c. 3. De his, & eſt parũ ante me. illius epiſ. t. 1. Conc.

RESPONDEO dicendum, quod ſacramenta nouæ legis ordinantur ad ſpeciales* gratiæ effectus: & ideo vbi occurrit aliquis ſpecialis effectus gratiæ, ibi ordinatur ſpeciale ſacramentum. Quia vero ſenſibilia & corporalia gerunt ſpiritualium & intelligibilium ſimilitudinem, ex his quæ in vita corporali aguntur, percipere poſſumus quid in ſpirituali vita gratiæ ſpeciale exiſtat. Manifeſtum autem eſt, quod in vita corporali ſpecialis quædam perfectio eſt, quod homo ad perfectam ætatem perueniat, & perfectas actiones hominis agere poſſit. Vnde & Apoſtolus dicit 1. Corinth. 13. Cum autem factus ſum vir, euacuaui quæ erant paruuli. Et inde eſt etiam, quod præter motum generationis, quo aliquis accipit vitam corporalem, eſt motus augmenti, quo aliquis perducitur ad perfectam ætatem. Sic igitur & vitam ſpiritualem homo accipit, per baptiſmum, qui eſt ſpiritualis regeneratio. In confirmatione autem homo accipit, quaſi quamdam perfectam ætatem ſpiritualis vitæ. Vnde Melchiades papa dicit*, Spiritus ſanctus, qui ſuper aquas baptiſmi ſalutifero deſcēdit lapſu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam; in confirmatione augmentum præſtat ad gratiam; in baptiſmo regene-

Aug. l. 2. con. lit. Petil. ca. 104. to. 7.

* al. ſpirituales.

** In epiſt. ad Hiſpaniarum epiſcop. a me. illius t. 1. Conc.*

regeneramur ad vitam, poſt baptiſmum confirmamur ad pugnam; in baptiſmo abluimur, poſt baptiſmum roboramur. Et ideo manifeſtum eſt, quod confirmatio eſt ſpeciale ſacramentum.

Ad primum ergo dicendum, quod circa inſtitutionem huius ſacramenti eſt duplex opinio. Quidam enim dixerunt, quod hoc ſacramentum non fuit inſtitutum nec à Chriſto, nec ab Apoſtolis, ſed poſtea, proceſſu temporis in quodam concilio. Alij vero dixerunt, quod fuit inſtitutum ab Apoſtolis. Sed hoc non poteſt eſſe: quia inſtituere nouum ſacramentum, pertinet ad poteſtatem excellentiæ, quæ competit ſoli Chriſto.

Et ideo dicendum eſt, quod Chriſtus inſtituit hoc ſacramentum, non exhibendo, ſed promittendo: ſecundum illud Ioan. 16. Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos: ſi autem abiero, mittam eum ad vos. Et hoc ideo, quia in hoc ſacramento datur plenitudo Spiritus ſancti, quæ non erat danda ante Chriſti reſurrectionem & aſcenſionem: ſecundum illud Ioann. 7. Nondum erat Spiritus datus: quia Ieſus nondum erat glorificatus.

Ad ſecundum dicendum, quod quia confirmatio eſt ſacramentum plenitudinis gratiæ, non potuit habere aliquid reſpondens in veteri Teſtamento: quia nihil ad perfectum adduxit lex, vt dicitur Hebr. 7.

Ad tertium dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) omnia ſacramenta ſunt aliqualiter neceſſaria ad ſalutem, ſed quædam ſunt ſine quibus non eſt ſalus: quædam vero ſunt quæ cooperantur ad perfectionem ſalutis. Et hoc modo confirmatio eſt de neceſsitate ſalutis, quamuis ſine ea poſsit eſſe ſalus, dum tamen non prætermittatur ex contemptu ſacramenti. *q. 65. a. 4. ad 3. ar.*

Ad quartum dicendum, quod illi qui confirmationem accipiunt, quæ eſt ſacramentum plenitudinis gratiæ, Chriſto conformantur, in quantum ipſe à primo inſtanti ſuæ conceptionis fuit plenus gratiæ & veritatis, vt dicitur Ioan. primo. Quæ quidem plenitudo declarata eſt in baptiſmo, quando Spiritus ſanctus deſcendit corporali ſpecie ſuper eum. Vnde & Luc. quarto dicitur, quod Ieſus plenus Spiritu ſancto, regreſſus eſt à Iordane. Non autem conueniebat dignitati Chriſti (qui eſt ſacramentorum auctor) vt à ſacramento plenitudinem gratiæ acciperet.

ART.

Digitized by Google

415 Art. 2. *Vtrum chriſma ſit conueniens materia huius ſacramenti?*

Inf.q.84. a.10.ad 1. & 4. diſ. 7.q. 1. & 2.& 4. cont. cap. 60. ¶ *ar.præ. ad 1.ar.*

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod chriſma non ſit conueniens materia huius ſacramenti. Hoc enim ſacramentum (vt dictum eſt *) inſtitutum eſt à Chriſto promittente diſcipulis Spiritum ſanctum. Sed ipſe miſit eis Spiritum ſanctum abſque omni chriſmatis in vnctione. Ipſi etiam Apoſtoli hoc ſacramentum conferebant per ſolam manus impoſitionem abſque chriſmate: dicitur enim Act: 8. quod Apoſtoli imponebant manus ſuper baptizatos, & accipiebant Spiritum ſanctum. Ergo ſchriſma non eſt materia huius ſacramenti: quia materia eſt de neceſsitate ſacramenti.

q.65.a. 4.

¶ 2. Præterea, Confirmatio quodammodo perficit ſacramentum baptiſmi (ſicut ſupra dictum eſt *) & ita debet ei conformari, ſicut perfectio perfectibili. Sed in baptiſmo eſt materia, ſimplex elementum, ſcilicet aqua. Ergo huius ſacramenti non eſt conueniens materia chriſma, quod conficitur ex oleo & balſamo.

¶ 3. Præterea, Oleum aſſumitur in materia huius ſacramenti ad inungendum. Sed quolibet oleo poteſt fieri inunctio, puta oleo, quod fit ex nucibus, vel ex quibuſcumque aliis rebus. Non ergo ſolum oleum oliuarum debet aſſumi ad huiuſmodi ſacramentum.

q.66.a.3.

¶ 4. Præterea, Supra dictum eſt *, quod aqua aſſumitur vt materia ad baptizandum, quia vbique de facili inuenitur. Sed oleum oliuarum non vbique inuenitur, & multo minus balſamum. Non ergo chriſma, quod ex his conficitur, eſt conueniens materia huius ſacramenti.

lib.3. e.9. à med.illum.

SED contra eſt, quod Gregor. * dicit in regiſtro, Presbyteri baptizatos infantes ſignare in frontibus ſacro chriſmate, non præſumant. Ergo chriſma eſt materia huius ſacramenti.

art. præc.

RESPONDEO dicendum, quod chriſma eſt conueniens materia huius ſacramenti. Sicut enim dictum eſt *, in hoc ſacramento datur plenitudo Spiritus ſancti ad robur ſpirituale, quod competit perfectæ ætati. Homo autem cum ad perfectam ætatem peruenerit, incipit iam communicare actiones ſuas ad alios, antea vero quaſi ſingulariter ſibi ipſi viuit. Gratia vero Spiritus ſancti in oleo deſignatur: vnde Chriſtus dicitur eſſe vnctus oleo lætitię, propter plenitudinem Spiritus ſancti quam habuit. Et ideo oleum competit materiæ huius ſacramenti. Admiſcetur autem balſamum propter fragantiam odoris, quæ redundat

Digitized by Google

dundat ad alios: vnde Apoſtolus dicit 2. Cor. 2. Chriſti bonus odor ſumus Deo, &c. Et licet multa alia ſint odorifera: tamen pręcipue accipitur balſamum propter hoc, quod habet præcipuum odorem, & quia etiam incorruptionem præſtat. Vnde Eccl. 24. dicitur, Quaſi balſamum non miſtum odor meus.

Ad primum ergo dicendum, quod Chriſtus ex poteſtate excellentiæ, quam habet in ſacramentis, contulit Apoſtolis rem huius ſacramenti, id eſt, plenitudinem Spiritus ſancti ſine ſacramento, eo quod ipſi primitias Spiritus ſancti acceperunt: ſicut dicitur Rom. 8. Nihilominus tamen aliquid conforme materiæ huius ſacramenti, exhibitum fuit Apoſtolis ſenſibiliter in collatione Spiritus ſancti. Quod enim ſenſibiliter Spiritus ſanctus ſuper eos deſcendit in ſpecie ignis, ad eamdem ſignificationem refertur, ad quam refertur oleum, niſi quod ignis habet vim actiuam: oleum autem habet vim paſsiuam, in quantum eſt materia & fomentum ignis. Et hoc ſatis competebat: nam per Apoſtolos gratia Spiritus ſancti erat ad alios deriuanda. Super Apoſtolos etiam Spiritus ſanctus deſcendit in figura linguæ; quod ad idem ſignificandum refertur quod ſignificat balſamum: niſi quod lingua per locutionem eſt communicatiua ad alterum, balſamum vero per odorem: quia ſcilicet Apoſtoli replebantur Spiritu ſancto, vt fidei doctores: alij autem fideles, vt operatores eorum, quæ pertinent ad ædificationem fidelium. Similiter etiam ad impoſitionem manus Apoſtolorum, & etiam ad eorum prædicationem deſcendebat plenitudo Spiritus ſancti ſuper fideles ſub viſibilibus ſignis, ſicut & à principio deſcenderat ſuper Apoſtolos: vnde Petrus dicit Actor. 11. Cum cœpiſſem loqui, cecidit Spiritus ſanctus ſuper eos, ſicut & in nos in initio. Et ideo non erat neceſſaria ſenſibilis materia ſacramentalis, vbi ſenſibilia ſigna miraculoſe exhibebantur diuinitus. Vtebantur tamen Apoſtoli communiter chriſmate, in exhibitione ſacramenti, quando huiuſmodi viſibilia ſigna non exhibebantur. *cap. 4. in prin.* Dicit enim Dion. * 4. c. eccl. hier. Eſt quædam perfectiua operatio, quam duces noſtri, (id eſt Apoſtoli) chriſmatis hoſtiam nominant.

Ad ſecundum dicendum, quod baptiſmus datur ad ſpiritualem vitam ſimpliciter conſequendam: & ideo competit illi ſacramento materia ſimplex. Sed hoc ſacramentum datur ad plenitudinem conſequendam Spiritus ſancti, cuius eſt multiformis operatio: ſecundum illud Sap. 7. Eſt enim in illa ſpiritus intelligentiæ, ſanctus, vnicus, multiplex. Et 1. ad Corin. 12.

dici-

dicitur, Diuiſiones gratiarum ſunt, idem autem Spiritus. Et ideo conuenienter huius ſacramenti eſt materia compoſita.

Ad tertium dicendum, quod proprietates olei, quibus ſignificatur Spiritus ſanctus, magis inueniuntur in oleo oliuarum, quam in quocumque alio oleo. Vnde & ipſa oliua ſemper frondibus virens, virorem & miſericordiam Spiritus ſancti ſignificat. Hoc etiam
* oleum proprie dicitur oleum, & maxime habetur in vſu vbi haberi poteſt. Quilibet autem alius liquor, ex ſimilitudine huius, oleum nominatur: nec eſt in vſu communi, niſi in ſupplementum apud eos, quibus deeſt oleum oliuarum. Et ideo hoc oleum ſolum aſſumitur in vſum huius, & quorumdam aliorum ſacramentorum.

Ad quartum dicendum, quod baptiſmus eſt ſacramentum abſolutæ neceſsitatis: & ideo eius materia debet inueniri vbique. Sufficit autem quod materia huius ſacramenti quod non eſt tantæ neceſsitatis, poſſit de facili ad omnia loca terrarum deferri.

416 Art. 3. *Vtrum ſit de neceſsitate huius ſacramenti, quod chriſma fuerit prius per Epiſcopum conſecratum?*

4. d. 7. q. 1 a. 2. q. 3.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod non ſit de neceſsitate huius ſacramenti, quod chriſma, quod eſt materia huius ſacramenti, fuerit prius per epiſcopum conſecratum. Baptiſmus enim in quo fit plena remiſsio peccatorum non eſt minoris efficaciæ, quam hoc ſacramentum, Sed licet quædam ſanctificatio adhibeatur aquæ baptiſmali ante baptiſmum, non tamen eſt de neceſsitate ſacramenti: quia in articulo neceſsitatis præteriri poteſt. Ergo non eſt de neceſsitate huius ſacramenti, quod chriſma fuerit prius per Epiſcopum conſecratum.

¶ 2. Præterea, Idem non debet bis conſecrari. Sed materia ſacramenti ſanctificatur in ipſa collatione ſacramenti, per formam verborum, qua confertur ſacramentum. Vnde & Aug.* dicit ſuper Io. Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum. Non ergo debet prius chriſma conſecrari, quam hoc ſacramentum tradatur.

tract. 80. in Ioan. à me. ti. 9.

¶ 3. Præterea, Omnis conſecratio, quæ fit in ſacramentis, ad conſecutionem gratiæ ordinatur. Sed materia ſenſibilis confecta ex oleo & balſamo, non eſt capax gratiæ. Ergo non debet ei aliqua conſecratio adhiberi.

SED contra eſt, quod Innoc. Papa* dicit, Preſbyteris, cum baptizant chriſmate, baptizatos vngere liceat,

habetur de conſ. d. 4. c. presb.

liceat, quod ab Epiſcopo fuerat conſecratum: non tamen frontem ex eodem oleo ſignare, quod ſolum debetur Epiſcopis cum tradunt Paracletum. Quod quidem fit in hoc ſacramento. Ergo ad hoc ſacramentum requiritur chriſma per Epiſcopum conſecratum.

RESPONDEO dicendum, quod tota ſacramentorum ſanctificatio à Chriſto deriuatur, vt ſupra dictum eſt *. Eſt autem conſiderandum, quod quibuſdam ſacramentis habentibus materiam corpoream, Chriſtus eſt vſus, ſcilicet baptiſmo & etiam Euchariſtia. Et ideo ex ipſo vſu Chriſti materiæ horum ſacramentorum aptitudinem acceperunt ad perfectionem ſacramenti. Vnde Chryſoſt. * dicit, quod numquam aquæ baptiſmi purgare peccata credentium poſſent niſi tactu Dominici corporis ſanctificatæ fuiſſent. Et ſimiliter ipſe Dominus accipiens panem, benedixit: ſimiliter autem & calicem, vt habetur Matth. 26. & Luc. 22. Et propter hoc non eſt de neceſsitate horum ſacramentorum, quod materia prius benedicatur; quia ſufficit benedictio Chriſti. Si qua vero benedictio adhibeatur; pertinet ad ſolemnitatem ſacramenti, non autem ad neceſsitatem. Vnctionibus autem viſibilibus Chriſtus non eſt vſus, ne fieret iniuria inuiſibili vnctioni, qua eſt vnctus præ conſortibus ſuis. Et ideo tam chriſma, quam oleum ſanctum infirmorum, prius benedicuntur, quam adhibeantur, ad vſum ſacramenti.

q. 64. a. 3.

refertur de conſ. d. 4. c. 10. Numquã aqua.

Ad primum ergo patet reſponſio ex dictis *.

in corpor. art.

Ad ſecundum dicendum, quod vtraque conſecratio chriſmatis non refertur ad idem. Sicut enim inſtrumentum virtutem inſtrumentalem acquirit dupliciter, ſcilicet quando accipit formam inſtrumenti, & quando mouetur à principali agente ad effectum: ita etiam materia ſacramenti duplici ſanctificatione indiget; per quarum vnam fit propria materia ſacramenti; per aliam vero applicatur ad effectum.

Ad tertium dicendum, quod materia corporalis non eſt capax gratiæ quaſi gratiæ ſubiectum; ſed ſolum ſicut gratiæ inſtrumentum, vt ſupra dictum eſt *. Et ad hoc materia ſacramenti conſecratur: vel ab ipſo Chriſto, vel ab Epiſcopo, qui gerit in Eccleſia perſonam Chriſti.

** q. 62. a. 1. 2. & 3. 417 inf. q. 84. ar. 3. cor. & 4. d. 7. q. 1. a. 3. q. 3. & 1 p. 22. c. 2. 1.*

Art. 4. *Vtrum hæc ſit conueniens forma huius ſacramenti, Conſigno te ſigno crucis, &c.*

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod hæc non ſit conueniens forma huius ſacramenti. Conſigno

ſigno te ſigno crucis, & confirmo te chriſmate ſalutis in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, amen. Vſus enim ſacramentorum à Chriſto & ab Apoſtolis deriuatur. Sed neque Chriſtus hanc formam inſtituit, nec Apoſtoli ea vſi leguntur. Ergo hæc non eſt conueniens forma huius ſacramenti.

¶ 2. Præterea, Sicut ſacramentum eſt idem apud omnes, ita & forma debet eſſe eadem: quia quælibet res habet vnitatem, ſicut & eſſe à ſua forma. Sed hac forma non omnes vtuntur: quidam enim dicunt, confirmo te chriſmate ſanctificationis. Ergo hæc non eſt conueniens forma huius ſacramenti.

¶ 3. Præterea, Sacramentum hoc debet conformari baptiſmo, ſicut perfectio perfectibili: vt ſupra dictum eſt *. Sed in forma baptiſmi non fit mentio de conſignatione characteris, nec etiam de cruce Chriſti (cum tamen per baptiſmum homo Chriſto commoriatur, vt Apoſt. dicit Rom. 6.) nec etiam fit mentio de effectu ſalutis, cum tamen baptiſmus ſit de neceſsitate ſalutis. In forma etiam baptiſmi ponitur vnus actus tantum, & exprimitur perſona baptizantis, cum dicitur, Ego te baptizo. Cuius contrarium apparet in forma prædicta *. Non ergo eſt conueniens forma huius ſacramenti.

q. 65. a. 4 et a. 2. huius quæſt. arg. 2.

in initio ar. poſita.

SED contra eſt auctoritas Eccleſiæ, quæ hac forma communiter vtitur.

RESPONDEO dicendum, quod prædicta * forma eſt conueniens huic ſacramento. Sicut enim forma rei naturalis dat ei ſpeciem: ita forma ſacramenti continere debet quicquid pertinet ad ſpeciem ſacramenti. Sicut autem ex ſupra dictis patet *, in hoc ſacramento datur Spiritus ſanctus ad robur ſpiritualis pugnæ.

Poſita in initio ar.

ar. 1. huius quæſt.

Et ideo in hoc ſacramento tria ſunt neceſſaria. quæ continentur in forma prædicta *. Quorum primum eſt, cauſa conferens plenitudinem roboris ſpiritualis, quæ eſt ſancta Trinitas, quæ exprimitur, cum dicitur, In nomine Patris, &c. Secundum eſt ipſum robur ſpirituale, quod homini confertur per ſacramentum materiæ viſibilis, ad ſalutem. Quod quidem tangitur, cum dicitur, Confirmo te chriſmate ſalutis. Tertium eſt ſignum quod pugnatori datur; ſicut & in pugna corporali, milites inſigniis ducum inſigniuntur. Et quantum ad hoc dicitur, Conſigno te ſigno crucis, in quo ſcilicet rex noſter triumphauit: vt dicitur Col. 2.

Poſita in 1. arg.

Ad primum ergo dicendum, quod (ſicut ſupra dictum * eſt) per miniſterium Apoſtolorum quandoque dabatur effectus huius ſacramenti, ſcilicet plenitudo

**ar. 2. huius quæſt. ad 1. a.*

tudo Spiritus ſancti, quibuſdam viſibilibus ſignis miraculoſe à Deo effectis, qui poteſt effectum ſacramenti ſine ſacramento conferre. Et tunc non erat neceſſaria nec materia nec forma huius ſacramenti. Quandoque autem tamquam miniſtri ſacramentorum, hoc ſacramentum præbebant: & tunc ſicut materia, ita & forma ex mandato Chriſti vtebantur. Multa enim ſeruabant Apoſtoli in ſacramentorum collatione, quæ in Scripturis communiter propoſitis non ſunt tradita. Vnde Dionyſius * dicit in fine eccleſ. hierar. Conſummatiuas inuocationes, id eſt, verba quibus perficiuntur ſacramenta, non eſt iuſtum Scripturas interpretantibus neque myſticum earum, aut in ipſis operatas ex Deo virtutes, ex occulto ad commune adducere: ſed noſtra ſacra traditio, ſine pompa, id eſt occulte eas edocet. Vnde & Apoſtolus dicit, loquens de celebratione Euchariſtiæ, 1. Corinth. 11, Cætera, cum venero, diſponam. *c. 7. p. 3. inter me. & fin.*

Ad ſecundum dicendum, quod ſanctitas eſt ſalutis cauſa. Et ideo in idem redit, quod dicitur chriſmate ſalutis & ſanctificationis.

Ad tertium dicendum, quod baptiſmus eſt regeneratio in ſpiritualem vitam, qua homo viuit in ſeipſo: & ideo non ponitur in forma baptiſmi, niſi vnus actus ad ipſum hominem ſanctificandum pertinens. Sed hoc ſacramentum non ſolum ordinatur ad hoc quod homo ſanctificetur in ſeipſo, ſed exponitur cuidam pugnæ exteriori. Et ideo non ſolum fit mentio de interiore ſanctificatione; cum dicitur, Confirmo te chriſmate ſalutis: ſed etiam conſignatur homo exterius, quaſi vexillo crucis ad pugnam ſpiritualem: quod ſignificatur cum dicitur, Conſigno te ſigno crucis. In ipſo autem verbo baptizandi, quod ablutionem ſignificat, poteſt intelligi & materia, quæ eſt aqua abluens, effectus ſalutis, quæ nō intelliguntur in verbo confirmandi: & ideo oportuit hæc ponere. Dictum eſt autem * ſupra, quod hoc quod dicitur, ego, non eſt de neceſsitate formæ baptiſmalis; quia intelligitur in verbo primæ perſonæ: apponitur tamen ad exprimendam intentionem. Quod non eſt ita neceſſarium in confirmatione, quæ non exhibetur niſi ab excellenti miniſtro, vt infra * dicetur. *q. 66 a. 5. ad 1.* *a. 11. huius quæſt.*

Art. 5. *Vtrum ſacramentum confirmationis imprimat characterem?* 418

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod ſacramentum confirmationis non imprimat characterem. Character enim importat quoddam ſignum diſtinctiuum. Sed per ſacramentum confirmationis non diſtin- *4. d. 7. q. 2. ar. 1 q. 1. & q 3. ar. 3. q. 3.*

cerdote, per impoſitionem manus Paracletus traditur baptizato, vt roboretur per Spiritum ſanctum ad prædicandum.

RESPONDEO dicendum, quod character confirmationis ex neceſsitate præſupponit characterem baptiſmalem: ita ſcilicet, quod ſi aliquis non baptizatus confirmaretur, nihil reciperet, ſed oporteret iterato ipſum confirmari poſt baptiſmum. Cuius ratio eſt: quia ſicut ſe habet confirmatio ad baptiſmum, ita augmentum ad generationem: vt ex ſupra dictis patet *. Manifeſtum eſt autem, quod nullus poteſt promoueri in ætatem perfectam, niſi primo fuerit natus. Et ſimiliter niſi primo aliquis fuerit baptizatus, non poteſt ſacramentum confirmationis accipere.

art. 1. huius quæſt.

Ad primum ergo dicendum, quod virtus diuina non eſt allegata ſacramentis. Vnde poteſt conferre homini ſpirituale robur ad confitendum publice fidem Chriſti abſque ſacramento confirmationis, ſicut etiam poteſt conſequi remiſsionem peccatorum ſine baptiſmo. Sicut tamen nullus conſequitur effectum baptiſmi ſine baptiſmi voto, ita nullus conſequitur effectum confirmationis ſine voto ipſius: quod poteſt haberi etiam ante ſuſceptionem baptiſmi.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut Aug. † dicit ad Seleucianum, ex hoc, quod Dominus dicit Ioan. 13. Qui lotus eſt, non indiget niſi vt pedes lauet: intelligimus Petrum & alios Chriſti diſcipulos fuiſſe baptizatos, ſiue baptiſmo Ioannis (ſicut nonnulli arbitrantur) ſiue, quod magis credibile eſt, baptiſmo Chriſti: neque enim tenuit miniſterium baptizandi, vt haberet & baptizatos ſeruos, per quos cæteros baptizaret.

epiſt. 108. à medio, tom. 2.

Ad tertium dicendum, quod audientes prædicationem Petri, acceperunt effectum confirmationis miraculoſe: non tamen confirmationis ſacramentum. Dictum eſt autem *, quod effectus confirmationis poteſt alicui conferri ante baptiſmum: non autem ſacramentum confirmationis. Sicut enim effectus confirmationis, qui eſt robur ſpirituale, præſupponit robur baptiſmi, qui eſt iuſtificatio: ita ſacramentum confirmationis præſupponit ſacramentum baptiſmi.

a. 4. & 2. ad 1. ar.

420 Art. 7. *Vtrum per ſacramentum confirmationis conferatur gratia gratum faciens?*

4 d. 7. q. 2. art. 2.

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quod per hoc ſacramentum gratia gratum faciens, non conferatur. Gratia enim gratum faciens ordinatur contra culpam. Sed hoc ſacramentum (ſicut dictum eſt*) non exhibetur niſi baptizatis, qui ſunt à culpa mundati. Ergo per hoc ſacramentum, gratia gratum faciens non confertur.

art. præ.

¶ 2. Præ

Digitized by Google

¶ 2. Præterea, Peccatores maxime indigent gratia gratum faciente, per quam ſolam iuſtificari poſſunt. Si ergo per hoc ſacramentum gratia gratum faciens confertur, videtur quod deberet dari hominibus in peccato exiſtentibus: quod tamen non eſt verum.

¶ 3. Præterea, Gratia gratum faciens, ſpecie non differt, cum ad vnum effectum ordinetur. Sed duæ formæ eiuſdem ſpeciei non poſſunt eſſe in eodem ſubiecto. Cum ergo gratia gratum faciens conferatur homini per baptiſmum, videtur quod per ſacramentum confirmationis, quod non exhibetur niſi baptizato, gratia gratum faciens non conferatur.

SED contra eſt, quod Melchiades Papa dicit *, Spiritus ſanctus in fonte baptiſmi, plenitudinem tribuit ad innocentiam, in confirmatione augmentum præſtat ad gratiam. *in ep. ad Hiſp. Epiſcop. à medio illius to. 1. Conc.*

RESPONDEO dicendum, quod in hoc ſacramento (ſicut dictum eſt *) datur baptizato Spiritus ſanctus ad robur, ſicut Apoſtolis datus eſt in die Pentecoſtes, (vt legitur Actor. 2.) & ſicut dabatur baptizatis per impoſitionem manus Apoſtolorum: vt dicitur Actor. 8. Oſtenſum eſt autem in 1. parte *, quod miſsio ſeu datio Spiritus ſancti non eſt, niſi cum gratia gratum faciente, Vnde manifeſtum eſt, quod gratia gratum faciens confertur in hoc ſacramento. *a. 1. 2. & 3. huius q.* *p. p. q. 43. art. 3.*

Ad primum ergo dicendum, quod gratiæ gratum facientis primus effectus eſt remiſsio culpæ. Habet tamen & alios effectus: quia ſufficit ad hoc, quod promoueat hominem per omnes gradus vſque in vitam æternam, ſecundum illud Roman. 6. Gratia Dei vita æterna. Vnde & Paulo dictum eſt 2. Corinthiorum duodecimo, Sufficit tibi gratia mea. Et ipſe de ſe dicit primæ Corinthiorum decimoquinto, Gratia Dei ſum id quod ſum. Et ideo gratia gratum faciens, non ſolum datur ad remiſsionem culpæ, ſed etiam ad augmentum & firmitatem iuſtitiæ. Et ſic confertur in hoc ſacramento.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut ex ipſo nomine apparet, hoc ſacramentum datur ad confirmandum quod prius inuenerit: & ideo non debet dari his, qui non habent gratiã. Et propter hoc ſicut non datur non baptizatis; ita non debet dari adultis peccatoribus, niſi per pœnitentiam reparatis. Vnde dicitur in Aurelianenſi Concilio *, Vt ieiuni ad confirmationem veniant, vt moneantur confeſsionem facere prius, vt mundi donum Spiritus ſancti valeant accipere. Et tunc per hoc ſacramentum perficitur pœnitentiæ effectus ſicut & baptiſmi: quia per gratiam collatam in hoc ſa- *habetur de conſ. d. 5. c. vt ieiuni.*

cramento, conſequitur pœnitens pleniorem remiſsionem peccati. Et ſi aliquis adultus in peccato exiſtens, cuius conſcientiam non habet, vel ſi etiam non perfecte contritus accedat, dummodo non fictus accedat, per gratiam collatam in hoc ſacramento, conſequetur remiſsionem peccatorum.

q.62.a.2. Ad tertium dicendum, quod (ſicut dictum eſt *) gratia ſacramentalis addit ſuper gratiam gratum facientem communiter ſumptam, aliquid effectiuum ſpecialis effectus, ad quod ordinatur ſacramentum. Si ergo conſideretur gratia in hoc ſacramento collata, quantum ad id quod eſt commune: ſic per hoc ſacramentum non confertur aliqua alia gratia, quam per baptiſmum: ſed quæ prius inerat, augetur. Si autem conſideretur quantum ad illud ſpeciale quod ſuperadditur, ſic non eſt eiuſdem ſpeciei cum ipſa.

421 Art. 8. *Vtrum hoc ſacramentum ſit omnibus exhibendum?*

4.d.7.q.3.ar.2.q.2.et 3.& d.25.q.2.a.1.q.2.cor. AD octauum ſic proceditur. Videtur, quod hoc ſacramentum non ſit omnibus exhibendum. Hoc enim ſacramentum ad quamdam excellentiam datur: vt dictum eſt *. Sed id quod ad excellentiam pertinet non competit omnibus. Ergo hoc ſacramentum non debet omnibus dari.

* art.6. huius q. ad 2.& art.4. ¶ 2. Præterea, Per hoc ſacramentum augetur aliquis ſpiritualiter in perfectam ætatem. Sed perfecta ætas repugnat ætati puerili. Ergo ad minus pueris dari non debet.

† in ep.ad Hiſp.ep.à med.illius to.1.concil. ¶ 3. Præterea, Sicut Melchiades Papa dicit †, poſt baptiſmum confirmamur ad pugnam. Sed pugnare non competit mulieribus propter fragilitatem ſexus. Ergo nec mulieribus hoc ſacramentum dari debet.

*loco nūc proxime citato, & habetur de conſ. di.5.c. Spiritus ſanctus. ¶ 4. Præterea, Melchiades Papa dicit *, quod quamuis continuo tranſituris ſufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen confirmationis auxilia neceſſaria ſunt: quia confirmatio armat & inſtruit ad agones mundi huius & prælia reſeruandos. Qui autem poſt baptiſmum cum acquiſita innocentia immaculatus peruenerit ad mortem, confirmatur morte: quia iam non poteſt peccare poſt mortem. Ergo ſtatim morituris non debet hoc ſacramentum conferri: & ſic non debet omnibus dari.

SED contra eſt, quod dicitur Act. ſecundo, quod Spiritus ſanctus adueniens repleuit totam domum (per quam ſignificatur Eccleſia,) & poſtea ſubditur, quod repleti ſunt omnes Spiritu ſancto. Sed ad illam plenitudinem conſequendam hoc ſacramentum datur. Ergo eſt omnibus, qui ſunt in Eccleſia, exhibendum.

RE

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut dictum eſt *) per hoc ſacramentum promouetur homo ſpiritualiter in ætatem perfectam. Hoc autem eſt de intentione naturæ, vt omnis qui corporaliter naſcitur ad perfectam ætatem perueniat: ſed hoc quandoque impeditur propter corruptibilitatem corporis, quod morte præuenitur. Multo autem magis de intentione Dei eſt: omnia ad perfectionem producere: ex cuius imitatione hoc natura participat. Vnde & Deut. 32. dicitur, Dei perfecta ſunt opera. Anima autem, ad quam pertinet & ſpiritualis natiuitas, & ſpiritualis ætatis perfectio, immortalis eſt; & poteſt, ſicut tempore ſenectutis ſpiritualem natiuitatem conſequi: ita tempore iuuentutis vel pueritiæ conſequi perfectam ætatem: quia huiuſmodi corporales ætates animæ non præiudicant. Et ideo hoc ſacramentum debet omnibus exhiberi. *a. 1. huius quæſt.*

Ad primum ergo dicendum, quod hoc ſacramentum datur ad quamdam excellentiam: non quidem vnius hominis ad alium (ſicut ſacramentum ordinis) ſed hominis ad ſeipſum: ſicut idem perfectus vir exiſtens, habet excellentiam ad ſe puerum.

Ad ſecundum dicendum, quod (ſicut dictum eſt *) ætas corporalis non præiudicat animæ. Vnde etiam in puerili ætate homo poteſt conſequi perfectionem ſpiritualis ætatis, de qua dicitur Sap. 4. Senectus venerabilis eſt non diuturna, neque numero annorum computata. Et inde eſt, quod multi in puerili ætate propter robur Spiritus ſancti perceptum, vſque ad ſanguinem fortiter certauerunt pro Chriſto. *in corp. ar.*

Ad tertium dicendum, quod ſicut Chryſoſt. * dicit in homilia de Machabæis, In mundanis agonibus, ætatis, ac formæ, generiſque dignitas requiritur: & ideo ſeruis ac mulieribus, & ſenibus ac pueris ad eos aditus denegatur. In cæleſtibus autem, omni perſonæ & ætati ac ſexui, indiſcreta facultate ſtadium patet. Et in homil. de Militia ſpirituali dicit †, Apud Deum fœmineus etiam militat ſexus. Multæ namque fœminæ animo virili ſpiritualem militiam gefferunt: quædam enim interioris hominis virtute, viros æquauerunt in agonibus martyrum: quædam etiam fortiores viris extiterunt. Et ideo etiam mulieribus hoc ſacramentum conferendum eſt. *inter pr. & med. illius: & habetur hæc hom. tom. 1. in fin. illius. † ho 6. in num. 16. homil à me. to. 5.*

Ad quartum dicendum, quod (ſicut dictum eſt *) anima ad quam pertinet ſpiritualis ætas, immortalis eſt. Et ideo etiam morituris hoc ſacramentum dandum eſt, vt in reſurrectione perfecti appareant: ſecundum illud Epheſ 4. Donec occurramus omnes in *in corp. ar.*

Digitized by Google

virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti Et ideo Hug. de S. Vict. * dicit, Omnino periculoſum eſſet, ſi ab hac vita ſine confirmatione migrare contingeret: non quia damnaretur, niſi forte propter contemptum: ſed quia detrimentum perfectionis pateretur. Vnde etiam pueri confirmati decedeotes, maiorem gloriam conſequuntur, ſicut & hic maiorem obtinent gratiam. Auctoritas autem illa * intelligitur, quantum ad hoc, quod morituris non eſt neceſſarium hoc ſacramentum propter periculum pugnæ præſentis.

li.2.de ſacra.p.7.c.3.cir.prin.

citata in arg 4.

422 Art. 9. *Vtrum hoc ſacramentum ſit conferendum homini in fronte?*

AD nonum ſic proceditur. Videtur, quod hoc ſacramentum non ſit conferendum homini in fronte. Hoc enim ſacramentum eſt perfectiuum baptiſmi: vt ſupra dictum eſt *. Sed ſacramentum baptiſini confertur homini in toto corpore. Ergo hoc ſacramentum non debet conferri ſolum in fronte.

¶ 2. Præterea, Hoc ſacramentum datur ad robur ſpirituale, vt ſupra dictum eſt †. Sed ſpirituale robur maxime conſiſtit in corde. Ergo hoc ſacramentum magis debet conferri ſupra cor, quam in fronte.

¶ 3. Præterea, Hoc ſacramentum datur homini ad hoc, quod libere fidem Chriſti confiteatur. Sed ore fit confeſsio ad ſalutem: vt dicitur Rom. 10. Ergo hoc ſacramentum magis conferri debet circa os, quam in fronte.

SED contra eſt, quod Rabanus dicit * in libro de inſtitutione clericorum, Signatur baptizatus chriſmate in ſummitate capitis per ſacerdotem: per Pontificem vero in fronte.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) in hoc ſacramento homo accipit Spiritum ſanctum ad robur ſpiritualis pugnæ: vt fortiter etiam inter aduerſarios fidei, Chriſti fidem confiteatur. Vnde conuenienter ſignatur chriſmate ſigno crucis in fronte, propter duo. Primo quidem, quia inſignitur ſigno crucis, ſicut miles ſigno ducis. Quod quidem debet eſſe euidens & manifeſtum. Inter omnia autem loca corporis humani, maxime frons manifeſta eſt, quæ quaſi numquam obtegitur. Et ideo linitur confirmatus chriſmate in fronte, vt in manifeſto demonſtret ſe eſſe Chriſtianum: ſicut & Apoſtoli poſt acceptum Spiritum ſanctum ſe manifeſtauerunt, qui prius in cœnaculo latebant. Secundo, quia aliquis impeditur à libera confeſsione nominis Chriſti, propter duo ſcilicet proprer timorem, & propter verecun

inf. a 11. ad 3. & 4. a.7. q. 3.ar. 3.q. 2. & 4. cont.c 60 & quo.11 a 7.co. & Ro.1.le.5 fin. & c. 10. lect.2 cor.1.

** q.65.a. 4.*

† ar.1 & 2.huius quæſt.

** l.1.c.20. cir. prin.*

** a 1.2. & 4.huius quæſt.*

cundiam. Vtriuſque autem horum ſignum, maxime manifeſtatur in fronte propter duo, ſcilicet propter propinquitatem imaginationis, & propter hoc quod ſpiritus à corde directe ad frontem aſcendunt. Vnde verecundati erubeſcunt, timentes autem palleſcunt, vt dicitur 4. ethic. * Et ideo in fronte ſignatur chriſmate, vt neque propter timorem, neque propter erubeſcentiam, nomen Chriſti confiteri prætermittat. *l. 4. c. vlt. cir. prin. 10. 5.*

Ad primum ergo dicendum, quod per baptiſmum regeneramur ad vitam ſpiritualem, quæ ad totum hominem pertinet. Sed in confirmatione roboramur ad pugnam, cuius ſignum ferendum eſt in fronte, quaſi in euidenti loco.

Ad ſecundum dicendum, quod principium fortitudinis eſt in corde; ſed ſignum apparet in fronte. Vnde dicitur Ezech. 3. Ecce dedi frontem tuam duriorem frontibus eorum. Et ideo ſacramentum Euchariſtiæ, quo homo in ſeipſo confirmatur, pertinet ad cor: ſecundum illud Pſal. 103. Panis cor hominis confirmet. Sed ad ſacramentum confirmationis requiritur ſignum fortitudinis ad alios: & ideo exhibetur in fronte.

Ad tertium dicendum, quod hoc ſacramentum datur ad libere confitendum, non autem ad confitendum ſimpliciter: quia hoc fit etiam in baptiſmo. Et ideo non debet dari in ore, ſed in fronte, vbi apparent ſigna paſsionum, quibus libera confeſsio impeditur.

Art. 10. *Vtrum ille qui confirmatur, debeat teneri ab alio?* 438

AD decimum ſic proceditur. Videtur, quod ille qui confirmatur, non debeat ab alio teneri ad confirmationem, Hoc enim ſacramentum non ſolum pueris, ſed etiam adultis exhibetur. Adulti autem per ſeipſos ſtare poſſunt. Ergo ridiculum eſt, quod ab alio teneantur. *4. d. 7. q. 3. a. 3. q. 1*

¶ 2. Præterea, Ille qui iam eſt de Eccleſia, liberum habet acceſſum ad Eccleſiæ principem, qui eſt epiſcopus. Sed hoc ſacramentum (ſicut dictum eſt *) non exhibetur niſi baptizato, qui iam eſt membrum Eccleſiæ. Videtur ergo, quod non debeat per alium exhiberi Epiſcopo, ad hoc ſacramentum recipiendum. *ar. 6. huius q.*

¶ 3. Præterea, Hoc ſacramentum datur ad robur ſpirituale: quod magis viget in viris, quam in mulieribus: ſecundum illud Prouer. vlt. Mulierem fortem quis inueniet? Ergo ad minus mulier non debet tenere virum ad confirmationem.

SED contra eſt, quod Innoc. * Papa dicit, & habetur in Decr. 30. q. 4. Si quis ex coniugio filium aut ** Inn. Exuperio Toletano Epiſc. Habetur. 30 q. 4. c. Si quis ex vno.*

 filiam

filiam alterius, de ſacro fonte ſuſceperit, aut ad chriſma tenuerit, &c. Ergo ſicut requiritur, quod aliquis baptizatum de ſacro fonte leuet, ita debet aliquis teneri ad ſacramentum confirmationis accipiendum.

q.4. c. Si quis ex vno ar. præ. RESPONDEO dicendum, quod (ſicut dictum eſt *) hoc ſacramentum exhibetur homini ad robur pugnæ ſpiritualis. Sicut autem aliquis de nouo natus, indiget inſtructore in his quæ pertinent ad conſeruationem vitæ (ſecundum illud Hebr. 12. Patres quidem carnis noſtræ habuimus eruditores, & reuerebamur eos) ita illi qui aſſumuntur ad pugnam, indigent eruditoribus, à quibus inſtruantur de his quæ pertinent ad modũ certaminis. Et ideo in bellis materialibus conſtituuntur duces & centuriones, per quos alij gubernentur. Et propter hoc etiam ille qui accipit hoc ſacramentum, ab alio tenetur, quaſi per alium in pugna ſpirituali erudiendus. Similiter etiam, quia per hoc ſacramentum confertur homini perfectio ſpiritualis ætatis (ſicut dictum eſt *:) ideo ille, qui ad hoc ſacramentum accedit, ſuſtentatur, quaſi adhuc ſpiritualiter imbecillis & puer. a.2. 4. et 5. huius q.

Ad primum ergo dicendum, quod licet ille qui confirmatur, ſit adultus corporaliter: nondum tamen eſt adultus ſpiritualiter.

Ad ſecundum dicendum, quod licet baptizatus ſit effectus membrum Eccleſiæ: nondum tamen eſt aſcriptus militiæ Chriſtianæ. Et ideo Epiſcopo tamquam duci exercitus, per alium exhibetur iam militiæ Chriſtianæ aſcriptum. Non enim debet alium ad confirmationem tenere, qui nondum eſt confirmatus.

Ad tertium dicendum, quod (ſicut dicitur Coloſ. 3.) in Chriſto Ieſu non eſt maſculus & fœmina. Et ideo non differt vtrum maſculus vel fœmina teneat aliquem in confirmatione.

424 Art. 11. *Vtrum ſolus Epiſcopus hoc ſacramentum conferre poſſit?* 4. d. 7. q.

3. ar. 1. q. 2. et d. 1. q. 1. a. 1. q. 2 et d. 25. q. 1. a 1. co. et 4. cont. c. 60 et quol. 10. a. 7. 1. 3. ep. 26. in fi.

AD vndecimum ſic proceditur. Videtur, quod non ſolum Epiſcopus hoc ſacramentum conferre poſſit. Gregor. enim ſcribens Ianuario Epiſcopo, dicit: Peruenit ad nos, quoſdam ſcandalizatos fuiſſe, quod presbyteros chriſmate tangere eos qui baptizati ſunt, prohibuimus: & nos quidem ſecundum veterem vſum noſtræ Eccleſiæ fecimus. Sed ſi omnino hac de re aliqui contriſtantur, vbi Epiſcopi deſunt, vt presbyteri etiam in frontibus baptizatos chriſmate tangere debeant, concedimus. Sed illud quod pertinet ad neceſſitatem ſacramentorum, non eſt propter vitandum ſcanda

ſcandalum immutandum. Ergo videtur, quod non ſit de neceſsitate huius ſacramenti, quod ab Epiſcopo conferatur.

¶ 2. Præterea, Sacramentum baptiſmi videtur maioris efficaciæ, quam ſacramentum confirmationis: quia per baptiſmum fit plena remiſsio peccatorum, & quantum ad culpam & quantum ad pœnam: quod non fit in hoc ſacramento. Sed ſimplex ſacerdos ex ſuo officio poteſt tradere ſacramentum baptiſmi, & in neceſsitate quilibet etiam non ordinatus poteſt baptizare. Ergo non eſt de neceſsitate huius ſacramenti, quod ab Epiſcopo conferatur.

¶ 3. Præterea, Summitas capitis, vbi ſecundum medicos eſt locus rationis, ſcilicet particularis (quæ dicitur virtus cogitatiua) eſt nobilior fronte, vbi eſt locus imaginariuæ virtutis. Sed ſimplex ſacerdos poteſt baptizatos vngere chriſmate in vertice. Ergo multo magis poteſt eos chriſmate ſignare in fronte: quod pertinet ad hoc ſacramentum.

SED contra eſt, quod Euſeb. Papa dicit *. Manus impoſitionis ſacramentum magna veneratione tenendum eſt: quod ab aliis perfici non poteſt niſi à ſummis Sacerdotibus, nec tempore Apoſtolorum ab aliis, quam ab ipſis Apoſtolis legitur aut ſcitur peractum eſſe; nec ab aliis, quam qui eorum locum tenent, vnquam perfici poteſt, aut fieri debet. Nam ſi aliter præſumptum fuerit, irritum habeatur & vacuum, nec inter eccleſiaſtica vnquam reputabitur ſacramenta, eſt igitur de neceſsitate huius ſacramenti, quod dicitur ſacramentum manus impoſitionis, quod ab Epiſcopo tradatur.

epiſt. 3. ad Epiſ. Tuſciæ & Cãpaniæ & habetur de conſec. diſt. 5. c. 4. Manum quoque & Innoc. t. 1. conc. epiſtol. ad Eugubiũ Epiſ. c. 3.

RESPONDEO dicendum, quod in quodlibet opere vltima conſummatio ſupremæ arti aut virtuti reſeruatur: ſicut præparatio materiæ pertinet ad inferiores artifices, ſuperior autem dat formam: ſupremus autem eſt ad quem pertinet vſus, qui eſt finis artificiatorum; & epiſtola, quæ à notario ſcribitur, à domino Papa ſignatur. Fideles autem Chriſti ſunt quoddã diuinum opus: (ſecundum illud 1. ad Corinthios 3. Dei ædificatio eſtis) ſunt etiam quaſi quædam epiſtola, Spiritu Dei ſcripta, ſicut dicitur ſecundæ ad Corinthios 3. Hoc autem confirmationis ſacramentum eſt quaſi vltima conſummatio ſacramenti baptiſmi: ita ſcilicet, quod per baptiſmum ædificatur homo in domum ſpiritualem, & conſcribitur quaſi quædam ſpiritualis epiſtola: ſed per ſacramentum confirmationis, quaſi domus ædificata dedicatur in templum Spiritus ſancti; & quaſi epiſtola conſcripta ſignatur ſigno crucis.

415 Art. 2. *Vtrum chriſma ſit conueniens materia huius ſacramenti?*

Inf.q.84.a.1.ad 1. Et 4. diſ. 7.q.1.& 2.& 4. cont.cap. 60. AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod chriſma non ſit conueniens materia huius ſacramenti. Hoc enim ſacramentum (vt dictum eſt *) inſtitutum eſt à Chriſto promittente diſcipulis Spiritum ſanctum. Sed ipſe miſit eis Spiritum ſanctum abſque omni chriſmatis in vnctione. Ipſi etiam Apoſtoli hoc ſacramentum conferebant per ſolam manus impoſitionem abſque chriſmate: dicitur enim Act: 8. quod Apoſtoli imponebant manus ſuper baptizatos, & accipiebant Spiritum ſanctum. Ergo ſchriſma non eſt materia huius ſacramenti: quia materia eſt de neceſsitate ſacramenti. ** ar.præ. ad 1.ar.*

¶ 2. Præterea, Confirmatio quodammodo perficit ſacramentum baptiſmi (ſicut ſupra dictum eſt *) & ita debet ei conformari, ſicut perfectio perfectibili. Sed in baptiſmo eſt materia, ſimplex elementum, ſcilicet aqua. Ergo huius ſacramenti non eſt conueniens materia chriſma, quod conficitur ex oleo & balſamo. *q.65.a.4.*

¶ 3. Præterea, Oleum aſſumitur in materia huius ſacramenti ad inungendum. Sed quolibet oleo poteſt fieri inunctio, puta oleo, quod fit ex nucibus, vel ex quibuſcumque aliis rebus. Non ergo ſolum oleum oliuarum debet aſſumi ad huiuſmodi ſacramentum.

q.66.a.3. ¶ 4. Præterea, Supra dictum eſt *, quod aqua aſſumitur vt materia ad baptizandum, quia vbique de facili inuenitur. Sed oleum oliuarum non vbique inuenitur, & multo minus balſamum. Non ergo chriſma, quod ex his conficitur, eſt conueniens materia huius ſacramenti.

lib.3.e.9. à med. illius. SED contra eſt, quod Gregor. * dicit in regiſtro, Presbyteri baptizatos infantes ſignare in frontibus ſacro chriſmate, non præſumant. Ergo chriſma eſt materia huius ſacramenti.

RESPONDEO dicendum, quod chriſma eſt conueniens materia huius ſacramenti. Sicut enim dictum eſt *, in hoc ſacramento datur plenitudo Spiritus ſancti ad robur ſpirituale, quod competit perfectæ ætati. Homo autem cum ad perfectam ætatem peruenerit, incipit iam communicare actiones ſuas ad alios, antea vero quaſi ſingulariter ſibi ipſi viuit. Gratia vero Spiritus ſancti in oleo deſignatur: vnde Chriſtus dicitur eſſe vnctus oleo lætitię, propter plenitudinem Spiritus ſancti quam habuit. Et ideo oleum competit materiæ huius ſacramenti. Admiſcetur autem balſamum propter fragantiam odoris, quæ re- *art. præc.*

dundat

dundat ad alios: vnde Apoſtolus dicit 2. Cor. 2. Chriſti bonus odor ſumus Deo, &c. Et licet multa alia ſint odorifera: tamen pręcipue accipitur balſamum propter hoc, quod habet præcipuum odorem, & quia etiam incorruptionem præſtat. Vnde Eccl. 24. dicitur, Quaſi balſamum non miſtum odor meus.

Ad primum ergo dicendum, quod Chriſtus ex poteſtate excellentiæ, quam habet in ſacramentis, contulit Apoſtolis rem huius ſacramenti, id eſt, plenitudinem Spiritus ſancti ſine ſacramento, eo quod ipſi primitias Spiritus ſancti acceperunt: ſicut dicitur Rom. 8. Nihilominus tamen aliquid conforme materiæ huius ſacramenti, exhibitum fuit Apoſtolis ſenſibiliter in collatione Spiritus ſancti. Quod enim ſenſibiliter Spiritus ſanctus ſuper eos deſcendit in ſpecie ignis, ad eamdem ſignificationem refertur, ad quam refertur oleum, niſi quod ignis habet vim actiuam: oleum autem habet vim paſsiuam, in quantum eſt materia & fomentum ignis. Et hoc ſatis competebat: nam per Apoſtolos gratia Spiritus ſancti erat ad alios deriuanda. Super Apoſtolos etiam Spiritus ſanctus deſcendit in figura linguæ; quod ad idem ſignificandum refertur quod ſignificat balſamum: niſi quod lingua per locutionem eſt communicatiua ad alterum, balſamum vero per odorem: quia ſcilicet Apoſtoli replebantur Spiritu ſancto, vt fidei doctores: alij autem fideles, vt operatores eorum, quæ pertinent ad ædificationem fidelium. Similiter etiam ad impoſitionem manus Apoſtolorum, & etiam ad eorum prædicationem deſcendebat plenitudo Spiritus ſancti ſuper fideles ſub viſibilibus ſignis, ſicut & à principio deſcenderat ſuper Apoſtolos: vnde Petrus dicit Actor. 11. Cum cœpiſſem loqui, cecidit Spiritus ſanctus ſuper eos, ſicut & in nos in initio. Et ideo non erat neceſſaria ſenſibilis materia ſacramentalis, vbi ſenſibilia ſigna miraculoſe exhibebantur diuinitus. Vtebantur tamen Apoſtoli communiter chriſmate, in exhibitione ſacramenti, quando huiuſmodi viſibilia ſigna non exhibebantur. Dicit enim Dion. * 4. c. eccl. hier. Eſt quædam perfectiua operatio, quam duces noſtri, (id eſt Apoſtoli) chriſmatis hoſtiam nominant. *cap. 4. in prin.*

Ad ſecundum dicendum, quod baptiſmus datur ad ſpiritualem vitam ſimpliciter conſequendam: & ideo competit illi ſacramento materia ſimplex. Sed hoc ſacramentum datur ad plenitudinem conſequendam Spiritus ſancti, cuius eſt multiformis operatio: ſecundum illud Sap. 7. Eſt enim in illa ſpiritus intelligentiæ, ſanctus, vnicus, multiplex. Et 1. ad Corin. 12. dici-

dicitur, Diuiſiones gratiarum ſunt, idem autem Spiritus. Et ideo conuenienter huius ſacramenti eſt materia compoſita.

Ad tertium dicendum, quod proprietates olei, quibus ſignificatur Spiritus ſanctus, magis inueniuntur in oleo oliuarum, quam in quocumque alio oleo. Vnde & ipſa oliua ſemper frondibus virens, virorem & miſericordiam Spiritus ſancti ſignificat. Hoc etiam oleum proprie dicitur oleum, & maxime habetur in vſu vbi haberi poteſt. Quilibet autem alius liquor, ex ſimilitudine huius, oleum nominatur: nec eſt in vſu communi, niſi in ſupplementum apud eos, quibus deeſt oleum oliuarum. Et ideo hoc oleum ſolum aſſumitur in vſum huius, & quorumdam aliorum ſacramentorum.

Ad quartum dicendum, quod baptiſmus eſt ſacramentum abſolutæ neceſsitatis: & ideo eius materia debet inueniri vbique. Sufficit autem quod materia huius ſacramenti quod non eſt tantæ neceſsitatis, poſſit de facili ad omnia loca terrarum deferri.

416 Art. 3. *Vtrum ſit de neceſsitate huius ſacramenti, quod chriſma fuerit prius per Epiſcopum conſecratum?*

4. d. 7. q. 1 a. 2. q. 3. AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod non ſit de neceſsitate huius ſacramenti, quod chriſma, quod eſt materia huius ſacramenti, fuerit prius per epiſcopum conſecratum. Baptiſmus enim in quo fit plena remiſsio peccatorum non eſt minoris efficaciæ, quam hoc ſacramentum. Sed licet quædam ſanctificatio adhibeatur aquæ baptiſmali ante baptiſmum, non tamen eſt de neceſsitate ſacramenti: quia in articulo neceſsitatis præteriri poteſt. Ergo non eſt de neceſsitate huius ſacramenti, quod chriſma fuerit prius per Epiſcopum conſecratum.

¶ 2. Præterea, Idem non debet bis conſecrari. Sed materia ſacramenti ſanctificatur in ipſa collatione ſacramenti, per formam verborum, qua confertur ſacramentum. Vnde & Aug.* dicit ſuper Io. Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum. Non ergo debet prius chriſma conſecrari, quam hoc ſacramentum tradatur. *tract. 80. in Ioan. à me. ſi. 9.*

¶ 3. Præterea, Omnis conſecratio, quæ fit in ſacramentis, ad conſecutionem gratiæ ordinatur. Sed materia ſenſibilis confecta ex oleo & balſamo, non eſt capax gratiæ. Ergo non debet ei aliqua conſecratio adhiberi.

habetur de conſ. d. 4. c. presb. SED contra eſt, quod Innoc. Papa* dicit, Preſbyteris, cum baptizant chriſmate, baptizatos vngere liceat,

liceat, quod ab Epiſcopo fuerat conſecratum: non tamen frontem ex eodem oleo ſignare, quod ſolum debetur Epiſcopis cum tradunt Paracletum. Quod quidem fit in hoc ſacramento. Ergo ad hoc ſacramentum requiritur chriſma per Epiſcopum conſecratum.

RESPONDEO dicendum, quod tota ſacramentorum ſanctificatio à Chriſto deriuatur, vt ſupra dictum eſt *. Eſt autem conſiderandum, quod quibuſdam ſacramentis habentibus materiam corpoream, Chriſtus eſt vſus, ſcilicet baptiſmo & etiam Euchariſtia Et ideo ex ipſo vſu Chriſti materiæ horum ſacramentorum aptitudinem acceperunt ad perfectionem ſacramenti. Vnde Chryſoſt. * dicit, quod numquam aquæ baptiſmi purgare peccata credentium poſſent niſi tactu Dominici corporis ſanctificatæ fuiſſent. Et ſimiliter ipſe Dominus accipiens panem, benedixit: ſimiliter autem & calicem, vt habetur Matth. 26. & Luc. 22. Et propter hoc non eſt de neceſsitate horum ſacramentorum, quod materia prius benedicatur; quia ſufficit benedictio Chriſti. Si qua vero benedictio adhibeatur; pertinet ad ſolemnitatem ſacramenti, non autem ad neceſsitatem. Vnctionibus autem viſibilibus Chriſtus non eſt vſus, ne fieret iniuria inuiſibili vnctioni, qua eſt vnctus præ conſortibus ſuis. Et ideo tam chriſma, quam oleum ſanctum infirmorum, prius benedicuntur, quam adhibeantur, ad vſum ſacramenti.

q.64.a.3.

refertur de conſ. d.4.c.10. Numquā aqua.

Ad primum ergo patet reſponſio ex dictis *.

in corpor. ar.

Ad ſecundum dicendum, quod vtraque conſecratio chriſmatis non refertur ad idem. Sicut enim inſtrumentum virtutem inſtrumentalem acquirit dupliciter, ſcilicet quando accipit formam inſtrumenti, & quando mouetur à principali agente ad effectum: ita etiam materia ſacramenti duplici ſanctificatione indiget; per quarum vnam fit propria materia ſacramenti; per aliam vero applicatur ad effectum.

Ad tertium dicendum, quod materia corporalis non eſt capax gratiæ quaſi gratiæ ſubiectum; ſed ſolum ſicut gratiæ inſtrumentum, vt ſupra dictum eſt *. Et ad hoc materia ſacramenti conſecratur: vel ab ipſo Chriſto, vel ab Epiſcopo, qui gerit in Eccleſia perſonam Chriſti.

* *q.62 a. 1.2. & 3.* 417 *inf. q. 84. ar.3. cor. & 4. d.7.*

Art. 4. *Vtrum hæc ſit conueniens forma huius ſacramenti, Conſigno te ſigno crucis, &c.*

q.1.a.3. q.3. & 1 p. 22.c.5.1.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod hæc non ſit conueniens forma huius ſacramenti. Con-

ſigno

ſigno te ſigno crucis, & confirmo te chriſmate ſalutis in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, amen. Vſus enim ſacramentorum à Chriſto & ab Apoſtolis deriuatur. Sed neque Chriſtus hanc formam inſtituit, nec Apoſtoli ea vſi leguntur. Ergo hæc non eſt conueniens forma huius ſacramenti.

¶ 2. Præterea, Sicut ſacramentum eſt idem apud omnes, ita & forma debet eſſe eadem: quia quælibet res habet vnitatem, ſicut & eſſe à ſua forma. Sed hac forma non omnes vtuntur: quidam enim dicunt, confirmo te chriſmate ſanctificationis. Ergo hæc non eſt conueniens forma huius ſacramenti.

¶ 3. Præterea, Sacramentum hoc debet conformari baptiſmo, ſicut perfectio perfectibili: vt ſupra dictum eſt *. Sed in forma baptiſmi non fit mentio de conſignatione characteris, nec etiam de cruce Chriſti (cum tamen per baptiſmum homo Chriſto commoriatur, vt Apoſt. dicit Rom. 6.) nec etiam fit mentio de effectu ſalutis, cum tamen baptiſmus ſit de neceſsitate ſalutis. In forma etiam baptiſmi ponitur vnus actus tantum, & exprimitur perſona baptizantis, cum dicitur, Ego te baptizo. Cuius contrarium apparet in forma prædicta *. Non ergo eſt conueniens forma huius ſacramenti.

q. 65. a. 4 et a. 2. huius quaſt. arg. 2.

in initio ar. poſita.

SED contra eſt auctoritas Eccleſiæ, quæ hac forma communiter vtitur.

RESPONDEO dicendum, quod prædicta * forma eſt conueniens huic ſacramento. Sicut enim forma rei naturalis dat ei ſpeciem: ita forma ſacramenti continere debet quicquid pertinet ad ſpeciem ſacramenti. Sicut autem ex ſupra dictis patet *, in hoc ſacramento datur Spiritus ſanctus ad robur ſpiritualis pugnæ.

Poſita in initio ar.

ar. 1. huius quaſt.

Et ideo in hoc ſacramento tria ſunt neceſſaria. quæ continentur in forma prædicta *. Quorum primum eſt, cauſa conferens plenitudinem roboris ſpiritualis, quæ eſt ſancta Trinitas, quæ exprimitur, cum dicitur, In nomine Patris, &c. Secundum eſt ipſum robur ſpirituale, quod homini confertur per ſacramentum materiæ viſibilis, ad ſalutem. Quod quidem tangitur, cum dicitur, Confirmo te chriſmate ſalutis. Tertium eſt ſignum quod pugnatori datur; ſicut & in pugna corporali, milites inſigniis ducum inſigniuntur. Et quantum ad hoc dicitur, Conſigno te ſigno crucis, in quo ſcilicet rex noſter triumphauit: vt dicitur Col. 2.

Poſita in 1. arg.

Ad primum ergo dicendum, quod (ſicut ſupra dictum * eſt) per miniſterium Apoſtolorum quandoque dabatur effectus huius ſacramenti, ſcilicet plenitudo

ar. 1. huius quaſt. ad 1. a.

tudo Spiritus ſancti, quibuſdam viſibilibus ſignis miraculoſe à Deo effectis, qui poteſt effectum ſacramenti ſine ſacramento conferre. Et tunc non erat neceſſaria nec materia nec forma huius ſacramenti. Quandoque autem tamquam miniſtri ſacramentorum, hoc ſacramentum præbebant: & tunc ſicut materia, ita & forma ex mandato Chriſti vtebantur. Multa enim ſeruabant Apoſtoli in ſacramentorum collatione, quæ in Scripturis communiter propoſitis non ſunt tradita. Vnde Dionyſius * dicit in fine eccleſ. hierar. Conſummatiuas inuocationes, id eſt, verba quibus perficiuntur ſacramenta, non eſt iuſtum Scripturas interpretantibus neque myſticum earum, aut in ipſis operatas ex Deo virtutes, ex occulto ad commune adducere: ſed noſtra ſacra traditio, ſine pompa, id eſt occulte eas edocet. Vnde & Apoſtolus dicit, loquens de celebratione Euchariſtiæ, 1. Corinth. 11, Cætera, cum venero, diſponam.

c. 7 p. 3. inter me. & fin.

Ad ſecundum dicendum, quod ſanctitas eſt ſalutis cauſa. Et ideo in idem redit, quod dicitur chriſmate ſalutis & ſanctificationis.

Ad tertium dicendum, quod baptiſmus eſt regeneratio in ſpiritualem vitam, qua homo viuit in ſeipſo: & ideo non ponitur in forma baptiſmi, niſi vnus actus ad ipſum hominem ſanctificandum pertinens. Sed hoc ſacramentum non ſolum ordinatur ad hoc quod homo ſanctificetur in ſeipſo, ſed exponitur cuidam pugnæ exteriori. Et ideo non ſolum fit mentio de interiore ſanctificatione; cum dicitur, Confirmo te chriſmate ſalutis: ſed etiam conſignatur homo exterius, quaſi vexillo crucis ad pugnam ſpiritualem: quod ſignificatur cum dicitur, Conſigno te ſigno crucis. In ipſo autem verbo baptizandi, quod ablutionem ſignificat, poteſt intelligi & materia, quæ eſt aqua abluens, effectus ſalutis, quæ nō intelliguntur in verbo confirmandi: & ideo oportuit hæc ponere. Dictum eſt autem * ſupra, quod hoc quod dicitur, ego, non eſt de neceſsitate formæ baptiſmalis; quia intelligitur in verbo primæ perſonæ: apponitur tamen ad exprimendam intentionem. Quod non eſt ita neceſſarium in confirmatione, quæ non exhibetur niſi ab excellenti miniſtro, vt infra * dicetur.

q. 66 a. 5. ad 1.

** a. 11. huius quæſt.*

Art. 5. *Vtrum ſacramentum confirmationis imprimat characterem?*

418

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod ſacramentum confirmationis non imprimat characterem. Character enim importat quoddam ſignum diſtinctiuum. Sed per ſacramentum confirmationis non diſtin

4. d. 7. q. 2 ar. 1 q. 1. & q 3. ar. 3. q. 3.

cerdote, per impoſitionem manus Paracletus traditur baptizato, vt roboretur per Spiritum ſanctum ad prædicandum.

RESPONDEO dicendum, quod character confirmationis ex neceſsitate præſupponit characterem baptiſmalem: ita ſcilicet, quod ſi aliquis non baptizatus confirmaretur, nihil reciperet, ſed oporteret iterato ipſum confirmari poſt baptiſmum. Cuius ratio eſt: quia ſicut ſe habet confirmatio ad baptiſmum, ita augmentum ad generationem: vt ex ſupra dictis patet *. Manifeſtum eſt autem, quod nullus poteſt promoueri in ætatem perfectam, niſi primo fuerit natus. Et ſimiliter niſi primo aliquis fuerit baptizatus, non poteſt ſacramentum confirmationis accipere.

art.1.huius quæſt.

Ad primum ergo dicendum, quod virtus diuina non eſt allegata ſacramentis. Vnde poteſt conferre homini ſpirituale robur ad confitendum publice fidem Chriſti abſque ſacramento confirmationis, ſicut etiam poteſt conſequi remiſsionem peccatorum ſine baptiſmo. Sicut tamen nullus conſequitur effectum baptiſmi ſine baptiſmi voto, ita nullus conſequitur effectum confirmationis ſine voto ipſius: quod poteſt haberi etiam ante ſuſceptionem baptiſmi.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut Aug. † dicit ad Seleucianum, ex hoc, quod Dominus dicit Ioan. 13. Qui lotus eſt, non indiget niſi vt pedes lauet: intelligimus Petrum & alios Chriſti diſcipulos fuiſſe baptizatos, ſiue baptiſmo Ioannis (ſicut nonnulli arbitrantur) ſiue, quod magis credibile eſt, baptiſmo Chriſti: neque enim tenuit miniſterium baptizandi, vt haberet & baptizatos ſeruos, per quos cæteros baptizaret.

† epiſ. 108. à medio, tom. 2.

Ad tertium dicendum, quod audientes prædicationem Petri, acceperunt effectum confirmationis miraculoſe: non tamen confirmationis ſacramentum. Dictum eſt autem *, quod effectus confirmationis poteſt alicui conferri ante baptiſmum: non autem ſacramentum confirmationis. Sicut enim effectus confirmationis, qui eſt robur ſpirituale, præſupponit robur baptiſmi, qui eſt iuſtificatio: ita ſacramentum confirmationis præſupponit ſacramentum baptiſmi.

** a.4. & 2. ad 1. ar.*

420 Art. 7. *Vtrum per ſacramentum confirmationis conferatur gratia gratum faciens?*

4 d 7. q. 2. art. 2.

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quod per hoc ſacramentum gratia gratum faciens, non conferatur. Gratia enim gratum faciens ordinatur contra culpam. Sed hoc ſacramentum (ſicut dictum eſt*) non exhibetur niſi baptizatis, qui ſunt à culpa mundati. Ergo per hoc ſacramentum, gratia gratum faciens non confertur.

** art. præ.*

¶ 2. Præ

Digitized by Google

¶ 2. Præterea, Peccatores maxime indigent gratia gratum faciente, per quam ſolam iuſtificari poſſunt. Si ergo per hoc ſacramentum gratia gratum faciens confertur, videtur quod deberet dari hominibus in peccato exiſtentibus: quod tamen non eſt verum.

¶ 3. Præterea, Gratia gratum faciens, ſpecie non differt, cum ad vnum effectum ordinetur. Sed duæ formæ eiuſdem ſpeciei non poſſunt eſſe in eodem ſubiecto. Cum ergo gratia gratum faciens conferatur homini per baptiſmum, videtur quod per ſacramentum confirmationis, quod non exhibetur niſi baptizato, gratia gratum faciens non conferatur.

SED contra eſt, quod Melchiades Papa dicit *, Spiritus ſanctus in fonte baptiſmi, plenitudinem tribuit ad innocentiam, in confirmatione augmentum præſtat ad gratiam. *in ep. ad Hiſp. Epiſcop. à medio illius to. 1. Conc.*

RESPONDEO dicendum, quod in hoc ſacramento (ſicut dictum eſt *) datur baptizato Spiritus ſanctus ad robur, ſicut Apoſtolis datus eſt in die Pentecoſtes, (vt legitur Actor. 2.) & ſicut dabatur baptizatis per impoſitionem manus Apoſtolorum: vt dicitur Actor. 8. Oſtenſum eſt autem in 1. parte *, quod miſsio ſeu datio Spiritus ſancti non eſt, niſi cum gratia gratum faciente, Vnde manifeſtum eſt, quod gratia gratum faciens confertur in hoc ſacramento. *a. 1. 2. & 3. huius q.* *p. p. q. 43. art. 3.*

Ad primum ergo dicendum, quod gratiæ gratum facientis primus effectus eſt remiſsio culpæ. Habet tamen & alios effectus: quia ſufficit ad hoc, quod promoueat hominem per omnes gradus vſque in vitam æternam, ſecundum illud Roman. 6. Gratia Dei vita æterna. Vnde & Paulo dictum eſt 2. Corinthiorum duodecimo, Sufficit tibi gratia mea. Et ipſe de ſe dicit primæ Corinthiorum decimoquinto, Gratia Dei ſum id quod ſum. Et ideo gratia gratum faciens, non ſolum datur ad remiſsionem culpæ, ſed etiam ad augmentum & firmitatem iuſtitiæ. Et ſic confertur in hoc ſacramento.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut ex ipſo nomine apparet, hoc ſacramentum datur ad confirmandum quod prius inuenerit: & ideo non debet dari his, qui non habent gratiã. Et propter hoc ſicut non datur non baptizatis; ita non debet dari adultis peccatoribus, niſi per pœnitentiam reparatis. Vnde dicitur in Aurelianenſi Concilio *, Vt ieiuni ad confirmationem veniant, vt moneantur confeſsionem facere prius, vt mundi donum Spiritus ſancti valeant accipere. Et tunc per hoc ſacramentum perficitur pœnitentiæ effectus ſicut & baptiſmi: quia per gratiam collatam in hoc ſa- *habetur de conſ. d. 5. c. vt ieiuni.*

413 Art. 4. *Vtrum ſit officium ſacerdotis, catechizare & exorcizare baptizandum?*

4 d. 6. q. 2 a. 3. q. 3.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod non ſit ſacerdotis catechizare & exorcizare baptizandum. Ad officium enim miniſtrorum pertinet habere operationem ſuper immundos: vt Dion. dicit 5.* cap. eccl. Hier. Sed catechumeni, qui inſtruuntur in catechiſmo, & energumeni, qui purgantur in exorciſmo, computantur inter immundos: vt ibidem Dion. † dicit. Ergo catechizare & exorcizare non pertinet ad officium ſacerdotis, ſed potius miniſtrorum.

** c. 5. tit. de ſacerdotum. perfectionibus & in contempl.*

† loc. cit.

¶ 2. Præterea, Catechumeni inſtruuntur de fide per ſacram Scripturam, quæ in eccleſia per miniſtros recitatur: ſicut enim per lectores in eccleſia legitur vetus teſtamentum, ita etiam per diaconos & ſubdiaconos legitur nouum. Et ſic ad miniſtros pertinet catechizare. Similiter etiam & exorcizare, vt videtur, ad miniſtros pertinet: dicit enim Iſid. * in quadam epiſt. Ad exorciſtam pertinet exorciſmos memoriter retinere, manuſque ſuper energumenos & catechumenos in exorciſmo imponere. Non ergo pertinet ad officium ſacerdotis catechizare & exorcizare.

** refertur in d. 25. ca. perlectis, et dicitur eſſe in epi. ad Ludifredum.*

¶ 3. Præterea, Catechizare idem eſt quod docere, & hoc idem eſt quod perficere. Quod ad officium epiſcoporum pertinet, vt dicit Dionyſ. † 5. eccl. Hier. Non ergo pertinet ad officium ſacerdotis.

† loc. cit. in arg. 1.

SED contra eſt, quod Nicol. * Papa dicit, Catechiſmi baptizandorum à ſacerdotibus vniuſcuiuſque eccleſiæ fieri poſſunt. Vnde Greg. † etiam ſuper Ezec. dicit, Sacerdotes cum per exorciſmi gratiam manus credentibus imponunt, quid aliud faciunt, niſi quod dæmonia eiiciunt?

** refertur de conſe. d. 4. c. catechiſmi.*

† Gre. ho. 29. in Euang. ante med.

RESPONDEO dicendum, quod miniſter comparatur ad ſacerdotem, ſicut ſecundarium & inſtrumentale agens ad principale, vt indicat ipſum nomen miniſtri. Agens autem ſecundarium non agit ſine principali agente, ſed cooperatur principali agenti in operando. Quanto autem potior eſt operatio, tanto principale agens potioribus indiget inſtrumentis ſeu miniſtris. Potior autem eſt operatio ſacerdotis, in quantum confert ipſum ſacramentum, quam in præparatoriis ad ſacramentum. Et ideo ſupremi miniſtri, qui dicuntur diacones, cooperantur ſacerdoti in ipſa collatione ſacramentorum. Dicit enim Iſidor. * quod ad diaconem pertinet aſsiſtere ſacerdotibus, & miniſtrare in omnibus, quæ aguntur in ſacramentis Chriſti, in baptiſmo ſcilicet, in chriſmate, & patena, & calice. Inferiores autem miniſtri cooperantur

** de conſe. diſt. 25. c. Perlectis dicitur eſſe in ep. ad Ludifredum.*

tur ſacerdotibus in his quæ ſunt præparatoria ad ſacramentum: ſicut lectores in catechiſmo, & exorciſtæ in exorciſmo.

Ad primum ergo dicendum, quod ſuper immundos miniſtri habent operationem miniſterialem, & quaſi inſtrumentalem: ſed ſacerdos principalem.

Ad ſecundum dicendum, quod lectores & exorciſtæ habent officium catechizandi & exorcizandi, non quidem principaliter ſed ſicut in his ſacerdoti miniſtrantes.

Ad tertium dicendum, quod multiplex eſt inſtructio. Vna conuerſiua ad fidem: quam Dionyſ. * tribuit Epiſcopo in 2. eccleſ. hierar. & poteſt competere cuilibet prædicatori, vel etiam cuilibet fideli. Secunda eſt inſtructio, qua quis eruditur de fidei rudimentis, & qualiter ſe debeat habere in ſuſceptione ſacramentorum: & hæc pertinet ſecundario quidem ad miniſtros, principaliter autem ad ſacerdotes. Tertia eſt inſtructio de conuerſatione Chriſtianæ vitæ: & hæc pertinet ad patrinos. Quarta eſt inſtructio de profundis myſteriis fidei, & perfectione Chriſtianæ vitæ: & hæc ex officio pertinet ad epiſcopos.

c. 2. eccl. hier. a. 2.

QVAESTIO LXXII.

De ſacramento Confirmationis, in duodecim articulos diuiſa.

Conſequenter conſiderandum eſt de ſacramento confirmationis.

ET CIRCA hoc quæruntur duodecim.

¶ Primo, vtrum confirmatio ſit ſacramentum?
¶ Secundo, de materia eius.
¶ Tertio, vtrum ſit de neceſsitate ſacramenti, quod chriſma fuerit prius per epiſcopum conſecratū?
¶ Quarto, de forma ipſius.
¶ Quinto, vtrum imprimat characterem?
¶ Sexto, vtrum character confirmationis præſupponat characterem baptiſmalem? 414
¶ Septimo, vtrum conferat gratiam? *ſup. 1 63.*
¶ Octauo, cui competat recipere hoc ſacramentum. *a. 1. & 4.*
¶ Nono, in qua parte. *d. 1. q. 1.*
¶ Decimo, vtrum requiratur aliquis, qui teneat confirmandum? *a. 2. c. & d. 7. q. 1.*
¶ Vndecimo, vtrum hoc ſacramentum per ſolos epiſcopos detur? *per to. & 4. cont. c. 58.*
¶ Duodecimo, de ritu eius.

Art. I. *Vtrum confirmatio ſit ſacramentum?*

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod confirmatio non ſit ſacramentum. Sacramenta enim

ex diuina inſtitutione efficaciam habent, ſicut ſupra dictum eſt *. Sed confirmatio non legitur à Chriſto inſtituta. Ergo non eſt ſacramentum.

*q. 64. a. 2.

¶ 2. Præterea, Sacramenta nouæ legis, in veteri lege præfigurata fuerunt. Vnde Apoſtolus dicit 1. Corinth. 10. quod omnes in Moyſe baptizati ſunt, in nube, & in mari, & omnes eandem eſcam ſpiritualem manducauerunt, & omnes eundem potum ſpiritualem biberunt. Sed confirmatio non fuit præfigurata in veteri teſtamento. Non ergo eſt ſacramentum.

¶ 3. Præterea, Sacramenta ordinantur ad hominum ſalutem. Sed ſine confirmatione poteſt eſſe ſalus: nam pueri baptizati, ſine confirmatione decedentes, ſaluantur. Ergo confirmatio non eſt ſacramentum.

¶ 4. Præterea, Per omnia ſacramenta eccleſiæ, homo Chriſto conformatur, qui eſt ſacramentorum auctor. Sed per confirmationem non videtur homo Chriſto conformari, qui non legitur eſſe confirmatus. Ergo confirmatio non eſt ſacramentum.

SED contra eſt, quod Melchiades Papa ſcribit * Hiſpaniarum epiſcopis, De his, ſuper quibus rogaſtis vos informari, vtrum maius ſit ſacramentum, manus impoſitio epiſcoporum, an baptiſmus: ſcitote vtrumque magnum eſſe ſacramentum.

habetur de conſ. d. 5. c. 3. De his, & eſt parū ante me. illius epiſt. 1. Conc.

RESPONDEO dicendum, quod ſacramenta nouæ legis ordinantur ad ſpeciales * gratiæ effectus: & ideo vbi occurrit aliquis ſpecialis effectus gratiæ, ibi ordinatur ſpeciale ſacramentum. Quia vero ſenſibilia & corporalia gerunt ſpiritualium & intelligibilium ſimilitudinem, ex his quæ in vita corporali aguntur, percipere poſſumus quid in ſpirituali vita gratiæ ſpeciale exiſtat. Manifeſtum autem eſt, quod in vita corporali ſpecialis quædam perfectio eſt, quod homo ad perfectam ætatem perueniat, & perfectas actiones hominis agere poſſit. Vnde & Apoſtolus dicit 1. Corinth. 13. Cum autem factus ſum vir, euacuaui quæ erant paruuli. Et inde eſt etiam, quod præter motum generationis, quo aliquis accipit vitam corporalem, eſt motus augmenti, quo aliquis perducitur ad perfectam ætatem. Sic igitur & vitam ſpiritualem homo accipit per baptiſmum, qui eſt ſpiritualis regeneratio. In confirmatione autem homo accipit, quaſi quamdam perfectam ætatem ſpiritualis vitæ. Vnde Melchiades papa dicit *, Spiritus ſanctus, qui ſuper aquas baptiſmi ſalutifero deſcēdit lapſu, in fonte plenitudinem tribuit ad innocentiam; in confirmatione augmentum præſtat ad gratiam; in baptiſmo regene-

Conc. Aug. l. 2. con. lit. Petil. ca. 104. to. 7.

* al. ſpirituales.

* In epiſt. ad Hiſpaniarum epiſcop. à me. illius a 1. Conc.

regeneramur ad vitam, poſt baptiſmum confirmamur ad pugnam; in baptiſmo abluimur, poſt baptiſmum roboramur. Et ideo manifeſtum eſt, quod confirmatio eſt ſpeciale ſacramentum.

Ad primum ergo dicendum, quod circa inſtitutionem huius ſacramenti eſt duplex opinio. Quidam enim dixerunt, quod hoc ſacramentum non fuit inſtitutum nec à Chriſto, nec ab Apoſtolis, ſed poſtea, proceſſu temporis in quodam concilio. Alij vero dixerunt, quod fuit inſtitutum ab Apoſtolis. Sed hoc non poteſt eſſe: quia inſtituere nouum ſacramentum, pertinet ad poteſtatem excellentiæ, quæ competit ſoli Chriſto.

Et ideo dicendum eſt, quod Chriſtus inſtituit hoc ſacramentum, non exhibendo, ſed promittendo: ſecundum illud Ioan. 16. Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos: ſi autem abiero, mittam eum ad vos. Et hoc ideo, quia in hoc ſacramento datur plenitudo Spiritus ſancti, quæ non erat danda ante Chriſti reſurrectionem & aſcenſionem: ſecundum illud Ioann. 7. Nondum erat Spiritus datus: quia Ieſus nondum erat glorificatus.

Ad ſecundum dicendum, quod quia confirmatio eſt ſacramentum plenitudinis gratiæ, non potuit habere aliquid reſpondens in veteri Teſtamento: quia nihil ad perfectum adduxit lex, vt dicitur Hebr. 7.

Ad tertium dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) omnia ſacramenta ſunt aliqualiter neceſſaria ad ſalutem, ſed quædam ſunt ſine quibus non eſt ſalus: quædam vero ſunt quæ cooperantur ad perfectionem ſalutis. Et hoc modo confirmatio eſt de neceſsitate ſalutis, quamuis ſine ea poſsit eſſe ſalus, dum tamen non prætermittatur ex contemptu ſacramenti. *q. 65. a. 4. ad 3. ar.*

Ad quartum dicendum, quod illi qui confirmationem accipiunt, quæ eſt ſacramentum plenitudinis gratiæ, Chriſto conformantur, in quantum ipſe à primo inſtanti ſuæ conceptionis fuit plenus gratiæ & veritatis, vt dicitur Ioan. primo. Quæ quidem plenitudo declarata eſt in baptiſmo, quando Spiritus ſanctus deſcendit corporali ſpecie ſuper eum. Vnde & Luc. quarto dicitur, quod Ieſus plenus Spiritu ſancto, regreſſus eſt à Iordane. Non autem conueniebat dignitati Chriſti (qui eſt ſacramentorum auctor) vt à ſacramento plenitudinem gratiæ acciperet.

Digitized by Google

415 Art. 2. *Vtrum chriſma ſit conueniens materia huius ſacramenti?*

Inf.q.84. a.10.ad 1. & 4. diſ. 7.q.1.& 2.& 4. cont.cap. 60. AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod chriſma non ſit conueniens materia huius ſacramenti. Hoc enim ſacramentum (vt dictum eſt *) inſtitutum eſt à Chriſto promittente diſcipulis Spiritum ſanctum. Sed ipſe miſit eis Spiritum ſanctum abſque omni chriſmatis in vnctione. Ipſi etiam Apoſtoli hoc ſacramentum conferebant per ſolam manus impoſitionem abſque chriſmate: dicitur enim Act: 8. quod Apoſtoli imponebant manus ſuper baptizatos, & accipiebant Spiritum ſanctum. Ergo ſchriſma non eſt materia huius ſacramenti: quia materia eſt de neceſſitate ſacramenti.

** ar.præ. ad 1.ar.*

¶ 2. Præterea, Confirmatio quodammodo perficit ſacramentum baptiſmi (ſicut ſupra dictum eſt *) & ita debet ei conformari, ſicut perfectio perfectibili. Sed in baptiſmo eſt materia, ſimplex elementum, ſcilicet aqua. Ergo huius ſacramenti non eſt conueniens materia chriſma, quod conficitur ex oleo & balſamo.

q.65.a.4.

¶ 3. Præterea, Oleum aſſumitur in materia huius ſacramenti ad inungendum. Sed quolibet oleo poteſt fieri inunctio, puta oleo, quod fit ex nucibus, vel ex quibuſcumque aliis rebus. Non ergo ſolum oleum oliuarum debet aſſumi ad huiuſmodi ſacramentum.

q.66.a.3. ¶ 4. Præterea, Supra dictum eſt *, quod aqua aſſumitur vt materia ad baptizandum, quia vbique de facili inuenitur. Sed oleum oliuarum non vbique inuenitur, & multo minus balſamum. Non ergo chriſma, quod ex his conficitur, eſt conueniens materia huius ſacramenti.

lib.3. c.9. à med. illum. SED contra eſt, quod Gregor. * dicit in regiſtro, Presbyteri baptizatos infantes ſignare in frontibus ſacro chriſmate, non præſumant. Ergo chriſma eſt materia huius ſacramenti.

art.præc. RESPONDEO dicendum, quod chriſma eſt conueniens materia huius ſacramenti. Sicut enim dictum eſt *, in hoc ſacramento datur plenitudo Spiritus ſancti ad robur ſpirituale, quod competit perfectæ ætati. Homo autem cum ad perfectam ætatem peruenerit, incipit iam communicare actiones ſuas ad alios, antea vero quaſi ſingulariter ſibi ipſi viuit. Gratia vero Spiritus ſancti in oleo deſignatur: vnde Chriſtus dicitur eſſe vnctus oleo lætitiæ, propter plenitudinem Spiritus ſancti quam habuit. Et ideo oleum competit materiæ huius ſacramenti. Admiſcetur autem balſamum propter fragantiam odoris, quæ redundat

dundat ad alios: vnde Apoſtolus dicit 2. Cor. 2. Chriſti bonus odor ſumus Deo, &c. Et licet multa alia ſint odorifera: tamen pręcipue accipitur balſamum propter hoc, quod habet præcipuum odorem, & quia etiam incorruptionem præſtat. Vnde Eccl. 24. dicitur, Quaſi balſamum non miſtum odor meus.

Ad primum ergo dicendum, quod Chriſtus ex poteſtate excellentiæ, quam habet in ſacramentis, contulit Apoſtolis rem huius ſacramenti, id eſt, plenitudinem Spiritus ſancti ſine ſacramento, eo quod ipſi primitias Spiritus ſancti acceperunt: ſicut dicitur Rom. 8. Nihilominus tamen aliquid conforme materiæ huius ſacramenti, exhibitum fuit Apoſtolis ſenſibiliter in collatione Spiritus ſancti. Quod enim ſenſibiliter Spiritus ſanctus ſuper eos deſcendit in ſpecie ignis, ad eamdem ſignificationem refertur, ad quam refertur oleum, niſi quod ignis habet vim actiuam: oleum autem habet vim paſsiuam, in quantum eſt materia & fomentum ignis. Et hoc ſatis competebat: nam per Apoſtolos gratia Spiritus ſancti erat ad alios deriuanda. Super Apoſtolos etiam Spiritus ſanctus deſcendit in figura linguæ; quod ad idem ſignificandum refertur quod ſignificat balſamum: niſi quod lingua per locutionem eſt communicatiua ad alterum, balſamum vero per odorem: quia ſcilicet Apoſtoli replebantur Spiritu ſancto, vt fidei doctores: alij autem fideles, vt operatores eorum, quæ pertinent ad ædificationem fidelium. Similiter etiam ad impoſitionem manus Apoſtolorum, & etiam ad eorum prædicationem deſcendebat plenitudo Spiritus ſancti ſuper fideles ſub viſibilibus ſignis, ſicut & à principio deſcenderat ſuper Apoſtolos: vnde Petrus dicit Actor. 11. Cum cœpiſſem loqui, cecidit Spiritus ſanctus ſuper eos, ſicut & in nos in initio. Et ideo non erat neceſſaria ſenſibilis materia ſacramentalis, vbi ſenſibilia ſigna miraculoſe exhibebantur diuinitus. Vtebantur tamen Apoſtoli communiter chriſmate, in exhibitione ſacramenti, quando huiuſmodi viſibilia ſigna non exhibebantur. *cap. 4. in prin.* Dicit enim Dion. * 4. c. eccl. hier. Eſt quædam perfectiua operatio, quam duces noſtri, (id eſt Apoſtoli) chriſmatis hoſtiam nominant.

Ad ſecundum dicendum, quod baptiſmus datur ad ſpiritualem vitam ſimpliciter conſequendam: & ideo competit illi ſacramento materia ſimplex. Sed hoc ſacramentum datur ad plenitudinem conſequendam Spiritus ſancti, cuius eſt multiformis operatio: ſecundum illud Sap. 7. Eſt enim in illa ſpiritus intelligentiæ, ſanctus, vnicus, multiplex. Et 1. ad Corin. 12. dici-

dicitur, Diuiſiones gratiarum ſunt, idem autem Spiritus. Et ideo conuenienter huius ſacramenti eſt materia compoſita.

Ad tertium dicendum, quod proprietates olei, quibus ſignificatur Spiritus ſanctus, magis inueniuntur in oleo oliuarum, quam in quocumque alio oleo. Vnde & ipſa oliua ſemper frondibus virens, virorem & miſericordiam Spiritus ſancti ſignificat. Hoc etiam oleum proprie dicitur oleum, & maxime habetur in vſu vbi haberi poteſt. Quilibet autem alius liquor, ex ſimilitudine huius, oleum nominatur: nec eſt in vſu communi, niſi in ſupplementum apud eos, quibus deeſt oleum oliuarum. Et ideo hoc oleum ſolum aſſumitur in vſum huius, & quorumdam aliorum ſacramentorum.

Ad quartum dicendum, quod baptiſmus eſt ſacramentum abſolutæ neceſſitatis: & ideo eius materia debet inueniri vbique. Sufficit autem quod materia huius ſacramenti quod non eſt tantæ neceſſitatis, poſſit de facili ad omnia loca terrarum deferri.

416 Art. 3. *Vtrum ſit de neceſſitate huius ſacramenti, quod chriſma fuerit prius per Epiſcopum conſecratum?*

4. d. 7. q. 1 a. 2. q. 3.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod non ſit de neceſſitate huius ſacramenti, quod chriſma, quod eſt materia huius ſacramenti, fuerit prius per epiſcopum conſecratum. Baptiſmus enim in quo fit plena remiſſio peccatorum, non eſt minoris efficaciæ, quam hoc ſacramentum, Sed licet quædam ſanctificatio adhibeatur aquæ baptiſmali ante baptiſmum, non tamen eſt de neceſſitate ſacramenti: quia in articulo neceſſitatis præteriri poteſt. Ergo non eſt de neceſſitate huius ſacramenti, quod chriſma fuerit prius per Epiſcopum conſecratum.

¶ 2. Præterea, Idem non debet bis conſecrari. Sed materia ſacramenti ſanctificatur in ipſa collatione ſacramenti, per formam verborum, qua confertur ſacramentum. Vnde & Aug.* dicit ſuper Io. Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum. Non ergo debet prius chriſma conſecrari, quam hoc ſacramentum tradatur.

tract. 80. in Ioan. a med. to. 9.

¶ 3. Præterea, Omnis conſecratio, quæ fit in ſacramentis, ad conſecutionem gratiæ ordinatur. Sed materia ſenſibilis confecta ex oleo & balſamo, non eſt capax gratiæ. Ergo non debet ei aliqua conſecratio adhiberi.

SED contra eſt, quod Innoc. Papa* dicit, Preſbyteris, cum baptizant chriſmate, baptizatos vngere liceat,

habetur de conſ. d. 4. c. presb.

liceat, quod ab Epiſcopo fuerat conſecratum: non tamen frontem ex eodem oleo ſignare, quod ſolum debetur Epiſcopis cum tradunt Paracletum. Quod quidem fit in hoc ſacramento. Ergo ad hoc ſacramentum requiritur chriſma per Epiſcopum conſecratum.

RESPONDEO dicendum, quod tota ſacramentorum ſanctificatio à Chriſto deriuatur, vt ſupra dictum eſt *. Eſt autem conſiderandum, quod quibuſdam ſacramentis habentibus materiam corpoream, Chriſtus eſt vſus, ſcilicet baptiſmo & etiam Euchariſtia Et ideo ex ipſo vſu Chriſti materiæ horum ſacramentorum aptitudinem acceperunt ad perfectionem ſacramenti. Vnde Chryſoſt. * dicit, quod numquam aquæ baptiſmi purgare peccata credentium poſſent niſi tactu Dominici corporis ſanctificatæ fuiſſent. Et ſimiliter ipſe Dominus accipiens panem, benedixit: ſimiliter autem & calicem, vt habetur Matth. 26. & Luc. 22. Et propter hoc non eſt de neceſsitate horum ſacramentorum, quod materia prius benedicatur; quia ſufficit benedictio Chriſti. Si qua vero benedictio adhibeatur; pertinet ad ſolemnitatem ſacramenti, non autem ad neceſsitatem. Vnctionibus autem viſibilibus Chriſtus non eſt vſus, ne fieret iniuria inuiſibili vnctioni, qua eſt vnctus præ conſortibus ſuis. Et ideo tam chriſma, quam oleum ſanctum infirmorum, prius benedicuntur, quam adhibeantur, ad vſum ſacramenti.

q. 64. a. 3.

refertur de conſ. d. 4. c. 10. Numquā aqua.

Ad primum ergo patet reſponſio ex dictis *.

in corpor. ar.

Ad ſecundum dicendum, quod vtraque conſecratio chriſmatis non refertur ad idem. Sicut enim inſtrumentum virtutem inſtrumentalem acquirit dupliciter, ſcilicet quando accipit formam inſtrumenti, & quando mouetur à principali agente ad effectum: ita etiam materia ſacramenti duplici ſanctificatione indiget; per quarum vnam fit propria materia ſacramenti; per aliam vero applicatur ad effectum.

Ad tertium dicendum, quod materia corporalis non eſt capax gratiæ quaſi gratiæ ſubiectum; ſed ſolum ſicut gratiæ inſtrumentum, vt ſupra dictum eſt *. Et ad hoc materia ſacramenti conſecratur: vel ab ipſo Chriſto, vel ab Epiſcopo, qui gerit in Eccleſia perſonam Chriſti.

* *q. 62. a. 1. 2. & 3.* 417

Art. 4. *Vtrum hæc ſit conueniens forma huius ſacramenti, Conſigno te ſigno crucis, &c.*

inf. q. 84. ar. 3. cor. & 4. d. 7. q. 1. a. 3. q. 3. & 1 p. 2. 2. 63. 1.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod hæc non ſit conueniens forma huius ſacramenti. Conſigno

ſigno

ſigno te ſigno crucis, & confirmo te chriſmate ſalutis in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti, amen. Vſus enim ſacramentorum à Chriſto & ab Apoſtolis deriuatur. Sed neque Chriſtus hanc formam inſtituit, nec Apoſtoli ea vſi leguntur. Ergo hæc non eſt conueniens forma huius ſacramenti.

¶ 2. Præterea, Sicut ſacramentum eſt idem apud omnes, ita & forma debet eſſe eadem: quia quælibet res habet vnitatem, ſicut & eſſe à ſua forma. Sed hac forma non omnes vtuntur: quidam enim dicunt, confirmo te chriſmate ſanctificationis. Ergo hæc non eſt conueniens forma huius ſacramenti.

¶ 3. Præterea, Sacramentum hoc debet conformari baptiſmo, ſicut perfectio perfectibili: vt ſupra dictum eſt *. Sed in forma baptiſmi non fit mentio de conſignatione characteris, nec etiam de cruce Chriſti (cum tamen per baptiſmum homo Chriſto commoriatur, vt Apoſt. dicit Rom. 6.) nec etiam fit mentio de effectu ſalutis, cum tamen baptiſmus ſit de neceſsitate ſalutis. In forma etiam baptiſmi ponitur vnus actus tantum, & exprimitur perſona baptizantis, cum dicitur, Ego te baptizo. Cuius contrarium apparet in forma prædicta *. Non ergo eſt conueniens forma huius ſacramenti.

q. 65. a. 4 et a. 2. huius quæſt. arg. 2.

in initio ar. poſita.

SED contra eſt auctoritas Eccleſiæ, quæ hac forma communiter vtitur.

RESPONDEO dicendum, quod prædicta * forma eſt conueniens huic ſacramento. Sicut enim forma rei naturalis dat ei ſpeciem: ita forma ſacramenti continere debet quicquid pertinet ad ſpeciem ſacramenti. Sicut autem ex ſupra dictis patet *, in hoc ſacramento datur Spiritus ſanctus ad robur ſpiritualis pugnæ.

Poſita in initio ar.

ar. 1. huius quæſt.

Et ideo in hoc ſacramento tria ſunt neceſſaria, quæ continentur in forma prædicta *. Quorum primum eſt, cauſa conferens plenitudinem roboris ſpiritualis, quæ eſt ſancta Trinitas, quæ exprimitur, cum dicitur, In nomine Patris, &c. Secundum eſt ipſum robur ſpirituale, quod homini confertur per ſacramentum materiæ viſibilis, ad ſalutem. Quod quidem tangitur, cum dicitur, Confirmo te chriſmate ſalutis. Tertium eſt ſignum quod pugnatori datur; ſicut & in pugna corporali, milites inſigniis ducum inſigniuntur. Et quantum ad hoc dicitur, Conſigno te ſigno crucis, in quo ſcilicet rex noſter triumphauit: vt dicitur Col. 2.

Poſita in 1. arg.

Ad primum ergo dicendum, quod (ſicut ſupra dictum * eſt) per miniſterium Apoſtolorum quandoque dabatur effectus huius ſacramenti, ſcilicet plenitudo

ar. 1. huius quæſt. ad 1. a.

tudo Spiritus ſancti, quibuſdam viſibilibus ſignis miraculoſe à Deo effectis, qui poteſt effectum ſacramenti ſine ſacramento conferre. Et tunc non erat neceſſaria nec materia nec forma huius ſacramenti. Quandoque autem tamquam miniſtri ſacramentorum, hoc ſacramentum præbebant: & tunc ſicut materia, ita & forma ex mandato Chriſti vtebantur. Multa enim ſeruabant Apoſtoli in ſacramentorum collatione, quæ in Scripturis communiter propoſitis non ſunt tradita. Vnde Dionyſius * dicit in fine eccleſ. hierar. Conſummatiuas inuocationes, id eſt, verba quibus perficiuntur ſacramenta, non eſt iuſtum Scripturas interpretantibus neque myſticum earum, aut in ipſis operatas ex Deo virtutes, ex occulto ad commune adducere: ſed noſtra ſacra traditio, ſine pompa, id eſt occulte eas edocet. Vnde & Apoſtolus dicit, loquens de celebratione Euchariſtiæ, 1. Corinth. 11, Cætera, cum venero, diſponam. *c. 7. p. 3. inter me. & fin.*

Ad ſecundum dicendum, quod ſanctitas eſt ſalutis cauſa. Et ideo in idem redit, quod dicitur chriſmate ſalutis & ſanctificationis.

Ad tertium dicendum, quod baptiſmus eſt regeneratio in ſpiritualem vitam, qua homo viuit in ſeipſo: & ideo non ponitur in forma baptiſmi, niſi vnus actus ad ipſum hominem ſanctificandum pertinens. Sed hoc ſacramentum non ſolum ordinatur ad hoc quod homo ſanctificetur in ſeipſo, ſed exponitur cuidam pugnæ exteriori. Et ideo non ſolum fit mentio de interiore ſanctificatione; cum dicitur, Confirmo te chriſmate ſalutis: ſed etiam conſignatur homo exterius, quaſi vexillo crucis ad pugnam ſpiritualem: quod ſignificatur cum dicitur, Conſigno te ſigno crucis. In ipſo autem verbo baptizandi, quod ablutionem ſignificat, poteſt intelligi & materia, quæ eſt aqua abluens, effectus ſalutis, quæ nõ intelliguntur in verbo confirmandi: & ideo oportuit hæc ponere. Dictum eſt autem * ſupra, quod hoc quod dicitur, ego, non eſt de neceſſitate formæ baptiſmalis; quia intelligitur in verbo primæ perſonæ: apponitur tamen ad exprimendam intentionem. Quod non eſt ita neceſſarium in confirmatione, quæ non exhibetur niſi ab excellenti miniſtro, vt infra * dicetur. *q. 66 a. 5. ad 1.* *a. 11. huius quæſt.*

Art. 5. *Vtrum ſacramentum confirmationis imprimat characterem?* 418

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod ſacramentum confirmationis non imprimat characterem. Character enim importat quoddam ſignum diſtinctiuum. Sed per ſacramentum confirmationis non *4. d. 7. q. 2 ar. 1 q. 1. & q 3. ar. 3. q. 3.*

diſtin

diſtinguitur homo ab infidelibus, hoc enim fit per baptiſmum: neque etiam ab aliis fidelibus, quia hoc ſacramentum ordinatur ad pugnam ſpiritualem: quæ omnibus fidelibus indicitur. Non ergo in hoc ſacramento imprimitur aliquis character.

q.63.a.2. ¶ 2. Præterea, Supra dictum eſt *, quod character eſt quædam potentia ſpiritualis. Potentia autem non eſt, niſi actiua vel paſsiua. Potentia autem actiua in ſacramentis, confertur per ſacramentum ordinis: potentia autem paſsiua ſiue receptiua, per ſacramentum baptiſmi. Ergo per ſacramentum confirmationis nullus character imprimitur.

¶ 3. Præterea, In circumciſione, quæ eſt character corporalis, non imprimitur aliquis ſpiritualis character. Sed in hoc ſacramento imprimitur quidam character corporalis: dum ſcilicet homo chriſmate ſignatur ſigno crucis in fronte. Non ergo imprimitur in hoc ſacramento character ſpiritualis.

SED contra, In omni ſacramento quod non iteratur, imprimitur character. Sed hoc ſacramentum, non iteratur: dicit enim Greg. * De homine, qui à Pontifice confirmatus fuerit denuo, talis iteratio prohibenda eſt. Ergo in confirmatione imprimitur character.

refertur de conſe. diſ.5.c.9. de homine.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) character eſt quædam ſpiritualis poteſtas ad aliquas ſacras actiones ordinata. Dictum eſt autem ſupra †, quod ſicut baptiſmus eſt quædam ſpiritualis regeneratio in vitam Chriſtianam: ita etiam confirmatio eſt quoddam ſpirituale augmentum promouens hominem in ſpiritualem ætatem perfectam. Manifeſtum eſt autem ex ſimilitudine corporalis vitæ, quod alia eſt actio hominis ſtatim nati, & alia actio, quæ competit ei cum ad perfectam ætatem peruenerit. Et ideo per ſacramentum confirmationis datur homini poteſtas ſpiritualis ad quaſdam alias actiones ſacras, præter illas ad quas datur ei poteſtas in baptiſmo. Nã in baptiſmo accipit homo poteſtatem ad ea agenda, quæ ad propriam pertinent ſalutem: prout ſcilicet ſecundum ſeipſum viuit. Sed in confirmatione accipit homo poteſtatem ad agendum ea quæ pertinent ad pugnam ſpiritualem contra hoſtes fidei. Sicut patet ex exemplo Apoſtolorum: qui antequam plenitudinem Spiritus ſancti acciperent, erant in cœnaculo perſeuerantes in oratione: poſtmodum vero egreſsi non verebantur publice fidem fateri, etiam coram inimicis fidei Chriſtianæ. Et ideo manifeſtum eſt, quod in ſacramento confirmationis imprimitur character.

q.63 a.2.

a.1. huius quæſt.

Ad

Ad primum ergo dicendum, quod pugna ſpiritualis contra hoſtes inuiſibiles, omnibus competit. Sed contra hoſtes viſibiles, id eſt, contra perſecutores fidei pugnare, nomen Chriſti publicè confitendo, eſt confirmatorum: qui iam ſunt perducti ſpiritualiter ad virilem ætatem: ſecundum quod dicitur primæ Ioannis 2. Scribo vobis iuuenes quoniam fortes eſtis, & verbum Dei in vobis manet, & viciſtis malignum. Et ideo character confirmationis eſt ſignum diſtinctiuum, non infidelium à fidelibus, ſed ſpiritualiter prouectorum ab his quibus dicitur, Sicut modo geniti infantes.

Ad ſecundum dicendum, quod omnia ſacramenta ſunt quædam fidei proteſtationes. Sicut igitur baptizatus accipit poteſtatem ſpiritualem ad proteſtandam fidem per ſuſceptionem aliorum ſacramentorum: ita confirmatus accipit poteſtatem publice fidem Chriſti verbis profitendi, quaſi ex officio.

Ad tertium dicendum, quod ſacramenta veteris legis dicuntur iuſtitiæ carnis (vt patet Hebr. 9.) quia ſcilicet interius nihil efficiebant. Et ideo in circumciſione imprimebatur character ſolum in corpore, non autem in anima. Sed in confirmatione cum charactere corporali imprimitur ſimul character ſpiritualis; eo quod eſt ſacramentum nouæ legis.

Art. 6. *Vtrum character confirmationis præſupponat characterem baptiſmi?* 419

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod character confirmationis non præſupponat ex neceſsitate characterem baptiſmalem. Sacramentum enim confirmationis ordinatur ad confitendum publice fidem Chriſti. Sed multi etiam ante baptiſmum ſunt fidem Chriſti publice confeſsi, ſanguinem fundentes pro fide. Ergo character confirmationis non præſupponit characterem baptiſmalem.

4. d 7. q. 2. a. 1. q. 3 & d. 24. q. 1. ar. 2. q. 3. & 4.

¶ 2. Præterea, De Apoſtolis non legitur quod fuerint baptizati; (præſertim cum dicatur Ioannis 4. quod ipſe Chriſtus non baptizabat, ſed diſcipuli eius) & tamen poſtea fuerunt confirmati per aduentum Spiritus ſancti. Ergo ſimiliter alij poſſunt confirmari antequam baptizentur.

¶ 3. Præterea, Actor. 10. dicitur, quod adhuc loquente Petro, cecidit Spiritus ſanctus ſuper eos qui audiebant verbum, & audiebant eos loquentes linguis: & poſtea Petrus iuſsit eos baptizari. Ergo pari ratione poſſunt alij prius confirmari, quam baptizentur.

SED contra eſt, quod Rabanus dicit in libro * de inſtitutione clericorum, Nouiſsimè à ſummo ſacerdote

** l. 1. c. 31. in prin. & habetur de conſe. diſt. 5. cap. 5.*

cerdote, per impoſitionem manus Paracletus traditur baptizato, vt roboretur per Spiritum ſanctum ad prædicandum.

RESPONDEO dicendum, quod character confirmationis ex neceſsitate præſupponit characterem baptiſmalem: ita ſcilicet, quod ſi aliquis non baptizatus confirmaretur, nihil reciperet, ſed oporteret iterato ipſum confirmari poſt baptiſmum. Cuius ratio eſt: quia ſicut ſe habet confirmatio ad baptiſmum, ita augmentum ad generationem: vt ex ſupra dictis patet *. Manifeſtum eſt autem, quod nullus poteſt promoueri in ætatem perfectam, niſi primo fuerit natus. Et ſimiliter niſi primo aliquis fuerit baptizatus, non poteſt ſacramentum confirmationis accipere.

art. 1. huius quæſt.

Ad primum ergo dicendum, quod virtus diuina non eſt allegata ſacramentis. Vnde poteſt conferre homini ſpirituale robur ad confitendum publice fidem Chriſti abſque ſacramento confirmationis, ſicut etiam poteſt conſequi remiſsionem peccatorum ſine baptiſmo. Sicut tamen nullus conſequitur effectum baptiſmi ſine baptiſmi voto, ita nullus conſequitur effectum confirmationis ſine voto ipſius: quod poteſt haberi etiam ante ſuſceptionem baptiſmi.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut Aug. † dicit ad Seleucianum, ex hoc, quod Dominus dicit Ioan. 13. Qui lotus eſt, non indiget niſi vt pedes lauet: intelligimus Petrum & alios Chriſti diſcipulos fuiſſe baptizatos, ſiue baptiſmo Ioannis (ſicut nonnulli arbitrantur) ſiue, quod magis credibile eſt, baptiſmo Chriſti: neque enim tenuit miniſterium baptizandi, vt haberet & baptizatos ſeruos, per quos cæteros baptizaret.

epiſ. 108. à medio, tom. 2.

Ad tertium dicendum, quod audientes prædicationem Petri, acceperunt effectum confirmationis miraculoſe: non tamen confirmationis ſacramentum. Dictum eſt autem *, quod effectus confirmationis poteſt alicui conferri ante baptiſmum: non autem ſacramentum confirmationis. Sicut enim effectus confirmationis, qui eſt robur ſpirituale, præſupponit robur baptiſmi, qui eſt iuſtificatio: ita ſacramentum confirmationis præſupponit ſacramentum baptiſmi.

a. 4. & 2. ad 1. ar.

420 Art. 7. *Vtrum per ſacramentum confirmationis conferatur gratia gratum faciens?*

4 d. 7. q. 2. art. 2.

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quod per hoc ſacramentum gratia gratum faciens, non conferatur. Gratia enim gratum faciens ordinatur contra culpam. Sed hoc ſacramentum (ſicut dictum eſt*) non exhibetur niſi baptizatis, qui ſunt à culpa mundati. Ergo per hoc ſacramentum, gratia gratum faciens non confertur.

art. præ.

¶ 2. Præ

¶ 2. Præterea, Peccatores maxime indigent gratia gratum faciente, per quam ſolam iuſtificari poſſunt. Si ergo per hoc ſacramentum gratia gratum faciens confertur, videtur quod deberet dari hominibus in peccato exiſtentibus: quod tamen non eſt verum.

¶ 3. Præterea, Gratia gratum faciens, ſpecie non differt, cum ad vnum effectum ordinetur. Sed duæ formæ eiuſdem ſpeciei non poſſunt eſſe in eodem ſubiecto. Cum ergo gratia gratum faciens conferatur homini per baptiſmum, videtur quod per ſacramentum confirmationis, quod non exhibetur niſi baptizato, gratia gratum faciens non conferatur.

SED contra eſt, quod Melchiades Papa dicit *, Spiritus ſanctus in fonte baptiſmi, plenitudinem tribuit ad innocentiam, in confirmatione augmentum præſtat ad gratiam. *in ep. ad Hiſp. Epiſcop. à medio illius to. 1. Conc. a.*

RESPONDEO dicendum, quod in hoc ſacramento (ſicut dictum eſt *) datur baptizato Spiritus ſanctus ad robur, ſicut Apoſtolis datus eſt in die Pentecoſtes, (vt legitur Actor. 2.) & ſicut dabatur baptizatis per impoſitionem manus Apoſtolorum: vt dicitur Actor. 8. Oſtenſum eſt autem in 1. parte *, quod miſsio ſeu datio Spiritus ſancti non eſt, niſi cum gratia gratum faciente, Vnde manifeſtum eſt, quod gratia gratum faciens confertur in hoc ſacramento. *1. 2. & 3. huius q.* *p. p. q. 43. art. 3.*

Ad primum ergo dicendum, quod gratiæ gratum facientis primus effectus eſt remiſsio culpæ. Habet tamen & alios effectus: quia ſufficit ad hoc, quod promoueat hominem per omnes gradus vſque in vitam æternam, ſecundum illud Roman. 6. Gratia Dei vita æterna. Vnde & Paulo dictum eſt 2. Corinthiorum duodecimo, Sufficit tibi gratia mea. Et ipſe de ſe dicit primæ Corinthiorum decimoquinto, Gratia Dei ſum id quod ſum. Et ideo gratia gratum faciens, non ſolum datur ad remiſsionem culpæ, ſed etiam ad augmentum & firmitatem iuſtitiæ. Et ſic confertur in hoc ſacramento.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut ex ipſo nomine apparet, hoc ſacramentum datur ad confirmandum quod prius inuenerit: & ideo non debet dari his, qui non habent gratiā. Et propter hoc ſicut non datur non baptizatis; ita non debet dari adultis peccatoribus, niſi per pœnitentiam reparatis. Vnde dicitur in Aurelianenſi Concilio *, Vt ieiuni ad confirmationem veniant, vt moneantur confeſsionem facere prius, vt mundi donum Spiritus ſancti valeant accipere. Et tunc per hoc ſacramentum perficitur pœnitentiæ effectus ſicut & baptiſmi: quia per gratiam collatam in hoc ſa- *habetur de conſ. d. 5. c. vt ieiuni.*

cramento, conſequitur pœnitens pleniorem remiſſionem peccati. Et ſi aliquis adultus in peccato exiſtens, cuius conſcientiam non habet, vel ſi etiam non perfecte contritus accedat, dummodo non fictus accedat, per gratiam collatam in hoc ſacramento, conſequetur remiſſionem peccatorum.

q. 62. a. 2. Ad tertium dicendum, quod (ſicut dictum eſt *) gratia ſacramentalis addit ſuper gratiam gratum facientem communiter ſumptam, aliquid effectiuum ſpecialis effectus, ad quod ordinatur ſacramentum. Si ergo conſideretur gratia in hoc ſacramento collata, quantum ad id quod eſt commune: ſic per hoc ſacramentum non confertur aliqua alia gratia, quam per baptiſmum: ſed quæ prius inerat, augetur. Si autem conſideretur quantum ad illud ſpeciale quod ſuperadditur, ſic non eſt eiuſdem ſpeciei cum ipſa.

421

Art. 8. *Vtrum hoc ſacramentum ſit omnibus exhibendum?*

4. d. 7. q. 3. ar. 2. q. 2. et 3. & d. 25. q. 2. a. 1. q. 2. cor.

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quod hoc ſacramentum non ſit omnibus exhibendum. Hoc enim ſacramentum ad quamdam excellentiam datur: vt dictum eſt *. Sed id quod ad excellentiam pertinet non competit omnibus. Ergo hoc ſacramentum non debet omnibus dari.

** art. 6. huius q. ad 2. & art. 4.*

¶ 2. Præterea, Per hoc ſacramentum augetur aliquis ſpiritualiter in perfectam ætatem. Sed perfecta ætas repugnat ætati puerili. Ergo ad minus pueris dari non debet.

† in ep. ad Hiſp. ep. à med. illius to. 1. concil.

¶ 3. Præterea, Sicut Melchiades Papa dicit †, poſt baptiſmum confirmamur ad pugnam. Sed pugnare non competit mulieribus propter fragilitatem ſexus. Ergo nec mulieribus hoc ſacramentum dari debet.

** loco nūc proxime citato, & habetur de conſ. di. 5. c. Spiritus ſanctus.*

¶ 4. Præterea, Melchiades Papa dicit *, quod quamuis continuo tranſituris ſufficiant regenerationis beneficia, victuris tamen confirmationis auxilia neceſſaria ſunt: quia confirmatio armat & inſtruit ad agones mundi huius & prælia reſeruandos. Qui autem poſt baptiſmum cum acquiſita innocentia immaculatus peruenerit ad mortem, confirmatur morte: quia iam non poteſt peccare poſt mortem. Ergo ſtatim morituris non debet hoc ſacramentum conferri: & ſic non debet omnibus dari.

SED contra eſt, quod dicitur Act. ſecundo, quod Spiritus ſanctus adueniens repleuit totam domum (per quam ſignificatur Eccleſia,) & poſtea ſubditur, quod repleti ſunt omnes Spiritu ſancto. Sed ad illam plenitudinem conſequendam hoc ſacramentum datur. Ergo eſt omnibus, qui ſunt in Eccleſia, exhibendum.

RE

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut dictum eſt *) per hoc ſacramentum promouetur homo ſpiritualiter in ætatem perfectam. Hoc autem eſt de intentione naturæ, vt omnis qui corporaliter naſcitur ad perfectam ætatem perueniat: ſed hoc quandoque impeditur propter corruptibilitatem corporis, quod morte præuenitur. Multo autem magis de intentione Dei eſt: omnia ad perfectionem producere: ex cuius imitatione hoc natura participat. Vnde & Deut. 32. dicitur, Dei perfecta ſunt opera. Anima autem, ad quam pertinet & ſpiritualis natiuitas, & ſpiritualis ætatis perfectio, immortalis eſt; & poteſt, ſicut tempore ſenectutis ſpiritualem natiuitatem conſequi: ita tempore iuuentutis vel pueritiæ conſequi perfectam ætatem: quia huiuſmodi corporales ætates animæ non præiudicant. Et ideo hoc ſacramentum debet omnibus exhiberi. *a. 1. huius quaſi.*

Ad primum ergo dicendum, quod hoc ſacramentum datur ad quamdam excellentiam: non quidem vnius hominis ad alium (ſicut ſacramentum ordinis) ſed hominis ad ſeipſum: ſicut idem perfectus vir exiſtens, habet excellentiam ad ſe puerum.

Ad ſecundum dicendum, quod (ſicut dictum eſt *) ætas corporalis non præiudicat animæ. Vnde etiam in puerili ætate homo poteſt conſequi perfectionem ſpiritualis ætatis, de qua dicitur Sap. 4. Senectus venerabilis eſt non diuturna, neque numero annorum computata. Et inde eſt, quod multi in puerili ætate propter robur Spiritus ſancti perceptum, vſque ad ſanguinem fortiter certauerunt pro Chriſto. *in corp. ar.*

Ad tertium dicendum, quod ſicut Chryſoſt. * dicit in homilia de Machabæis, In mundanis agonibus, ætatis, ac formæ, generiſque dignitas requiritur: & ideo ſeruis ac mulieribus, & ſenibus ac pueris ad eos aditus denegatur. In cæleſtibus autem, omni perſonæ & ætati ac ſexui, indiſcreta facultate ſtadium patet. Et in homil. de Militia ſpirituali dicit †, Apud Deum fœmineus etiam militat ſexus. Multæ namque fœminæ animo virili ſpiritualem militiam geſſerunt: quædam enim interioris hominis virtute, viros æquauerunt in agonibus martyrum: quædam etiam fortiores viris extiterunt. Et ideo etiam mulieribus hoc ſacramentum conferendum eſt. *inter pr. & med. illius: & habetur hæc hom. tom. 1. in fin. illius. † ho 6. in num. 16. homil à me. to. 5.*

Ad quartum dicendum, quod (ſicut dictum eſt *) anima ad quam pertinet ſpiritualis ætas, immortalis eſt. Et ideo etiam morituris hoc ſacramentum dandum eſt, vt in reſurrectione perfecti appareant: ſecundum illud Epheſ 4. Donec occurramus omnes in *in corp. ar.*

Digitized by Google

virum perfectum, in menſuram ætatis plenitudinis Chriſti Et ideo Hug. de S. Vict. * dicit, Omnino periculoſum eſſet, ſi ab hac vita ſine confirmatione migrare contingeret: non quia damnaretur, niſi forte propter contemptum: ſed quia detrimentum perfectionis pateretur. Vnde etiam pueri confirmati decedentes, maiorem gloriam conſequuntur, ſicut & hic maiorem obtinent gratiam. Auctoritas autem illa * intelligitur, quantum ad hoc, quod morituris non eſt neceſſarium hoc ſacramentum propter periculum pugnæ præſentis.

li.2.de ſacra.p.7.c.3.cir.prin.

citata in arg 4.

422 Art. 9. *Vtrum hoc ſacramentum ſit conferendum homini in fronte?*

AD nonum ſic proceditur. Videtur, quod hoc ſacramentum non ſit conferendum homini in fronte. Hoc enim ſacramentum eſt perfectiuum baptiſmi: vt ſupra dictum eſt *. Sed ſacramentum baptiſmi confertur homini in toto corpore. Ergo hoc ſacramentum non debet conferri ſolum in fronte.

¶ 2. Præterea, Hoc ſacramentum datur ad robur ſpirituale, vt ſupra dictum eſt †. Sed ſpirituale robur maxime conſiſtit in corde. Ergo hoc ſacramentum magis debet conferri ſupra cor, quam in fronte.

¶ 3. Præterea, Hoc ſacramentum datur homini ad hoc, quod libere fidem Chriſti confiteatur. Sed ore fit confeſsio ad ſalutem: vt dicitur Rom. 10. Ergo hoc ſacramentum magis conferri debet circa os, quam in fronte.

SED contra eſt, quod Rabanus dicit * in libro de inſtitutione clericorum, Signatur baptizatus chriſmate in ſummitate capitis per ſacerdotem: per Pontificem vero in fronte.

inf. a 11. ad 3. & 4. d.7.q. 3.ar.3.q. 2.& 4. cont.c 60 & quo.11 a 7.co.& Ro.1.le.5 fin. & c. 10.lect.2 cor.1.

** q.65.a. 4.*

† ar.1 & 2.huius quæſt.

** l.1.c.20. cir. prin.*

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) in hoc ſacramento homo accipit Spiritum ſanctum ad robur ſpiritualis pugnæ: vt fortiter etiam inter aduerſarios fidei, Chriſti fidem confiteatur. Vnde conuenienter ſignatur chriſmate ſigno crucis in fronte, propter duo. Primo quidem, quia inſignitur ſigno crucis, ſicut miles ſigno ducis. Quod quidem debet eſſe euidens & manifeſtum. Inter omnia autem loca corporis humani, maxime frons manifeſta eſt, quæ quaſi numquam obtegitur. Et ideo linitur confirmatus chriſmate in fronte, vt in manifeſto demonſtret ſe eſſe Chriſtianum: ſicut & Apoſtoli poſt acceptum Spiritum ſanctum ſe manifeſtauerunt, qui prius in cœnaculo latebant. Secundo, quia aliquis impeditur à libera confeſsione nominis Chriſti, propter duo ſcilicet propter timorem, & propter verecun

** a 1.2.& 4.huius quæſt.*

Digitized by Google

cundiam. Vtriuſque autem horum ſignum, maxime manifeſtatur in fronte propter duo, ſcilicet propter propinquitatem imaginationis, & propter hoc quod ſpiritus à corde directe ad frontem aſcendunt. Vnde verecundati erubeſcunt, timentes autem palleſcunt, vt dicitur 4. ethic. * Et ideo in fronte ſignatur chriſmate, vt neque propter timorem, neque propter erubeſcentiam, nomen Chriſti confiteri prætermittat. *l. 4. c. vlt. cir. prin. 10. 5.*

Ad primum ergo dicendum, quod per baptiſmum regeneramur ad vitam ſpiritualem, quæ ad totum hominem pertinet. Sed in confirmatione roboramur ad pugnam, cuius ſignum ferendum eſt in fronte, quaſi in euidenti loco.

Ad ſecundum dicendum, quod principium fortitudinis eſt in corde; ſed ſignum apparet in fronte. Vnde dicitur Ezech. 3. Ecce dedi frontem tuam duriorem frontibus eorum. Et ideo ſacramentum Euchariſtiæ, quo homo in ſeipſo confirmatur, pertinet ad cor: ſecundum illud Pſal. 103. Panis cor hominis confirmet. Sed ad ſacramentum confirmationis requiritur ſignum fortitudinis ad alios: & ideo exhibetur in fronte.

Ad tertium dicendum, quod hoc ſacramentum datur ad libere confitendum, non autem ad confitendum ſimpliciter: quia hoc fit etiam in baptiſmo. Et ideo non debet dari in ore, ſed in fronte, vbi apparent ſigna paſsionum, quibus libera confeſsio impeditur.

Art. 10. *Vtrum ille qui confirmatur, debeat teneri ab alio?* 433

AD decimum ſic proceditur. Videtur, quod ille qui confirmatur, non debeat ab alio teneri ad confirmationem, Hoc enim ſacramentum non ſolum pueris, ſed etiam adultis exhibetur. Adulti autem per ſeipſos ſtare poſſunt. Ergo ridiculum eſt, quod ab alio teneantur. *4. d. 7. q. 3. a. 3. q. 1*

¶ 2. Præterea, Ille qui iam eſt de Eccleſia, liberum, habet acceſſum ad Eccleſiæ principem, qui eſt epiſcopus. Sed hoc ſacramentum (ſicut dictum eſt *) non exhibetur niſi baptizato, qui iam eſt membrum Eccleſiæ. Videtur ergo, quod non debeat per alium exhiberi Epiſcopo, ad hoc ſacramentum recipiendum. * *ar. 6. huius q.*

¶ 3. Præterea, Hoc ſacramentum datur ad robur ſpirituale: quod magis viget in viris, quam in mulieribus: ſecundum illud Prouer. vlt. Mulierem fortem quis inueniet? Ergo ad minus mulier non debet tenere virum ad confirmationem.

SED contra eſt, quod Innoc. * Papa dicit, & habetur in Decr. 30. q. 4. Si quis ex coniugio filium aut ** Inn. Exuperio Toletano Epiſc. Habetur. 30 q. 4. c. Si quis ex vno.*

filiam alterius, de ſacro fonte ſuſceperit, aut ad chriſma tenuerit, &c. Ergo ſicut requiritur, quod aliquis baptizatum de ſacro fonte leuet, ita debet aliquis teneri ad ſacramentum confirmationis accipiendum.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut dictum eſt *) hoc ſacramentum exhibetur homini ad robur pugnæ ſpiritualis. Sicut autem aliquis de nouo natus, indiget inſtructore in his quæ pertinent ad conſeruationem vitæ (ſecundum illud Hebr. 12. Patres quidem carnis noſtræ habuimus eruditores, & reuerebamur eos) ita illi qui aſſumuntur ad pugnam, indigent eruditoribus, à quibus inſtruantur de his quæ pertinent ad modũ certaminis. Et ideo in bellis materialibus conſtituuntur duces & centuriones, per quos alij gubernentur. Et propter hoc etiam ille qui accipit hoc ſacramentum, ab alio tenetur, quaſi per alium in pugna ſpirituali erudiendus. Similiter etiam, quia per hoc ſacramentum confertur homini perfectio ſpiritualis ætatis (ſicut dictum eſt *:) ideo ille, qui ad hoc ſacramentum accedit, ſuſtentatur, quaſi adhuc ſpiritualiter imbecillis & puer.

q. 4. c. Si quis ex vno ar. pra. — *a. 2. 4. et 5. huius q.*

Ad primum ergo dicendum, quod licet ille qui confirmatur, ſit adultus corporaliter: nondum tamen eſt adultus ſpiritualiter.

Ad ſecundum dicendum, quod licet baptizatus ſit effectus membrum Eccleſiæ: nondum tamen eſt aſcriptus militiæ Chriſtianæ. Et ideo Epiſcopo tamquam duci exercitus, per alium exhibetur iam militiæ Chriſtianæ aſcriptum. Non enim debet alium ad confirmationem tenere, qui nondum eſt confirmatus.

Ad tertium dicendum, quod (ſicut dicitur Coloſ. 3.) in Chriſto Ieſu non eſt maſculus & fœmina. Et ideo non differt vtrum maſculus vel fœmina teneat aliquem in confirmatione.

424 Art. 11. *Vtrum ſolus Epiſcopus hoc ſacramentum conferre poſsit?*

*4. d. 7. q. 3. ar. 1. q. 2. et d. 13. q. 1. a. 1. q. 2 et d. 25. q. 1. a 1. co. et 4. cont. c. 60 et quol. 10. a. 7. * l. 3. epi. 26. inſi.*

AD vndecimum ſic proceditur. Videtur, quod non ſolum Epiſcopus hoc ſacramentum conferre poſſit. Gregor. enim ſcribens Ianuario Epiſcopo, dicit: Peruenit ad nos, quoſdam ſcandalizatos fuiſſe, quod presbyteros chriſmate tangere eos qui baptizati ſunt, prohibuimus: & nos quidem ſecundum veterem vſum noſtræ Eccleſiæ fecimus. Sed ſi omnino hac de re aliqui contriſtantur, vbi Epiſcopi deſunt, vt presbyteri etiam in frontibus baptizatos chriſmate tangere debeant, concedimus. Sed illud quod pertinet ad neceſſitatem ſacramentorum, non eſt propter vitandum ſcanda

ſcandalum immutandum. Ergo videtur, quod non ſit de neceſsitate huius ſacramenti, quod ab Epiſcopo conferatur.

¶ 2. Præterea, Sacramentum baptiſmi videtur maioris efficaciæ, quam ſacramentum confirmationis: quia per baptiſmum fit plena remiſsio peccatorum, & quantum ad culpam & quantum ad pœnam: quod non fit in hoc ſacramento. Sed ſimplex ſacerdos ex ſuo officio poteſt tradere ſacramentum baptiſmi, & in neceſsitate quilibet etiam non ordinatus poteſt baptizare. Ergo non eſt de neceſsitate huius ſacramenti, quod ab Epiſcopo conferatur.

¶ 3. Præterea, Summitas capitis, vbi ſecundum medicos eſt locus rationis, ſcilicet particularis (quæ dicitur virtus cogitatiua) eſt nobilior fronte, vbi eſt locus imaginariuæ virtutis. Sed ſimplex ſacerdos poteſt baptizatos vngere chriſmate in vertice. Ergo multo magis poteſt eos chriſmate ſignare in fronte: quod pertinet ad hoc ſacramentum.

SED contra eſt, quod Euſeb. Papa dicit *. Manus impoſitionis ſacramentum magna veneratione tenendum eſt: quod ab aliis perfici non poteſt niſi à ſummis Sacerdotibus, nec tempore Apoſtolorum ab aliis, quam ab ipſis Apoſtolis legitur aut ſcitur peractum eſſe; nec ab aliis, quam qui eorum locum tenent, vnquam perfici poteſt, aut fieri debet. Nam ſi aliter præſumptum fuerit, irritum habeatur & vacuum, nec inter eccleſiaſtica vnquam reputabitur ſacramenta, eſt igitur de neceſsitate huius ſacramenti, quod dicitur ſacramentum manus impoſitionis, quod ab Epiſcopo tradatur.

epiſt. 3. ad Epiſ. Tuſciæ & Cāpaniæ & habetur de conſec. diſt 5. c. 4. Manus quoque & Innoc. t. 1. cont. epiſtol. ad Eugubiū Epiſ. c. 3.

RESPONDEO dicendum, quod in quodlibet opere vltima conſummatio ſupremæ arti aut virtuti reſeruatur: ſicut præparatio materiæ pertinet ad inferiores artifices, ſuperior autem dat formam: ſupremus autem eſt ad quem pertinet vſus, qui eſt finis artificiatorum; & epiſtola, quæ à notario ſcribitur, à domino Papa ſignatur. Fideles autem Chriſti ſunt quoddā diuinum opus: (ſecundum illud 1. ad Corinthios 3. Dei ædificatio eſtis) ſunt etiam quaſi quædam epiſtola, Spiritu Dei ſcripta, ſicut dicitur ſecundæ ad Corinthios 3. Hoc autem confirmationis ſacramentum eſt quaſi vltima conſummatio ſacramenti baptiſmi: ita ſcilicet, quod per baptiſmum ædificatur homo in domum ſpiritualem, & conſcribitur quaſi quædam ſpiritualis epiſtola: ſed per ſacramentum confirmationis, quaſi domus ædificata dedicatur in templum Spiritus ſancti; & quaſi epiſtola conſcripta ſignatur ſigno crucis.

Aug. l. 4. ſuper nō. teſt q. 42. & de Tri. l. 15. c. 26 tom. 3.

Et ideo collatio huius ſacramenti Epiſcopis reſeruatur, qui obtinent ſummam poteſtatem in Eccleſia: ſicut & in primitiua Eccleſia, per impoſitionem manus Apoſtolorum, quorum vicem gerunt Epiſcopi, plenitudo Spiritus ſancti dabatur: vt habetur Actor. 8. Vnde Vrbanus Papa dicit *, Omnes fideles, per manus impoſitionem Epiſcoporum, Spiritum ſanctum poſt baptiſmum accipere debent, vt pleni Chriſtiani inueniantur.

** Vrb. 1. in epi. ad omnes Chriſtianos: habetur de conſ. d. 5. c. Omnes fideles,*

Ad primum ergo dicendum, quod Papa in Eccleſia habet plenitudinem poteſtatis, ex qua poteſt quædam quæ ſunt ſuperiorum ordinum, committere quibuſdam inferioribus, ſicut quibuſdam presbyteris concedit conferre minores ordines: quod pertinet ad poteſtatem Epiſcopalem. Et ex hac plenitudine poteſtatis conceſsit beatus Gregor. † Papa, quod ſimplices ſacerdotes hoc ſacramentum conferrent, quamdiu ſcandalum tolleretur.

lib. 3. epi. ep. 26. in fin.

Ad ſecundum dicendum, quod ſacramentum baptiſmi eſt efficacius quam hoc ſacramentum, quantum ad remotionem mali: eo quod eſt ſpiritualis generatio, quæ eſt mutatio de non eſſe in eſſe. Hoc autem ſacramentum eſt efficacius ad proficiendum in bono: quia eſt quoddam ſpirituale augmentum de eſſe imperfecto ad eſſe perfectum: & ideo hoc ſacramentum digniori miniſtro committitur.

l. 1. c. 31. cir. prin. refertur de conſe. d. 5. c. 5.

Ad tertium dicendum, quod ſicut * Rabanus dicit in lib. de inſtitutione clericorum, ſignatur baptizatus chriſmate in ſummitate capitis per ſacerdotem, per pontificem vero in fronte: vt in priori vnctione, ſignificetur ſuper ipſum Spiritus ſancti deſcenſio, ad habitationem Deo conſecrandam: in ſecunda quoque, vt eiuſdem Spiritus ſancti ſeptiformis gratia, cum omni plenitudine ſanctitatis & ſcientiæ & virtutis, venire in hominem declaretur. Non ergo propter digniorem partem, ſed propter potiorem effectum, hæc vnctio Epiſcopis reſeruatur.

425

4. d. 7. 1. 3. a. 3. q. 2. ad 3. & in expoſitione litera.

Art. 12. *Vtrum ritus huius ſacramenti ſit conueniens?*

AD duodecimum ſic proceditur. Videtur, quod ritus huius ſacramenti non ſit conueniens. Sacramentum enim baptiſmi eſt maioris neceſsitatis quam hoc ſacramentum: vt ſupra dictum eſt *. Sed baptiſmo deputantur certa tempora, ſcilicet Paſcha & Pentecoſte. Ergo etiam huic ſacramento aliquod certum tempus debet præfigi.

** a. 1. huius q. ad 3. & quaeſt. 65. a. 4.*

¶ 2. Præterea, Sicut hoc ſacramentum requirit deuotionem & dantis & recipientis, ita etiam & ſacramen

cramentum baptiſmi. Sed in ſacramento baptiſmi non requiritur, quod à ieiunis ſumatur vel conferatur. Ergo videtur inconuenienter ſtatutum in Concilio Aurelianenſi †, vt ieiuni ad confirmationem veniant: & in Conſilio Meldenſi, vt Epiſcopi non niſi ieiuni per impoſitionem manuum, Spiritum ſanctum tradant.

¶ 3. Præterea, Chriſma eſt quoddam ſignum plenitudinis Spiritus ſancti: vt ſupra dictum eſt *. Sed plenitudo Spiritus ſancti data eſt fidelibus Chriſti in die Pentecoſtes: vt habetur act. 2. Magis ergo debet chriſma confici & benedici in feſto Pentecoſtes, quam in cœna Domini.

SED contra eſt vſus Eccleſiæ, quæ à Spiritu ſancto gubernatur.

c.3. & cõ. Meld. c. 6. referũtur hæc de conſ. d.5. c. vt ieiuni. Et, vt epiſ.

RESPONDEO dicendum, quod Dominus Matthæi 18. fidelibus ſuis promiſit, dicens, Vbi fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. Et ideo firmiter tenendum eſt, quod ordinationes Eccleſiæ dirigantur ſecundum ſapientiam Chriſti. Et propter hoc, certum eſſe debet, ritus quos Eccleſia obſeruat in hoc, & in aliis ſacramentis eſſe conuenientes.

ar.2. huius qu.

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut Melchiades Papa * dicit, ita coniuncta ſunt hæc duo ſacramenta (ſcilicet baptiſmi & confirmationis,) vt ab inuicem (niſi morte præueniente) nullatenus poſsint ſegregari, & vnum ſine altero rite perfici non poſsit. Et ideo eadem tempora ſunt præfixa baptiſmo ſolemniter celebrando, & huic ſacramento. Sed quia hoc ſacramentum à ſolis Epiſcopis datur, qui non ſunt ſemper præſentes, vbi presbyteri baptizant: oportuit quantum ad communem vſum, ſacramentum confirmationis etiam in alia tempora differri.

in epi. ad Hiſp. epi. ante me. c.1. Conc. & habetur de cõſec. d.5. c. De his.

Ad ſecundum dicendum, quod ab illa prohibitione excipiuntur infirmi, & morte periclitantes: ſicut in ſtatuto Meldenſis * concilij legitur. Et ideo propter multitudinem fidelium, & propter pericula imminentia, ſuſtinetur vt hoc ſacramentum (quod non niſi ab Epiſcopis dari poteſt) etiam non à ieiunis detur vel accipiatur: quia vnus Epiſcopus præcipue in magna diœceſi, non ſufficeret ad tot homines confirmandos, ſi eis tempus arctaretur. Vbi tamen congrue obſeruari poteſt, conuenientius eſt vt à ieiunis detur & accipiatur.

vt patet de conſec. d.5. c. vt epiſc.

Ad tertium dicendum, quod ſicut ex Concil. Martini Papæ * habetur, omni tempore licebat chriſma conficere. Sed quia ſolemnis baptiſmus, ad quem requiritur vſus chriſmatis, in vigilia Paſchæ celebratur:

** habetur de conſe. d. 4. cap. Omni tempore.*

congrue ordinatum eſt, vt per biduum ante ab Epiſcopo chriſma benedicatur, vt poſsit per diœceſim deſtinari. Dies etiam ille ſatis congruit ad materias ſacramentorum benedicēdas, in quo fuit Euchariſtiæ ſacramentum inſtitutum, ad quod omnia alia ſacramen-
q.65.a.3. ta quodammodo ordinantur: ſicut ſupra dictum eſt *.

QVAESTIO LXXIII.

De ſacramento Euchariſtiæ ſecundum ſe, in ſex articulos diuiſa.

CONſequenter conſiderandum eſt de ſacramento Euchariſtiæ. & primo, de ipſo ſacramento. Secundo, de materia. Tertio, de forma. Quarto, de effectibus. Quinto, de recipientibus hoc ſacramentum. Sexto, de miniſtro. Septimo, de ritu.

CIRCA primum quæruntur ſex.

¶ Primo, vtrum Euchariſtia ſit ſacramentum?
¶ Secundo, vtrum ſit vnum vel plura?
¶ Tertio, vtrum ſit de neceſsitate ſalutis?
¶ Quarto, de nominibus eius.
¶ Quinto, de inſtitutione ipſius.
¶ Sexto, de figuris eius.

426

Art. I. *Vtrum Euchariſtia ſit ſacramentum?*

inf. ar. 4. AD primum ſic proceditur. Videtur, quod Eucharı-
& q. 79. ſtia non ſit ſacramentum. Ad idem enim non de-
a. 5. & 7. bent ordinari duo ſacramenta: quia vnumquodque ſa-
et 4. d. 8. cramentum efficax eſt ad ſuum effectum producen-
q. 1. art. 1. dum. Cùm ergo ad perfectionem ordinetur & confir-
q. 1. matio & Euchariſtia (vt dicit Dionyſ. 4. * eccl. hier.)
* c. 2. eccl. videtur Euchariſtia non eſſe ſacramentum, cum con-
hier. ante firmatio ſit ſacramentum, vt prius habitum eſt †.
me. et c. 4. ¶ 2. Præterea, In quolibet ſacramento nouæ legis
in princ. id quod viſibiliter ſubiicitur ſenſui, efficit inuiſibilem
† q. 65. a. effectum ſacramenti: ſicut ablutio aquæ, cauſat &
4. et quæ. characterem baptiſmalem, & ablutionem ſpiritualem:
præc. a. 1. ſicut ſupra dictum eſt *. Sed ſpecies panis & vini,
* q. 62. et quæ ſubiiciuntur ſenſui in hoc ſacramento, non effi-
65. ar. 1. ciunt neque ipſum corpus Chriſti verum, quod eſt res & ſacramentum; neque corpus myſticum, quod eſt res tantum in Euchariſtia. Ergo videtur, quod Euchariſtia non ſit ſacramentum nouæ legis.

¶ 3. Præterea, Sacramenta nouæ legis habentia materiam, in vſu materiæ perficiuntur: ſicut baptiſmus in ablutione, & confirmatio in chriſmatis conſignatione. Si ergo Euchariſtia ſit ſacramentum, perficeretur in uſu materiæ, non in conſecratione ipſius materiæ. Quod patet eſſe falſum: quia forma huius Sacramenti ſunt verba, quæ in conſecratione materiæ

dicun-

dicuntur: vt infra patebit *. Ergo Euchariſtia non eſt ſacramentum. *q. 78. a. 1.*

SED contra eſt, quod in collecta dicitur, Hoc tuum ſacramentum non ſit nobis reatus ad pœnam.

RESPONDEO dicendum, quod ſacramenta Eccleſiæ ordinantur ad ſubueniendum homini in vita ſpirituali. Vita autem ſpiritualis, vitæ corporali conformatur: eo quod corporalia, ſpiritualium ſimilitudinem gerunt. Manifeſtum eſt autem, quod ſicut ad vitam corporalem requiritur generatio, per quam homo vitam accipit; & augmentum, quo homo perducitur ad perfectionem vitæ: ita etiam requiritur alimentum, quo homo conſeruatur in vita. Et ideo ſicut ad vitam ſpiritualem oportuit eſſe baptiſmum, qui eſt ſpiritualis generatio; & confirmationem, quæ eſt ſpirituale augmentum: ita oportuit eſſe ſacramentum Euchariſtiæ, quod eſt ſpirituale alimentum.

Ad primum ergo dicendum, quod duplex eſt perfeſectio. Vna quæ eſt in ipſo homine, ad quam perducitur per augmentum: & talis perfectio competit confirmationi. Alia autem eſt perfectio, quam homo conſequitur ex adiunctione alicuius extrinſeci, hominem conſeruantis puta ex adiunctione cibi, vel indumenti, vel alicuius huiuſmodi: & talis perfectio competit Euchariſtiæ, quæ eſt ſpiritualis refectio.

Ad ſecundum dicendum, quod aqua baptiſmi non cauſat aliquem ſpiritualem effectum propter ipſam aquam, ſed propter virtutem Spiritus ſancti in aqua exiſtentem. Vnde Chryſ. * dicit ſuper illud Ioann. 5. Angelus Domini ſecundum tempus, &c. In baptizatis non ſimpliciter aqua operatur: ſed cum Spiritus ſancti ſuſceperit gratiã, tunc omnia ſoluit peccata. Sicut autem ſe habet virtus Spiritus ſancti ad aquam baptiſmi: ita ſe habet corpus Chriſti verum ad ſpecies panis & vini. Vnde ſpecies panis & vini non efficiunt aliquid niſi virtute corporis Chriſti veri.

ho. 35 in Ioan. inter prin. et med. tom. 3.

Ad tertium dicendum, quod ſacramentum dicitur ex eo, quod continet aliquid ſacrum. Poteſt autem aliquid eſſe ſacrum dupliciter, ſcilicet abſolute, & in ordine ad aliud.

Hæc autem eſt differentia inter Euchariſtiam, & alia ſacramenta habentia materiam ſenſibilem: quod Euchariſtia continet aliquid ſacrum abſolute, ſcilicet ipſum Chriſtum; aqua vero baptiſmi continet aliquid ſacrum in ordine ad aliud, ſcilicet virtutem ad ſanctificandum: & eadem ratio eſt de chriſmate & ſimilibus. Et ideo ſacramentum Euchariſtiæ perfi-

Digitized by Google

citur in ipſa conſecratione materiæ: alia vero ſacramenta perficiuntur in applicatione materiæ ad hominem ſanctificandum.

Et ex hoc etiam conſequitur alia differentia. Nam in ſacramento Euchariſtiæ id quod eſt res & ſacramentum, eſt in ipſa materia: id autem quod eſt res tantum, eſt in ſuſcipiente, ſcilicet gratia quæ confertur in baptiſmo autem vtrumque eſt in ſuſcipiente, ſcilicet & character, qui eſt res & ſacramentum, & gratia remiſsionis peccatorum, quæ eſt res tantum, & eadem ratio eſt de aliis ſacramentis.

427 Art. 2. *Vtrum hoc ſacramentum ſit vnum, vel plura?*

inf. q. 78 AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod Euchaa. 5. ad 2. riſtia non ſit vnum ſacramentum, ſed plura. Diciet 4. d. 8. tur enim in Collecta, Purificent nos domine ſacraq. 1. ar. 1. menta, quæ ſumpſimus. Quod quidem dicitur propter q. 2. Euchariſtiæ ſuſceptionem. Ergo Euchariſtia non eſt vnum ſacramentum, ſed plura.

¶ 2. Præterea, Impoſsibile eſt multiplicato genere non multiplicari ſpeciem, ſicut quod vnus homo ſit plura animalia. Sed ſignum eſt genus ſacramenti, vt q. 60. a. 1. ſupra dictum eſt.*. Cum igitur in Euchariſtia ſint plura ſigna, ſcilicet panis & vinum, videtur conſequens eſſe, quod ſint plura ſacramenta.

¶ 3. Præterea, Hoc ſacramentum conficitur in conart. præ. ſecratione materiæ: ſicut dictum eſt.*. Sed in hoc ſacramento eſt duplex materiæ conſecratio. Ergo eſt duplex ſacramentum.

SED contra eſt, quod Apoſt. dicit 1. Cor. 10. Vnus panis & vnum corpus multi ſumus omnes, qui de vno pane & de vno calice participamus. Ex quo patet, quod euchariſtia eſt ſacramentum eccleſiaſticę vnitatis. Sed ſacramentum ſimilitudinem gerit rei, cuius eſt ſacramentum. Ergo Euchariſtia eſt vnum ſacramentum.

RESPONDEO dicendum, quod ſicut dicitur 5. à tex. 9. Meta. * vnum dicitur, non ſolum quod eſt indiuiſibiuſque ad le, vel quod eſt continuum, ſed etiam quod eſt perfe12. 10. 3. ctum: ſicut dicitur vna domus, & vnus homo. Eſt autem vnum in perfectione, ad cuius integritatem concurrunt omnia, quæ requiruntur ad finem eiuſdem: ſicut homo integratur ex omnibus membris neceſſariis ad operationem animæ: & domus integratur ex omnibus partibus, quæ ſunt neceſſariæ ad inhabitandum: & ſic hoc ſacramentum dicitur vnum. Ordinatur enim ad ſpiritualem refectionem, quę corporali conformatur. Ad corporalem autem refectionem duo requiruntur, ſcilicet cibus, qui eſt alimentum ſic

cum.

Digitized by Google

cum, & potus, qui eſt alimentum humidum. Et ideo etiam ad integritatem huius ſacramenti, duo concurrunt, ſcilicet ſpiritualis cibus, & ſpiritualis potus: ſecundum illud Ioann. 6. Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus, vere eſt potus. Ergo hoc ſacramentum multa quidem eſt materialiter, ſed vnum formaliter & perfectiue.

Ad primum ergo dicendum, quod in eadem collecta, & pluraliter dicitur, primo, Purificent nos ſacramenta, quæ ſumpſimus: & poſtea ſingulariter ſubditur, Hoc tuum ſacramentum non ſit nobis reatus ad pœnam: ad oſtendendum quod hoc ſacramentum quodammodo eſt multa, ſimpliciter autem vnum.

Ad ſecundum dicendum, quod panis & vinum materialiter quidem ſunt plura ſigna: formaliter vero & perfectiue vnum, in quantum ex eis perficitur vna refectio.

Ad tertium dicendum, quod ex hoc quod eſt duplex conſecratio materiæ huius ſacramenti, non poteſt plus haberi, niſi quod hoc ſacramentum materialiter
eſt multa, vt dictum eſt*. *in eo. artic.*

Art. 3. *Vtrum eucharistia ſit de neceſsitate ſalutis?* 428.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod hoc ſacramentum ſit de neceſsitate ſalutis. Dicit enim Dominus Ioan. 6. Niſi mãducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis. Sed in hoc ſacramento manducatur caro Chriſti, & bibitur ſanguis eius. Ergo ſine hoc ſacramento non poteſt homo habere ſalutem ſpiritualis vitæ.

inf. q. 80. ar. 11. & 4 d. 9. ar. 1. q. 2. & 4, 12. q. 3. ar. 2. q. 1. & Io. 6. le. 7. co. 1.

¶ 2. Præterea, Hoc ſacramentum eſt quoddam ſpirituale alimentum. Sed alimentum corporale eſt de neceſsitate corporalis ſalutis. Ergo etiam hoc ſacramentum eſt de neceſsitate ſpiritualis ſalutis.

¶ 3. Præterea, Sicut baptiſmus eſt ſacramentum Dominicæ paſsionis, ſine qua non eſt ſalus: ita & euchariſtia: dicit enim Apoſt. 1. Cor. 11. Quotieſcumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec veniat. Ergo ſicut baptiſmus eſt de neceſsitate ſalutis, ita etiam hoc ſacramentum.

SED contra eſt, quod Auguſt.* ſcribit Bonifacio, contra Pelagian. Nec illud cogitetis, paruulos vitam habere non poſſe, qui ſunt expertes corporis, & ſanguinis Chriſti.

li. 4. contra duas epi. Pelag. c. 22. in medio tom. 7.

RESPONDEO dicendum, quod in hoc ſacramento duo eſt conſiderare, ſcilicet ipſum ſacramentum, & rem ſacramenti. Dictum eſt autem, quod res

huius

huius ſacramenti eſt vnitas corporis myſtici, ſine qua non poteſt eſſe ſalus: nulli enim patet aditus ſalutis extra eccleſiam, ſicut nec in diluuio abſque arca Noe, quæ ſignificat eccleſiam, vt habetur 1. Pet. 3. Dictum eſt autem ſupra*, quod res alicuius ſacramenti haberi poteſt ante perceptionem ſacramenti, ex ipſo voto ſacramenti percipiendi. Vnde ante perceptionem huius ſacramenti, poteſt homo habere ſalutem ex voto percipiendi hoc ſacramentum: ſicut & ante baptiſmum ex voto baptiſmi, vt ſupra dictum eſt*. Eſt tamen differentia quantum ad duo. Primo quidem, quia baptiſmus eſt principium ſpiritualis vitæ, & ianua ſacramentorum: Euchariſtia vero eſt quaſi conſummatio ſpiritualis vitæ, & omnium ſacramentorum finis (vt ſupra dictum eſt*.) Per ſanctificationes enim omnium ſacramentorum, fit præparatio ad ſuſcipiendam, vel conſecrandam Euchariſtiam. Et ideo perceptio baptiſmi eſt neceſſaria ad inchoandam ſpiritualem vitam, perceptio autem Euchariſtiæ eſt neceſſaria ad conſummandam ipſam: non ad hoc quod ſimpliciter habeatur, ſed ſufficit eam habere in voto, ſicut & finis habetur in deſiderio & intentione. Alia differentia eſt, quia per baptiſmum ordinatur homo ad Euchariſtiam: & ideo, ex hoc ipſo, quod pueri baptizantur ordinantur per Eccleſiam ad Euchariſtiam: & ſic ſicut ex fide Eccleſiæ credunt, ſic ex intentione Eccleſiæ deſiderant Euchariſtiam, & per conſequens recipiunt rem ipſius. Sed ad baptiſmum non ordinantur per aliud præcedens ſacramentum. Et ideo ante ſuſceptionem baptiſmi, non habent pueri aliquo modo baptiſmum in voto, ſed ſoli adulti: vnde rem ſacramenti non poſſunt percipere ſine perceptione ſacramenti. Et ideo hoc ſacramentum non hoc modo eſt de neceſſitate ſalutis, ſicut baptiſmus.

q. 68. a. 2. — *q. 68. a. 2.* — *q. 65. a. 3.*

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut Auguſt.* dicit, exponens illud verbum Ioannis, Hunc cibum, & potum, ſcilicet carnis ſuæ & ſanguinis, ſocietatem vult intelligi corporis & membrorum ſuorum, quod eſt Eccleſia in prædeſtinatis, & vocatis, & iuſtificatis, & glorificatis ſanctis, & fidelibus eius. Vnde ſicut ipſe dicit in epiſt.* ad Bonifacium, nulli eſt aliquatenus ambigendum tunc vnumquemque fidelium corporis ſanguiniſque Domini participem fieri, quando in baptiſmate membrum corporis Chriſti efficitur, nec alienari ab illius panis caliciſque conſortio, etiam ſi antequam panem illum comedat, & calicem bibat, de hoc ſæculo in vnitate corporis Chriſti cõſtitutus abſcedat.

tract. 26. in Io. t. 9. — *Refertur de conſ. d. 4. cap. nulli.*

Ad

Ad ſecundum dicendum, quod hæc eſt differentia inter alimentum corporale & ſpirituale: quod alimentum corporale conuertitur in ſubſtantiam eius, qui nutritur: & ideo non poteſt homini valere ad vitæ conſeruationem alimentum corporale, niſi rea[illegible]ter ſumatur. Sed alimentum ſpirituale conuertit hominem in ſeipſum: ſecundum illud quod Aug. * dicit in lib. confeſſ. quod quaſi audiuit vocem Chriſti dicentis ſibi, Nec tu me mutabis in te, ſicut cibum carnis tuæ, ſed tu mutaberis in me. Poteſt autem aliquis in Chriſtum mutari, & ei incorporari voto mentis, etiam ſine huius ſacramenti perceptione. Et ideo non eſt ſimile.

li. 7. Cōf. cap. 10. à me. to. 1.

Ad tertium dicendum, quod baptiſmus eſt ſacramentum mortis, & paſsionis Chriſti, prout homo regeneratur in Chriſto virtute paſsionis eius: ſed Eucharistia eſt ſacramentum paſsionis Chriſti, prout homo perficitur in vnione ad Chriſtum paſſum. Vnde ſicut baptiſmus dicitur ſacramentum fidei, quæ eſt fundamentum ſpiritualis vitæ: ita Euchariſtia dicitur ſacramentum charitatis, quæ eſt vinculum perfectionis, vt dicitur Col. 3.

Art. 4. *Vtrum conuenienter hoc ſacramentum pluribus nominibus nominetur?* 429

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod inconuenienter hoc ſacramentum pluribus nominibus nominetur. Nomina enim debent reſpondere rebus. Sed hoc ſacramentum eſt vnum, vt dictum eſt *. Ergo non debet pluribus nominibus nominari.

inf. q. 79. a. 2. ad 1. et 4. d. 8. q. 1. ar. 1. q. 3.

**a. 2. huius q.*

¶ 2. Præterea, Species non notificatur conuenienter per id quod eſt commune toti generi. Sed Euchariſtia eſt ſacramentum nouæ legis. Omnibus autem ſacramentis commune eſt, quod in eis confertur gratia: quod ſignificat nomen Euchariſtiæ, quod eſt idem quod bona gratia. Omnia etiam ſacramenta remedium nobis afferunt in via præſentis vitæ: quod pertinet ad rationem viatici. In omnibus etiam ſacramentis fit aliquid ſacrum: quod pertinet ad rationem ſacrificij. Et per omnia ſacramenta ſibi inuicem communicant fideles: quod ſignificat hoc nomen ſynaxis in Græco, vel communio in latino. Ergo hæc nomina non conuenienter adaptantur huic ſacramento.

¶ 3. Præterea, Hoſtia videtur eſſe idem quod ſacrificium. Sicut ergo non proprie dicitur ſacrificium, ita nec proprie dicitur hoſtia.

SED contra eſt, quod vſus fidelium habet.

RESPONDEO dicendum, quod hoc ſacramen-

tum habet triplicem ſignificationem. Vnam quidem reſpectu præteriti: in quantum ſcilicet eſt commemoratiuum Dominicæ paſsionis, quæ fuit verum ſacrificium, vt ſupra dictum eſt *: & ſecundum hoc nominatur ſacrificium. Aliam autem ſignificationem habet reſpectu rei præſentis, ſcilicet eccleſiaſticæ vnitatis, cui homines aggregantur per hoc ſacramentum: & ſecundum hoc nominatur communio, vel ſynaxis. Dicit enim Damaſc. * 4. lib. quod dicitur communio, quia communicamus per ipſam Chriſto, & quia participamus eius carne & deitate, & quia communicamus & vnimur adinuicem per ſeipſam. Tertiam ſignificationem habet reſpectu futuri: in quantum ſcilicet hoc ſacramentum eſt præfiguratiuum fruitionis Dei, quæ erit in patria. Et ſecundum hoc dicitur viaticum: quia hic præbet nobis viam illuc perueniendi. Et ſecundum hoc etiam dicitur euchariſtia, id eſt, bona gratia: quia gratia Dei vita æterna (vt dicitur Rom. 6.) Vel quia realiter continet Chriſtum, qui eſt plenus gratia. Dicitur etiam in Græco metalepſis, id eſt, aſſumptio: quia vt Damaſc. * dicit, per hoc filij deitatem aſſumimus.

q.48.a.3. — *Lib.4 ort. fid. c.14. a med.* — *li.4. ort. fid. c. 14.*

Ad primum ergo dicendum, quod nihil prohibet idem pluribus nominibus nominari, ſecundum diuerſas proprietates, vel effectus.

Ad ſecundum dicendum, quod id quod eſt commune omnibus ſacramentis, attribuitur antonomaſtice ei propter eius excellentiam.

Ad tertium dicendum, quod hoc ſacramentum dicitur ſacrificium, in quantum repræſentat ipſam paſsionem Chriſti. Dicitur autem hoſtia, in quantum continet ipſum Chriſtum, qui eſt hoſtia ſalutaris: vt dicitur Epheſ. 5.

430

Inf. q.74 a.4.c. et ad 1. et q. 80 ar.8. ad 1. et 4. d. 8. q. 1. a. 3. et 1. Cor 11. le.4. co.4 & lec.5 col.1. fin.

Art. 5. *Vtrum inſtitutio huius ſacramenti fuerit conueniens?*

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod non fuerit conueniens inſtitutio iſtius ſacramenti. Vt enim Philoſophus * dicit in 2. de generatione, Ex eiſdem nutrimur, ex quibus ſumus. Sed per baptiſmum, qui eſt ſpiritualis regeneratio, accipimus eſſe ſpirituale: vt Dionyſ. † dicit 2. cap. eccl. hier. Ergo per baptiſmum etiam nutrimur. Non ergo fuit neceſsarium inſtituere hoc ſacramentum, quaſi ſpirituale nutrimentum.

**lib. 2. te. 50 to. 2. † p. 1. a med. *qu. 8.*

¶ 2. Præterea, Per hoc ſacramentum homines Chriſto vniuntur, ſicut membra capiti. Sed Chriſtus eſt caput omnium hominum, etiam qui fuerunt ab initio mundi: vt ſupra dictum eſt *. Ergo non debuit

inſtitu-

inſtitutio huius ſacramenti differri vſque ad cœnam Domini.

¶ 3. Præterea, Hoc ſacramentum dicitur eſſe memoriale Dominicæ paſsionis, ſecundum illud Luc. 22. Hoc facite in meam commemorationem. Sed memoria eſt præteritorum, Ergo hoc ſacramentum non debuit inſtitui ante Chriſti paſsionem.

¶ 4. Præterea, Per baptiſmum aliquis ordinatur ad Euchariſtiam, quæ non niſi baptizatis dari debet. Sed baptiſmus inſtitutus fuit poſt Chriſti paſsionem & reſurrectionem: vt patet Matth. vlt. Ergo inconuenienter hoc ſacramentum fuit ante paſsionem Chriſti inſtitutum.

SED contra eſt, quod hoc ſacramentum eſt inſtitutum à Chriſto: de quo dicitur Marc. 7. Bene omnia fecit.

RESPONDEO dicendum, quod conuenienter hoc ſacramentum inſtitutum fuit in cœna, in qua ſcilicet Chriſtus vltimo cum ſuis diſcipulis fuit cõuerſatus. Primo quidem, ratione continentiæ huius ſacramenti. Continetur enim ipſe Chriſtus in euchariſtia ſicut in ſacramento. Et ideo quando ipſe Chriſtus in propria ſpecie à diſcipulis diſceſſurus erat, in ſacramentali ſpecie ſeipſum eis reliquit: ſicut in abſentia imperatoris exhibetur veneranda eius imago. Vnde Euſebius Emiſſenus dicit *. Quia corpus aſſumptum ablaturus erat ab oculis, & illaturus ſideribus, neceſſe erat, vt die cœnæ ſacramentũ corporis & ſanguinis ſui conſecraret nobis, vt coleretur iugiter per myſterium quod ſemel offerebatur in pretium, Secundo, quia ſine fide paſsionis Chriſti numquã potuit eſſe ſalus, ſecundum illud Rom. 3. Quem propoſuit Deus propitiatorẽ per fidem in ſanguine ipſius. Et ideo oportuit omni tẽpore apud homines eſſe aliquid repræſentatiuum dominicæ paſsionis. Cuius in veteri quidem teſtamento præcipuum ſacramentum erat agnus Paſchalis: vnde & Apoſt. dicit 1. Cor. 5. Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus. Succeſsit autem ei in nouo teſtamento Euchariſtiæ ſacramentum, quod eſt rememoratiuũ præteritæ paſsionis, ſicut & illud fuit præfiguratiuum futuræ. Et ideo conueniens fuit vt imminente paſsione, celebrato priori ſacramento, nouum ſacramentum inſtitueret. Vnde Leo Papa dicit *, quod vt vmbræ cederent corpori, antiqua obſeruãtia nouo excluditur ſacramento: hoſtia in hoſtiam tranſit, ſanguine ſanguis aufertur, & regalis feſtiuitas, dum mutatur, impletur. Tertio: quia ea quæ vltimo dicuntur, maxime ab amicis recedentibus, magis memoriæ commendantur:

Habetur de conſ. d. 4. c. quia corpus aſſumptũ hom. 4. in Paſcha Dom. non longe à prin.

In ſer. 7. de paſſ. Dom. inter prin. et med.

tur: præſertim quia tunc magis inflammatur affectus ad amicos. Ea vero, ad quæ magis afficimur, profundius animo imprimuntur. Quia igitur (* vt B. Alexan. Papa dicit) nihil in ſacrificiis maius eſſe poteſt, quam corpus & ſanguis Chriſti, nec vlla oblatio hac potior eſt; ideo vt in maiori veneratione haberetur, Dominus in vltimo diſceſſu ſuo à diſcipulis, hoc ſacramentum inſtituit. Et hoc eſt quod Auguſt. † dicit in lib. reſponſ. ad Ianuar. Saluator, quo vehementius commendaret myſterij huius altitudinem, vltimum hoc voluit arctius infigere cordibus & memoriæ diſcipulorum, à quibus ad paſsionem digreſſurus erat.

* Alex. I. in epi. ad omnes or. à med. illius to. I. concil.
† in ep. 118. c. 6. à med. tom. 2.

Ad primum ergo dicendum, quod ex eiſdem nutrimur, ex quibus ſumus, non tamen eodem modo nobis aduenientibus. Nam ea ex quibus ſumus, nobis adueniunt per generationem: eadem autem in quantum ex eis nutrimur, nobis adueniunt per manducationem. Vnde & ſicut per baptiſmum regeneramur in Chriſto, ita per euchariſtiam manducamus Chriſtum.

Ad ſecundum dicendum, quod Euchariſtia eſt ſacramentum perfectum Dominicæ paſsionis, tamquam continens ipſum Chriſtum paſſum: & ideo non potuit inſtitui ante incarnationem. Sed tunc habebant locum ſacramenta, quæ erant tantum præfiguratiua Dominicæ paſsionis.

Ad tertium dicendum, quod ſacramentum iſtud fuit inſtitutum in cœna, vt in futurum eſſet memoriale Dominicæ paſsionis, ea perfecta. Vnde ſignanter dicit, Hæc quotieſcumque feceritis, de futuro loquens.

Ad quartum dicendum, quod inſtitutio reſpondet ordini intentionis. Sacramentum autem Euchariſtiæ, quamuis ſit poſterius baptiſmo in perceptione, eſt tamen prius in intentione: & ideo debuit prius inſtitui. Vel poteſt dici, quod baptiſmus iam erat aliqualiter inſtitutus in ipſo Chriſti baptiſmo. Vnde & iam aliqui ipſo Chriſti baptiſmo erant baptizati, vt legitur Ioan. 3.

431 Art. 6. *Vtrum agnus Paſchalis fuerit præcipua figura huius ſacramenti?*

inf. q. 80. ar. 10. ad 2. & 4. d. 8. q. 1. ar. 2. & diſ. 12. q. 3. a. 1. q. 3. ad 1.

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod agnus Paſchalis non fuerit præcipua figura huius ſacramenti. Chriſtus enim dicitur ſacerdos ſecundum ordinem Melchiſedech, propter hoc, quod Melchiſedech geſsit figuram ſacrificij Chriſti, offerens panem & vinum. Sed expreſsio ſimilitudinis facit quod vnum ab alio denominetur. Ergo videtur, quod oblatio Melchiſedech, fuerit potiſsima figura huius ſacramenti.

¶ 2. Præ

¶ 2. Præterea, Tranſitus maris rubri fuit ſigura baptiſmi, ſecundum illud 1. Cor. 10. Omnes baptizati ſunt in nube & in mari. Sed immolatio agni paſchalis præceſsit tranſitum maris rubri, quem ſubſecutum eſt manna, ſicut euchariſtia ſequitur baptiſmum. Ergo manna eſt expreſsior figura huius ſacramenti quam agnus Paſchalis.

¶ 3. Præterea, Potiſsima virtus huius ſacramenti eſt, quod introducit nos in regnum cælorum, ſicut quoddam viaticum. Sed hoc maxime præfiguratum fuit in ſacramento expiationis, quando Pontifex intrabat ſemel in anno cum ſanguine in ſancta ſanctorum: ſicut Apoſt. probat Hebr. 9. Ergo videntur, quod illud ſacrificium fuerit expreſsior figura huius ſacramenti, quam agnus Paſchalis.

SED contra eſt, quod Apoſt. dicit 1. Cor. 5. Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus: itaque epulemur in azymis ſynceritatis & veritatis.

RESPONDEO dicendum, quod in hoc ſacramento tria conſiderare poſſumus, ſcilicet id quod eſt ſacramentum tantum, quod eſt panis & vinum: & id quod eſt res & ſacramentum, ſcilicet corpus Chriſti verum: & quod eſt res tantum, ſcilicet effectus huius ſacramenti. Quantum igitur ad id quod eſt ſacramentum tantum, potiſima figura fuit huius ſacramenti oblatio Melchiſedech, qui obtulit panem & vinum. Quantum autem ad ipſum Chriſtum paſſum, qui continetur in hoc ſacramento, figuræ eius fuerunt omnia ſacrificia veteris teſtamenti: præcipue ſacrificium expiationis, quod erat ſolemniſsimum. Quantum autem ad effectum, fuit præcipua eius figura manna: quod habebat in ſe omnis ſaporis ſuauitatem (vt dicitur Sapien. 16.) ſicut & gratia huius ſacramenti, quantum ad omnia reficit mentem. Sed agnus Paſchalis quantum ad hæc tria, præfigurabat hoc ſacramentum. Quantum enim ad primum, quia manducabatur cum panibus azymis, ſecundum illud Exodi 12. Edent carnes & azymos panes. Quantum vero ad ſecundum, quia immolabatur ab omni multitudine filiorum Iſraël decimaquarta luna, quod fuit figura paſsionis Chriſti, qui propter innocentiam dicitur agnus. Quantum vero ad effectum, quia per ſanguinem agni Paſchalis protecti ſunt filij Iſrael à deuaſtante angelo, & educti de Aegyptiaca ſeruitute. Et quantum ad hoc ponitur præcipua figura huius ſacramenti, agnus paſchalis: quia ſecundum omnia ipſum repræſentat.

Et per hæc patet reſponſio Ad obiecta.

Digitized by Google

QVAESTIO LXXIV.

De materia euchariſtiæ, quantum ad ſpeciem, in octo articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de materia huius ſacramenti. Et primo, de ſpecie materiæ. Secundo, de conuerſione panis & vini in corpus Chriſti. Tertio, de modo exiſtendi corpus Chriſti in hoc ſacramento. Quarto, de accidentibus panis & vini, quæ in hoc ſacramento remanent.

CIRCA primum quæruntur octo.

¶ Primo, vtrum panis & vinum ſint materia huius ſacramenti?

¶ Secundo, vtrum ad materiam huius ſacramenti requiratur determinata quantitas?

¶ Tertio, vtrum materia huius ſacramenti ſit panis triticeus?

¶ Quarto, vtrum ſit panis azymus, vel fermentatus?

¶ Quinto, vtrum materia huius ſacramenti ſit vinum de vite?

¶ Sexto, vtrum ſit admiſcenda aqua:

¶ Septimo, vtrum aqua ſit de neceſsitate huius ſacramenti?

¶ Octauo, de quantitate aquæ, quæ apponitur.

432 Art. 1. *Vtrum materia huius ſacramenti ſit panis, & vinum?*

4. d. 11. q. 2. a. 1. q. 1. et 2. et 4. con. c. 61. et 68. et 1. Cor. 11. le. 5. co. 2. et 3.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod materia huius ſacramenti non ſit panis & vinum. Hoc enim ſacramentum perfectius debet repræſentare paſſionem Chriſti, quam ſacramenta veteris legis. Sed carnes animalium quæ erant materiæ ſacramentorum veteris legis, expreſsius repræſentant paſsionem Chriſti, quam panis & vinum. Ergo materia huius ſacramenti magis debet eſſe carnes animalium, quam panis & vinum.

¶ 2. Præterea, Hoc ſacramentum eſt vbique celebrandum. Sed in multis terris non inuenitur panis triticeus, & in aliquibus non inuenitur vinum. Ergo panis & vinum non ſunt conueniens materia huius ſacramenti.

** Alex. 1 in epi. ad omnes orth. à me illius, to. 1. concil.*

¶ 3. Præterea, Hoc ſacramentum competit ſanis & infirmis. Sed vinum nocet quibuſdam infirmis. Ergo videtur, quod vinum non debeat eſſe materia huius ſacramenti.

SED contra eſt, quod Alexander Papa dicit *, In ſacramentorum oblationibus panis tantum & vinum aqua permixtum, in ſacrificium offerantur.

RESPONDEO dicendum, quod circa materiam huius ſacramenti aliqui multipliciter errauerunt. Quidam enim, qui dicuntur Artotyritæ (vt Auguſt. dicit * in lib de hæreſibus) offerunt panem & caſeum in hoc ſacramento: dicentes à primis hominibus oblationes de fructibus terræ, & ouium fuiſſe celebratas. Alij vero, ſcilicet Cataphrygæ, & Pepuziani, de infantis ſanguine, quem de toto eius corpore minutis punctionum vulneribus extorquent, quaſi Euchariſtiam ſuam conficere perhibentur, miſcentes eum farinæ, panemque inde facientes. Quidam vero, qui dicuntur Aquarij, aquam ſolam ſub ſpecie ſobrietatis in hoc ſacramento offerunt. Omnes autem hi errores, & ſimiles excluduntur, per hoc quod Chriſtus hoc ſacramentum ſub ſpecie panis & vini inſtituit: vt patet Matth. 26. Vnde panis & vinum ſunt materia conueniens huiuſmodi ſacramenti. Et hoc rationabiliter Primo quidem, quantum ad vſum huius ſacramenti, qui eſt manducatio. Sicut enim aqua aſſumitur in ſacramento baptiſmi ad vſum ſpiritualis ablutionis, quia corporalis ablutio communiter fit in aqua: ita panis & vinum quibus communius homines reficiuntur, aſſumuntur in hoc ſacramento ad vſum ſpiritualis manducationis. Secundo, quantum ad paſsionem Chriſti, in qua ſanguis eſt à corpore ſeparatus. Et ideo in hoc ſacramento, quod eſt memoriale Dominicæ paſsionis, ſeorſum ſumitur panis, vt ſacramentum corporis; & vinum, vt ſacramentum ſanguinis. Tertio, quantum ad effectum conſideratum in vnoquoque ſumentium: quia, vt Ambroſius dicit *ſuper epiſtolam ad Corinth. hoc ſacramentum valet ad tuitionem animæ, & corporis. Et ideo corpus Chriſti ſub ſpecie panis pro ſalute corporis, ſanguis vero ſub ſpecie vini pro ſalute animæ offertur: ſicut dicitur Leuit. 17. quod anima carnis in ſanguine eſt. Quarto quantum ad effectum reſpectu totius eccleſiæ, quæ conſtituitur ex diuerſis fidelibus: ſicut panis conficitur ex diuerſis granis, & vinum fluit ex diuerſis vuis: vt dicit gloſſ. * ſuper illud 1. Corinth. 10. Multi vnum corpus ſumus, &c.

lib. de hæreſ. c. 28. tom. 6.

1. ad Cor. 11. ſup. illud, Hoc poculum nouum teſtamentum eſt. tom. 5.

Id habet Beda in hunc locum ex Aug. ex ſerm. 2. Paſch. t. 3

Ad primum ergo dicendum, quod licet carnes animalium occiſorum expreſsius repræſentent Chriſti paſsionem: tamen minus competunt ad communem vſum huius ſacramenti, & ad eccleſiaſticam vnitatem ſignificandam.

Ad ſecundum dicendum, quod licet non in omnibus terris naſcatur triticum vel vinum, tamen de facili ad omnes terras deferri poteſt, quantum ſufficit ad

vſum

vſum huius ſacramenti. Nec propter defectum alterius eſt vnum tantum ſine altero conſecrandum: quia non eſſet perfectum ſacramentum.

Ad tertium dicendum, quod vinum in modica quantitate ſumptum, non poteſt multum ægrotanti nocere. Et tamen ſi nocumentum timeatur, non eſt neceſſe quod omnes accipientes corpus Chriſti, etiam accipiant ſanguinem, vt infra dicetur*.

q. 80 art. 12.

433

Art. 2. *Vtrum requiratur determinata quantitas panis & vini ad materiam huius ſacramenti?*

4. d. 1. q. 2. a. 1. q. 3.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod requiratur determinata quantitas panis & vini ad materiam huius ſacramenti. Effectus enim gratiæ non ſunt minus ordinati, quam effectus naturæ. Sed ſicut dicitur * in ſecundo de anima, omnium natura conſtantium, poſitus eſt terminus, & ratio magnitudinis & augmenti. Ergo multo magis in hoc ſacramento) quod dicitur Euchariſtia, id eſt, bona gratia) requiritur determinata quantitas panis & vini.

lib. 2. de ani. tex. 41. to. 2.

¶ 2. Præterea, Miniſtris Eccleſiæ non eſt à Chriſto data poteſtas ad ea quæ pertinent ad irriſionem fidei & ſacramentorum eius: ſecundum illud ſecundæ Cor. 10. Secundum poteſtatem quam dedit nobis Deus in ædificationem, & non in deſtructionem. Sed hoc eſſet ad irriſionem ſacramenti, ſi ſacerdos vellet conſecrare totum panem, qui venditur in foro, & totum vinum quod eſt in cellario. Ergo hoc facere non poteſt.

¶ 3. Præterea, Si aliquis baptizetur in mari, non tota aqua maris ſanctificatur per formam baptiſmi: ſed ſolum aqua illa, qua corpus baptizati abluitur. Ergo nec in hoc ſacramento ſuperflua quantitas panis & vini conſecrari poteſt.

SED contra eſt, quod multum opponitur pauco, & magnum paruo. Sed nulla eſt ita parua quantitas panis, aut vini, quæ non poſſit conſecrari. Ergo etiam nulla eſt ita magna, quæ conſecrari non poſſit.

RESPONDEO dicendum, quod quidam dixerunt, quod ſacerdos non poſſet conſecrare immenſam quantitatem panis, aut vini: puta totum panem, qui venditur in foro, aut totum vinum, quod eſt in dolio. Sed hoc non videtur eſſe verum: quia in omnibus habentibus materiam, ratio determinationis materiæ ſumitur ex ordine ad finem, ſicut materia ſerræ eſt ferrum, vt ſit apta ſectioni. Finis autem huius ſacramenti eſt vſus fidelium. Vnde oportet, quod quantitas materiæ huius ſacramenti determinetur per comparationem ad vſum fidelium. Non autem poteſt eſſe

quod

Digitized by Google

quod determinetur per comparationem ad vſum fidelium, qui nunc occurrunt: alioquin ſacerdos paucos parochianos habens, non poſſet conſecrare multas hoſtias. Vnde relinquitur, quod materia huius ſacramenti determinetur per comparationem ad vſum fidelium abſolute. Numerus autem fidelium eſt indeterminatus. Vnde non poteſt dici, quod quantitas materiæ huius ſacramenti ſit determinata.

Ad primum ergo dicendum, quod cuiuſlibet rei naturalis materia accipit determinatam quantitatem ſecundum comparationem ad formam determinatam. Sed numerus fidelium, ad quorum vſum ordinatur hoc ſacramentum, non eſt determinatus. Vnde non eſt ſimile.

Ad ſecundum dicendum, quod poteſtas miniſtrorum Eccleſiæ ad duo ordinatur. Primo quidem ad effectum proprium: ſecundo ad finem effectus. Secundum autem non tollit primum. Vnde ſi ſacerdos intendat conſecrare corpus Chriſti, propter aliquem malum finem (puta vt irridat, vel veneficia faciat) propter intentionem mali finis peccat: nihilominus tamen propter poteſtatem ſibi datam perficit ſacramentum.

Ad tertium dicendum, quod baptiſmi ſacramentum perficitur in vſu materiæ: & ideo per formam baptiſmi non plus de aqua ſanctificatur, quam quantum venit in vſum. Sed hoc ſacramentum perficitur in conſecratione materiæ. Et ideo non eſt ſimile.

Art. 3. *Vtrum requiratur ad materiam huius ſacramenti, quod ſit panis triticeus?* 434

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod non re- *4.d.11.q.*
quiratur ad materiam huius ſacramenti, quod ſit *2.a.2.q.1*
panis triticeus. Hoc enim ſacramentum eſt rememo- *& d.19.*
ratiuum dominicæ paſsionis. Sed magis videtur eſſe *q.1.ar.2*
conſonum dominicæ paſsioni panis hordeaceus, qui *q.3.ad 1.*
eſt aſperior, & de quo etiam Chriſtus pauit turbas in *& 4.con.*
monte, (vt dicitur Ioan.6.) quam panis triticeus. *c.68.&*
Ergo panis triticeus non eſt propria materia huius *1.Cor.11*
ſacramenti. *le.7. in*

¶ 2. Præterea, Figura eſt ſignum ſpeciei in natu- *prin.*
ralibus rebus. Sed quædam frumenta ſunt, quæ habent ſimilem figuram grano tritici, ſicut far, & ſpelta; de qua etiam in quibuſdam locis panis conficitur ad vſum huius ſacramenti. Ergo panis triticeus non eſt propria materia huius ſacramenti.

¶ 3. Præterea, Permixtio ſpeciem ſoluit. Sed vix inuenitur farina triticea, quæ alterius frumenti permixtionem non habeat, niſi forte de electis granis ſtudioſe fiat. Non ergo videtur, quod panis triticeus ſit propria materia huius ſacramenti.

¶ 4. Præ

¶ 4. Præterea, Illud quod eſt corruptum, videtur eſſe alterius ſpeciei. Sed aliqui conficiunt ex pane corrupto, qui iam non videtur eſſe panis triticeus. Ergo videtur, quod talis panis non ſit propria materia huius ſacramenti.

SED contra eſt, quod in hoc ſacramento continetur Chriſtus, qui ſe grano frumenti comparat, Ioan. 12. dicens, Niſi granum frumenti cadens in terram, mortuum fuerit, ipſum ſolum manet. Ergo panis frumenti, ſiue triticeus, eſt materia huius ſacramenti.

a.1.huiu q.ar 4.66 art.3.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut dictum eſt *) ad vſum ſacramentorum aſſumitur talis materia, quæ communius apud homines in talem vſum venit. Inter alios autem panes communius homines vtuntur pane triticeo: nam alij panes videntur eſſe introducti in huius panis defectum. Et ideo Chriſtus creditur in huius panis ſpecie hoc ſacramentum inſtituiſſe: qui etiam panis magis confortat hominem, & ita conuenientius ſignificat effectum huius ſacramenti. Et ideo propria materia huius ſacramenti, eſt panis triticeus.

q.61. circa prin. tom. 4.

Ad primum ergo dicendum, quod panis hordeaceus competit ad ſignificandam, tum duritiem veteris legis propter duritiem panis, tum etiam quia vt Auguſt. * dicit in lib. 83. qq. hordei medulla, quæ tenaciſsima palea tegitur, vel ipſam legem ſignificat, quæ ita data erat, vt in ea vitale animæ alimentum corporalibus ſacramentis obtegeretur: vel ipſum populum nondum expoliatum carnali deſiderio, quod tamquam palea cordi eius inhærebat. Hoc autem ſacramentum pertinet ad ſuaue iugum Chriſti, & ad veritatem iam manifeſtatam, & ad populum ſpiritualem. Vnde non eſſet materia conueniens huius ſacramenti, panis hordeaceus.

Ad ſecundum dicendum, quod generans generat ſibi ſimile in ſpecie. Fit tamen aliqua diſsimilitudo generantis ad genitum, quantū ad accidentia, vel propter materiam, vel propter debilitatem virtutis generatiuæ. Et ideo ſi qua frumenta ſunt, quæ ex ſemine tritici generari poſſunt (ſicut ex grano tritici ſeminato in malis terris, naſcitur ſiligo) ex tali frumento panis confectus, poteſt eſſe materia huius ſacramenti. Quod tamen non videtur habere locum neque in hordeo, neque in ſpelta, neque etiam in farre, quod inter omnia eſt grano tritici ſimilius. Similitudo autem figuræ in talibus, magis videtur ſignificare propinquitatem, quam identitatem ſpeciei: ſicut ex ſimilitudine figuræ

mani

Digitized by Google

manifeſtatur, quod canis & lupus ſunt propinquæ ſpeciei, non autem eiuſdem. Vnde ex talibus frumentis, quæ nullo modo poſſunt ex ſemine tritici generari, non poteſt confici panis, qui ſit debita materia huius ſacramenti.

Ad tertium dicendum, quod modica permixtio non ſoluit ſpeciem: quia id quod eſt modicum, quodammodo abſumitur à plurimo: & ideo ſi ſit modica admixtio alterius frumenti ad multo maiorem quantitatem tritici, poterit exinde confici panis, qui eſt materia huius ſacramenti. Si vero ſit magna permixtio (puta, ex æquo vel quaſi) talis permixtio ſpeciem mutat: vnde panis exinde confectus, non erit debita materia huius ſacramenti.

Ad quartum dicendum, quod aliquando eſt tanta corruptio panis, quod ſoluitur ſpecies panis: ſicut cum continuitas ſoluitur, & ſapor, & color, & alia accidentia mutantur: vnde ex tali materia non poteſt confici corpus Chriſti. Aliquando vero non eſt tanta corruptio, quæ ſpeciem ſoluat: ſed eſt aliqua diſpoſitio ad corruptionem, quod declarat aliqualis immutatio ſaporis. Et ex tali pane poteſt confici corpus Chriſti: ſed peccat conficiens, propter irreuerentiam ſacramenti.

Et quia amidum eſt ex tritico corrupto, non videtur quod panis ex eo confectus, poſsit fieri corpus Chriſti: quamuis quidam contrarium dicant.

Art. 4. *Vtrum hoc ſacramentum debeat confici ex pane azymo?* 435

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod hoc ſacramentum non debeat confici ex pane azymo. Debemus enim in hoc ſacramento imitari inſtitutionem Chriſti. Sed Chriſtus videtur hoc ſacramentum inſtituiſſe in pane fermentato: quia ſicut legitur Exodi 12. Iudæi ſecundum legem incipiebant vti azymis in die Paſchæ, (quod celebratur decimaquarta luna.) Chriſtus autem inſtituit hoc ſacramentum in cœna, quam celebrauit ante diem feſtum Paſchæ, vt habetur Ioan. 13. Ergo & nos debemus hoc ſacramentum celebrare in pane fermentato. *4. d. 11. q. 2. a. 2. q. 3. & 4. cont. e. 68 & op. 1. c. 61. & 10. 6. col. 2.*

¶ 2. Præterea, Legalia non ſunt obſeruanda tempore gratiæ. Sed vti azymis, fuit quædam legalis cæremonia, vt patet Exod. 12. Ergo in hoc ſacramento gratiæ, non debemus azymis vti.

¶ 3. Præterea, Sicut ſupra dictum eſt *, Euchariſtia eſt ſacramentum charitatis, ſicut baptiſmus fidei, vt ſupra dictum eſt. Sed feruor charitatis ſignificatur per fermentum: vt patet in gloſ. † ſuper illud ** 73. a. 3. 4 3. † g. interl. ibid.*

Matth. 13. Simile eſt regnum cælorum fermento, &c. Ergo hoc ſacramentum debet confici de pane fermentato.

¶ 4. Præterea, Azymum & fermentatum ſunt accidentia panis, non variantia eius ſpeciem. Sed in materia baptiſmi nulla diſcretio adhibetur circa differentiam accidentium aquæ, puta ſi ſit ſalſa vel dulcis, calida vel frigida. Ergo in hoc ſacramento aliqua diſcretio adhiberi non debet, vtrum panis ſit azymus vel fermentatus.

SED contra eſt, quod extra de celebrat. miſſar. * cap. litteras, punitur ſacerdos qui in pane fermentato, & ſcypho ligneo miſſarum ſolemnia celebrare præſumpſit.

in decr. lib. 3. tit. 41. c. litteras, & eſt vltimum illius tit.

RESPONDEO dicendum, quod circa materiam huius ſacramenti, duo poſſunt conſiderari, ſcilicet quid ſit neceſſarium, & quid conueniens. Neceſſarium quidem eſt, vt ſit panis triticeus (ſicut dictum eſt *,) ſine quo non perficitur ſacramentum. Non eſt autem de neceſsitate ſacramenti, quod ſit azymus vel fermentatus, quia in vnoquoque confici poteſt. Conueniens autem eſt, vt vnuſquiſque ſeruet ritum ſuæ Eccleſiæ in ſacramenti celebratione. Super hoc autem ſunt diuerſæ Eccleſiarum conſuetudines. Dicit enim B. Gregorius in regiſtro, Romana Eccleſia offert azymos panes, propterea quod Dominus ſine vlla commixtione ſuſcepit carnem: ſed Græcæ Eccleſiæ offerunt fermentatum, pro eo quod verbum patris indutum eſt carne, ſicut fermentum miſcetur farinæ. Vnde ſicut peccat presbyter in Eccleſia Latinorum, celebrans de pane fermentato: ita peccaret presbyter Græcus in Eccleſia Græcorum celebrans de pane azymo, quaſi peruertens Eccleſiæ ſuæ ritum. Et tamen conſuetudo de pane azymo celebrandi, rationabilior eſt. Primo quidem, propter inſtitutionem Chriſti, qui hoc ſacramentum inſtituit prima die azymorum (vt habetur Matth. 26. & Mar. 14. & Luc. 22.) qua die nihil fermentatum in domibus Iudæorum eſſe debebat: vt habetur Exod. 12. Secundo, quia panis eſt proprie ſacramentum corporis Chriſti (quod ſine corruptione conceptum eſt) magis quam diuinitatis ipſius: vt infra patebit *. Tertio, quia hoc magis competit ſynceritati fidelium, quæ requiritur ad vſum huius ſacramenti: ſecundum illud 1. Cor. 5. Paſcha noſtrum immolatus eſt Chriſtus: itaque epulemur in azymis ſynceritatis & veritatis. Habet tamen hæc conſuetudo Græcorum aliquam rationem, & propter ſignificationem quam tangit Greg. * & in

art. præ.

q. 76. a. 1.

loco cit. in ſtom in ri.

deteſta

deteſtationem hæreſis Nazaræorum, qui legalia Euangelio miſcebant.

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut legitur Exod. 12. ſolemnitas paſchalis incipiebat in veſperis quartædecimæ lunæ; & tunc Chriſtus poſt immolationem agni Paſchalis hoc ſacramentum inſtituit. Vnde hæc dies à Ioanne dicitur præcedere diem Paſchæ, & à tribus aliis Euangeliſtis dicitur prima dies azymorum, quando fermentatum in domibus Iudæorum non inueniebatur: vt dictum eſt *. Et de hoc ſupra notatum eſt plenius in tractatu Dominicæ paſsionis †. *In corp. art.* † *q. 46 a. 9. ad 1. arg.*

Ad ſecundum dicendum, quod conficientes ex azymo, non intendunt cæremonias legis ſeruare, ſed conformare ſe inſtitutioni Chriſti, & ideo non iudaizant: alioquin & celebrantes in pane fermentato, iudaizarent: quia Iudæi panes primitiarum, fermentatos offerebant.

Ad tertium dicendum, quod fermentum ſignificat charitatem, propter aliquem effectum: quia ſcilicet panem facit ſapidiorem & maiorem. Sed corruptionem ſignificat ex ipſa ratione ſuæ ſpeciei.

Ad quartum dicendum, quod quia fermentum habet aliquid corruptionis, & ex pane corrupto non poteſt confici hoc ſacramentum (vt dictum eſt) ideo magis attenditur circa panem differentia azymi & fermentati, quam circa aquam baptiſmi, differentia calidi & frigidi. Poſſet enim tanta eſſe corruptio fermenti, quod ex eo non poſſet confici ſacramentum. *ar. 3. huius q. ad 4. arg.*

Art. 5. *Vtrum vinum vitis, ſit propria materia huius ſacramenti?* 436

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod non ſit propria materia huius ſacramenti, vinum vitis. Sicut enim aqua eſt materia baptiſmi, ita vinum eſt materia huius ſacramenti. Sed in qualibet aqua poteſt fieri baptiſmus. Ergo in quolibet vino (puta, malorum granatorum, vel mororum, aut huiuſmodi) poteſt confici hoc ſacramentum, præſertim cum in quibuſdam terris vites non creſcant. *4. d. 11. q. 2. [a]. 3. q. 1. & i. c. o. 11. lect. 7. prin.*

¶ 2. Præterea, Acetum eſt quædam ſpecies vini, quod de vite ſumitur, vt Iſidor. † dicit. Sed de aceto non poteſt confici hoc ſacramentum. Ergo videtur, quod vinum vitis non ſit propria materia huius ſacramenti. *Innuitur l. 20 Etymol c. 3. cir. med.*

¶ 3. Præterea, Sicut de vite ſumitur vinum depuratum, ita etiam agreſta & muſtum. Sed de his non videtur poſſe confici hoc ſacramentum: ſecundum

Digitized by Google

** in 6. ſyn. can. 28. & habetur de conſec. d. 2. c. didicimus. † Iul. I. in decr. 7. à med. illius: et eſt decr. 7. inter eius decr. 10. quæ ſunt ab aliis ſeparata.*

illud * quod in ſexta ſynodo legitur, Didicimus quod in quibuſdam eccleſiis ſacerdotes ſacrificio oblationis coniungant vuas: & ſic ſimul vtraque populo diſpenſant. Præcipimus igitur, vt nullus ſacerdos hoc vlterius faciat. Et Iulius Papa † reprehendit quoſdam qui expreſſum vinum in ſacramento dominici calicis offerunt. Ergo videtur, quod vinum vitis non ſit propria materia huius ſacramenti.

SED contra eſt, quod ſicut Dominus ſe comparauit grano frumenti, ita etiam ſe comparauit viti, dicens Ioan. 15. Ego ſum vitis vera. Sed ſolus panis de frumento, eſt materia huius ſacramenti: vt dictum eſt *. Ergo ſolum vinum de vite, eſt propria materia huius ſacramenti.

** ar. 3. huius q.*

** ar. 3. huius qu.*

RESPONDEO dicendum, quod de ſolo vino vitis poteſt confici hoc ſacramentum. Primo quidem propter inſtitutionem Chriſti, qui in vino vitis hoc ſacramentum inſtituit: vt patet ex eo quod ipſe dicit Matth. 26. circa inſtitutionem huius ſacramenti, Non bibam amodo de hoc genimine vitis. Secundo, quia ſicut dictum eſt *, ad materiam ſacramentorum aſſumitur id quod proprie & communiter habet talem ſpeciem. Proprie autem vinum dicitur quod de vite ſumitur: alij vero liquores, vinum dicuntur, ſecundum quamdam ſimilitudinem ad vinum vitis. Tertio, quia vinum vitis magis competit ad effectum huius ſacramenti, qui eſt ſpiritualis lætitia: quia ſcriptum eſt, quod vinum lætificat cor hominis.

Ad primum ergo dicendum, quod illi liquores non dicuntur proprie vinum, ſed ſecundum quamdam ſimilitudinem. Poteſt autem verum vinum ad terras illas deferri, in quibus vites non creſcunt, quantum ſufficit ad hoc ſacramentum.

† li. 8. Met text. 14 tom. 3.

Ad ſecundum dicendum, quod vinum fit acetum per corruptionem: vnde non fit reditus de aceto in vinum, vt dicitur 8. Metaph. † Et ideo ſicut de pane totaliter corrupto non poteſt confici hoc ſacramentum, ita nec de aceto. Poteſt tamen confici de vino aceſcenti, ſicut & de pane, qui eſt in via ad corruptionem: licet peccet conficiens, vt prius dictum eſt *.

** ar. 3. huius q. ad 4. arg.*

** li. 4. c. 3 parum à fin.*

Ad tertium dicendum, quod agreſta eſt in via generationis, & ideo nondum habet ſpeciem vini: & propter hoc de ea non poteſt confici hoc ſacramentum. Muſtum autem iam habet ſpeciem vini; nam eius dulcedo atteſtatur digeſtioni, quæ eſt completio à naturali calore, vt dicitur in 4. Meteor. * & ideo de muſto poteſt confici hoc ſacramentum. Non tamen

debent

debent vuæ integræ huic ſacramento miſceri: quia iam eſſet ibi aliquid præter vinum.

Prohibetur etiam ne muſtum ſtatim expreſſum de vua, in calice offeratur: quia hoc eſt indecens propter impuritatem muſti. Poteſt tamen in neceſsitate fieri. Dicitur enim ab eodem Iulio Papa *, Si neceſſe fuerit, botrus in calice prematur.

** eod. loc in arg. citato, & habetur de conſ. d. 2. c. cum omne crimen, in med. & in concil. 3. Brac. c. 1.*

Art. 6. *Vtrum aqua ſit vino permiſcenda?*

437

4. d. 11. q. 2. ar. 4. q. 1. & 1. Cor. 11. l. 6. c. 5.

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod aqua non ſit vino permiſcenda. Sacrificium enim Chriſti figuratum fuit per oblationem Melchiſedech, qui Geneſ. 14. non legitur obtuliſſe niſi panem & vinum. Ergo videtur, quod in hoc ſacramento non debeat adiungi aqua.

¶ 2. Præterea, Diuerſorum ſacramentorum diuerſæ ſunt materiæ. Sed aqua eſt materia baptiſmi. Ergo non debet aſſumi ad materiam huius ſacramenti.

¶ 3. Præterea, Panis & vinum ſunt materia huius ſacramenti. Sed pani nihil adiungitur. Ergo nec vino debet aliquid adiungi.

SED contra eſt, quod Alex. * Papa ſcribit, In ſacramentorum oblationibus, quæ inter miſſarum ſolemnia domino offeruntur, panis tantum, & vinum aqua permixtum, in ſacrificium offerantur.

Alex. I. in epi. ad omnes orthodox. à med. illius to. 1. conc.

RESPONDEO dicendum, quod vino, quod offertur in hoc ſacramento, debet aqua miſceri. Primo quidem propter inſtitutionem: probabiliter enim creditur, quod Dominus hoc ſacramentum inſtituerit in vino aqua permixto, ſecundum morem illius terræ. Vnde & Prouerb. 9. dicitur, Bibite vinum quod miſcui vobis. Secundo, quia hoc conuenit repræſentationi dominicæ paſsionis. Vnde dicit Alex. Papa *, Non debet in calice Domini, aut vinum ſolum, aut aqua ſola offerri, ſed vtrumque permixtum: quia vtrumque ex latere eius in paſsione ſua profluxiſſe legitur. Tertio, quia hoc conuenit ad ſignificandum effectum huius ſacramenti, qui eſt vnio populi Chriſtiani ad Chriſtum: quia vt Iulius Papa dicit †, videmus in aqua populum intelligi, in vino vero oſtendi ſanguinem Chriſti. Ergo cum in calice vino aqua miſcetur, Chriſto populus adunatur. Quarto, quia hoc competit ad vltimum effectum huius ſacramenti, qui eſt introitus ad vitam æternam, Vnde Ambroſ. dicit in lib. * de ſacramentis, Redundat aqua in calicem, & ſalit in vitam æternam.

Ibid.

† habetur de conſ. d. 2. c. cum omne crimen c. r. med.

** li. 5. c. 1 à me c. 4.*

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut Ambroſ. † dicit ibidem, ſicut ſacrificium Chriſti ſignificatum eſt per oblationem Melchiſedech, ita etiam ſignificatum

† ibidem.

eſt per aquam, quæ in eremo fluxit de petra: ſecundum illud 1. Cor. 10. Bibebant autem de ſpirituali conſequente eos petra.

Ad ſecundum dicendum, quod aqua aſſumitur in baptiſmo ad vſum ablutionis. In hoc autem ſacramento aſſumitur ad vſum refectionis, ſecundum illud Pſal. 22. Super aquam refectionis educauit me.

Ad tertium dicendum, quod panis ex aqua & farina conficitur. Et ideo cum vino aqua miſcetur, neutrum ſine aqua exiſtit.

438 Art. 7. *Vtrum permixtio aquæ, ſit de neceſſitate huius ſacramenti?*

inf. q. 83. a. 6. ad. 4. & 6. & 4. d. 11. q. 2. a. 4. q. 2. & 3. et 1. Cor 11. le. 6. o 5.

** l. 2. ep. ep. 3. inter fi. & me. Innuitur de conſ. d. 2. c. 7.*

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quod permixtio aquæ ſit de neceſsitate huius ſacramenti. Dicit enim Cyprianus* ad Cæcilium, Sic calix Domini non eſt aqua ſola, & vinum ſolum, niſi vtrumque miſceatur, quomodo nec corpus Domini poteſt eſſe farina ſola, niſi vtrumque, ſcilicet farina & aqua, fuerit adunatum. Sed admixtio aquæ ad farinam, eſt de neceſsitate huius ſacramenti. Ergo pari ratione admixtio aquæ ad vinum.

¶ 2. Præterea, In paſsione Domini, cuius hoc ſacramentum eſt memoriale, ſicut de latere eius exiuit ſanguis, ita & aqua. Sed vinum quod eſt ſacramentum ſanguinis, eſt de neceſsitate huius ſacramenti. Ergo pari ratione & aqua.

¶ 3. Præterea, Si aqua non eſſet de neceſsitate huius ſacramenti, non referret quæcumque aqua huic ſacramento apponeretur: & ita poſſet apponi aqua roſacea, vel quæcumque alia huiuſmodi aqua. Quod non habet vſus eccleſiæ. Aqua ergo eſt de neceſsitate huius ſacramenti.

l. 2. ep. ep. 3. inter f. & med.

SED contra eſt, quod Cypria.* dicit, Si aliquis de anteceſſoribus noſtris, vel ignoranter, vel ſimpliciter non obſeruauit, vt ſcilicet aquam vino miſceret in ſacramento, poteſt ſimplicitati eius venia concedi. Quod non eſſet, ſi aqua eſſet de neceſsitate ſacramenti, ſicut eſt vinum vel panis. Non ergo aquæ admixtio eſt de neceſsitate ſacramenti.

art. præ.

RESPONDEO dicendum, quod iudicium de ſigno ſumendum eſt ex eo quod ſignificatur. Appoſitio autem aquæ ad vinum refertur ad ſignificandam participationem huius ſacramenti à fidelibus, quantũ ad hoc, quod per aquam mixtam vino, ſignificatur populus adunatus Chriſto, vt dictum eſt*. Sed & hoc ipſum quod de latere Chriſti pendentis in cruce aqua profluxit, ad idem refertur: quia per aquam ſignificatur ablatio peccatorum, quę fiebat per paſsionem

nem Chriſti. Dictum eſt autem ſupra *, quod hoc ſacramentum perficitur in conſecratione materiæ vſus autem fidelium non eſt de neceſsitate ſacramenti, ſed eſt aliquid conſequens ad ſacramentum. Et ideo conſequens eſt, quod appoſitio aquæ non ſit de neceſſitate ſacramenti. q. 73. a. 1 ad 3.

Ad primum ergo dicendum, quod verbum illud Cypriani, eſt intelligendum ſecundum quod dicitur illud eſſe non poſſe, quod conuenienter eſſe non poteſt. Et ſic ſimilitudo illa attenditur quantum ad id quod debet fieri, non autem quantum ad neceſsitatem: nam aqua eſt de eſſentia panis, non autem de eſſentia vini.

Ad ſecundum dicendum, quod effuſio ſanguinis directe pertinebat ad ipſam Chriſti paſsionem: eſt enim naturale corpori humano vulnerato, quod ex eo profluat ſanguis. Sed effuſio aquæ non fuit de neceſsitate paſsionis: ſed ad demonſtrandum effectum paſsionis, qui eſt ablutio à peccatis, & refrigerium contra ardorem concupiſcentiæ. Et ideo aqua non ſeorſum offertur à vino in ſacramento, ſicut vinum offertur ſeorſum à pane. Sed aqua offertur vino permixta: vt oſtendatur quod vinum per ſe pertinet ad hoc ſacramentum, tamquam de eius neceſsitate exiſtens aqua autem ſecundum quod adiungitur vino.

Ad tertium dicendum, quod quia admixtio aquæ ad vinum non eſt de neceſsitate ſacramenti, non refert quantum ad ſacramenti neceſsitatem, quæcumque aqua miſceatur vino, ſiue naturalis, ſiue artificialis, vt roſacea. Quamuis quantum ad conuenientiam ſacramenti, peccet qui aliam aquam miſcet, niſi naturalem & veram: quia de latere Chriſti pendentis in cruce aqua vera profluxit, non humor phlegmaticus, vt quidam dixerunt, ad oſtendendum, quod corpus Chriſti erat vere compoſitum ex quatuor elementis: ſicut per ſanguinem fluentem oſtendebatur, quod erat compoſitum ex quatuor humoribus, vt Innocentius Tertius dicit in quadam decretali *. Quia vero admixtio aquæ ad farinam, eſt de neceſsitate huius ſacramenti, vtpote conſtituens ſubſtantiam panis, ſi farinæ admiſceretur aqua roſacea, vel quicumque alius liquor, quam vera aqua: non poſſet ex eo confici ſacramentum, quia non eſſet verus panis. In decre. li. 3. ti. 41 c. 8.

Art. 8. *Vtrum aqua debeat in magna quantitate apponi?* 439 4. diſ. 11. q. 2. a. 4. q. 4. et. 1.

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quod oporteat aquam in magna quantitate apponi. Sicut enim co. 11. c 6. col. 5.

enim ſanguis de latere Chriſti ſenſibiliter fluxit, ita & aqua. Vnde dicitur Ioann. 19. Qui vidit, teſtimonium perhibuit. Sed aqua non poſſet ſenſibiliter eſſe in hoc ſacramento, niſi in magna quantitate poneretur. Ergo videtur, quod aqua debeat apponi in magna quantitate.

¶ 2. Præterea, Parua aqua multo vino admixta corrumpitur. Quod autem corruptum eſt, iam non eſt. Ergo idem eſt apponere parum de aqua in hoc ſacramento, & nihil apponere. Sed non licet nihil apponere. Ergo non licet parum apponere.

¶ 3. Præterea, Si ſufficeret parum apponere, per conſequens eſſet ſufficiens, quod gutta aquæ in totum dolium proiiceretur. Sed hoc videtur ridiculum. Ergo non ſufficit, quod parua quantitas apponatur.

in dec. l. 3. tit. 41. c. Perniciosus.

SED contra eſt, quod extra de celebratione miſſarum dicitur *, Pernicioſus in tuis partibus inoleuit abuſus, videlicet quod in maiori quantitate de aqua in ſacrificio ponitur, quam de vino: cum ſecundum rationabilem conſuetudinem Eccleſiæ generalis, plus in ipſo ſit de vino quam de aqua ponendum.

de celeb. miſ. c. cũ Marth. parag. Quæſiuiſti.

† in li. de his quod myſteriũ initiantur c. 9. à me. t. 4. et habetur de conſ. d. 2. c. 40.

** Iul. l. ſcribendo epiſ. per Aegyptũ & habetur de cõſ. d. 2. c. cũ omne crimen.*

RESPONDEO dicendum, quod circa aquam adiunctam vino, ſicut Innocentius Tertius * dicit in quadam Decret. triplex eſt opinio. Quidam enim dicunt, quod aqua adiuncta vino per ſe manet, vino conuerſo in ſanguinem. Sed hæc opinio ſtare non poteſt: quia in ſacramento altaris poſt conſecrationem nihil eſt niſi corpus & ſanguis Chriſti (ſicut enim Ambr. † dicit in li. de Officiis, ante benedictionem alia ſpecies nominatur: poſt benedictionem corpus Chriſti ſignificatur:) alioquin non totum adoraretur veneratione latriæ. Et ideo alij dixerunt, quod ſicut vinum conuertitur in ſanguinem, ita aqua conuertitur in aquam, quæ de latere Chriſti fluxit. Sed nec hoc rationabiliter dici poteſt: quia ſecundum hoc, aqua ſeorſum conſecraretur à vino, ſicut vinum à pane. Et ideo ſicut ipſe dicit, aliorum opinio probabilior eſt, qui dicunt aquam conuerti in vinum, & vinum in ſanguinem. Hoc autem fieri non poſſet, niſi adeo modicum apponeretur de aqua, quod conuerteretur in vinum. Et ideo ſemper tutius eſt parum de aqua apponere, & præcipue ſi vinum ſit debile: quia ſi tanta fieret appoſitio aquæ, vt ſolueretur ſpecies vini, non poſſet perfici ſacramentum. Vnde Iulius Papa * reprehendit quoſdam, qui pannum lineum muſto intinctum, per totum annum ſeruant, & in

in tempore ſacrificij, aqua partem eius lauant, & ſic offerunt.

Ad primum ergo dicendum, quod ſufficit ad ſacramenti huius ſignificationem, quod ſentiatur aqua, cum apponitur vino: non autem oportet, quod ſit ſenſibilis poſt mixtionem.

Ad ſecundum dicendum, quod ſi aqua omnino non apponeretur, totaliter excluderetur ſignificatio. Sed cum aqua in vinum conuertitur, ſignificatur quod populus Chriſto incorporatur.

Ad tertium dicendum, quod ſi aqua apponeretur dolio, non ſufficeret ad ſignificationem huius ſacramenti. Sed oportet aquam vino apponi circa ipſam celebrationem ſacramenti.

QVAESTIO LXXV.

De conuerſione panis & vini in corpus & ſanguinem Chriſti, in octo articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de conuerſione panis, & vini in corpus & ſanguinem Chriſti.

ET CIRCA hoc quæruntur octo.

¶ Primo, vtrum in hoc ſacramento ſit corpus Chriſti ſecundum veritatem, an ſolum ſecundum figuram, vel ſicut in ſigno?

¶ Secundo, vtrum in hoc ſacramento remaneat ſubſtantia panis, & vini poſt conſecrationem?

¶ Tertio, vtrum ſubſtantia panis vel vini poſt conſecrationem huius ſacramenti annihiletur, aut in priſtinam materiam reſoluatur?

¶ Quarto, vtrum panis poſſit conuerti in corpus Chriſti?

¶ Quinto, vtrum in hoc ſacramento poſt conuerſionem remaneant accidentia panis & vini?

¶ Sexto, vtrum facta conſecratione, remaneat in hoc ſacramento forma ſubſtantialis panis?

¶ Septimo, vtrum iſta conuerſio fiat in inſtanti? 440

¶ Octauo, vtrum hæc ſit falſa, Ex pane fit corpus Chriſti? *Su. q. 65. a.3. cor.*

Art. 1. *Vtrum in hoc ſacramento ſit corpus Chriſti ſecundum veritatem?* *pr. & inf. q.76. per*

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod in hoc ſacramento, non ſit corpus Chriſti ſecundum veritatem, ſed ſolum ſecundum figuram, vel ſicut in ſigno. Dicitur enim Io.6. quod cum Dominus dixiſſet, Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, &c. multi ex diſcipulis eius audientes, dixerunt, Durus eſt hic ſermo: quibus ipſe dixit, Spiritus eſt qui viuificat, caro non prodeſt quic- *tot. & 4. diſ.10. a. 1. et d. 11. prin. et 4. cont. c 61 & 1. Cor. 11 lec.5. col.2. & 4*

nō procul à me. expoſit. t. 8.

quam: quaſi diceret, ſecundum expoſitionem Aug.* ſuper Pſal. 98. Spiritualiter intelligite quod locutus ſum: non hoc corpus quod videtis, manducaturi eſtis, & bibituri illum ſanguinem, quem fuſuri ſunt qui me crucifigent: ſacramentum autem quod vobis commendaui, ſpiritualiter intellectum viuificabit vos: caro autem non prodeſt quicquam.

¶ 2. Præterea, Dominus dicit Matt. vlt. Ecce ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſæculi. Quod exponens Aug.* dicit, Donec ſæculum finiatur, ſurſum eſt Dominus. Sed tamen & hic nobiſcum eſt veritas Domini: corpus enim in quo reſurrexit, in vno loco oportet eſſe, veritas autem eius vbique diffuſa eſt. Non ergo ſecundum veritatem eſt corpus Chriſti in hoc ſacramento, ſed ſolum ſicut in ſigno.

Refertur hoc de cō. ſec. diſ. 2. c. 45.

¶ 3. Præterea, Nullum corpus poteſt eſſe ſimul in pluribus locis: cum nec Angelo hoc conueniat, tali enim ratione poſſet eſſe vbique. Sed corpus Chriſti eſt verum corpus, & eſt in cœlo. Ergo videtur, quod non ſit ſecundum veritatem in ſacramento altaris, ſed ſolum ſicut in ſigno.

¶ 4. Præterea, Sacramenta Eccleſiæ ad vtilitatem fidelium ordinantur. Sed ſecundum Greg.* in quadam hom. regulus reprehenditur quod quærebat corporalem Chriſti præſentiam: Apoſtoli etiam impediebantur recipere Spiritum ſanctum, propter hoc quod affecti erant ad eius præſentiam corporalem: vt Aug.† dicit ſuper illud Io. 16. Si non abiero, paracletus non veniet ad vos. Non ergo Chriſtus ſecundum præſentiam corporalem eſt in ſacramento altaris.

de regulo id. habet Greg. ho. 28. in Euang.

† tra. 94. in Ioan. à me. 9.

SED contra eſt, quod Hilar.* dicit in 8. de Trin. de veritate carnis & ſanguinis Chriſti, non eſt relictus ambigendi locus: nunc enim & ipſius Domini profeſſione & fide noſtra caro eius vere eſt cibus, & ſanguis eius vere eſt potus. Et Ambroſ.* dicit 6. de ſacramentis, Sicut verus Dei Filius eſt Dominus Ieſus Chriſtus, ita vera Chriſti caro eſt, quam accipimus, & verus ſanguis eſt eius potus.

** inter princ. & med. lib.*

cap. 1. in prin. t. 4.

RESPONDEO dicendum, quod verum corpus Chriſti & ſanguinem eſſe in hoc ſacramento, neque ſenſu neque intellectu deprehendi poteſt; ſed ſola fide, quæ auctoritati diuinæ innititur. Vnde ſuper illud Luc. 22. Hoc eſt corpus meum, quod pro vobis tradetur, dicit Cyrillus, Non dubites an hoc verum ſit, ſed potius ſuſcipe verba Saluatoris in fide: cum enim ſit veritas, non mentitur. Hoc autem conueniens eſt. Primo quidem perfectioni nouæ legis. Sacrificia enim veteris

Digitized by Google

teris legis illud verum ſacrificium paſsionis Chriſti continebant ſolum in figura: ſecundum illud Hebr. 10. Vmbram habens lex futurorum bonorum, non ipſam rerum imaginem. Et ideo oportuit, vt aliquid plus haberet ſacrificium nouæ legis à Chriſto inſtitutum: vt ſcilicet contineret ipſum Chriſtum paſſum, non ſolum in ſignificatione, vel figura, ſed etiam in rei veritate. Et ideo hoc ſacramentum, quod ipſum Chriſtum realiter continet (vt Dionyſ. dicit 3. cap. eccleſ. hier.) eſt perfectiuum omnium aliorum ſacramentorum, in quibus virtus Chriſti participatur. Secundo hoc competit charitati Chriſti, ex qua pro ſalute noſtra, corpus verum noſtræ naturæ aſſumpſit. Et quia maxime proprium amicitiæ eſt conuiuere amicis (vt Philoſophus dicit 9. Eth.) ſui præſentiam corporalem nobis repromittit in præmium, dicens Matth. 24. Vbi fuerit corpus, illuc congregabuntur & aquilæ. Interim tamen nec ſua præſentia corporali nos in hac peregrinatione deſtituit, ſed per veritatem corporis & ſanguinis ſui, nos ſibi coniungit in hoc ſacramento. Vnde ipſe dicit Ioan. 6. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo. Vnde hoc ſacramentum eſt maxime charitatis ſignum, & noſtræ ſpei ſubleuamentum, ex tam familiari coniunctione Chriſti ad nos. Tertio, hoc competit perfectioni fidei, quæ ſicut eſt de diuinitate Chriſti, ita eſt de eius humanitate: ſecundum illud Io 14. Creditis in Deum, & in me credite. Et quia fides eſt inuiſibilium, ſicut diuinitatem ſuam nobis exhibet Chriſtus inuiſibiliter: ita & in hoc ſacramento carnem ſuam nobis exhibet inuiſibili modo. Quæ quidam non attendentes, poſuerunt corpus & ſanguinem Chriſti non eſſe in hoc ſacramento, niſi ſicut in ſigno: quod eſt tanquam hæreticum abiiciendum, vtpote verbis Chriſti contrarium. Vnde & Berengarius*, qui primus huius erroris auctor fuerat, poſtea coactus eſt ſuum errorem reuocare, & veritatem fidei confiteri.

c. 4. et li. 8. c. 5. t. 5.

** habetur de conſe. di. 2. cap. Ego Berengarius. præcipue citatus in fi. cor.*

Ad primum ergo dicendum, quod ex hac auctoritate prædicti hæretici * occaſionem errandi ſumpſerunt, male verba Aug. intelligentes. Cum enim Aug. † dicit, Non hoc corpus quod videris, manducaturi eſtis: non intendit excludere veritatem corporis Chriſti*: ſed quod non erat manducandum in hac ſpecie, in qua ab eis videbatur. Per hoc autem quod ſubdit, ſacramentū quod vobis commendaui ſpiritualiter intellectum, viuificabit vos: non intendit quod corpus Chriſti ſit in hoc ſacramento ſolum ſecundum myſticam.

† in expoſit. Pſal. 98. to. 8.

** vt patet ex verbis præcedentibus locū citat*

ſticam ſignificationem : ſed ſpiritualiter dici, id eſt, inuiſibiliter, & per virtutem Spiritus ſancti. Vnde ſuper Ioan. † exponens id quod dicitur, Caro non prodeſt quicquam dicit, Sed quomodo illi intellexerunt carnem quippe ſic intellexerunt manducandam, quomodo in cadauere dilaniatur, aut in macello venditur, non quomodo ſpiritu vegetatur : accedat ſpiritus ad carnem, & prodeſt plurimum. Nam ſi caro nihil prodeſſet, verbum caro non fieret, vt habitaret in nobis.

tra. 27. in euang Io. inter pr. & me. allius, t. 9

Ad ſecundum dicendum, quod verbum illud Aug.† & omnia ſimilia ſunt intelligenda de corpore Chriſti, ſecundum quod videtur in propria ſpecie (ſecundum quod etiam ipſe Dominus dicit Matth. 26. Me autem non ſemper habebitis.) Inuiſibiliter tamen ſub ſpeciebus huius ſacramenti eſt, vbicumque hoc ſacramentum perficitur.

† citatum in arg. 2.

Ad tertium dicendum, quod corpus Chriſti non eſt eo modo in hoc ſacramento, ſicut corpus in loco, quod ſuis dimenſionibus loco commenſuratur : ſed quodam ſpeciali*modo, qui eſt proprius huic ſacramento. Vnde dicimus, quod corpus Chriſti eſt in diuerſis altaribus non ſicut in diuerſis locis, ſed ſicut in ſacramento. Per quod non intelligimus, quod Chriſtus ſit ibi ſolum ſicut in ſigno, licet ſacramentum ſit in genere ſigni : ſed intelligimus corpus Chriſti hic eſſe (ſicut dictum eſt †) ſecundum modum proprium huic ſacramento.

**al ſpirituali. † in co. a. *tr. 27 in Io. parum ante me. tom. 9.*

441

Ad quartum dicendum, quod ratio illa procedit de præſentia corporis Chriſti, prout eſt præſens per modum corporis, id eſt, prout eſt in ſua ſpecie viſibili : non autem prout eſt ſpiritualiter, id eſt, inuiſibili modo, & virtute ſpiritus. Vnde Auguſt. * dicit ſuper Io. Si intellexiſti ſpiritualiter verba Chriſti de carne ſua, ſpiritus & vita tibi ſunt; ſi intellexiſti carnaliter etiam ſpiritus & vita ſunt: ſed tibi non ſunt.

Inf. ar. 6. co. & q. 77. art. 1. & 5. et 4. d. 11 q. 1. ar. 1. q. 1. & d. 11. q. 1. ar 1. q. 3. cont. c. 63. pri. & quo. 7. art. 9. & quo. 9. 2. 5 ad 3. et 1. cor. 11 le. 4. co. 6. & eſt. 5. co. 5.

Art 2. *Vtrum in hoc ſacramento remaneat ſubſtantia panis & vini poſt conſecrationem?*

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod in hoc ſacramento remaneat ſubſtantia panis & vini poſt conſecrationem. Dicit enim Damaſ. in 4. lib. Quia conſuetudo eſt hominibus comedere panem, & vinum bibere, coniugauit eis Deus diuinitatem, & fecit ea corpus & ſanguinem ſuum : & ita panis communicationis non panis ſimplex eſt, ſed vnitus diuinitati. Sed coniugatio eſt rerum actu exiſtentium. Ergo panis & vinum ſimul ſunt in hoc ſacramento cum corpore & ſanguine Chriſti.

**lib. 4. c. 14. in me.*

¶ 2. Præ

¶ 2. Præterea, Inter Eccleſiæ ſacramenta debet eſſe conformitas. Sed in aliis ſacramentis, ſubſtantia materiæ manet, ſicut in baptiſmo ſubſtantia aquæ, & in confirmatione ſubſtantia chriſmatis Ergo & in hoc ſacramento ſubſtantia panis & vini manet.

¶ 3. Præterea, Panis & vinum aſſumuntur in hoc ſacramento, in quantum ſignificant eccleſiaſticam vnitatem: prout vnus panis fit ex multis granis, & vnum vinum ex multis racemis: vt Auguſt. * dicit in lib. de Symbolo. Sed hoc pertinet ad ipſam ſubſtantiam panis & vini. Ergo ſubſtantia panis & vini remanet in hoc ſacramento.

tract. 26. in Io. inter med. & ſ. 10. 9.

SED contra eſt, quod Ambr. † dicit in lib. de ſacramentis, licet figura panis & vini videatur: tamen nihil aliud quam caro Chriſti & ſanguis poſt conſecrationem credenda ſunt.

† colligitur ex l. 4 c. 4. et l. 6 c. 1. to. 4. refertur de conſe. d. 2. cap. Omnia.

RESPONDEO dicendum, quod quidam poſuerunt poſt conſecrationem, ſubſtantiam panis & vini in hoc ſacramento remanere. Sed hæc poſitio ſtare nõ poteſt. Primo quidem: quia per hanc poſitionem tollitur veritas huius ſacramenti, ad quam pertinet, vt verum corpus Chriſti in hoc ſacramento exiſtat: quod quidem ibi non eſt ante conſecrationem. Non autem aliquid poteſt eſſe alicubi vbi prius non erat, niſi vel per loci mutationem, vel per alterius conuerſionem in ipſum: ſicut in domo aliqua de nouo incipit eſſe ignis, aut quia illuc defertur, aut ibi generatur. Manifeſtum eſt autem, quod corpus Chriſti non incipit eſſe in hoc ſacramento per motum localem. Primo quidẽ, quia ſequeretur quod deſineret eſſe in cœlo: non enim quod localiter mouetur, peruenit de nouo ad aliquem locum, niſi deſerat priorem. Secundo, quia omne corpus localiter motum, pertranſit omnia media: quod hic dici non poteſt. Tertio, quia impoſsibile eſt quod vnus motus eiuſdem corporis localiter moti terminetur ſimul ad diuerſa loca: cum tamen in pluribus locis corpus Chriſti ſub hoc ſacramento ſimul eſſe incipiat: & ideo relinquitur, quod non poſsit aliter corpus Chriſti incipere eſſe de nouo in hoc ſacramento, niſi per conuerſionem ſubſtãtiæ panis in ipſum. Quod autem conuertitur in aliquid, facta conuerſione non manet. Vnde relinquitur, quod ſalua veritate huius ſacramenti, ſubſtantia panis poſt conſecrationem remanere non poſsit. Secundo, quia hæc poſitio contrariatur formę huius ſacramenti, in qua dicitur. Hoc eſt corpus meum: quod non eſſet verum, ſi ſubſtantia panis ibi remaneret: nunquam enim ſubſtantia panis eſt corpus Chriſti: ſed potius eſſet dicendũ, hic eſt corpus meum.

Ter

Tertio, quia contrariatur venerationi huius ſacramenti, ſi aliqua ſubſtantia creata eſſet ibi, quæ non poſſet adoratione latriæ adorari. Quarto, quia contrariatur ritui Eccleſiæ, ſecundum quem poſt corporalem cibum non licet ſumere corpus Chriſti: cum tamen poſt vnam hoſtiam conſecratam liceat ſumere aliam. Vnde hęc poſitio vitanda eſt tanquam hęretica.

Ad primum ergo dicendum, quod Deus coniugauit diuinitatem ſuam, id eſt, diuinam virtutem, pani & vino, non vt remaneant in hoc ſacramento, ſed vt faciat inde corpus & ſanguinem ſuum.

Ad ſecundum dicendum, quod in aliis Sacramentis non eſt ipſe Chriſtus realiter, ſicut in hoc ſacramento. Et ideo in aliis ſacramentis manet ſubſtantia materiæ, non autem in iſto.

Ad tertium dicendum, quod ſpecies quæ remanent in hoc ſacramento, (vt infra dicetur *, ſufficiunt ad ſignificationem huius ſacramenti; nam per accidentia cognoſcitur ratio ſubſtantiæ.

q.77.a.3. & 4.

442 Art. 3. *Vtrum ſubſtantia panis vel vini poſt conſecrationem huius ſacramenti annihiletur?*

4.d.11.q. 1.a.2.& 4.cont.c. 63. & quo.5.a. 11.et quo. 9.a.5.ad 3.& 1. Cor.11.le. 5.col.5. tar.præc.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod ſubſtantia panis, poſt conſecrationem huius ſacramenti, annihiletur, aut in priſtinam materiam reſoluatur. Quod enim eſt aliquid corporale, oportet alicubi eſſe. Sed ſubſtantia panis, quæ eſt quiddam corporale, non manet in hoc ſacramento (vt dictum eſt †) nec etiam eſt dare aliquem locum vbi ſit. Ergo non eſt aliquid poſt conſecrationem. Igitur aut eſt annihilata, aut in præiacentem materiam reſoluta.

¶ 2. Præterea, Illud quod eſt terminus à quo, in qualibet mutatione non remanet, niſi forte in potentia materiæ: ſicut quum ex aëre fit ignis, forma aeris non manet niſi in potentia materiæ: & ſimiliter quando ex albo fit nigrum. Sed in hoc ſacramento ſubſtantia panis aut vini ſe habet ſicut terminus à quo, corpus autem vel ſanguis Chriſti ſicut terminus ad quem. Dicit enim * Ambr. in lib. de Officiis, Ante benedictionem alia ſpecies nominatur: poſt benedictionem corpus Chriſti ſignificatur. Ergo facta conſecratione, ſubſtantia panis vel vini non manet, niſi forte reſoluta in ſuam materiam.

*in lib.de his qui myſteriis initiantur, c.9.a med. t.4. refertur de Conſe. d.2.cap Ante.

¶ 3. Præterea, Oportet alterum contradictoriorum eſſe verum. Sed hæc eſt falſa, Facta conſecratione, ſubſtantia panis vel vini eſt aliquid. Ergo hæc eſt vera, Subſtantia panis vel vini eſt nihil.

l.83.qq. q.21. in mc.10.4.

SED contra eſt, quod Auguſt. * dicit in lib. 83. quæſt. Deus non eſt cauſa tendendi in non eſſe. Sed

hoc

hoc ſacramentum diuina virtute perficitur. Ergo in hoc ſacramento non annihilatur ſubſtantia panis aut vini.

RESPONDEO dicendum, quod quia ſubſtantia panis vel vini non manet in hoc ſacramento, quidam impoſsibile reputantes, quod ſubſtantia panis vel vini in corpus vel ſanguinem Chriſti conuertatur, poſuerunt quod per conſecrationem ſubſtantia panis vel vini, vel reſoluitur in præiacentem materiam, vel quod annihiletur. Præiacens autem materia, in quam corpora mixta reſolui poſſunt, ſunt quatuor elementa. Non enim poteſt reſolutio fieri in materiam primam, ita quod ſine forma exiſtat: quia materia ſine forma eſſe non poteſt. Cum autem poſt conſecrationem, nihil ſub ſpeciebus ſacramenti remaneat niſi corpus & ſanguis Chriſti: oportebit dicere, quod elementa, in quæ reſoluta eſt ſubſtantia panis vel vini, inde diſcedant per motum localem: quod ſenſu perciperetur.

Similiter etiam ſubſtantia panis vel vini manet vſque ad vltimum inſtans conſecrationis. In vltimo autem inſtanti conſecrationis iam eſt ibi ſubſtantia corporis vel ſanguinis Chriſti: ſicut in vltimo inſtanti generationis, iam ineſt forma. Vnde non erit dare aliquod inſtans, in quo ſit ibi præiacens materia. Non enim poteſt dici, quod paulatim ſubſtantia panis vel vini reſoluatur in præiacentem materiam, vel ſucceſſiue egrediatur de loco ſpecierum: quia ſi hoc inciperet fieri in vltimo inſtanti ſuæ conſecrationis, ſimul ſub aliqua parte hoſtiæ eſſet corpus Chriſti cum ſubſtantia panis quod eſt contra prædicta *. Si vero hoc incipiat fieri ante conſecrationem, erit dare aliquod tempus, in quo ſub aliqua parte hoſtiæ neque erit ſubſtantia panis, neque erit corpus Chriſti: quod eſt inconueniens, & hoc ipſimet perpendiſſe videntur. Vnde poſuerunt aliud ſub diſiunctione, ſcilicet quod vel annihiletur, vel in præiacentem materiam reſoluatur. Sed nec hoc poteſt eſſe: quia non eſt dare aliquem modum, quo corpus Chriſti verum eſſe incipiat in hoc ſacramento, niſi per conuerſionem ſubſtantiæ panis in ipſum: quæ quidem conuerſio tollitur, poſita vel annihilatione ſubſtantiæ panis, vel reſolutione in præiacentem materiam. Similiter etiam non eſt dare, vnde talis reſolutio, vel annihilatio in hoc ſacramento cauſetur, cum effectus ſacramenti ſignificetur per formam: neutrum autem horum ſignificatur per hæc verba formæ, Hoc eſt corpus meum. Vnde patet prædictam poſitionem eſſe falſam.

in iſto ar. et prae.

Ad primum ergo dicendum, quod ſubſtantia panis

nis vel vini facta conſecratione, neque ſub ſpeciebus ſacramenti manet, neque alibi. Non tamen ſequitur, quod annihiletur: conuertitur enim in corpus Chriſti. Sicut non ſequitur. Si aer ex quo generatus eſt ignis, non ſit ibi vel alibi, quod ſit annihilatus.

Ad ſecundum dicendum, quod forma, quæ eſt terminus à quo, non conuertitur in aliam formam, ſed vna forma ſuccedit alteri in ſubiecto; & ideo prima forma non remanet niſi in potentia materiæ. Sed hic ſubſtantia panis conuertitur in corpus Chriſti, vt ſupra dictum eſt * Vnde ratio non ſequitur.

*in co. ar. et in pra.

Ad tertium dicendum, quod licet poſt conſecrationem hæc ſit falſa, Subſtantia panis eſt aliquid: id tamen in quod ſubſtantia panis eſt conuerſa, eſt aliquid. Et ideo ſubſtantia panis non eſt annihilata.

443 Art. 4 *Vtrum panis poſsit conuerti in corpus Chriſti?*

inf. ar. 6. co. & a. 8. cor. & ad 3. & 4. d. 11. q. 1. ar. 1. q. 2. ad 1. & q. 3. ad 3. & a. 3. q. 1. per tot. & 4. cont. c. 63 & quol. 5. a. 11. & opuſ. 2. c. 8. & 1. Co. 11. le. 4. co. 6. et le. 5 co. 3

† l. 3. tex. 6. to. 2.

** in ca. de ſubſt. t. 1.*

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod panis non poſsit conuerti in corpus Chriſti. Conuerſio enim quædam mutatio eſt. Sed in omni mutatione oportet eſſe aliquod ſubiectum quod prius eſt in potentia, & poſtea eſt in actu: vt enim dicitur 3. † Phyſ. Motus eſt actus exiſtentis in potentia. Non eſt autem dare aliquod ſubiectum ſubſtantiæ panis, & corporis Chriſti quia de ratione ſubſtantiæ eſt, quod ſit non in ſubiecto: vt dicitur in prædicamentis *. Non ergo poteſt eſſe quod tota ſubſtantia panis conuertatur in corpus Chriſti.

¶ 2. Præterea, Forma illius, in quod aliquid conuertitur, de nouo incipit eſſe in materia eius, quod in ipſum conuertitur: ſicut cum aër conuertitur in ignem prius non exiſtentem, forma ignis incipit de nouo eſſe in materia aëris: & ſimiliter cum cibus conuertitur in hominem prius non exiſtentem, forma hominis incipit eſſe de nouo in materia cibi. Si ergo panis conuertitur in corpus Chriſti, neceſſe eſt quod forma corporis Chriſti, de nouo incipiat eſſe in materia panis; quod eſt falſum. Non ergo panis conuertitur in ſubſtantiam corporis Chriſti.

¶ 3. Præterea, Ea quæ ſunt ſecundum ſe diuerſa, nunquam vnum eorum fit alterum: ſicut albedo nunquam fit nigredo, ſed ſubiectum albedinis fit ſubiectum nigredinis: vt dicitur in primo † Phyſicorum. Sed ſicut duæ formæ contrariæ ſunt ſecundum ſe diuerſæ (vtpote principia formalis differentiæ exiſtentes) ita duæ materiæ ſignatæ ſunt ſecundum ſe diuerſæ, vtpote exiſtentes principia materialis diſtinctionis. Ergo non poteſt eſſe, quod hæc materia panis fiat hæc materia, qua indiuiduatur corpus Chriſti,

† l. 1 tex. 42. & ſeq. tom. 2.

Digitized by Google

ſti. Et ita non poteſt eſſe, quod ſubſtantia huius panis conuertatur in ſubſtantiam corporis Chriſti.

SED contra eſt, quod Euſeb.* Emiſſ. dicit, Nouum tibi & impoſsibile eſſe non debet, quod in Chriſti ſubſtantiam terrena, & mortalia conuertuntur.

** ex hom. 10. refertur de cõ. d. 2 c. 35. quia corpus aſſumptum*

RESPONDEO dicendum, quod ſicut ſupra dictum eſt †, cum in hoc ſacramento ſit verum corpus Chriſti, nec incipiat ibi eſſe de nouo per motum localem: cum etiam nec corpus Chriſti ſit ibi ſicut in loco, (vt ex dictis patet *) neceſſe eſt dicere quod incipiat ibi eſſe per conuerſionem ſubſtantiæ panis in ipſum. Hæc tamen conuerſio non eſt ſimilis conuerſionibus naturalibus, ſed eſt omnino ſupernaturalis, ſola Dei virtute effecta. Vnde Ambroſius † dicit in lib. de Sacramentis, Liquet quod præter naturæ ordinem Virgo generauit; & hoc, quod conficimus, corpus ex Virgine eſt. Quid ergo quæris naturæ ordinem in Chriſti corpore, cum præter naturam ſit ipſe Dominus Ieſus partus ex Virgine Et ſuper illud Ioannis 6. Verba quæ ego locutus ſum vobis (ſcilicet de hoc ſacramento) ſpiritus & vita ſunt, dicit * Chryſoſt. id eſt ſpiritualia ſunt, nihil habentia carnale, neque conſequentiam naturalem, ſed eruta ſunt ab omni tali neceſſitate, quæ in terra, & à legibus quæ hic poſitæ ſunt. Manifeſtum eſt enim quod omne agens agit in quantum eſt actu. Quolibet autem agens creatum eſt determinatum in ſuo actu, cum ſit determinati generis, & ſpeciei; & ideo cuiuſlibet agentis creati actio fertur ſuper ali[illegible]em determinatum actum: determinatio autem cu[illegible]bet rei in eſſe actuali, eſt per eius formam. Vnde nullum agens naturale ſeu creatum poteſt agere niſi ad immutationem formæ, & propter hoc omnis conuerſio, quæ fit ſecundum leges naturæ, eſt formalis. Sed Deus eſt actus infinitus (vt in prima parte habitum eſt *) vnde eius actio ſe extendit ad totam naturam entis. Non igitur ſolum poteſt perficere conuerſionem formalem, vt ſcilicet diuerſæ formæ ſibi in eodem ſubiecto ſuccedant: ſed conuerſionem totius entis, vt ſcilicet tota ſubſtantia huius conuertatur in totam ſubſtantiam illius. Et hoc agitur diuina virtute in hoc ſacramento: nam tota ſubſtantia panis conuertitur in totam ſubſtantiam corporis Chriſti, & tota ſubſtantia vini in totam ſubſtantiam ſanguinis Chriſti. Vnde hæc conuerſio non eſt formalis, ſed ſubſtantialis: nec continetur inter ſpecies motus naturalis, ſed proprio nomine poteſt dici tranſubſtantiatio,

*in me. † ar. 1. huius q. * a. 2. huius q. † in lib. de his qui myſteriis initiantur, c. 9. parum a me. t. 4. * ho. 46. in Io. non multum ante me. tom. 3.*

q. 7. a. 1. & q. 25. ar. 2.

Ad primum ergo dicendum, quod obiectio procedit

dit de mutatione formali: quia formæ proprium eſt in materia vel ſubiecto eſſe. Non autem habet locum in conuerſione totius ſubſtantiæ. Vnde cum hæc conuerſio ſubſtantialis importet quendam ordinem ſubſtantiarum, quarum vna conuertitur in alteram, eſt ſicut in ſubiecto in vtraque ſubſtantia, ſicut ordo & numerus.

Ad ſecundum dicendum, quod illa obiectio procedit de conuerſione formali ſeu mutatione: quia oportet, ſicut dictum eſt *, formam eſſe in materia vel ſubiecto. Non autem habet locum in conuerſione totius ſubſtantiæ, cuius non eſt accipere aliquod ſubiectum.

in co. et ar. 3.

Ad tertium dicendum, quod virtute agentis finiti non poteſt forma in formam mutari; nec materia in materiam: ſed virtute agentis infiniti (quod habet actionem in totum ens) poteſt talis conuerſio fieri. Quia vtrique formæ & vtrique materiæ eſt communis natura entis, & id quod eſt entitatis in vna, poteſt actor entis conuertere in id quod eſt entitatis in altera, ſublato eo, per quod ab illa diſtinguebatur.

444 Artic. 5. *Vtrum in hoc ſacramento remaneant accidentia panis & vini poſt conuerſionem?*

ſup. a. 2. ad 3. et inf. q. 76. a. 1 ad 3. et 4. d. 11 q. 1. a. 1. q. 2. et d. 12. q. 1 a. 1. q. 2. et 1. Cor. 11. c. 5. co. 2. et fi. et co. 6.

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod in hoc ſacramento non remaneant accidentia panis, & vini. Remoto enim priori, remouetur & poſterius. Sed ſubſtantia eſt naturaliter prior accidente, vt probatur ſeptimo * Metaphyſicorum. Cum igitur facta conſecratione, non remaneat ſubſtantia panis in hoc ſacramento, videtur quod non poſsint remanere accidentia eius.

** l. 7. tex. 4. co. 3.*

¶ 2. Præterea, In ſacramento veritatis non debet eſſe aliqua deceptio. Sed per accidentia iudicamus de ſubſtantia. Videtur ergo quod decipiatur humanum iudicium, ſi remanentibus accidentibus, ſubſtantia panis non remaneat. Non ergo hoc eſt conueniens huic ſacramento.

¶ 3. Præterea, Quamuis fides noſtra non ſit ſubiecta rationi, non tamen eſt contra rationem, ſed ſupra ipſam: vt in principio huius operis dictum eſt †. Sed ratio noſtra habet ortum à ſenſu; ergo fides noſtra non debet eſſe contra ſenſum. Eſt autem contra ſenſum, dum ſenſus iudicat eſſe panem, & fides credit eſſe ſubſtantiam corporis Chriſti. Non ergo hoc eſt conueniens huic ſacramento, quod accidentia panis ſubiecta ſenſibus maneant, & ſubſtantia panis non maneat.

† 2. 2. q. 10. a. 1. ad 1.

¶ 4. Præterea, Illud quod manet conuerſione facta,

cta, videtur eſſe ſubiectum mutationis. Si ergo accidentia panis manent conuerſione facta, videtur quod ipſa accidentia ſint conuerſionis ſubiectum. Quod eſt impoſsibile: nam accidentis non eſt accidens. Non ergo in hoc ſacramento debent remanere accidentia panis & vini.

SED contra eſt, quod Auguſtinus * dicit in libro ſent. Proſperi, Nos in ſpecie panis & vini, quam videmus, res inuiſibiles, id eſt carnem & ſanguinem, honoramus.

RESPONDEO dicendum, quod ſenſu apparet, facta conſecratione, omnia accidentia panis & vini remanere. Quod quidem rationabiliter per diuinam prouidentiam fit. Primo quidem, quia non eſt conſuetum hominibus, ſed horribile carnem hominis comedere, & ſanguinem bibere. Et ideo proponuntur nobis caro & ſanguis Chriſti ſumenda ſub ſpeciebus illorum, quæ frequentius in vſum hominis veniunt, ſcilicet panis & vini. Secundo, ne hoc ſacramentum ab infidelibus irrideretur, ſi ſub ſpecie propria, Dominum noſtrum manducaremus. Tertio, vt dum inuiſibiliter corpus & ſanguinem Domini noſtri ſumimus, hoc proficiat ad meritum fidei.

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut dicitur in libro * de cauſis, Effectus plus dependent à cauſa prima quam à cauſa ſecunda. Et ideo virtute Dei, qui eſt cauſa prima omnium, fieri poteſt vt remaneant poſteriora, prioribus ſublatis.

Ad ſecundum dicendum, quod in hoc ſacramento nulla eſt deceptio: ſunt enim ibi ſecundum rei veritatem accidentia, quæ ſenſibus diiudicantur. Intellectus autem, cuius eſt proprium obiectum ſubſtantia (vt dicitur in tertio de anima †) per fidem à deceptione præſeruatur.

Et ſic patet reſponſio Ad tertium. Nam fides non eſt contra ſenſum, ſed eſt de eo, ad quod ſenſus non attingit.

Ad quartum dicendum, quod hæc conuerſio non proprie habet ſubiectum, vt dictum eſt *. Sed tamen accidentia quæ remanent, habent aliquam ſimilitudinem ſubiecti.

Art. 6. Utrum facta conſecratione, remaneat in hoc ſacramento forma ſubſtantialis panis?

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod facta conſecratione, remaneat in hoc ſacramento forma ſubſtantialis panis. Dictum eſt enim *, quod facta conſecratione, remanent accidentia. Sed cum panis ſit quoddam artificiale, etiam forma eius eſt

refertur de conſ. d. 2. ca. Nos autem.

** in prop. 1. habetur hic li. inter op. Ariſt. tc. 3.*
† li. 3. tex. 26. tom. 2.
** ar. 4. huius q. ad 1. & 2.*
445.
inf. q. 77. a. 1. & 6. cor. & 4. diſ. 11 q. 1. ar. 1. q. 2. & d. 12. q. 1. a. 2. q. 3. co. & quol. 9 a. 5. ad 3. & 1. Co 11. le. 4. fin.
** ar. præ.*

Digitized by Google

eſt accidens. Ergo remanet facta conſecratione.

¶ 2. Præterea, Forma corporis Chriſti eſt anima: dicitur enim in 2. de anima †, quod anima eſt actus corporis Phyſici, potentia vitam habentis. Sed non poteſt dici quod forma ſubſtantialis panis conuertatur in animam. Ergo videtur, quod remaneat facta conſecratione.

†.2.tex.4 & 6.to.2.

¶ 3. Præterea, Propria operatio rei ſequitur formam ſubſtantialem eius. Sed illud quod remanet in hoc ſacramento, nutrit, & omnem operationem facit, quam faceret panis exiſtens. Ergo forma ſubſtantialis panis remanet in hoc ſacramento facta conſecratione.

SED contra, Forma ſubſtantialis panis eſt de ſubſtantia panis. Sed ſubſtantia panis conuertitur in corpus Chriſti: ſicut dictum eſt *. Ergo forma ſubſtantialis panis non manet.

*a.2.& 4. huius q.

RESPONDEO dicendum, quod quidam poſuerunt, quod facta conſecratione non ſolum remanent accidentia panis, ſed etiam forma ſubſtantialis eius. Sed hoc eſſe non poteſt. Primo quidem, quia ſi forma ſubſtantialis panis remaneret, nihil de pane conuerteretur in corpus Chriſti, niſi ſola materia. Et ita ſequeretur quod non conuerteretur in corpus Chriſti totum, ſed in eius materiam; quod repugnat formæ ſacramenti, qua dicitur, hoc eſt corpus meum. Secundò, quia ſi forma ſubſtantialis panis remaneret, aut remaneret in materia, aut à materia ſeparata: primum autem eſſe non poteſt: quia ſi remaneret in materia panis, tunc tota ſubſtantia panis remaneret: quod eſt contra prædicta *. In alia autem materia remanere non poſſet: quia propria forma non eſt niſi in propria materia. Si autem remaneret à materia ſeparata, iam eſſet forma intelligibilis actu, & etiam intelligens: nam omnes formæ à materia ſeparatæ, ſunt tales. Tertio, eſſet inconueniens huic ſacramento. Nam accidentia panis in hoc ſacramento remanent, vt ſub eis videatur corpus Chriſti: non autem ſub propria ſpecie, ſicut ſupra dictum eſt *. Et ideo dicendum eſt, quod forma ſubſtantialis panis non remanet.

*a.2. huius q.

*art. pra.

Ad primum ergo dicendum, quod nihil prohibet arte fieri aliquid, cuius forma non eſt accidens, ſed forma ſubſtantialis: ſicut arte poſſunt produci ranæ, & ſerpentes: talem enim formam non producit ars virtute propria, ſed virtute naturalium principiorum. Et hoc modo producit formam ſubſtantialem panis virtute ignis decoquentis materiam ex farina & aqua confectam.

Ad

Digitized by Google

Ad ſecundum dicendum, quod anima eſt forma corporis, dans ei totum ordinem eſſe perfecti ſcilicet eſſe & eſſe corporeum, & eſſe animatum: & ſic de aliis. Conuertitur igitur forma panis in formam corporis Chriſti, ſecundum quod dat eſſe corporeum; non autem ſecundum quod dat eſſe animatum tali anima.

Ad tertium dicendum, quod operationum panis, quædam conſequuntur ipſum ratione accidentium, ſicut immutare ſenſum. Et tales operationes inueniuntur in ſpeciebus panis poſt conſecrationem, propter illa accidentia, quæ remanent. Quædam autem operationes conſequuntur panem, vel ratione materiæ, ſicut quod conuertatur in aliquid: vel ratione formæ ſubſtantialis, ſicut eſt operatio conſequens ſpeciem eius; puta quod confirmat cor hominis. Et tales operationes inueniuntur in hoc ſacramento: non propter formam vel materiam quæ remaneat: ſed quia miraculoſe conferuntur ipſis accidentibus, vt infra dicetur †. *q.77.a.3 5.& 6.*

Art. 7. *Vtrum iſta conuerſio fiat in inſtanti?* 446

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quod iſta conuerſio non fiat in inſtanti, ſed ſit ſucceſsiua. In hac enim conuerſione prius eſt ſubſtantia panis, & poſtea ſubſtantia corporis Chriſti. Non ergo vtrumque eſt in eodem inſtanti, ſed in duobus inſtantibus. Sed inter quælibet duo inſtantia eſt tempus medium. Ergo oportet quod hæc conuerſio fiat ſecundum ſucceſsionem temporis, quod eſt inter vltimum inſtans, quo ibi eſt panis; & primum inſtans, quo ibi eſt corpus Chriſti. *Sup.a.3 co.& in q.78 a.2 & 5.co & 4.d.11 q.1.ar.2 co.& a.3. q. 2. per tot. & 4. cont.c.73*

¶ 2. Præterea, In omni conuerſione eſt fieri & factum eſſe. Sed hæc duo non ſunt ſimul: quia quod fit, non eſt; quod autem factum eſt, iam eſt. Ergo in hac conuerſione eſt prius & poſterius; & ita oportet quod non ſit inſtantanea, ſed ſucceſsiua.

¶ 3. Præterea, Ambr. * dicit in lib. de ſacram. quod iſtud ſacramentum, Chriſti ſermone conficitur. Sed ſermo Chriſti ſucceſsiue profertur. Ergo hæc conuerſio fit ſucceſsiue. *lib.4.c.4 parum à pr. to. 4.*

SED contra eſt, quod hæc conuerſio perficitur virtute infinita, cuius eſt ſubito operari.

RESPONDEO dicendum, quod aliqua mutatio eſt inſtantanea triplici ratione. Vno quidem modo ex parte formæ, quæ eſt terminus mutationis. Si enim ſit aliqua forma, quæ recipiat magis & minus, ſucceſsiue acquiritur ſubiecto: ſicut ſanitas. Et ideo quia forma ſubſtantialis non recipit magis & minus; inde

inde eſt quod ſubito fit eius introductio in materia. Alio modo ex parte ſubiecti, quod quandoque ſucceſsiue præparatur ad ſuſceptionem formæ: & ideo aqua ſucceſsiue caleſit. Quando vero ipſum ſubiectum eſt in vltima diſpoſitione ad formam, ſubito recipit ipſam: ſicut diaphanum ſubito illuminatur. Tertio modo ex parte agentis, quod eſt infinitæ virtutis Vnde ſtatim poteſt materiam ad formam diſponere: ſicut dicitur Marc. 7. quod cum Chriſtus dixiſſet, Ephetha, quod eſt adaperire, ſtatim apertæ ſunt aures hominis, & ſolutum eſt vinculum linguæ eius. Ex his tribus rationibus hæc conuerſio eſt inſtantanea. Primo quidem, quia ſubſtantia corporis Chriſti, ad quam terminatur iſta conuerſio, non ſuſcipit magis neque minus. Secundo, quia in hac conuerſione non eſt aliquod ſubiectum, quod ſucceſsiue præparetur. Tertio, quia agitur Dei virtute infinita.

Ad primum ergo dicendum, quod quidam non ſimpliciter concedunt, quod inter quælibet duo inſtantia ſit tempus medium. Dicunt enim quod hoc habet locum in duobus inſtantibus, quæ referuntur ad eundem motum, non autem in duobus inſtantibus, quæ referuntur ad diuerſa. Vnde inter inſtans quod menſurat finem quietis, & aliud inſtans quod menſurat principium motus, non eſt tempus medium. Sed in hoc decipiuntur: quia vnitas temporis & inſtantis, vel etiam pluralitas eorum, non accipitur ſecundum quoſcumque motus, ſed ſecundum primum motum cœli, qui eſt menſura omnis motus & quietis. Et ideo alij hoc concedunt in tempore, quod menſurat motum dependentem ex motu cœli. Sunt autem quidam motus ex motu cœli nõ dependentes, nec ab eo menſurati: ſicut in prima parte dictum eſt † de motibus Angelorum: vnde inter duo inſtantia illis motibus reſpondentia, non eſt tempus medium. Sed hoc non habet locum in propoſito: quia quamuis iſta conuerſio ſecundũ ſe non habeat ordinem ad motum cæli, conſequitur tamen prolationem verborum, quam neceſſe eſt motu cœli menſurari. Et ideo neceſſe eſt inter quælibet duo inſtantia circa iſtam conuerſionem ſignata, eſſe tempus medium. Quidam ergo dicunt, quod inſtans, in quo vltimo eſt panis, & inſtans, in quo primo eſt corpus Chriſti, ſunt quidem duo per comparationem ad menſurata, ſed ſunt vnum per comparationẽ ad tempus menſurans: ſicut cum duæ lineæ ſe contingunt, ſunt duo puncta ex parte duarum linearum, vnum autem punctum ex parte loci continentis. Sed hoc non eſt ſimile; quia inſtans & tẽpus, particu-

† p. p. q. 53. art. 3.

laribus

laribus motibus non eſt menſura intrinſeca, ſicut lineæ & punctus corporibus; ſed ſolum extrinſeca, ſicut corporibus locus. Vnde alij dicunt, quod eſt idem inſtans re, ſed aliud ratione. Sed ſecundum hoc ſequeretur, quod realiter oppoſita eſſent ſimul: nam diuerſitas rationis non variat aliquid ex parte rei. Et ideo dicendum eſt, quod hæc conuerſio (ſicut dictum eſt †) *in co. art.* perficitur per verba Chriſti, quæ à ſacerdote proferuntur: ita quod vltimum inſtans prolationis verborum, eſt primum inſtans, in quo eſt in ſacramento corpus Chriſti. In toto autem tempore præcedente eſt ibi ſubſtantia panis: cuius temporis non eſt accipere aliquod inſtans, proximè præcedens vltimum: quia tempus non componitur ex inſtantibus conſequenter ſe habentibus, vt probatur 6.* Phyſic. Et ideo eſt *à prin. li.* quidem dare primum inſtans, in quo eſt corpus Chri- *per totũ* ſti; non eſt autem dare vltimum inſtans, in quo ſit *tex. to. 2.* ſubſtantia panis: ſed eſt dare vltimum tempus. Et idem eſt in mutationibus naturalibus, vt patet per Philoſ. in 8. Phyſic.* *text. 72. tom. 2.*

Ad ſecundum dicendum, quod in mutationibus inſtantaneis ſimul eſt fieri & factum eſſe; ſicut ſimul eſt illuminari & illuminatum eſſe. Dicitur enim in talibus factum eſſe, ſecundum quod iam eſt; fieri autem, ſecundum quod ante non fuit.

Ad tertium dicendum, quod iſta conuerſio (ſicut dictum eſt *) fit in vltimo inſtanti prolationis ver- *in ſol. ad* borum: tunc enim completur verborum ſignificatio, *1. in iſto* quæ eſt efficax in ſacramentorum formis. Et ideo non *art.* ſequitur quod iſta conuerſio ſit ſucceſsiua.

Art. 8. *Vtrum hæc ſit falſa, ex pane fit corpus Chriſti?* 447

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quod hæc ſit *4. d. 11.* falſa. Ex pane fit corpus Chriſti. Omne enim id ex *q. 1. a. 4.* quo fit aliquid, etiam dicitur, quod fit illud: ſed non conuertitur; dicimus enim quod ex albo fit nigrum, & quod album fit nigrum: & licet dicamus quod homo fiat niger, non tamen dicimus quod ex homine fiat nigrum, vt patet in 1. Phyſic.* Si ergo verum eſt, *cap. 5.* quod ex pane fiat corpus Chriſti, verum erit dicere, quod panis fiat corpus Chriſti. Quod videtur eſſe falſum: quia panis non eſt ſubiectum factionis, ſed magis eſt terminus. Ergo non vere dicitur, quod ex pane fiat corpus Chriſti.

¶ 2. Præterea, Fieri terminatur ad eſſe vel ad factum eſſe. Sed hæc nunquam eſt vera, Panis eſt corpus Chriſti, vel panis eſt factus corpus Chriſti, vel etiam, Panis erit corpus Chriſti. Ergo videtur quod

nec

nec etiam hæc ſit vera, Ex pane fit corpus Chriſti.

¶ 3. Præterea, Omne id, ex quo fit aliquid, conuertitur in id quod fit ex eo. Sed hæc videtur eſſe falſa, Panis conuertitur in corpus Chriſti: quia hæc conuerſio videtur eſſe miraculoſior, quam creatio mundi, in qua tamen non dicitur, quod non ens conuertitur in ens. Ergo videtur quod etiam hæc ſit falſa, Ex pane fit corpus Chriſti.

¶ 4. Præterea, Illud ex quo fit aliquid, poteſt eſſe illud. Sed hæc eſt falſa, Panis poteſt eſſe corpus Chriſti. Ergo & hæc eſt falſa, Ex pane fit corpus Chriſti.

li. 4. c. 4. cir. prin. tom. 4. SED contra eſt, quod Ambr. † dicit in libro de ſacramentis, Vbi accedit conſecratio, de pane fit corpus Chriſti.

RESPONDEO dicendum, quod hæc conuerſio panis in corpus Chriſti, quantum ad aliquid, conuenit cum creatione, & cum tranſmutatione naturali: & quantum ad aliquid, differt ab vtroque. Eſt enim commune his tribus ordo terminorum, ſcilicet vt poſt hoc ſit hoc (in creatione enim eſt, eſſe poſt non eſſe; in hoc ſacramento, corpus Chriſti poſt ſubſtantiam panis; in tranſmutatione naturali album poſt nigrum, vel ignis poſt aërem) & quod prædicti termini non ſint ſimul. Conuenit autem conuerſio, de qua nunc loquimur, cum creatione: quia in neutra earum eſt aliquod commune ſubiectum vtrique extremorum, cuius contrarium apparet in omni tranſmutatione naturali. Conuenit vero hæc conuerſio cum tranſmutatione naturali in duobus, licet non ſimiliter. Primo quidem, quia in vtraque vnum extremorum tranſit in aliud, ſicut panis in corpus Chriſti, & aër in ignem) non autem non ens conuertitur in ens. Aliter tamen hoc accidit vtrobique: nam in hoc ſacramento tota ſubſtantia panis tranſit in totum corpus Chriſti, ſed in tranſmutatione naturali materia vnius ſuſcipit formam alterius, priori forma depoſita. Secundo, conueniunt in hoc, quod vtrobique remanet aliquid idem, quod non accidit in creatione. Differenter tamen: nam in tranſmutatione naturali remanet eadẽ materia vel ſubiectum; in hoc autem ſacramento remanent eadem accidentia. Et ex his poteſt accipi qualiter differenter in talibus loqui debeamus. Quia enim in nullo prædictorum trium extrema ſunt ſimul; ideo in nullo eorum poteſt vnum extremum de alio prædicari per verbum ſubſtantiuum præſentis temporis: non enim dicimus, non ens eſt ens, vel panis eſt corpus Chriſti, vel aër eſt ignis, vel album eſt nigrum. Propter ordinem vero extremorum poſſumus vti in omnibus hac

hac præpoſitione ex, quæ ordinem deſignat: poſſumus enim vere & proprie dicere, quod ex non ente fit ens, & ex pane corpus Chriſti, & ex aëre ignis, vel ex albo nigrum. Quia vero in creatione vnum extremorum non tranſit in alterum, non poſſumus in creatione vti verbo conuerſionis; vt dicamus, quod non ens conuertitur in ens. Quo tamen verbo vti poſſumus in hoc ſacramento, ſicut & in tranſmutatione naturali. Sed quia in hoc ſacramento tota ſubſtantia in totam ſubſtantiam mutatur: propter hoc hæc conuerſio proprie tranſubſtantiatio vocatur. Rurſus, quia huius conuerſionis non eſt accipere aliquod ſubiectum, ea quæ verificantur in conuerſione naturali ratione ſubiecti, non ſunt concedenda in hac conuerſione. Et primo quidem manifeſtum eſt, quod potentia ad oppoſitum, conſequitur ſubiectum, ratione cuius dicimus, quod album poteſt eſſe nigrum, & aër poteſt eſſe ignis: licet hæc non ſit ita propria, ſicut prima. Nam ſubiectum albi (in quo eſt potentia ad nigredinem) eſt tota ſubſtantia albi: non enim albedo eſt pars eius: ſubiectum autem formæ aëris, eſt pars eius. Vnde cum dicitur, aër poteſt eſſe ignis, verificatur ratione partis per ſynecdochen. Sed in hac conuerſione, & ſimiliter in creatione, quia nullum eſt ſubiectum, non dicitur quod vnum extremum poſsit eſſe aliud: ſicut quod non ens poſsit eſſe ens, vel quod panis poſsit eſſe corpus Chriſti. Et eadem ratione non poteſt proprie dici, quod de non ente fiat ens, vel quod de pane fiat corpus Chriſti: quia hæc præpoſitio, de, deſignat cauſam conſubſtantialem, quæ quidem conſubſtantialitas extremorum in tranſmutationibus naturalibus attenditur penes conuenientiam in ſubiecto. Et ſimili ratione non conceditur, quod panis erit corpus Chriſti, vel quod fiat corpus Chriſti: ſicut neque conceditur in creatione, quod non ens erit ens, vel quod non ens fiat ens: quia hic modus loquendi verificatur in tranſmutationibus naturalibus ratione ſubiecti: puta, cum dicimus, quod album fit nigrum, vel album erit nigrum. Quia tamen in hoc ſacramento facta conuerſione, aliquid idem manet, ſcilicet accidentia panis (vt ſupra dictum eſt *) ſecundum quandam ſimilitudinem aliquæ harum locutionum poſſunt concedi, ſcilicet quod panis ſit corpus Chriſti; vel panis erit corpus Chriſti, vel de pane fit corpus Chriſti: vt nomine panis non intelligatur ſubſtantia panis, ſed in vniuerſali hoc quod ſub ſpeciebus panis continetur, ſub quibus prius continetur ſubſtantia panis, & poſtea corpus Chriſti.

* *art. 5. huius q.*

Ad primum ergo dicendum, quod illud, ex quo aliquid fit, quandoque quidem importat ſimul ſubiectum cum vno extremorum tranſmutationis: ſicut cum dicitur, ex albo fit nigrum: & ſic etiam dici poteſt, hoc fit illud, id eſt, album fit nigrum. Quandoque vero importat ſolum oppoſitum vel extremum: ſicut cum dicitur, Ex mane fit dies: & ſic non conceditur, quod hoc fiat illud, ideſt, quod mane fiat dies. Et ita etiam in propoſito, licet proprie dicatur quod ex pane fiat corpus Chriſti: non tamen proprie dicitur, quod panis fiat corpus Chriſti, niſi ſecundum quandam ſimilitudinem, vt dictum eſt *.

in corpore art.

Ad ſecundum dicendum, quod illud ex quo fit aliquid, quandoque erit illud, propter ſubiectum quod importatur. Et ideo cum huius conuerſionis non ſit aliquod ſubiectum, non eſt ſimilis ratio.

Ad tertium dicendum, quod in hac conuerſione ſunt plura difficiliora, quam in creatione, in qua hoc ſolum difficile eſt, quod aliquid fit ex nihilo: quod tamen pertinet ad proprium modum productionis primæ cauſæ, quæ nihil aliud præſupponit. Sed in hac conuerſione non ſolum eſt difficile, quod hoc totum conuertitur in illud totum; ita quod nihil prioris remaneat (quod non pertinet ad communem modum productionis alicuius cauſæ:) ſed etiam habet hoc difficile, quod accidentia remaneant, corrupta ſubſtantia; & multa alia, de quibus in ſequentibus agetur *. Tamen verbum conuerſionis recipitur in hoc ſacramento, non autem in creatione: ſicut dictum eſt †.

quæſt. 77.

in corpore art.

Ad quartum dicendum, quod ſicut dictum eſt, Potentia pertinet ad ſubiectum: quod non eſt accipere in hac conuerſione. Et ideo non conceditur, quod panis poſsit eſſe corpus Chriſti: non enim hæc conuerſio fit per potentiam paſsiuam creaturæ; ſed per ſolam potentiam actiuam creatoris.

QVAESTIO LXXVI.

De modo, quo Chriſtus eſt in hoc ſacramento, in octo articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de modo, quo Chriſtus exiſtit in hoc ſacramento.

ET CIRCA hoc quæruntur octo.

¶ Primo, vtrum totus Chriſtus ſit ſub hoc ſacramento?

¶ Secundo, vtrum totus Chriſtus ſit ſub vtraque ſpecie ſacramenti?

¶ Tertio, vtrum totus Chriſtus ſit ſub qualibet parte ſpecierum?

¶ Quarto,

Digitized by Google

¶ Quarto, vtrum dimenſiones corporis Chriſti totæ ſint in hoc ſacramento?

¶ Quinto, vtrum corpus Chriſti ſit in hoc ſacramento localiter?

¶ Sexto, vtrum corpus Chriſti moueatur ad motum hoſtiæ, vel calicis poſt conſecrationem?

¶ Septimo, vtrum corpus Chriſti prout eſt in hoc ſacramento, poſsit videri ab aliquo oculo, ſaltem glorificato?

¶ Octauo, vtrum verum corpus Chriſti remaneat in hoc ſacramento, quando miraculoſe apparet ſub ſpecie pueri, vel carnis?

Art. 1. *Vtrum totus Chriſtus contineatur ſub hoc ſacramento?* 448

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod non totus Chriſtus contineatur ſub hoc ſacramento. Chriſtus enim incipit eſſe in hoc ſacramento per conuerſionem panis & vini; ſicut dictum eſt *. Sed manifeſtum eſt, quod panis & vinum non poſſunt conuerti, neque in diuinitatem Chriſti, neque in eius animam. Cum ergo Chriſtus exiſtat ex tribus ſubſtantiis, ſcilicet diuinitate, anima & corpore (vt ſupra dictum eſt †) videtur, quod totus Chriſtus non ſit ſub hoc ſacramento.

inf. q. 9. a. 1. ad 3. et 4. d. 10. art. 2. et quol. 7 a. 8. et Ioan. 6. le. 6. fin.

** qu. 75. art. 4.*

† qu. 2.

¶ 2. Præterea, Chriſtus eſt in hoc ſacramento, ſecundum quod competit refectioni fidelium, quæ in cibo & potu conſiſtit: ſicut ſupra dictum eſt *. Sed Dominus dicit Ioan. 6. Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus. Ergo ſolum caro & ſanguis Chriſti continentur in hoc ſacramento. Sunt autem multæ aliæ partes corporis Chriſti: puta, nerui, oſſa, & alia huiuſmodi. Non ergo totus Chriſtus continetur ſub hoc ſacramento.

** q. 74. art. 8.*

¶ 3. Præterea, Corpus maioris quantitatis non poteſt totum contineri ſub minoris quantitatis menſura. Sed menſura panis & vini conſecrati, eſt multo minor, quam propria menſura corporis Chriſti. Non poteſt ergo eſſe, quod totus Chriſtus ſub hoc ſacramento contineatur.

SED contra eſt, quod Ambr. † dicit in lib. de Offic. In illo ſacramento Chriſtus eſt.

† refertur de conſ. d. 2. c. ante bened. et c. in ſa r. & habetur de his qui miniſteriis initiantur, cap. 9.

RESPONDEO dicendum, quod omnino neceſſe eſt confiteri ſecundum fidem catholicam, quod totus Chriſtus ſit in hoc ſacramento. Sciendum tamen, quod aliquid Chriſti eſt in hoc ſacramento dupliciter. Vno modo quaſi ex vi ſacramenti, alio modo ex naturali concomitantia. Ex vi quidem ſacramenti eſt ſub ſpeciebus huius ſacramenti id in quod dire-

cte conuertitur ſubſtantia panis & vini præexiſtens: provt ſignificatur per verba formæ quæ ſunt effectiua in hoc ſacramento, ſicut & in cæteris mutationibus: puta, cum dicitur, Hoc eſt corpus meum; vel, Hic eſt ſanguis meus. Ex naturali autem concomitantia eſt in hoc ſacramento illud, quod realiter eſt coniunctum ei, in quod prædicta conuerſio terminatur. Si enim aliqua duo ſunt realiter coniuncta, vbicumque eſt vnum realiter, oportet & aliud eſſe. Sola enim operatione animæ diſcernuntur, quæ realiter ſunt coniuncta.

Ad primum ergo dicendum, quod quia conuerſio panis & vini non terminatur ad diuinitatem, vel animam Chriſti, conſequens eſt quod diuinitas vel anima Chriſti non ſit in hoc ſacramento ex vi ſacramenti, ſed ex reali concomitantia. Quia enim diuinitas corpus aſſumptum numquam depoſuit, vbicumque eſt corpus Chriſti, neceſſe eſt & eius diuinitatem eſſe: & ideo in hoc ſacramento neceſſe eſt eſſe diuinitatem Chriſti, concomitantem eius corpus. Vnde in Symb. Epheſ.* legitur, Participes efficimur corporis & ſanguinis Chriſti, non vt communem carnem percipientes, nec viri ſanctificati & verbo coniuncti ſecundum dignitatis vnitatem, ſed vere viuificatricem, & ipſius verbi propriam factam. Anima vero realiter ſeparata fuit à corpore, vt ſupra dictum eſt †. Et ideo ſi in illo triduo mortis fuiſſet hoc ſacramentum celebratum, non fuiſſet ibi anima Chriſti, nec ex vi ſacramenti, nec ex reali concomitantia. Sed quia Chriſtus reſurgens ex mortuis iam non moritur (vt dicitur Rom. 6.) anima eius ſemper eſt realiter corpori eius vnita. Et ideo in hoc ſacramento corpus quidem Chriſti eſt ex vi ſacramenti; anima autem Chriſti ex reali concomitantia.

habetur in Con. Ephe. 1. l. epiſt. ad Neſtor. à me. illius, et ref. r-tur de conſ. d. 2. c. ne. eſſar.

† *q. 50. a. 3. 3. et 4.*

Ad ſecundum dicendum, quod ex vi ſacramenti ſub hoc ſacramento continetur quantum ad ſpecies panis non ſolum caro, ſed totum corpus Chriſti, ſcilicet oſſa, nerui, & alia huiuſmodi. Et hoc apparet ex forma huius ſacramenti: in qua non dicitur, hæc eſt caro mea; ſed, hoc eſt corpus meum. Et ideo cum Dominus dixit Ioan. 6. Caro mea vere eſt cibus; caro ponitur ibi pro toto corpore: quia ſecundum conſuetudinem humanam videtur eſſe magis manducationi accommodata: provt ſcilicet homines carnibus animalium veſcuntur communiter, non autem oſsibus vel aliis huiuſmodi.

Ad tertium dicendum, quod (ſicut ſupra dictum *q. 75. a. 5.* eſt *) facta conuerſione panis in corpus Chriſti, vel

vini

vini in ſanguinem, accidentia vtriuſque manent. Ex quo patet, quod dimenſiones panis vel vini, non conuertuntur in dimenſiones corporis Chriſti, ſed ſubſtantia in ſubſtantiam. Et ſic ſubſtantia corporis Chriſti vel ſanguinis, eſt ſub hoc ſacramento ex vi ſacramenti; non autem dimenſiones corporis, vel ſanguinis Chriſti. Vnde patet, quod corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento per modum ſubſtantiæ, & non per modum quantitatis. Propria autem totalitas ſubſtantiæ continetur indifferenter in parua vel magna quantitate: ſicut tota natura aëris in magno vel paruo aëre, & tota natura hominis in magno vel paruo homine. Vnde & tota ſubſtantia corporis & ſanguinis Chriſti continetur in hoc ſacramento poſt conſecrationem, ſicut ante conſecrationem continebatur ibi tota ſubſtantia panis & vini.

Art. 2. *Vtrum totus Chriſtus contineatur ſub vtraque ſpecie huius ſacramenti?* 449

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod non ſub vtraque ſpecie huius ſacramenti totus Chriſtus contineatur. Hoc enim ſacramentum ad ſalutem fidelium ordinatur, non virtute ſpecierum, ſed virtute eius, quod ſub ſpeciebus continetur: quia ſpecies erant etiam ante conſecrationem, ex qua eſt virtus huius ſacramenti. Si ergo nihil continetur ſub vna ſpecie, quod non contineatur ſub alia, ſed totus Chriſtus continetur ſub vtraque: videtur, quod altera illarum ſuperfluat in hoc ſacramento.

inf. q. 78. a. 6. ad 2. & q. 79. c. 1. ad 3. & q. 80. ar. 12. ad 3. & 4. d. 11. q. 2. a. 1. q. 1. ad 2. & Io. 6. le. 7. co. 2. & 1. Cor. 11. le. 6. co. 2.

¶ 2. Præterea, Dictum eſt † quod ſub nomine carnis omnes aliæ partes corporis continentur: ſicut oſſa, nerui, & alia huiuſmodi. Sed ſanguis eſt vna partium humani corporis: ſicut patet per Ariſt. in lib.* de anim. Si ergo ſanguis Chriſti continetur ſub ſpecie panis, ſicut continentur ibi aliæ partes corporis, non deberet ſeorſum ſanguis conſecrari, ſicut neque ſeorſum conſecratur aliqua alia pars corporis.

† ar. præ.

** l. 3. de gen. ani. c. 2. to. 4.*

¶ 3. Præterea, Quod iam factum eſt, iterum fieri non poteſt. Sed corpus Chriſti iam incepit eſſe in hoc ſacramento per conſecrationem panis. Ergo non poteſt eſſe, quod de nouo incipiat eſſe per conſecrationem vini. Et ita ſub ſpecie vini non continebitur corpus Chriſti, & per conſequens, nec totus Chriſtus. Non ergo ſub vtraque ſpecie totus Chriſtus continetur.

SED contra eſt, quod 1. Cor. 11. ſuper illud, Et calicem, dicit * gloſſ. quod ſub vtraque ſpecie, ſcilicet panis, & vini idem ſumitur. Et ita videtur ſub vtraque ſpecie totus Chriſtus eſſe.

** gloſſ. ordin. ſuper illud, Accipite & manducate.*

Digitized by Google

RESPONDEO dicendum, certiſsime tenendum eſſe, quod ſub vtraque ſpecie ſacramenti, totus eſt Chriſtus, aliter tamen & aliter. Nam ſub ſpeciebus panis eſt quidem corpus Chriſti ex vi ſacramenti; ſanguis autem, ex reali concomitantia, ſicut ſupra dictum eſt de anima & diuinitate Chriſti *. Sub ſpeciebus vero vini, eſt quidem ſanguis Chriſti ex vi ſacramenti: corpus autem Chriſti ex reali concomitantia, ſicut anima & diuinitas: eo quod nunc ſanguis Chriſti non eſt ab eius corpore ſeparatus, ſicut fuit tempore paſsionis & mortis. Vnde ſi tunc fuiſſet hoc ſacramentum celebratum ſub ſpeciebus panis, fuiſſet corpus Chriſti ſine ſanguine; & ſub ſpeciebus vini, ſanguis ſine corpore, ſicut erat in rei veritate.

art. præc. ad 1.

Ad primum ergo dicendum, quod quamuis totus Chriſtus ſit ſub vtraque ſpecie, non tamen fruſtra. Nam primo quidem hoc valet ad repræſentandam paſsionem Chriſti, in qua ſeorſum fuit ſanguis à corpore ſeparatus: vnde & in forma conſecrationis ſanguinis fit mentio de eius effuſione. Secundo, hoc eſt conueniens vſui huius ſacramenti, vt ſeorſum exhibeatur fidelibus corpus Chriſti in cibum, & ſanguis in potum. Tertio, quantum ad effectum, ſecundum quod ſupra dictum eſt *, quod corpus exhibetur pro ſalute corporis, & ſanguis pro ſalute animæ.

quæſt. 74. art. 1.

Ad ſecundum dicendum, quod in paſsione Chriſti (cuius hoc ſacramentum eſt memoriale) non fuerunt aliæ partes corporis abinuicem ſeparatæ, ſicut ſanguis; ſed corpus indiſſolutum permanſit: ſecundum quod legitur Exod. 12. Nec os illius confringetis. Et ideo in hoc ſacramento ſeorſum conſecratur ſanguis à corpore; non autem aliqua alia pars ab alia.

Ad tertium dicendum, quod ſicut dictum * eſt, corpus Chriſti non eſt ſub ſpecie vini ex vi ſacramenti, ſed ex reali concomitantia. Et ideo per conſecrationem vini, non fit ibi corpus Chriſti per ſe, ſed concomitanter.

In corp. art.

450 Art. 3. *Vtrum ſit totus Chriſtus ſub qualibet parte ſpecierum panis vel vini?*

4. d. 10. a. 3. q. 3. & d. 12. q. 1 art. 3. q. 2. ad 3. & 4. cont. c. 67. & quol. 4. a. 8. c. fin.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod non ſit totus Chriſtus ſub qualibet parte ſpecierum panis vel vini. Species enim illæ diuidi poſſunt in infinitum. Si ergo Chriſtus totus eſt ſub qualibet parte ſpecierum prædictarum, ſequeretur quod infinities eſſet in hoc ſacramento: quod eſt inconueniens: nam infinitum repugnat non ſolum naturæ, ſed etiam gratiæ.

¶ 2. Præterea, Corpus Chriſti cum ſit organicum, habet

habet partes determinate diſtantes: eſt enim de ratione organici corporis, determinata diſtantia ſingularum partium abinuicem: ſicut oculi ab oculo, & oculi ab aure. Sed hoc non poſſet eſſe, ſi ſub qualibet parte ſpecierum eſſet totus Chriſtus: oporteret enim, quod ſub qualibet parte eſſet quælibet pars: & ita vbi eſſet vna pars, eſſet & alia. Non ergo poteſt eſſe, quod totus Chriſtus ſit ſub qualibet parte hoſtiæ, vel vini contenti in calice.

¶ 3. Præterea, Corpus Chriſti ſemper veram retinet corporis naturam, nec vnquam mutatur in ſpiritum. Sed de ratione corporis eſt, vt ſit quantitas poſitionem habens: vt patet in * Prædicamentis. Sed ad rationem huius quantitatis pertinet, quod diuerſæ partes in diuerſis partibus loci exiſtant. Non ergo poteſt eſſe (vt videtur) quod totus Chriſtus ſit ſub qualibet parte ſpecierum. *in cap. de quantitate, to. 1.*

SED contra eſt, quod Aug. * dicit in quodam ſermone, Singuli accipiunt Chriſtum Dominum, & in ſingulis portionibus totus eſt, nec per ſingulas minuitur, ſed integrum ſe præbet in ſingulis. *refertur de conſ. d. 2. c. ſinguli.*

RESPONDEO dicendum, quod ſicut ex ſupradictis patet *, quia in hoc ſacramento ſubſtantia corporis Chriſti eſt ex vi ſacramenti, quantitas autem dimenſiua ex vi realis concomitantiæ: ideo corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento per modum ſubſtantiæ, id eſt, per modum quo ſubſtantia eſt ſub dimenſionibus, non autem per modum dimenſionum, id eſt, non per modum illum, quo quantitas dimenſiua alicuius corporis, eſt ſub quantitate dimenſiua loci. Manifeſtum eſt autem, quod natura ſubſtantiæ tota eſt ſub qualibet parte dimenſionum, ſub quibus continetur: ſicut ſub qualibet parte aëris eſt tota natura aëris, & ſub qualibet parte panis eſt tota natura panis. Et hoc indifferenter, ſiue ſint dimenſiones actu diuiſæ, (ſicut cum aër diuiditur vel panis ſecatur) vel etiam ſint actu indiuiſæ, diuiſibiles verò potentia. Et ideo manifeſtum eſt, quod totus Chriſtus eſt ſub qualibet parte ſpecierum panis, etiam hoſtia integra manente, & non ſolum cum frangitur: ſicut quidam dicunt, ponentes exemplum de imagine, quæ apparet in ſpeculo, quæ apparet vna in ſpeculo integro: in ſpeculo autem fracto, apparent ſingulæ in ſingulis partibus. Quod quidem non eſt omnino ſimile, quia multiplicatio huiuſmodi imaginum accidit in ſpeculo fracto propter diuerſas reflexiones ad diuerſas partes ſpeculi: hic autem non eſt niſi vna conſecratio, propter quam corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento. *art. 1. huius q. & art. præc.*

Ad primum ergo dicendum, quod numerus ſequitur diuiſionem. Et ideo quamdiu quantitas manet indiuiſa actu, neque ſubſtantia alicuius rei eſt pluries ſub dimenſionibus propriis, neque corpus Chriſti ſub dimenſionibus panis; & per conſequens neque infinities, ſed toties, in quot partes diuiditur.

Ad ſecundum dicendum, quod illa determinata diſtantia partium in corpore organico, fundatur ſuper quantitate dimenſiua ipſius: ipſa autem natura ſubſtantiæ, præcedit etiam quantitatem dimenſiuam. Et ideo quia conuerſio ſubſtantiæ panis directè terminatur ad ſubſtantiam corporis Chriſti, ſecundum cuius modum propriè & directè eſt in hoc ſacramento corpus Chriſti: talis diſtantia partium eſt quidem in ipſo corpore Chriſti vero: ſed non ſecundum hanc diſtantiam comparatur ad hoc ſacramentum, ſed ſecundum modum ſuæ ſubſtantiæ, ſicut dictum eſt *.

Ad tertium dicendum, quod ratio illa procedit de natura corporis, quam habet ſecundum quantitatem dimenſiuam. Dictum eſt autem †, quod corpus Chriſti comparatur ad hoc ſacramentum, non ratione quantitatis dimenſiuæ, ſed ratione ſuæ ſubſtantiæ, ſicut dictum eſt *.

* in cor. art. & a.1.ad 3. † in co. & art.1. huius q. * in co. art.

451

Art. 4. *Vtrum tota quantitas dimenſiua corporis Chriſti ſit in hoc ſacramento?*

4.d.10. a.2.q.3. & 4. & d.12.q.1. ar.2.q.1. cor. 4. cont.c.63. 64.&67. Et quo.7. a.8.cor. * ar.pra. † l.3.tex. 9.tom.3.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod non tota quantitas dimenſiua corporis Chriſti ſit in hoc ſacramento. Dictum eſt enim *, quod totum corpus Chriſti continetur ſub qualibet parte hoſtiæ conſecratæ. Sed nulla quantitas dimenſiua, tota continetur in aliquo toto, & in qualibet parte eius. Ergo eſt impoſsibile, quod tota quantitas dimenſiua corporis Chriſti contineatur in hoc ſacramento.

¶ 2. Præterea, Impoſsibile eſt, duas quantitates dimenſiuas eſſe ſimul, etiam ſi vna ſit ſeparata, & alia in corpore naturali: vt patet per Philoſophum † in 3. Metaph. Sed in hoc ſacramento remanet quantitas dimenſiua panis, vt ſenſu apparet. Non ergo eſt ibi quantitas dimenſiua corporis Chriſti.

¶ 3. Præterea, Si duæ quantitates dimenſiuæ inæquales iuxta ſe ponantur, maior extenditur vltra minorem. Sed quantitas dimenſiua corporis Chriſti, eſt multo maior, quam quantitas dimenſiua hoſtiæ conſecratæ, ſecundum omnem dimenſionem. Si ergo in hoc ſacramento ſit quantitas dimenſiua corporis Chriſti cum quantitate dimenſiua hoſtiæ: quantitas dimenſiua corporis Chriſti extendetur vltra quantitatem hoſtiæ, quæ tamen non eſt ſine ſubſtãtia corporis Chriſti.

Chriſti. Ergo ſubſtantia corporis Chriſti erit in hoc ſacramento etiam præter ſpecies panis. Quod eſt inconueniens: cum ſubſtantia corporis Chriſti non ſit in hoc ſacramento, niſi per conſecrationem panis, vt dictum eſt *. Impoſsibile ergo videtur, quod tota quantitas dimenſiua corporis Chriſti ſit in hoc ſacramento. ar. 1. huius q.

SED contra eſt, quod quantitas dimenſiua corporis alicuius, non ſeparatur ſecundum eſſe à ſubſtantia eius. Sed in hoc ſacramento eſt tota ſubſtantia corporis Chriſti, vt ſupra habitum * eſt. Ergo tota quantitas dimenſiua corporis Chriſti eſt in hoc ſacramento. art. præ.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) dupliciter aliquid Chriſti eſt in hoc ſacramento. Vno modo ex vi ſacramenti, alio modo ex reali concomitantia. Ex vi quidem ſacramenti quantitas dimenſiua corporis Chriſti non eſt in hoc ſacramento. Ex vi enim ſacramenti eſt in hoc ſacramento illud, in quod directe conuerſio terminatur. Conuerſio autem, quæ fit in hoc ſacramento, directe terminatur ad ſubſtantiam corporis Chriſti, non autem ad dimenſiones eius. Quod patet ex hoc, quod quantitas dimenſiua panis remanet facta conſecratione, ſola ſubſtantia panis tranſeunte. Quia tamen ſubſtantia corporis Chriſti realiter non diuiditur * à ſua quantitate dimenſiua, & ab aliis accidentibus: inde eſt, quod ex vi realis concomitantiæ, eſt in hoc ſacramento tota quantitas dimenſiua corporis Chriſti, & omnia accidentia eius. ar. 1. huius q. ad 1. * al. denudatur.

Ad primum ergo dicendum, quod modus eſſendi cuiuſlibet rei determinatur ſecundum id, quod eſt ei per ſe, non autem ſecundum id, quod eſt ei per accidens: ſicut corpus eſt in viſu, ſecundum quod eſt album, non autem ſecundum quod eſt dulce, licet idem corpus ſit album & dulce. Vnde & dulcedo eſt in viſu ſecundum modum albedinis, non ſecundum modum dulcedinis. Quia igitur ex vi huius ſacramenti eſt in altari ſubſtantia corporis Chriſti, quantitas autem dimenſiua eius eſt ibi concomitanter, & quaſi per accidens: ideo quantitas dimenſiua corporis Chriſti eſt in hoc ſacramento, non ſecundum proprium modum (vt ſcilicet ſit tota in toto, & ſingulæ partes in ſingulis partibus) ſed per modum ſubſtantiæ, cuius natura eſt tota in toto, & tota in qualibet parte.

Ad ſecundum dicendum, quod duæ quantitates dimenſiuæ non poſſunt naturaliter ſimul eſſe in eodem, ita quod vtraque ſit ibi ſecundum proprium

modum quantitatis dimenſiuæ. In hoc autem ſacramento quantitas dimenſiua panis eſt, ſecundum proprium modum, ſcilicet ſecundum commenſurationem quamdam; non autem quantitas dimenſiua corporis Chriſti: ſed eſt ibi per modum ſubſtantiæ, vt dictum eſt *.

in co. ar. & a.1.

Ad tertium dicendum, quod quantitas dimenſiua corporis Chriſti non eſt in hoc ſacramento ſecundum modum commenſurationis, qui eſt proprius quantitati: ad quem pertinet, quod maior quantitas extendatur vltra minorem: ſed eſt ibi per modum iam dictum †.

in co. ar.

452

Art. 5. *Vtrum corpus Chriſti ſit in hoc ſacramento ſicut in loco?*

inf. ar. 6. c. & ad 1. & 4. d. c a. 1. ad 5. 6. 7. & 8. & a. 2. q. 2. ad 2. & q. 4. con. c. 64. fin. & qu. 1. a. 22. ad 2.

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod corpus Chriſti ſit in hoc ſacramento ſicut in loco. Eſſe enim in aliquo definitiue vel circumſcriptiue, eſt pars eius quod eſt eſſe in loco. Sed corpus Chriſti videtur eſſe definitiue in hoc ſacramento (quia ita eſt vbi ſunt ſpecies panis vel vini, quod non eſt in alio loco altaris.) Videtur etiam ibi eſſe circumſcriptiue: quia ita continetur ſuperficie hoſtiæ conſecratæ, quod nec excedit, nec exceditur. Ergo corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento, ſicut in loco.

q. pra. a. 1. 2. & 5

¶ 2. Præterea, Locus ſpecierum panis non eſt vacuus (natura enim non patitur vacuum) nec eſt ibi ſubſtantia panis, vt ſupra habitum * eſt, ſed eſt ibi ſolum corpus Chriſti. Ergo corpus Chriſti replet locum illum. Sed omne quod replet locum aliquem, eſt in eo localiter. Ergo corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento localiter.

a. pra. & 3 huius quaſt.

¶ 3. Præterea, Sicut dictum eſt *, in hoc ſacramento eſt corpus Chriſti cum ſua quantitate dimenſiua, & cum omnibus ſuis accidentibus. Sed eſſe in loco, eſt accidens corporis: vnde & ibi connumeratur inter nouem genera accidentium. Ergo corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento localiter.

l. 4. Phy. te. 30. t. 2.

SED contra eſt, quod oportet locum & locatum eſſe æqualia, vt patet per Philoſ. * in 4. Phyſ. Sed locus, vbi eſt hoc ſacramentum, eſt multo minor, quam corpus Chriſti. Ergo corpus Chriſti non eſt in hoc ſacramento, ſicut in loco.

ar. 3. huius q.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut iam dictum eſt *) corpus Chriſti non eſt in hoc ſacramento ſecundum proprium modum quantitatis dimenſiuæ, ſed magis ſecundum modum ſubſtantiæ. Omne autem corpus locatum eſt in loco ſecundum modum quantitatis dimenſiuæ, in quantum ſcilicet commen-

ſuratur

ſuratur loco ſecundum ſuam quantitatem dimenſiuam. Vnde relinquitur, quod corpus Chriſti non eſt in hoc ſacramento ſicut in loco, ſed per modum ſubſtantiæ: eo ſcilicet modo, quo ſubſtantia continetur à dimenſionibus. Succedit enim ſubſtantia corporis Chriſti in hoc ſacramento ſubſtantiæ panis. Vnde ſicut ſubſtantia panis non erat ſub ſuis dimēſionibus localiter, ſed per modum ſubſtantiæ, ita nec ſubſtantia corporis Chriſti: non tamen ſubſtantia corporis Chriſti eſt ſubiectum illarum dimenſionum, ſicut erat ſubſtantia panis. Et ideo ſubſtantia panis ratione ſuarum dimenſionum localiter erat ibi: quia comparabatur ad locum illum mediantibus propriis dimenſionibus. Subſtantia autem corporis Chriſti comparatur ad locum illum mediantibus dimenſionibus alienis, ita quod è conuerſo dimēſiones propriæ corporis Chriſti comparantur ad locum illum mediante ſubſtantia: quod eſt contra rationem corporis locati. Vnde nullo modo corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento localiter.

Ad primum ergo dicendum, quod corpus Chriſti non eſt in hoc ſacramento definitiue: quia ſic non eſſet alibi, quam in hoc altari, vbi conficitur hoc ſacramentum: cum tamen ſit & in cœlo in propria ſpecie, & in multis aliis altaribus ſub ſpecie ſacramenti. Similiter etiam patet, quod non eſt in hoc ſacramento circumſcriptiue: quia non eſt ibi ſecundum commenſurationem propriæ quantitatis: vt dictum eſt *. Quod autem non eſt extra ſuperficiem ſacramenti, nec eſt in alia parte altaris, non pertinet ad hoc, quod ſit ibi definitiue, vel circumſcriptiue: ſed ad hoc, quod incepit ibi eſſe per conſecrationem & conuerſionem panis & vini, vt ſupra dictum * eſt. *a. 3. et 4. huius q.* *q. præ. a. 3. et 4.*

Ad ſecundum dicendum, quod locus ille, * in quo eſt corpus Chriſti, non eſt vacuus: neque tamen proprie eſt repletus ſubſtantia corporis Chriſti, quæ non eſt ibi localiter, ſicut dictum eſt *. Sed eſt repletus ſpeciebus ſacramentorum, quæ habent replere locum, vel propter naturam dimenſionum, vel ſaltem miraculoſe, ſicut & miraculoſe ſubſiſtunt per modum ſubſtantiæ. *in co. ar.*

Ad tertium dicendum, quod accidentia corporis Chriſti ſunt in hoc ſacramento (ſicut ſupra dictum eſt *) ſecundum realem concomitantiam. Et ideo illa accidentia corporis Chriſti, ſunt in hoc ſacramento, quæ ſunt ei intrinſeca. Eſſe autem in loco, eſt accidens per comparationem ad extrinſecum continens. Et ideo non oportet, quod Chriſtus ſit in hoc ſacramento ſicut in loco. *art. præ.*

Digitized by Google

453

Art. 6. *Utrum corpus Chriſti ſit mobiliter in hoc ſacramento?*

4. d. 10. 3. q. 4. & op. 11 a. 14. AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod corpus Chriſti ſit mobiliter in hoc ſacramento. Dicit enim Philoſophus * in ſecundo Topic. quod motis nobis mouentur ea, quæ in nobis ſunt. Quodquidem eſt verum etiam de ſpirituali ſubſtantia animæ. Sed Chriſtus eſt in hoc ſacramento, vt ſupra habitum † eſt. Ergo mouetur ad motum ipſius.

* l. 2. c. 3. in declaratione 24. loci, ... 1.

† a. huius q.

¶ 2. Præterea, Veritas debet reſpondere figuræ. Sed de agnopaſchali, qui erat figura huius ſacramenti, non remanebat quicquam vſque mane, ſicut præcipitur Exod. 12. Ergo neque etiam ſi hoc ſacramentum reſeruetur in craſtinum, erit ibi corpus Chriſti. Et ita non eſt immobiliter in hoc ſacramento.

¶ 3. Præterea, Si corpus Chriſti remaneat ſub hoc ſacramento etiam in craſtino, pari ratione remanebit & per totum ſequens tempus: non enim poteſt dici, quod deſinat ibi eſſe ceſſantibus ſpeciebus: quia eſſe corporis Chriſti, non dependet à ſpeciebus illis. Non autem remanet ſub hoc ſacramento Chriſtus per totum tempus futurum. Videtur ergo, quod ſtatim in craſtino, vel poſt modicum tempus, deſinat eſſe ſub hoc ſacramento. Et ita videtur, quod Chriſtus mobiliter ſit in hoc ſacramento.

SED contra, Impoſſibile eſt idem eſſe motum & quietum: quia ſic contradictoria verificarentur de eodem. Sed corpus Chriſti in cœlo quietum reſidet. Non ergo eſt mobiliter in hoc ſacramento.

RESPONDEO dicendum, quod cum aliquid eſt vnum ſubiecto, & multiplex ſecundum eſſe, nihil prohibet ſecundum aliquid moueri, & ſecundum aliquid immobile permanere: ſicut corpori eſt aliud eſſe album, & aliud eſſe magnum: vnde poteſt moueri ſecundum albedinem, & permanere immobile ſecundum magnitudinem. Chriſto autem non eſt idem eſſe ſecundum ſe, & eſſe ſub hoc ſacramento: quia per hoc quod dicimus ipſum eſſe ſub hoc ſacramento, ſignificatur quædam habitudo eius ad hoc ſacramentum. Secundum igitur hoc eſſe non mouetur Chriſtus per ſe ſecundum locum, ſed ſolum per accidens: quia Chriſtus non eſt in hoc ſacramento ſicut in loco, ſicut

art. præ. prædictum eſt *. Quod autem non eſt in loco, non mouetur per ſe in loco, ſed ſolum ad motum eius in quo eſt. Similiter autem neque per ſe mouetur ſecundum eſſe quod habet in hoc ſacramento, quacumque alia mutatione; puta quantum ad hoc, quod deſinat eſſe ſub hoc ſacramento: quia illud quod de ſe habet

eſſe

eſſe indeficiens, non poteſt eſſe deficiendi principium: ſed alio deficiente, hoc deſinit eſſe in eo: ſicut Deus, cuius eſſe eſt indeficiens & immortale, deſinit eſſe in aliqua creatura corruptibili per hoc, quod creatura corruptibilis deſinit eſſe. Et hoc modo cum Chriſtus habeat de ſe eſſe indeficiens, & incorruptibile, non deſinit eſſe ſub ſacramento, neque per hoc, quod ipſum deſinat eſſe, neque etiam per motum localem ſui (vt ex dictis patet *) ſed ſolum per hoc, quod ſpecies *art. præ.*
huius ſacramenti deſinunt eſſe. Vnde patet, quod Chriſtus per ſe loquendo, immobiliter eſt in hoc ſacramento.

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit de motu per accidens, quo ad motum noſtri mouentur ea quæ in nobis ſunt. Aliter tamen ea quæ per ſe poſſunt eſſe in loco, ſicut corpora; & aliter ea quæ per ſe non poſſunt eſſe in loco, ſicut formæ & ſpirituales ſubſtantiæ. Ad quem modum poteſt reduci, quod dicimus Chriſtum moueri per accidens ſecundum eſſe quod habet in hoc ſacramento, in quo non eſt ſicut in loco.

Ad ſecundum dicendum, quod hac ratione moti videntur fuiſſe quidam, ponentes, quod corpus Chriſti non remanet ſub hoc ſacramento, ſi in craſtinum reſeruetur. Contra quos Cyrillus dicit, inſaniunt quidam, dicentes myſticam benedictionem ceſſare à ſanctificatione, ſi quæ eius reliquiæ remanſerint in diem ſubſequentem: non enim mutatur ſacratum corpus Chriſti, ſed virtus benedictionis, & viuificatiua gratia, iugis in eo eſt. Sicut etiam omnes aliæ conſecrationes immobiliter manent, permanentibus rebus conſecratis: propter quod non iterantur. Veritas autem licet figuræ reſpondeat, tamen figura non poteſt eam adæquare.

Ad tertium dicendum, quod corpus Chriſti remanet in hoc ſacramento, non ſolum in craſtino, ſed etiam in futuro, quouſque ſpecies ſacramentales manent. Quibus ceſſantibus deſinit eſſe corpus Chriſti 454
ſub eis: non quia ab eis dependeat, ſed quia tollitur *inf. ar. 8.*
habitudo corporis Chriſti ad illas ſpecies: per quem *c. & 4. 1.*
modum Deus deſinit eſſe dominus creaturæ deſi- *10. a. 2. q.*
nentis. *2. ad 3. et*

Art. 7. Vtrum corpus Chriſti prout eſt in hoc ſacramento, poßit videri ab aliquo oculo ſaltem glorificato? *a. 4. q. 1. per 10. et q. 4. a. 2.*

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quod corpus *et in exp.*
Chriſti, prout eſt in hoc ſacramento, poſsit vide- *lit. ad 1.*
ri ab aliquo oculo, ſaltem glorificato. Oculus enim *2. et 4.*
noſter

noſter impeditur à viſione corporis Chriſti, in hoc ſacramento exiſtentis, propter ſpecies ſacramentales ipſum circumuelantes. Sed oculus glorificatus non poteſt ab aliquo impedire, quin corpora quælibet videat prout ſunt. Ergo oculus glorificatus poteſt videre corpus Chriſti, provt eſt in hoc ſacramento.

¶ 2. Præterea, Corpora glorioſa ſanctorum, erunt configurata corpori claritatis Chriſti: vt dicitur Philip. 3. Sed oculus Chriſti videt ſeipſum provt eſt in hoc ſacramento. Ergo pari ratione quilibet alius oculus glorificatus poteſt ipſum videre.

¶ 3. Præterea, Sancti in reſurrectione erunt æquales Angelis, vt dicitur Luc. 20. Sed Angeli vident corpus Chriſti, provt eſt in hoc ſacramento: quia etiam dæmones inueniuntur huic ſacramento reuerentiam exhibere, & ipſum timere. Ergo pari ratione oculus glorificatus poteſt Chriſtum videre, provt eſt in hoc ſacramento.

SED contra, Nihil idem exiſtens, poteſt ſimul ab eodem videri in diuerſis ſpeciebus. Sed oculus glorificatus ſemper videt Chriſtum, provt eſt in ſua ſpecie, ſecundum illud Iſa. 33. Regem in decore ſuo videbunt. Ergo videtur quod non videat Chriſtum, provt eſt ſub ſpecie huius ſacramenti.

RESPONDEO dicendum, quod duplex eſt oculus, ſcilicet corporalis proprie dictus, & intellectualis, qui per ſimilitudinem dicitur. A nullo autem oculo corporali corpus Chriſti poteſt videri, provt eſt in hoc ſacramento. Primo quidem, quia corpus viſibile per ſua accidentia immutat medium. Accidentia autem corporis Chriſti ſunt in hoc ſacramento mediante ſubſtantia: ita ſcilicet quod accidentia corporis Chriſti non habent immediatam habitudinem, neque ad hoc ſacramentum neque ad corpora, quæ ipſum circumſtant. Et ideo non poſſunt immutare medium, vt ſic ab aliquo corporali oculo videri poſſint. Secundo, quia ſicut ſupra dictum eſt *, corpus Chriſti eſt in hoc ſacramento per modum ſubſtantiæ. Subſtantia autem in quantum huiuſmodi, non eſt viſibilis oculo corporali, neque ſubiacet alicui ſenſui, ſed nec etiam imaginationi, ſed ſoli intellectui, cuius obiectum eſt quod quid eſt: vt dicitur in tertio de anima *. Et ideo proprie loquendo, corpus Chriſti ſecundum modum eſſendi, quem habet in hoc ſacramento, neque ſenſu, neque imaginatione perceptibile eſt; ſed ſolo intellectu, qui dicitur oculus ſpiritualis. Percipitur autem diuerſimodè à diuerſis intellectibus. Quia enim modus eſſendi, quo Chriſtus

ar. 1. huius q. ad 3.

trat. 26. tom. 2.

eſt

eſt in hoc ſacramento, eſt penitus ſupernaturalis: à ſupernaturali intellectu, ſcilicet diuino, ſecundum ſe viſibilis eſt, & per conſequens ab intellectu beato, vel angeli vel hominis: qui ſecundum participatam claritatem diuini intellectus, videt ea quæ ſupernaturalia ſunt, per viſionem diuinæ eſſentiæ. Ab intellectu autem hominis viatoris, non poteſt conſpici niſi per fidem, ſicut & cætera ſupernaturalia. Sed nec etiam intellectus angelicus ſecundum ſua naturalia ſufficit ad hoc intuendum. Vnde dæmones non poſſunt videre per intellectum Chriſtum in hoc ſacramento niſi per fidem, cui non voluntarie aſſentiunt, ſed ad eam euidentia ſignorum conuincuntur: prout dicitur Iacobi 2. quod dæmones credunt, & contremiſcunt.

Ad primum ergo dicendum, quod oculus noſter corporeus per ſpecies ſacramentales impeditur à viſione corporis Chriſti ſub eis exiſtentis, non ſolum per modum tegumenti, ſicut impedimur videre id quod eſt velatum quocumque corporali velamine: ſed quia corpus Chriſti non habet habitudinem ad medium quod circumſtat hoc ſacramentum, mediantibus propriis accidentibus, ſed mediantibus ſpeciebus ſacramentalibus.

Ad ſecundum dicendum, quod oculus corporalis Chriſti videt ſeipſum ſub ſacramento exiſtentem: non tamen poteſt videre ipſum modum eſſendi, quo eſt ſub ſacramento, quod pertinet ad ſolum intellectum. Nec tamen eſt ſimile de alio oculo glorioſo: quia etiam ipſe oculus Chriſti eſt ſub hoc ſacramento, in quo non conformatur ei alius oculus glorioſus.

Ad tertium dicendum, quod angelus bonus, vel malus, non poteſt aliquid videre oculo corporeo, ſed ſolum oculo intellectuali. Vnde non eſt ſimilis ratio, vt ex dictis patet *. *in cor. ar.*

Art. 8. *Vtrum quando in hoc ſacramento apparet miraculoſè caro vel puer, ſit ibi vere corpus Chriſti?* 455

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quod quando in hoc ſacramento miraculoſe apparet caro vel puer, non ſit ibi vere corpus Chriſti. Corpus enim Chriſti deſinit eſſe ſub hoc ſacraamento, quando deſinunt eſſe ſpecies ſacramentales: vt dictum eſt *. Sed quando apparet caro vel puer, deſinunt eſſe ſpecies ſacramentales. Ergo non eſt ibi vere corpus Chriſti. *4. d. 10. a. 2. q. 2, ad 3. & a. 4. q. 2 & 3. & cp. 58. c. 11.* ** ar. præ. ad 3. argum.*

¶ 2. Præterea, Vbicumque eſt corpus Chriſti, vel eſt ibi ſub ſpecie propria, vel ſpecie ſacramenti. Sed

quando

quando tales apparitiones fiunt, manifeſtum eſt, quod non eſt ibi Chriſtus ſub ſpecie propria, (quia in hoc ſacramento totus Chriſtus continetur, qui permanet integer in forma, qua aſcendit in cœlum: cum tamen id quod miraculoſe apparet in hoc ſacramento, quandoque videatur vt quædam parua caro, quandoque autem vt paruus puer:) manifeſtum eſt etiam, quod non eſt ibi ſub ſpecie ſacramenti, quæ eſt ſpecies panis vel vini. Ergo videtur, quod corpus Chriſti nullo modo ſit ibi.

¶ 3. Præterea, Corpus Chriſti incipit eſſe in hoc ſacramento per conſecrationem & conuerſionem, vt ſupra dictum eſt *. Sed caro & ſanguis miraculoſe apparens, non ſunt conſecrata nec conuerſa in verum corpus & ſanguinem Chriſti. Non ergo ſub his ſpeciebus eſt corpus, vel ſanguis Chriſti.

q.75.a.2

SED contra eſt, quod tali apparitione facta, eadem reuerentia exhibetur ei quod apparet, quæ etiam primo exhibebatur. Quod quidem non fieret, ſi vere non eſſet ibi Chriſtus, cui reuerentiam latriæ exhibemus. Ergo etiam tali apparitione facta, Chriſtus eſt ſub hoc ſacramento.

RESPONDEO dicendum, quod dupliciter contingit talis apparitio, qua quandoque in hoc ſacramento miraculoſe videtur caro aut ſanguis, aut etiam aliquis puer. Quandoque enim hoc contingit ex parte videntium, quorum oculi immutantur tali immutatione, ac ſi expreſſe viderent exterius carnem, vel ſanguinem, vel puerum: nulla tamen immutatione facta ex parte ſacramenti. Et hoc quidem videtur contingere, quando vni videtur ſub ſpecie carnis vel pueri; aliis tamen videtur ſicut & prius ſub ſpecie panis: vel quando eidem ad horam videtur ſub ſpecie carnis vel pueri, & poſtmodum ſub ſpecie panis. Nec hoc tamen pertinet ad aliquam deceptionem ſicut accidit in magorum præſtigiis: quia talis ſpecies diuinitus formatur in oculo, ad aliquam veritatem figurandam, ad hoc ſcilicet quod manifeſtetur vere Corpus Chriſti eſſe ſub hoc ſacramento, ſicut etiam Chriſtus abſque deceptione apparuit diſcipulis euntibus in Emaus. Dicit enim Auguſt. * in lib. de quæſt. Euang. quod cum fictio noſtra refertur ad aliquam ſignificationem, non eſt mendacium, ſed aliqua figura veritatis. Et quia per hunc modum nulla immutatio fit ex parte ſacramenti, manifeſtum eſt, quod non deſinit Chriſtus eſſe ſub hoc ſacramento, tali apparitione facta. Quandoque vero contingit talis apparitio non per ſolam immutationem videntium, ſed

li.2.c.vl. nõ procul à prin. tom.4.

ſpecie

ſpecie quæ videtur, realiter exterius exiſtente. Et hoc quidem videtur eſſe quando ſub tali ſpecie ab omnibus videtur, & non ad horam: ſed per longum tempus ita permanet. Et in hoc caſu quidam dicunt, quod eſt propria ſpecies corporis Chriſti. Nec obſtat, quod quandoque non videtur ibi totus Chriſtus, ſed aliqua pars carnis; vel etiam videtur non in ſpecie iuuenili, ſed in effigie puerili: quia in poteſtate corporis glorioſi eſt, quod videatur ab oculo non glorificato, vel ſecundum totum, vel ſecundum partem; & in effigie vel propria vel aliena, vt infra dicetur *. Sed hoc videtur eſſe inconueniens. Primo quidem, quia corpus Chriſti non poteſt in propria ſpecie videri, niſi in vno loco, in quo definitiue continetur. Vnde cum videatur in propria ſpecie, & adoretur in cælis, ſub propria ſpecie non videtur in hoc ſacramento.

nõ abſolu:t morte prauentus: ſed vide in ſent. li. 2. di. 44. q. 2. art. 4.

Secundo, quia corpus glorioſum, quod apparet vt vult, poſt apparitionem cum voluerit diſparet: ſicut dicitur Luc. vlt. quod Dominus ex oculis diſcipulorum euanuit. Hoc autem quod ſub ſpecie carnis in hoc ſacramento apparet, diu permanet: quinimmo legitur quandoque eſſe incluſum, & multorum epiſcoporum conſilio in pixide reſeruatum: quod nefas eſſet de Chriſto ſentire ſecundum propriam ſpeciem. Et ideo dicendum eſt, quod manentibus dimenſionibus, quæ prius fuerant, fit miraculoſè quædam immutatio circa alia accidentia (puta figuram & colorem & alia huiuſmodi) vt videatur caro vel ſanguis, aut etiam puer. Et ſicut prius dictum eſt *, hoc non eſt deceptio: quia fit in figuram cuiuſdam veritatis, ſcilicet ad oſtendendum per hanc miraculoſam apparitionem, quod in ſacramento eſt vere corpus & ſanguis Chriſti. Et ſic patet, quod remanentibus dimenſionibus, quæ ſunt fundamenta aliorum accidentium, vt infra * dicetur, remanet vere corpus Chriſti in hoc ſacramento.

in ipſomet art.

q. ſeq. a. 2.

Ad primum ergo dicendum, quod facta' tali apparitione, ſpecies ſacramentales quandoque quidem totaliter remanent in ſeipſis, quandoque autem ſecundum id, quod eſt principale in eis: vt dictum eſt *.

in eo. art.

Ad ſecundum dicendum, quod in huiuſmodi apparitionibus ſicut dictum eſt *, non videtur propria ſpecies Chriſti, ſed ſpecies miraculoſè formata, vel in oculis intuentium, vel etiam in ipſis ſacramentalibus dimenſionibus: vt dictum eſt *.

Ibidem.

Ibidem.

Ad tertium dicendum, quod dimenſiones panis & vini conſecrati manent, immutatione circa eas miraculoſè

Digitized by Google

q.75.a.3. & 6.

culoſè facta, quantum ad alia accidentia, vt dictum eſt *.

QVAESTIO LXXVII.

De accidentibus remanentibus in hoc ſacramento, in octo articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de accidentibus remanentibus in hoc ſacramento.

ET CIRCA hoc quæruntur octo.

¶ Primo, vtrum accidentia quæ remanent, ſint ſine ſubiecto?

¶ Secundo, vtrum quantitas dimenſiua ſit ſubiectum aliorum accidentium?

¶ Tertio, vtrum huiuſmodi accidentia poſsint immutare aliquod corpus extrinſecum?

¶ Quarto, vtrum poſsint corrumpi?

¶ Quinto, vtrum ex eis poſsit aliquid generari?

¶ Sexto, vtrum poſsint nutrire?

¶ Septimo, de fractione panis conſecrati.

¶ Octauo, vtrum vino conſecrato poſsit aliquid permiſceri?

456 Art. I. *Vtrum accidentia remaneant ſine ſubiecto in hoc ſacramento?*

Sup.q.75.a.5 & 1.d.47.a.4.c.& 4.d.12.q.1.a.1.& 4.con c.63.& 65.& quol.3.a.1.& quo.4.a.5.& op.1.c 8.& 1.Cor.11.leo.3.col.5. * tex.28.tom.3.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod accidentia non remaneant in hoc ſacramento ſine ſubiecto. Nihil enim inordinatum aut fallax debet eſſe in hoc ſacramento veritatis. Sed accidentia eſſe ſine ſubiecto, eſt contra rerum ordinem, quem Deus naturæ indidit: videtur etiam ad quamdam fallaciam pertinere, cum accidentia naturaliter ſint ſigna naturæ ſubiecti. Ergo in hoc ſacramento non ſunt accidentia ſine ſubiecto.

¶ 2. Præterea, Fieri non poteſt etiam miraculoſè, quod definitio rei ab ea ſeparetur, vel quod vni rei conueniat definitio alterius rei (puta quod homo manens homo ſit animal irrationale;) ad hoc enim ſequeretur contradictoria eſſe ſimul: hoc enim quod ſignificat nomen rei, eſt definitio, vt dicitur in 4.* Metaph. Sed ad definitionem accidentis pertinet, quod ſit in ſubiecto: ad definitionem vero ſubſtantiæ, quod per ſe ſubſiſtat non in ſubiecto. Non ergo poteſt miraculoſè fieri, quod in hoc ſacramento ſint accidentia ſine ſubiecto.

¶ 3. Præterea, Accidens indiuiduatur ex ſubiecto. Si ergo accidentia remanent in hoc ſacramento ſine ſubiecto, non erunt indiuidua, ſed vniuerſalia. Quod patet eſſe falſum: quia ſic non eſſent ſenſibilia, ſed intelligibilia tantum.

¶ 4. Præ-

¶ 4. Præterea, Accidentia per conſecrationem huius ſacramenti, non adipiſcuntur aliquam compoſitionem. Sed ante conſecrationem non erant compoſita neque ex materia, & forma, neque ex quo eſt, & quod eſt. Ergo etiam poſt conſecrationem non ſunt compoſita altero horum modorum. Quod eſt inconueniens: quia ſic eſſent ſimpliciora quam angeli: cum tamen hæc accidentia ſint ſenſibilia. Non ergo accidentia remanent in hoc ſacramento ſine ſubiecto.

SED contra eſt, quod Gregor. dicit in * homilia paſchali, quod ſpecies ſacramentales ſunt illarum rerum vocabula, quæ ante fuerunt, ſcilicet panis & vini. Et ita cum non remaneat ſubſtantia panis & vini, videtur quod huiuſmodi ſpecies remaneant ſine ſubiecto. *Refertur de conſ. d. 2. cap. Species.*

RESPONDEO dicendum, quod accidentia panis & vini, quæ ſenſu deprehenduntur in hoc ſacramento remanere poſt conſecrationem, non ſunt ſicut in ſubiecto in ſubſtantia panis & vini, quæ non manet (vt ſupra habitum eſt *;) neque etiam in forma ſubſtantiali, quæ non manet: & ſi remaneret, ſubiectum eſſe non poſſet, vt patet per Boët. † in lib. de Trin. Manifeſtum eſt etiam, quod huiuſmodi accidentia non ſunt in ſubſtantia corporis & ſanguinis Chriſti ſicut in ſubiecto: quia ſubſtantia humani corporis nullo modo poteſt his accidentibus affici: neque etiam eſt poſsibile, quod corpus Chriſti glorioſum & impaſsibile exiſtens, alteretur ad ſuſcipiendas huiuſmodi qualitates. *q. 75. a. 3. & 6.* *† in li. de Trin. ante med.*

Dicunt autem quidam, quod ſunt ſicut in ſubiecto in aëre circumſtante. Sed nec hoc eſſe poteſt. Primo quidem, quia aër non eſt huiuſmodi accidentium ſuſceptiuus. Secundo, quia huiuſmodi accidentia non ſunt vbi eſt aër, quinimmo ad motum harum ſpecierum aër depellitur. Tertio, quia accidentia non tranſeunt de ſubiecto in ſubiectum: vt ſcilicet idem accidens numero quod primo fuit in vno ſubiecto, poſtmodum fiat in alio. Accidens enim numerum accipit à ſubiecto: vnde non poteſt eſſe, quod idem numero manens, ſit quandoque in hoc quandoque in illo ſubiecto. Quarto, quia cum aër non ſpolietur accidentibus propriis, ſimul haberet accidentia propria & aliena. Nec poteſt dici, quod hoc fiat miraculosè virtute conſecrationis: quia verba conſecrationis hoc non ſignificant: quæ tamen non efficiunt niſi ſuum ſignificatum. Et ideo relinquitur, quod accidentia in hoc ſacramento, manent ſine ſubiecto. Quod quidem virtute diuina fieri poteſt. Cum enim effectus magis dependeat à cauſa prima, quam à cauſa ſecunda, Deus qui

eſt

eſt prima cauſa ſubſtantiæ & accidentis, per ſuam infinitam virtutem conſeruare poteſt in eſſe accidens, ſubtracta ſubſtantia, per quam conſeruabatur in eſſe, ſicut per propriam cauſam: ſicut etiam alios effectus naturalium cauſarum poteſt producere ſine naturalibus cauſis: ſicut humanum corpus formauit in vtero virginis ſine virili ſemine.

Ad primum ergo dicendum, quod nihil prohibet aliquid eſſe ordinatum ſecundum communem legem naturæ, cuius tamen contrarium eſt ordinatum ſecundum ſpeciale priuilegium gratiæ; vt patet in reſuſcitatione mortuorum, & in illuminatione cæcorum: prout etiam in rebus humanis quædam aliquibus conceduntur ex ſpeciali priuilegio præter legem communem. Et ita etiam licet ſit ſecundum communem naturæ ordinem, quod accidens ſit in ſubiecto: ex ſpeciali tamen ratione ſecundum ordinem gratiæ, accidentia ſunt in hoc ſacramento ſine ſubiecto, propter rationes ſupra inductas *.

*in 10. art.

Ad ſecundum dicendum, quod cum ens non ſit genus, hoc ipſum, quod eſt eſſe, non poteſt eſſe eſſentia ſubſtantiæ vel accidentis. Non eſt ergo definitio ſubſtantiæ ens per ſe ſine ſubiecto; nec definitio accidentis, ens in ſubiecto: ſed quidditati, ſeu eſſentiæ ſubſtantiæ competit habere eſſe non in ſubiecto; quidditati autem ſiue eſſentiæ accidentis competit habere eſſe in ſubiecto. In hoc autem ſacramento non datur accidentibus, quod ex vi ſuæ eſſentiæ non ſint in ſubiecto, ſed ex diuina virtute ſuſtentante. Et ideo non deſinunt eſſe accidentia: quia nec ſeparatur ab eis definitio accidentis, quæ eſt aptitudo ad ſubiectum, quæ ſemper manet in iis, non actualis inhærentia, nec competit eis definitio ſubſtantiæ.

Ad tertium dicendum, quod huiuſmodi accidentia acquiſierunt eſſe indiuiduum in ſubſtantia panis & vini, qua conuerſa in corpus & ſanguinem Chriſti, remanent virtute diuina accidentia in illo eſſe indiuiduato, quod prius habebant. Vnde ſunt ſingularia & ſenſibilia.

Ad quartum dicendum, quod accidentia huiuſmodi, manente ſubſtantia panis & vini, non habebant ipſa eſſe, ſicut nec alia accidentia; ſed ſubiecta eorum habebant huiuſmodi eſſe per ea: ſicut nix eſt alba per albedinem. Sed poſt conſecrationem ipſa accidentia quæ remanent, habent eſſe: vnde ſunt compoſita ex eſſe, & quod eſt (ſicut in prima parte de angelis dictum eſt *;) & cum hoc habent compoſitionem partium quantitatiuarum.

*1. p. q. 51. a. 1. & 3.

Art. 2.

Art. 2. Vtrum in hoc ſacramento quantitas dimenſiua panis, vel vini, ſit aliorum accidentium ſubiectum?

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod in hoc ſacramento quantitas dimenſiua panis vel vini, non ſit aliorum accidentium ſubiectum. Subiectum enim accidentis non eſt accidens: nulla enim forma poteſt eſſe ſubiectum, cum ſubiici pertineat ad proprietatem materiæ. Sed quantitas dimenſiua eſt quoddam accidens. Ergo quantitas dimenſiua non poteſt eſſe ſubiectum aliorum accidentium.

4.d.12 q. 1.ar.1.q. 3.et 4. con.c.62. et c. 64. et 1. Cor.11.le. 4.c.5 fin.

¶ 2. Præterea, Sicut quantitas indiuiduatur ex ſubſtantia, ita etiam & alia accidentia. Si ergo quantitas dimenſiua panis aut vini remanet indiuiduata ſecundum eſſe prius habitum, in quo conſeruatur: pari ratione, & alia accidentia remanent indiuiduata ſecundum eſſe, quod prius habebant in ſubſtantia. Non ergo ſunt in quantitate dimenſiua ſicut in ſubiecto: cum omne accidens indiuiduetur per ſuum ſubiectum.

¶ 3. Præterea, Inter alia accidentia panis & vini quæ remanent, deprehenduntur etiam ſenſu rarum & denſum, quæ non poſſunt eſſe in quantitate dimenſiua, præter materiam exiſtente: quia rarum eſt, quod habet parum de materia ſub magnis dimenſionibus; denſum autem, quod habet multum de materia ſub paruis dimenſionibus: vt dicitur 4. Phyſ. * Non ergo videtur, quod quantitas dimenſiua poſsit eſſe ſubiectum accidentium, quæ remanent in hoc ſacramento.

lib 4 tex. 84.to.2.

¶ 4. Præterea, Quantitas à ſubiecto ſeparata, videtur eſſe quantitas mathematica, quæ non eſt ſubiectum qualitatum ſenſibilium. Cum ergo accidentia, quæ remanent in hoc ſacramento, ſint ſenſibilia, videtur quod non poſsint eſſe in hoc ſacramento, ſicut in ſubiecto, in quantitate dimenſiua panis & vini, remanente poſt conſecrationem.

SED contra eſt, quod qualitates non ſunt diuiſibiles niſi per accidens, ſcilicet ratione ſubiecti. Diuiduntur autem qualitates remanentes in hoc ſacramento per diuiſionem quantitatis dimenſiuæ: ſicut patet ad ſenſum. Ergo quantitas dimenſiua eſt ſubiectum accidentium quæ remanent in hoc ſacramento.

RESPONDEO dicendum, quod neceſſe eſt dicere accidentia alia, quæ remanent in hoc ſacramento, eſſe ſicut in ſubiecto in quantitate dimenſiua panis, vel vini remanente. Primo quidem per hoc, quod ad ſenſum apparet aliquid quantum eſſe ibi coloratum, & aliis accidentibus affectum: nec in talibus

Digitized by Google

ſe non poteſt eſſe ſubiectum alterius accidentis: quia per ſe non eſt. Secundum vero quod eſt in alio, vnum accidens dicitur eſſe ſubiectum alterius, in quantum vnum accidens recipitur in ſubiecto, alio mediante: ſicut ſuperficies dicitur eſſe ſubiectum coloris. Vnde quando accidenti datur diuinitus vt per ſe ſit, poteſt etiam per ſe alterius accidentis ſubiectum eſſe.

Ad ſecundum dicendum, quod alia accidentia etiam ſecundum quod erant in ſubſtantia panis, indiuiduabantur mediante quantitate dimenſiua, ſicut dictum eſt *. Et ideo potius quantitas dimenſiua eſt ſubie- *In corp. art.* ctum aliorum accidentium remanentium in hoc ſacramento, quam è conuerſo.

Ad tertium dicendum, quod rarum & denſum ſunt quædam qualitates conſequentes corpora, ex hoc quod habent multum vel parum de materia ſub dimenſionibus: ſicut etiam omnia alia accidentia conſequuntur ex principiis ſubſtantiæ. Et ideo ſicut ſubtracta ſubſtantia, diuina virtute conuerſantur alia accidentia: ita ſubtracta materia, diuina virtute conſeruantur qualitates materiam conſequentes, ſicut rarum & denſum.

Ad quartum dicendum, quod quantitas mathematica non abſtrahit à materia intelligibili, ſed à materia ſenſibili, vt dicitur 7. Metaph.* Dicitur autem materia *li. 7. c. 35.* ſenſibilis ex hoc quod ſubiicitur ſenſibilibus qualita- *tex. 3.* tibus. Et ideo manifeſtum eſt, quod quantitas dimenſiua quæ remanet in hoc ſacramento ſine ſubiecto, non eſt quantitas mathematica.

Art. 3. *Vtrum ſpecies quæ remanent in hoc ſacramento poſsint, immutare aliquid extrinſecum?* 458

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod ſpecies *4. d. 12. q.* quæ remanent in hoc ſacramento, non poſsint im- *1. ar. 2. q.* mutare aliquid extrinſecum. Probatur enim 7. Phy- *1. & 2.* ſicor. quod formæ quæ ſunt in materia, fiunt à formis quæ ſunt in materia, non autem à formis quæ ſunt ſine materia: eo quod ſimile agit in ſibi ſimile. Sed ſpecies ſacramentales ſunt ſpecies ſine materia: quia remanent ſine ſubiecto, vt ex dictis patet *. Non ergo *art. 1.* poſſunt immutare materiam exteriorem, inducendo *huius q.* aliquam formam.

¶ 2. Præterea, Ceſſante actione principalis agentis, neceſſe eſt quod ceſſet actio inſtrumenti: ſicut quieſcente fabro, non mouetur martellus. Sed omnes formæ accidentales agunt inſtrumentaliter in virtute formæ ſubſtantialis, tamquam principalis agentis. Cum ergo in hoc ſacramento non remaneat forma ſubſtan- *† q. 75. a.* tialis panis & vini (ſicut ſupra habitum eſt †) vide- *2. & 6.* tur

tur quod formæ accidentales remanentes, agere non poſsint ad immutationem exterioris materiæ.

¶ 3. Præterea, Nihil agit vltra ſuam ſpeciem: quia effectus non poteſt eſſe potior cauſa. Sed ſpecies ſacramentales omnes ſunt accidentia. Non ergo poſſunt exteriorem materiam immutare, ad minus ad formam ſubſtantialem.

SED contra eſt, quod ſi non poſſent immutare exteriora corpora, non poſſent ſentiri. Sentitur enim aliquid per hoc, quod immutatur ſenſus à ſenſibili: vt di-
lib. 1. tex. citur 2. de anima †.
5174 & 121. t. 2. RESPONDEO dicendum, quod quia vnumquodque agit in quantum eſt ens actu, conſequens eſt, quod vnumquodque ſicut ſe habet ad eſſe, ita ſe habeat ad agere. Quia igitur ſecundum prædicta *, ſpeciebus ſacramentalibus datum eſt diuina virtute, vt remaneant in ſuo eſſe quod habebant, ſubſtantia panis & vini exiſtente: conſequens eſt, quod etiam remaneant in ſuo agere: & ideo omnem actionem, quam poterant agere, ſubſtantia panis & vini exiſtente, poſſunt etiam agere ſubſtantia panis & vini tranſeunte in corpus & ſanguinem Chriſti. Vnde non eſt dubium, quod poſſunt immutare exteriora corpora.

**Art. 1. huius q. ad. 3.*

Ad primum ergo dicendum, quod ſpecies ſacramentales licet ſint formæ ſine materia exiſtentes, retinent tamen idem eſſe, quod habebant prius in materia. Et ideo ſecundum ſuum eſſe aſsimilantur formis, quæ ſunt in materia.

Ad ſecundum dicendum, quod ita actio formæ accidentalis dependet ab actione formæ ſubſtantialis, ſicut eſſe accidentis dependet ab eſſe ſubſtantiæ. Et ideo ſicut diuina virtute datur ſpeciebus ſacramentalibus, vt poſsint eſſe ſine ſubſtantia: ita datur eis vt poſsint agere ſine forma ſubſtantiali, virtute Dei, à quo ſicut à primo agente dependet omnis actio formæ, & ſubſtantialis & accidentalis.

Ad tertium dicendum, quod immutatio quæ eſt ad formam ſubſtantialem, non fit à forma ſubſtantiali immediate, ſed mediantibus qualitatibus actiuis & paſsiuis, quæ agunt in virtute formæ ſubſtantialis. Hæc autem virtus inſtrumentalis conſeruatur in ſpeciebus ſacramentalibus diuina virtute, ſicut & prius erat. Et ideo poſſunt agere ad formam ſubſtantialem inſtrumentaliter. Per quem modum aliquid poteſt agere vltra ſuam ſpeciem, non quaſi virtute propria, ſed virtute principalis agentis.

Art.

Digitized by Google

Art.4. Vtrum ſpecies ſacramentales poſſint corrumpi?

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod ſpecies 459
ſacramentales corrumpi non poſſint. Corruptio *Inf.a.5.*
enim accidit per ſeparationem formæ à materia. Sed *c.& 4.d.*
materia panis non remanet in hoc ſacramento, ſicut ex *1.q.1.ar.*
ſupra dictis patet †. Ergo huiuſmodi ſpecies non poſ- *2.q 3.&*
ſunt corrumpi. *4.conc.*

¶ 2. Præterea, Nulla forma corrumpitur niſi per ac- 66
cidens corrupto ſubiecto: vnde formæ per ſe ſubſiſten- *†q.75 a.*
tes, incorruptibiles ſunt, ſicut patet in ſubſtantiis ſpi- *2.& 6.*
ritualibus. Sed ſpecies ſacramentales ſunt formæ ſine ſubiecto. Ergo corrumpi non poſſunt.

¶ 3. Præterea, Si corrumpuntur, aut hoc erit naturaliter, aut miraculoſe. Sed non naturaliter: quia non eſt ibi aſsignare aliquod corruptionis ſubiectum, quod maneat corruptione terminata. Similiter etiam nec miraculoſe: quia miracula quæ ſunt in hoc ſacramento, fiunt virtute conſecrationis, per quam ſpecies ſacramentales conſeruantur. Non eſt autem idem cauſa conſeruationis & corruptionis. Ergo nullo modo ſpecies ſacramentales corrumpi poſſunt.

SED contra eſt, quod ſenſu deprehenditur, hoſtias conſecratas putrefieri & corrumpi.

RESPONDEO dicendum, quod corruptio eſt motus ex eſſe in non eſſe. Dictum eſt autem ſupra *, *art.præc.* quod ſpecies ſacramentales retinent idem eſſe quod prius habebant, ſubſtantia panis & vini exiſtente. Et ideo ſicut eſſe horum accidentium poterat corrumpi, ſubſtantia panis & vini exiſtente: ita etiam poteſt corrumpi, illa ſubſtantia abeunte. Poterant autem huiuſmodi accidentia primo corrumpi dupliciter. Vno modo per ſe, alio modo per accidens. Per ſe quidem, ſicut per alterationem qualitatum, & augmentum vel diminutionem quantitatis. Non quidem per modum augmenti vel diminutionis, qui inuenitur in ſolis corporibus animatis; (qualia non ſunt ſubſtantia panis & vini) ſed per additionem vel diuiſionem. Nam ſicut dicitur 3. Metaph. per diuiſionem vna dimenſio corrumpitur, & fiunt duæ; per additionem autem è conuerſo, ex duabus fit vna. Et per hunc modum manifeſte poſſunt corrumpi huiuſmodi accidentia poſt conſecrationem: quia & ipſa quantitas dimenſiua remanens, poteſt diuiſionem & additionem ſuſcipere. Et cum ſit ſubiectum qualitatum ſenſibilium (ſicut dictum eſt *) poteſt etiam eſſe ſubiectum alterationis earum: puta, ſi alteretur color aut ſa- *Art.2.*
por panis aut vini. Alio modo poterant corrum- *huius q.*
pi per accidens, per corruptionem ſubiecti. Et

hoc modo poſſunt corrumpi etiam poſt conſecrationem. Quamuis enim ſubiectum non remaneat, remanet tamen eſſe quod habebant huiuſmodi accidentia in ſubiecto: quod quidem eſt proprium & conforme ſubiecto. Et ideo huiuſmodi eſſe poteſt corrumpi à contrario agente, ſicut corrumpebatur ſubſtantia panis vel vini, quæ etiam non corrumpebatur niſi præcedente alteratione circa accidentia.

Diſtinguendum tamen eſt inter vtrumque modum harum prædictarum corruptionum: quia cum corpus Chriſti, & ſanguis ſuccedant in hoc ſacramento ſubſtantiæ panis & vini, ſi fiat talis immutatio ex parte accidentium, quæ non ſuffeciſſet ad corruptionem panis & vini: propter talem immutationem non deſinit corpus & ſanguis Chriſti eſſe ſub hoc ſacramento; ſiue fiat immutatio ex parte qualitatis (puta, cum modicum immutatur color, aut ſapor panis vel vini;) ſiue ex parte quantitatis, ſicut cum diuiditur panis, aut vinum in tales partes, quod adhuc in eis poſsit ſaluari natura panis aut vini.

Si vero fiat tanta immutatio, quod fuiſſet corrupta ſubſtantia panis & vini, non remanent corpus & ſanguis Chriſti ſub hoc ſacramento. Et hoc ſiue ex parte qualitatum, ſicut cum ita immutatur color & ſapor, & aliæ qualitates panis & vini, quod nullo modo poſſent compati naturam panis aut vini: ſiue etiam ex parte quantitatis, puta, ſi pulverizetur panis, vel vinum in tam minutas partes diuidatur, vt iam non remaneat ſpecies panis vel vini.

Ad primum ergo dicendum, quod ad corruptionem per ſe pertinet, quod auferat eſſe rei; vnde in quantum eſſe alicuius formæ eſt in materia, conſequens eſt, quod per corruptionem ſeparetur forma à materia. Si vero huiuſmodi eſſe non eſſet in materia, ſimile tamen ei quod eſt in materia, poſſet per corruptionem auferri etiam materia non exiſtente: ſicut accidit in hoc ſacramento, vt ex dictis patet †.

In corp. art.

Ad ſecundum dicendum, quod ſpecies ſacramentales, licet ſint formæ non in materia, habent tamen eſſe quod prius in materia habebant.

Ad tertium dicendum, quod corruptio illarum ſpecierum non eſt miraculoſa, ſed naturalis. Præſupponit tamen miraculum quod eſt factum in conſecratione, ſcilicet quod illæ ſpecies ſacramentales retineant eſſe ſine ſubiecto, quod prius habebant in ſubiecto: ſicut & cæcus miraculoſe illuminatus, naturaliter videt.

Art.

Art. 5. *Vtrum ex ſpeciebus ſacramentalibus aliquid poſsit generari?*

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod ex ſpeciebus ſacramentalibus nihil poſsit generari. Quod enim generatur, ex aliqua materia generatur: ex nihilo enim nihil generatur: quamuis ex nihilo fiat aliquid per creationem. Sed ſpeciebus ſacramentalibus non ſubeſt aliqua materia niſi corporis Chriſti, quod eſt incorruptibile. Ergo videtur quod ex ſpeciebus ſacramentalibus nihil poſsit generari.

Inf. a. 8. ad 2. Et 4. d. 12. q. 1. a. 2. q. 4. et 4. con. c. 66. & quol. 9. a. 5. ad 3. & 1. Cor. 11. le. 4. fin.

¶ 2. Præterea, Ea quæ non ſunt vnius generis, non poſſunt ex ſe inuicem fieri: non enim ex albedine fit linea. Sed accidens & ſubſtantia differunt genere. Cum ergo ſpecies ſacramentales ſint accidentia, videtur quod ex eis non poſsit aliqua ſubſtantia generari.

¶ 3. Præterea, Si ex eis generetur aliqua ſubſtantia corporea, illa ſubſtantia non erit ſine accidente. Si ergo ex ſpeciebus ſacramentalibus generetur aliqua ſubſtantia corporea, oportet quod ex accidente generetur ſubſtantia & accidens, duo ſcilicet ex vno, quod eſt impoſsibile. Ergo impoſsibile eſt, quod ex ſpeciebus ſacramentalibus aliqua ſubſtantia corporea generetur.

SED contra eſt, quod ad ſenſum videri poteſt ex ſpeciebus ſacramentalibus aliquid generari; vel cineres, ſi comburantur; vel vermes, ſi putreſiant, vel pulueres, ſi conterantur.

RESPONDEO dicendum, quod cum corruptio vnius ſit generatio alterius, vt dicitur in 1. de gener. * neceſſe eſt quod ex ſpeciebus ſacramentalibus aliquid generetur, cum corrumpantur, vt dictum eſt †. Non enim ſic corrumpuntur, vt omnino diſpereant, quaſi in nihilum redigantur, ſed manifeſte aliquid ſenſibile eis ſuccedit. Quomodo autem ex eis aliquid generari poſsit, difficile eſt videre. Manifeſtum eſt enim, quod ex corpore, & ſanguine Chriſti, quæ ibi veraciter ſunt, non generatur aliquid, cum ſint incorruptibilia. Si autem ſubſtantia panis, aut vini remaneret in hoc ſacramento, vel eorum materia: facile eſſet aſsignare, quod ex eis generatur illud ſenſibile quod ſuccedit, vt quidam poſuerunt. Sed hoc eſt falſum, vt ſupra habitum eſt †. Et ideo quidam dixerunt, quod ea quæ generantur, non fiunt ex ſpeciebus ſacramentalibus, ſed ex aëre circumſtante. Quod quidem multipliciter apparet eſſe impoſsibile.

*lib. 1. tex. 17. *a. 2. art. prac.*

q. 75. Art. 2. & 6.

Primo, quia ex eo generatur aliquid, quod prius alteratum & corruptum apparet. Nulla autem alteratio vel corruptio prius apparuit in aëre circumſtante: vnde ex eo vermes, vel cineres non generantur. Secundo, quia natura aëris non eſt talis, quod ex eo per tales alterationes talia generentur. Tertio, quia poteſt contingere in magna quantitate hoſtias conſecratas comburi vel putrefieri: nec eſſet poſsibile tantum de corpore terreno ex aëre generari, niſi magna & valde ſenſibili inſpiſſatione aëris facta. Quarto, quia idem poteſt accidere corporibus ſolidis circumſtantibus (puta ferro aut lapidibus) quæ integra remanent poſt prædictorum generationem. Vnde hæc poſitio ſtare non poteſt: quia contrariatur ei quod ad ſenſum apparet. Et ideo alij dixerunt, quod redit ſubſtantia panis & vini in ipſa corruptione ſpecierum: & ſic ex ſubſtantia panis & vini redeunte generantur cineres, aut vermes, aut aliquid huiuſmodi. Sed hæc poſitio videtur eſſe impoſsibilis. Primo quidem, quia ſi ſubſtantia panis & vini conuerſa eſt in corpus & ſanguinem Chriſti (vt ſupra habitum eſt*) non poteſt ſubſtantia panis, aut vini redire, niſi corpore, aut ſanguine Chriſti iterum conuerſo in ſubſtantiam panis vel vini, quod eſt impoſsibile: ſicut ſi aër ſit conuerſus in ignem, non poteſt aër redire, niſi iterum ignis conuertatur in aërem. Si vero ſubſtantia panis aut vini ſit annihilata, non poteſt iterum redire: quia quod in nihilum decidit, non redit idem numero: niſi forte dicatur redire prædicta ſubſtantia, quia Deus de nouo creat aliam nouam ſubſtantiam loco primæ. Secundo videtur hoc eſſe impoſsibile: quia non eſt dare, quando ſubſtantia panis redeat. Manifeſtum eſt enim ex ſupra dictis †, quod manentibus ſpeciebus panis & vini, manet corpus & ſanguis Chriſti, quæ non ſunt ſimul cum ſubſtantia panis & vini in hoc ſacramento, ſecundum præhabita*. Vnde ſubſtantia panis & vini non poteſt redire, ſpeciebus ſacramentalibus manentibus. Similiter etiam nec eis ceſſantibus: quia iam ſubſtantia panis & vini eſſet ſine propriis accidentibus: quod eſt impoſsibile. Niſi forte dicatur, quod in ipſo vltimo inſtanti corruptionis ſpecierum redit non quidem ſubſtantia panis & vini (quia illud idem inſtans eſt, in quo primo habent eſſe ſubſtantiæ generatæ ex ſpeciebus,) ſed materia panis & vini, quæ magis de nouo creata diceretur quam rediens, proprie loquendo. Et ſecundum hoc poſſet ſuſtineri prædicta poſitio. Verum, quia non rationabiliter videtur dici quod

q. 75. ar. 4. & 2.

† a. 4. huius q. & q. 76. a 6. ad 3.

* q. 75. art. 2.

quod miraculoſè aliquid accidat in hoc ſacramento, niſi ex ipſa conſecratione, ex qua non eſt quod materia creetur vel redeat: melius videtur dicendum, quod in ipſa conſecratione miraculoſè datur quantitati dimenſiuæ panis & vini, quod ſit primum ſubiectum ſubſequentium formarum. Hoc autem eſt proprium materiæ. Et ideo ex conſequenti datur prædictæ quantitati dimenſiuæ omne illud quod ad materiam pertinet. Et ideo quicquid poſſet generari ex materia panis vel vini, ſi adeſſet, totum poteſt generari ex prædicta quantitate dimenſiua panis vel vini: non quidem nouo miraculo, ſed ex vi miraculi prius facti.

Ad primum ergo dicendum, quod quamuis non ſit ibi materia, ex qua aliquid generetur: quantitas tamen dimenſiua ſupplet vicem materiæ, vt dictum eſt *. *In corp. art.*

Ad ſecundum dicendum, quod illæ ſpecies ſacramentales, ſunt quidem accidentia; habent tamen actum & vim ſubſtantiæ, vt dictum eſt *. *Ibid.*

Ad tertium dicendum, quod quantitas dimenſiua panis & vini retinet naturam propriam, & accipit miraculoſè vim & proprietatem ſubſtantiæ. Et ideo poteſt tranſire in vtrumque, id eſt in ſubſtantiam & dimenſionem.

Art. 6. *Vtrum ſpecies ſacramentales poſſint nutrire?* 461

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod ſpecies ſacramentales non poſsint nutrire. Dicit enim Ambroſ. in lib. de ſacramentis *. Non iſte panis eſt, qui vadit in corpus; ſed panis vitæ æternæ, qui animæ noſtræ ſubſtantiam fulcit. Sed omne quod nutrit, vadit in corpus. Ergo panis iſte non nutrit. Et eadem ratio eſt de vino. *4. d. 12. q. 1. a. 2. q. 5. & 4. cont. c. 66. & 1. Cor. 11. lec. 4. fin.* ** lib. 5 de ſacr. c. 4. in med. tom. 4.*

¶ 2. Præterea, Sicut dicitur 2. de generatione †, Ex eiſdem nutrimur, ex quibus ſumus. Species autem ſacramentales ſunt accidentia, ex quibus homo non conſtat; non enim accidens eſt pars ſubſtantiæ. Ergo videtur, quod ſpecies ſacramentales nutrire non poſſunt. *† lib. 2. tex. 50. to. 2.*

¶ 3. Præterea, Philoſophus 2. de Anima dicit *, quod alimentum nutrit, prout eſt ſubſtantia quædam; auget autem, prout eſt aliquid quantum. Sed ſpecies ſacramentales non ſunt ſubſtantia. Ergo non poſſunt nutrire. ** li. 2. tex. 47. to. 2.*

SED contra eſt, quod Apoſt. 1. Cor. 11. loquens de hoc ſacramento, dicit, Alius quidem eſurit, alius autem ebrius eſt. vbi dicit gloſſ. * quod notat illos, qui poſt celebrationem ſacri myſterij, & conſecrationem *gl. ord. ib.*

panis & vini, ſuas oblationes vendicabant, & aliis non communicantes, ſoli ſumebant, ita vt inde etiam inebriarentur. Quod quidem non poſſet contingere, ſi ſacramentales ſpecies non nutrirent. Ergo ſpecies ſacramentales nutriunt.

RESPONDEO dicendum, quod hæc quæſtio difficultatem non habet, præcedenti quæſtione ſoluta. Ex hoc enim (vt dicitur 2. de Anima *) cibus nutrit, quod conuertitur in ſubſtantiam nutriti. Dictum eſt autem †, quod ſpecies ſacramentales poſſunt conuerti in ſubſtantiam aliquam, quæ ex eis generatur. Per eamdem autem rationem poſſunt conuerti in corpus humanum, per quam poſſunt conuerti in cineres vel in vermes: & ideo manifeſtum eſt quod nutriunt. Quod autem quidam dicunt, quod non vere nutriunt, quaſi in corpus humanum conuertantur, ſed reficiunt & confortant quadam ſenſuum immutatione (ſicut homo confortatur ex odore cibi, & inebriatur ex odore vini:) ad ſenſum patet eſſe falſum. Talis enim refectio non diu ſufficit homini, cuius corpus propter continuam deperditionem reſtauratione indiget: & tamen homo diu ſuſtentari poſſet, ſi hoſtias & vinum conſecratum ſumeret in magna quantitate. Similiter etiam non poteſt ſtare quod quidam dicunt, quod ſpecies ſacramentales nutriunt, propter formam ſubſtantialem panis & vini, quæ remanet: tum quia non remanet, vt ſupra habitum eſt *: tum quia non eſt actus formæ nutrire, ſed magis materiæ, quæ accipit formam nutriti, recedente forma nutrimenti. Vnde dicitur * in 2. de Anima, quod nutrimentum in principio eſt diſſimile, in fine autem ſimile.

lib. 2. de ani. text. 45. & 46. tom. 2.
† ar. præc.
q. 75. a. 6.
lib. 2. de ani. text. 45. to. 2.

Ad primum ergo dicendum, quod facta conſecratione dupliciter poteſt dici panis in hoc ſacramento eſſe. Vno modo ipſæ ſpecies panis, quæ retinent nomen prioris ſubſtantiæ, vt Gregor. * dicit in homil. Paſchali. Alio modo poteſt dici panis ipſum corpus Chriſti: quod eſt panis myſticus de cælo deſcendens. Ambr. ergo cum dicit †, quod iſte panis non tranſit in corpus, accipit panem ſecundo modo: quia ſcilicet corpus Chriſti non conuertitur in corpus hominis, ſed reficit mentem eius: non autem loquitur de pane, primo modo dicto.

Refertur de conſ. d. 2. cap. Species.
† loco cit. in arg.

Ad ſecundum dicendum, quod ſpecies ſacramentales etſi non ſint ea, ex quibus corpus hominis conſtat, tamen in ea conuertuntur, ſicut dictum eſt *.

** In corp. art.*

Ad tertium dicendum, quod ſpecies ſacramentales, quamuis non ſint ſubſtantia, habent tamen virtutem ſubſtantiæ, ſicut dictum eſt *.

Ibid.

Art.

Digitized by Google

Art.7. Vtrum ſpecies ſacramentales frangantur in hoc ſacramento? 462

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quod ſpecies ſacramentales non frangantur in hoc ſacramento. Dicit enim Philoſoph. * Meteor. 4. quod corpora dicuntur frangibilia propter determinatam diſpoſitionem pororum: quod non poteſt attribui ſacramentalibus ſpeciebus. Ergo ſacramentales ſpecies non poſſunt frangi.

¶ 2. Præterea, Fractionem ſequitur ſonus. Sed ſpecies ſacramentales non ſunt ſonabiles. Dicit enim Philoſoph. 2. de Anima †, quod ſonabile eſt corpus durum, habens ſuperficiem lenem. Ergo ſpecies ſacramentales non franguntur.

¶ 3. Præterea, Eiuſdem videtur eſſe manducari, frangi, & maſticari. Sed verum corpus Chriſti eſt quod manducatur: ſecundum illud Ioan.6. Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem. Ergo corpus Chriſti eſt quod frangitur & maſticatur. Vnde in confeſsione Berengarij dicitur *, Conſentio ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & corde & ore profiteor panem & vinum, quæ in altari ponuntur, poſt conſecrationem verum corpus & ſanguinem Chriſti eſſe; & in veritate manibus ſacerdotum tractari, frangi, & fidelium dentibus atteri. Non ergo fractio debet attribui ſacramentalibus ſpeciebus.

4 di.10. q.1. ad 1. & d.12. q.1 a.3. q.1. & 2. & 4 con. c.67 & op.2. c.8. & 1.Cor. 11. lec.5. c.6.
** lib.4. in ſum.3. c.2. ante med.*
† lib.2. ex tex.77. & 78. to.2.
De conſ. d.2. c. Ego Bereng.

SED contra eſt, quod fractio fit per diuiſionem quanti. Sed nullum quantum ibi diuiditur, niſi ſpecies ſacramentales: quia neque corpus Chriſti, quod eſt incorruptibile; neque ſubſtantia panis, quæ non manet. Ergo ſpecies ſacramentales franguntur.

RESPONDEO dicendum, quod apud antiquos circa hoc multiplex fuit opinio. Quidam enim dixerunt, quod non erat in hoc ſacramento fractio ſecundum rei veritatem, ſed ſolum ſecundum aſpectum intuentium. Sed hoc non poteſt ſtare: quia in hoc ſacramento veritatis, ſenſus non decipitur circa ea, quorum iudicium ad ipſum pertinet, inter quæ eſt fractio, per quam ex vno fiunt multa: quæ quidem ſunt ſenſibilia communia, vt patet in libro de Anima *. Vnde alij dixerunt, quod erat quidem ibi vera fractio, ſine ſubiecto † exiſtente. Sed hoc etiam ſenſui contradicit. Apparet enim in hoc ſacramento aliquid quantum, prius vnum exiſtens, poſtea in multa partitum: quod quidem oportet eſſe ſubiectum fractionis. Non autem poteſt dici, quod ipſum corpus Chriſti verum frangatur. Primo quidem, quia eſt incorruptibile & impaſsibile.

** li.2 text. 64. & 35. tom.2.*
† al. non habetur ly exiſtente.

q.76.a.3.

Secundo, quia eſt totum ſub qualibet parte: (vt ſupra habitum eſt *) quod quidem eſt contra rationem eius, quod frangitur. Vnde relinquitur, quod fractio ſit ſicut in ſubiecto, in quantitate dimenſiua panis, ſicut & alia accidentia. Et ſicut ſpecies ſacramentales ſunt ſacramentum corporis Chriſti veri, ita fractio huiuſmodi ſpecierum eſt ſacramentum Dominicæ paſsionis, quæ fuit in corpore Chriſti vero.

art.2 huius quæſt. ad 3.

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut in ſpeciebus ſacramentalibus remanet rarum & denſum (vt ſupra dictum eſt *:) ita etiam remanet ibi poroſitas, & per conſequens frangibilitas.

Ad ſecundum dicendum, quod denſitatem ſequitur duritia. Et ideo ex quo in ſpeciebus ſacramentalibus remanet denſitas, conſequens eſt, quod remaneat ibi duritia, & per conſequens ſonabilitas.

tract. 27. in Io. inter princ. & med. tom.9. poſita in arg.3.

Ad tertium dicendum, quod illud quod manducatur in propria ſpecie, ipſum & frangitur & maſticatur in ſua ſpecie. Corpus autem Chriſti non manducatur in ſua ſpecie, ſed in ſpecie ſacramentali. Vnde & ſuper illud Ioannis 6. Caro non prodeſt quicquam, dicit Auguſtinus *. Hoc eſt intelligendum ſecundum illos, qui carnaliter intelligebant: carnem quippe ſic intellexerunt, quomodo in cadauere dilaniatur, aut in macello venditur. Et ideo ipſum corpus Chriſti non frangitur niſi ſecundum ſpeciem ſacramentalem. Et hoc modo intelligenda eſt confeſsio * Berengarij, vt fractio & attritio dentium referatur ad ſpeciem ſacramentalem, ſub qua vere eſt corpus Chriſti.

463 Art. 8. *Vtrum aliquis liquor poſſit vino conſecrato commiſceri?*

4.diſ.12. q.1.a.2. q.6 & quol.10. art.3. art 1.huius quæſt

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quod vino conſecrato non poſsit aliquis liquor miſceri. Omne enim quod permiſcetur alicui, recipit qualitatem ipſius. Sed nullus liquor poteſt recipere qualitatem ſacramentalium ſpecierum: quia accidentia illa ſunt ſine ſubiecto, vt dictum eſt. * Ergo videtur, quod nullus liquor poſsit permiſceri ſpeciebus ſacramentalibus vini.

¶ 2. Præterea, Si aliquis liquor permiſceatur illis ſpeciebus, oportet quod ex his fiat aliquid vnum. Sed non poteſt fieri aliquid vnum, neque ex liquore (qui eſt ſubſtantia) & ſpeciebus ſacramentalibus, quæ ſunt accidentia: neque ex liquore & ſanguine Chriſti, qui ratione ſuæ incorruptibilitatis neque additionem recipit neque diminutionem. Ergo nullus liquor poteſt admiſceri vino conſecrato.

¶ 3. Præ

¶ 3. Præterea, Si aliquis liquor admiſceatur vino conſecrato, videtur quod etiam ipſum efficiatur conſecratum; ſicut aqua quæ admiſcetur aquæ benedictæ, efficitur benedicta. Sed vinum conſecratum eſt vere ſanguis Chriſti. Ergo etiam liquor permixtus eſſet ſanguis Chriſti. Et ita aliquid fieret ſanguis Chriſti aliter, quam per conſecrationem: quod eſt inconueniens. Non ergo vino conſecrato poteſt aliquis liquor permiſceri.

¶ 4. Præterea, Si duorum vnum totaliter corrumpatur, non erit mixtio: vt dicitur in primo * de generatione. Sed ad permixtionem cuiuſcumque liquoris, videtur corrumpi totalis ſpecies ſacramentalis vini, ita quod ſub ea deſinat eſſe ſanguis Chriſti: tum quia magnum & paruum ſunt differentiæ quantitatis, & diuerſificant ipſam, ſicut album & nigrum, colorem: tum etiam quia liquor permixtus, cum non habeat obſtaculum, videtur vndique diffundi per totum: & ita deſinit ibi eſſe ſanguis Chriſti, qui non eſt ibi ſimul cum alia ſubſtantia. Non ergo aliquis liquor poteſt permiſceri vino conſecrato. *à tex. 82. vſque ad 90. to. 2.*

SED contra eſt, quod ad ſenſum patet, alium liquorem vino permiſceri poſſe poſt conſecrationem, ſicut & ante.

RESPONDEO dicendum, quod iſtius quæſtionis veritas manifeſta eſt ex præmiſsis *. Dictum eſt enim ſupra, quod ſpecies in hoc ſacramento remanentes, ſicut adipiſcuntur virtute conſecrationis modum eſſendi ſubſtantiæ: ita etiam conſequuntur modum agendi & patiendi: vt ſcilicet agere & pati poſſint, quicquid ageret vel pateretur ſubſtantia, ſi ibi præſens exiſteret. Manifeſtum eſt autem, quod ſi eſſet ibi ſubſtantia vini, liquor aliquis poſſet ei permiſceri. Huius tamẽ permixtionis diuerſus eſſet effectus, & ſecundum formam liquoris, & ſecundum quantitatem. Si enim permiſceretur aliquis liquor in tanta quantitate, quod poſſet diffundi per totum vinum, totum fieret permixtum. Quod autem eſt commixtum ex duobus, neutrum miſcibilium eſt: ſed vtrumque tranſit in quoddam tertium ex his compoſitum. Vnde ſequeretur, quod vinum prius exiſtẽs non remaneret: ſed liquor permixtus eſſet alterius ſpeciei: puta, ſi permiſceretur aqua, ſolueretur ſpecies vini, & eſſet liquor alterius ſpeciei. Si autem eſſet eiuſdem ſpeciei liquor adiunctus, (puta, ſi vinum permiſceretur vino) remaneret quidem eadem ſpecies, ſed non remaneret idem numero vinum: quod declarat diuerſitas accidentium, puta, ſi vnum vinum eſſet album, & aliud *ar. 1. & 2 huius q.*

rubeum. Si vero liquor adiunctus eſſet tam paruæ quantitatis, quod non poſſet perfundi per totum, non fieret totum vinum permixtum, ſed aliqua pars eius. Quæ quidem non remaneret eadem numero propter permixtionem extraneæ materiæ: remaneret tamen eadem ſpecie, non ſolum ſi paruus liquor permixtus eſſet eiuſdem ſpeciei; ſed etiam ſi eſſet alterius ſpeciei: quia gutta aquæ multo vino permixta tranſit in ſpeciem vini, vt dicitur in 1. * de gener. Manifeſtum eſt autem ex prædictis †, quod corpus & ſanguis Christi remanent in hoc ſacramento, quamdiu illæ ſpecies manent eædem numero: conſecratur enim hic panis, & hoc vinum. Vnde ſi fiat tanta permixtio liquoris cuiuſcumque, quod pertingat ad totum vinum conſecratum, & fiat permixtum, erit aliud numero, & non remanebit ibi ſanguis Chriſti. Si vero fiat tam parua alicuius liquoris adiunctio, quod non poſſit diffundi per totum, ſed vſque ad aliquam partem ſpecierum: deſinet eſſe ſanguis Chriſti ſub illa parte vini conſecrati, remanebit tamen ſub alia.

text. 34. 39. & 88. tom. 2.

† art. 4. huius q. & q. 76. ar. 6. ad 3.

Ad primum ergo dicendum, quod Innocent. III. * dicit in quadam Decretal. quod ipſa accidentia vinum appoſitum videntur afficere: quia ſi aqua fuerit appoſita, vini ſaporem aſſumit. Contingit igitur accidentia mutare ſubiectum, ſicut & ſubiectum contingit accidentia permutare. Cedit quippe natura miraculo, & virtus ſupra conſuetudinem operatur. Hoc tamen non eſt ſic intelligendum, quaſi idem numero accidens, quod prius fuit in vino ante conſecrationem, poſtmodum fiat in vino appoſito: ſed talis permutatio fit per actionem. Nam accidentia vini remanentia retinent actionem ſubſtantiæ, ſecundum prædicta *: & ita immutando, afficiunt liquorem appoſitum.

in decre. l. 3. ti. 41. cap. cum Marthæ. par. 2. Quæſiuiſti.

in co. art.

Ad ſecundum dicendum, quod liquor appoſitus vino conſecrato, nullo modo miſcetur ſubſtantiæ ſanguinis Chriſti: miſcetur tamen ſpeciebus ſacramentalibus. Ita tamen quod permixtione facta, corrumpuntur prædictæ ſpecies, vel in toto, vel in parte: ſecundum modum quo ſupra dictum eſt *, quod ex ſpeciebus illis poteſt aliquid generari. Et ſi quidem corrumpantur in toto, nulla iam remanet quæſtio: quia iam totum erit vniforme. Si autem corrumpantur in parte, erit quidem vna dimenſio ſecundum continuitatem quantitatis, non tamen vna ſecundum modum eſſendi: quia vna pars eius erit ſine ſubiecto, alia erit in ſubiecto. Sicut ſi aliquod corpus conſtituatur ex duobus metallis, erit vnum corpus ſecundum

Ibid.

Digitized by Google

dum rationem quantitatis, non tamen vnum ſecundum ſpeciem materiæ.

Ad tertium dicendum, quod ſicut Innocentius Tertius dicit in Decret. prædicta*, Si poſt conſecrationem calicis aliud vinum mittatur in calicem, illud quidem non tranſit in ſanguinem, neque ſanguini commiſcetur: ſed accidentibus prioris vini commixtum, corpori quod ſub eis latet, vndique circumfunditur, non madidans circumfuſum. Quod quidem intelligendum eſt, quando non fit tanta permixtio liquoris extranei, quod ſanguis Chriſti deſinat eſſe ſub toto: tunc enim dicitur vndique circumfundi, non quia tangat ſanguinem Chriſti ſecundum eius proprias dimenſiones, ſed ſecundum dimenſiones ſacramentales, ſub quibus continetur. Nec eſt ſimile de aqua benedicta: quia illa benedictio nullam immutationem facit circa ſubſtantiam aquæ, ſicut facit conſecratio vini.

loc. cit. in ſol. 1. art.

Ad quartum dicendum, quod quidam poſuerunt quod quantumcumque parua fiat extranei liquoris permixtio, ſubſtantia ſanguinis Chriſti deſinit eſſe ſub toto: & hoc ratione inducta*. Quæ tamen non cogit: quia magnum & paruum diuerſificant quantitatem dimenſiuam, non quantum ad eius eſſentiam, ſed quātum ad determinationem menſuræ. Similiter etiam liquor appoſitus adeo poteſt eſſe paruus, quod ſua paruitate impeditur, ne diffundatur per totum; & non ſolis dimenſionibus, quæ licet ſint ſine ſubiecto, tamen obſtant alteri liquori, ſicut & ſubſtantia, ſi ibi adeſſet, ſecundum ea quæ præmiſſa ſunt.

in arg.

QVAESTIO LXXVIII.

De forma Sacramenti Euchariſtiæ, in ſex articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de forma huius ſacramenti.

ET CIRCA hoc quæruntur ſex.

¶ Primo, quæ ſit forma huius ſacramenti.

¶ Secundo, vtrum ſit conueniens forma conſecrationis panis?

¶ Tertio, vtrum ſit conueniens forma conſecrationis ſanguinis?

¶ Quarto, de virtute vtriuſque formæ.

¶ Quinto, de veritate loquutionis.

¶ Sexto, de comparatione vnius formæ ad aliam.

Art. I. *Vtrum hæc ſit forma huius ſacramenti, Hoc eſt corpus meum: & Hic eſt calix ſanguinis mei?*

4. d. 8. q. 2. a. 2. & 3. AD primum ſic proceditur. Videtur, quod hæc non ſit forma huius ſacramenti, Hoc eſt corpus meum: &, Hic eſt calix ſanguinis mei. Illa enim verba videntur pertinere ad formam huius ſacramenti, quibus Chriſtus corpus ſuum & ſanguinem conſecrauit. Sed Chriſtus ante benedixit panem acceptum, & poſtea dixit, Accipite & comedite, hoc eſt corpus meum; (vt habetur Matth. 26.) & ſimiliter fecit de calice. Ergo prædicta verba non ſunt forma huius ſacramenti.

refertur de cõſ. d. 2. Quia corpus aſſumptum. ¶ 2. Præterea, Euſebius Emiſſenus dicit *, quod inuiſibilis ſacerdos viſibiles creaturas in ſuum corpus conuertit, dicens, Accipite, & comedite, hoc eſt corpus meum. Ergo totum hoc videtur pertinere ad formam huius ſacramenti. Et eadem ratio eſt de verbis pertinentibus ad ſanguinem.

¶ 3. Præterea, In forma baptiſmi exprimitur perſona miniſtri, & actus eius, cum dicitur, Ego te baptizo. Sed in præmiſsis verbis nulla fit mentio de perſona miniſtri, nec de actu eius. Ergo non eſt conueniens forma ſacramenti.

¶ 4. Præterea, Forma ſacramenti ſufficit ad perfectionem ſacramenti: vnde ſacramentum baptiſmi quandoque perfici poteſt ſolis verbis formæ prolatis, omnibus aliis prætermiſsis. Si ergo prædicta verba * *in arg. 1. poſita.* ſunt forma huius ſacramenti, videtur quod aliquando poſsit hoc ſacramentum perfici his ſolis verbis prolatis, & omnibus aliis prætermiſsis, quæ in Miſſa dicuntur. Quod tamen videtur eſſe falſum: quia vbi verba alia prætermitterentur, prædicta verba * *Ibid.* acciperentur ex perſona ſacerdotis proferentis, in cuius corpus & ſanguinem panis & vinum non conuertuntur. Non ergo prædicta verba ſunt forma huius ſacramenti.

lib. 4. c. 4 paulo à prin t. 4. SED contra eſt, quod Amb. † dicit in lib. de ſacramentis, Conſecratio fit verbis & ſermonibus Domini Ieſu: nam per reliqua omnia quæ dicuntur, laus Deo defertur, oratione petitur pro populo, pro legibus, pro cæteris. Vbi autem ſacramentum conficitur, iam non ſuis ſermonibus ſacerdos vtitur, ſed vtitur ſermonibus Chriſti. Ergo ſermo Chriſti hoc conficit ſacramentum.

RESPONDEO dicendum, quod hoc ſacramentum ab aliis ſacramentis differt in duobus. Primo quidem, quantum ad hoc, quod hoc ſacramentum perficitur in conſecratione materiæ: alia vero ſacramenta

Digitized by Google

menta perficiuntur in vſu materiæ conſecratæ.

Secundo, quia in aliis ſacramentis conſecratio materiæ conſiſtit ſolum in quadam benedictione, ex qua materia conſecrata accipit inſtrumentaliter quandam ſpiritualem virtutem, quæ per miniſtrum, qui eſt inſtrumentum animatum, poteſt ad inſtrumenta inanimata procedere. Sed in hoc ſacramento conſecratio materiæ conſiſtit in quadam miraculoſa conuerſione ſubſtantiæ, quæ à ſolo Deo perfici poteſt. Vnde miniſter in hoc ſacramento perficiendo non habet alium actum niſi prolationem verborum. Et quia forma debet eſſe conueniens rei, ideo forma huius ſacramenti differt à formis aliorum ſacramentorum in duobus. Primo quidem, quia formæ aliorum ſacramentorum important vſum materiæ, puta baptizationem vel conſignationem: ſed forma huius ſacramenti importat ſolam conſecrationem materiæ, quæ in tranſubſtantiatione conſiſtit: puta cum dicitur, Hoc eſt corpus meum; vel Hic eſt calix ſanguinis mei. Secundo, quia formæ aliorum ſacramentorum proferuntur ex perſona miniſtri, ſiue per modum exercentis actum; ſicut cum dicitur, Ego te baptizo, vel, Ego te confirmo: ſiue per modum imperantis, ſicut in ſacramento ordinis dicitur, Accipe poteſtatem, &c. ſiue per modum deprecantis; ſicut cum in ſacramento extremæ vnctionis dicitur, per iſtam vnctionem, & noſtram intercesſionem, &c. Sed forma huius ſacramenti profertur quaſi ex perſona ipſius Chriſti loquentis: vt detur intelligi quod miniſter in perfectione huius ſacramenti nihil agit, niſi quod profert verba Chriſti.

Ad primum ergo dicendum, quod circa hoc eſt multiplex opinio. Quidam enim dixerunt, quod Chriſtus, qui habebat poteſtatem excellentiæ in ſacramentis, abſque omni forma verborum hoc ſacramentum perfecit; & poſtea verba protulit, ſub quibus alij poſtmodum conſecrarent. Quod videntur ſonare verba Innocentij III. * dicentis, Sane dici poteſt, quod Chriſtus virtute diuina confecit, & poſtea formam expreſsit, ſub qua poſteri benedicerent. Sed contra hoc expreſſe ſunt verba Euangelij, in quibus dicitur quod Chriſtus benedixit: quæ quidem benedictio aliquibus verbis facta eſt. Vnde prædicta verba Innocentij ſunt opinatiuè magis dicta, quam determinatiuè. Quidam autem dixerunt, quod benedictio illa facta eſt quibuſdam aliis verbis nobis ignotis. Sed nec hoc ſtare poteſt: quia benedictio conſecrationis nunc perficitur per recitationem eorum, quæ tunc acta ſunt.

Id habet in l. 4. de ſacro altaris myſterio, c. 6 cir. fin.

ſunt. Vnde ſi tunc per hæc verba non eſt facta conſecratio, nec modo fieret. Et ideo alij dixerunt, quod illa benedictio eiſdem etiam verbis facta eſt, quibus modo fit: ſed Chriſtus ea bis protulit. Primo quidem ſecrete ad conſecrandum; ſecundum manifeſtè ad inſtruendum. Sed nec hoc ſtare poteſt: quia ſacerdos conſecrat, proferens hæc verba, non vt à Chriſto in occulta benedictione dicta, ſed vt publicè prolata. Vnde cum non habeant vim huiuſmodi verba, niſi ex Chriſti prolatione, videtur quod etiam Chriſtus manifeſtè ea proferens conſecrauerit. Et ideo alij dixerunt, quod Euangeliſtæ non ſemper eumdem ordinem in recitando ſeruauerunt, quo res ſunt geſtæ: vt patet per Auguſtinum in * libro de Conſenſu Euangeliſtarum. Vnde intelligendum eſt ordinem rei geſtæ ſic exprimi poſſe: Accipiens panem benedixit, dicens, hoc eſt corpus meum; & deinde fregit, & dedit diſcipulis ſuis. Sed idem ſenſus haberi poteſt etiam verbis Euangelij non mutatis: nam hoc participium, Dicens, concomitantiam quandam importat verborum prolatorum ad ea quæ præcedunt. Non autem oportet quod hæc concomitantia intelligatur ſolum reſpectu vltimi verbi prolati: quaſi Chriſtus tunc iſta verba protulerit, quando dedit diſcipulis ſuis. Sed poteſt intelligi concomitantia reſpectu totius præcedentis: vt ſit ſenſus. Dum benediceret, frangeret, & daret diſcipulis ſuis, hæc verba dixit, Accipite, &c.

l. 2. colligitur ex c. 30. & 31. & 44. tom. 4.

Ad ſecundum dicendum, quod in his verbis, Accipite & comedite, intelligitur vſus materiæ conſecratæ: qui non eſt de neceſsitate huius ſacramenti (vt ſupra habitum eſt †:) & ideo nec hæc verba ſunt de ſubſtantia formæ. Quia tamen ad quandam perfectionem ſacramenti pertinet materiæ conſecratæ vſus (ſicut operatio non eſt prima, ſed ſecunda perfectio rei,) ideo per omnia iſta verba exprimitur tota perfectio huius ſacramenti: & hoc modo Euſeb. intellexit * his verbis confici ſacramentum, quantum ad primam & ſecundam perfectionem ipſius.

q. 74. a. 7

loc. cit. in arg.

Ad tertium dicendum, quod in ſacramento baptiſmi, miniſter aliquem actum exercet circa vſum materiæ, qui eſt de eſſentia ſacramenti: quod non eſt in hoc ſacramento. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

Ad quartum dicendum, quod quidam dixerunt, hoc ſacramentum perfici non poſſe, prædictis verbis prolatis, & aliis prætermiſsis, præcipuè quæ ſunt in canone Miſſæ. Sed hoc patet eſſe falſum, tum ex verbis Amb. * ſupra inductis, tum etiam quia canon Miſ-

** in art. ſed cont.*

ſæ

ſæ non eſt idem apud omnes, nec ſecundum omnia tempora: ſed diuerſa ſunt à diuerſis appoſita. Vnde dicendum eſt, quod ſi ſacerdos ſola verba prædicta proferret cum intentione conficiendi hoc ſacramentum, perficeretur hoc ſacramentum: quia intentio faceret, vt hæc verba intelligerentur quaſi ex perſona Chriſti prolata, etiam ſi verbis præcedentibus hoc non recitaretur. Grauiter tamen peccaret ſacerdos ſic conficiens hoc ſacramentum, vtpote ritum Eccleſiæ non ſeruans. Nec eſt ſimile de baptiſmo, quod eſt ſacramentum neceſsitatis: defectum autem huius ſacramenti poteſt ſupplere ſpiritualis manducatio, ſicut Aug. * dicit.

** tra.26. in Io.c.9. Colligitur etiã ex eo quod ex Aug. refertur de conſ.d.4. c.Nulli.*

Art.2. *Vtrum hæc ſit conueniens forma conſecrationis panis, Hoc eſt corpus meum?* 465

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod hæc non ſit conueniens forma conſecrationis panis, hoc eſt corpus meum. Per formam enim ſacramenti debet exprimi ſacramenti effectus. Sed effectus, qui fit in conſecratione panis, eſt conuerſio ſubſtantiæ panis in corpus Chriſti, quæ magis exprimitur per hoc verbum, Fit, quam per hoc verbum, Eſt. Ergo in forma conſecrationis deberet dici, hoc fit corpus meum.

Su.q.60. a.8.co. et q.85.a.2. co. et inf. q.83.a.4. ad 1.et q. 84.a.3. co. et 4. d.8.q.2. ar.1.q.1. et 2.et a. 4.q.3.et 1.Cor.11. le 5.co.4.

¶ 2. Præterea, Ambroſ. † dicit in lib. de ſacramentis, Sermo Chriſti hoc conficit ſacramentum: quis ſermo Chriſti? hic, quo facta ſunt omnia. Iuſsit Dominus, & facta ſunt cœli & terra. Ergo & forma huius ſacramenti conuenientior eſſet per verbum imperatiuum, vt diceretur, hoc ſit corpus meum.

** l 4.c.4. nõ procul à prin. tom.4.*

¶ 3. Præterea, Per ſubiectum huius locutionis importatur illud quod conuertitur, ſicut per prædicatum importatur conuerſionis terminus. Sed ſicut eſt determinatum id in quod fit conuerſio (non enim fit conuerſio niſi in corpus Chriſti) ita eſt determinatum id quod conuertitur: non enim conuertitur in corpus Chriſti niſi panis. Ergo ſicut ex parte prædicati ponitur nomen, ita ex parte ſubiecti debet poni nomen, vt dicatur, hic panis eſt corpus meum.

¶ 4. Præterea, Sicut id, in quod terminatur conuerſio, eſt determinatæ naturæ, (quia eſt corpus) ita etiam eſt determinatæ perſonæ. Ergo ſicut ad determinandam naturam dicitur corpus, ita ad determinandam perſonam deberet dici, hoc eſt corpus Chriſti.

¶ 5. Præterea, In verbis formæ non debet poni aliquid, quod non ſit de ſubſtantia eius. Inconuenienter ergo additur in quibuſdam libris hæc coniunctio

Digitized by Google

iunctio, Enim, quæ non eſt de ſubſtantia formæ.

SED contra eſt, quod Dominus hac forma in conſecrando eſt vſus, vt patet Matthæi 26.

RESPONDEO dicendum, quod hæc eſt conueniens forma conſecrationis panis. Dictum eſt enim *, quod hæc conſecratio conſiſtit in conuerſione ſubſtantiæ panis in corpus Chriſti. Oportet autem formam ſacramenti ſignificare id, quod in ſacramento efficitur. Vnde & forma conſecrationis panis debet ſignificare ipſam conuerſionem panis in corpus Chriſti. In qua tria conſiderantur, ſcilicet ipſa conuerſio, & terminus à quo, & terminus ad quem. Conuerſio autem poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo, vt in fieri: alio modo, vt in facto eſſe. Non autem debuit ſignificari conuerſio in hac forma, vt in fieri, ſed vt in facto eſſe. Primo quidem, quia hæc conuerſio non eſt ſucceſsiua (vt ſupra dictum eſt *) ſed inſtantanea. In huiuſmodi autem mutationibus fieri, non eſt niſi factum eſſe. Secundo, quia ita ſe habent formæ ſacramentales ad ſignificandum effectum ſacramenti, ſicut ſe habent formæ artificiales ad repræſentandum effectum artis. Forma autem artificialis, eſt ſimilitudo vltimi effectus, in quem fertur intentio artificis: ſicut forma artis in mente ædificatoris, eſt forma domus ædificatæ principaliter; ædificationis autem per conſequens. Vnde & in hac forma debet exprimi conuerſio, vt in facto eſſe, ad quod fertur intentio. Et quia ipſa conuerſio exprimitur in hac forma, vt in facto eſſe, neceſſe eſt quod extrema conuerſionis ſignificentur, vt ſe habent in facto eſſe conuerſionis. Tunc autem terminus ad quem, habet propriam naturam ſuæ ſubſtantiæ: ſed terminus à quo, non manet ſecundum ſuam ſubſtantiam, ſed ſolum ſecundum accidentia, quibus ſenſui ſubiacet, & ad ſenſum determinari poteſt. Vnde conuenienter terminus conuerſionis à quo, exprimiter per pronomen demonſtratiuum relatum ad accidentia ſenſibilia, quæ manent: terminus autem ad quem exprimitur per nomen ſignificans naturam eius, in quod fit conuerſio. Quod quidem eſt totum corpus Chriſti, & non ſola caro eius, vt dictum eſt †. Vnde hæc forma eſt conuenientiſsima, Hoc eſt corpus meum.

* ar. præ.

* q. 75. a. 7

† q. 76. a. 1. ad 2.

Ad primum ergo dicendum, quod fieri non eſt vltimus effectus huius conſecrationis; ſed factum eſſe, vt dictum eſt *. Et ideo hoc potius exprimi debet in forma.

* in co. ar.

Ad ſecundum dicendum, quod ſermo Dei operatus eſt in creatione rerum, qui etiam operatur in hac conſecra

ſecratione : aliter tamen,& aliter. Nam hic operatur effectiue & ſacramentaliter, id eſt, ſecundum vim ſignificationis. Et ideo oportet in hoc ſermone ſignificari vltimum effectum conſecrationis per verbum ſubſtantiuum indicatiui modi, & præſentis temporis. Sed in creatione rerum operatus eſt ſolum effectiue: quæ quidem efficientia eſt per imperium ſuæ ſapientiæ. Et ideo in creatione rerum exprimitur ſermo diuinus per verbum imperatiui modi : ſecundum illud Geneſ.1. Fiat lux,& facta eſt lux.

Ad tertium dicendum, quod terminus à quo in ipſo facto eſſe conuerſionis, non retinet naturam ſuæ ſubſtantiæ, ſicut terminus ad quem. Et ideo non eſt ſimile.

Ad quartum dicendum, quod per hoc pronomen, Meum, quod includit demonſtrationem primæ perſonæ (quæ eſt perſona loquentis) ſufficienter exprimitur perſona Christi : ex cuius perſona hæc proferuntur, vt dictum eſt *. *a.præc.& arg.1.*

Ad quintum dicendum, quod hæc coniunctio, Enim, apponitur in hac forma ſecundum conſuetudinem Romanæ Eccleſiæ, à beato Petro Apoſtolo deriuatam : & hoc propter continuationem ad verba præcedentia. Et ideo non eſt de forma; ſicut nec verba præcedentia formam.

Art. 3. *Vtrum hæc ſit conueniens forma conſecrationis vini, Hic eſt calix ſanguinis mei? &c.* 466

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod hæc non ſit conueniens forma conſecrationis vini, Hic eſt calix ſanguinis mei, noui & æterni Teſtamenti, myſterium fidei, qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſsionem peccatorum. Sicut enim panis conuertitur in corpus Chriſti ex vi conſecrationis, ita & vinum in ſanguinem Chriſti, ſicut ex prædictis patet †. Sed in forma conſecrationis panis, ponitur in recto corpus Chriſti, nec aliquid aliud additur. Inconuenienter ergo in hac forma ponitur ſanguis Chriſti in obliquo., & additur calix in recto, cum dicitur, Hic eſt calix ſanguinis mei. *4.d.8.q.2.art.2.q.1.& 3.& 1.Co.11.lec.6.co.3.4.& 5.* *q.76.a.1.& 2.*

¶ 2. Præterea, Non ſunt maioris efficaciæ verba quæ proferuntur in conſecratione panis, quam ea quæ proferuntur in conſecratione vini, cum vtraque ſint verba Chriſti. Sed ſtatim dicto, Hoc eſt corpus meum, eſt perfecta conſecratio panis. Ergo ſtatim cum dictum eſt, Hic eſt calix ſanguinis mei, eſt perfecta conſecratio ſanguinis : & ita ea quæ ſequuntur, non videntur eſſe de ſubſtantia formæ, præſertim cum pertineant ad proprietates huius ſacramenti.

¶ 3. Præ

¶ 3. Præterea, Teſtamentum nouum pertinere videtur ad internam inſpirationem: vt patet ex hoc quod Apoſt. ad Hebr. 8. introducit verba quæ habentur Hier. 31. Conſummabo ſuper domum Iſraël Teſtamentum nouum, dando leges meas in mentem eorum. Sacramentum autem exterius viſibiliter agitur. Inconuenienter ergo in forma ſacramenti dicitur, noui Teſtamenti.

¶ 4. Præterea, Nouum dicitur aliquid ex eo quod eſt propè principium ſui eſſe. AEternum autem non habet principium ſui eſſe. Ergo inconuenienter dicitur, noui & æterni: quia videtur contradictionem implicare.

¶ 5. Præterea, Occaſiones erroris ſunt hominibus ſubtrahendæ; ſecundum illud Iſa. 57. Auferte offendicula de via populi mei. Sed quidam errauerunt, æſtimantes myſticè ſolum eſſe corpus & ſanguinem Chriſti in hoc ſacramento. Ergo in hac forma inconuenienter ponitur myſterium fidei.

q. 73. a. 2. ad 3. ¶ 6. Præterea, Supra dictum eſt *, quod ſicut baptiſmus eſt ſacramentum fidei, ita Euchariſtia eſt ſacramentum charitatis. Ergo in hac forma magis debet poni charitas, quam fides.

¶ 7. Præterea, Totum hoc ſacramentum & quantum ad corpus & quantum ad ſanguinem, eſt memoriale Dominicæ paſsionis, ſecundum illud primæ Corinth. 11. Quotieſcumque manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis. Non ergo magis debuit in forma conſecrationis ſanguinis fieri mentio de paſsione Chriſti, & eius fructu, quam in forma conſecrationis corporis: præſertim cum Luc. 22. Dominus dixerit, Hoc eſt corpus meum quod pro vobis tradetur.

¶ 8. Præterea, Paſsio Chriſti (vt ſupra habitum q. 48. & 49. a. 2. eſt †) ad ſufficientiam profuit omnibus: quantum vero ad efficientiam, profuit multis. Debuit ergo dici, Qui effundetur pro omnibus aut pro multis, ſine hoc quod adderetur, pro vobis.

¶ 9. Præterea, Verba, quibus hoc ſacramentum conficitur, efficaciam habent ex inſtitutione Chriſti. Sed nullus Euangeliſta recitat Chriſtum hæc omnia verba dixiſſe. Ergo hæc non eſt conueniens forma conſecrationis vini.

SED contra eſt, quod Eccleſia ab Apoſtolis in- De celeb. ſtructa *, vtitur hac forma in conſecratione vini.

miſſ. c. cũ Marth. RESPONDEO dicendum, quod circa hanc formam eſt duplex opinio. Quidam enim dixerunt, quod de ſubſtãtia formæ huius eſt hoc ſolum quod dicitur, Hic

Hic eſt calix ſanguinis mei; non autem ea quæ ſequuntur. Sed hoc videtur inconueniens: quia ea quæ ſequuntur, ſunt quædam determinationes prædicati, id eſt ſanguinis Chriſti. Vnde pertinent ad integritatem eiuſdem * locutionis. Et propter hoc ſunt alij qui melius dicunt, quod omnia ſequentia ſunt de ſubſtantia formæ vſque ad hoc, quod poſtea ſequitur, Hoc quotieſcumque feceritis: quod pertinet ad vſum huius ſacramenti: vnde non eſt de ſubſtantia formæ. Et inde eſt, quod ſacerdos eodem ritu & modo, ſcilicet tenendo calicem in manibus, omnia hæc verba profert. Luc. etiam 22. interponuntur verba ſequentia verbis præmiſsis, cum dicitur, Hic calix nouum Teſtamentum eſt in meo ſanguine. Dicendum eſt ergo, quod omnia prædicta * verba ſunt de ſubſtantia formæ. Sed per prima verba, cum dicitur, hic eſt calix ſanguinis mei, ſignificatur ipſa conuerſio vini in ſanguinem, eo modo quo dictum eſt * in forma conſecrationis panis. Per verba autem ſequentia deſignatur virtus ſanguinis effuſi in paſsione, quæ operatur in hoc ſacramento. Quæ quidem ad tria ordinatur. Primo quidem & principaliter ad adipiſcendam æternam hæreditatem: ſecundum illud Hebr. 10. Habentes fiduciam in introitu Sanctorum in ſanguine Chriſti. Et ad hoc deſignandum dicitur, noui & æterni Teſtamenti. Secundo, ad iuſtitiam gratiæ, quæ eſt per fidem, ſecundum illud Rom. 3. Quem propoſuit Deus propitiatorem per fidem in ſanguine ipſius, vt ſit ipſe iuſtus & iuſtificans eum, qui ex fide eſt Ieſu Chriſti: & quantum ad hoc ſubditur, myſterium fidei. Tertio autem ad remouendum impedimenta vtriuſque prædictorum, ſcilicet peccata: ſecundum illud Hebr. 9. Sanguis Chriſti emundabit conſcientiam noſtram ab operibus mortuis, id eſt, à peccatis. Et quantum ad hoc ſubditur, Qui pro vobis & pro multis effundetur in remiſsionem peccatorum.

* *al.* non habetur ly eiuſdem.

* *poſita in art. 1.*

* *art. præc.*

Ad primum ergo dicendum, quod cum dicitur, hic eſt calix ſanguinis mei, eſt locutio figuratiua. Et poteſt dupliciter intelligi. Vno modo ſecundum metonymiam, qua ponitur continens pro contento: vt ſit ſenſus, Hic eſt ſanguis meus contentus in calice, de quo fit hic mentio: quia ſanguis Chriſti in hoc ſacramento conſecratur, in quantum eſt potus fidelium; quod non importatur in ratione ſanguinis: & ideo oportuit hoc deſignari per vas huic vſui accommodatum. Alio modo poteſt intelligi ſecundum metaphoram: prout per calicem ſimilitudinariè intelligitur paſsio Chriſti, quæ ad ſimilitu

Digitized by Google

litudinem calicis inebriat (ſecundum illud Thren.3. Repleuit me amaritudinibus: inebriauit me abſynthio. Vnde & ipſe Dominus paſsionem ſuam, calicem nominat, Matth.26. dicens, Tranſeat à me calix iſte.) Vt ſit ſenſus, Hic eſt calix paſsionis meæ, de qua fit mentio in ſanguine ſeorſum à corpore conſecrato: quia ſeparatio ſanguinis à corpore fuit per paſsionem.

in eo.art. & q.76. a.2.ad 1. Ad ſecundum dicendum, quod quia (vt dictum eſt †) ſanguis ſeorſum conſecratus expreſsè paſsionem Chriſti repræſentat: ideo potius in conſecratione ſanguinis fit mentio de effectu paſsionis, quam in conſecratione corporis, quod eſt paſsionis ſubiectum. Quod etiam deſignatur in hoc quod Dominus dicit, Quod pro vobis tradetur: quaſi diceret, Quod pro vobis paſsioni ſubiicietur.

Ad tertium dicendum, quod Teſtamentum eſt diſpoſitio hæreditatis. Hæreditatem autem cœleſtem diſpoſuit Deus hominibus dandam per virtutem ſanguinis Ieſu Chriſti: quia vt dicitur Hebr. 9. Vbi eſt Teſtamentum, mors neceſſe eſt intercedat teſtatoris. Sanguis autem Chriſti dupliciter eſt hominibus exhibitus. Primo quidem in figura: quod pertinet ad vetus Teſtamentum. Et ideo Apoſtolus ibidem concludit, Vnde nec primum Teſtamentum ſine ſanguine dedicatum eſt. Quod patet ex hoc, quod dicitur Exod.24. Lecto omni mandato legis à Moſe, omnem populum aſperſit, dicens, Hic eſt ſanguis Teſtamenti, quod mandauit ad vos Deus. Secundo autem eſt exhibitus in rei veritate: quod pertinet ad nouum Teſtamentum. Et hoc eſt quod Apoſtolus ibidem præmittit dicens, Ideo noui Teſtamenti mediator eſt Chriſtus, vt morte intercedente, repromiſsionem accipiant qui vocati ſunt æternæ hæreditatis. Dicitur ergo hic ſanguis noui teſtamenti, quia iam non in figura, ſed in veritate exhibetur; vnde ſubditur, Qui pro vobis effundetur. Interna autem inſpiratio ex huius ſanguinis virtute procedit, ſecundum quod paſsione Chriſti iuſtificamur.

Ad quartum dicendum, quod hoc teſtamentum eſt nouum ratione exhibitionis. Dicitur autem æternum tam ratione æternæ Dei præordinationis, quam etiam ratione æternæ hæreditatis, quæ per hoc teſtamentum diſponitur. Ipſa etiam perſona Chriſti, cuius ſanguine teſtamentum diſponitur, eſt æterna.

Ad quintum dicendum, quod myſterium hic ponitur, non quidem ad excludendam rei veritatem; ſed ad oſtendendam occultationem: quia & ipſe ſanguis Chriſti occulto modo eſt in hoc ſacramento, &

ipſa

ipſa paſsio Chriſti occulte fuit figurata in veteri teſtamento.

Ad ſextum dicendum, quod dicitur myſterium fidei, quaſi fidei obiectum: quia quod ſanguis Chriſti ſecundum veritatem ſit in hoc ſacramento, ſola fide tenetur: ipſa etiam Chriſti paſsio per fidem iuſtificat. Baptiſmus autem dicitur ſacramentum fidei, quia eſt quædam fidei proteſtatio. Hoc autem eſt ſacramentum charitatis, quaſi figuratiuum & effectiuum.

Ad ſeptimum dicendum, (quod * ſicut dictum eſt) ſanguis ſeorſum conſecratus à corpore, expreſsius repræſentat paſsionem Chriſti. Et ideo potius in conſecratione ſanguinis fit mentio de paſsione Christi & fructu ipſius, quam in conſecratione corporis. *in ſol. ad 1. & locis ibi citat.*

Ad octauum dicendum, quod ſanguis paſsionis Chriſti, non ſolum habet efficaciam in Iudæis electis, quibus exhibitus eſt ſanguis veteris teſtamenti; ſed etiam in Gentilibus: nec ſolum in ſacerdotibus, qui hoc conficiunt ſacramentum, vel aliis qui ſumunt; ſed etiam in illis pro quibus offertur. Et ideo ſignanter dicit, pro vobis Iudæis, & pro multis, ſcilicet Gentilibus, vel pro vobis manducantibus, & pro multis pro quibus offertur.

Ad nonum dicendum, quod Euangeliſtæ non intendebant tradere formas ſacramentorum, quas in primitiua Eccleſia oportebat eſſe occultas: vt dicit Dionyſ. * in fine Eccleſ. hier. Sed intenderunt hiſtoriam de Chriſto texere. Et tamen hæc omnia fere verba ex diuerſis Scripturæ locis accipi poſſunt. Nam quod dicitur, Hic eſt calix, habetur Luc. 22. & primæ Cor. 11. Matth. autem 26. dicitur, Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſsionem peccatorum. Quod autem additur, æterni; & iterum, Myſterium fidei: ex traditione Domini habetur, quæ ad Eccleſiam per Apoſtolos peruenit, ſecundum illud 1. Cor. 11. Ego accepi à Domino quod & tradidi vobis. *c. 7. eccl. hier. p. 3. int. med. & fin.*

467

Art. 4. *Vtrum prædictis verbis formarum inſit aliqua vis creata, effectiua conſecrationis?* *infr. a. 5. cor. & 4. diſ. 1. q. 1. a. 4. q. 2. a 3. & d. 10. in expoſ. l. t. ad 6. & 7.* *† a. 2. & 3.*

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod prædictis verbis † formarum non inſit aliqua vis creata, effectiua conſecrationis. Dicit enim Damaſ. * in 4. lib. Sola virtute Spiritus ſancti fit conuerſio panis in corpus Chriſti. Sed virtus Spiritus ſancti eſt virtus increata. Ergo nulla virtute creata horum verborum conficitur hoc ſacramentum. ** orth. fid. c. 14. cir. med.*

¶ 2. Præterea, Opera miraculoſa non fiunt aliqua virtute creata; ſed ſola virtute diuina, vt in prima parte

1. p. q.110 parte habitum eſt †. Sed conuerſio panis & vini in
art.4. corpus & ſanguinem Chriſti, eſt opus non minus miraculoſum, quam creatio rerum, vel etiam formatio corporis Chriſti in vtero virginali: quæ quidem nulla virtute creata fieri potuerunt. Ergo neque hoc ſacramentum conſecratur aliqua virtute creata dictorum verborum.

poſita in ¶ 3. Præterea, Prædicta verba * non ſunt ſimplicia,
a.2.& 3. ſed ex multis compoſita: nec ſimul, ſed ſucceſsiue
in arg. 1. proferuntur. Conuerſio autem prædicta (vt ſupra di-
q 75 a.7. ctum eſt †) fit in inſtanti; vnde oportet, quod fiat per ſimplicem virtutem. Non ergo fit per virtutem horum verborum.

lib.4 c.4. SED contra eſt, quod Ambr. * dicit in libro de Sa-
ante me. cram. Si tanta eſt vis in ſermone Domini Ieſu, vt inci-
tom.4. perent eſſe quæ non erant: quanto magis operatorius eſt, vt ſint quæ erant, & in aliud commutentur? Et ſic quod erat panis ante conſecrationem, iam corpus Chriſti eſt poſt conſecrationem: quia ſermo Chriſti in aliud creaturam mutat.

a.2.& 3. RESPONDEO dicendum, quod quidam dixerunt
poſitu in nullam virtutem creatam eſſe nec in prædictis verbis *
arg.1. ad tranſubſtantiationem faciendam, nec etiam in aliis ſacramentorum formis, vel etiam in ipſis ſacramentis ad inducendos ſacramentorum effectus. Quod (ſicut
q.62.a.1. ſupra habitum eſt †) & dictis ſanctorum repugnat, &
2.3.& 4. derogat dignitati ſacramentorum nouæ legis. Vnde cum hoc ſacramentum ſit præ cæteris dignius (ſicut
q.65.a.3. ſupra dictum eſt *) conſequens eſt quod in verbis formalibus huius ſacramenti ſit quædam virtus creata ad conuerſionem huius ſacramenti faciendam: inſtrumentalis tamen, ſicut & in aliis ſacramentis, ſicut ſu-
q.62.a.1. pra dictum eſt †. Cum enim hæc verba ex perſona
& 4. Chriſti proferantur, ex eius mandato conſequuntur virtutem inſtrumentalem à Chriſto: ſicut & cætera eius facta vel dicta habent inſtrumentaliter ſalutife-
q.62.a.4. ram virtutem, vt ſupra dictum eſt *.

Ad primum ergo dicendum, quod cum dicitur ſola virtute Spiritus ſancti panem in corpus Chriſti conuerti, non excluditur virtus inſtrumentalis, quæ eſt in forma huius ſacramenti: ſicut cum dicitur, Solus faber facit cultellum, non excluditur virtus martelli.

Ad ſecundum dicendum, quod opera miraculoſa, nulla creatura poteſt facere quaſi agens principale: poteſt tamen ea facere inſtrumentaliter: ſicut ipſe tactus manus Chriſti ſanauit leproſum. Et per hunc modum verba Chriſti conuertunt panē in corpus Chriſti.

Quod

Digitized by Google

quod quidem fieri non potuit in conceptione corporis Chriſti, qua corpus Chriſti formabatur, vt aliquid corpore Chriſti procedens haberet inſtrumentalem irtutem ad ipſius corporis formationem. In creatione tiam non fuit aliquod extremum, in quod inſtrumenalis actio creaturæ poſſet terminari. Vnde non eſt ſinile.

Ad tertium dicendum, quod prædicta verba * quius fit conſecratio, ſacramentaliter operantur. Vnde is conuerſiua, quæ eſt in formis horum ſacramentoum, conſequitur ſignificationem, quæ in prolatione ltimæ dictionis terminatur. Et ideo in vltimo inſtani prolationis verborum prædicta verba conſequunar hanc virtutem; in ordine tamen ad præcedentia t hæc virtus eſt ſimplex ratione ſimplicis ſignificati icet in ipſis verbis exterius prolatis, ſit quædam comoſitio. *poſita in ar. 1. & 3. in arg. 1.*

Art. 5. *Vtrum prædictæ locutiones ſint veræ?* 468

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod prædictæ locutiones non ſint veræ. Cum enim dicitur, Hoc ſt corpus meum, ly hoc, eſt demonſtratiuum ſubſtaniæ. Sed ſecundum prædicta *, quando profertur hoc ronomen, hoc, adhuc eſt ibi ſubſtantia panis: quia ranſubſtantiatio fit in vltimo inſtanti prolationis erborum. Sed hæc eſt falſa, panis eſt corpus Chriſti rgo hæc eſt falſa, Hoc eſt corpus meum. *4. d. 8 q. 2. art. 1.* *q. 4. ar. 2.*

¶ 2. Præterea, Hoc pronomen, hoc, facit demonſtrationem ad ſenſum. Sed ſpecies ſenſibiles, quæ ſunt n hoc ſacramento, neque ſunt ipſum corpus Chriſti, ieque accidentia corporis Chriſti. Ergo hæc locutio ion poteſt eſſe vera, hoc eſt corpus meum.

¶ 3. Præterea, Hæc verba (ſicut dictum * eſt) ſua ſignificatione efficiunt conuerſionem panis in corpus Chriſti. Sed cauſa effectiua præintelligitur effectui: rgo ſignificatio horum verborum præintelligitur onuerſioni panis in corpus Chriſti. Sed ante conuerionem hæc eſt falſa, Hoc eſt corpus meum. Ergo ſimpliciter eſt iudicandum, quod ſit falſa. Et eadem ratio ſt de hac locutione, Hic eſt calix ſanguinis mei, &c. *art. præ.*

SED contra eſt, quod hæc verba proferuntur ex perona Chriſti, qui de ſe dicit Ioann. decimoquarto, Ego ſum veritas.

RESPONDEO dicendum, quod circa hoc nultiplex fuit opinio. Quidam enim dixerunt, quod in hac locutione, Hoc eſt corpus meum, hæc dictio, hoc, importat demonſtrationem vt conceptam, & non vt exercitam; quia tota iſta locutio ſumitur materialiter, cum recitatiue proferatur. Recitat enim

ſacerdos

ſacerdos Chriſtum dixiſſe, hoc eſt corpus meum. Sed hoc ſtare non poteſt : quia ſecundum hoc, verba hæc non applicarentur ad materiam corporalem præſentem ; & ita non perficeretur ſacramentum. Dicit enim
tract. 80. in ſe.à med. t.9. Aug. * ſuper Ioan. Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum. Et præterea ex hoc totaliter non euitatur difficultas huius quæſtionis : quia eædam rationes manent circa primam prolationem, qua Chriſtus hæc verba protulit. Quare manifeſtum eſt, quod non materialiter, ſed ſignificatiue ſumebantur. Et ideo dicendum eſt, quod etiam quando proferuntur à ſacerdote, ſignificatiue, & non tantum materialiter ſumuntur. Nec obſtat, quod ſacerdos ea recitatiue profert, quaſi à Chriſto dicta : quia propter infinitam virtutem Chriſti, ſicut ex contactu carnis ſuæ vis regeneratiua peruenit non ſolum ad illas aquas, quæ Chriſtum tetigerunt, ſed ad omnes vbique terrarum, per omnia futura ſecula:ita etiam ex prolatione ipſius Chriſti, hæc verba virtutem conſecratiuam ſunt conſecuta à quocumque ſacerdote dicantur,ac ſi Chriſtus ea præſentialiter proferret. Et ideo alij dixerunt,quod hæc dictio, hoc, in hac locutione facit demonſtrationem, non ad ſenſum, ſed ad intellectum : vt ſit ſenſus,hoc eſt corpus meum, id eſt ſignificatum per hoc, eſt corpus meum. Sed nec hoc ſtare poteſt : quia cum in ſacramentis hoc efficiatur quod ſignificatur, non fieret per hanc formam, vt corpus Chriſti ſit in hoc
q.75.a.1. ſacramento, ſecundum veritatem, ſed ſolum ſicut in ſigno, quod eſt hæreticum, vt ſupra dictum * eſt. Et ideo alij dixerunt,quod hæc dictio, hoc,facit demonſtrationem ad ſenſum : ſed intelligitur hæc demonſtratio,non pro illo inſtanti locutionis, quo profertur hæc dictio ; ſed pro vltimo inſtanti locutionis : ſicut cum aliquis dicit, nunc taceo ; hoc aduerbium, nunc, facit demonſtrationem pro inſtanti immediate ſequenti locutionem. Eſt enim ſenſus, ſtatim his verbis dictis, taceo. Sed nec hoc ſtare poteſt : quia ſecundum hoc, huius locutionis eſſet ſenſus, corpus meum eſt corpus meum. Quod prædicta locutio non facit: quia hoc fuit etiam ante prolationem verborum:vnde nec hoc prædicta locutio ſignificat. Et ideo aliter di-
in iſto ar. in arg. 3. & art. præ.ad 3. cendum eſt, quod ſicut prædictum eſt *, hæc locutio habet virtutem factiuam conuerſionis panis in corpus Chriſti. Et ideo comparatur ad alias locutiones, quæ habent ſolum vim ſignificatiuam, & non factiuam, ſicut comparatur conceptio intellectus practici, quæ eſt factiua rei, conceptioni intellectus noſtri ſpeculatiui, quæ eſt accepta à rebus : nam voces ſunt ſigna

Digitized by Google

intellectum, ſecundum Philoſophum *. Et ideo ſicut conceptio intellectus practici non præſupponit rem conceptam, ſed facit eam: ita veritas huius locutionis non præſupponit rem ſignificatam, ſed facit eam: ſic enim ſe habet verbum Dei ad res factas per verbum. Hæc autem conuerſio non fit ſucceſsiue, ſed in inſtanti: ſicut dictum eſt *. Et ideo oportet quidem intelligere prædictam locutionem ſecundum vltimum inſtans prolationis verborum: non tamen ita quod præſupponatur ex parte ſubiecti id quod eſt terminus conuerſionis, ſcilicet quod corpus Chriſti, ſit corpus Chriſti; neque etiam illud quod fuit ante conuerſionem, ſcilicet panis: ſed id quod communiter ſe habet quantum ad vtrumque, ſcilicet contentum in generali ſub iſtis ſpeciebus. Non enim faciunt hæc verba, quod corpus Chriſti ſit corpus Chriſti; neque quod panis ſit corpus Chriſti: ſed quod contentum ſub his ſpeciebus, quod prius erat panis, ſit corpus Chriſti. Et ideo ſignanter non dicit Dominus, hic panis eſt corpus meum, quod eſſet ſecundum intellectum ſecundæ opinionis; neque, Hoc corpus meum eſt corpus meum, quod eſſet ſecundum intellectum tertiæ opinionis: ſed in generali, Hoc eſt corpus meum, nullo nomine appoſito à parte ſubiecti: ſed ſolo pronomine, quod ſignificat ſubſtantiam in communi, ſine qualitate, id eſt, forma determinata.

li. 1 peri. in prin. lib. 10. 1.

a. 2. huius q. et q. 75. art. 7.

Ad primum ergo dicendum, quod hæc dictio, hoc demonſtrat ſubſtantiam: ſed abſque determinatione propriæ naturæ, ſicut dictum eſt *.

in corpore art.

Ad ſecundum dicendum, quod hoc pronomen, hoc, non demonſtrat ipſa accidentia, ſed ſubſtantiam ſub accidentibus contentam, quæ primo fuit panis; & poſtea eſt corpus Chriſti. Quod licet non informetur his accidentibus, tamen ſub eis continetur.

Ad tertium dicendum, quod ſignificatio huius locutionis præintelligitur rei ſignificatæ ordine naturæ, ſicut cauſa naturaliter eſt prior effectu. Non tamen ordine temporis: quia hæc cauſa ſimul habet ſecum ſuum effectum. Et hoc ſufficit ad veritatem locutionis.

Art. 6. *Vtrum forma conſecrationis panis, conſequatur ſuum effectum, antequam perficiatur forma conſecrationis vini?* 469

4. d. 8 q. 2. a 4. q. et d. 11. q. 1. a. 1. q. 1. ad 4. et 1 Cor. 11. le. 6. col. 1.

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod forma conſecrationis panis non conſequatur ſuum effectum, quouſque perficiatur forma conſecrationis vini. Sicut enim per conſecrationem panis incipit eſſe corpus Chriſti ſub hoc ſacramento; ita per conſecra-

tionem vini incipit eſſe ſanguis. Si ergo verba conſecrationis panis haberent ſuum effectum ante conſecrationem vini, ſequeretur quod in hoc ſacramento inciperet eſſe corpus Chriſti * ſine ſanguine: quod eſt inconueniens.

al. exangue.

¶ 2. Præterea, Vnum ſacramentum, vnum habet complementum: vnde licet in baptiſmo ſint tres immerſiones, non tamen prima immerſio conſequitur ſuum effectum, quouſque tertia fuerit terminata. Sed totum hoc ſacramentum eſt vnum, vt ſupra dictum eſt *. Ergo verba, quibus conſecratur panis, non conſequuntur ſuum effectum, ſine verbis ſacramentalibus, quibus conſecratur vinum.

q. 73. a. 2.

¶ 3. Præterea, In ipſa forma conſecrationis panis, ſunt plura verba, quorum prima non conſequuntur effectum, niſi prolato vltimo: ſicut dictum eſt *. Ergo pari ratione nec verba, quibus conſecratur corpus Chriſti, habent effectum, niſi prolatis verbis, quibus ſanguis Chriſti conſecratur.

a. 4. huius q. ad 3.

SED contra eſt, quod ſtatim dictis verbis conſecrationis panis, hoſtia conſecrata proponitur populo adoranda. Quod non fieret, ſi non eſſet ibi corpus Chriſti: quia ſic ad idololatriam pertineret. Ergo verba conſecrationis panis ſuum effectum conſequuntur, antequam proferantur verba conſecrationis vini.

RESPONDEO dicendum, quod quidam antiqui doctores dixerunt quod hæ duæ formæ, ſcilicet conſecrationis panis & vini, ſe inuicem expectant in agendo: ita ſcilicet quod prima non perficit ſuum effectum, antequam proferatur ſecunda. Sed hoc ſtare non poteſt: quia, ſicut dictum eſt *, ad veritatem huius locutionis, hoc eſt corpus meum, requiritur propter verbum præſentis temporis, quod res ſignificata ſimul tempore ſit cum ipſa ſignificatione locutionis: alioquin ſi in futurum expectaretur res ſignificata, apponeretur verbum futuri temporis; non autem verbum præſentis; ita ſcilicet, quod non diceretur, hoc eſt corpus meum; ſed, hoc erit corpus meum. Significatio autem huius locutionis completur ſtatim completa locutione horum verborum: & ideo oportet rem ſignificatam ſtatim adeſſe. Quæ quidem eſt effectus huius ſacramenti: alioquin locutio non eſſet vera. Eſt etiam hæc poſitio contra ritum Eccleſiæ, quæ ſtatim poſt prolationem verborum corpus Chriſti adorat. Vnde dicendum eſt, quod prima forma non expectat ſecundam in agendo, ſed ſtatim habet ſuum effectum.

a. 2. & 5. huius q.

Ad

Ad primum ergo dicendum, quod ex hac ratione videntur fuiſſe decepti illi, qui prædictam * poſitionem poſuerunt. Vnde intelligendum eſt, quod facta conſecratione panis, eſt quidem corpus Chriſti ibi ex vi ſacramenti, & ſanguis ex reali concomitantia: ſed poſtmodum per conſecrationem vini, fit ibi è conuerſo ſanguis Chriſti ex vi ſacramenti; corpus autem ex reali concomitantia. Ita quod totus Chriſtus eſt ſub vtraque ſpecie, ſicut ſupra dictum eſt *. *poſitam initio corporis.* *q. 76. a. 1. & 2.*

Ad ſecundum dicendum, quod hoc ſacramentum eſt vnum perfectione (vt ſupra dictum eſt †) in quantum ſcilicet conſtituitur ex duobus, ſcilicet cibo & potu, quorum vtrumque per ſe habet ſuam perfectionem. Sed tres immerſiones baptiſmi ordinantur ad vnum ſimplicem effectum Et ideo non eſt ſimile. *† q. 73. art. 2.*

Ad tertium dicendum, quod diuerſa verba, quæ ſunt in forma conſecrationis panis, conſtituunt veritatem vnius locutionis; non autem verba diuerſarum formarum. Et ideo non eſt ſimile.

QVAESTIO LXXIX.

De effectibus ſacramenti Euchariſtiæ, in octo articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de effectibus huius ſacramenti.

ET CIRCA hoc quæruntur octo.

¶ Primo, vtrum hoc ſacramentum conferat gratiam?

¶ Secundo, vtrum effectus huius ſacramenti ſit adeptio gloriæ?

¶ Tertio, vtrum effectus huius ſacramenti ſit remiſſio peccati mortalis?

¶ Quarto, vtrum per hoc ſacramentum remittatur peccatum veniale?

¶ Quinto, vtrum per hoc ſacramentum tota pœna peccati remittatur?

¶ Sexto, vtrum hoc ſacramentum homines præſeruet à peccatis futuris?

¶ Septimo, vtrum hoc ſacramentum proſit aliis, quam ſumentibus?

¶ Octauo, de impedimento effectus huius ſacramenti.

Art. 1. *Vtrum per hoc ſacramentum conferatur gratia?* 470

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod per hoc ſacramentum non conferatur gratia. Hoc enim ſacramentum eſt nutrimentum ſpirituale. Nutrimentum autem non datur niſi viuenti. Cum ergo vita ſpiritualis ſit per gratiam, non competit hoc ſacramentum niſi habenti gratiam. Non ergo per hoc ſacra- *infr. a. 4. & 4. d. 12. q. 2. a. 2. q. 1. a. 1.*

mentum confertur gratia, vt primo habeatur. Similiter etiam nec ad hoc quod augeatur: quia augmentum ſpirituale pertinet ad ſacramentum confirmationis, vt dictum eſt *. Non ergo per hoc ſacramentum gratia confertur.

q. 72. a. 1. & 7.

¶ 2. Præterea, Hoc ſacramentum confertur, vt quædam ſpiritualis refectio. Sed refectio ſpiritualis magis videtur pertinere ad vſum gratiæ, quam ad gratiæ collationem. Ergo videtur, quod per hoc ſacramentum gratia non conferatur.

q. 74. a. 2. & 76. a. 2. ad 2. ¶ 3. Præterea, Sicut ſupra dictum eſt *, In hoc ſacramento corpus Chriſti offertur pro ſalute corporis; ſanguis autem pro ſalute animæ. Sed corpus non eſt ſubiectum gratiæ, ſed anima, vt in ſecunda parte habitum eſt †. Ergo ad minus quantum ad corpus per hoc ſacramentum gratia non confertur.

1. 2. qu. 110. a. 4.

SED contra eſt, quod Dominus dicit Ioan. 6. Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. Sed vita ſpiritualis eſt per gratiam. Ergo per hoc ſacramentum gratia confertur.

RESPONDEO dicendum, quod effectus huius ſacramenti debet conſiderari primo quidem, & principaliter ex eo quod in hoc ſacramento continetur, quod eſt Chriſtus: qui ſicut in mundum viſibiliter veniens: contulit mundo vitam gratiæ, (ſecundum illud Io. 1. Gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt) ita in hominem ſacramentaliter veniens, vitam gratiæ operatur, ſecundum illud Io. 6. Qui manducat me, viuet propter me. Vnde & Cyril. dicit †, Viuificatiuum Dei verbum, vniens ſeipſum propriæ carni, fecit ipſam viuificatiuam: decebat enim eum noſtris quodammodo vniri corporibus per ſacram eius carnem, & pretioſum ſanguinem, quæ accipimus in benedictionem viuificatiuam in pane & in vino. Secundo, conſideratur ex eo, quod per hoc ſacramentum repræſentatur, quod eſt paſsio Chriſti, ſicut ſupra dictum eſt *. Et ideo effectum, quem paſsio Chriſti fecit in mundo, hoc ſacramentum facit in homine. Vnde ſuper illud Io. 19. Continuo exiuit ſanguis & aqua: dicit Chryſoſt. † Quia hinc ſuſcipiunt principium ſacra myſteria, cum acceſſeris ad tremendum calicem, vt ab ipſa bibiturus Chriſti coſta, ita accedas. Vnde & ipſe Dominus dicit Matth. 26. Hic eſt ſanguis meus qui pro vobis effundetur in remiſsionem peccatorum. Tertio conſideratur effectus huius ſacramenti ex modo, quo traditur hoc ſacramentum, quod traditur per modum cibi & potus. Et ideo omnem effectum, quem cibus & potus materialis facit quantum ad vitam

lib. 4. in Io. c. 12. & 14.

q. 76. a. 2. ad 1. & 2. & q. 74. a. 1.

† ho. 84. in Io. circa me. to. 3.

Digitized by Google

tam corporalem (quod ſcilicet ſuſtentat, auget, reparat & delectat) hoc totum facit hoc ſacramentum quantum ad vitam ſpiritualem. Vnde Ambroſ. dicit in lib. * de ſacram. Iſte panis eſt vitæ æternæ, qui animæ noſtræ ſubſtantiam fulcit. Et Chryſoſt. dicit † ſuper Ioan. Præſtat ſe nobis deſiderantibus & palpare, & comedere, & amplecti. Vnde & ipſe Dominus dicit † Ioan. 6. Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus vere eſt potus. Quarto conſideratur effectus huius ſacramenti ex ſpeciebus, in quibus traditur hoc ſacramentum. Vnde Auguſt. * ibidem dicit, Dominus noſter corpus & ſanguinem ſuum in eis rebus commendauit, quæ ad vnum aliquid rediguntur ex multis: namque aliud, ſcilicet panis ex multis granis in vnum conſtat; aliud, ſcilicet vinum in vnum ex multis acinis confluit. Et ideo ipſe alibi dicit ſuper Ioan. * O ſacramentum pietatis, ô ſignum vnitatis, ô vinculum charitatis. Et quia Chriſtus & eius paſsio eſt cauſa gratiæ & ſpiritualis refectio, & charitas ſine gratia eſſe non poteſt: ex omnibus præmiſsis manifeſtum eſt, quod hoc ſacramentum gratiam confert.

lib. 5. c. 4. in medio tom. 4. † *ho. 45. à me. illius, tom. 3.* * *tract. 26. in Io. non multum remote à fin. to. 9.* * *tract. 26. inter fin. & med. illius, tom. 9.*

Ad primum ergo dicendum, quod hoc ſacramentum ex ſeipſo virtutem habet gratiam conferendi; nec aliquis habet gratiam ante ſuſceptionem huius ſacramenti, vel niſi ex aliquo voto ipſius, vel per ſeipſum, ſicut adulti: vel voto Eccleſiæ, ſicut paruuli: ſicut ſupra dictum eſt *. Vnde ex efficacia virtutis ipſius eſt, quod etiam ex voto ipſius aliquis gratiam conſequatur, per quam ſpiritualiter viuificetur. Reſtat igitur, vt cum ipſum ſacramentum realiter ſumitur, quod gratia augeatur, & vita ſpiritualis perficiatur. Aliter tamen quam per ſacramentum confirmationis, in quo augetur & perficitur gratia ad perſiſtendum contra exteriores impugnationes inimicorum Chriſti. Per hoc autem ſacramentum augetur gratia, & perficitur ſpiritualis vita, ad hoc quod homo in ſeipſo perfectus exiſtat per coniunctionem ad Deum.

* *q. 73. a. 3.*

Ad ſecundum dicendum, quod hoc ſacramentum confert gratiam ſpiritualiter, cum virtute charitatis. Vnde Damaſc. * comparat hoc ſacramentum carboni, quem Iſaias vidit, Iſai. 6. Carbo enim lignum ſimplex non eſt, ſed vnitum igni: ita & panis communionis non ſimplex panis eſt, ſed vnitus diuinitati. Sicut Gregor. * dicit in homil. Pent. Amor Dei non eſt otioſus: magna enim operatur, ſi eſt. Et ideo per hoc ſacramentum quantum eſt ex ſui virtute, non ſolum habitus gratiæ & virtutis confertur; ſed etiam excitatur in actum: ſecundum illud 2. Cor. 5.

* *li. 4. orth. fi. l. c. 14. à med.* * *hom. 30. in Euāg. non longe à princ.*

Dicitur enim in quadam collecta, Sit hoc ſacramentum ablutio ſcelerum. Sed ſcelera dicuntur peccata mortalia. Ergo per hoc ſacramentum peccata mortalia abluuntur.

¶ 2. Præterea, Hoc ſacramentum agit in virtute paſsionis Chriſti, ſicut & baptiſmus. Sed per baptiſmum dimittuntur peccata mortalia: vt ſupra dictum
q.69.a.1 eſt *. Ergo per hoc ſacramentum, præſertim cum in forma huius ſacramenti dicatur, Qui pro multis effundetur in remiſsionem peccatorum.

¶ 3. Præterea, Per hoc ſacramentum gratia confertur: vt dictum eſt †. Sed per gratiam iuſtificatur
art 1 huius quæſt. homo à peccatis mortalibus: ſecundum illud Rom. 3. Iuſtificati gratis per gratiam ipſius. Ergo per hoc ſacramentum remittuntur peccata mortalia.

SED contra eſt, quod dicitur 1. Corinth. 11. Qui manducat & bibit indigne, iudicium ſibi manducat & bibit. Dicit autem gloſſ. ibidem, quod ille manducat, & bibit indigne, qui in crimine eſt, vel irreuerenter
gl. interlin. ibid. tractat: & talis manducat & bibit ſibi iudicium †, id eſt, damnationem. Ergo ille, qui eſt in peccato mortali, per hoc quod accipit hoc ſacramentum, magis accumulat ſibi peccatum, quam remiſsionem ſui peccati conſequatur.

RESPONDEO dicendum, quod virtus huius ſacramenti poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo ſecundum ſe: & ſic hoc ſacramentum habet virtutem ad remittendum quæcumque peccata, ex paſsione Chriſti, quæ eſt fons & cauſa remiſsionis peccatorum.

Alio modo poteſt conſiderari per comparationem ad eum qui recipit hoc ſacramentum, prout in eo inuenitur vel non inuenitur impedimentum percipiendi huius ſacramenti effectum. Quicumque autem habet conſcientiam peccati mortalis, habet in ſe impedimentum percipiendi effectum huius ſacramenti, eo quod non eſt conueniens ſuſceptor huius ſacramenti: tum quia non viuit ſpiritualiter, & ita non debet ſpirituale nutrimentum ſuſcipere, quod non eſt niſi viuentis: tum quia non poteſt vniri Chriſto (quod fit per hoc ſacramentum) dum eſt in affectu peccandi
c.53. parum à pr. tom.3. inter opera Aug. mortaliter. Et ideo, vt dicitur in lib. de eccleſ.* dogmatibus, Si mens in actu peccandi eſt, grauatur magis Euchariſtiæ perceptione, quam purificetur. Vnde hoc ſacramentum in eo qui ipſum percipit in conſcientia peccati mortalis, non operatur remiſſionem peccati. Poteſt tamen hoc ſacramentum operari remiſsionem peccati dupliciter. Vno modo, non

per

perceptum actu, ſed voto: ſicut cum quis primo iuſtificatur à peccato. Alio modo etiam perceptum ab eo, qui eſt in peccato mortali, cuius conſcientiam & affectum non habet. Forte enim primo non fuit ſufficienter contritus: ſed deuote & reuerenter accedens, conſequetur per hoc ſacramentum, gratiam charitatis quæ contritionem perficiet & remiſsionem peccati.

Ad primum ergo dicendum, quod petimus, vt hoc ſacramentum ſit ablutio ſcelerum: vel eorum, quorum conſcientiam non habemus, (ſecundum illud Pſal. 18. Ab occultis meis munda me Domine) vel vt contritio in nobis perficiatur ad ſcelerum remiſsionem; vel etiam vt nobis robur detur ad ſcelera vitanda.

Ad ſecundum dicendum, quod baptiſmus eſt ſpiritualis generatio, quæ eſt mutatio de non eſſe ſpirituali in eſſe ſpirituale, & datur per modum ablutionis. Et ideo quantum ad vtrumque, non inconuenienter accedit ad baptiſmum, qui habet conſciẽtiam peccati mortalis. Sed per hoc ſacramẽtum homo ſumit inſe Chriſtum per modũ ſpiritualis nutrimenti, quod non competit mortuo in peccatis. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

Ad tertium dicendum, quod gratia eſt ſufficiens cauſa remiſsionis peccati mortalis: non tamen actu remittit peccatum mortale, niſi cum primo datur peccatori. Sic autem non datur in hoc ſacramento. Vnde ratio non ſequitur.

Art. 4. *Vtrum per hoc ſacramentum remittantur peccata venialia?* 473

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod per hoc ſacramentum non remittantur peccata venialia. Hoc enim ſacramentum, vt Aug. dicit * ſuper Io. eſt ſacramentum charitatis. Sed venialia peccata non contrariantur charitati: vt in ſecunda parte † habitum eſt. Cum ergo contrarium tollatur per ſuum contrarium videtur quod peccata venialia per hoc ſacramentum non remittantur.

¶ 2. Præterea, Si peccata venialia per hoc ſacramentum remittantur, qua ratione remittitur vnum, remittuntur & omnia. Sed non videtur, quod omnia remittantur: quia ſic frequenter aliquis eſſet abſque omni peccato veniali, contra id quod dicitur 1. Io. 1. Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipſi nos ſeducimus. Non ergo per hoc ſacramentum remittitur aliquod peccatum veniale.

¶ 3. Præterea, Contraria mutuo ſe expellunt. Sed peccata venialia non prohibent à perceptione huius ſacramenti: dicit enim Aug. * ſuper illud Ioan. 6. Pa-

inf q. 87. a. 3. c. & 4. d. 12. q. 2. a. 1. q. 1. c. & a. 2. q. 1. per t.

** tr. 26. in Io. à me. t. 9. & refertur de cõſ d. 1. c. hoc ſacramentum.*

† 1. 2. q. 88. ar. 1. & 2.

** tr. 26. in Io. parũ à me. t. 92*

litudinem calicis inebriat (ſecundum illud Thren. 3. Repleuit me amaritudinibus: inebriauit me abſynthio. Vnde & ipſe Dominus paſsionem ſuam, calicem nominat, Matth. 26. dicens, Tranſeat à me calix iſte.) Vt ſit ſenſus, Hic eſt calix paſsionis meæ, de qua fit mentio in ſanguine ſeorſum à corpore conſecrato: quia ſeparatio ſanguinis à corpore fuit per paſsionem.

Ad ſecundum dicendum, quod quia (vt dictum eſt †) ſanguis ſeorſum conſecratus expreſsè paſsionem Christi repræſentat: ideo potius in conſecratione ſanguinis fit mentio de effectu paſsionis, quam in conſecratione corporis, quod eſt paſsionis ſubiectum. Quod etiam deſignatur in hoc quod Dominus dicit, Quod pro vobis tradetur: quaſi diceret, Quod pro vobis paſsioni ſubiicietur.

in eo. art. & q. 76. a. 2. ad 1.

Ad tertium dicendum, quod Teſtamentum eſt diſpoſitio hæreditatis. Hæreditatem autem cœleſtem diſpoſuit Deus hominibus dandam per virtutem ſanguinis Ieſu Chriſti: quia vt dicitur Hebr. 9. Vbi eſt Teſtamentum, mors neceſſe eſt intercedat teſtatoris. Sanguis autem Chriſti dupliciter eſt hominibus exhibitus. Primo quidem in figura: quod pertinet ad vetus Teſtamentum. Et ideo Apoſtolus ibidem concludit, Vnde nec primum Teſtamentum ſine ſanguine dedicatum eſt. Quod patet ex hoc, quod dicitur Exod. 24. Lecto omni mandato legis à Moſe, omnem populum aſperſit, dicens, Hic eſt ſanguis Teſtamenti, quod mandauit ad vos Deus. Secundo autem eſt exhibitus in rei veritate: quod pertinet ad nouum Teſtamentum. Et hoc eſt quod Apoſtolus ibidem præmittit dicens, Ideo noui Teſtamenti mediator eſt Chriſtus, vt morte intercedente, repromiſsionem accipiant qui vocati ſunt æternæ hæreditatis. Dicitur ergo hic ſanguis noui teſtamenti, quia iam non in figura, ſed in veritate exhibetur; vnde ſubditur, Qui pro vobis effundetur. Interna autem inſpiratio ex huius ſanguinis virtute procedit, ſecundum quod paſsione Chriſti iuſtificamur.

Ad quartum dicendum, quod hoc teſtamentum eſt nouum ratione exhibitionis. Dicitur autem æternum tam ratione æternæ Dei præordinationis, quam etiam ratione æternæ hæreditatis, quæ per hoc teſtamentum diſponitur. Ipſa etiam perſona Chriſti, cuius ſanguine teſtamentum diſponitur, eſt æterna.

Ad quintum dicendum, quod myſterium hic ponitur, non quidem ad excludendam rei veritatem; ſed ad oſtendendam occultationem: quia & ipſe ſanguis Chriſti occulto modo eſt in hoc ſacramento, & ipſa

Digitized by Google

ipſa paſsio Chriſti occulte fuit figurata in veteri teſtamento.

Ad ſextum dicendum, quod dicitur myſterium fidei, quaſi fidei obiectum: quia quod ſanguis Chriſti ſecundum veritatem ſit in hoc ſacramento, ſola fide tenetur: ipſa etiam Chriſti paſsio per fidem iuſtificat. Baptiſmus autem dicitur ſacramentum fidei, quia eſt quædam fidei proteſtatio. Hoc autem eſt ſacramentum charitatis, quaſi figuratiuum & effectiuum.

Ad ſeptimum dicendum, (quod * ſicut dictum eſt) *in ſol. ad*
ſanguis ſeorſum conſecratus à corpore, expreſsius re- *1. & locis*
præſentat paſsionem Chriſti. Et ideo potius in conſe- *ibi citat.*
cratione ſanguinis fit mentio de paſsione Chriſti & fructu ipſius, quam in conſecratione corporis.

Ad octauum dicendum, quod ſanguis paſsionis Chriſti, non ſolum habet efficaciam in Iudæis electis, quibus exhibitus eſt ſanguis veteris teſtamenti; ſed etiam in Gentilibus: nec ſolum in ſacerdotibus, qui hoc conficiunt ſacramentum, vel aliis qui ſumunt; ſed etiam in illis pro quibus offertur. Et ideo ſignanter dicit, pro vobis Iudæis, & pro multis, ſcilicet Gentilibus, vel pro vobis manducantibus, & pro multis pro quibus offertur.

Ad nonum dicendum, quod Euangeliſtæ non intendebant tradere formas ſacramentorum, quas in primitiua Eccleſia oportebat eſſe occultas: vt dicit
Dionyſ. in fine Eccleſ. hier. Sed intenderunt hiſto- *c.7. eccl.*
riam de Chriſto texere. Et tamen hæc omnia fere ver- *hie. p.3.*
ba ex diuerſis Scripturæ locis accipi poſſunt. Nam *int. med.*
quod dicitur, Hic eſt calix, habetur Luc.22. & primæ *& fin.*
Cor.11. Matth. autem 26. dicitur, Hic eſt ſanguis meus noui teſtamenti, qui pro multis effundetur in remiſsionem peccatorum. Quod autem additur, æterni; & iterum, Myſterium fidei: ex traditione Domini habetur, quæ ad Eccleſiam per Apoſtolos peruenit, ſecundum illud 1.Cor.11. Ego accepi à Domino quod & 467
tradidi vobis. *infr. a.5.*

Art. 4. *Vtrum prædictis verbis formarum inſit aliqua* *cor. & 4.*
vis creata, effectiua conſecrationis? *diſ.1.q.1.*

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod prædictis *a.4.q.2.*
verbis † formarum non inſit aliqua vis creata, effe- *a 3. & d.*
ctiua conſecrationis. Dicit enim Damaſ. * in 4. lib. Sola *10. in ex-*
virtute Spiritus ſancti fit conuerſio panis in corpus *p.ſ.l.t. ad*
Chriſti. Sed virtus Spiritus ſancti eſt virtus increata. *6. & 7.*
Ergo nulla virtute creata horum verborum conficitur *† a.2. & 3.*
hoc ſacramentum. **orth. fid.*

¶ 2. Præterea, Opera miraculoſa non fiunt aliqua *c.14. cir.*
virtute creata; ſed ſola virtute diuina, vt in prima *med.*
parte

1.p.q.110 parte habitum eſt †. Sed conuerſio panis & vini in
art.4. corpus & ſanguinem Chriſti, eſt opus non minus miraculoſum, quam creatio rerum, vel etiam formatio corporis Chriſti in vtero virginali: quæ quidem nulla virtute creata fieri potuerunt. Ergo neque hoc ſacramentum conſecratur aliqua virtute creata dictorum verborum.

poſita in ¶ 3. Præterea, Prædicta verba * non ſunt ſimplicia,
a.2.& 3. ſed ex multis compoſita: nec ſimul, ſed ſucceſsiue
in arg. 1. proferuntur. Conuerſio autem prædicta (vt ſupra di-
q 75 a.7. ctum eſt †) fit in inſtanti; vnde oportet, quod fiat per ſimplicem virtutem. Non ergo fit per virtutem horum verborum.

lib.4 c.4. SED contra eſt, quod Ambr. * dicit in libro de Sa-
ante me. cram. Si tanta eſt vis in ſermone Domini Ieſu, vt inci-
tom.4. perent eſſe quæ non erant: quanto magis operatorius eſt, vt ſint quæ erant, & in aliud commutentur? Et ſic quod erat panis ante conſecrationem, iam corpus Chriſti eſt poſt conſecrationem: quia ſermo Chriſti in aliud creaturam mutat.

a.2.& 3. RESPONDEO dicendum, quod quidam dixerunt
poſitu in nullam virtutem creatam eſſe nec in prædictis verbis *
arg.1. ad tranſubſtantiationem faciendam, nec etiam in aliis ſacramentorum formis, vel etiam in ipſis ſacramentis ad inducendos ſacramentorum effectus. Quod (ſicut
q.62.a.1. ſupra habitum eſt †) & dictis ſanctorum repugnat, &
a.3.& 4. derogat dignitati ſacramentorum nouæ legis. Vnde cum hoc ſacramentum ſit præ cæteris dignius (ſicut
q.65.a.3. ſupra dictum eſt *) conſequens eſt quod in verbis formalibus huius ſacramenti ſit quædam virtus creata ad conuerſionem huius ſacramenti faciendam: inſtrumentalis tamen, ſicut & in aliis ſacramentis, ſicut ſu-
q.62.a.1. pra dictum eſt †. Cum enim hæc verba ex perſona
& 4. Chriſti proferantur, ex eius mandato conſequuntur virtutem inſtrumentalem à Chriſto: ſicut & cætera eius facta vel dicta habent inſtrumentaliter ſalutife-
q.62.a.4. ram virtutem, vt ſupra dictum eſt *.

Ad primum ergo dicendum, quod cum dicitur ſola virtute Spiritus ſancti panem in corpus Chriſti conuerti, non excluditur virtus inſtrumentalis, quæ eſt in forma huius ſacramenti: ſicut cum dicitur, Solus faber facit cultellum, non excluditur virtus martelli.

Ad ſecundum dicendum, quod opera miraculoſa, nulla creatura poteſt facere quaſi agens principale: poteſt tamen ea facere inſtrumentaliter: ſicut ipſe tactus manus Chriſti ſanauit leproſum. Et per hunc modum verba Chriſti conuertunt panẽ in corpus Chriſti.

Quod

Digitized by Google

Quod quidem fieri non potuit in conceptione corporis Chriſti, qua corpus Chriſti formabatur, vt aliquid à corpore Chriſti procedens haberet inſtrumentalem virtutem ad ipſius corporis formationem. In creatione etiam non fuit aliquod extremum, in quod inſtrumentalis actio creaturæ poſſet terminari. Vnde non eſt ſimile.

Ad tertium dicendum, quod prædicta verba * quibus fit conſecratio, ſacramentaliter operantur. Vnde vis conuerſiua, quæ eſt in formis horum ſacramentorum, conſequitur ſignificationem, quæ in prolatione vltimæ dictionis terminatur. Et ideo in vltimo inſtanti prolationis verborum prædicta verba conſequuntur hanc virtutem; in ordine tamen ad præcedentia Et hæc virtus eſt ſimplex ratione ſimplicis ſignificati licet in ipſis verbis exterius prolatis, ſit quædam compoſitio. *poſita in ar. 1. & 3. in arg. 1.*

Art. 5. *Vtrum prædicta locutiones ſint veræ?* 468

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod prædictæ locutiones non ſint veræ. Cum enim dicitur, Hoc eſt corpus meum, ly hoc, eſt demonſtratiuum ſubſtantiæ. Sed ſecundum prædicta *, quando profertur hoc pronomen, hoc, adhuc eſt ibi ſubſtantia panis: quia tranſubſtantiatio fit in vltimo inſtanti prolationis verborum. Sed hæc eſt falſa, panis eſt corpus Chriſti Ergo hæc eſt falſa, Hoc eſt corpus meum. *4. d. 8 q. 2. art. 1.* *q. 4. ar. 2.*

¶ 2. Præterea, Hoc pronomen, hoc, facit demonſtrationem ad ſenſum. Sed ſpecies ſenſibiles, quæ ſunt in hoc ſacramento, neque ſunt ipſum corpus Chriſti, neque accidentia corporis Chriſti. Ergo hæc locutio non poteſt eſſe vera, hoc eſt corpus meum.

¶ 3. Præterea, Hæc verba (ſicut dictum * eſt) ſua ſignificatione efficiunt conuerſionem panis in corpus Chriſti. Sed cauſa effectiua præintelligitur effectui: Ergo ſignificatio horum verborum præintelligitur conuerſioni panis in corpus Chriſti. Sed ante conuerſionem hæc eſt falſa, Hoc eſt corpus meum. Ergo ſimpliciter eſt iudicandum, quod ſit falſa. Et eadem ratio eſt de hac locutione, Hic eſt calix ſanguinis mei, &c. *art. præ.*

SED contra eſt, quod hæc verba proferuntur ex perſona Chriſti, qui de ſe dicit Ioann. decimoquarto, Ego ſum veritas.

RESPONDEO dicendum, quod circa hoc multiplex fuit opinio. Quidam enim dixerunt, quod in hac locutione, Hoc eſt corpus meum, hæc dictio, hoc, importat demonſtrationem vt conceptam, & non vt exercitam; quia tota iſta locutio ſumitur materialiter, cum recitatiue proferatur. Recitat enim ſacerdos

ſacerdos Chriſtum dixiſſe, hoc eſt corpus meum. Sed hoc ſtare non poteſt: quia ſecundum hoc, verba hæc non applicarentur ad materiam corporalem præſentem; & ita non perficeretur ſacramentum. Dicit enim

tract. 80. in Io. à med. t. 9. Aug. * ſuper Ioan. Accedit verbum ad elementum, & fit ſacramentum. Et præterea ex hoc totaliter non euitatur difficultas huius quæſtionis: quia eædam rationes manent circa primam prolationem, qua Chriſtus hæc verba protulit. Quare manifeſtum eſt, quod non materialiter, ſed ſignificatiue ſumebantur. Et ideo dicendum eſt, quod etiam quando proferuntur à ſacerdote, ſignificatiue, & non tantum materialiter ſumuntur. Nec obſtat, quod ſacerdos ea recitatiue profert, quaſi à Chriſto dicta: quia propter infinitam virtutem Chriſti, ſicut ex contactu carnis ſuæ vis regeneratiua peruenit non ſolum ad illas aquas, quæ Chriſtum tetigerunt, ſed ad omnes vbique terrarum, per omnia futura ſecula: ita etiam ex prolatione ipſius Chriſti, hæc verba virtutem conſecratiuam ſunt conſecuta à quocumque ſacerdote dicantur, ac ſi Chriſtus ea præſentialiter proferret. Et ideo alij dixerunt, quod hæc dictio, hoc, in hac locutione facit demonſtrationem, non ad ſenſum, ſed ad intellectum: vt ſit ſenſus, hoc eſt corpus meum, id eſt ſignificatum per hoc, eſt corpus meum. Sed nec hoc ſtare poteſt: quia cum in ſacramentis hoc efficiatur quod ſignificatur, non fieret per hanc formam, vt corpus Chriſti ſit in hoc ſacramento, ſecundum veritatem, ſed ſolum ſicut in

q. 75. a. 1. ſigno, quod eſt hæreticum, vt ſupra dictum * eſt. Et ideo alij dixerunt, quod hæc dictio, hoc, facit demonſtrationem ad ſenſum: ſed intelligitur hæc demonſtratio, non pro illo inſtanti locutionis, quo profertur hæc dictio; ſed pro vltimo inſtanti locutionis: ſicut cum aliquis dicit, nunc taceo; hoc aduerbium, nunc, facit demonſtrationem pro inſtanti immediate ſequenti locutionem. Eſt enim ſenſus, ſtatim his verbis dictis, taceo. Sed nec hoc ſtare poteſt: quia ſecundum hoc, huius locutionis eſſet ſenſus, corpus meum eſt corpus meum. Quod prædicta locutio non facit: quia hoc fuit etiam ante prolationem verborum: vnde nec hoc prædicta locutio ſignificat. Et ideo aliter di-

in iſto ar. in arg. 3. & art. præ. ad 3. cendum eſt, quod ſicut prædictum eſt *, hæc locutio habet virtutem factiuam conuerſionis panis in corpus Chriſti. Et ideo comparatur ad alias locutiones, quæ habent ſolum vim ſignificatiuam, & non factiuam, ſicut comparatur conceptio intellectus practici, quæ eſt factiua rei, conceptioni intellectus noſtri ſpeculatiui, quæ eſt accepta à rebus: nam voces ſunt ſigna intel

Digitized by Google

intellectum, ſecundum Philoſophum *. Et ideo ſicut conceptio intellectus practici non præſupponit rem conceptam, ſed facit eam: ita veritas huius locutionis non præſupponit rem ſignificatam, ſed facit eam: ſic enim ſe habet verbum Dei ad res factas per verbum. Hæc autem conuerſio non fit ſucceſsiue, ſed in inſtanti: ſicut dictum eſt *. Et ideo oportet quidem intelligere prædictam locutionem ſecundum vltimum inſtans prolationis verborum: non tamen ita quod præſupponatur ex parte ſubiecti id quod eſt terminus conuerſionis, ſcilicet quod corpus Chriſti, ſit corpus Chriſti; neque etiam illud quod fuit ante conuerſionem, ſcilicet panis: ſed id quod communiter ſe habet quantum ad vtrumque, ſcilicet contentum in generali ſub iſtis ſpeciebus. Non enim faciunt hæc verba, quod corpus Chriſti ſit corpus Chriſti; neque quod panis ſit corpus Chriſti: ſed quod contentum ſub his ſpeciebus, quod prius erat panis, ſit corpus Chriſti. Et ideo ſignanter non dicit Dominus, hic panis eſt corpus meum, quod eſſet ſecundum intellectum ſecundæ opinionis; neque, Hoc corpus meum eſt corpus meum, quod eſſet ſecundum intellectum tertiæ opinionis: ſed in generali, Hoc eſt corpus meum, nullo nomine appoſito à parte ſubiecti: ſed ſolo pronomine, quod ſignificat ſubſtantiam in communi, ſine qualitate, id eſt, forma determinata.

li. I peri. in prin. lib. 10. I.

a. 2. huius q. et q. 75. art. 7.

Ad primum ergo dicendum, quod hæc dictio, hoc demonſtrat ſubſtantiam: ſed abſque determinatione propriæ naturæ, ſicut dictum eſt *.

in corpore art.

Ad ſecundum dicendum, quod hoc pronomen, hoc, non demonſtrat ipſa accidentia, ſed ſubſtantiam ſub accidentibus contentam, quæ primo fuit panis; & poſtea eſt corpus Chriſti. Quod licet non informetur his accidentibus, tamen ſub eis continetur.

Ad tertium dicendum, quod ſignificatio huius locutionis præintelligitur rei ſignificatæ ordine naturæ, ſicut cauſa naturaliter eſt prior effectu. Non tamen ordine temporis: quia hæc cauſa ſimul habet ſecum ſuum effectum. Et hoc ſufficit ad veritatem locutionis.

469

Art. 6. *Vtrum forma conſecrationis panis, conſequatur ſuum effectum, antequam perficiatur forma conſecrationis vini?*

4. d. 8 q. 2. a 4. q. et d. 11. q. 1. a. 1. q. 1. ad 4. et 1 Cor. 11. le. 6. col. 1.

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod forma conſecrationis panis non conſequatur ſuum effectum, quouſque perficiatur forma conſecrationis vini. Sicut enim per conſecrationem panis incipit eſſe corpus Chriſti ſub hoc ſacramento; ita per conſecra-

Digitized by Google

tionem vini incipit eſſe ſanguis. Si ergo verba conſecrationis panis haberent ſuum effectum ante conſecrationem vini, ſequeretur quod in hoc ſacramento inciperet eſſe corpus Chriſti * ſine ſanguine: quod eſt inconueniens.

al. exangue.

¶ 2. Præterea, Vnum ſacramentum, vnum habet complementum: vnde licet in baptiſmo ſint tres immerſiones, non tamen prima immerſio conſequitur ſuum effectum, quouſque tertia fuerit terminata. Sed totum hoc ſacramentum eſt vnum, vt ſupra dictum eſt *. Ergo verba, quibus conſecratur panis, non conſequuntur ſuum effectum, ſine verbis ſacramentalibus, quibus conſecratur vinum.

q. 73. a. 2.

¶ 3. Præterea, In ipſa forma conſecrationis panis, ſunt plura verba, quorum prima non conſequuntur effectum, niſi prolato vltimo: ſicut dictum eſt *. Ergo pari ratione nec verba, quibus conſecratur corpus Chriſti, habent effectum, niſi prolatis verbis, quibus ſanguis Chriſti conſecratur.

a. 4. huius q. ad 3.

SED contra eſt, quod ſtatim dictis verbis conſecrationis panis, hoſtia conſecrata proponitur populo adoranda. Quod non fieret, ſi non eſſet ibi corpus Chriſti: quia ſic ad idololatriam pertineret. Ergo verba conſecrationis panis ſuum effectum conſequuntur, antequam proferantur verba conſecrationis vini.

RESPONDEO dicendum, quod quidam antiqui doctores dixerunt quod hæ duæ formæ, ſcilicet conſecrationis panis & vini, ſe inuicem expectant in agendo: ita ſcilicet quod prima non perficit ſuum effectum, antequam proferatur ſecunda. Sed hoc ſtare non poteſt: quia, ſicut dictum eſt *, ad veritatem huius locutionis, hoc eſt corpus meum, requiritur propter verbum præſentis temporis, quod res ſignificata ſimul tempore ſit cum ipſa ſignificatione locutionis: alioquin ſi in futurum expectaretur res ſignificata, apponeretur verbum futuri temporis; non autem verbum præſentis; ita ſcilicet, quod non diceretur, hoc eſt corpus meum; ſed, hoc erit corpus meum. Significatio autem huius locutionis completur ſtatim completa locutione horum verborum: & ideo oportet rem ſignificatam ſtatim adeſſe. Quæ quidem eſt effectus huius ſacramenti: alioquin locutio non eſſet vera. Eſt etiam hæc poſitio contra ritum Eccleſiæ, quæ ſtatim poſt prolationem verborum corpus Chriſti adorat. Vnde dicendum eſt, quod prima forma non expectat ſecundam in agendo, ſed ſtatim habet ſuum effectum.

a. 2. & 5. huius q.

Ad

Digitized by Google

Ad primum ergo dicendum, quod ex hac ratione videntur fuiſſe decepti illi, qui prædictam * poſitionem poſuerunt. Vnde intelligendum eſt, quod facta conſecratione panis, eſt quidem corpus Chriſti ibi ex vi ſacramenti, & ſanguis ex reali concomitantia: ſed poſtmodum per conſecrationem vini, fit ibi è conuerſo ſanguis Chriſti ex vi ſacramenti; corpus autem ex reali concomitantia. Ita quod totus Chriſtus eſt ſub vtraque ſpecie, ſicut ſupra dictum eſt *.

poſitam initio corporis.

q.76.a.1. & 2.

Ad ſecundum dicendum, quod hoc ſacramentum eſt vnum perfectione (vt ſupra dictum eſt †) in quantum ſcilicet conſtituitur ex duobus, ſcilicet cibo & potu, quorum vtrumque per ſe habet ſuam perfectionem. Sed tres immerſiones baptiſmi ordinantur ad vnum ſimplicem effectum Et ideo non eſt ſimile.

† *q.73. art. 2.*

Ad tertium dicendum, quod diuerſa verba, quæ ſunt in forma conſecrationis panis, conſtituunt veritatem vnius locutionis; non autem verba diuerſarum formarum. Et ideo non eſt ſimile.

QVAESTIO LXXIX.

De effectibus ſacramenti Euchariſtiæ, in octo articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de effectibus huius ſacramenti.

ET CIRCA hoc quæruntur octo.

¶ Primo, vtrum hoc ſacramentum conferat gratiam?

¶ Secundo, vtrum effectus huius ſacramenti ſit adeptio gloriæ?

¶ Tertio, vtrum effectus huius ſacramenti ſit remiſſio peccati mortalis?

¶ Quarto, vtrum per hoc ſacramentum remittatur peccatum veniale?

¶ Quinto, vtrum per hoc ſacramentum tota pœna peccati remittatur?

¶ Sexto, vtrum hoc ſacramentum homines præſeruet à peccatis futuris?

¶ Septimo, vtrum hoc ſacramentum proſit aliis, quam ſumentibus?

¶ Octauo, de impedimento effectus huius ſacramenti.

Art. I. *Vtrum per hoc ſacramentum conferatur gratia?* 470

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod per hoc ſacramentum non conferatur gratia. Hoc enim ſacramentum eſt nutrimentum ſpirituale. Nutrimentum autem non datur niſi viuenti. Cum ergo vita ſpiritualis ſit per gratiam, non competit hoc ſacramentum niſi habenti gratiam. Non ergo per hoc ſacramentum

infr. a.4. & 4. d.12. q.2. a.2. q.1. a.1.

 mentum

mentum confertur gratia, vt primo habeatur. Similiter etiam nec ad hoc quod augeatur: quia augmentum ſpirituale pertinet ad ſacramentum confirmationis, vt dictum eſt *. Non ergo per hoc ſacramentum gratia confertur.

q.72.a.1. & 7.

¶ 2. Præterea, Hoc ſacramentum confertur, vt quædam ſpiritualis refectio. Sed refectio ſpiritualis magis videtur pertinere ad vſum gratiæ, quam ad gratiæ collationem. Ergo videtur, quod per hoc ſacramentum gratia non conferatur.

q.74.a.2. & 76.a. 2.ad 2.

¶ 3. Præterea, Sicut ſupra dictum eſt *, In hoc ſacramento corpus Chriſti offertur pro ſalute corporis; ſanguis autem pro ſalute animæ. Sed corpus non eſt ſubiectum gratiæ, ſed anima, vt in ſecunda parte habitum eſt †. Ergo ad minus quantum ad corpus per hoc ſacramentum gratia non confertur.

1.2.qu. 110.a.4.

SED contra eſt, quod Dominus dicit Ioan. 6. Panis quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. Sed vita ſpiritualis eſt per gratiam. Ergo per hoc ſacramentum gratia confertur.

RESPONDEO dicendum, quod effectus huius ſacramenti debet conſiderari primo quidem, & principaliter ex eo quod in hoc ſacramento continetur, quod eſt Chriſtus: qui ſicut in mundum viſibiliter veniens: contulit mundo vitam gratiæ, (ſecundum illud Io. 1. Gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt) ita in hominem ſacramentaliter veniens, vitam gratiæ operatur, ſecundum illud Io. 6. Qui manducat me, viuet propter me. Vnde & Cyril. dicit †, Viuificatiuum Dei verbum, vniens ſeipſum propriæ carni, fecit ipſam viuificatiuam: decebat enim eum noſtris quodammodo vniri corporibus per ſacram eius carnem, & pretioſum ſanguinem, quæ accipimus in benedictionem viuificatiuam in pane & in vino. Secundo, conſideratur ex eo, quod per hoc ſacramentum repræſentatur, quod eſt paſsio Chriſti, ſicut ſupra dictum eſt *. Et ideo effectum, quem paſsio Chriſti fecit in mundo, hoc ſacramentum facit in homine. Vnde ſuper illud Io. 19. Continuo exiuit ſanguis & aqua: dicit Chryſoſt. † Quia hinc ſuſcipiunt principium ſacra myſteria, cum acceſſeris ad tremendum calicem, vt ab ipſa bibiturus Chriſti coſta, ita accedas. Vnde & ipſe Dominus dicit Matth. 26. Hic eſt ſanguis meus qui pro vobis effundetur in remiſsionem peccatorum. Tertio conſideratur effectus huius ſacramenti ex modo, quo traditur hoc ſacramentum, quod traditur per modum cibi & potus. Et ideo omnem effectum, quem cibus & potus materialis facit quantum ad vitam

lib.4.in Io.c.12. & 14.

q.76.a.2. ad 1.& 2.& q. 74.a.1.

†ho.84.in Io.circa me.'.10.3.

Digitized by Google

tam corporalem (quod ſcilicet ſuſtentat, auget, reparat & delectat) hoc totum facit hoc ſacramentum quantum ad vitam ſpiritualem. Vnde Ambroſ. dicit in lib. * de ſacram. Iſte panis eſt vitæ æternæ, qui animæ lib. 5. c. 4.
noſtræ ſubſtantiam fulcit. Et Chryſoſt. dicit † ſuper in medio
Ioan. Præſtat ſe nobis deſiderantibus & palpare, & tom. 4.
comedere, & amplecti. Vnde & ipſe Dominus dicit † ho. 45. à
Ioan. 6. Caro mea vere eſt cibus, & ſanguis meus me. illius,
vere eſt potus. Quarto conſideratur effectus huius tom. 3.
ſacramenti ex ſpeciebus, in quibus traditur hoc ſacramentum. Vnde Auguſt.* ibidem dicit, Dominus noſter * tract. 26.
corpus & ſanguinem ſuum in eis rebus commendauit, in Io. non
quæ ad vnum aliquid rediguntur ex multis: namque multum
aliud, ſcilicet panis ex multis granis in vnum conſtat; remote à
aliud, ſcilicet vinum in vnum ex multis acinis confluit. fin. to. 9.
Et ideo ipſe alibi dicit ſuper Ioan. * O ſacramentum * tract. 26.
pietatis, ô ſignum vnitatis, ô vinculum charitatis. Et inter fin.
quia Chriſtus & eius paſsio eſt cauſa gratiæ & ſpiri- & med.
tualis refectio, & charitas ſine gratia eſſe non poteſt: illius,
ex omnibus præmiſsis manifeſtum eſt, quod hoc ſa- tom. 9.
cramentum gratiam confert.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc ſacramentum ex ſeipſo virtutem habet gratiam conferendi; nec aliquis habet gratiam ante ſuſceptionem huius ſacramenti, vel niſi ex aliquo voto ipſius, vel per ſeipſum, ſicut adulti: vel voto Eccleſiæ, ſicut paruuli: ſicut ſu- q. 73. a. 3.
pra dictum eſt *. Vnde ex efficacia virtutis ipſius eſt, quod etiam ex voto ipſius aliquis gratiam conſequatur, per quam ſpiritualiter viuificetur. Reſtat igitur, vt cum ipſum ſacramentum realiter ſumitur, quod gratia augeatur, & vita ſpiritualis perficiatur. Aliter tamen quam per ſacramentum confirmationis, in quo augetur & perficitur gratia ad perſiſtendum contra exteriores impugnationes inimicorum Chriſti. Per hoc autem ſacramentum augetur gratia, & perficitur ſpiritualis vita, ad hoc quod homo in ſeipſo perfectus exiſtat per coniunctionem ad Deum.

Ad ſecundum dicendum, quod hoc ſacramentum confert gratiam ſpiritualiter, cum virtute charitatis.
Vnde Damaſc.* comparat hoc ſacramentum carboni, li. 4. orth.
quem Iſaias vidit, Iſai. 6. Carbo enim lignum ſim- fi. c. 14.
plex non eſt, ſed vnitum igni: ita & panis commu- à med.
nionis non ſimplex panis eſt, ſed vnitus diuinitati.
Sicut Gregor.* dicit in homil. Pent. Amor Dei non hom. 30.
eſt otioſus: magna enim operatur, ſi eſt. Et ideo in Euãg.
per hoc ſacramentum quantum eſt ex ſui virtute, non longe
non ſolum habitus gratiæ & virtutis confertur; ſed à princ.
etiam excitatur in actum: ſecundum illud 2. Cor. 5.

Charitas Chriſti vrget nos. Et inde eſt, quod ex virtute huius ſacramenti anima ſpiritualiter reficitur per hoc quod anima ſpiritualiter delectatur, & quodammodo inebriatur dulcedine bonitatis diuinæ: ſecundum illud Cant.5. Comedite amici, & bibite, & inebriamini chariſsimi.

Ad tertium dicendum, quod quia ſacramenta operantur ſalutem, quam ſignificant; ideo ſecundum quamdam aſsimilationem dicitur, quod in hoc ſacramento corpus offertur pro ſalute corporis, & ſanguis pro ſalute animæ, quamuis vtrumque ad ſalutem vtriuſque operetur, cum ſub vtroque totus ſit Chri-
q.76.art. ſtus: vt ſupra dictum eſt *. Et licet corpus non ſit
1.& 2. immediatum ſubiectum gratiæ; ex anima tamen redundat effectus gratiæ ad corpus, dum in præſenti membra noſtra exhibemus arma iuſtitiæ Deo (vt habetur Roman.6.) & in futuro corpus noſtrum ſortietur incorruptionem & gloriam animæ.

47: Art.2. *Vtrum effectus huius ſacramenti ſit adeptio gloriæ?*

inf. queſ. AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod effe-
80.art.1. ctus huius ſacramenti non ſit adeptio gloriæ. Ef-
ad 1. & fectus enim proportionatur ſuæ cauſæ. Sed hoc ſacra-
Ioan.6. mentum competit viatoribus: vnde & viaticum dicitur. Cum igitur viatores nondum ſint capaces gloriæ, videtur quod hoc ſacramentum non cauſet adeptionem gloriæ.

¶ 2. Præterea, Poſita cauſa ſufficienti, ponitur effectus. Sed multi accipiunt hoc ſacramentum, qui
lib.21.c. numquam peruenient ad gloriam; vt patet per Aug. †
25.in fin. 21.de ciuit.Dei. Non ergo hoc ſacramentum eſt cauſa
tom.5. adeptionis gloriæ.

¶ 3. Præterea, Maius non efficitur à minori; quia nihil agit vltra ſuam ſpeciem. Sed minus eſt accipere Chriſtum ſub ſpecie aliena, quod fit in hoc ſacramento; quam frui eo in ſpecie propria, quod pertinet ad gloriam. Ergo hoc ſacramentum non cauſat adeptionem gloriæ.

SED contra eſt, quod dicitur Ioan.6. Si quis manducauerit ex hoc pane, viuet in æternum. Sed vita æterna eſt vita gloriæ. Ergo effectus huius ſacramenti eſt adeptio gloriæ.

RESPONDEO dicendum, quod in hoc ſacramento poteſt conſiderari, & id ex quo habet effectum, ſcilicet ipſe Chriſtus contentus, & paſsio eius repræſentata; & id per quod habet effectum, ſcilicet vſus ſacramenti, & ſpecies eius. Et quantum ad vtrumque competit huic ſacramento, quod cauſet adeptionem vitæ

Digitized by Google

vitæ æternæ. Nam ipſe Chriſtus per ſuam paſsionem aperuit nobis aditum vitæ æternæ: ſecundum illud Hebr. 9. Noui teſtamenti mediator eſt, vt morte intercedente, qui vocati ſunt, accipiant repromiſsionem æternæ hæreditatis. Vnde & in forma huius ſacramenti dicitur, Hic eſt calix ſanguinis mei noui & æterni teſtamenti. Similiter etiam refectio cibi ſpiritualis, & vnitas ſignificata per ſpecies panis, & vini, habentur quidem in præſenti, ſed imperfectè: perfectè autem in ſtatu gloriæ. Vnde Aug. † dicit ſuper illud Ioan. 6. Caro mea vere eſt cibus, Cum cibo & potu id appetant homines, vt non eſuriant, neque ſitiant: hoc veraciter non præſtat, niſi iſte cibus & potus, qui eos, à quibus ſumitur, immortales & incorruptibiles facit in ſocietate ſanctorum, vbi pax erit, & vnitas plena, atque perfecta.

tract. 26. in Euang. non multũ remote à fine, con. 9.

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut paſsio Chriſti, in cuius virtute hoc ſacramentum operatur, eſt quidem cauſa ſufficiens gloriæ, non tamen ita, quod ſtatim per ipſam introducamur in gloriam; ſed oportet, vt prius ſimul compatiamur, vt poſtea ſimul glorificemur: (ſicut dicitur Rom. 8.) ita hoc ſacramentum non ſtatim nos in gloriam introducit, ſed dat nobis virtutem perueniendi ad gloriam: & ideo viaticum dicitur. In cuius figuram legitur 3. Reg. 19. quod Elias comedit & bibit, & ambulauit in fortitudine cibi illius quadraginta diebus, & quadraginta noctibus, vſque ad montem Dei Oreb.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut paſsio Chriſti non habet ſuum effectum in his, qui ſe ad eam non habent vt debent: ita & per hoc ſacramentum non adipiſcuntur gloriam, qui indecenter ipſum ſuſcipiunt. Vnde Aug.* dicit ſuper Ioan. exponens illa verba, Aliud eſt ſacramentum, & aliud virtus ſacramenti. Multi de altari accipiunt, & accipiendo moriuntur. Panem ergo cœleſtem ſpiritualiter manducate, innocentiam ad altare apportate. Vnde non eſt mirum, ſi illi qui innocentiam non ſeruant, effectum huius ſacramenti non conſequuntur.

tract. 26. parum à me. co. 9. & glo. ord. ſup. illud 1. Cor. 11. Probet.

Ad tertium dicendum, quod hoc quod Chriſtus ſub aliena ſpecie ſumitur, pertinet ad rationem ſacramenti, quod inſtrumentaliter agit. Nihil autem prohibet, cauſam inſtrumentalem producere potiorem effectum: vt ex ſupra dictis patet †.

† q. 77. a. 3. ad 3. argum.

472

Art. 3. *Vtrum effectus huius ſacramenti ſit remiſsio peccati mortalis?*

4. d 9. a. 3. qu. 2. c. fin. & d. 12. q. 2. a. 2. q. 2.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod effectus huius ſacramenti ſit remiſsio peccati mortalis.

 Dicitur

Dicitur enim in quadam collecta, Sit hoc ſacramentum ablutio ſcelerum. Sed ſcelera dicuntur peccata mortalia. Ergo per hoc ſacramentum peccata mortalia abluuntur.

¶ 2. Præterea, Hoc ſacramentum agit in virtute paſsionis Chriſti, ſicut & baptiſmus. Sed per baptiſmum dimittuntur peccata mortalia: vt ſupra dictum eſt *. Ergo per hoc ſacramentum, præſertim cum in forma huius ſacramenti dicatur, Qui pro multis effundetur in remiſsionem peccatorum.

q.69.a.1

¶ 3. Præterea, Per hoc ſacramentum gratia confertur: vt dictum eſt †. Sed per gratiam iuſtificatur homo à peccatis mortalibus: ſecundum illud Rom. 3. Iuſtificati gratis per gratiam ipſius. Ergo per hoc ſacramentum remittuntur peccata mortalia.

art 1 huius quaſt.

SED contra eſt, quod dicitur 1. Corinth. 11. Qui manducat & bibit indigne, iudicium ſibi manducat & bibit. Dicit autem gloſſ. ibidem, quod ille manducat, & bibit indigne, qui in crimine eſt, vel irreuerenter tractat: & talis manducat & bibit ſibi iudicium †, id eſt, damnationem. Ergo ille, qui eſt in peccato mortali, per hoc quod accipit hoc ſacramentum, magis accumulat ſibi peccatum, quam remiſsionem ſui peccati conſequatur.

gl. interlin. ibid.

RESPONDEO dicendum, quod virtus huius ſacramenti poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo ſecundum ſe: & ſic hoc ſacramentum habet virtutem ad remittendum quæcumque peccata, ex paſsione Chriſti, quæ eſt fons & cauſa remiſsionis peccatorum.

Alio modo poteſt conſiderari per comparationem ad eum qui recipit hoc ſacramentum, prout in eo inuenitur vel non inuenitur impedimentum percipiendi huius ſacramenti effectum. Quicumque autem habet conſcientiam peccati mortalis, habet in ſe impedimentum percipiendi effectum huius ſacramenti, eo quod non eſt conueniens ſuſceptor huius ſacramenti: tum quia non viuit ſpiritualiter, & ita non debet ſpirituale nutrimentum ſuſcipere, quod non eſt niſi viuentis: tum quia non poteſt vniri Chriſto (quod fit per hoc ſacramentum) dum eſt in affectu peccandi mortaliter. Et ideo, vt dicitur in lib. de eccleſ.* dogmatibus, Si mens in actu peccandi eſt, grauatur magis Euchariſtiæ perceptione, quam purificetur. Vnde hoc ſacramentum in eo qui ipſum percipit in conſcientia peccati mortalis, non operatur remiſsionem peccati. Poteſt tamen hoc ſacramentum operari remiſsionem peccati dupliciter. Vno modo, non

c.53. parum à pr. tom.3. inter opera Aug.

per

perceptum actu, ſed voto: ſicut cum quis primo iuſtificatur à peccato. Alio modo etiam perceptum ab eo, qui eſt in peccato mortali, cuius conſcientiam & affectum non habet. Forte enim primo non fuit ſufficienter contritus: ſed deuote & reuerenter accedens, conſequetur per hoc ſacramentnm, gratiam charitatis quæ contritionem perficiet & remiſsionem peccati.

Ad primum ergo dicendum, quod petimus, vt hoc ſacramentum ſit ablutio ſcelerum: vel eorum, quorum conſcientiam non habemus, (ſecundum illud Pſal. 18. Ab occultis meis munda me Domine) vel vt contritio in nobis perficiatur ad ſcelerum remiſsionem; vel etiam vt nobis robur detur ad ſcelera vitanda.

Ad ſecundum dicendum, quod baptiſmus eſt ſpiritualis generatio, quæ eſt mutatio de non eſſe ſpirituali in eſſe ſpirituale, & datur per modum ablutionis. Et ideo quantum ad vtrumque, non inconuenienter accedit ad baptiſmum, qui habet conſciētiam peccati mortalis. Sed per hoc ſacramētum homo ſumit inſe Chriſtum per modū ſpiritualis nutrimenti, quod non competit mortuo in peccatis. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

Ad tertium dicendum, quod gratia eſt ſufficiens cauſa remiſsionis peccati mortalis: non tamen actu remittit peccatum mortale, niſi cum primo datur peccatori. Sic autem non datur in hoc ſacramento. Vnde ratio non ſequitur.

Art. 4. *Vtrum per hoc ſacramentum remittantur peccata venialia?* 473

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod per hoc ſacramentum non remittantur peccata venialia. Hoc enim ſacramentum, vt Aug. dicit * ſuper Io. eſt ſacramentum charitatis. Sed venialia peccata non contrariantur charitati: vt in ſecunda parte † habitum eſt. Cum ergo contrarium tollatur per ſuum contrarium videtur quod peccata venialia per hoc ſacramentum non remittantur.

¶ 2. Præterea, Si peccata venialia per hoc ſacramentum remittantur, qua ratione remittitur vnum, remittuntur & omnia. Sed non videtur, quod omnia remittantur: quia ſic frequenter aliquis eſſet abſque omni peccato veniali, contra id quod dicitur 1. Io. 1. Si dixerimus quia peccatnm non habemus, ipſi nos ſeducimus. Non ergo per hoc ſacramentum remittitur aliquod peccatum veniale.

¶ 3. Præterea, Contraria mutuo ſe expellunt. Sed peccata venialia non prohibent à perceptione huius ſacramenti: dicit enim Aug. * ſuper illud Ioan. 6. Patres

inf q. 87. a. 3. c. & 4. d. 12. q. 2. a. 1. q. 1. c. & a. 2. q. 1. per t.

** tr. 26. in Io. à me. t. 9. & refertur de cōſ d. 1. c. hoc ſacramentum.*

† 1. 2. q. 88. ar. 1. & 2.

** tr. 26. in Io. parū à me. t. 93*

Digitized by Google

tres veſtri manducauerunt manna in deſerto, & mortui ſunt: Innocentiam, inquit, ad altare apportate: peccata, etſi ſunt quotidiana, non ſint mortifera. Ergo neque peccata venialia per hoc ſacramentum tolluntur.

in l.4. de ſacro myſter. alta. c.44. ante med. SED contra eſt, quod Innocentius Tertius * dicit, quod hoc ſacramentum venialia delet, & cauet mortalia.

RESPONDEO dicendum, quod in hoc ſacramento duo poſſunt conſiderari, ſcilicet ipſum ſacramentum, & res ſacramenti. Et ex vtroque apparet, quod hoc ſacramentum habet virtutem ad remiſsionem venialium peccatorum. Nam hoc ſacramentum ſumitur ſub ſpecie cibi nutrientis. Nutrimentum autem cibi eſt neceſſarium corpori ad reſtaurandum id, quod quotidie deperditur per actionem caloris naturalis. Spiritualiter autem quotidie aliquid in nobis deperditur ex calore concupiſcentiæ per peccata venialia, quæ diminuunt feruorem charitatis, vt in ſecunda *2.2.q.24 art.10.* parte habitum eſt *. Et ideo competit huic ſacramento, vt remittat peccata venialia. Vnde & Amb. *dicit in *l.5.c.4. à me.t.4.* lib. de ſacram. quod iſte panis quotidianus ſumitur in remedium quotidianæ infirmitatis. Res autem huius ſacramenti eſt charitas, non ſolum quantum ad habitum, ſed etiam quantum ad actum, qui excitatur in hoc ſacramento, per quem peccata venialia ſoluuntur. Vnde manifeſtum eſt, quod virtute huius ſacramenti remittuntur peccata venialia.

Ad primum ergo dicendum, quod peccata venialia, etſi non contrariantur charitati quantum ad habitum: contrariantur tamen ei, quantum ad feruorem actus, qui excitatur per hoc ſacramentum: ratione cuius peccata venialia tolluntur.

Ad ſecundum dicendum, quod illud verbum non eſt intelligendum, quin aliqua hora poſsit homo eſſe abſque omni reatu peccati venialis: ſed quia vitam iſtam ſancti non ducunt ſine peccatis venialibus.

Ad tertium dicendum, quod maior eſt virtus charitatis, cuius eſt hoc ſacramentum, quam venialium peccatorum. Nam charitas tollit per ſuum actum peccata venialia, quæ tamen non poſſunt totaliter impedire actum charitatis. Et eadem ratio eſt de hoc ſacramento.

474

4. .4. q. .a.1. q. .d.1. & .12.q.2. a.2. q.3. a.1. & 2.

Art. 5. *Vtrum per hoc ſacramentum tota pœna peccati remittatur?*

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod per hoc ſacramentum tota pœna peccati remittatur. Homo enim per hoc ſacramentum ſuſcipit in ſe effectum paſsionis Chriſti, (vt dictum eſt *) ſicut & per baptiſmum.

Digitized by Google

ptiſmum. Sed per baptiſmum percipit homo remiſſionem omnis pœnæ, virtute paſsionis Chriſti: quæ ſufficienter ſatisfecit pro omnibus peccatis, vt ex ſupradictis patet †. Ergo videtur, quod per hoc ſacramentum homini remittatur totus reatus pœnæ. q. 69. a. 2.

¶ 2. Præterea, Alexander Papa dicit *, Nihil in ſacrificiis maius eſſe poteſt, quam corpus & ſanguis Chriſti. Sed per ſacrificia veteris legis, homo ſatisfaciebat pro peccatis ſuis: dicitur enim Leuit. 4. & 5. Si peccauerit homo, offeret hoc vel illud pro peccato ſuo, & remittetur ei. Ergo multo magis hoc ſacramentum valet ad remiſsionem omnis pœnæ. Alex. I. in ep. ad omnes orthod. poſt medium.

¶ 3. Præterea, Conſtat quod per hoc ſacramentum aliquid de reatu pœnæ dimittitur. Vnde & in ſatisfactionem aliquibus iniungitur, quod pro ſe miſſas faciant celebrari. Sed qua ratione vna pars pœnæ dimittitur, eadem ratione & alia: cum virtus Chriſti, quæ in hoc ſacramento continetur, ſit infinita. Ergo videtur quod per hoc ſacramentum tota pœna tollatur.

SED contra eſt, quod ſecundum hoc non eſſet homini alia pœna iniungenda: ſicut nec baptizato iniungitur.

RESPONDEO dicendum, quod hoc ſacramentum ſimul eſt ſacrificium & ſacramentum. Sed rationem ſacrificij habet, in quantum offertur: rationem autem ſacramenti, in quantum ſumitur. Et ideo effectum ſacramenti habet in eo, qui ſumit; effectum autem ſacrificij in eo, qui offert, vel in his, pro quibus offertur. Si igitur conſideretur vt ſacramentum, habet effectum dupliciter. Vno modo, directe ex vi ſacramenti, alio modo quaſi ex quadam concomitantia: ſicut & circa continentiam ſacramenti dictum eſt *. Ex vi quidem ſacramenti directe habet illum effectum, ad quem eſt inſtitutum. Non eſt autem inſtitutum ad ſatisfaciendum, ſed ad ſpiritualiter nutriendum per vnionem ad Chriſtum, & ad membra eius: ſicut & nutrimentum vnitur nutrito. Sed quia hæc vnitas fit per charitatem, ex cuius feruore aliquis conſequitur remiſsionem non ſolum culpæ, ſed etiam pœnæ: inde eſt, quod ex conſequenti per quamdam concomitantiam ad principalem effectum, homo conſequitur remiſsionem pœnæ: non quidem totius, ſed ſecundum modum ſuæ deuotionis & feruoris. In quantum vero eſt ſacrificium, habet vim ſatisfactiuam. Sed in ſatisfactione magis attenditur affectus offerentis, quam quantitas oblationis. Vnde & Dominus dicit Lucæ 21. de vidua quæ obtulit duo æra, quod plus omnibus miſit. Quamuis ergo hæc q. 76. a. 1. & 2.

oblatio ex ſui quantitate ſufficiat ad ſatisfaciendum pro omni pœna: tamen ſit ſatisfactoria illis, pro quibus offertur, vel etiam offerentibus, ſecundum quantitatem ſuæ deuotionis, & non pro tota pœna.

Ad primum ergo dicendum, quod ſacramentum baptiſmi directe ordinatur ad remiſsionem pœnæ & culpæ, non autem Euchariſtia: quia baptiſmus datur homini quaſi commorienti Chriſto; Euchariſtia autem quaſi nutriendo & perficiendo per Chriſtum. Vnde non eſt ſimilis ratio.

Ad ſecundum dicendum, quod alia ſacrificia & oblationes non operabantur remiſsionem totius pænę, neque quantum ad quantitatem oblati, ſicut hoc ſacrificium: neque quantum ad deuotionem hominis, ex qua contingit, quod etiam hic non tollitur tota pœna.

Ad tertium dicendum, quod hoc, quod tollitur pars pœnæ, & non tota pœna per hoc ſacramentum, non contingit ex defectu virtutis Chriſti, ſed ex defectu deuotionis humanæ.

475 Art. 6. *Vtrum per hoc ſacramentum præſeruetur homo à peccatis futuris?*

4. d. 12. q. 2. a. 2. q. 2. ad 1. et d. 45. q. 2. ar. 3. q. 1. ad 3.

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod per hoc ſacramentum non præſeruetur homo à peccatis futuris. Multi enim digne ſumentes hoc ſacramentum, poſtea in peccatum cadunt. Quod non accideret, ſi hoc ſacramentum præſeruaret à peccatis futuris. Non ergo effectus huius ſacramenti eſt, à peccatis futuris præſeruare.

¶ 2. Præterea, Euchariſtia eſt ſacramentum charitatis, vt ſupra dictum eſt*. Sed charitas non videtur præſeruare à peccatis futuris: quia ſemel habita poteſt amitti per peccatum, vt in ſecunda parte habitum eſt†. Ergo videtur, quod nec hoc ſacramentum præſeruet hominem à peccato.

* ar. 4. huius q. ad 3.

† 2. 2. q. 24. ar. 11.

¶ 3. Præterea, Origo peccati in nobis, eſt lex peccati, quæ eſt in membris noſtris: vt patet per Apoſt. Roman. 7. Sed mitigatio fomitis, qui eſt lex peccati, non ponitur effectus huius ſacramenti, ſed magis baptiſmi. Ergo præſeruare à peccatis futuris, non eſt effectus huius ſacramenti.

SED contra eſt, quod Dominus dicit Ioan. 6. Hic eſt panis de cœlo deſcendens, vt ſi quis ex ipſo manducauerit, non moriatur. Quod quidem manifeſtum eſt, non intelligi de morte corporali. Ergo intelligitur, quod hoc ſacramentum pręſeruet à morte ſpirituali*, quæ eſt per peccatum.

* al. quæ eſt peccatum.

RESPONDEO dicendum, quod peccatum eſt quædam ſpiritualis mors animæ. Vnde hoc modo præſer-

præſeruatur aliquis à peccato futuro, quo præſeruatur corpus à morte futura. Quod quidem fit dupliciter. Vno modo, in quantum natura hominis interius roboratur contra interiora corruptiua: & ſic præſeruatur à morte per cibum & medicinam. Alio modo per hoc, quod munitur contra exteriores impugnationes: & ſic præſeruatur per arma, quibus munitur corpus. Vtroque autem modo hoc ſacramentum præſeruat à peccato. Nam primo quidem per hoc quod Chriſto coniungit per gratiam, roborat ſpiritualem vitam hominis, tanquam ſpiritualis cibus & ſpiritualis medicina: ſecundum illud Pſal. 103. Panis cor hominis confirmat, & Aug. * dicit ſuper Io. Securus accede, panis eſt, non venenum. Alio modo, in quantum eſt quoddam ſignum paſsionis Chriſti, per quam victi ſunt dæmones, repellit omnem dæmonum impugnationem. Vnde Chryſ. * dicit ſuper Ioan. Vt leones flammam ſpirantes, ſic ab illa menſa diſcedimus, terribiles effecti diabolo.

tra. 26. in Io. à me. tom. 9.

ho. 45. in Io. à me. illius t. 3.

Ad primum ergo dicendum, quod effectus huius ſacramenti recipitur in homine ſecundum hominis conditionem: ſicut contingit de qualibet cauſa actiua, quod eius effectus recipitur in materia ſecundum modum materiæ. Homo autem in ſtatu viæ eſt huius conditionis, quod liberum arbitrium eius poteſt flecti in bonum & malum. Vnde licet hoc ſacramentum, quantum eſt de ſe, habeat virtutem præſeruatiuam à peccato: non tamen aufert homini poſsibilitatem peccandi.

Ad ſecundum dicendum, quod etiam charitas quantum eſt in ſe, præſeruat hominem à peccato: ſecundum illud Rom. 13. Dilectio proximi malum non operatur. Sed ex mutabilitate liberi arbitrij contingit, quod aliquis poſt habitam charitatem peccat, ſicut & poſt ſuſceptionem huius ſacramenti.

** q. 36. paulo à pri. ro. 4.*

Ad tertium dicendum, quod licet hoc ſacramentum non directe ordinetur ad diminutionem fomitis, diminuit tamen fomitem ex quadam conſequentia, in quantum auget charitatem: quia, ſicut Auguſtinus dicit in lib. * 83. Quæſtionum, Augmentum charitatis eſt diminutio cupiditatis. Directe autem confirmat cor hominis in bono: per quod etiam præſeruatur homo à peccato.

476

ſup. q. 78. a. 3. ad 8. & præſēti q. a. 5. co. & 4. d. 12. q. 2 a. 2. q. 1. ad 4. et d. 45. q. 2. a. 3. q. 1. ad 3 & 10. 6 16. fi.

Art. 7. *Vtrum hoc ſacramentum proſit aliis, quam ſumentibus?*

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quod hoc ſacramentum non proſit niſi ſumenti. Hoc enim ſacramentum eſt vnius generis cum aliis ſacramentis,

tis, vtpote aliis condiuiſum. Sed alia ſacramenta non proſunt niſi ſumentibus: ſicut effectum baptiſmi non ſuſcipit niſi baptizatus. Ergo nec hoc ſacramentum prodeſt aliis niſi ſumenti.

¶ 2. Præterea, Effectus huius ſacramenti eſt adeptio gratiæ & gloriæ, & remiſsio culpæ, ad minus venialis. Si ergo hoc ſacramentum haberet effectum in aliis, quam in ſumentibus, poſſet contigere, quod aliquis adipiſceretur & gratiam & gloriam & remiſsionem culpæ, abſque actione & paſsione propria, alio ſumente vel offerente hoc ſacramentum.

¶ 3. Præterea, Multiplicata cauſa, multiplicatur effectus. Si ergo hoc ſacramentum prodeſſet aliis, quam ſumentibus, ſequeretur quod magis prodeſſet alicui, ſi multi ſumerent hoc ſacramentum, multis hoſtiis in vna miſſa conſecratis. Quod non habet Eccleſiæ conſuetudo, vt ſcilicet multi communicent pro alicuius ſalute. Non ergo videtur, quod hoc ſacramentum pro ſit niſi ſumenti.

SED contra eſt, quod in celebratione huius ſacramenti fit pro multis aliis deprecatio. Quod fruſtra fieret, niſi hoc ſacramentum aliis prodeſſet. Hoc ergo ſacramentum non ſolum ſumentibus prodeſt.

ar. 5 huius q.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut prius dictum eſt *) hoc ſacramentum non ſolum eſt ſacramentum, ſed etiam eſt ſacrificium. In quantum enim in hoc ſacramento repræſentatur paſsio Chriſti, qua Chriſtus obtulit ſe hoſtiam Deo (vt dicitur Epheſ. 5.) habet rationem ſacrificij: in quantum vero in hoc ſacramento traditur inuiſibilis gratia ſub viſibili ſpecie, habet rationem ſacramenti. Sic ergo hoc ſacramentum ſumentibus quidem prodeſt, & per modum ſacramenti, & per modum ſacrificij: quia pro omnibus ſumentibus offertur. Dicitur enim in canone Miſſæ, Quotquot ex hac altaris participatione ſacroſanctum filij tui corpus & ſanguinem ſumpſerimus, omni benedictione cœleſti & gratia repleamur. Sed aliis qui non ſumunt, prodeſt per modum ſacrificij, in quantum pro ſalute eorum offertur. Vnde & in canone Miſſæ dicitur, Memento Domine famulorum famularumque tuarum, pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt, hoc ſacrificium laudis, pro ſe ſuiſque omnibus, pro redemptione animarum ſuarum, pro ſpe ſalutis & incolumitatis ſuæ. Et vtrumque modum proficiendi Dominus expreſsit, dicens Matt. 26. & Luc. 22. Qui pro vobis, ſcilicet ſumentibus; & pro multis, ſcilicet aliis, effundetur in remiſsionem peccatorum.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc ſacramentum

tum præ aliis habet, quod eſt ſacrificium. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut paſsio Chriſti prodeſt quidem omnibus, quantum ad ſufficientiam & ad remiſsionem culpæ, & adeptionem gratiæ & gloriæ, ſed effectum non habet niſi in illis, qui paſsioni Chriſti coniunguntur per fidem & charitatem: ita & hoc ſacrificium, quod eſt memoriale Dominicæ paſſionis, non habet effectum niſi in illis, qui coniunguntur huic ſacramento per fidem & charitatem. Vnde & Aug. * dicit ad Renatum, Quis offerat corpus Chriſti niſi pro his, qui ſunt membra Chriſti? Vnde & in canone Miſſæ non oratur pro his qui ſunt extra Eccleſiam: illis tamen prodeſt plus vel minus, ſecundum modum deuotionis eorum. ** in l. de anima, & eius origine, c.9. to.7.*

Ad tertium dicendum, quod ſumptio pertinet ad rationem ſacramenti, ſed oblatio pertinet ad rationem ſacrificij. Et ideo ex hoc, quod aliquis ſumit corpus Chriſti vel etiam plures, non accreſcit aliis aliquod iuuamentum. Similiter etiam ex hoc, quod ſacerdos plures hoſtias conſecrat in vna Miſſa, non multiplicatur effectus huius ſacramenti: quia non eſt niſi vnum ſacrificium. Nihil enim plus eſt virtutis in multis hoſtiis conſecratis, quam in vna: cum ſub omnibus & ſub vna non ſit niſi totus Chriſtus. Vnde nec ſi aliquis ſimul in vna Miſſa multas hoſtias conſecratas ſumat, participabit maiorem effectum ſacramenti. In pluribus vero Miſsis multiplicatur ſacrificij oblatio. Et ideo multiplicatur effectus ſacrificij & ſacramenti.

Art. 8. *Vtrum per veniale peccatum impediatur effectus huius ſacramenti?* 477

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quod per veniale peccatum non impediatur effectus huius ſacramenti. Dicit enim Aug. * ſuper illud Io. 6. Patres veſtri manducauerunt manna, &c. Panem cœleſtem ſpiritualiter manducate, innocentiam ad altare apportate, peccata etſi ſunt quotidiana, non ſint mortifera. Ex quo patet, quod venialia peccata, quæ quotidiana dicuntur, ſpiritualem manducationem non impediunt. Sed ſpiritualiter manducantes, effectum huius ſacramenti percipiunt. Ergo peccata venialia non impediunt effectum huius ſacramenti. *4.d.12.q.2.a.1.q.1.& a.2.q.1.ad 2. * tra.26. in Ioan. poſt me. tom.9. & habetur de cõſec. d.2.c.64*

¶ 2. Præterea, Hoc ſacramentum non eſt minoris virtutis, quam baptiſmus. Sed effectum baptiſmi (ſicut ſupra dictum eſt *) impedit ſola fictio, ad quam non pertinent peccata venialia: quia ſicut Sapient. 1. dicitur, Spiritus ſanctus diſciplinæ effugiet fictum: qui *q.69.a.9*

tamen

QVAESTIO LXXX.

De vſu, ſeu ſumptione huius ſacramenti in communi, in duodecim articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de vſu ſiue ſumptione huius ſacramenti. Et primo quidem in communi. Secundo, quomodo Chriſtus eſt vſus hoc ſacramento.

CIRCA primum quæruntur duodecim.

¶ Primo, vtrum ſint duo modi manducandi hoc ſacramentum, ſcilicet ſacramentaliter & ſpiritualiter?

¶ Secundo, vtrum ſoli homini conueniat manducare ſpiritualiter hoc ſacramentum?

¶ Tertio, vtrum ſolius hominis iuſti ſit manducare ſacramentaliter?

¶ Quarto, vtrum peccator manducans ſacramentaliter, peccet?

¶ Quinto, de quantitate huius peccati.

¶ Sexto, vtrum peccator accedens ad hoc ſacramentum ſit repellendus?

¶ Septimo, vtrum nocturna pollutio impediat hominem à ſumptione huius ſacramenti?

¶ Octauo, vtrum ſit ſolum à ieiunis ſumendum?

¶ Nono, vtrum ſit exhibendum non habentibus vſum rationis?

¶ Decimo, vtrum ſit quotidie ſumendum?

¶ Vndecimo, vtrum liceat omnino abſtinere?

¶ Duodecimo, vtrum liceat percipere corpus ſine ſanguine?

Art. I. *Vtrum diſtingui debeant duo modi manducandi corpus Chriſti?* 478

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod non debeant diſtingui duo modi manducandi corpus Chriſti, ſcilicet ſacramentaliter & ſpiritualiter. Sicut enim baptiſmus eſt ſpiritualis regeneratio (ſecundum illud Ioan. 3. Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, &c.) ita etiam hoc ſacramentum eſt ſpiritualis cibus: vnde Dominus de hoc ſacramento loquens, dicit Ioan. 6. Verba quæ ego locutus ſum vobis, ſpiritus & vita ſunt. Sed circa baptiſmum non diſtinguitur duplex modus ſumendi, ſcilicet ſacramentalis & ſpiritualis. Ergo neque circa hoc ſacramentum debet hæc diſtinctio adhiberi.

inf. art. 2. & 3. co. & 4. d. 9. a. 1. q. 1. ad 1. & q. 3. per tot. & Ioan. 6. l. 7. col. 1. & 2. & 1. Cor. 11. le. 7. co. 3. fin. & op. 58. c. 17. 18. 19. & 20.

¶ 2. Præterea, Ea, quorum vnum eſt propter alterum, non debent ab inuicem diuidi: quia vnum ab alio ſpeciem trahit. Sed ſacramentalis manducatio ordinatur ad ſpiritualem, ſicut ad finem. Non ergo debet

debet ſacramentalis manducatio contra ſpiritualem diuidi.

¶ 3. Præterea, Ea, quorum vnum poteſt eſſe ſine altero, non debent contra ſe diuidi. Sed videtur quod nullus poſsit manducare ſpiritualiter, niſi etiam ſacramentaliter manducet: alioquin antiqui patres hoc ſacramentum ſpiritualiter manducaſſent. Fruſtra etiam eſſet ſacramentalis manducatio, ſi ſine ea ſpiritualis eſſe poſſet. Non igitur, conuenienter diſtinguitur circa hoc ſacramentum duplex manducatio, ſcilicet ſacramentalis & ſpiritualis.

gl. ord. ib. SED contra eſt, quod ſuper illud 1 Cor. 11. Qui manducat, & bibit indigne, &c. dicit gloſſ.* Duos dicimus eſſe modos manducandi: vnum ſacramentalem, & alium ſpiritualem.

RESPONDEO dicendum, quod in ſumptione huius ſacramenti duo ſunt conſideranda, ſcilicet ipſum ſacramentum, & effectus ipſius: de quorum *q. praeced.* vtroque iam ſupra dictum eſt *. Perfectus igitur modus ſumendi hoc ſacramentum eſt, quando aliquis ita hoc ſacramentum ſuſcipit, quod percipit eius effectum. Contingit autem quandoque (ſicut ſupra di- *q. praec. a. 3. 7. & 8.* ctum eſt *) quod aliquis impeditur à percipiendo effectu huius ſacramenti. Et talis ſumptio huius ſacramenti eſt imperfecta. Sicut igitur perfectum contra imperfectum diuiditur: ita ſacramentalis manducatio, per quam ſumitur ſolum ſacramentum ſine effectu ipſius, diuiditur contra ſpiritualem manducationem, per quam quis percipit effectum huius ſacramenti, quo ſpiritualiter homo Chriſto coniungitur per fidem & charitatem.

Ad primum ergo dicendum, quod etiam circa baptiſmum & alia huiuſmodi ſacramenta ſimilis diſtinctio adhibetur. Nam quidam ſuſcipiunt tantum ſacramentum, quidam vero ſacramentum, & rem ſacramenti. In hoc tamen differunt: quia cum alia ſacramenta perficiantur in vſu materiæ, percipere ſacramentum, eſt ipſa perfectio ſacramenti. Hoc autem ſacramentum perficitur in conſecratione materiæ: & ideo vterque vſus eſt conſequens hoc ſacramentum. In baptiſmo etiam, & in aliis ſacramentis characterem imprimentibus, illi qui accipiunt ſacramentum, recipiunt aliquem ſpiritualem effectum, ſcilicet characterem: quod non accidit in hoc ſacramento. Et ideo magis in hoc ſacramento diſtinguitur vſus ſacramentalis à ſpirituali, quam in baptiſmo.

Ad ſecundum dicendum, quod ſacramentalis manducatio, quæ pertingit ad ſpiritualem, non diuiditur contra

contra ſpiritualem, ſed includitur ab ea. Sed illa ſacramentalis manducatio contra ſpiritualem diuiditur, quæ effectum non conſequitur: ſicut imperfectum quod non pertingit ad perfectionem ſpeciei, diuiditur contra perfectum.

Ad tertium dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt*) effectus ſacramenti poteſt ab aliquo percipi, ſi ſacramentum habeat in voto, quamuis non accipiat in re. Et ideo ſicut aliqui baptizantur baptiſmo flaminis propter deſiderium baptiſmi, antequam baptizentur baptiſmo aquæ: ita etiam aliqui manducant ſpiritualiter hoc ſacramentum, antequam ſacramentaliter ſumant. Sed hoc contingit dupliciter. Vno modo propter deſiderium ſumendi ipſum ſacramentum: & hoc modo dicuntur baptizari & manducare ſpiritualiter & non ſacramentaliter, illi qui deſiderant ſumere hæc ſacramenta iam inſtituta. Alio modo propter figuram: ſicut dicit Apoſtolus primo Corinth. 10. Quod antiqui patres baptizati ſunt in nube & in mari, & quod ſpiritualem eſcam manducauerunt, & ſpiritualem potum biberunt. Nec tamen fruſtra adhibetur ſacramentalis manducatio: quia plenius inducit ſacramenti effectum ipſa ſacramenti ſuſceptio, quam ſolum deſiderium: ſicut ſupra circa baptiſmum dictum eſt*.

q. 66. art. 11 q. 68. a. 2. q. 73. art. 3.

** q. 69. a. 4. ad 2. & q. 66. art. 11. & 12.*

Art. 2. *Vtrum ſolius hominis ſit hoc ſacramentum ſpiritualiter ſumere?* 479

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod non ſolius hominis ſit hoc ſacramentum ſpiritualiter ſumere, ſed etiam angelorum. Quia ſuper illud Pſalm. 77. Panem angelorum manducauit homo, dicit gl. id eſt corpus Chriſti, qui eſt vere cibus angelorum. Sed hoc non eſſet, ſi angeli ſpiritualiter Chriſtum non manducarent. Ergo angeli ſpiritualiter Chriſtum manducant.

4. d. 9. a. 2. q. 3. & 5. & 1. Cor. 11. le. 7. co. 3.

¶ 2. Præterea, Aug.* dicit ſuper Ioan. Hunc cibum & potum, ſocietatem vult intelligi corporis, & membrorum ſuorum, quod eſt Eccleſia in prædeſtinatis. Sed ad iſtam ſocietatem non ſolum pertinent homines, ſed etiam ſancti angeli. Ergo ſancti angeli ſpiritualiter manducant.

tract. 26. in Ioan. tom. 9.

¶ 3. Præterea, Auguſt. in lib. de Verbis Domini dicit, Spiritualiter manducandus eſt Chriſtus, quoniam ipſe dicit, Qui manducat meam carnem, & bibit meum ſanguinem, in me manet, & ego in eo. Sed hoc conuenit non ſolum hominibus, ſed etiam ſanctis angelis: in quibus per charitatem eſt Chriſtus, & ipſi in eo. Ergo videtur, quod ſpiritualiter

Digitized by Google

manducare, non ſolum ſit hominum, ſed etiam angelorum.

tract. 26. Io. parum poſt med. tom 9. refertur de conſ. di. 2. c. Panem de altari.

SED contra eſt, quod Auguſt. * dicit ſuper Ioan. Panem de altari ſpiritualiter manducate, innocentiam ad altare portate. Sed angelorum non eſt accedere ad altare, tanquam aliquid inde ſumpturi. Ergo angelorum non eſt ſpiritualiter manducare.

RESPONDEO dicendum, quod in hoc ſacramento continetur ipſe Chriſtus, non quidem in ſpecie propria, ſed in ſpecie ſacramenti. Dupliciter ergo contingit manducare ſpiritualiter ipſum Chriſtum. Vno modo prout in ſua ſpecie conſiſtit. Et hoc modo angeli manducant ſpiritualiter ipſum Chriſtum, in quantum ei vniuntur fruitione charitatis perfectæ, & viſione manifeſta (quem panem expectamus in patria) non per fidem, ſicut nos ei hic vnimur. Alio modo contingit ſpiritualiter manducare Chriſtum, prout eſt ſub ſpeciebus huius ſacramenti: in quantum ſcilicet aliquis credit in Chriſtum cum deſiderio ſumendi hoc ſacramentum. Et hoc non ſolum eſt ſpiritualiter manducare Chriſtum, ſed etiam ſpiritualiter manducare hoc ſacramentum: quod non competit angelis. Et ideo licet angeli ſpiritualiter manducent Chriſtum: non tamen conuenit eis ſpiritualiter manducare hoc ſacramentum.

Ad primum ergo dicendum, quod ſumptio Chriſti ſub hoc ſacramento, ordinatur ad fruitionem patriæ, ſicut ad finem, eo modo quo angeli eo fruuntur. Et quia ea quæ ſunt ad finem, deriuantur à fine: inde eſt quod iſta manducatio Chriſti, qua eum ſumimus ſub ſacramento, quodammodo deriuatur ab illa manducatione, qua angeli fruuntur Chriſto in patria. Et ideo dicitur homo manducare panem angelorum, quia primo & principaliter eſt angelorum, qui eo fruuntur in ſpecie propria: ſecundario autem eſt hominum, qui Chriſtum ſub ſacramento accipiunt.

Ad ſecundum dicendum, quod ad ſocietatem corporis myſtici pertinent quidem & homines & angeli: ſed homines per fidem, angeli autem per manifeſtam viſionem. Sacramenta autem proportionantur fidei, per quam veritas videtur in ſpeculo & in ænigmate. Et ideo propriè loquendo, non angelis, ſed hominibus conuenit manducare ſpiritualiter hoc ſacramentum.

† In ſolut. præc. arg 1. & 2. in iſto art.

Ad tertium dicendum, quod Chriſtus manet in hominibus ſecundum præſentem ſtatum per fidem, ſed in angelis beatis eſt per manifeſtam viſionem. Et ideo non eſt ſimile: ſicut dictum eſt †.

Art. 3.

Art. 3. *Vtrum ſolus homo iuſtus poſsit Chriſtum ſacramentaliter manducare?* 420

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod nullus poſsit manducare Chriſtum ſacramentaliter, niſi homo iuſtus. Dicit enim Aug.* in lib. de remed. pœnitentiæ, Vt quid paras dentem & ventrem crede, & manducaſti. Credere enim in eum, hoc eſt panem viuum manducare. Sed peccator non credit in eum: quia non habet fidem formatam, ad quam pertinet credere in Deum: vt in 2. parte habitum eſt †. Ergo peccator non poteſt manducare hoc ſacramentum, quod eſt panis viuus.

4. di. 9. a. 2. q. 1. & 2. et a. 3. q. 2. c. ſi. & di. 12. q. 1. a. 2. q. 2. co.

** tra. 25. in Io. parum ante me. to. 9. refertur de conſ. di. 2. c. a. Vt quid paras.*

† 2. 2. q. 4 art 5.

¶ 2. Præterea, Hoc ſacramentum maxime dicitur eſſe ſacramentum charitatis: vt ſupra dictum eſt*. Sed ſicut infideles priuantur fide, ita omnes peccatores priuantur charitate. Infideles autem non videntur poſſe ſacramentaliter ſumere hoc ſacramentum: cum in forma huius ſacramenti dicatur, myſterium fidei. Ergo pari ratione neque aliquis peccator poteſt corpus Chriſti ſacramentaliter manducare.

** q. prec. a. 4. ad 3. arg.*

¶ 3. Præterea, Peccator magis eſt abominabilis Deo, quam creatura irrationalis. Dicitur enim in Pſal. 48. de homine peccatore. Homo cum in honore eſſet, non intellexit: comparatus eſt iumentis inſipientibus, & ſimilis factus eſt illis. Sed animal brutum (putamus aut canis) non poteſt ſumere hoc ſacramentum: ſicut etiam non poteſt ſumere ſacramentum baptiſmi. Ergo videtur, quod pari ratione neque peccatores hoc ſacramentum manducent.

SED contra eſt, quod ſuper illud Ioannis ſexto, (Patres veſtri manducauerunt manna in deſerto, & mortui ſunt) dicit Aug.* Multi de altari accipiunt, & accipiendo moriuntur: vnde dicit Apoſt. Iudicium ſibi manducat & bibit. Sed non moriuntur ſumendo niſi peccatores. Ergo peccatores corpus Chriſti ſacramentaliter manducant, & non ſolum iuſti.

** tract. 26. in Io. parum à me. ſuper illud: ego ſum panis vitæ t. 9.*

RESPONDEO dicendum, quod circa hoc quidam antiqui errauerunt, dicentes quod corpus Chriſti nec etiam ſacramentaliter à peccatoribus ſumitur: ſed quam cito labiis peccatoris contingitur, tam cito ſub ſpeciebus ſacramentalibus deſinit eſſe corpus Chriſti. Sed hoc eſt erroneum: derogat enim veritati huius ſacramenti, ad quam pertinet (ſicut ſupra dictum eſt *) quod manentibus ſpeciebus corpus Chriſti ſub eis eſſe non deſinat. Species autem manent, quamdiu ſubſtantia panis maneret, ſi ibi adeſſet, vt ſupra dictum eſt †. Manifeſtum eſt autem, quod ſubſtantia panis aſſumpta à peccatore, non ſtatim eſſe deſinit, ſed

** q. 76 a. 6. a. 3. & q. 77. a. 8.*

† q. 77. a. 5. et 8. et aliis eiuſdẽ q.

ſed manet quamdiu per calorem naturalem digeratur. Vnde tamdiu corpus Chriſti ſub ſpeciebus ſacramentalibus manet à peccatoribus ſumptis. Vnde dicendum eſt, quod peccator ſacramentaliter corpus Chriſti manducare poteſt, & non ſolum iuſtus.

Ad primum ergo dicendum, quod verba illa, & ſimilia ſunt intelligenda de ſpirituali manducatione, quæ peccatoribus non conuenit. Et ideo ex prauo intellectu horum verborum videtur prædictus error proceſsiſſe, dum neſcierunt diſtinguere inter corporalem & ſpiritualem manducationem.

Ad ſecundum dicendum, quod etiamſi infidelis ſumat ſpecies ſacramentales, corpus Chriſti ſub ſacramento ſumit. Vnde manducat Chriſtum ſacramentaliter, ſi ly ſacramentaliter determinat verbum ex parte manducati. Si autem ex parte manducantis, tunc proprie loquendo, non manducat ſacramentaliter: quia non vtitur eo quod accipit, vt ſacramento, ſed vt ſimplici cibo: niſi forte infidelis intenderet recipere illud quod Eccleſia confert, licet non haberet fidem veram circa alios articulos, vel etiam circa hoc ſacramentum.

Ad tertium dicendum, quod etiam ſi mus, vel canis hoſtiam conſecratam manducet, ſubſtantia corporis Chriſti non deſinit eſſe ſub ſpeciebus, quamdiu ſpecies illæ manent: hoc eſt, quamdiu ſubſtantia panis maneret, ſicut etiam ſi proiiceretur in lutum. Nec hoc vergit in detrimentum dignitatis corporis Chriſti, qui voluit à peccatoribus crucifigi abſque diminutione ſuæ dignitatis: præſertim cum mus, aut canis non tangat ipſum corpus Chriſti, ſecundum propriam ſpeciem, ſed ſolum ſecundum ſpecies ſacramentales. Quidam autem dixerunt, quod ſtatim cum ſacramentum tangitur à mure vel cane, deſinit ibi eſſe corpus Chriſti. Quod etiam derogat veritati ſacramenti, ſicut ſupra dictum eſt *.

In corp. art.

Nec tamen dicendum eſt, quod animal brutum ſacramentaliter corpus Chriſti manducet: quia non eſt natum vti eo vt ſacramento. Vnde non ſacramentaliter, ſed per accidens corpus Chriſti manducat: ſicut manducaret ille, qui ſumeret hoſtiam conſecratam, neſciens eam eſſe conſecratam. Et quia id quod eſt per accidens, non cadit in diuiſione alicuius generis: ideo hic modus manducandi corpus Chriſti, non ponitur tertius præter ſacramentalem & ſpiritualem.

Art. 4.

Digitized by Google

Art. 4. *Vtrum peccator ſumens corpus Chriſti ſacramentaliter, peccet?* 481

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod peccator ſumens corpus Chriſti ſacramentaliter, non peccet. Non enim eſt maioris dignitatis Chriſtus ſub ſpecie ſacramenti, quam ſub ſpecie propria. Sed peccatores tangentes corpus Chriſti ſub ſpecie propria, non peccabant, quin etiam veniam peccatorum conſequebantur: ſicut legitur Luc. 7. de muliere peccatrice, & Matt. 14. dicitur, Quicumque tetigerunt fimbriam veſtimenti eius, ſalui facti ſunt. Ergo non peccant, ſed magis ſalutem conſequuntur, ſacramentum corporis Chriſti ſumendo.

inf. art. 7. et 8. co. et 4. d. 9. a. 3. q. 1. & 2. & a. 4. q. 2. cor. & 1. Cor. 11. lect. 7. c. 2.

¶ 2. Præterea, Hoc ſacramentum, ſicut & alia, eſt quædam ſpiritualis medicina. Sed medicina datur infirmis ad ſalutem: ſecundum illud Matth. 9. Non eſt opus valentibus medicus, ſed male habentibus. Infirmi autem vel male habentes ſpiritualiter, ſunt peccatores. Ergo hoc ſacramentum abſque culpa ſumere poſſunt.

¶ 3. Præterea, Hoc ſacramentum cum in ſe Chriſtum contineat, eſt de maximis bonis. Maxima autem bona (ſecundum Auguſt.† in lib. de libero arbit.) ſunt quibus nullus male poteſt vti. Nullus autem peccat, niſi per abuſum alicuius rei. Ergo nullus peccator ſumens hoc ſacramentum peccat.

lib. 2. c. 19. non longe à prin. to. 1.

¶ 4. Præterea, Sicut hoc ſacramentum ſentitur guſtu & tactu, ita & viſu. Si ergo peccator ex eo, quod ſumit hoc ſacramentum, peccet, videtur etiam quod peccaret videndo. Quod patet eſſe falſum: cum Eccleſia omnibus hoc ſacramentum videndum & adorandum proponat. Ergo peccator non peccat ex hoc quod manducat hoc ſacramentum.

¶ 5. Præterea, Contingit quandoque, quod aliquis peccator non habet conſcientiam ſui peccati. Nec tamen talis peccare videtur, corpus Chriſti ſumendo: quia ſecundum hoc, omnes peccarent qui ſumunt, quaſi periculo ſe exponentes: cum Apoſtolus dicat primæ Corinthiorum 4. Nihil mihi conſcius ſum: ſed non in hoc iuſtificatus ſum. Non ergo videtur, quod peccatori cedat in culpam, ſi hoc ſacramentum ſumat.

SED contra eſt, quod Apoſt. dicit 1. Corinth. 11. Qui manducat & bibit indigne, iudicium ſibi manducat & bibit, id eſt, condemnationem. Dicit autem gloſſa ibidem, quod indigne manducat & bibit qui in crimine eſt, vel irreuerenter tractat. Ergo qui eſt in peccato mortali, ſi hoc ſacramentum accipiat

cipiat, damnationem acquirit, mortaliter peccans.

RESPONDEO dicendum, quod in hoc ſacramento ſicut in aliis, id quod eſt ſacramentum, eſt ſignum eius, quod eſt res ſacramenti. Duplex autem
q. 73. a. 6. eſt res huius ſacramenti, ſicut ſupra dictum eſt *. Vna quidem, quæ eſt ſignificata & contenta, ſcilicet ipſe Chriſtus: alia autem eſt ſignificata, & non contenta, ſcilicet corpus Chriſti myſticum, quod eſt ſocietas ſanctorum. Quicumque ergo hoc ſacramentum ſumit, ex hoc ipſo ſignificat ſe eſſe Chriſto vnitum, & membris eius incorporatum. Quod quidem fit per fidem formatam, quam nullus habet cum peccato mortali. Et ideo manifeſtum eſt, quod quicumque cum peccato mortali hoc ſacramentum ſumit, falſitatem in hoc ſacramento committit: & ideo incurrit ſacrilegium tanquam ſacramenti violator, & propter hoc mortaliter peccat.

Ad primum ergo dicendum, quod Chriſtus in propria ſpecie apparens, non exhibebat ſe tangendum hominibus in ſignum ſpiritualis vnionis ad ipſum, ſicut exhibetur ſumendus in hoc ſacramento. Et ideo peccatores eum in propria ſpecie tangentes, non incurrebant crimen falſitatis circa diuina, ſicut peccatores ſumentes hoc ſacramentum. Et præterea Chriſtus adhuc gerebat ſimilitudinem carnis peccati: & ideo conuenienter ſe peccatoribus tangendum exhibebat. Sed remota ſimilitudine carnis peccati per gloriam reſurrectionis, ſe tangi prohibuit à muliere, quæ defectum fidei circa ipſum patiebatur, ſecundum illud Io. 20. Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad Patrem meum, ſcilicet in corde tuo, vt Auguſt. exponit *. Et ideo peccatores qui defectum fidei formatæ patiuntur circa Chriſtum, repelluntur à contactu huius ſacramenti.

tract. 121. in Io. à me. illius innuitur tom. 9.

Ad ſecundum dicendum, quod non quælibet medicina competit ſecundum quemlibet ſtatum infirmitatis. Nam medicina, quæ datur iam liberatis à febre, ad conformationem, noceret, ſi daretur adhuc febricitantibus. Ita etiam baptiſmus & pœnitentia ſunt quaſi medicinæ purgatiuæ, quæ dantur ad tollendam febrem peccati. Hoc autem ſacramentum eſt medicina confortatiua, quæ non debet dari niſi liberatis à peccato.

Ad tertium dicendum, quod maxima bona intelligit Auguſt. † virtutes animæ, quibus nullus male vtitur, quaſi principiis mali vſus. Vtitur tamen eis aliquis male, quaſi obiectis mali vſus: vt patet in his, qui de virtutibus ſuperbiunt. Ita & hoc ſacramentum

† loco in arg. cit.

quantum

Digitized by Google

eligendum. Sed minus malum eſſe videtur, ſi peccator infametur, vel etiam ſi ei hoſtia non conſecrata detur, quam ſi ſumens corpus Chriſti, mortaliter peccet. Videtur ergo hoc potius eſſe eligendum, quod vel infametur peccator petens corpus Chriſti, vel etiam quod detur ei hoſtia non conſecrata.

¶ 3. Præterea, Corpus Chriſti interdum datur ſuſpectis de crimine, ad eorum manifeſtationem: legitur enim in Decr. † 2. q. 4. Sæpe contingit, vt in monaſteriis monachorum furta perpetrentur. Idcirco ſtatuimus, vt quando ipſi fratres de talibus expurgare ſe debent, Miſſa ab Abbate celebretur, vel ab aliquo ex præſentibus fratribus: & ſic expleta Miſſa, omnes communicentur in hæc verba, Corpus Chriſti ſit tibi hodie ad probationem, & infra *, Si Epiſcopo aut Presbytero aliquod maleficium fuerit imputatum, pro ſingulis Miſſam celebrare debet, & communicari, & de ſingulis ſibi imputatis, innocentem ſe oſtendere. Sed peccatores occultos non oportet manifeſtari: quia ſi frontem verecundiæ abiecerint, liberius peccabunt, vt Auguſt. dicit in lib. de verbis Domini. Ergo peccatoribus occultis non eſt corpus Chriſti dandum, etiam ſi petant.

in decr. 2. q. 4. c. 23. Sæpe contingit.

cap. 17.

SED contra eſt, quod ſuper illud Pſalm. 21. Manducauerunt & adorauerunt omnes pingues terræ, dicit Auguſt. * Non prohibeat diſpenſator pingues terræ, id eſt, peccatores menſam Domini manducare.

Refertur de conſ. d. 2. c. Non prohibeat tom. 9.

RESPONDEO dicendum, quod circa peccatores diſtinguendum eſt. Quidam enim ſunt occulti, quidam vero manifeſti, ſcilicet per euidentiam facti: ſicut publici vſurarij, aut publici raptores: vel etiam per aliquod iudicium eccleſiaſticum vel ſeculare. Manifeſtis ergo peccatoribus non debet etiam petentibus ſacra communio dari. Vnde Cyprian. ſcribit † ad quemdam, Pro dilectione tua conſulendum me exiſtimaſti, quid mihi videatur de hiſtrionibus, & mago illo, qui apud vos conſtitutus adhuc in artis ſuæ dedecore perſeuerat: an talibus ſacra communio cum cæteris Chriſtianis debeat dari. Puto nec maieſtati diuinæ, nec Euangelicæ diſciplinæ congruere, vt pudor & honor Eccleſiæ tam turpi & infami contagione fœdetur. Si vero non ſunt manifeſti peccatores, ſed occulti: non poteſt eis petentibus ſacra communio denegari. Cum enim quilibet Chriſtianus ex hoc ipſo quod eſt baptizatus, ſit admiſſus ad Dominicam menſam, non poteſt ei ius ſuum tolli, niſi pro aliqua cauſa manifeſta. Vnde ſuper illud primæ Corinthiorum 5.

l. 1. epiſt. epi. 10. in prin.

Si is qui frater nominatur inter vos, &c. dicit gloſſ. Auguſt. * Nos à communione quemquam prohibere non poſſumus, niſi aut ſponte confeſſum, aut in aliquo iudicio Eccleſiaſtico vel ſeculari nominatum atque conuictum. Poteſt tamen ſacerdos, qui eſt conſcius criminis, occulte monere peccatorem occultum, vel etiam in publico generaliter omnes, ne ad menſam Domini accedant, antequam de peccatis pœniteant, & Eccleſiæ reconcilientur. Nam poſt pœnitentiam & reconciliationem, etiam publicis peccatoribus non eſt communio deneganda, præcipuè in articulo mortis. Vnde in Concilio Carthaginenſi legitur *, Scenicis atque hiſtrionibus, cæteriſque huiuſmodi perſonis, vel apoſtatis conuerſis ad Deum, reconciliatio non negetur.

in lib. de medicin. pœnit. c. 3. in med. tom. 9.

in conc. 3. Carthag. can. 35.

Ad primum ergo dicendum, quod ſancta prohibentur dari canibus, id eſt, peccatoribus manifeſtis. Sed occulta non poſſunt publicè puniri, ſed ſunt diuino iudicio reſeruanda.

Ad ſecundum dicendum, quod licet peius ſit peccatori occulto peccare mortaliter, ſumendo corpus Chriſti, quam infamari: tamen ſacerdoti miniſtranti corpus Chriſti, peius eſt peccare mortaliter, infamando iniuſtè peccatorem occultum, quam quod ille mortaliter peccet: quia nullus debet peccatum mortale committere, vt alium liberet à peccato. Vnde Aug. dicit † in lib. quæſt. ſuper Geneſ. Periculoſiſſime admittitur hæc compenſatio, vt nos faciamus aliquid mali, ne alius grauius malum faciat. Peccator tamen occultus potius deberet eligere infamari, quam indigne ad menſam Domini accedere. Hoſtia tamen non conſecrata nullo modo debet dari loco conſecratæ: quia ſacerdos hoc faciens, quantum in ſe eſt, facit idololatrare illos, qui credunt eſſe hoſtiam conſecratam, ſiue alios præſentes, ſiue etiam ipſum ſumentem: quia vt Auguſtinus dicit *, Nemo carnem Chriſti manducet, niſi prius adoret. Vnde extra de celebratione miſſ. † cap. de homine, dicitur, Licet is qui pro ſui criminis conſcientia reputat ſe indignum, peccet grauiter, ſi ſe ingerat irreuerenter ad illud: grauius tamen videtur offendere, qui fraudulenter illud præſumpſerit ſimulare.

in q. 42. tom. 4.

in pſ. 98. circa med. expoſit. tom. 8.

† In Dec. l. 3. tit. 41. c. 7. in fi.

Ad tertium dicendum, quod decreta illa ſunt abrogata per contraria documenta Romanorum Pontificum. Dicit enim Stephanus Papa *, Ferri candentis vel aquæ feruentis examinatione, confeſſionem extorqueri à quolibet, ſacri canones non concedunt. Spontanea enim confeſſione, vel teſtium approbatione,

** refertur de conſ. d 2. q. 4. c. 21. conſuluiſti.*

Digitized by Google

ne, publicata delicta commiſſa ſunt regimini noſtro iudicare: occulta vero & incognita, illi ſunt relinquenda, qui ſolus nouit corda filiorum hominum. Et idem habetur extra de purgationibus †, cap. ex tuarum. In omnibus enim talibus eſſe videtur Dei tentatio, vnde ſine peccato fieri non poſſunt. Et grauius videretur, ſi in hoc ſacramento, quod eſt inſtitutum ad remedium ſalutis, aliquis incurreret iudicium mortis. Vnde nullo modo corpus Chriſti debet dari alicui ſuſpecto de crimine, quaſi ad examinationem.

In Decr. l.5.tit.34. cap.8. ex tuarum.

Art. 7. *Vtrum nocturna pollutio aliquem impediat à ſumptione huius ſaramenti?* 484

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quod nocturna pollutio non impediat aliquem à ſumptione corporis Chriſti. Nullus enim impeditur à ſumptione corporis Chriſti, niſi propter peccatum. Sed nocturna pollutio accidit ſine peccato: dicit enim Auguſt. * 12. ſup. Geneſ. ad lit. Ipſa phantaſia, quæ fit in cogitatione ſermocinantis, cum expreſſa fuerit in viſione ſomniantis, vt inter illam & veram coniunctionem corporum non diſcernatur: continuo mouetur caro, & ſequitur quod eum motum ſequi ſolet, cum hoc tam ſine peccato fiat, quam ſine peccato à vigilantibus dicitur: quod vt diceretur, proculdubio cogitatum eſt. Ergo nocturna pollutio non impedit hominem ab eius ſacramenti ſumptione.

2.2. qu. 154. a.5. & 4. d.9. ar 4. q.2. & ver. q. 28. art.3. ad 6.

** li.12.c. 5. in me. tom.3.*

¶ 2. Præterea, Gregor. dicit † in epiſt. ad Auguſtinum Epiſcopum Anglorum, Si quis ſua coniuge non cupidine voluptatis captus, ſed tantum procreandorum liberorum gratia vtitur, ille profecto ſiue de ingreſſu Eccleſiæ, ſiue de ſumendo corporis Dominici myſterio, ſuo eſt iudicio relinquendus: quia prohiberi à nobis non debet accipere, qui in igne poſitus, neſcit ardere. Ex quo patet, quod carnalis pollutio etiam vigilantis, ſi ſit ſine peccato, non prohibet hominem à ſumptione corporis Chriſti. Multo igitur minus prohibet nocturna pollutio dormientis.

in fin. lib. 12. regiſt. ad 10. interrogationem Aug. cap. 10. non longe à fi. & habetur 33. q. q.5. c 7.

¶ 3. Præterea, Nocturna pollutio videtur ſolam immunditiam corporalem habere. Sed aliæ immunditiæ corporales, quæ ſecundum legem impediebant ab ingreſſu Sanctorum, in noua lege non impediunt à ſumptione huius ſacramenti: ſicut de muliere pariente, vel menſtruata, vel fluxum ſanguinis patiente, ſcribit beatus Gregorius * Auguſtino Anglorum Epiſcopo. Ergo videtur, quod neque etiam nocturna pollutio impediat hominem à ſumptione huius ſacramenti.

poſt medi.

** loco nūc dicto parum ante me. 10. 10.*

Digitized by Google

¶ 4. Præterea, Peccatum veniale non impedit hominem à ſumptione huius ſacramenti, ſed nec etiam peccatum mortale poſt pœnitentiam. Sed dato quod nocturna pollutio prouenerit ex aliquo peccato præcedenti (ſiue crapulæ, ſiue turpium cogitationum,) plerumque tale peccatum eſt veniale: & ſi aliquando ſit mortale, poteſt contingere quod de mane pœnitet, & peccatum ſuum confitetur. Ergo videtur, quod non debeat impediri à ſumptione huius ſacramenti.

¶ 5. Præterea, Grauius peccatum eſt homicidij, quam fornicationis. Sed ſi aliquis de nocte ſomniet ſe homicidium perpetrare, aut furtum, aut quodcumque aliud peccatum, non propter hoc impeditur à ſumptione corporis Chriſti. Ergo videtur, quod multo minus fornicatio ſomniata cum pollutione ſubſequente, impediat à ſumptione huius ſacramenti.

SED contra eſt, quod Leuit. 15. dicitur, Vir, de quo egreditur ſemen coitus, immundus erit vſque ad veſperum. Sed immundis non patet aditus ad ſacramenta. Ergo videtur, quod propter pollutionem nocturnam aliquis impediatur à ſumptione huius ſacramenti, quod eſt maximum ſacramentum.

RESPONDEO dicendum, quod circa pollutionem nocturnam duo poſſunt conſiderari. Vnum quidem, ratione cuius ex neceſsitate impedit hominem à ſumptione huius ſacramenti. Aliud autem, ratione cuius non ex neceſsitate impedit hominem ab huiuſmodi ſacramenti perceptione, ſed ex quadam congruentia. Ex neceſsitate quidem impedit hominem ab huius ſacramenti perceptione ſolum peccatum mortale. Et quamuis nocturna ipſa pollutio ſecundum ſe conſiderata, peccatum mortale eſſe non poſsit: nihilominus tamen ratione ſuæ cauſæ quandoque habet peccatum mortale annexum. Et ideo conſideranda eſt cauſa pollutionis nocturnæ. Quandoque enim prouenit à cauſa extrinſeca ſpirituali, ſcilicet ex dæmonum
q. 111. art. 3. illuſione: qui, ſicut in prima parte habitum eſt *, phantaſmata commouere poſſunt, ex quorum apparitione pollutio interdum ſubſequitur. Quandoque vero prouenit pollutio ex cauſa intrinſeca ſpirituali, ſcilicet ex præcedentibus cogitationibus. Aliquando autem ex cauſa intrinſeca corporali, vel ex ſuperfluitate ſiue debilitate naturæ, ſiue etiam ex ſuperfluitate cibi vel potus.

Quælibet autem harum trium cauſarum poteſt & ſine peccato & cum peccato veniali vel mortali exiſtere. Et ſi quidem ſit ſine peccato vel cum peccato veniali,

Digitized by Google

quantum eſt ex ſe, non eſt principium mali vſus, ſed obiectum. Vnde Aug. * dicit, multi indigne accipiunt corpus Chriſti: per quod docemur, quam cauendum ſit male accipere bonum. Ecce enim per bonum factum eſt malum, dum male accipitur bonum; ſicut è contra, Apoſtolo per malum factum eſt bonum, cum bene accepit malum, ſcilicet cum ſtimulum Satanæ patienter portauit.

tra. 62. in Ioan. cir. prin. & tra. 6. a l c. 1. Ioan. tom. 9. de conſ. d. 2. c. 66.

Ad quartum dicendum, quod per viſum non accipitur ipſum corpus Chriſti, ſed ſolum ſacramentum eius: quia ſcilicet non pertingit viſus ad ſubſtantiam corporis Chriſti, ſed ſolum ad ſpecies ſacramentales: vt ſupra dictum eſt *. Sed ille qui manducat, non ſolum ſumit ſpecies ſacramentales, ſed etiam ipſum Chriſtum, qui eſt ſub eis. Et ideo à viſione corporis Chriſti nullus prohibetur, qui ſit ſacramentum Chriſti conſecutus, ſcilicet baptiſmum. Non baptizati autem non ſunt admittendi etiam ad inſpectionem huius ſacramenti: vt patet per Dionyſium * in lib. Eccl. hier. Sed ad manducationem non ſint admittendi, niſi ſoli illi, qui non ſolum ſacramentaliter, ſed etiam realiter ſunt Chriſto coniuncti.

q. 76. a. 7.

c. 7. Eccl. hier. p. 3. paulo à prin.

Ad quintum dicendum, quod hoc quod non habet aliquis conſcientiam ſui peccati, poteſt contingere dupliciter. Vno modo per culpam ſuã: vel quia per ignorantiam iuris, quæ non excuſat, reputat non eſſe peccatum quod eſt peccatum (puta, ſi aliquis fornicator reputaret ſimplicem fornicationem non eſſe peccatum mortale:) vel quia negligens eſt in examinatione ſui ipſius: contra id quod Apoſtolus dicit primæ Corinth. 11. Probet autem ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Et ſic nihilominus peccat peccator ſumens corpus Chriſti, licet non habeat conſcientiam peccati: quia ipſa ignorantia eſt ei peccatum. Alio modo poteſt contingere ſine culpa ipſius: puta cum doluit de peccato, ſed non eſt ſufficienter contritus. Et in tali caſu non peccat ſumendo corpus Chriſti: quia homo per certitudinem ſcire non poteſt, vtrum ſit vere contritus. Sufficit enim, ſi in ſe ſigna contritionis inueniat, puta ſi doleat de præteritis, & proponat cauere de futuris. Si vero ignorat hoc quod fecit, eſſe actum peccati, propter ignorantiam facti, quæ excuſat (puta ſi acceſsit ad non ſuam, quam credebat eſſe ſuam) non eſt ex hoc dicendus peccator. Similiter etiam ſi totaliter eſt peccatum oblitus, ſufficit ad eius deletionem generalis contritio, vt infra dicetur *. Vnde iam non eſt dicendus peccator.

**Non cõpleuit morte præuentus.*

482 Art. 5. *Vtrum accedere ad hoc ſacramentum cum conſcientia peccati, ſit grauiſsimum omnium peccatorum?*

4.d.9.ar. 3.q.3.& 1.Cor.10 le.5.co.3. AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod accedere ad hoc ſacramentum cum conſcientia peccati, ſit grauiſsimum omnium peccatorum. Dicit enim Apoſtolus primæ ad Cor. 11. Quicunque manducauerit panem, & biberit calicem Domini indigne, reus erit corporis & ſanguinis Domini. gl. ibidem *, gl.interl. ibi.in sẽtentia. Hoc eſt, ac ſi Chriſtum occiderit, punietur. Sed peccatum Chriſtum occidentium videtur fuiſſe grauiſsimum. Ergo & hoc peccatum, quo aliquis cum conſcientia peccati ad menſam Chriſti accedit, videtur eſſe grauiſsimum.

¶ 2. Præterea, Hieronym. dicit in quadam epiſtol. Quid tibi cum fœminis, qui ad altare cum Deo fabularis? dic ſacerdos, dic clerice, qualiter eiſdem labiis filium Dei oſcularis, quibus oſculatus es labia meretricis. Cum Iuda, oſculo Filium hominis tradis. Et ſic videtur fornicator ad menſam Chriſti accedens peccare, ſicut Iudas peccauit, cuius peccatum fuit grauiſsimum. Sed multa alia peccata ſunt grauiora quam peccatum fornicationis, & præcipue peccatum infidelitatis. Ergo cuiuſlibet peccatoris ad menſam Chriſti accedentis peccatum eſt grauiſsimum.

¶ 3. Præterea, Magis eſt abominabilis Deo immunditia ſpiritualis, quam corporalis. Sed ſi quis proiiceret corpus Chriſti in lutum, vel ſterquilinium, grauiſsimum reputaretur eius peccatum. Ergo grauius peccat, ſi ipſum ſumat cum peccato: quod eſt immunditia ſpiritualis. Ergo hoc peccatum eſt grauiſsimum.

SED contra eſt, quod ſuper illud Ioan. 15. Si non veniſſem, & locutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent, dicit Auguſt. * hoc intelligendum eſſe de tr.89.in Io. inter med.& princ.t.9. peccato infidelitatis, quo tenentur cuncta peccata. Et ita videtur, hoc peccatum non eſſe grauiſsimum, ſed magis peccatum infidelitatis.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut in ſecunda parte dictum eſt *) dupliciter aliquod peccatum 1.2.q.73. a.6.& 2.2.q.73. a.3. poteſt dici grauius alio. Vno modo per ſe: alio modo per accidens. Per ſe quidem ſecundum rationem ſuæ ſpeciei, quæ attenditur ex parte obiecti. Et ſecundum hoc, quanto id contra quod peccatur, eſt maius, tanto peccatum eſt grauius. Et quia diuinitas Chriſti eſt maior humanitate ipſius, & ipſa humanitas eſt potior quam ſacramenta humanitatis: inde eſt quod grauiſſima peccata ſunt, quæ committuntur in ipſam diuinita

nita

nitatem: ſicut eſt peccatum infidelitatis & blaſphemiæ. Secundario autem ſunt grauia peccata, quæ committuntur in humanitatem Chriſti. Vnde & Matthæi 12. dicitur, Qui dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit verbum contra Spiritum ſanctum; non remittetur eĩ, neque in hoc ſeculo, neque in futuro. Tertio autem loco ſunt peccata, quæ committuntur contra ſacramenta, quæ pertinent ad humanitatem Chriſti. Et poſt hæc ſunt alia peccata contra puras creaturas. Per accidens autem vnum peccatum eſt grauius alio ex parte peccantis: puta, peccatum quod eſt ex ignorantia vel infirmitate, eſt leuius peccato quod eſt ex contemptu, vel ex certa ſcientia. Et eadem ratio eſt de aliis circumſtantiis. Et ſecundum hoc, iſtud peccatum in quibuſdam poteſt eſſe grauius: ſicut in his qui ex actuali contemptu, cum conſcientia peccat ad hoc ſacramentum accedunt. In quibuſdam vero minus graue: puta in his qui ex quodam timore, ne deprehendantur in peccato, cum conſcientia peccati ad hoc ſacramentum accedunt. Sic ergo patet quod hoc peccatum eſt multis aliis grauius ſecundum ſuam ſpeciem: non tamen eſt omnium grauiſsimum.

Ad primum ergo dicendum, quod peccatum indigne ſumentium hoc ſacramentum, comparatur peccato occidentium Chriſtum, ſecundum ſimilitudinem (quia vtrumque committitur contra corpus Chriſti) non tamen ſecundum criminis quantitatem. Peccatum enim occidentium Chriſtum, fuit multo grauius. Primo quidem, quia illud peccatum fuit contra corpus Chriſti in ſpecie propria: hoc autem peccatum eſt contra corpus Chriſti, in ſpecie ſacramenti. Secundo, quia illud peccatum proceſsit ex intentione nocendi Chriſto, non autem hoc peccatum.

Ad ſecundum dicendum, quod fornicator accipiens corpus Chriſti, comparatur Iudæ Chriſtum oſculanti, quantum ad ſimilitudinem criminis (quia vterque ex ſigno charitatis Chriſtum offendit) non tamen quantum ad criminis quantitatem: ſicut etiam prius dictum eſt *. Hæc tamen criminis ſimilitudo non minus competit aliis peccatoribus, quam fornicatoribus. *In ſolut. præced.* Nam & per alia peccata mortalia agitur contra charitatem Chriſti, cuius ſignum eſt hoc ſacramentum; & tanto magis: quanto peccata ſunt grauiora. Secundum quid tamen peccatum fornicationis magis reddit hominem ineptum ad perceptionem huius ſacramenti: in quantum ſcilicet per hoc peccatum ſpiritus maxime carni ſubiicitur, & ita impeditur fer-

Digitized by Google

veniali, non ex neceſsitate impedit ſumptionem huius ſacramenti: ita ſcilicet, quod homo ſumendo ſit reus corporis & ſanguinis Domini. Si vero ſit cum peccato mortali, impedit ex neceſsitate. Illuſio enim dæmonum quandoque prouenit ex præcedenti negligentia præparationis ad deuotionem, quæ poteſt eſſe & mortale & veniale peccatum. Quandoque vero prouenit ex ſola nequitia dæmonum, volentium impedire hominem à ſumptione huius ſacramenti. Vnde legitur in collationibus Patrum, quod cum quidam frater pateretur pollutionem ſemper in feſtis, in quibus erat communicandum: ſeniores comperto, quod nulla cauſa ab ipſo præceſſerat, decreuerunt quod propter hoc à communione non ceſſaret; & ita ceſſauit illuſio dæmonum. Similiter etiam præcedentes cogitationes laſciuæ, quandoque poſſunt eſſe omnino ſine peccato: puta cum aliquis cauſa lectionis vel diſputationis cogitur de talibus cogitare. Et ſi hoc ſit ſine concupiſcentia & delectatione, non erunt cogitationes immundæ, ſed honeſtæ: ex quibus tamen pollutio ſequi poteſt, ſicut patet ex auctoritate Auguſtini * ſupra inducta. Quandoque vero præcedentes cogitationes ſunt ex concupiſcentia & delectatione; & ſi adſit conſenſus, erit peccatum mortale: ſi autem deſit, erit veniale. Similiter etiam & cauſa corporalis quandoque eſt ſine peccato: puta cum eſt ex infirmitate naturæ. Vnde & quidam etiam in vigilando abſque peccato fluxum ſeminis patiuntur. Vel etiam ſi ſit ex ſuperfluitate naturæ: ſicut enim contingit ſanguinem fluere abſque peccato, ita & ſemen quod eſt ſuperfluitas ſanguinis, ſecundum Philoſophum *. Quandoque vero eſt cum peccato: puta cum prouenit ex ſuperfluitate cibi vel potus: & hoc etiam poteſt eſſe peccatum veniale vel mortale; licet frequentius peccatum mortale accidat circa turpes cogitationes propter facilitatem conſenſus, quam circa ſumptionem cibi & potus. Vnde & Gregorius * ſcribens Auguſtino Angelorum Epiſcopo dicit, ceſſandum eſſe à communione, quando ex turpibus cogitationibus prouenit: non autem quando prouenit ex ſuperfluitate cibi vel potus, præſertim ſi neceſſitas adſit. Sic igitur ex cauſa pollutionis conſiderari poteſt, vtrum nocturna pollutio impediat ex neceſsitate ſumptionem huius ſacramenti. Ex quadam vero congruentia impedit quantum ad duo, quorum vnum ſemper accidit, ſcilicet quædam fœditas corporalis, cum qua propter reuerentiam ſacramenti, non decet ad altare accedere (vnde & volentes

in arg. 1.

lib. 1. de genera. ani. cap. 18. à me. & c. 19. parum à prin.

* *loco cit. in a. 1. & 2. c. 11. & habetur 33. q. 4. c. vir. cum propria.*

lentes tangere aliquid ſacrum, manus lauant) niſi forte talis immunditia ſit perpetua vel diuturna: ſicut eſt lepra, vel fluxus ſãguinis, vel aliquid huiuſmodi. Aliud autem eſt euagatio mentis quæ ſequitur pollutionem nocturnam, præcipuè quando cum turpi imaginatione contingit. Hoc tamen impedimentum, quod ex congruitate prouenit, poſtponi debet propter aliquam neceſsitatem, puta, vt Greg. dicit *, cum fortaſſe aut feſtus dies exigit, aut exhibere miniſterium pro eo quod ſacerdos alius deeſt, ipſa neceſsitas compellit.

loco iam nũc dicto ad interrog. 11.

Aug. c. 11

Ad primum ergo dicendum, quod ex neceſsitate quidem non impeditur homo à ſumptione huius ſacramenti, niſi propter peccatum mortale: ſed ex quadam conuenientia poteſt homo impediri propter alias cauſas: ſicut dictum eſt *.

in co. ar.

Ad ſecundum dicendum, quod coïtus coniugalis ſi ſit ſine peccato (puta, ſi fiat cauſa prolis generandæ, vel cauſa reddendi debitum) non alia ratione impedit ſumptionem huius ſacramenti, niſi ſicut dictum eſt † de pollutione nocturna, quæ accidit ſine peccato, ſcilicet propter immunditiam corporalem & mentis diſtractionem. Ratione cuius Hieron. † dicit ſuper Matth. Si panes propoſitionis ab his qui vxores tetigerant comedi non poterant, quanto magis ille panis, qui de cœlo deſcendit, non poteſt ab his, qui coniugalibus paulo ante hæſere complexibus, violari atque contingi? non quod nuptias condemnemus, ſed quod eo tempore, quo carnes agni manducaturi ſumus, vacare à carnalibus operibus debeamus. Sed quia hoc ſecundum congruitatem, & non ſecundum neceſsitatem eſt intelligendum, Greg. † dicit, quod talis eſt ſuo iudicio relinquendus. Si vero non amor procreandæ ſobolis, ſed voluptas dominatur in opere (vt ibidem Gregorius ſubdit) tunc prohiberi debet, ne accedat ad hoc ſacramentum.

in co. art.

Refertur 33. q. 4. c. Sciatis.

loco cit. in arg. & habetur 33. q. 4. c. vir cum propria.

Ad tertium dicendum, quod ſicut Greg. dicit † in epiſtola ſupra dicta ad Auguſtinum Anglorum epiſcopum, in veteri Teſtamento aliqui polluti dicebantur figuraliter, quod populus nouæ legis ſpiritualiter intelligit, Vnde huiuſmodi corporales immunditiæ, ſi ſint perpetuæ, vel diuturnæ, non impediunt ſumptionem huius ſacramenti ſalutaris, ſicut impediebant acceſſum ad ſacramenta figuralia. Si vero cito tranſeant (ſicut immunditia pollutionis nocturnæ) ex quadam congruentia impediunt ſumptionem huius ſacramenti, per illum diem, quo hoc accidit. Vnde & Deutero. 23. dicitur. Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus ſit ſomnio, egredietur extra

† in fi. regiſtri ad interrogatione.

caſtra,

Digitized by Google

caſtra, & non reuertetur priuſquam ad veſperam lauetur aqua.

Ad quartum dicendum, quod licet per contritionem & confeſsionem auferatur reatus culpæ: non tamen aufertur corporalis immunditia, & diſtractio mentis ex pollutione conſecuta.

Ad quintum dicendum, quod ſomnium homicidij non inducit corporalem immunditiam, nec etiam tantam diſtractionem mentis, ſicut fornicatio ſomniata, propter delectationis intentionem. Si tamen ſomnium homicidij proueniat ex cauſa, quæ eſt peccatum, præſertim mortale, impedit à ſumptione huius ſacramenti, ratione ſuæ cauſæ.

Art. 8. *Vtrum cibus, vel potus præaſſumptus impediat ſumptionem huius ſacramenti?* 485

Inf. a. 9. co. & 2.2. q. 174. a. 6. ad 2. et 4. di. 8. q. 1. a. 4. q. 1 & 2. & 1. Cor. 11 le. 4. co. 4.

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quod cibus, vel potus præaſſumptus non impediat ſumptionem huius ſacramenti. Hoc enim ſacramentum eſt à Domino inſtitutum in cœna. Sed Dominus poſtquam cœnauit, hoc ſacramentum diſcipulis ſuis tradidit: ſicut patet Luc. 22. & primæ Cor. 11. Ergo videtur quod etiam poſt alios cibos aſſumptos nos debeamus ſumere hoc ſacramentum.

¶ 2. Præterea, Primæ Corinth. 11. dicitur, Cum conuenitis ad manducandum, ſcilicet corpus Domini, inuicem expectate: ſi quis autem eſurit, domi manducet. Et ita videtur quod poſtquam aliquis domi manducauerit, poſsit in Eccleſia corpus Chriſti manducare.

¶ 3. Præterea, In Concil. Carthag. legitur, & habetur de conſe. diſt. 1. *, Sacramenta altaris non niſi à ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuerſario, quo cœna Domini celebratur. Ergo ſaltem illa die aliquis poteſt corpus Chriſti poſt alios cibos ſumere.

In concil. 3. Carth. can. 29. & habetur de conſ. di. 1. c. Sacramenta altaris.

¶ 4. Præterea, Sumptio aquæ vel medicinæ vel alterius cibi vel potus in minima quantitate, vel reliquiarum cibi in ore manentium, neque ieiunium Eccleſiæ ſoluit, neque ſobrietatem tollit, quæ exigitur ad hoc quod aliquis reuerenter ſumat hoc ſacramentum. Ergo per prædicta non impeditur aliquis à ſumptione huius ſacramenti.

¶ 5. Præterea, Quidam de nocte profunda comedunt aut bibunt, & forte totam noctem inſomnem ducentes, de mane percipiunt ſacra myſteria, nondum plene digeſti. Minus autem impediretur ſobrie-

Digitized by Google

tas hominis, ſi in mane parum comederet, & poſtea circa nonam ſumeret hoc ſacramentum: cum etiam ſit quandoque maior diſtantia temporis. Ergo videtur, quod talis cibi præaſſumptio non impediat hominem ab hoc ſacramento.

¶ 6. Præterea, Non minor reuerentia debetur huic ſacramento iam ſumpto, quam ante ſumptionem. Sed ſumpto ſacramento licet cibum aut potum ſumere. Ergo & ante ſumptionem.

Ep. 118. c. 6. ante me. to. 2. SED contra eſt, quod Aug. † dicit in lib. reſponſionum ad Ianuarium, Placuit Spiritui ſancto, vt in honorem tanti ſacramenti, prius in os Chriſtiani corpus Dominicum intraret, quam cæteri cibi.

RESPONDEO dicendum, quod aliquid impedit ſumptionem huius ſacramenti dupliciter. Vno modo ſecundum ſe: ſicut peccatum mortale, quod habet repugnantiam ad ſignificatum huius ſacramenti, vt ſupra

art. præ. & ar. 4. huius q. dictum eſt *. Alio modo propter prohibitionem Eccleſiæ. Et ſic impeditur aliquis à ſumptione huius ſacramenti poſt cibum & potum aſſumptum, triplici

† Ep. 118. c. 6. ante me. to. 2. ratione. Primo quidem, ſicut Aug. † dicit in honorem huius ſacramenti: vt ſcilicet in os hominis intret, nondum aliquo cibo vel potu infectum.

Secundo, propter ſignificationem, vt ſcilicet detur intelligi, quod Chriſtus (qui eſt res huius ſacramenti) & charitas eius, debet primo fundari in cordibus noſtris: ſecundum illud Matth. 6. Quærite primum regnum Dei. Tertio, propter periculum vomitus, & ebrietatis, quæ quandoque contingunt ex hoc quod homines inordinate cibis vtuntur: ſicut & Apoſtolus dicit primæ Corinth. 11. Alius quidem eſurit, alius autem ebrius eſt. Ab hac tamen generali regula excipiuntur infirmi: qui ſtatim communicandi ſunt etiam poſt cibum, ſi de eorum periculo dubitatur, ne ſine communione decedant; quia neceſsitas legem non

De conſ. d. 2. cap. Presbyt. habet. Vnde dicitur de conſec. diſtinct. 2. †, Presbyter infirmum ſtatim communicet, ne ſine communione moriatur.

** ep. 118. cap. 6. in me. to. 2.* Ad primum ergo dicendum, quod ſicut Auguſtinus * in eodem lib. dicit, Neque quia poſt cibos Dominus dedit, propterea pranſi aut cœnati fratres ad hoc ſacramentum accipiendum conuenire debent, aut menſis ſuis miſcere: ſicut faciebant quos Apoſtolus arguit & emendat. Namque Saluator, quo vehementius commendaret myſterij illius altitudinem, vltimum hoc voluit arctius infigere cordibus & memoriæ diſcipulorum. Et ideo non præcepit, quod deinceps tali ordine ſumeretur, vt Apoſtolis,

per

Digitized by Google

per quos Eccleſias diſpoſiturus erat, ſeruaret hunc * modum.

Alias locum.

Ad ſecundum dicendum, quod illud verbum in gloſ. ſic exponitur †: Si quis eſurit, & impatiens non vult expectare alios; manducet domi cibos ſuos, id eſt, pane terreno paſcatur, nec poſt Euchariſtiam ſumat.

ex gl. interli. ibi colligitur

Ad tertium dicendum, quod capitulum illud loquitur ſecundum conſuetudinem aliquando apud aliquos obſeruatam, vt in repræſentationem Dominicæ cœnæ illo die à non ieiunis corpus Chriſti ſumeretur. Sed nunc hoc abrogatum eſt: nam ſicut Auguſtinus * in lib. prædicto dicit: Per vniuerſum orbem mos iſte ſeruatur, vt ſcilicet corpus Chriſti à ieiunis ſumatur.

in ep. 118. c. 6. ante me. to. 2.

Ad quartum dicendum, quod (ſicut in ſecunda parte habitum eſt *) duplex eſt ieiunium. Primum eſt ieiunium naturæ, quod importat priuationem cuiuſcumque præaſſumpti per modum cibi, vel potus: & tale ieiunium requiritur ad hoc ſacramentum, propter prædicta †. Et ideo neque poſt aſſumptionem aquæ, vel alterius cibi aut potus, vel etiam medicinæ, in quantumcumque parua quantitate, licet hoc ſacramentum accipere. Nec refert vtrum aliquid huiuſmodi nutriat vel non nutriat, aut per ſe, aut cum aliis, dummodo ſumatur per modum cibi vel potus. Reliquiæ tamen cibi remanentes in ore, ſi caſualiter tranſglutiantur, non impediunt ſumptionem huius ſacramenti: quia non traiiciuntur per modum cibi, ſed per modum ſaliuæ. Et eadem ratio eſt de reliquiis aquæ vel vini, quibus os abluitur: dummodo non traiiciantur in magna quantitate, ſed permixtæ ſaliuæ, quod vitari non poteſt. Aliud autem eſt ieiunium Eccleſiæ: quod inſtituitur ad carnis macerationem. Et tale ieiunium per prædicta non impeditur, quia prædicta non multum nutriunt, ſed magis ad alterandum ſumuntur.

** 2. 2. q. 147. a. 6. ad 2. argum.*

† in co. art.

Ad quintum dicendum, quod cum dicitur, quod hoc ſacramentum prius, quam alij cibi, debet in os Chriſtiani intrare, non eſt intelligendum abſolutè reſpectu totius temporis: alioquin qui ſemel comediſſet vel bibiſſet, nunquam poſſet poſtea hoc ſacramentum accipere; ſed eſt intelligendum quantum ad eumdem diem. Et licet principium diei ſecundum diuerſos diuerſimodè ſumatur: nam quidam à meridie, quidam ab occaſu, quidam à media nocte, quidam ab ortu ſolis, diem incipiunt: Eccleſia tamen Romana diem à media nocte incipit. Et ideo ſi poſt mediam

diam noctem aliquis ſumpſerit aliquid per modum cibi vel potus, non poteſt eadem die hoc ſumere ſacramentum: poteſt vero, ſi ante mediam noctem. Nec refert vtrum poſt cibum vel potum aſſumptum dormierit, aut etiam digeſtus ſit, quantum ad rationem præcepti: refert autem quantum ad perturbationem mentis, quam patiuntur homines propter inſomnietatem, vel indigeſtionem. Ex quibus ſi mens multum perturbetur, homo redditur ineptus ad ſumptionem huius ſacramenti.

Ad ſextum dicendum, quod maxima deuotio requiritur in ipſa ſumptione huius ſacramenti, quia tunc percipitur ſacramenti effectus: quæ quidem deuotio magis impeditur per præcedentia, quam per ſequentia: & ideo magis eſt inſtitutum, quod homines ieiunent ante ſumptionem huius ſacramenti, quam poſt. Debet tamen eſſe aliqua mora inter ſumptionem huius ſacramenti, & reliquos cibos. Vnde & in miſſa, oratio gratiarum actionis poſt communionem dicitur, & communicantes etiam ſuas priuatas orationes dicunt. Secundum tamen antiquos canones ſtatutum fuit à Papa Clemente (vt habetur de conſecra. diſt. 2. *,) Si mane Dominica portio editur, vſque ad ſextam ieiunent miniſtri, qui eam ſumpſerunt: & ſi tertia vel quarta hora acceperint, ieiunent vſque ad veſperum. Antiquitus enim rarius miſſarum ſolemnia celebrabantur, & cum maiori præparatione: nunc autem, quia oportet frequentius ſacra myſteria celebrare, non poſſet de facili obſeruari: & ideo per contrariam conſuetudinem eſt abrogatum.

De conſ. d. 2. c. tribus gradibus.

486 Art. 9. *Vtrum non habentes vſum rationis, debeant ſuſcipere hoc ſacramentum?*

4. d. 3. a. 5. q. 3. & 4. & diſ. 23. q. 2. a. 2. q. 4. co. & 15. 6. lec. 7. co. 1.

AD nonum ſic proceditur. Videtur, quod non habentes vſum rationis, non debeant hoc ſacramentum ſuſcipere. Requiritur enim quod aliquis ad hoc ſacramentum cum deuotione, & præcedente ſui examinatione accedat: ſecundum illud 1. Corinth. 11. Probet ſeipſum homo, & ſic de pane illo edat, & de calice bibat. Sed hoc non poteſt eſſe in his, qui carent vſu rationis. Ergo non debet eis hoc ſacramentum dari.

¶ 2. Præterea, Inter alios qui carent vſu rationis, ſunt etiam arreptitij, qui energumeni dicuntur. Sed tales etiam ab inſpectione huius ſacramenti arcentur: ſecundum Dionyſium * in libro Eccleſ. hierar. Ergo carentibus vſu rationis hoc ſacramentum dari non debet.

c. 3. Eccl. hi. par. 2.

¶ 3. Præterea, Inter alios carentes vſu rationis, maxime

maximè pueri videntur eſſe innocentes. Sed pueris hoc ſacramentum non exhibetur. Ergo multo minus aliis carentibus vſu rationis,

SED contra eſt, quod legitur in concilio Arauſicano * (& habetur in Decr. 26. q. 6. c. qui recedunt,) Amentibus quæcumque pietatis ſunt, conferenda ſunt. Et ita eſt eis conferendum hoc ſacramentum: quod eſt ſacramentum pietatis.

can. 3. habetur de conſe. di. 2. c. Qui recedunt

RESPONDEO dicendum, quod aliqui dicuntur non habere vſum rationis dupliciter. Vno modo, quia habent debilem vſum rationis, ſicut dicitur non videns, qui male videt. Et quia tales poſſunt aliquam deuotionem huius ſacramenti concipere, non eſt eis hoc ſacramentum denegandum. Alio modo dicuntur aliqui non habere totaliter vſum rationis. Aut igitur numquam habuerunt vſum rationis, ſed ſic à natiuitate permanſerunt: & ſic talibus non eſt hoc ſacramentum exhibendum: quia in eis nullo modo præceſsit huius ſacramenti deuotio. Aut non ſemper caruerunt vſu rationis: & tunc ſi prius, quando erant compotes ſuæ mentis, apparuit in eis deuotio huius ſacramenti, debet eis in articulo mortis hoc ſacramentum exhiberi: niſi forte timeatur periculum vomitus, vel expuitionis. Vnde in Concilio Carthaginenſi legitur *, (& habetur in Decretal. 26. quæſt. ſecun.) Is qui pœnitentiam in infirmitate petit, ſi caſu, dum ad eum ſacerdos inuitatus venit, oppreſſus infirmitate obmutuerit, vel in phrænesim conuerſus fuerit, dent teſtimonim qui eum audierunt, & accipiat pœnitentiam: & ſi continuo creditur moriturus, reconcilietur per manus impoſitionem, & infundatur ori eius Euchariſtia.

In concil. 4. Carth. c. 76. & habetur 26. q. 6. c. is qui pœnitentiã.

Ad primum ergo dicendum, quod carentes vſu rationis poſſunt deuotionem ad ſacramentum habere, quantum ad aliquos quidem præſentem, quantum ad alios autem præteritam.

Ad ſecundum dicendum, quod Dionyſ. * loquitur ibi de energumenis nondum baptizatis: in quibus ſcilicet nondum eſt vis dæmonis extincta, quæ viget in eis per originale peccatum. Sed de baptizatis, qui corporaliter ab immundis ſpiritibus vexantur, eſt eadem ratio, & de aliis amentibus. Vnde Caſsianus dicit, Eis qui ab immundis vexantur ſpiritibus, communionem ſacroſanctam à ſenioribus noſtris nunquam meminimus interdictam.

loco cit. in arg.

Ad tertium dicendum, quod eadem ratio eſt de pueris recenter natis, & de amentibus, qui nunquam habuerunt vſum rationis, vnde talibus non ſunt ſacra myſte

Digitized by Google

laſ. * ſubdit. Quia diuiſio vnius eiuſdemque myſterij ſine grandi ſacrilegio prouenire non poteſt. *loc.cit.in arg.1.*

¶ 3. Præterea, Hoc ſacramentum celebratur in memoriam dominicæ paſsionis, (vt ſupra dictum eſt †) & ſumitur pro animæ ſalute. Sed paſsio Chriſti magis exprimitur in ſanguine, quam in corpore: ſanguis etiam pro ſalute animæ offertur, vt ſupra habitum eſt *. Potius ergo eſſet abſtinendum à ſumptione corporis, quam à ſumptione ſanguinis. Ergo accedentes ad hoc ſacramentum, non debent ſumere corpus Chriſti ſine eius ſanguine. *q.74.a.1. & 76. a. 2. ad 1.* *q.76.a.2. ad 1.*

SED contra eſt multarum Eccleſiarum vſus: in quibus populo communicanti datur corpus Chriſti ſumendum, non autem ſanguis.

RESPONDEO dicendum, quod circa vſum huius ſacramenti duo poſſuat conſiderari. Vnum ex parte ipſius ſacramenti: aliud ex parte ſumentium. Ex parte quidem ipſius ſacramenti conuenit, quod vtrumque ſumatur, ſcilicet & corpus & ſanguis: quia in vtroque conſiſtit perfectio ſacramenti. Et ideo quia ad ſacerdotem pertinet hoc ſacramentum conſecrare & perficere, nullo modo debet corpus Chriſti ſumere ſine ſanguine. Ex parte autem ſumentium requiritur ſumma reuerentia, & cautela, ne aliquid accidat quod vergat ad iniuriam tanti myſterij. Quod præcipue poſſet accidere in ſanguinis ſumptione: qui quidem ſi incaute ſumeretur, de facili poſſet effundi. Et quia creuit multitudo populi Chriſtiani, in qua continentur ſenes & iuuenes & paruuli, quorum quidam non ſunt tantæ diſcretionis, vt cautelam debitam circa vſum huius ſacramenti adhibeant: ideo prouide in quibuſdam Eccleſiis obſeruatur, vt populo ſanguis ſumendus non detur, ſed ſolum à ſacerdote ſumatur.

Ad primum ergo dicendum, quod Gelaſius loquitur quantum ad ſacerdotes: qui ſicut totum conſecrant ſacramentum, ita etiam toti communicare debent. Vt enim legitur in Concilio Toletano *, Quale erit ſacrificium, cui nec ipſe ſacrificans particeps eſſe dignoſcitur. *Con.Tol. 12. c.5. de conſ.d.2. c. relatū.*

Ad ſecundum dicendum, quod perfectio huius ſacramenti non eſt in vſu fidelium, ſed in conſecratione materiæ. Et ideo nihil derogat perfectioni huius ſacramenti, ſi populus ſumat corpus ſine ſanguine, dummodo ſacerdos conſecrans ſumat vtrumque.

Ad tertium dicendum, quod repræſentatio Dominicæ paſsionis agitur in ipſa conſecratione huius ſacramenti, in qua non debet corpus ſine ſanguine conſecrari. Poteſt autem à populo corpus ſine ſanguine ſumi.

Digitized by Google

ſumi. Nec exinde ſequitur aliquod detrimentum: quia ſacerdos in perſona omnium ſanguinem offert, & ſumit: & ſub vtraque ſpecie totus Chriſtus continetur,
q.76.a.2. vt ſupra habitum eſt *.

QVAESTIO LXXXI.

De modo quo Chriſtus vſus eſt hoc ſacramento, in quatuor articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de vſu huius ſacramenti, quo Chriſtus vſus eſt in prima ſui inſtitutione.

ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum Chriſtus ſumpſerit ſuum corpus & ſanguinem?

¶ Secundo, vtrum Iudæ dederit?

¶ Tertio, quale corpus ſumpſerit aut dederit, vtrum ſcilicet paſsibile, vel impaſsibile.

¶ Quarto, quomodo ſe habuiſſet Chriſtus ſub hoc ſacramento, ſi fuiſſet in triduo mortis reſeruatum, aut conſecratum.

490 Art. I. *Vtrum Chriſtus ſumpſerit ſuum corpus & ſanguinem?*

Inf.q.84. a.7.ad 4. & 4.d.11 q.3.a.1.

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod Chriſtus non ſumpſerit corpus ſuum & ſanguinem. Non enim de factis Chriſti & dictis aſſeri debet, quod auctoritate ſacræ ſcripturæ non traditur. Sed in Euangeliis non habetur, quod Chriſtus corpus ſuum manducauerit, aut ſanguinem ſuum biberit. Non ergo eſt hoc aſſerendum.

¶ 2. Præterea, Nihil poteſt eſſe in ſeipſo, niſi forte ratione partium, prout ſcilicet vna pars eius eſt in
l.4. text. 34.t.2. alia, vt habetur 4.* Phyſ. Sed illud quod manducatur & bibitur, eſt in manducante & bibente. Cum igitur totus Chriſtus ſit ſub vtraque ſpecie ſacramenti, videtur impoſsibile fuiſſe, quod ipſe ſumpſerit hoc ſacramentum.

¶ 3. Præterea, Duplex eſt ſumptio huius ſacramenti, ſcilicet ſpiritualis & ſacramentalis. Sed ſpiritualis non competebat Chriſto; (quia nihil à ſacramento accepit) & per conſequens nec ſacramentalis, quæ ſine
qu. prec. art.11.q.2. ſpirituali eſt imperfecta, vt ſupra habitum eſt *. Ergo Chriſtus nullo modo hoc ſacramentum ſumpſit.

refertur de conſ. d.2. c. nec Moſes.

SED contra eſt, quod Hieron. dicit * ad Lesbiam, Dominus Ieſus Chriſtus ipſe conuiua & conuiuium; ipſe comedens, & qui comeditur.

RESPONDEO dicendum, quod quidam dixerunt, quod Chriſtus in cœna corpus & ſanguinem ſuum diſcipulis ſuis tradidit, non tamen ipſe ſumpſit.

Sed

Sed hoc non videtur conuenienter dici : quia Chriſtus ea,quæ ab aliis obſeruanda inſtituit, ipſe primitus obſeruauit. Vnde & ipſe prius baptizari voluit, quam aliis baptiſmum imponeret : ſecundum illud Actor.1. Cœpit Ieſus facere,& docere. Vnde & primo ipſe corpus ſuum & ſanguinem ſumpſit, & poſtea diſcipulis ſumendum tradidit. Et hoc eſt quod Ruth. 3. ſuper illud, Cumque comediſſet & bibiſſet. &c. dicit gloſſ.† *gl.or.ibi.* quod Chriſtus comedit & bibit in cœna, cum corporis & ſanguinis ſui ſacramentum diſcipulis tradidit ; vnde quia pueri communicauerunt carni & ſanguini, & ipſe participauit eiſdem.

Ad primum ergo dicendum, quod in Euangeliis legitur,quod Chriſtus accepit panem, & calicem. Non eſt autem intelligendum, quod acceperit ſolum in manibus, vt quidam dicunt : ſed eo modo accepit, quo aliis accipiendum tradidit. Vnde cum diſcipulis dixerit, Accipite, & comedite ; & iterum, Accipite, & bibite : intelligendum eſt,quod ipſe accipiens comederit & biberit. Vnde & quidam metrice dixerunt, Rex ſedet in cœna,turba cinctus duodena : Se tenet in manibus, ſe cibat ipſe cibus.

Ad ſecundum dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt*) Chriſtus ſecundum quod eſt ſub hoc ſacramento,comparatur ad locum : non ſecundum proprias dimenſiones, ſed ſecundum dimenſiones ſpecierum ſacramentalium : ita quod in quocumque loco vbi ſunt illæ ſpecies, eſt ipſe Chriſtus. Et quia ſpecies illæ potuerunt eſſe in manibus & in ore Chriſti, ipſe totus Chriſtus potuit eſſe in ſuis manibus, & in ſuo ore. Non autem hoc potuiſſet eſſe, ſecundum quod comparatur ad locum per proprias dimenſiones. *q.76.a.5.*

Ad tertium dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt*) effectus huius ſacramenti eſt non ſolum augmentum habitualis gratiæ, ſed etiam quædam actualis delectatio ſpiritualis dulcedinis. Quamuis autem Chriſto gratia non fuerit augmentata ex ſuſceptione huius ſacramenti : habuit tamen quamdam ſpiritualem delectationem in noua inſtitutione huius ſacramenti. Vnde ipſe dicebat Luc. 22. Deſiderio deſideraui hoc paſcha manducare vobiſcum:quod Euſeb. exponit de nouo myſterio noui teſtamenti, quod tradebat diſcipulis. Et ideo ſpiritualiter manducauit, & ſimiliter ſacramentaliter, in quantum corpus ſuum ſub ſacramento ſumpſit : quod ſacramentum ſui corporis intellexit,& diſpoſuit. Aliter tamen,quam cæteri ſacramentaliter & ſpiritualiter ſumant : quia qui au- *q.79.a.1.*

gmentum

mentum gratiæ ſuſcipiunt, etiam ſacramentalibus ſignis indigent, ad veritatis perceptionem.

491 Art. 2. *Vtrum Chriſtus dederit Iudæ corpus ſuum?*

4 d. 11. q. 3 a. 2. q. 1 et 2. et Io. 13. l. 3 co. 4. fi. et le. 4. co. 3. fin.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod Chriſtus Iudæ non dederit corpus ſuum. Vt enim legitur Matt. 26. Poſtquam dedit Dominus corpus ſuum & ſanguinem diſcipulis, dixit eis, Non bibam amodo de hoc genimine vitis, vſque in diem illum, cum illud bibam vobiſcum nouum in regno patris mei. Ex quo videtur, quod illi quibus corpus ſuum & ſanguinem dederat, cum eo eſſent iterum bibituri. Sed Iudas poſtea cum ipſo non bibit. Ergo non accepit cum aliis diſcipulis corpus Chriſti, & ſanguinem.

¶ 2. Præterea, Dominus impleuit quod præcepit, ſecundum illud Act. 1. Cœpit Ieſus facere & docere. Sed ipſe præcepit Matth. 7. Nolite ſanctum dare canibus. Cum ergo ipſe cognoſceret Iudam eſſe peccatorem, videtur quod ei corpus ſuum & ſanguinem non dederit.

¶ 3. Præterea. Chriſtus ſpecialiter legitur Iudæ panem intinctum porrexiſſe, Io. 13. Si ergo corpus ſuum ei dedit, videtur quod ſub bucella ei dederit, præcipue cum legatur ibidem, quod poſt bucellam introiuit in eum Satanas. Vbi Auguſt. * dicit, Hinc nos docemur, quam ſit cauendum male accipere bonum: ſi enim corripitur qui non diiudicat, id eſt, non diſcernit corpus Domini à cæteris cibis, quomodo non damnabitur, qui ad eius menſam fingens ſe amicum; accedit inimicus? Sed cum bucella intincta non accepit corpus Chriſti: vt enim Aug. † dicit ſuper illud Ioan. 13. Cum intinxiſſet panem, dedit Iudæ Simonis Iſcariotæ; non, vt putant quidam, negligenter legentes, tunc Iudas corpus Chriſti accepit. Ergo videtur, quod Iudas corpus Chriſti non acceperit.

tract. 62. in Io. circa prin. tom. 9.

tract. 62. in Io. in me. to. 9.

SED contra eſt, quod Chryſ. † dicit, Iudas particeps exiſtens myſteriorum, conuerſus non eſt. Vnde fit ſcelus eius vtrinque immanius: tum quia tali propoſito imbutus adiit myſteria: tum quia adiens melior factus non fuit, nec metu, nec beneficio, nec honore.

ho. 46. in Io. nõ remoreante fin. tom. 3.

RESPONDEO dicendum, quod Hilarius * poſuit ſuper Matth. quod Chriſtus Iudæ corpus ſuum & ſanguinem non dedit. Et hoc quidem conueniens fuiſſet, conſiderata malitia Iudæ. Sed quia Chriſtus nobis debuit eſſe exemplum iuſtitiæ, non conueniebat eius magiſterio, vt Iudeam occultum peccatorem, ſine accuſatore, & euidenti probatione, ab aliorum communione ſepararet, ne per hoc daretur exemplum

Can. 30. cir. med.

Præla

municaret. Quod tamen non habet Eccleſiæ conſuetudo. Non ergo videtur eſſe laudabile, quod aliquis quotidie hoc ſacramentum accipiat.

¶ 5. Præterea, Eccleſia intendit ſuis ſtatutis fidelium vtilitati prouidere. Sed ex ſtatuto Eccleſiæ fideles tenentur ſolum ſemel communicare in anno: vnde dicitur * extra de pœnit. & remiſſ. Omnis vtriuſque ſexus fidelis ſuſcipiat reuerenter, ad minus in Paſcha Euchariſtiæ ſacramentum, niſi fortè de proprij ſacerdotis conſilio ob aliquam rationabilem cauſam, ad tempus ab eius perceptione duxerit abſtinendum. Non ergo eſt laudabile, quod quotidie hoc ſacramentum ſumatur.

in decr.l.5. tit.38. c. omnis vtriuſque, eſt c. 8.

SED contra eſt, quod Auguſt. * dicit in lib. de verbis Domini, Iſte panis quotidianus eſt: accipe quotidie, vt quotidie tibi proſit.

in ſer.28. parum ant. med. tom.10.

RESPONDEO dicendum, quod circa vſum huius ſacramenti duo poſſunt conſiderari. Vnum quidem ex parte ipſius ſacramenti, cuius virtus eſt hominibus ſalutaris. Et ideo vtile eſt quotidie ipſum ſumere, vt homo quotidie eius fructum percipiat. Vnde Ambroſ. dixit in lib. * de ſacramentis, Si quotieſcumque effunditur ſanguis Chriſti, in remiſsionem peccatorum effunditur, debeo ſemper accipere: qui ſemper pecco, debeo ſemper habere medicinam. Alio modo poteſt conſiderari ex parte ſumentis, in quo requiritur, vt cum magna deuotione & reuerentia ad hoc ſacramentum accedat. Et ideo ſi aliquis ſe quotidie ad hoc paratum inueniat, laudabile eſt, quod quotidie ſumat. Vnde Auguſt. * cum dixiſſet, Accipe quotidie, vt quotidie tibi proſit: ſubiungit, Sic viue, vt quotidie merearis accipere. Sed quia multoties in pluribus hominum, multa impedimenta huius deuotionis occurrunt, propter corporis indiſpoſitionem vel animæ: non eſt vtile omnibus hominibus quotidie ad hoc ſacramentum accedere, ſed quotieſcumque ſe ad illud homo inuenerit præparatum. Vnde in lib. * de eccl. dogm. dicitur, Quotidie Euchariſtiæ communionem accipere, nec laudo, nec vitupero.

l.4.c.6. à me.to.4. de conſe. d.2.c.4.

in ſer.28. de verb. dum parum ante me.to.10.

c.53. in princ. habetur lib. hic inter opera Aug.t.3. habetur de conſ. d.2.c.13.

Ad primum ergo dicendum, quod per ſacramentum baptiſmi configuratur homo morti Chriſti, in ſe ſuſcipiens eius characterem: & ideo ſicut Chriſtus ſemel mortuus eſt, ita ſolum ſemel debet homo baptizari. Sed per hoc ſacramentum non recipit homo Chriſti characterem, ſed ipſum Chriſtum, cuius virtus manet in æternum. Vnde Hebr. 10. dicitur, Vna oblatione conſummauit in ſempiternum ſanctificatos. Et ideo quia quotidie homo indiget ſalutifera Chriſti

virtute,

Digitized by Google

virtute, quotidie poteſt laudabiliter hoc ſacramentum ſuſcipere. Et quia præcipuè baptiſmus eſt ſpiritualis regeneratio, ideo ſicut homo ſemel carnaliter naſcitur, ita debet ſemel ſpiritualiter renaſci per baptiſmum, vt Aug.* dicit ſuper illud Io. 3. Quomodo poteſt homo naſci cum ſit ſenex? Sed hoc ſacramentum eſt cibus ſpiritualis: vnde ſicut cibus corporalis quotidie ſumitur: ita & hoc ſacramentum quotidie ſumere, laudabile eſt. Vnde Dominus Lucæ 11. docet petere, Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. In cuius expoſitione Auguſt. dicit in * lib. de verbis Domini, Si quotidie accipis, ſcilicet hoc ſacramentũ, quotidie tibi eſt hodie, tibi quotidie Chriſtus reſurgit: hodie enim eſt tibi quicumque dies, quo tibi Chriſtus reſurgit.

tract. 9. in euãg. Io. non multum ante me. to. 9.

in ſer. 28. de verb. Domin. à me. to. 10.

Ad ſecundum dicendum, quod agnus Paſchalis præcipuè fuit figura huius ſacramenti, quantum ad paſsionem Chriſti, quæ repræſentatur per hoc ſacramentum. Et ideo ſemel tantum in anno ſumebatur, quia Chriſtus ſemel mortuus eſt: & propter hoc etiam Eccleſia celebrat ſemel in anno memoriam paſſionis Chriſti. Sed in hoc ſacramento traditur nobis memoriale paſsionis Chriſti per modum cibi, qui quotidie ſumitur. Et ideo quantum ad hoc ſignificatur per manna, quod quotidie dabatur populo in deſerto.

Ad tertium dicendum, quod reuerentia huius ſacramenti habet timorem amori coniunctum (vnde timor reuerentiæ ad Deum, dicitur timor filialis: vt in ſecunda * parte dictum eſt:) ex amore enim prouocatur deſiderium ſumendi, ex timore autem conſurgit humilitas reuerendi. Et ideo vtrumque pertinet ad reuerentiam huius ſacramenti, & quod quotidie ſumatur, & quod aliquando abſtineatur. Vnde Auguſt. dicit *, Si dixerit quiſpiam non quotidie accipiendam Euchariſtiam, alius contra: faciat vnuſquiſque quod ſecundum fidem ſuam pie credit eſſe faciendum. Neque enim litigauerunt inter ſe Zacchæus & ille Centurio, cum alter eorum gaudens ſuſcepit Dominum, alter dixit, Non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum; ambo Saluatorem honorificantes, quamuis non vno modo: amor tamen & ſpes, ad quæ ſemper ſcriptura nos prouocat, præferuntur timori. Vnde & cum Petrus dixiſſet, Exi à me Domine, quia homo peccator ſum, reſpondit Ieſus, Noli timere.

1. 2 q 67. a 4. ad 2 & 2. 2. q. 19. art. 9 & alib.

epi. 118. c. 3. t. 2.

Ad quartum dicendum, quod quia Dominus dicit, Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie, non eſt pluries in die communicandum: vt ſaltem per hoc quod aliquis ſemel in die communicat, repræſentetur vnitas paſsionis Chriſti.

Ad

Ad quintum dicendum, quod ſecundum diuerſum ſtatum Eccleſiæ, diuerſa circa hoc ſtatuta emanauerunt. Nam in primitiua Eccleſia, quando magna vigebat deuotio fidei Chriſtianæ, ſtatutum fuit vt quotidie fideles communicarent. Vnde Anacletus * Papa dicit, Peracta conſecratione, omnes communicent, qui noluerint Eccleſiaſticis carere liminibus: ſic enim & Apoſtoli ſtatuerunt, & ſancta Romana tenet Eccleſia. Poſtmodum vero diminuto fidei feruore, Fabianus Papa † indulſit, vt ſi non frequentius, ſaltem ter in anno, omnes communicent, ſcilicet in Paſcha, Pentecoſte, & Natali Domini. Soter. * etiam Papa in Cœna Domini dicit eſſe communicandum, vt habetur in Decretis de conſ. diſt. 2. Poſtmodum propter iniquitatis abundantiam refrigeſcente charitate multorum, ſtatuit Innocentius III. † vt ſaltem ſemel in anno, ſcilicet in Paſcha, fideles communicent. Conſulitur tamen in lib. * de Eccleſ. dogmatibus, omnibus diebus Dominicis eſſe communicandum.

Art. 11. *Vtrum liceat omnino à communione ceſſare?*

AD vndecimum ſic proceditur. Videtur, quod liceat ceſſare omnino à communione. Laudatur enim Centurio de hoc quod dicit Matthæi octauo, Dominè non ſum dignus, vt intres ſub tectum meum: cui comparatur ille qui reputat à communione ſibi eſſe abſtinendum, vt dictum eſt *. Cum ergo nunquam legatur Chriſtum in eius domum veniſſe, videtur quod liceat alicui toto tempore vitæ ſuæ à communione abſtinere.

¶ 2. Præterea, Cuilibet licet abſtinere ab his, quæ non ſunt de neceſsitate ſalutis. Sed hoc ſacramentum non eſt de neceſsitate ſalutis, vt ſupra dictum eſt †. Ergo licet à ſumptione huius ſacramenti omnino ceſſare.

¶ 3. Præterea, Peccatores non tenentur communicare. Vnde Fabianus Papa * cum dixiſſet, Ter in anno omnes communicent, adiunxit, niſi forte quis maioribus criminibus impediatur. Si ergo illi, qui non ſunt in peccato, tenentur communicare, videtur quod melioris conditionis ſint peccatores, quam iuſti: quod eſt inconueniens. Ergo videtur, quod etiam iuſtis liceat à communione ceſſare.

SED contra eſt, quod Dominus dicit Ioan. 6. Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) duplex eſt modus percipiendi hoc ſacramentum, ſcilicet ſpiritualis, & ſacramentalis. Manife

** in epiſt. ſua 1. in me. illius & habetur de conſ. d. 1. c. Epiſc.*

† de conſ. d. 2. c. etſi non frequentius.

** in ep. ad epiſc. Italia de cõſecr. d. 2. c. in cœna.*

† Inn. III. in Conc. Later. c.

** c. 53. circa princ. habetur liber hic inter opera Aug. tom. 3.*

486

4. d. 12. q. 3. art. 2.

** a præc. in arg. 3.*

† q. 73. art. 3. habetur de conſ. d. 2. c. etſi non frequentius.

** a. 1 huius q. & q. 73. a 3. ad 1.*

Prælatis Eccleſiæ ſimilia faciendi, & ipſe Iudas exaſperatus, inde ſumeret occaſionem peccandi. Et ideo dicendum eſt, quod Iudas cum aliis diſcipulis corpus Domini & ſanguinem ſuſcepit: vt dicit Dion. * lib. Eccl. hier. & Auguſt. † ſuper Ioan. *c. 3. p. 1. non longe à prin.* *† tract. 62*

Ad primum ergo dicendum, quod illa eſt ratio Hilar. * ad oſtendendum, quod Iudas corpus Chriſti non ſumpſit. Non tamen cogit: quia Chriſtus loquitur diſcipulis, à quorum collegio Iudas ſe ſeparauit; non autem Chriſtus eum excluſit. Et ideo Chriſtus quantum eſt in ſe, etiam cum Iuda vinum in regno Dei bibit: ſed hoc conuiuium ipſe Iudas repudiauit. *tom. 9.* ** loc. cit. in corpore art.*

Ad ſecundum dicendum, quod Chriſto nota erat Iudæ iniquitas, ſicut Deo: non autem erat ſibi nota per modum, quo hominibus innoteſcit. Et ideo Chriſtus Iudam non repulit à communione: vt daret exemplum tales peccatores occultos non eſſe ab aliis ſacerdotibus expellendos.

Ad tertium dicendum, quod ſine dubio Iudas ſub pane intincto corpus Chriſti non ſumpſit: ſed ſimplicem panem. Significatur autem fortaſsis (vt Auguſt. * ibidem dicit) per panis intinctionem fictio Iudæ; vt enim inficiantur nonnulla, intinguntur. Si autem bonum aliquid hic ſiguificat tinctio (ſcilicet dulcedinem bonitatis diuinæ: quia panis ex intinctione ſapidior redditur) idem bonum ingratum non immerito eſt ſecuta damnatio. Et propter hanc ingratitudinem id quod eſt bonum, factum eſt ei malum: ſicut accidit circa ſumentes corpus Chriſti indigne. Et ſicut Auguſt. * ibidem dicit, intelligendum eſt, quod Dominus iam antea diſtribuerat omnibus diſcipulis ſuis ſacramentum corporis & ſanguinis ſui: vbi & ipſe Iudas erat, ſicut Lucas narrat. Ac deinde ad hoc ventum eſt, vbi ſecundum narrationem Ioannis, Dominus per buccellam tinctam atque porrectam ſuum exprimit proditorem. *tract. 62. in I. cir. med. t. 9.* ** ibidem*

Art. 3. *Vtrum Chriſtus ſumpſerit & diſcipulis dederit corpus ſuum impaſsibile?* 492

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod Chriſtus ſumpſerit & diſcipulis dederit corpus ſuum impaſſibile. Quia ſuper illud Matth. 17. Transfiguratus eſt ante eos: dicit quædam gloſ.*, illud corpus quod habuit per naturam, dedit diſcipulis in cœna non mortale & paſsibile. Et Leu. 2. ſuper illud, Si oblatio tua fuerit de ſartagine, dicit gloſ.†, Crux ſuper omnia fortis, carnem Chriſti, quæ ante paſsionem non videbatur eſui apta, poſt aptam fecit. Sed Chriſtus dedit corpus ſuum vt aptum ad manducandum, Ergo dedit *4. di. 11. q. 3. a. 3. & di. 12. q. 2. a. 3. q. 1. cor.* ** gloſ. ord. ibid.* *† ibidem.*

Digitized by Google

tale, quale habuit poſt paſsionem, ſcilicet impaſsibile & immortale.

¶ 2. Præterea. Omne corpus paſsibile, per contactum & manducationem patitur. Si ergo corpus Chriſti erat paſsibile, per contactum & comeſtionem diſcipulorum paſſum fuiſſet.

¶ 3. Præterea, Verba ſacramentalia non ſunt modo maioris virtutis, quando proferuntur à ſacerdote in perſona Chriſti, quam tunc quando fuerunt prolata ab ipſo Chriſto. Sed nunc virtute verborum ſacramentalium, in altari conſecratur corpus Chriſti impaſsibile & immortale. Ergo multo magis tunc.

in lib. 4. de ſacro myſt. al. c. 12. poſt med.

SED contra eſt, quod ſicut Innoc. III. * dicit, Tale corpus tunc dedit diſcipulis, quale habuit. Habuit autem tunc corpus paſsibile & mortale. Ergo corpus paſsibile & mortale diſcipulis dedit.

RESPONDEO dicendum, quod Hugo de S. Vict. poſuit, quod Chriſtus ante paſsionem diuerſis temporibus quatuor dotes corporis glorificati aſſumpſerit, ſcilicet ſubtilitatem in natiuitate, quando exiuit de clauſo vtero Virginis: agilitatem, quando ambulauit ſiccis pedibus ſuper mare: claritatem in transfiguratione: impaſsibilitatem in cœna, quando corpus ſuum diſcipulis tradidit manducandum. Et ſecundum hoc dedit diſcipulis ſuis corpus ſuum impaſsibile, & immortale. Sed quicquid ſit de aliis (de quibus ſupra dictum eſt *, quid ſentiri debeat) circa impaſsibilitatem tamen impoſsibile eſt eſſe quod dicitur. Manifeſtum eſt enim, quod idem verum corpus Chriſti erat, quod à diſcipulis tunc in propria ſpecie videbatur, & in ſpecie ſacramenti inſumebatur. Non autem erat impaſsibile, ſecundum quod in propria ſpecie videbatur: quinimo erat paſsioni paratum. Vnde nec ipſum corpus Chriſti, quod in ſpecie ſacramenti dabatur, impaſsibile erat. Impaſsibili tamen modo erat ſub ſpecie ſacramenti, quod in ſe erat paſsibile: ſicut inuiſibiliter quod in ſe erat viſibile. Sicut enim viſio requirit contactum corporis, quod videtur, ad circumſtans medium viſionis; ita paſsio requirit contactum corporis, quod patitur ad ea quæ agunt. Corpus autem Chriſti, ſecundum quod eſt ſub ſacramento (vt ſupra dictum * eſt) non comparatur ad ea quæ circumſtant, mediantibus propriis dimenſionibus quibus corpora ſe tangunt; ſed mediantibus dimenſionibus ſpecierum panis & vini. Et ideo ſpecies illæ ſunt, quæ patiuntur & videntur, non autem ipſum corpus Chriſti.

q. 28. a. 2. ad 3. & q. 54. a. 1. ad 1.

q. 76. a. 4. 5. & 6.

Ad primum ergo dicendum, quod Chriſtus dicitur in cœna non dediſſe corpus ſuum mortale & paſsibile: quia

quia non debit mortali & paſsibili modo. Crux autem fecit carnem Chriſti aptam manducationi, in quantum hoc ſacramentum repræſentat paſsionem Chriſti.

Ad ſecundum dicendum, quod ratio illa procederet, ſi corpus Chriſti ſicut erat paſsibile; ita paſsibili modo fuiſſet ſub ſacramento.

Ad tertium dicendum, quod (ſicut ſupra dictum * eſt) accidentia corporis Chriſti ſunt in ſacramento ex reali concomitantia, non autem ex vi ſacramenti, ex qua eſt ibi ſubſtantia corporis Chriſti. Et ideo virtus verborum ſacramentalium ad hoc ſe extendit, vt ſit ſub ſacramento corpus Chriſti, ſcilicet quibuſcumque accidentibus realiter in eo exiſtentibus. q.76.a.4.

Art. 4. *Vtrum ſi hoc ſacramentum tempore mortis Chriſti fuiſſet ſeruatum vel conſacratum, ibi moreretur?* 493

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod ſi hoc ſacramentum tempore mortis Chriſti fuiſſet ſeruatum in pixide, vel ab aliquo Apoſtolorum conſecratum, non ibi moreretur. Mors enim Chriſti accidit per eius paſsionem. Sed Chriſtus impaſsibili modo etiam tunc erat in hoc ſacramento. Ergo non poterat mori in hoc ſacramento.

4.d.10.a.2.qu.1.c. & di.11. q.3.con.c.64.et quo. l.5.a.11 ad 1. & Io.6.le.6. fin. & 1. Cor.11. le.6.co.1. fin.

¶ 2. Præterea, In morte Chriſti ſeparatus fuit ſanguis eius à corpore. Sed in hoc ſacramento ſimul eſt corpus Chriſti & ſanguis. Ergo Chriſtus in hoc ſacramento non moreretur.

¶ 3. Præterea, Mors accidit per ſeparationem animæ à corpore. Sed in hoc ſacramento continetur tam corpus, quam anima Chriſti. Ergo in hoc ſacramento non poterat Chriſtus mori.

SED contra eſt, quod idem Chriſtus, qui erat in cruce, fuiſſet in ſacramento. Sed in cruce moriebatur. Ergo & in ſacramento conſeruato moreretur.

RESPONDEO dicendum, quod corpus Chriſti idem in ſubſtantia eſt in hoc ſacramento & in propria ſpecie, ſed non eodem modo. Nam in propria ſpecie contingit circumſtantia corpora per proprias dimenſiones, non autem prout eſt in hoc ſacramento: vt ſupra dictum eſt *. Et ideo quicquid pertinet ad Chriſtum ſecundum quod in ſe eſt, poteſt attribui ei & in propria ſpecie, & in ſacramento exiſtenti: ſicut viuere, mori, dolere, animatum vel inanimatum eſſe, & cætera huiuſmodi. Quæcumque vero conueniunt ei per comparationem ad corpora extrinſeca, poſſunt ei attribui in propria ſpecie exiſtenti: non autem prout eſt in ſacramento; ſicut irrideri, conſpui, crucifigi, flagellari, & cætera huiuſmodi. Vnde & quidam metri-

a.præc.& q.76.a.4. 5.& 6.

ce dixerunt, Pixide ſeruato poteris ſociare dolorem Innatum, ſed non illatus conuenit illi.

Ad primum ergo dicendum, quod (ſicut dictum eſt * (paſsio conuenit corpori paſſo per comparationem ad agens extrinſecum. Et ideo Chriſtus, ſecundum quod eſt ſub hoc ſacramento, pati non poteſt, poteſt tamen mori.

in corp. art.

Ad ſecundum dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) ſub ſpecie panis eſt corpus Chriſti ex vi conſecrationis: ſanguis autem ſub ſpecie vini. Sed nunc quidem, quando realiter ſanguis Chriſti non eſt ſeparatus ab eius corpore, ex reali concomitantia & ſanguis Chriſti eſt ſub ſpecie panis ſimul cum corpore, & corpus ſub ſpecie vini ſimul cum ſanguine. Sed ſi tempore paſsionis Chriſti, quando realiter ſanguis fuit ſeparatus à corpore Chriſti, fuiſſet hoc ſacramentum conſecratum: ſub ſpecie panis fuiſſet ſolum corpus, & ſub ſpecie vini fuiſſet ſolum ſanguis.

q. 76. a. 1. ad 1.

Ad tertium dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) anima Chriſti eſt in hoc ſacramento ex reali concomitantia, quia non eſt ſine corpore: non autem ex vi conſecrationis. Et ideo ſi tunc fuiſſet hoc ſacramentum conſecratum vel peractum, quando anima erat à corpore realiter ſeparata, non fuiſſet anima Chriſti ſub hoc ſacramento: non propter defectum virtutis verborum, ſed propter aliam diſpoſitionem rei.

in ſolut. præc. & loco ibi citato.

QVAESTIO LXXXII.

De miniſtro huius ſacramenti, in decem articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de miniſtro huius ſacramenti.

ET CIRCA hoc quæruntur decem.

¶ Primo, vtrum conſecrare hoc ſacramentum, ſit proprium ſacerdotis?

¶ Secundo, vtrum plures ſacerdotes ſimul poſsint eamdem hoſtiam conſecrare?

¶ Tertio, vtrum diſpenſatio huius ſacramenti pertineat ad ſolum ſacerdotem?

¶ Quarto, vtrum liceat ſacerdoti conſecranti à communione abſtinere?

¶ Quinto, vtrum ſacerdos peccator poſsit conficere hoc ſacramentum?

¶ Sexto, vtrum miſſa mali ſacerdotis minus valeat, quam boni?

¶ Septimo, vtrum hæretici, ſchiſmatici, vel excommunicati poſsint conficere hoc ſacramentum?

¶ Octauo,

Digitized by Google

¶ Octauo, vtrum degradati?

¶ Nono, vtrum peccent à talibus communionem recipientes?

¶ Decimo, vtrum liceat ſacerdoti omnino à celebratione abſtinere?

Art. 1. *Vtrum conſecratio huius ſacramenti ſit propria ſacerdotis?* 494

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod conſecratio huius ſacramenti non ſit propria ſacerdotis. Dictum eſt enim ſupra *, quod hoc ſacramentum conſecratur virtute verborum, quæ ſunt forma huius ſacramenti. Sed illa verba non mutantur, ſiue dicantur à ſacerdote, ſiue à quocumque alio. Ergo videtur quod non ſolus ſacerdos, ſed etiam quilibet alius poſſit hoc ſacramentum conſecrare.

4. d. 13. q. 1. a. 1. q. 1. & d. 17 q. 3. q. a. 3. q. 1. c. & d. 24. q. 2. a. 1. q. 2. cor. cc. 2 & a. 3. ad. 2.

¶ 2. Præterea, Sacerdos hoc ſacramentum conficit in perſona Chriſti. Sed laicus ſanctus eſt vnitus Chriſto per charitatem. Ergo videtur, quod etiam laicus poſſit hoc ſacramentum conficere. Vnde & Chryſoſtomus * dicit ſuper Matth. quod omnis ſanctus eſt ſacerdos.

** qu. 78. art. 4.*

ho. 43. in opere imperf. non remote à prin. t. 2.

¶ 3. Præterea, Sicut baptiſmus ordinatur ad hominum ſalutem, ita & hoc ſacramentum, ſicut ex ſupradictis patet †. Sed etiam laicus poteſt baptizare: vt ſupra dictum eſt *. Non ergo eſt proprium ſacerdotis conficere hoc ſacramentum.

† q. 79.

** qu. 67. art. 3.*

¶ 4. Præterea, Hoc ſacramentum perficitur in conſecratione materiæ. Sed alias materias conſecrare, ſcilicet chriſma, & oleum ſanctum, & oleum benedictum, pertinet ad ſolum Epiſcopum: quarum tamen conſecratio non eſt tantæ dignitatis, ſicut conſecratio Euchariſtiæ, in qua eſt totus Chriſtus. Ergo non eſt proprium ſacerdotis, ſed ſolius Epiſcopi hoc ſacramentum conficere.

SED contra eſt, quod Iſidor. * dicit in quadam epiſt. & habetur in decret. diſt. 25. Ad presbyterum pertinet ſacramentum corporis & ſanguinis Domini in altari Dei conficere.

in dec. d 25 c. perlectis: & dicitur Iſidor. id habere in epiſtol. ad Ludifr.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) hoc ſacramentum eſt tantæ dignitatis, quod non conficitur niſi in perſona Chriſti. Quicumque autẽ aliquid agit in perſona alterius, oportet hoc fieri per poteſtatem ab illo conceſſam. Sicut autem baptizato conceditur à Chriſto poteſtas ſumendi hoc ſacramentum: ita ſacerdoti, cum ordinatur, confertur poteſtas hoc ſacramentum conſecrandi in perſona Chriſti. Per hoc enim ponitur in gradu eorum, quibus dictum eſt à Domino, Hoc facite in meam com-

** q. 78. a. 1. & 4.*

Digitized by Google

memorationem. Et ideo dicendum eſt, quod proprium eſt ſacerdotum conficere hoc ſacramentum.

Ad primum ergo dicendum, quod virtus ſacramentalis in pluribus conſiſtit, & non in vno tantum: ſicut virtus baptiſmi conſiſtit in ipſis verbis, & in aqua. Vnde & virtus conſecratiua, non ſolum conſiſtit in ipſis verbis, ſed etiam in poteſtate ſacerdoti tradita in ſua conſecratione & ordinatione: cum ei dicitur ab Epiſcopo, Accipe poteſtatem offerendi in Eccleſia ſacrificium, tam pro viuis, quam pro mortuis. Nam & virtus inſtrumentalis in pluribus inſtrumentis conſiſtit, per quæ agit principale agens.

Ad ſecundum dicendum, quod laicus iuſtus vnitus eſt Chriſto vnione ſpirituali per fidem & charitatem, non autem per ſacramentalem poteſtatem. Et ideo habet ſpirituale ſacerdotium ad offerendum ſpirituales hoſtias: de quibus dicitur in Pſal. 50. Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus. Et Roman. 12. Exhibeatis corpora veſtra hoſtiam viuentem. Vnde & 1. Petri ſecundo dicitur, Sacerdotium ſanctum, offerre Spirituales hoſtias.

Ad tertium dicendum, quod perceptio huius ſacramenti non eſt tantæ neceſsitatis, ſicut perceptio baptiſmi, vt ex ſupradictis patet.* Et ideo licet in neceſsitatis articulo laicus poſsit baptizare; non tamen poteſt hoc ſacramentum conficere.

qu. pra. a. 11. ad 2. & qu. 73. ar. 3.

Ad quartum dicendum, quod Epiſcopus accipit poteſtatem vt agat in perſona Chriſti ſuper corpus eius myſticum, id eſt ſuper Eccleſiam. Quam quidem poteſtatem non accipit ſacerdos in ſua conſecratione: licet poſsit eam habere ex Epiſcopi commiſsione. Et ideo ea, quę non pertinent, ad diſpoſitionem corporis myſtici, non reſeruantur Epiſcopo: ſicut conſecratio huius ſacramenti. Ad Epiſcopum vero pertinet tradere non ſolum populo, ſed etiam ſacerdotibus ea, ex quibus poſſunt propriis officiis vti. Et quia benedictio chriſmatis & olei ſancti, & olei infirmorum, & aliorum, quæ conſecrantur (puta, altaris, Eccleſiæ, veſtium, & vaſorum) præſtat quandam idoneitatem ad ſacramenta perficienda, quæ pertinent ad officium ſacerdotum: ideo tales conſecrationes Epiſcopo reſeruantur, tanquam principi totius eccleſiaſtici ordinis.

495 Art. 2. *Vtrum plures ſacerdotes poſsint vnam & eamdem hoſtiam conſecrare?*

4. diſ. 13. q. 1. ar. 2. q. 2. q. 67. a. 6.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod plures ſacerdotes non poſsint vnam & eamdem hoſtiam conſecrare. Dictum eſt enim * ſupra, quod plures non poſſunt ſimul vnum baptizare. Sed, non minor

nor vis eſt ſacerdotis conſecrantis, quam hominis baptizantis. Ergo etiam non poſſunt ſimul plures vnam hoſtiam conſecrare.

¶ 2. Præterea, Quod poteſt fieri per vnum ſuperflue fit per multos. In ſacramentis autem nihil debet eſſe ſuperfluum. Cum ergo vnus ſufficiat ad conſecrandum, videtur quod plures non poſsint vnam hoſtiam conſecrare. *tract. 26.*

¶ 3. Præterea, Sicut dicit Aug. ſuper Ioan. * Hoc ſacramentum eſt ſacramentum vnitatis. Sed contrarium vnitati eſſe videtur, multitudo. Ergo non videtur conueniens eſſe huic ſacramento, quod plures ſacerdotes eamdem hoſtiam conſecrent. *in Ioan. to. 9.*

SED contra eſt, quod ſecundum conſuetudinem quarumdam Eccleſiarum, ſacerdotes, cum de nouo ordinantur, concelebrant Epiſcopo ordinanti.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut dictum eſt *) Sacerdos cum ordinatur, conſtituitur in gradu eorum, qui à Domino acceperunt poteſtatem conſecrandi in cœna. Et ideo ſecundum conſuetudinem quarumdam Eccleſiarum, ſicut Apoſtoli Chriſto cœnanti concœnauerunt, ita noui ordinati, epiſcopo ordinanti concelebrant. Nec propter hoc iteratur conſecratio ſuper eamdem hoſtiam: quia ſicut Innoc. III. dicit, Omnium intentio debet ferri ad idem inſtans conſecrationis. *ar. prae.* *l. 4 de ſacr. altar. myſt. c. 25. circ. med.*

Ad primum ergo dicendum, quod Chriſtus non legitur ſimul baptizaſſe cum Apoſtolis, quando iniunxit eis officium baptizandi. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

Ad ſecundum dicendum, quod ſi quilibet ſacerdotum operaretur in virtute propria, ſuperfluerent alij celebrantes, vno ſufficienter celebrante. Sed quia ſacerdos non conſecrat, niſi in perſona Chriſti; multi autem ſunt vnum in Chriſto: ideo non refert vtrum per vnum, aut per multos hoc ſacramentum conſecretur; niſi quod oportet ritum Eccleſiæ ſeruari.

Ad tertium dicendum, quod Euchariſtia eſt ſacramentum vnitatis eccleſiaſticæ, quæ attenditur ſecundum hoc, quod multi ſunt vnum in Chriſto.

496

Art. 3. *Vtrum diſpenſatio huius ſacramenti pertineat ſolum ad ſacerdotem.* *4. diſ. 11. q. 2. a. 1.*

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod non pertineat ſolum ad ſacerdotem diſpenſatio huius ſacramenti. Sanguis enim Chriſti non minus pertinet ad hoc ſacramentum, quam corpus. Sed ſanguis Chriſti diſpenſatur per diaconos: vnde & B. Lauren. dixit * B. Sixto, Experire vtrum idoneum miniſtrum elegeris, cui commiſiſti Dominici ſanguinis diſpenſatio- *q. 1. ad 3. & d. 13. q. 1. ar. 3. q. 1. & 2.* *vt habetur in eius legenda.*

O 2

ſationem. Ergo & pari ratione diſpenſatio corporis Chriſti non pertinet ad ſolos ſacerdotes.

¶ 2. Præterea, Sacerdotes conſtituuntur miniſtri ſacramentorum. Sed hoc ſacramentum perficitur in conſecratione materiæ, non in vſu, ad quem pertinet diſpenſatio. Ergo videtur, quod non pertineat ad ſacerdotem corpus Domini diſpenſare.

c. 3. p. 1. & c. 4. ¶ 3. Præterea, Dion. * dicit in lib. eccl. hier. quod hoc ſacramentum habet perfectiuam virtutem, ſicut & chriſma. Sed ſignare chriſmate baptizatos, non pertinet ad ſacerdotem, ſed ad epiſcopum. Ergo etiam diſpenſare hoc ſacramentum, pertinet ad epiſcopum, non ad ſacerdotem.

de conſ. d. 2. c. peruenit. SED contra eſt, quod dicitur de conſecr. * diſt. 2. Peruenit ad notitiam noſtram, quod quidam presbyteri laico aut fœminæ corpus Domini tradunt ad deferendum infirmis. Igitur interdicit ſynodus, ne talis præſumptio vlterius fiat: ſed presbyter per ſemetipſum infirmos communicet.

RESPONDEO dicendum, quod ad ſacerdotem pertinet diſpenſatio corporis Chriſti, propter tria. Primo quidem, quia (ſicut dictum eſt *) ipſe conſecrat in perſona Chriſti. *ar. 1. huius q.* Ipſe autem Chriſtus ſicut conſecrauit corpus ſuum in cœna; ita & aliis ſumendum dedit. Vnde ſicut ad ſacerdotem pertinet conſecratio corporis Chriſti, ita ad eum pertinet diſpenſatio. Secundo, quia ſacerdos conſtituitur medius inter Deum & populum. Vnde ſicut ad eum pertinet dona populi Deo offerre, ita ad eum pertinet dona ſanctificata diuinitus populo tradere. Tertio, quia in reuerentiam huius ſacramenti, à nulla re contingitur niſi conſecrata. Vnde corporale & calix conſecrantur, & ſimiliter manus ſacerdotis, ad tangendum hoc ſacramentum Vnde nulli alij tangere licet, niſi in neceſsitate: puta ſi caderet in terram, vel in aliquo alio neceſsitatis caſu.

Ad primum ergo dicendum, quod diaconus quaſi propinquus ordini ſacerdotali, aliquid participat de eius officio: vt ſcilicet diſpenſet ſanguinem: non autē corpus, niſi in neceſsitate, iubente Epiſcopo vel preſbytero. Primo quidem, quia ſanguis Chriſti continetur in vaſe: vnde non oportet, quod tangatur à diſpenſante, ſicut tangitur corpus Chriſti. Secundo, quia ſanguis deſignat redemptionem à Chriſto in populum deriuatam: vnde & ſanguini admiſcetur aqua quæ ſignificat populum. Et quia diaconi ſunt inter ſacerdotem & populum, magis conuenit diaconibus diſpenſatio ſanguinis, quam diſpenſatio corporis.

Digitized by Google

Ad ſecundum dicendum, quod eiuſdem eſt, hoc ſacramentum diſpenſare & conſecrare, ratione iam dicta *. in co. art.

Ad tertium dicendum, quod ſicut diaconus in aliquo participat illuminatiuam virtutem ſacerdotis, in quantum diſpenſat ſanguinem: ita ſacerdos participat perfectiuam diſpenſationem Epiſcopi, in quantum diſpenſat hoc ſacramentum, quo perficitur homo ſecundum ſe, per comparationem ad Chriſtum. Aliæ autem perfectiones, quibus homo perficitur per comparationem ad alios, Epiſcopo reſeruantur.

Art. 4. *Vtrum ſacerdos conſecrans teneatur ſumere hoc ſacramentum?* 437

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod ſacerdos conſecrans non teneatur ſumere hoc ſacramentum. In aliis enim conſecrationibus, ille qui conſecrat materiam, non vtitur ea; ſicut Epiſcopus conſecrans chriſma, non linitur eodem. Sed hoc ſacramentum conſiſtit in conſecratione materię. Ergo ſacerdos perficiens hoc ſacramentum non neceſſe habet vti eodem, ſed poteſt licite à ſumptione eius abſtinere. *ſup. q. 80. a. 12. & 4. d 12. q. 3. a. 2. q. 2.*

¶ 2. Præterea, In aliis ſacramentis miniſter non præbet ſacramentum ſibi ipſi: nullus enim baptizare poteſt ſeipſum, vt ſupra dictum eſt *. Sed ſicut baptiſmus ordinate diſpenſatur, ita & hoc ſacramentum. Ergo ſacerdos perficiens hoc ſacramentum, non debet ipſum ſumere à ſeipſo. *q 66. a. 5. ad 4 arg.*

¶ 3. Præterea, Contingit quandoque, quod miraculoſe corpus Chriſti in altari apparet ſub ſpecie carnis, & ſanguis ſub ſpecie ſanguinis: quæ non ſunt apta cibo & potui: vnde (ſicut ſupra dictum eſt *) propter hoc ſub alia ſpecie traduntur ne ſint horrori ſumentibus. Ergo ſacerdos conſecrans, non ſemper tenetur ſumere hoc ſacramentum. *q. 75. a. 5. & q. 76. ar. 8.*

SED contra eſt, quod in Conc. Tolet. legitur, & habetur * de conſec. d. 2. c. relatum, Modis omnibus tenendum eſt, vt quotieſcumque ſacrificans corpus Chriſti & ſanguinem Domini noſtri Ieſu in altari immolat, toties perceptionis corporis & ſanguinis Chriſti participem ſe præbeat. *5. can. 5. de conſec d. 2. c. relatum.*

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) Euchariſtia non ſolum eſt ſacramentum, ſed etiam ſacrificium. Quicumque autem ſacrificium offert, debet ſacrificij fieri particeps: quia exterius ſacrificium quod offertur, ſignum eſt interioris ſacrificij, quo quis ſeipſum offert Deo: vt Auguſtinus * dicit 10. de ciuit. Dei. Vnde per hoc quod participat ſacrificio, oſtendit ad ſe ſacrificium interius pertinere. *q. 79. a. 5. & 7. lib. 10. c. 5. tom. 5.*

Digitized by Google

Similiter etiam per hoc quod ſacrificium populo diſpenſat, oſtendit ſe eſſe diſpenſatorem diuinorum, quorum ipſe primo debet eſſe particeps: ſicut Dionyſ. * dicit in lib. eccl. hier. Et ideo ipſe ante ſumere debet, quam populo diſpenſet. Vnde & in prædicto cap. † legitur, Quale eſt ſacrificium, cui nec ipſe ſacrificans particeps eſſe dignoſcitur? Per hoc autem fit particeps, quod de ſacrificio ſumit: ſecundum illud Apoſtoli primæ Corinthiorum 10. Nonne, qui edunt hoſtias, participes ſunt altaris? Et ideo neceſſe eſt, quod ſacerdos quotieſcumque conſecrat, ſumat integre hoc ſacramentum.

c.3. declinando ad finem.
† eod. canone 5. 12. conc. Tol.

Ad primum ergo dicendum, quod conſecratio chriſmatis vel cuiuſcumque alterius materiæ, non eſt ſacrificium ſicut conſecratio Euchariſtiæ. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

Ad ſecundum dicendum, quod ſacramentum baptiſmi perficitur in ipſo vſu materiæ. Et ideo nullus poteſt baptizare ſeipſum: quia in ſacramento non poteſt eſſe idem agens & patiens. Vnde nec in hoc ſacramento ſacerdos conſecrat ſeipſum, ſed panem & vinum: in qua conſecratione perficitur ſacramentum. Vſus autem ſacramenti eſt conſequenter ſe habens ad hoc ſacramentum. Et ideo non eſt ſimile.

Ad tertium dicendum, quod ſi miraculoſe corpus Chriſti in altari ſub ſpecie carnis appareat, aut ſanguis ſub ſpecie ſanguinis, non eſt ſumendum. Dicit enim Hieron. † ſuper leuit. De hac quidem hoſtia quæ in Chriſti commemoratione mirabiliter fit, edere licet: de illa vero, quam Chriſtus in ara crucis obtulit, ſecundum ſe nulli edere licet. Nec propter hoc ſacerdos tranſgreſſor efficitur: quia ea quæ miraculoſe fiunt, legibus non ſubduntur. Conſulendum tamen eſſet ſacerdoti, quod iterato corpus & ſanguinem Domini conſecraret & ſumeret.

refertur de conſec. d. 2. c. de hac ex Orig. ho. 7. ſuper Leuit.

Art. 5. *Vtrum malus ſacerdos Euchariſtiam conſecrare poſsit?*

498

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod malus ſacerdos Euchariſtiam conſecrare non poſsit. Dicit enim Hieron. * Super Soph. Sacerdotes, qui Euchariſtiæ ſeruiunt, & ſanguinem Domini populis diuidunt, impie agunt in lege Chriſti, putantes Euchariſtiam precantis facere verba, non vitam, & neceſſariam eſſe ſolemnem orationem, & non ſacerdotis merita, de quibus dicitur, Sacerdos in quacumque fuerit macula, non accedat offerre oblationes Domino. Sed ſacerdos peccator cum ſit maculoſus, nec vitam habet nec merita huic conuenientia ſacramento. Er-

4. diſ. 18. q. 2. a. 2. q. 3. ad 2.
** ſup. illud Soph. 3. Sacerdotes polluerunt ſanctum, num. 6.*

go

go ſacerdos peccator non poteſt conſecrare Euchariſtiam.

¶ 2. Præterea, Damaſc. dicit in 4. lib. quod panis & vinum per aduentum ſancti Spiritus ſupernaturaliter tranſit in corpus & ſanguinem Domini. Sed Gelaſius Papa dicit (ſicut habetur in decr. 1. q. 1. c. ſacroſãcta,) Quomodo ad diuini myſterij conſecrationem, cœleſtis ſpiritus inuocatus adueniet, ſi ſacerdos, qui eum adeſſe deprecatur, criminoſis plenus actionibus comprobetur? Ergo per malum ſacerdotem non poteſt Euchariſtia conſecrari. *orth. fid. c. 14. non longe à med.*

¶ 3. Præterea, Hoc ſacramentum ſacerdotis benedictione conſecratur. Sed benedictio ſacerdotis peccatoris non eſt efficax ad conſecrationem huius ſacramenti: cum ſcriptum ſit Malach. 2. Maledicam benedictionibus veſtris. Et Dion. * dicit in epiſt. ad Demophilum Monachum, Perfecte cecidit à ſacerdotali ordine, qui non eſt illuminatus: & audax quidem nimium mihi videtur talis, ſacerdotalibus manum apponens: & audet immundas infamias (non enim dicam orationes) ſuper diuina ſymbola Chriſti formiter enuntiare. *circ. med.*

SED contra eſt, quod Aug. * dicit in lib. de corpore Domini, Intra Eccleſiam catholicam, in myſterio corporis & ſanguinis Domini, nihil à bono maius, nihil à malo minus perficitur ſacerdote: quia non in merito conſecrantis, ſed in verbo perficitur creatoris & virtute Spiritus ſancti. *refertur in q. 1. c. intra catholicam. & de cõſ. d. 2. c. vtrum ſub. ex l. de cor. domini.*

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) ſacerdos conſecrat hoc ſacramentum non virtute propria, ſed ſicut miniſter Chriſti, in cuius perſona conſecrat hoc ſacramentum. Non autem ex hoc ipſo deſinit aliquis miniſter eſſe Chriſti, quod eſt malus: habet enim Dominus bonos & malos miniſtros ſeu ſeruos. Vnde Matt. 24. Dominus dicit, quis putas eſt fidelis ſeruus & prudens, &c. & poſtea ſubdit, Si autem dixerit malus ille ſeruus in corde ſuo, &c. Et Apoſt. dicit 1. Corinth. 4. Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti: & tamen poſtea ſubdit, Nihil mihi conſcius ſum: ſed non in hoc iuſtificatus ſum. Erat ergo certus ſe eſſe miniſtrum Chriſti: tamen non erat certus ſe eſſe iuſtum. Poteſt ergo aliquis eſſe miniſter Chriſti, etiam ſi iuſtus non ſit. Et hoc ad excellentiam Chriſti pertinet: cui ſicut vero Deo ſeruiunt non ſolum bona, ſed etiam mala, quæ per ipſius prouidentiam in eius gloriam ordinantur. Vnde manifeſtum eſt, quod ſacerdotes etiam ſi non ſint iuſti, ſed peccatores, poſſunt Euchariſtiam conſecrare. **a. 1. & 2. huius qu.*

Digitized by Google

loco cit. in arg. Ad primum ergo dicendum, quod Hier. * per illa verba improbat errorem ſacerdotum, qui credebant ſe digne poſſe Euchariſtiam conſecrare, ex hoc ſolo, quod ſunt ſacerdotes, etiam ſi ſint peccatores. Quod improbat Hier. per hoc, quod maculoſi ad altare accedere prohibentur. Non tamen remouetur, quin ſi acceſſerint, ſit verum ſacrificium quod offerunt.

in prin. c. cit. in arg. Ad ſecundum dicendum, quod ante illa verba Gelaſius Papa * præmittit, Sacroſancta religio, quæ catholicam continet diſciplinam, tantam ſibi reuerentiam vendicat, vt ad eam quilibet (niſi pura conſcientia) non audeat peruenire. Ex quo manifeſte apparet eius intentionem eſſe, quod peccator ſacerdos non debet ad hoc ſacramentum accedere. Vnde per hoc quod ſubdit, Quomodo cœleſtis ſpiritus inuocatus aduenict? intelligi oportet, quod non aduenit ex merito ſacerdotis, ſed ex virtute Chriſti, cuius verba profert ſacerdos.

Ad tertium dicendum, quod ſicut eadem actio, in quantum fit ex praua intentione miniſtri, poteſt eſſe mala; bona autem in quantum fit ex bona intentione Domini: ita benedictio ſacerdotis peccatoris, in quantum ab ipſo indigne fit, eſt maledictione digna, & quaſi infamia ſiue blaſphemia, & non oratio reputatur: in quantum autem profertur ex perſona Chriſti, eſt ſancta & efficax ad ſanctificandum. Vnde ſignanter dicitur, Maledicam benedictionibus veſtris.

499 **Art. 6.** *Vtrum miſſa mali ſacerdotis minus valeat quam miſſa ſacerdotis boni?*

4. d. 13 q. 1. ar. 1 q. 5 AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod miſſa ſacerdotis mali non minus valeat, quam miſſa ſacerdotis boni. Dicit enim Gregor. * in Regiſtro, Heu in quam magnum laqueum incidunt, qui diuina & occulta myſteria, plus ab aliis ſanctificata poſſe fieri credunt: cum vnus idemque Spiritus ſanctus ea myſteria occulte atque inuiſibiliter operando ſanctificet. Sed hæc occulta myſteria celebrantur in miſſa. Ergo miſſa mali ſacerdotis non minus valet, quam miſſa boni.

**refertur hoc in decret. 1. q. 1 c. Multi ante med.*

¶ 2. Præterea, Sicut baptiſmus traditur à miniſtro in virtute Chriſti, qui baptizat, ita & hoc ſacramentum in perſona Chriſti conſecratur. Sed non melior baptiſmus datur à meliori miniſtro: vt ſupra dictum eſt †. Ergo etiam neque melior miſſa eſt, quæ celebratur à meliori ſacerdote.

q. 64. a. 5. & q. 67. art. 5. & aliis.

¶ 3. Præterea, Sicut merita ſacerdotum differunt per bonum & melius, ita etiam differunt per bonum & malum. Si ergo miſſa melioris ſacerdotis eſt melior,

tior, ſequitur quod miſſa mali ſacerdotis ſit mala. Quod eſt inconueniens: quia malitia miniſtrorum non poteſt redundare in Chriſti myſteria: ſicut Aug. dicit* in libro de Baptiſmo. Ergo neque miſſa melioris ſacerdotis eſt melior.

l. 2. contra litteras Petil. c. 47. circ. fin. aliis verbis, tom. 7.

SED contra eſt, quod habetur in Decret. 1. quæſt. 1. † Quanto ſacerdotes fuerint digniores, tanto facilius in neceſsitatibus pro quibus clamant, exaudiuntur.

† in dec. 1. q. 1. c. 92. Ipſi ſacerdotes.

RESPONDEO dicendum, quod in miſſa duo eſt conſiderare, ſcilicet ipſum ſacramentum, quod eſt principale: & orationes, quæ in miſſa fiunt pro viuis & mortuis. Quantum ergo ad ſacramentum, non minus valet miſſa ſacerdotis mali, quam boni: quia vtrobique idem conficitur ſacramentum. Oratio etiam quę fit in miſſa, poteſt conſiderari dupliciter. Vno modo in quantum habet efficaciam ex deuotione ſacerdotis orantis. Et ſic non eſt dubium, quod miſſa melioris ſacerdotis magis eſt fructuoſa. Alio modo in quantum oratio in miſſa profertur à ſacerdote in perſona totius Eccleſiæ, cuius ſacerdos eſt miniſter. Quod quidem miniſterium etiam in peccatoribus manet: ſicut ſupra dictum eſt * de miniſterio Chriſti. Vnde etiam quantum ad hoc eſt fructuoſa non ſolum oratio ſacerdotis peccatoris in miſſa, ſed etiam omnes eius orationes quas facit in Eccleſiaſticis officiis, in quibus gerit perſonam Eccleſiæ, licet orationes eius priuatæ non ſint fructuoſæ; ſecundum illud Prouerb. 28. Qui declinat aures ſuas, ne audiat legem, oratio eius erit execrabilis.

art. praec.

Ad primum ergo dicendum, quod Gregorius * loquitur ibi quantum ad ſanctitatem diuini ſacramenti.

loc. cit. in arg.

Ad ſecundum dicendum, quod in ſacramento baptiſmi non fiunt ſolemnes orationes, pro omnibus fidelibus, ſicut in miſſa. Et ideo quantum ad hoc non eſt ſimile. Eſt autem ſimile quantum ad effectum ſacramenti.

Ad tertium dicendum, quod per virtutem Spiritus ſancti (qui per vnitatem charitatis communicat inuicem bona membrorum Chriſti) fit quod bonum priuatum quod eſt in miſſa ſacerdotis boni, eſt fructuoſum aliis. Malum autem priuatum vnius hominis non poteſt alteri nocere, niſi per aliquem conſenſum: vt Aug * dicit in lib. contra Parmenianum.

li. 2. ex c. 13. t. 7. & ex tra. 5. in lo. t. 9.

Art. 7.

Digitized by Google

500 Art. 7. *Vtrum hæretici, ſchiſmatici, & excommunicati poſſint conſecrare?*

AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quod hæretici, ſchiſmatici & excommunicati, Euchariſtiam conſecrare non poſsint. Dicit enim Auguſt. † quod extra Eccleſiam catholicam non eſt locus veri ſacrificij. Et Leo Papa dicit*, & habetur in Decret. 1. quæſt. 1. Aliter, ſcilicet quam in Eccleſia, quæ corpus Chriſti eſt, nec rata ſunt ſacerdotia, nec vera ſacrificia. Sed hæretici, ſchiſmatici & excommunicati ſunt ab Eccleſia ſeparati. Ergo non poſſunt verum ſacrificium conficere.

¶ 2. Præterea, Sicut ibidem legitur, Innoc. † Papa dicit, Arianos cæteraſque huiuſmodi peſtes, quia laïcos eorum ſub imagine pœnitentiæ ſuſcipimus, non videntur clerici eorum cum ſacerdotij aut cuiuſpiam myſterij ſuſcipiendi dignitate eſſe, quibus ſolum baptiſma ratum eſſe permittimus. Sed non poteſt aliquis conſecrare Euchariſtiam, niſi ſit cum ſacerdotij dignitate. Ergo hæretici & cæteri huiuſmodi, non poſſunt Euchariſtiam conſecrare.

¶ 3. Præterea, Ille qui eſt extra Eccleſiam, non videtur aliquid poſſe agere in perſona totius Eccleſiæ. Sed ſacerdos conſecrans Euchariſtiam, hoc agit in perſona totius Eccleſiæ: quod patet ex hoc, quod omnes orationes proponit in perſona Eccleſiæ. Ergo videtur, quod illi qui ſunt extra Eccleſiam, ſcilicet hæretici, ſchiſmatici & excommunicati, non poſsint conſecrare Euchariſtiam.

SED contra eſt, quod Aug. * dicit in 2. contra Parmenianum, Sicut baptiſmus in eis, ſcilicet hæreticis, ſchiſmaticis & excommunicatis, ita ordinatio manſit integra. Sed ex vi ordinationis ſacerdos poteſt conſecrare Euchariſtiam. Ergo hæretici, ſchiſmatici & excommunicati, cum in eis maneat ordinatio integra, videtur quod poſsint conſecrare Euchariſtiam.

RESPONDEO dicendum, quod quidam dixerunt, quod hæretici, ſchiſmatici, & excommunicati, quia ſunt extra Eccleſiam, non poſſunt conficere hoc ſacramentum. Sed in hoc decipiuntur: quia ſicut Auguſtinus * dicit in 2. contra Parmenianum, aliud eſt aliquid omnino non habere, aliud autem non recte habere: & ſimiliter etiam eſt aliud non dare, & aliud non recte dare. Illi igitur, qui intra Eccleſiam conſtituti receperunt poteſtatem conſecrandi euchariſtiam in ordinatione ſacerdotij, recte quidem habent poteſtatem, ſed non recte ea vtuntur, ſi poſtmodum per

hæreſim

4. d. 13. q. 1. a. 1. q. 3. & in exp. lit. in pr. & d. 18. q. 1. a. 2 q. 3. ad 2. & d. 19. q. 1. ar. 2. q. 3. ad. 1. & quol. 12. ar. 16.

† in l. ſen. ex Aug. collectarum, c. 15. tom. 3.

** Leo in ep. 38. habetur c. 1. q. 1. c. in eccleſia Dei.*

† 1. q. 1. cap. 74. Ariano.

** l. 2. c. 13. tom. 7.*

l. 2. c. 13. ante me. tom. 7.

hæreſim aut ſchiſma vel excommunicationem, ab Eccleſia ſeparentur. Qui autem ſic ſeparati ordinantur, nec recte habent poteſtatem, nec recte vtuntur. Quod tamen vtrique poteſtatem habeant, patet per h..., quod (ſicut Aug. ibidem * dicit) cum redeunt ad vnitatem Eccleſiæ, non reordinantur, ſed recipiuntur in ſuis ordinibus. Et quia conſecratio Euchariſtiæ eſt actus conſequens ordinis poteſtatem, illi qui ſunt ab Eccleſia ſeparati per hæreſim, aut ſchiſma, vel excommunicationem, poſſunt quidem conſecrare Euchariſtiam, quæ ab eis conſecrata, verum corpus & ſanguinem Chriſti continet: non tamen hoc recte faciunt, ſed peccant facientes. Et ideo fructum ſacrificij non percipiunt: quod eſt ſacrificium ſpirituale. *l. 2. cont. Parmen. c. 13 t. 7.*

Ad primum ergo dicendum, quod auctoritates illæ & ſimiles intelligendæ ſunt quantum ad hoc, quod non recte extra Eccleſiam ſacrificium offertur. Vnde extra Eccleſiam non poteſt eſſe ſpirituale ſacrificium, quod eſt verum veritate fructus, licet ſit verum veritate ſacramenti: ſicut etiam ſupra * dictum eſt, quod peccator ſumit corpus Chriſti ſacramentaliter, ſed non ſpiritualiter. *q. 80. a. 3.*

Ad ſecundum dicendum, quod ſolus baptiſmus permittitur eſſe ratus hæreticis & ſchiſmaticis, quia poſſunt licite baptizare in articulo neceſsitatis. In nullo autem caſu licite poſſunt Euchariſtiam conſecrare, vel alia ſacramenta conferre.

Ad tertium dicendum, quod ſacerdos in miſſa in orationibus quidem loquitur in perſona Eccleſiæ, in cuius vnitate conſiſtit. Sed in conſecratione ſacramenti loquitur in perſona Chriſti, cuius vicem in hoc gerit per ordinis poteſtatem. Et ideo ſi ſacerdos ab vnitate Eccleſiæ præciſus, miſſam celebret, quia poteſtatem ordinis non amittit, conſecrat verum corpus & ſanguinem Chriſti: ſed quia eſt ab Eccleſiæ vnitate ſeparatus, orationes eius efficaciam non habent.

501

Art 8. *Vtrum ſacerdos degradatus poſsit hoc ſacramentum conficere?* *4. diſ. 13. q. 2. ar. 1. q. 4. & quol. 12. art. 16.*

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quod ſacerdos degradatus non poſsit hoc ſacramentum conficere. Nullus enim conficit hoc ſacramentum, niſi per poteſtatem conſecrandi quam habet. Sed degradatus non habet poteſtatem conſecrandi, licet habeat poteſtatem baptizandi: vt dicit Can. 1. qu. 1. cap. quidam †. Ergo videtur, quod presbyter degradatus non poſsit Euchariſtiam conſecrare. *† habetur in dec. 1. q. 1. cap. quod quidam circ. med.*

¶ 2. Præ

¶ 2. Præterea, Ille qui aliquid dat, poteſt etiam auferre. Sed Epiſcopus dat presbytero poteſtatem conſecrandi, ordinando ipſum. Ergo etiam poteſt ei auferre, degradando eum.

¶ 3. Præterea, Sacerdos per degradationem aut amittit poteſtatem conſecrandi, aut ſolam executionem. Sed non ſolam executionem: quia ſic non plus amitteret degradatus, quam excommunicatus, qui etiam executione caret. Ergo videtur quod amittat poteſtatem conſecrandi. Et ita videtur, quod non poſſit conficere hoc ſacramentum.

l. 2. c. 13. tom. 7. SED contra eſt, quod Auguſt. * in 2. contra Parmenianum probat, quod apoſtatæ à fide non carent baptiſmate, per hoc, quod per pœnitentiam redeuntibus non reſtituitur: & ideo amitti non poſſe iudicatur. Sed ſimiliter degradatus, ſi reconcilietur, non eſt iterum ordinandus. Ergo non amiſit poteſtatem conſecrandi. Et ita ſacerdos degradatus poteſt conficere hoc ſacramentum.

RESPONDEO dicendum, quod poteſtas conſecrandi Euchariſtiam, pertinet ad characterem ſacerdotalis ordinis. Character autem quilibet, quia cum quadam conſecratione datur, indelebilis eſt, vt ſupra *q. 63. a. 5.* dictum eſt *: ſicut & quarumcumque rerum conſecrationes perpetuæ ſunt, nec amitti, nec reiterari poſſunt. Vnde manifeſtum eſt, quod poteſtas conſecrandi non amittitur per degradationem. Dicit enim *l. 2. c. 13. tome. t. 7.* Auguſt. * in ſecundo contra Parmenianum, Vtrumque, ſcilicet baptiſmus & ordo, ſacramentum eſt, & quadam conſecratione vtrumque homini datur: illud, cum baptizatur; iſtud, cum ordinatur: ideoque non licet à catholicis vtrumque iterari. Et ſic patet, quod ſacerdos degradatus poteſt conficere hoc ſacramentum.

Ad primum ergo dicendum, quod Canon ille non loquitur aſſertiue, ſed inquiſitiue: ſicut ex circumſtantia litteræ haberi poteſt.

Ad ſecundum dicendum, quod Epiſcopus non dat poteſtatem ſacerdotalis ordinis propria virtute, ſed inſtrumentaliter, ſicut miniſter Dei, cuius effectus per hominem tolli non poteſt: ſecundum illud Matt. 19. Quos Deus coniunxit, homo non ſeparet. Et ideo Epiſcopus non poteſt hanc poteſtatem auferre: ſicut nec ille qui baptizat, poteſt auferre characterem baptiſmalem.

Ad tertium dicendum, quod excommunicatio eſt medicinalis. Et ideo excommunicatis non aufertur executio ſacerdotalis poteſtatis, quaſi in perpetuum,

ſed

Digitized by Google

ſed ad correctionem vſque ad tempus. Degradatis autem aufertur executio quaſi in perpetuum condemnatis.

Art. 9. *Vtrum liceat ab excommunicatis, vel hæreticis, ſeu peccatoribus, communionem recipere, & eorum miſſam audire?* 502

AD nonum ſic proceditur. Videtur, quod aliquis licite poſsit communionem recipere à ſacerdotibus hæreticis vel excommunicatis, vel etiam peccatoribus, & ab eis miſſam audire. Sicut enim * Aug. contra Petilianum dicit, Neque in homine bono, neque in homine malo aliquis Dei fugiat ſacramenta. Sed ſacerdotes quamuis ſint peccatores & hæretici, vel excommunicati, verum conficiunt ſacramentum. Ergo videtur, quod non ſit vitandum ab eis communionem accipere, vel eorum miſſam audire.

*Su q. 64. a. 9. ad 2. & 3. et 4. d. 13. q. 1. a. 3. q. 3. * refertur hoc in decre. 1. q. 1. Neq; in prin.*

¶ 2. Præterea, Corpus Chriſti verum, figuratiuum eſt corporis myſtici: ſicut ſupra dictum eſt *. Sed à prędictis ſacerdotibus verum corpus Chriſti conſecratur. Ergo videtur, quod illi qui ſunt de corpore myſtico, poſsint eorum ſacrificiis communicare. *q. 80. a. 4*

¶ 3. Præterea, Multa peccata ſunt grauiora, quam fornicatio. Sed non eſt prohibitum audire miſſas ſacerdotum aliter peccantium. Ergo etiam non debet eſſe prohibitum audire miſſas ſacerdotum fornicariorum.

SED contra eſt, quod Can. dicit 32. * diſt. Nullus miſſam audiat ſacerdotis, quem indubitanter concubinam nouit habere. Et Gregor. † dicit in 3. dial. quod pater perfidus Arianum Epiſcopum miſit ad filium, vt de eius manu ſacrilegæ conſecrationis communionem perciperet: ſed vir Deo deditus Ariano Epiſcopo venienti exprobrauit, vt debuit.

diſ. 32. c. Nullus. † Greg. l. 3 dia o. c. 31. parum à prin.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) ſacerdotes ſint hæretici, vel ſchiſmatici, vel excommunicati, vel etiam peccatores, quamuis habeant poteſtatem conſecrandi Euchariſtiam: non tamen ea recte vtuntur, ſed peccant vtentes. Quicunque autem communicat alicui in peccato, ipſe particeps peccati efficitur. Vnde & in ſecunda Cano. * Ioan. dicitur, quod qui dixerit ei, aue, (ſcilicet hæretico) communicat operibus illius malignis. Et ideo non licet à prædictis communionem accipere, aut eorum miſſam audire. Differt tamen inter prædictas ſectas. Nam hæretici & ſchiſmatici & excommunicati, ſunt per ſententiam Eccleſiæ, executione conſecrandi priuati: & ideo peccat quicumque eorum miſſam audit, vel ab eis accipit ſacramenta. Sed non omnes

a. 5. 7. & 8. huius q.

circa fin. illius.

Digitized by Google

omnes peccatores ſunt per ſententiam Eccleſiæ executione huius poteſtatis priuati. Et ſic quamuis ſint ſuſpenſi quantum ad ſe, ex ſententia diuina, non autē quantum ad alios ex ſententia Eccleſiæ. Et ideo vſque ad ſententiam Eccleſiæ licet ab eis communionem accipere, & eorum miſſam audire. Vnde ſuper illud 1. Cor. 5. Cum huiuſmodi nec cibum ſumere, dicit gloſ. * Auguſt. Hoc dicendo, noluit hominem ab homine iudicari ex arbitrio ſuſpicionis, vel etiam extraordinario vſurpato iudicio: ſed potius ex lege Dei ſecundum ordinem Eccleſiæ, ſiue vltro confeſſum, ſiue, accuſatum, & conuictum.

Eſt Aug. in lib. de vtil. pœn. à me. t. 9. habetur etiam hic. li. 10. 10. inter 50. ho. & eſt vltim.

Ad primum ergo dicendum, quod in hoc, quod refugimus audire miſſas talium ſacerdotum, aut ab eis communionem recipere, non refugimus Dei ſacramenta, ſed potius ea veneramur. Vnde hoſtia à talibus ſacerdotibus conſecrata, eſt adoranda: & ſi reſeruetur, licite poteſt ſumi à ſacerdote legitimo. Sed refugimus culpam indigne miniſtrantium.

Ad ſecundum dicendum, quod vnitas corporis myſtici eſt fructus corporis veri percepti. Illi autem qui indigne percipiunt, vel miniſtrant, priuantur fructu: vt ſupra dictum eſt *. Et ideo non eſt ſumendum ex eorum diſpenſatione ſacramentum, ab eis, qu non ſunt vnitate Eccleſiæ.

q. 80. ar. 4. & a. 7 huius q.

Ad tertium dicendum, quod licet fornicatio non ſit grauior cæteris peccatis, tamen ad eam proniores ſunt homines, propter carnis concupiſcentiam: Et ideo ſpecialiter hoc peccatum ſacerdotibus prohibitum eſt ab Eccleſia, & ne aliquis audiat miſſam concubinarij ſacerdotis. Sed hoc intelligendum eſt de notorio, vel per ſententiam, quæ fertur in conuictum, vel per confeſsionem in iure factam, vel per euidentiam facti, quando non poteſt peccatum aliqua tergiuerſatione celari

303 Artic. 10. *Vtrum liceat ſacerdoti, omnino à conſecratione Euchariſtiæ abſtinere?*

4. diſ. 12. q. 3. ar. 1. q. 3. & d. 13 q. 1. &. 2. q. 1.

AD decimum ſic proceditur. Videtur, quod liceat ſacerdoti, omnino à conſecratione Euchariſtiæ abſtinere. Sicut enim ad officium ſacerdotis pertinet Euchariſtiam conſecrare, ita etiam baptizare, & in aliis ſacramentis miniſtrare. Sed ſacerdos non tenetur miniſtrare in aliis ſacramentis, niſi propter curam animarum ſuſceptam. Ergo videtur, quod nec etiam teneatur euchariſtiam conſecrare, ſi curam non habeat animarum.

¶ 2. Præterea, Nullus tenetur facere quod ſibi non licet: alioquin eſſet perplexus. Sed ſacerdoti peccatori

vel

vel etiam excommunicato, non licet euchariſtiam conſecrare: vt ſupra dictum eſt *. Ergo videtur, quod tales non teneantur ad celebrandum, & ita nec alij: alioquin ex ſua culpa commodum reportarent. *ar. 7. huius q.*

¶ 3. Præterea, Dignitas ſacerdotalis non perditur per ſubſequentem infirmitatem: dicit enim * Gelaſius Papa, & habetur in decr. diſt. 55. c. Præcepta canonica, ſicut non patiuntur venire ad ſacerdotium debiles corpore, ita ſi quis in eo fuerit conſtitutus, ac tunc fuerit ſauciatus, amittere non poteſt quod tempore ſuæ ſynceritatis accepit. Contingit autem quandoque, quod ordinati in ſacerdotes, incurrunt aliquos defectus, ex quibus à celebratione impediuntur, ſicut eſt lepra vel morbus caducus, vel aliquid aliud huiuſmodi. Non ergo videtur, quod ſacerdotes ad celebrandum teneantur. *Gel. Pallad. ep ſcribens: Hbetur in decre. di. 55. c. præcepta canon... in prin.*

SED contra eſt, quod Ambroſ. dicit in quadam oratione, Graue eſt, quod ad menſam tuam mundo corde, & manibus innocentibus non venimus: ſed grauius eſt, ſi dum peccata metuimus, etiam ſacrificium non reddamus.

RESPONDEO dicendum, quod quidam dixerunt, quod ſacerdos poteſt omnino à conſecratione licite abſtinere, niſi teneatur ex cura ſibi commiſſa celebrare populo, & ſacramenta præbere. Sed hoc irrationabiliter dicitur: quia vnuſquiſque tenetur vti gratia ſibi data, cum fuerit opportunum: ſecundum illud 2. ad Cor. 6. Exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Opportunitas autem ſacrificium offerendi, non ſolum attenditur per comparationem ad fideles Chriſti, quibus oportet ſacramenta miniſtrari, ſed principaliter per comparationem ad Deum, cui conſecratione huius ſacramenti ſacrificium offertur. Vnde ſacerdoti etiam ſi non habeat curam animarum, non licet omnino à celebratione ceſſare: ſed ſaltem videtur, quod celebrare teneatur in præcipuis feſtis, & maxime in illis diebus in quibus fideles communicare conſueuerunt. Et hinc eſt quod 2. Mach. 4. contra quoſdam ſacerdotes dicitur, quod iam non circa altaris officia dediti erant, contempto templo, & ſacrificiis neglectis.

Ad primum ergo dicendum, quod alia ſacramenta perficiuntur in vſu fidelium: & ideo in aliis miniſtrare non tenetur, niſi ille qui ſuper fideles ſuſcipit curam. Sed hoc ſacramentum perficitur in conſecratione euchariſtiæ, in qua ſacrificium Deo offertur: ad quod ſacerdos obligatur Deo ex ordine iam ſuſcepto.

Digitized by Google

Ad ſecundum dicendum, quod ſacerdos peccator ſi per ſententiam eccleſiæ ſit executione ordinis priuatus,vel ſimpliciter vel ad tempus , redditus eſt impotens ad ſacrificium offerendum : & ideo oblatio tollitur. Hoc autem cedit ſibi in detrimentum ſpiritualis fructus, magis, quam in emolumentum.

Si vero non ſit priuatus poteſtate celebrandi . non ſoluitur obligatio : nec tamen perplexus eſt;quia poteſt de peccato pœnitere,& celebrare.

Ad tertium dicendum , quod debilitas vel ægritudo ſuperueniens ordinis ſacerdotali , ordinem non tollit : executionem tamen ordinis tollit quantum ad conſecrationem euchariſtiæ.Quandoque quidem propter impoſsibilitatem executionis : ſicut ſi priuetur oculis,aut digitis, aut vſu linguæ. Quandoque autem propter periculum,ſicut patet de eo qui patitur morbum caducum , vel etiam quamcumque alienationem mentis. Quandoque propter abominationem , ſicut patet de leproſo,qui non debet publice celebrare.Poteſt tamen miſſam dicere occulte , niſi lepra adeo inualuerit, quod per corroſionem membrorum,eum ad hoc reddiderit impotentem.

QVAESTIO LXXIII.

De ritu huius ſacramenti, in ſex articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de ritu huius ſacramenti.

ET CIRCA hoc quæruntur ſex.

¶ Primo,vtrum in celebratione huius myſterij Chriſtus immoletur?

¶ Secundo, de tempore celebrationis.

¶ Tertio,de loco & aliis,quæ pertinent ad * apparatum huius celebrationis. *Al. aptitudinem.*

¶ Quarto, de his quæ in celebratione huius myſterij dicuntur.

¶ Quinto, de his quæ circa celebrationem huius myſterij fiunt.

¶ Sexto,de defectibus,qui circa celebrationem huius ſacramenti occurrunt.

504 Art. I. *Vtrum in hoc ſacramento Chriſtus immoletur ?*

inf. ar. 2. cor. & ad 1. & 2. AD primum ſic proceditur. Videtur, quod in celebratione huius ſacramenti Chriſtus non immoletur.Dicitur enim Heb. 10.quod Chriſtus vna oblatione conſummauit in ſempiternum ſanctificatos.Sed illa oblatio fuit eius immolatio. Chriſtus ergo non immolatur in celebratione huius ſacramenti.

¶ 2. Præterea , Immolatio Chriſti facta eſt in cruce,in qua tradidit ſemetipſum oblationem & hoſtiam Deo

Deo in odorem ſuauitatis : vt dicitur Epheſ. 5. Sed in celebratione huius myſterij Chriſtus non crucifigitur. Ergo nec immolatur.

¶ 3. Prætcrea, Sicut † Auguſt. dicit in 4. lib. de Trin. in immolatione Chriſti idem eſt ſacerdos & hoſtia. Sed in celebratione huius ſacramenti non eſt idem ſacerdos & hoſtia. Ergo celebratio huius ſacramenti non eſt Chriſti immolatio. *li.4.c.14. in fi.& c. 7 in pr. tom.3.*

SED contra eſt, quod † Aug. dicit in lib. ſent. Proſperi, Semel immolatus eſt in ſemetipſo Chriſtus : & tamen quotidie immolatur in ſacramento. *Habetur de cõſe. di. 2. c. ſemel immolatus.*

RESPONDEO dicendum, quod duplici ratione celebratio huius ſacramenti dicitur immolatio Chriſti. Primo quidem : quia ſicut dicit * Auguſt. ad Simplicium, ſolent imagines earum rerum nominibus appellari, quarum imagines ſunt ſicut cum intuentes tabulam aut parietem pictum, dicimus, Ille Cicero eſt, & ille Salluſtius. Celebratio autem huius ſacramenti (ſicut ſupra dictum eſt †) imago quædam eſt repræſentatiua paſsionis Chriſti, quæ eſt vera eius immolatio. Et ideo celebratio huius ſacramenti dicitur Chriſti immolatio. Vnde Ambroſius * dicit ſuper epiſtolam ad Hebr. In Chriſto ſemel oblata eſt hoſtia, ad ſalutem ſempiternam potens. Quid ergo nos? nonne per ſingulos dies offerimus? ſed ad recordationem mortis eius. Alio modo quantum ad effectum paſsionis Chriſti : quia ſcilicet per hoc ſacramentum participes efficimur fructus Dominicæ paſsionis. Vnde in quadam Dominicali oratione ſecreta dicitur, Quoties huius hoſtiæ commemoratio celebratur, opus noſtræ redemptionis exercetur. Quantum igitur ad primum modum, poterat dici Chriſtus immolari etiam in figuris veteris Teſtamenti. Vnde & Apoc. decimotertio dicitur, Quorum nomina non ſunt ſcripta in libro vitæ agni, qui occiſus eſt ab origine mundi. Sed quantum ad ſecundum modum, proprium eſt huic ſacramento, quod in eius celebratione Chriſtus immoletur. ** in li.qq. ad Simplicium, q.3. parũ ante me. tom. 4. † q.79.a. 1.& 3.& 73. ar. 6. * in c.10 ad Hebr. nõ procu. à pr. to.5. Ibid.*

Ad primum ergo dicendum, quod ſicut Ambroſ. * ibidem dicit, Vna eſt hoſtia (quam ſcilicet Chriſtus obtulit, & nos offerimus,) & non multæ : quia ſemel oblatus eſt Chriſtus. Hoc autem ſacrificium exemplũ eſt illius. Sicut enim quod vbique offertur, vnum eſt corpus & non multa corpora: ita & vnum ſacrificium.

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut celebratio huius ſacramenti eſt imago repræſentatiua paſsionis Chriſti, ita altare eſt repræſentatiuum crucis ipſius, in qua Chriſtus in propria ſpecie immolatus eſt.

Ad

Ad tertium dicendum, quod per eamdem rationem etiam ſacerdos gerit imaginem Chriſti, in cuius perſona & virtute verba pronunciat ad conſecrandum: vt ex ſupradictis patet *. Et ita quodammodo idem eſt ſacerdos & hoſtia.

q 82. a. 1. & 3.

505 Art. 2. *Vtrum conuenienter ſit determinatum tempus celebrationis?*

4. di. 13. 41. ar. 2. q. 4. ter. prae.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod inconuenienter ſit determinatum tempus celebrationis huius myſterij. Hoc enim ſacramentum eſt repræſentatiuum Dominicæ paſsionis, vt dictum eſt †. Sed commemoratio Dominicæ paſsionis fit in Eccleſia ſemel in anno. Dicit enim Auguſt. * ſuper Pſal. 21. Quotieſcumque Paſcha celebratur, nunquid toties Chriſtus occiditur? ſed tamen anniuerſaria recordatio repræſentat quod olim factum eſt: & ſic nos facit moueri, tanquam videamus in cruce pendentem Dominum. Ergo hoc ſacramentum non debet celebrari, niſi ſemel in anno.

* in praef. 2. Pſal. 21 circ. prin. tom. 8.

¶ 2. Præterea, Paſsio Chriſti commemoratur in Eccleſia, ſexta feria ante Paſcha. Non autem in feſto Natalis. Cum ergo hoc ſacramentum ſit commemoratiuum Dominicæ paſsionis, videtur inconueniens eſſe, quod in die Natalis ter celebretur hoc ſacramentum: in paraſceue autem totaliter intermittatur.

¶ 3. Præterea, In celebratione huius ſacramenti Eccleſia debet imitari inſtitutionem Chriſti. Sed Chriſtus conſecrauit hoc ſacramentum hora ſerotina. Ergo videtur, quod hora tali debeat hoc ſacramentum celebrari.

¶ 4. Præterea, Sicut habetur de conſe. diſt. 1. *, Leo Papa ſcribit Dioſcoro Alexandrino Epiſcopo, quod in prima parte diei miſſas celebrare licet. Sed dies incipit à media nocte: vt ſupra dictum eſt. Ergo videtur, quod etiam poſt mediam noctem licet celebrare.

Leo in ep. 81. c. 2. cir. prin. Et habetur de conſ. d. 1. c. Neceſſe eſt.

¶ 5. Præterea, In quadam Dominicali oratione ſecreta dicitur, Concede nobis Domine quæſumus hæc frequentare myſteria. Sed maior erit frequentia, ſi etiam pluribus horis in die ſacerdos celebret. Ergo videtur, quod non debeat prohiberi ſacerdos pluries celebrare in die.

SED in contrarium eſt conſuetudo, quam ſeruat Eccleſia ſecundum Canonum ſtatuta.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut dictum eſt *) in celebratione huius myſterij attenditur repræſentatio Dominicæ paſsionis, & participatio fructus

* ar. prae & q. 79. art. 1.

ctus eius. Et ſecundum vtrumque oportuit determinare tempus aptum celebrationi huius ſacramenti. Quia enim fructu Dominicæ paſsionis quotidie indigemus, propter quotidianos defectus, quotidie in Eccleſia regulariter hoc ſacramentum offertur. Vnde & Dominus nos petere docet Luc. 11. Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Quod exponens Aug. * lib. de verbis Domini dicit, Si quotidianus eſt panis, cur poſt annum illum ſumas, quemadmodum Græci in Oriente facere conſueuerunt? accipe quotidie, vt quotidie tibi proſit. Quia vero Dominica paſsio celebrata eſt à tertia hora vſque ad nonam: ideo regulariter in illa parte diei, ſolemniter hoc ſacramentum in Eccleſia celebratur

in ſer. 28. parum à me. t. 10.

Ad primum ergo dicendum, quod in hoc ſacramento recolitur paſsio Chriſti, ſecundum quod eius effectus ad fideles deriuatur. Sed tempore paſsionis recolitur paſsio Chriſti ſolum ſecundum hoc, quod in ipſo capite noſtro fuit perfecta. Quod quidem factum eſt ſemel: quotidie autem fructum Dominicæ paſsionis fideles percipiunt. Et ideo illa commemoratio fit ſemel in anno: hoc autem quotidie & propter fructum, & propter iugem memoriam.

Ad ſecundum dicendum, quod veniente veritate, ceſſat figura. Hoc autem ſacramentum eſt figura quædam, & exemplum Dominicæ paſsionis: ſicut dictum eſt *. Et ideo in die quo ipſa paſsio Domini recolitur, prout realiter geſta eſt, non celebratur conſecratio huius ſacramenti. Ne tamen Eccleſia ea etiam die ſit ſine fructu paſsionis per hoc ſacramentum nobis exhibito, corpus Chriſti conſecratum in die præcedenti, referuatur ſumendum in illo die: non autem ſanguis, propter periculum, & quia ſanguis ſpecialius eſt imago Dominicæ paſsionis: vt ſupra dictum eſt *. Nec verum eſt quod quidam dicunt, quod per immiſsionem particulæ corporis Chriſti in vinum, conuertatur vinum in ſanguinem: hoc enim aliter fieri non poteſt, quam per conſecrationem factam ſub debita forma verborum. In die autem Natiuitatis plures miſſæ celebrantur, propter triplicem Chriſti natiuitatem. Quarum vna eſt æterna, quæ quantum ad nos eſt occulta. Et ideo vna miſſa cantatur in nocte: in cuius introitu dicitur, Dominus dixit ad me, Filius meus es tu, ego hodie genui te. Alia autem eſt temporalis, ſed ſpiritualis: quia ſcilicet Chriſtus oritur tanquam lucifer in cordibus noſtris: vt dicitur 2. Petri 1. Et propter hoc cantatur miſſa in aurora; in cuius introitu dicitur, Lux fulgebit

in cor. & locis ibi citatis.

q. 78. a. 3. ad 2. & q. 76. a. 2. ad 2.

de conſe. diſt. 1. c. Nocte.

bit hodie ſuper nos. Tertia eſt Chriſti natiuitas temporalis & corporalis: ſecundum quam viſibilis nobis proceſsit ex vtero Virginali, carne indutus. Et ob hoc cantatur tertia miſſa in clara luce: in cuius introitu dicitur, Puer natus eſt nobis. Licet è conuerſo poſsit dici, quod natiuitas æterna ſecundum ſe eſt in plena luce; & ob hoc in Euangelio tertiæ miſſæ fit mentio de natiuitate æterna. Secundum autem natiuitatem corporalem, ad literam natus eſt de nocte, in ſignum, quod veniebat ad tenebras infirmitatis noſtræ. Vnde & in miſſa nocturna dicitur Euangelium de corporali Chriſti natiuitate. Sic etiam & in aliis diebus, in quibus occurrunt plura Dei beneficia, vel recolenda, vel expetenda, plures miſſæ celebrantur in die: puta, vna pro feſto, & alia pro ieiunio, vel pro mortuis.

Ad tertium dicendum, quod (ſicut dictum eſt ſuperius *) Chriſtus voluit vltimo hoc ſacramentum diſcipulis tradere, vt fortius eorum cordibus imprimeretur. Et ideo poſt cœnam in fine diei hoc ſacramentum conſecrauit, & diſcipulis ſuis tradidit. A nobis tamen celebratur hora Dominicæ paſsionis, ſcilicet diebus feſtis in tertia, quando crucifixus eſt linguis Iudæorum: vt dicitur Marc. 15. & quando Spiritus ſanctus deſcendit ſuper diſcipulos: vel diebus profeſtis in ſexta, quando crucifixus eſt in manibus militum, vt habetur Ioan. 19. vel diebus ieiuniorum in nona, quando voce magna clamans emiſit ſpiritum, vt dicitur Matth. 27.

* q. 73. a. 5.

Poteſt tamen tardari, maximè quando ſunt ordines faciendi, & præcipue in Sabbato ſancto, tum propter prolixitatem officij, tum quia ordines pertinent ad diem Dominicam, vt habetur in Decret. diſt. 75. cap.* quod à patribus. Poſſunt tamen miſſæ celebrari in prima parte diei propter aliquam neceſsitatem, vt dicitur de conſec. † diſt. 1. c. Neceſſe eſt, &c.

* Dec. diſ. 75 cap. quod à patribus.

† De cõſ. d. 1. c. Neceſſe eſt.

Ad quartum dicendum, quod regulariter miſſa debet celebrari in die, & non in nocte: quia ipſe Chriſtus eſt præſens in hoc ſacramento, qui dicit Ioan. 9. Me oportet operari opera eius, qui miſit me, donec dies eſt. Venit nox quando nemo poteſt operari: quamdiu in mundo ſum, lux ſum mundi. Ita tamen, quod principium diei accipiatur non à media nocte, nec etiam ab ortu ſolis, id eſt, quando ſubſtantia ſolis apparet ſuper terram; ſed quando incipit apparere aurora: tunc enim quodammodo dicitur ſol ortus, in quantum claritas radiorum eius apparet. Vnde & Mar. 16. dicitur, quod mulieres venerunt ad monumentum

Digitized by Google

mentum orto iam ſole: cum tamen venerint, cum adhuc tenebræ eſſent ad monumentum, vt dicitur Ioan. 20. Sic enim hanc contrarietatem ſoluit Aug.* in lib. de conſenſu Euangel. Specialiter tamen in nocte natalis Domini miſſa celebratur, propter hoc, quod Dominus in nocte natus eſt, vt dicitur de conſecrat.* diſt. 1. cap. Nocte, &c. Et ſimiliter etiam in ſabbato ſancto circa noctis principium, propter hoc, quod Dominus nocte ſurrexit, id eſt, cum adhuc tenebræ eſſent ante manifeſtum ſolis ortum.

li. 3. c. 24 aliquantulum à pr. t. 4.
**de conſ. d 1 c. Nocte.*

Ad quintum dicendum, quod ſicut habetur de conſec. diſt. 1. ex Decreto Alexand. Papæ*, ſufficit ſacerdoti vnam miſſam in die vna celebrare: quia Chriſtus ſemel paſſus, eſt & totum mundum redemit; & valde fœlix eſt, qui vnam digne celebrare poteſt. Quidam tamen pro defunctis vnam faciunt, alteram de die, ſi neceſſe ſit. Qui vero pro pecunia aut adulationibus ſecularium, vna die præſumunt plures celebrare miſſas, non æſtimo euadere damnationem. Et extra de celebr. miſſ.* dicit Innocentius tertius, quod excepto die natiuitatis Dominicæ, (niſi cauſa neceſsitatis ſuadeat (ſufficit ſacerdoti ſemel in die vnam miſſam ſolummodo celebrare.

de conſ. d. 1. c. ſufficit.
In decr. lib. 3. tit. 41. c. conſuluiſti.

Art. 3. *Vtrum oporteat hoc ſacramentum celebrari in domo, & vaſis ſacris?* 506

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod non oporteat hoc ſacramentum celebrari in domo, & vaſis ſacris. Hoc enim ſacramentum eſt repræſentatiuum Dominicæ paſsionis. Sed Chriſtus non eſt paſſus in domo, ſed extra portam ciuitatis, ſecundum illud Hebr. vlt. Ieſus, vt ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, extra portam paſſus eſt. Ergo videtur, quod hoc ſacramentum non debeat celebrari in domo, ſed magis ſub dio.

4. d. 13. q. 1. a. 2 q. 5. & diſ. 24. q 2. a 2. d 9.

¶ 2. Præterea, In celebratione huius ſacramenti debet Eccleſia imitari morem Chriſti & Apoſtolorum. Sed domus, in qua primo Chriſtus hoc ſacramentum confecit, non fuit conſecrata: ſed fuit quoddam commune cœnaculum, à quodam patrefamilias præparatum, vt habetur Lucæ 22. Legitur etiam Act. 2. quod Apoſtoli erant perdurantes vnanimiter in templo, & frangentes circa domos panem, & ſumebant cibum cum exultatione. Ergo nec modo oportet domos eſſe conſecratas, in quibus hoc ſacramentum celebratur.

¶ 3. Præterea, Nihil fruſtra in Eccleſia fieri debet, quæ Spiritu ſancto gubernatur. Sed fruſtra videtur adhiberi conſecratio Eccleſiæ, vel altari, & huiuſmodi

Digitized by Google

rebus inanimatis, quæ non ſunt ſuſceptiuæ gratiæ, vel ſpiritualis virtutis. Inconuenienter igitur huiuſmodi conſecrationes in Eccleſia fiunt.

¶ 4. Præterea, Solum diuina opera debent recoli cum quadam ſolemnitate: ſecundum illud Pſal. 91. In operibus manuum tuarum exultabo. Sed Eccleſia vel altare opere humano conſecratur, ſicut & calix & miniſtri, & alia huiuſmodi: ſed horum conſecrationes non recoluntur celebriter in Eccleſia. Ergo neque conſecratio Eccleſiæ vel altaris, cum ſolemnitate recoli debet.

¶ 5. Præterea, Veritas debet reſpondere figuræ. Sed in veteri teſtamento, quod gerebat figuram noui, non fiebat altare de lapidibus ſectis. Dicitur enim Exod. 20. Altare de terra facietis mihi: quod ſi altare lapideum feceris mihi, non ædificabis illud de ſectis lapidibus. Exod. etiam 27. mandatur fieri altare de lignis Sethim veſtitis ære, vel etiam auro, vt habetur Exod. 25. Ergo videtur inconuenienter obſeruari in Eccleſia, quod altare fiat ſolum de lapide.

¶ 6. Præterea, Calix cum patena repræſentat ſepulchrum Chriſti, quod fuit exciſum in petra, vt in Euangeliis habetur. Ergo calix debet de petra fieri, & non ſolum de argento vel auro vel ſtanno.

¶ 7. Præterea, Sicut aurum pretioſius eſt inter materias vaſorum, ita panni ſerici pretioſiores ſunt inter alios pannos. Ergo ſicut calix fit de auro, ita pallæ altaris debent de ſerico fieri, & non ſolum de panno lineo.

¶ 8. Præterea, Diſpenſatio ſacramentorum, & ordinatio eorumdem ad miniſtros eccleſiæ pertinet, ſicut diſpenſatio rerum temporalium ſubiacet ordinationi principum ſecularium: vnde & Apoſtolus dicit 1. Cor. 4. Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei. Sed ſi circa diſpenſationem rerum temporalium aliquid fiat contra ſtatuta principum, habetur irritum. Ergo ſi hæc quæ dicta ſunt*, conuenienter ſunt ſtatuta per prælatos Eccleſiæ, videtur quod ſine his corpus Chriſti confici non poſſit, Et ſic videtur ſequi, quod verba Chriſti non ſint ſufficientia ad hoc ſacramentum conficiendum: quod eſt inconueniens. Non ergo videtur conueniens fuiſſe, quod hæc circa celebrationem huius ſacramenti ſtatuerentur.

Dicta in tit. & 11. arg.

SED contra eſt, quod ea quæ per Eccleſiam ſtatuuntur, ab ipſo Chriſto ordinantur, qui dicit Matth. 18. Vbicumque fuerint duo vel tres congregati in nomine meo, ibi ſum in medio eorum.

RE

RESPONDEO dicendum, quod in his quæ circumſtant hoc ſacramentum, duo conſiderantur. Quorum vnum pertinet ad repræſentationem eorum, quæ circa Dominicam paſsionem ſunt acta. Aliud autem pertinet ad reuerentiam huius ſacramenti, in quo Chriſtus ſecundum veritatem continetur, & non ſolum in figura. Vnde & conſecrationes adhibentur his rebus, quæ veniunt in vſum huius ſacramenti: tum propter ſacramenti reuerentiam, tum ad repræſentandum effectum ſanctitatis, quæ ex paſsione Chriſti prouenit, ſecundum illud Hebr. vltimo, Ieſus vt ſanctificaret per ſuum ſanguinem populum, &c.

Ad primum ergo dicendum, quod regulariter hoc ſacramentum celebrari debet in domo, per quam ſignificatur Eccleſia: ſecundum illud 1. Timoth. 3. Vt ſcias quomodo oporteat te in domo Dei conuerſari, quæ eſt Eccleſia Dei viui. Extra Eccleſiam enim non eſt locus veri ſacrificij: vt Auguſtinus dicit *. Et quia Eccleſia non erat concludenda ſub finibus gentis Iudaicæ, ſed erat in vniuerſo mundo fundanda: ideo paſsio Chriſti non eſt celebrata intra ciuitatem Iudæorum, ſed ſub dio: vt ſic totus mundus ſe haberet ad paſsionem Chriſti, vt domus. Et tamen, vt dicitur de conſecrat. † diſtinct. 1. cap. Concedimus, in itinere poſitis, ſi Eccleſia defuerit, ſub dio, ſeu in tentorio ſi tabula altaris conſecrata, cæteraque ſacra myſteria ad id officium pertinentia, ibi affuerint, miſſarum ſolemnia celebrari concedimus.

in li. ſent. quæ ex Auguſt. decerpta ſunt, c. 15. to. 3. in fin.

† de conſ. d. 1. c. Concedimus, in med. alius.

Ad ſecundum dicendum, quod domus, in qua hoc ſacramentum celebratur, Eccleſiam ſignificat, & eccleſia nominatur. Conuenienter tamen conſecratur: tum ad repræſentandam ſanctificationem, quam eccleſia conſecuta eſt per paſsionem Chriſti: tum etiam ad ſignificandam ſanctitatem, quæ requiritur in his, qui hoc ſacramentum ſuſcipere debent. Per altare autem ſignificatur ipſe Chriſtus: de quo dicit Apoſtolus Hebr. vlt. Per ipſum offerimus hoſtiam laudis Deo. Vnde & conſecratio altaris ſignificat ſanctitatem Chriſti: de qua dicitur Lucæ primo, Quod ex te naſcetur ſanctum, vocabitur filius Dei. Vnde de conſecratione diſtinct. 1. dicitur *, Altaria placuit non ſolum vnctione chriſmatis, ſed etiam ſacerdotali benedictione ſacrari. Et ideo regulariter non licet celebrare hoc ſacramentum niſi in domibus conſecratis. Vnde ſicut habetur de conſecratione *, diſtinct. prima, Nullus presbyter miſſas celebrare præſumat, niſi in conſecratis ab Epiſcopo lo-

De conſ. d. 1. c. altaria in 2.

† De cõſ. d. 1. c. Nullus presbyt.

cis. Propter quod etiam quia Pagani non ſunt de eccleſia, nec alij infideles: ideo eadem diſtinctione legitur *, Eccleſiam, in qua mortuorum cadauera infidelium ſepeliuntur, ſanctificare non licet: ſed ſi apta videtur ad conſecrandum, inde euulſis corporibus, & raſis parietibus vel tignis eius loci, reædificetur: ſed ſi hæc conſecrata prius fuerit, miſſas in ea celebrare licet, tamen ſi fideles fuerunt, qui in ea ſepulti ſunt. Propter neceſsitatem tamen poteſt hoc ſacramentum peragi in domibus non conſecratis, vel violatis: ſed tamen de conſenſu Epiſcopi. Vnde in eadem diſtinctione legitur *, Miſſarum ſolemnia non vbique, ſed in locis ab Epiſcopo conſecratis, vel vbi ipſe permiſerit, celebranda eſſe cenſemus. Non tamen ſine altari portatili per Epiſcopum conſecrato. Vnde in eadem diſtinct. legitur *, Concedimus ſi eccleſiæ fuerint incenſæ vel combuſtæ in Cappellis cum tabula conſecrata, miſſas iterum celebrari. Quia enim ſanctitas Chriſti fons eſt totius Eccleſiaſticæ ſanctitatis, ideo in neceſsitate ſufficit, ad peragendum hoc ſacramentum, altare ſanctificatum. Propter quod etiam numquam eccleſia ſine altari conſecratur: tamen ſine eccleſia quandoque conſecratur altare cum reliquiis Sanctorum, quorum vita abſcondita eſt cum Chriſto in Deo. Vnde in eadem diſtinctione legitur *, Placuit vt altaria, in quibus nullum corpus, aut reliquiæ Martyris conditæ probantur, ab Epiſcopis, qui eiſdem locis præſunt, ſi fieri poteſt, euertantur.

De conſ. d.1.c. Eccleſiam

De conſ. diſ. 1. c. Miſſarũ

Ead. d. 1. de conſ. c. 28. Concedimus, ex conc. Triburienſi.

De conſ. d.1.c. Placuit.

Ad tertium dicendum, quod eccleſia, & altare, & alia huiuſmodi inanimata, conſecrantur, non quia ſint gratiæ ſuſceptiua, ſed quia ex conſecratione adipiſcuntur quandam ſpritualem virtutem, per quam apta redduntur diuino cultui: vt ſcilicet homines deuotionem quamdam exinde percipiant, vt ſint paratiores ad diuina, niſi hoc propter reuerentiam impediatur. Vnde & ſecundæ Machabæorum tertio dicitur, Vere Dei virtus quædam eſt in loco: nam ipſe qui habet in cælis habitationem, viſitator & adiutor eſt loci illius. Et inde eſt, quod huiuſmodi ante conſecrationem emundantur & exorcizantur: vt exinde virtus inimici pellatur. Et eadem ratione eccleſiæ, quæ ſanguinis effuſione, aut cuiuſcumque ſeminis pollutæ fuerint, reconciliantur: quia per peccatum ibi commiſſum, apparet ibi aliqua operatio inimici. Propter quod etiam in eadem diſtinction legitur *, Eccleſias Arianorum vbicumque inueneritis Catholicas, eas diuinis precibus & operi-

**De conſ d 1 c. 26 Eccleſias Arianorũ.*

bus

bus abſque vlla mora conſecratæ. Vnde & quidam probabiliter dicunt, quod per ingreſſum eccleſiæ conſecratæ homo conſequitur remiſsionem peccatorum venialium, ſicut & per aſperſionem aquæ benedictæ: inducentes quod in Pſalmo 84. dicitur, Benedixiſti Domine terram tuam, remiſiſti iniquitatem plebis tuæ. Et ideo propter virtutem, quæ ex conſecratione eccleſiæ acquiritur, conſecratio eccleſiæ non iteratur. Vnde in eadem diſtinctione ex concilio Nicæno legitur*, Eccleſiis ſemel Deo conſecratis, non debet iterum conſecratio adhiberi, niſi aut ab igne exuſtæ, aut ſanguinis effuſione, aut cuiuſque ſemine pollutæ fuerint: quia ſicut infans à qualicumque ſacerdote in nomine Patris, & Filij, & Spiritus ſancti ſemel baptizatus, non debet iterum baptizari; ita nec locus Deo dicatus, eſt iterum conſecrandus, niſi propter eas cauſas, quas ſuperius nominauimus; ſi tamen fidem ſanctę Trinitatis tenuerint qui conſacrauerunt, alioquin qui ſunt extra eccleſiam, conſecrare non poſſunt. Sed ſicut in eadem diſtinctione legitur*, Eccleſiæ vel altaria quæ ambigua ſunt de conſecratione, conſecrentur. Propter hoc etiam, quod aliquam ſpiritualem virtutem adiſpiſcuntur per conſecrationem, in eadem diſtinctione ſtatutum legitur*, Ligna Eccleſiæ dedicata non debent ad aliud opus iungi, niſi ad aliam eccleſiam, vel igni comburenda, vel ad profectum in Monaſterio fratribus: in laicorum autem opera non debent admitti. Et ibidem legitur*, Altaris palla, cathedra, cendelabrum, & velum, ſi fuerint vetuſtate conſumpta incendio dentur: cineres quoque eorum in baptiſterio inferantur, aut in pariete, aut in foſsis pauimentorum iactentur, ne introeuntium pedibus inquinentur.

De conſ. d. 1. c. 18. eccleſ. ſemel, ex conc. Niceno 2.

De conſ. d. 1. c. eccleſia vel altaria.

** c. 36. Ligna eccleſ.*

De conſ. d. 1. c. 30. altaris palia.

Ad quartum dicendum, quod quia conſecratio altaris repræſentat ſanctitatem Chriſti, conſecratio vero domus ſanctitatem totius eccleſiæ: ideo conuenientius recolitur cum ſanctitate & ſolemnitate conſecratio Eccleſiæ vel altaris, quam aliorum quæ conſecrantur. Propter quod etiam octo diebus ſolemnitas dedicationis agitur, ad ſignificandam beatam reſurrectionem Chriſti & membrorum eccleſiæ. Nec eſt opus ſolius hominis conſecratio eccleſiæ & altaris, cum habeat ſpiritualem virtutem: Vnde de conſecratione diſt. eadem dicitur*, Solemnitates dedicationum Eccleſiarum per ſingulos annos ſolemniter ſunt celebrandæ. Quod autem octo diebus encœnia ſint celebranda, in lib. Reg. perfecta dedicatione templi, reperies, ſcilicet tertio Regum octauo.

De conſ. d. 1. c. ſolemnitates.

templi, reperies, ſcilicet tertio Regum octauo.

Ad quintum dicendum, quod ſicut legitur de conſecratione * diſt. prima, Altaria, ſi non fuerint lapidea, Chriſmatis vnctione non conſecrentur. Quod quidem competit & ſignificationi huius ſacramenti: tum quia altare ſignificat Chriſtum. Dicitur autem 1. Corinth. 10. Petra autem erat Chriſtus: tum etiam quia corpus Chriſti in ſepulchro lapideo fuit reconditum. Competit etiam quo ad vſum ſacramenti. Lapis enim & ſolidus eſt, & de facili poteſt inueniri vbique: quod non erat neceſſarium in veteri lege, vbi fiebat in vno loco altare. Quod autem mandatur altare fieri de terra, vel de lapidibus inſectis, fuit ad idololatriam remouendam.

De conſ. d. 1. c. 29. Altaria.

Ad ſextum dicendum, quod ſicut in diſtinct. eadem dicitur cap. Vaſa *, quondam ſacerdotes non aureis, ſed ligneis calicibus vtebantur. Zepherinus autem Papa patenis vitreis miſſam celebrari conſtituit: deinde Vrbanus omnia fecit argentea. Poſtmodum autem ſtatutum eſt, vt calix Domini cum patena, ſiue ex auro omnino, ſiue ex argento fiat, vel ſaltem ſtanneus calix habeatur. De ære autem, aut ex aurichalco non fiat: quia hoc vini virtute æruginem parit, pariterque vomitum prouocat. Nullus autem in ligneo, ſeu vitreo calice præſumat miſſam cantare: quia ſcilicet lignum poroſum eſt, & ſanguis conſecratus in eo remaneret; vitrum autem fragile eſt, & poſſet fractionis periculum imminere: & eadem ratio eſt de lapide. Et ideo propter reuerentiam ſacramenti ſtatutum eſt, vt ex prædictis materiis calix fiat.

De conſ. d. 1. c. vaſa, in quibus habetur hoc totum.

Ad ſeptimum dicendum, quod vbi potuit ſine periculo fieri, Eccleſia ſtatuit circa hoc ſacramentum id quod expreſsius repræſentat paſsionem Chriſti. Non erat autem tantum periculum circa corpus, quod ponitur in corporali, ſicut circa ſanguinem, qui continetur in calice. Et ideo licet calix non fiat de petra: corporale tamen fit de panno lineo, quo corpus Chriſti fuit inuolutum. Vnde in epiſtola Sylueſtri Papæ in eadem diſtinctione legitur *, Conſulto omnium ſtatuimus, vt ſacrificium altaris non in ſerico panno aut intincto, quiſquam celebrare miſſam præſumat: ſed in panno lineo ab Epiſcopo conſecrato, ſicut corpus Chriſti in ſindone linea & munda ſepultum fuit. Competit etiam pannus lineus propter ſui munditiam, ad ſignificandam conſcientiæ puritatem: & propter multiplicem laborem, quo talis pannus præparatur, ad ſignificandam Chriſti paſsionem.

De conſ. d. 1. c. 44 Conſulto.

Al

Digitized by Google

Ad octauum dicendum, quod diſpenſatio ſacramentorum pertinet ad miniſtros eccleſiæ: ſed conſecratio eorum eſt ab ipſo Deo. Et ideo miniſtri eccleſiæ non habent aliquid ſtatuere circa forma conſecrationis, ſed circa vſum Sacramenti, & modum celebrandi. Et ideo ſi ſacerdos verba conſecrationis proferat ſuper materia debita, cum intentione conſecrandi, abſque omnibus prædictis, ſcilicet domo & altari, calice, & corporali conſecratis, & cæteris huiuſmodi per eccleſiam inſtitutis: conſecrat quidem in rei veritate corpus Chriſti, peccat tamen grauiter, ritum eccleſiæ non ſeruans.

Art. 4. *Vtrum conuenienter ordinentur ea quæ circa hoc ſacramentum dicuntur?* 507

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod inconuenienter ordinentur ea quæ circa hoc ſacramentum dicuntur. Hoc enim ſacramentum verbis Chriſti conſecratur, vt Ambroſ. dicit in lib. de Sacramentis. Non ergo debent aliqua alia in hoc ſacramento dici, quam verba Chriſti.

4. d. 1. q. 1. a. 5. q. 1. ad 2. & d. 8. in expoſ. li. & d. 13. in expoſ. li. prin. & d. 15. q. 4. a. 3. q. 1. co. & 1. Tim. 2. le. 1. col. 2. in pr.

¶ 2. Præterea, Verba & facta Chriſti nobis per Euangelium innoteſcunt. Sed quædam dicuntur circa conſecrationem huius ſacramenti, quæ in Euangeliis non ponuntur: non enim legitur in Euangelio quod Chriſtus in conſecratione huius ſacramenti, oculos ad cœlum leuauerit. Similiter etiam in Euangeliis dicitur, Accipite, & comedite: nec ponitur, omnes: cum in celebratione huius ſacramenti dicatur, Eleuatis oculis in cœlum, & iterum, Accipite & manducate ex hoc omnes. Inconuenienter ergo huiuſmodi verba dicuntur in celebratione huius ſacramenti.

¶ 3. Præterea, Omnia ſacramenta ordinantur ad ſalutem fidelium. Sed in celebratione aliorum ſacramentorum non fit communis oratio pro ſalute fidelium defunctorum. Ergo inconuenienter fit in hoc ſacramento.

¶ 4. Præterea, Baptiſmus dicitur ſpecialiter fidei ſacramentum. Ea ergo quæ pertinent ad inſtructionem fidei, magis debent circa baptiſmum tradi, quam circa hoc ſacramentum, ſicut doctrina Apoſtolica & Euangelica.

¶ 5. Præterea, In omni ſacramento exigitur deuotio fidelium. Non ergo magis in hoc ſacramento, quam in aliis deberet excitari deuotio fidelium per laudes diuinas, & per admonitiones: puta, cum dicitur, Surſum corda.

¶ 6. Præterea, Miniſter huius ſacramenti eſt ſa-

Digitized by Google

q.82.a.1. cerdos, vt dictum eſt *. Omnia ergo quæ in hoc ſacramento dicuntur, à ſacerdote dici deberent, & non quædam à miniſtris, quædam à choro.

¶ 7. Præterea, Hoc ſacramentum per certitudinem operatur virtus diuina. Superflue ergo ſacerdos petit huius ſacramenti perfectionem, cum dicit, Quam oblationem tu Deus in omnibus, &c.

¶ 8. Præterea, Sacrificium nouæ legis multo eſt excellentius, quam ſacrificium antiquorum Patrum. Inconuenienter ergo ſacerdos petit, quod hoc ſacrificium habeatur ſicut ſacrificium Abel, Abrahæ, & Melchiſedech.

¶ 9. Præterea, Corpus Chriſti, ſicut non incipit eſſe in hoc ſacramento per loci mutationem (vt ſupra q.72.a.2. dictum eſt *) ita etiam nec eſſe deſinit. Inconuenienter ergo ſacerdos petit, Iube hæc perferri per manus ſancti angeli tui in ſublime altare tuum.

De conſ. d.1. c. Iacobus frater Domini. SED contra eſt, quod dicitur de Conſecratione diſt. 1. Iacobus frater Domini ſecundum carnem, cui primum credita eſt Hieroſolymitana eccleſia, & Baſilius Cæſarienſis Epiſcopus, ediderunt nobis Miſſæ celebrationem. Ex quorum auctoritate patet conuenienter ſingula circa hoc dici.

RESPONDEO dicendum, quod quia in hoc ſacramento totum myſterium noſtræ ſalutis comprehenditur: ideo præ cæteris ſacramentis cum maiori ſolemnitate agitur. Et quia ſcriptum eſt Eccleſiaſt. 4. Cuſtodi pedem tuum ingrediens domum Domini, & Eccleſiaſt. 18. Ante orationem præpara animam tuam: ideo ante celebrationem huius myſterij, primo quidem præmittitur præparatio quædam, ad digne agenda ea quæ ſequuntur. Cuius præparationis prima pars eſt laus diuina, quæ fit in introitu, ſecundum illud Pſalm. 49. Sacrificium laudis honorificabit me, & illic iter, quo oſtendam illi ſalutare Dei. Et ſumitur hoc, vt pluries, de Pſalmis, vel ſaltem *c.3 eccl. hier. inter prin. & med.* cum Pſalmis cantatur: quia vt Dionyſius dicit * in tertio cap. eccleſiaſticæ hierarchiæ, Pſalmi comprehendunt per modum laudis, quicquid in ſacra Scriptura continetur. Secunda pars continet commemorationem præſentis miſeriæ, dum miſericordia petitur, dicendo, Kyrie eleiſon; ter quidem pro perſona Patris; ter autem pro perſona Filij, cum dicitur, Chriſte eleiſon; & ter pro perſona Spiritus ſancti, cum ſubditur, Kyrie eleiſon, contra triplicem miſeriam, ignorantiæ, culpæ & pœnæ: vel ad ſignificandum, quod omnes perſonæ ſunt in ſe inuicem. Tertia autem pars commemorat cæleſtem gloriam,

Digitized by Google

gloriam, ad quam tendimus poſt præſentem vitam & miſeriam, dicendo, Gloria in excelſis Deo, quæ cantatur in feſtis, in quibus commemoratur cœleſtis gloria; intermittitur autem in officiis luctuoſis, quæ ad commemorationem miſeriæ pertinent. Quarta autem pars continet orationem, quam ſacerdos pro populo facit, vt digni habeantur tantis myſteriis. Secundo autem præmittitur inſtructio fidelis populi: quia hoc ſacramentum eſt myſterium fidei, vt ſupra habitum eſt*. q.78.a.3.
Quæ quidem inſtructio diſpoſitiue quidem fit per doctrinam Prophetarum & Apoſtolorum, quę in Eccleſia legitur per Lectores & Subdiaconos. Poſt quam lectionem cantatur à choro graduale, quod ſignificat profectum vitæ; & alleluia, quod ſignificat ſpiritualem exultationem: vel tractus in officiis luctuoſis, qui ſignificat ſpiritualem gemitum; hæc enim conſequi debent in populo ex prædicta doctrina. Perfectè autem populus inſtruitur per doctrinam Chriſti in Euangelio contentam, quæ à ſummis miniſtris legitur, ſcilicet à Diaconibus. Et quia Chriſto credimus tanquam diuinæ veritati (ſecundum illud Ioan. octauo, Si veritatem dico vobis, quare non creditis mihi?) lecto Euangelio, ſymbolum fidei cantatur, in quo populus oſtendit, ſe per fidem Chriſti doctrinæ aſſentire. Cantatur autem hoc ſymbolum in feſtis, de quibus fit aliqua mentio in ſymbolo, ſicut in feſtis Chriſti & beatæ Virginis & Apoſtolorum (qui hanc fidem fundauerunt) & aliis huiuſmodi. Sic igitur populo præparato & inſtructo, conſequenter acceditur ad celebrationem myſterij, quod quidem & offertur vt ſacrificium, & conſecratur, & ſumitur vt ſacramentum. Vnde primo peragitur oblatio, ſecundo conſecratio materiæ oblatæ, tertio eiuſdem perceptio.

Circa oblationem vero duo aguntur, ſcilicet laus populi in cantu offertorij: (per quod ſignificatur lætitia offerentium) & oratio ſacerdotis, qui petit vt oblatio populi ſit Deo accepta. Vnde & 1. Paralipom. 29. dixit Dauid, Ego in ſimplicitate cordis mei lætus obtuli vniuerſa hæc; & populum tuum, qui hic repertus eſt, vidi cum ingenti gaudio tibi offerre donaria: & poſtea orat, dicens, Domine Deus cuſtodi hanc voluntatem. Deinde circa conſecrationem, quæ ſupernaturali virtute agitur, primo excitatur populus ad deuotionem in præfatione: vnde & monetur furſum corda habere ad Dominum. Et ideo finita præfatione, populus deuote laudat diuinitatem Chriſti, cum Angelis, dicens, Sanctus, Sanctus, Sanctus; & humanitatem cum pueris, dicens, Benedictus qui venit. De-

inde ſacerdos ſecreto commemorat, primo quidem, pro quibus hoc ſacrificium offertur, ſcilicet pro vniuerſali eccleſia, & pro his, qui in ſublimitate ſunt cōſtituti, 1. Timoth. 2. & ſpecialiter quoſdam qui offerunt, vel pro quibus offertur. Secundo commemorat ſanctos, quorum patrocinia implorat pro prædictis, cum dicit, Communicantes, & memoriam venerantes, &c. Tertio, petitionem concludit, cum dicit, Vt hæc oblatio ſit illis, pro quibus offertur, ſalutaris. Deinde accedit ad ipſam conſecrationem, in qua primo petit conſecrationis effectum, cum dicit, Quam oblationem tu Deus, &c. Secundo, conſecrationem peragit per verba Saluatoris, cum dicit, Qui pridie, &c. Tertio, excuſat præſumptionem per obedientiam ad mandatum Chriſti, cum dicit, Vnde & memores. Quarto, petit hoc ſacrificium peractum, eſſe Deo acceptum, cum dicit, Supra quæ propitio, &c. Quinto petit, huius ſacrificij & ſacramenti effectum. Primo quidem, quantum ad ipſos ſumentes, cum dicit, Supplices te rogamus. Secundo, quantum ad mortuos, qui iam ſumere non poſſunt, cum dicit, Memento etiam Domine, &c. Tertio, ſpecialiter quantum ad ipſos ſacerdotes offerentes, cum dicit, Nobis quoque peccatoribus, &c. Deinde agitur de perceptione ſacramenti, & primo præparatur populus ad percipiendum. Primo quidem, per orationem communem totius populi (quæ eſt oratio Dominica, in qua petimus panem quotidianum nobis dari) & etiam priuatam, quam ſpecialiter ſacerdos pro populo offert, cum dicit, Libera nos quæſumus Domine, &c. Secundo, præparatur populus per pacem, quæ datur, Dicendo, Agnus Dei. Eſt enim hoc ſacramentum vnitatis & pacis, vt ſupra dictum eſt*. In miſſis tamen defunctorum, in quibus ſacrificium offertur, non pro pace præſenti, ſed pro requie mortuorum pax intermittitur. Deinde ſequitur perceptio ſacramenti, primo percipiente ſacerdote, & poſtmodum aliis dante: quia vt Dionyſ.* dicit 3. cap. eccleſ. hier. Ille, qui aliis diuina tradit, primo debet ipſe particeps eſſe. Vltimo autem tota miſſæ celebratio in gratiarum actione terminatur, populo exultante pro ſumptione myſterij, (quod ſignificat cantus poſt communionem) & ſacerdote per orationem gratias offerente, ſicut & Chriſtus celebrata cœna cum diſcipulis, hymnum dixit, vt dicitur Matth. 26.

q. 79. a. 1. & q. 73. art. 4.

c. 3. eccl. hier. non multum procul à fin.

Ad primum ergo dicendum, quod conſecratio ſolis verbis Chriſti conficitur. Alia vero neceſſe eſt addere ad præparationem populi ſumentis, ſicut dictum eſt †.

† In corpore art.

Ad

Ad ſecundum dicendum, quod ſicut dicitur Ioan. vlt. Multa ſunt à Domino facta vel dicta, quæ Euangeliſtæ non ſcripſerunt. Inter quæ fuit hoc, quod Dominus in cœna oculos leuauit in cælum: quod tamen Eccleſia ex traditione Apoſtolorum habuit. Rationabile enim videtur, vt qui in ſuſcitatione Lazari (vt habetur Ioan. 11.) & in oratione, quam pro diſcipulis fecit Ioan. 17. Oculos leuauit ad Patrem, in huius ſacramenti inſtitutione multo magis hoc fecerit, tanquam in re potiori. Quod autem dicitur, Manducate & comedite, non differt, quantum ad ſenſum: nec multum refert quid dicatur, præſertim cum verba illa non ſint de forma, vt ſupra dictum eſt*. Quod autem additur, omnes, intelligitur in verbis Euangelij, licet non exprimatur: quia ipſe dixerat Ioan. 6. Niſi manducaueritis carnem filij hominis, non habebitis vitam in vobis. *q 78 a. 3. & a. 1. ad 2. arg.*

Ad tertium dicendum, quod Euchariſtia eſt ſacramentum totius eccleſiaſticæ vnitatis. Et ideo ſpecialiter in hoc ſacramento magis, quam in aliis debet fieri mentio de omnibus, quæ pertinent ad ſalutem totius Eccleſiæ.

Ad quartum dicendum, quod inſtructio fidei eſt duplex. Vna quæ fit nouiter imbuendis, ſcilicet catechumenis: & talis inſtructio fit circa baptiſmum. Alia autem eſt inſtructio, qua inſtruitur fidelis populus, qui communicat huic myſterio: & talis inſtructio fit in hoc ſacramento. Et tamen ab hac inſtructione non repelluntur etiam catechumeni & infideles. Vnde dicitur de conſecr. diſtinct. 1*. Epiſcopus nullum prohibeat ingredi in Eccleſiam, & audire verbum Dei, ſiue gentilem, ſiue hæreticum, ſiue Iudæum, vſque ad miſſam catechumenorum, in qua ſcilicet continetur inſtructio fidei. *De conſ. d 1. c. 64. Epiſcop.*

Ad quintum dicendum, quod in hoc ſacramento & maior deuotio requiritur, quam in aliis ſacramentis (propter hoc, quod in hoc ſacramento totus Chriſtus continetur) & etiam communior; quia in hoc ſacramento requiritur deuotio totius populi Chriſti, pro quo ſacrificium offertur, & non ſolum percipientium ſacramentum, ſicut in aliis ſacramentis. Et ideo, vt Cyprianus dicit*, Sacerdos præfatione præmiſſa parat fratrum mentes, dicendo, Surſum corda: vt dum reſpondet plebs, Habemus ad Dominum, admoneatur nihil aliud ſe, quam Deum cogitare debere. ** In li. de orat Domin. non multum remote ante fin.* ** In ſolut. ad 3. arg. in iſto ar*

Ad ſextum dicendum, quod in hoc ſacramento (ſicut dictum eſt*), tanguntur ea, quæ pertinent ad

 totam

totam Eccleſiam. Et ideo quædam dicuntur à choro, quæ pertinent ad populum. Quorum quædam chorus totaliter proſequitur, quæ ſcilicet toti populo inſpirantur. Quædam vero populus proſequitur ſacerdote inchoante, qui perſonam Dei gerit, in ſignum, quod talia peruenerunt ad populum ex reuelatione diuina, ſicut fides & gloria cæleſtis. Et ideo ſacerdos inchoat Symbolum fidei, & Gloria in excelſis Deo. Quædam vero dicuntur per miniſtros, ſicut doctrina veteris, & noui teſtamenti, in ſignum, quod per miniſtros à Deo miſſos, eſt doctrina hæc populis annuntiata. Quædam vero ſacerdos ſolus proſequitur, quæ ſcilicet ad proprium officium ſacerdotis pertinent: vt ſcilicet dona & preces offerat pro populo, ſicut dicitur Heb. 5. In his tamen quædam dicit publice, ſcilicet quæ pertinent & ad ſacerdotem, & ad populum, ſicut ſunt orationes communes. Quædam vero pertinent ad ſolum ſacerdotem, ſicut oblatio & conſecratio: & ideo quæ circa hæc ſunt dicenda, occulte à ſacerdote dicuntur. In vtriſque tamen excitat attentionem populi dicendo, Dominus vobiſcum: & expectat aſſenſum dicentium, Amen. Et ideo etiam in his, quæ ſecrete dicuntur, publice præmittit, Dominus vobiſcum: & ſubiungit, Per omnia ſæcula ſæculorum. Vel ſecrete aliqua ſacerdos dicit, in ſignum, quod circa Chriſti paſsionem diſcipuli non niſi occulte confitebantur Chriſtum.

Ad ſeptimum dicendum, quod efficacia verborum ſacramentalium impediri poteſt per intentionem ſacerdotis. Nec tamen eſt inconueniens, quod à Deo petamus id quod certiſsime ſcimus ipſum facturum, ſicut Chriſtus Ioannis decimoſeptimo petiit ſuam clarificationem. Non tamen videtur ibi ſacerdos orare, vt conſecratio impleatur, ſed vt nobis fiat fructuoſa. Vnde ſignanter dicit, vt nobis corpus & ſanguis fiat. Et hoc ſignificant verba, quæ præmittit dicens, Hanc oblationem facere digneris benedictam, ſecundum * Auguſtinum, id eſt, per quam benedicamur, ſcilicet per gratiam: aſcriptam, id eſt, per quam in cælo aſcribamur: ratam, id eſt, per quam de viſceribus Chriſti eſſe cenſeamur: rationabilem, id eſt, per quam à beſtiali ſenſu exuamur: acceptabilem, vt qui nobiſipſis diſplicemus, per hanc acceptabiles eius vnico filio ſimus.

de conſ. d. 2. ca. 72. Vtrum ſub à me.

Ad octauum dicendum, quod licet hoc ſacramentum ex ſeipſo præferatur omnibus antiquis ſacrificiis: tamen ſacrificia antiquorum fuerunt Deo acceptiſsima ex eorum deuotione. Petit ergo ſacerdos, vt ſic

hoc

hoc ſacrificium acceptetur à Deo ex deuotione offerentium, ſicut illa accepta fuerunt Deo.

Ad nonum dicendum, quod ſacerdos non petit neque quod ſpecies ſacramentales deferantur in cælum, neque corpus Chriſti verum, quod ibi eſſe non deſinit. Sed petit hoc pro corpore myſtico (quod ſcilicet in hoc ſacramento ſignificatur) vt ſcilicet orationes ſacerdotis, & populi, angelus aſsiſtens diuinis myſteriis, Deo repræſentet: ſecundum illud Apocalypſ. octauo, Aſcendit fumus incenſorũ de oblationibus ſanctorum de manu Angeli. Sublime autem altare Dei dicitur vel ipſa Eccleſia triumphans, in quam transferri petimus, vel ipſe Deus, cuius participationem petimus: de hoc enim altari dicitur Exodi vigeſimo, Non aſcendes ad altare meum per gradus; id eſt, in Trinitate gradus non facies. Vel per angelum intelligitur ipſe Chriſtus, qui eſt magni conſilij Angelus, qui corpus ſuum myſticum Deo patri coniungit, & Eccleſiæ triumphanti. Et propter hoc etiam miſſa nominatur: quia per Angelum, ſacerdos preces ad Deum mittit, ſicut populus per ſacerdotem: vel quia Chriſtus eſt hoſtia nobis miſſa à Deo. Vnde & in fine miſſæ diaconus in feſtiuis diebus populum licentiat, dicens, Ite miſſa eſt, ſcilicet hoſtia ad Deum per Angelum: vt ſcilicet ſit Deo accepta.

Art. 5. *Vtrum ea, quæ in celebratione huius ſacramenti aguntur ſint conuenientia?* 508

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod ea quæ in celebratione huius ſacramenti aguntur, non ſint conuenientia. Hoc enim ſacramentum ad nouum teſtamentum pertinet, vt ex forma ipſius apparet. In nouo autem teſtamento non ſunt obſeruandæ cæremoniæ veteris teſtamenti, ad quas pertinebat, quod ſacerdos, & miniſtri aqua lauabantur, quando accedebant ad offerendum: legitur enim Exodi trigeſimo, Lauabunt Aaron & filij eius manus ſuas ac pedes, quando ingreſſuri ſunt tabernaculũ teſtimonij, & quando acceſſuri ſunt ad altare. Non eſt ergo conueniens, quod ſacerdos lauet manus ſuas inter miſſarum ſolennia. *4. ſent. d. 12. in expoſit. & op. 65. c. 5. et opuſ. 60. per totu.*

¶ 2. Præterea, Ibidem Dominus mandauit, quod Aaron adoleret incenſum ſuaue fragrans ſuper altare, quod erat ante propitiatorium. Quod etiam pertinebat ad cæremonias veteris teſtamenti. Inconuenienter ergo in miſſa ſacerdos thurificatione vtitur.

¶ 3. Præterea, Ea quæ in ſacramentis Eccleſiæ aguntur, non ſunt iteranda. Inconuenienter igitur ſacerdos multoties iterat cruceſignationes ſuper hoc ſacramentum.

¶ 4. Præ-

Digitized by Google

¶ 4. Præterea, Apoſtolus dicit Hebr. 7. Sine vlla contradictione, quod minus eſt, à maiori benedicitur. Sed Chriſtus qui eſt in hoc ſacramento, poſt conſecrationem eſt multo maior ſacerdote. Inconuenienter igitur ſacerdos poſt conſecrationem benedicit hoc ſacramentum, cruce ſignando.

¶ 5. Præterea, In ſacramento Eccleſiæ nihil debet fieri, quod ridiculoſum videatur. Videtur autem ridiculoſum geſticulationes facere, ad quas pertinere videtur, quod ſacerdos quandoque brachia extendit, manus iungit, digitos complicat, & ſeipſum * inclinat. Ergo hæc non debent fieri in hoc ſacramento.

Al incuruat.

¶ 6. Præterea, Ridiculoſum etiam videtur, quod ſacerdos multoties ſe ad populum vertat, & multoties populum ſalutet. Non ergo debent hæc fieri in celebratione huius ſacramenti.

¶ 7. Præterea, Apoſtolus 1. Corinthior. 1. pro inconuenienti habet, quod Chriſtus diuiſus ſit. Sed poſt conſecrationem Chriſtus eſt in hoc ſacramento. Inconuenienter ergo hoſtia frangitur à ſacerdote.

¶ 8. Præterea, Ea quæ in hoc ſacramento aguntur, paſsionem Chriſti repræſentant. Sed in paſsione Chriſti corpus fuit diuiſum in locis quinque vulnerum. Ergo corpus Chriſti in quinque partes frangi deberet, magis quam in tres.

¶ 9. Præterea, Totum corpus Chriſti in hoc ſacramento ſeorſum conſecratur à ſanguine. Inconuenienter ergo vna pars eius ſanguini miſcetur.

¶ 10. Præterea, Sicut corpus Chriſti proponitur in hoc ſacramento vt cibus, ita & ſanguis Chriſti vt potus. Sed ſumptioni corporis Chriſti non adiungitur in celebratione miſſæ alius corporalis cibus. Inconuenienter igitur ſacerdos poſt ſumptionem ſanguinis Chriſti vinum non conſecratum ſumit.

¶ 11. Præterea, Veritas debet reſpondere figuræ. Sed de agno paſchali, qui fuit figura huius ſacramenti, mandatur, quod non remaneret ex eo quicquam vſque mane. Inconuenienter igitur hoſtiæ conſecratæ reſeruantur, & non ſtatim ſumuntur.

¶ 12. Præterea, Sacerdos pluraliter loquitur audientibus, cum dicit, Dominus vobiſcum, & Gratias agamus. Sed inconueniens videtur pluraliter loqui vni ſoli & maxime minori. Ergo inconueniens videtur quod ſacerdos vno tantum miniſtro præſente, celebret miſſam. Sic igitur videtur, quod incōuenien-

ter

Digitized by Google

ter aliqua agantur in celebratione huius ſacramenti.

SED in contrarium eſt Eccleſiæ conſuetudo, quæ errare non poteſt: vtpote Spiritu ſancto inſtructa.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) in ſacramentis dupliciter aliquid ſignificatur, ſcilicet verbis & factis, ad hoc quod ſit perfectior ſignificatio. Significantur autem verbis, in celebratione huius ſacramenti, quædam pertinentia ad paſsionem Chriſti, quæ repræſentatur in hoc ſacramento; vel etiam ad corpus myſticum, quod ſignificatur in hoc ſacramento, & quædam pertinentia ad vſum huius ſacramenti, qui debet eſſe cum deuotione & reuerentia. Et ideo in celebratione huius myſterij quædam aguntur ad repræſentandam paſsionem Chriſti, vel etiam diſpoſitionem corporis myſtici: & quædam aguntur pertinentia ad deuotionem, & reuerentiam huius ſacramenti. *q. 60. a. 5. & 6.*

Ad primum ergo dicendum, quod ablutio manuum fit in celebratione miſſæ, propter reuerentiam huius ſacramenti. Et hoc dupliciter. Primo quidem, quia aliqua pretioſa tractare non conſueuimus, niſi manibus ablutis: vnde indecens videtur, quod ad tantum ſacramentum aliquis accedat manibus etiam corporaliter inquinatis. Secundo, propter ſignificationem: quia, vt Dionyſius dicit 3. Eccleſ. * hierarch. extremitatum ablutio ſignificat emendationem etiam à minimis peccatis, ſecundum illud Ioannis 13. Qui lotus eſt, non indiget niſi vt pedes lauet. Et talis emundatio requiritur ab eo qui accedit ad hoc ſacramentum. Quod etiam ſignificatur per confeſsionem, quæ fit ante introitum miſſæ. Et hoc idem ſignificabat ablutio ſacerdotum in veteri lege: vt ibidem Dion * dicit. Nec tamen Eccleſia hoc ſeruat tamquam cæremoniale veteris legis præceptum, ſed quaſi ab Eccleſia inſtitutum, ſicut quiddam ſecundum ſe conueniens. Et ideo non eodem modo obſeruatur, ſicut tunc: prætermittitur enim pedum ablutio, & ſeruatur ablutio manuum, quæ poteſt fieri magis in promptu, & quæ ſufficit ad ſignificandam perfectam mundationem. Cum enim manus ſit organum organorum (vt dicitur 3. de anima *) omnia opera attribuuntur manibus: vnde in Pſ. 25. dicitur, Lauabo inter innocentes manus meas. *De manuum & digitorũ ablut.* *c. 3. eccl. hi.u. à medillius.* *Ibidem.* *te. 38. t. 2.*

Ad ſecundum dicendum, quod etiam thurificatione non vtimur quaſi cæremoniali præcepto legis, ſed ſicut Eccleſiæ ſtatuto. Vnde non eodem modo vtimur, ſicut in lege veteri erat ſtatutum. Pertinet autem *De thurificatione.*

tem

tem ad duo. Primo quidem, ad reuerentiam huius ſacramenti, vt ſcilicet per bonum odorem depellatur, ſi quid corporaliter praui odoris in loco fuerit, quod poſſet prouocare horrorem. Secundo, pertinet ad repræſentandum effectum gratiæ, qua ſicut bono odore Chriſtus plenus fuit (ſecundum illud Geneſ. 27. Ecce odor filij mei, ſicut odor agri pleni,) & à Chriſto deriuatur ad fideles, officio miniſtrorum: ſecundum illud 2. Cor. 2. Odorem notitiæ ſuæ ſpargit per nos in omni loco. Et ideo vndique thurificato altari, per quod Chriſtus deſignatur, thurificantur omnes per ordinem.

De crucis varia in miſſa ſignificatione.

Ad tertium dicendum, quod ſacerdos in celebratione miſſæ vtitur crucesignatione, ad exprimendam, paſſionem Chriſti, quæ ad crucem eſt terminata. Eſt autem paſsio Chriſti quibuſdam quaſi gradibus peracta. Nam primo fuit Chriſti traditio, quæ facta eſt à Deo, Iuda, & Iudæis: quod ſignificat trina crucesignatio, ſuper illa verba, Hæc dona, hæc munera, hæc ſancta ſacrificia illibata. Secundo, fuit Chriſti venditio: eſt autem venditus ſacerdotibus, Scribis, & Phariſæis. Ad quod ſignificandum fit iterum trina crucesignatio ſuper illa verba, Benedictam, aſcriptam, ratam. Vel ad oſtendēdum pretium venditionis, ſcilicet triginta denarios. Additur autem & duplex crux ſuper illa verba, Vt nobis corpus & ſanguis, &c. ad deſignandam perſonnam Iudæ venditoris, & Chriſti venditi. Tertio autem, fuit præſignatio paſsionis Chriſti facta in cœna. Ad quod deſignandum fiunt tertio duæ cruces, vna in conſecratione corporis, alia in conſecratione ſanguinis: vbi vtrobique dicitur, Benedixit. Quarto autem, fuit ipſa paſsio Chriſti. Vnde ad repræſentandum quinque plagas Chriſti, fit quarto quintuplex crucesignatio ſuper illa verba, Hoſtiam puram, hoſtiam ſanctam, hoſtiam immaculatam, panem ſanctum vitæ æternæ, & calicem ſalutis perpetuæ. Quinto repræſentatur extenſio corporis, & effuſio ſanguinis, & fructus paſsionis per trinam crucesignationem, quæ fit ſuper illis verbis, Corpus & ſanguinem ſumpſerimus, omni benedictione, &c. Sexto repræſentatur triplex oratio, quam fecit in cruce. Vnam pro perſecutoribus, cum dixit, Pater ignoſce illis. Secundam pro liberatione à morte, cum dixit, Deus meus, Deus meus, vt quid dereliquiſti me? Tertia pertinet ad adeptionem gloriæ, cum dixit, Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum. Et ad hoc ſignificandum fit trina crucesignatio ſuper illa verba, ſanctificas, viuificas, benedicis, &c. Septimo repræſentantur tres

horæ,

Digitized by Google

horæ, quibus pependit in cruce, ſcilicet à ſexta vſque ad horam nonam. Et ad hoc ſignificandum fit iterum trina cruceſignatio ad illa verba, Per ipſum, & cum ipſo, & in ipſo. Octauo autem, repræſentatur ſeparatio animæ à corpore per duas cruces ſubſequenter extra calicem factas. Nono autem, repræſentatur reſurrectio tertia die facta, per tres cruces, quæ fiunt ad illa verba, Pax Domini ſit ſemper vobiſcum. Poteſt autem breuius dici, quod conſecratio huius ſacramenti, & acceptatio huius ſacrificij, & fructus ipſius procedit ex virtute crucis Chriſti. Et ideo vbicumque fit mentio de aliquo horum, ſacerdos cruceſignatione vtitur.

Ad quartum dicendum, quod ſacerdos poſt conſecrationem non vtitur cruceſignatione ad benedicendum, & conſecrandum, ſed ſolum ad commemorandam virtutem crucis, & modum paſsionis Chriſti: vt ex dictis patet *. *in ſolut. præced.*

Ad quintum dicendum, quod ea quæ ſacerdos in miſſa facit, non ſunt ridiculoſæ geſticulationes: fiunt enim ad aliquid repræſentandum. Quod enim ſacerdos brachia extendit poſt conſecrationem, ſignificat extenſionem brachiorum Chriſti in cruce. Leuat etiam manus orando, ad deſignandum quod oratio eius dirigitur pro populo ad Deum: ſecundum illud Thren. 3. Leuemus corda noſtra cum manibus ad Dominum in cœlos, & Exod. 17. dicitur, quod cum leuaret Moyſes manus, vincebat Iſraël. Quod autem manus interdum iungit, & ſe inclinat, eſt ſuppliciter, & humiliter orantis, & deſignat humilitatem & obedientiam Chriſti, ex qua paſſus eſt. Digitos autem iungit poſt conſecrationem, ſcilicet pollicem cum indice, quibus corpus Chriſti conſecratum tetigerat, vt ſi qua particula digitis adhæſerit, non diſpergatur: quod pertinet ad reuerentiam ſacramenti.

Ad ſextum dicendum, quod quinquies ſe ſacerdos vertit ad populum, ad ſignificandum quod Dominus die reſurrectionis quinquies ſe manifeſtauit: vt ſupra dictum * eſt in tractatu de reſurrectione Chriſti. Salutat autem ſepties populum, ſcilicet quinque vicibus, quibus ſe conuertit ad populum: & bis quando ſe non conuertit (ſcilicet cum ante præfationem dicit, Dominus vobiſcum, & cum dicit, Pax Domini ſit ſemper vobiſcum) ad deſignandam ſeptiformem gratiam Spiritus ſancti. Epiſcopus autem celebrans in feſtis, in prima ſalutatione dicit, Pax vobis quod poſt reſurrectionem diſcipulis dixit Dominus, cuius perſonam repræſentat præcipue epiſcopus. *q. 55. a. 3. arg. 3.*

Ad ſeptimum dicendum, quod fractio hoſtiæ tria ſignificat.

ſignificat. Primo quidem ipſam diuiſionem corporis Chriſti, quæ facta eſt in paſsione. Secundo diſtinctionem corporis myſtici, ſecundum diuerſos ſtatus. Tertio, diſtributionem gratiarum procedentium ex paſſione Chriſti, vt Dionyſius * dicit 3. cap. Eccleſiaſt. hierarchiæ. Vnde talis fractio non inducit diuiſionem Chriſti.

à medio.

Ad octauum dicendum, quod ſicut Sergius Papa dicit * (& habetur de conſecratione, diſtinct. 2.) triforme eſt corpus Domini. Pars oblata in calicem miſſa, corpus Chriſti quod iam reſurrexit, monſtrat; ſcilicet ipſum Chriſtum, & beatam Virginem, vel ſi qui alij ſancti cum corporibus iam ſunt in gloria. Pars cõmeſta, ambulans adhuc ſuper terram, quia ſcilicet viuentes in terra, ſacramento * vtuntur, & paſsionibus conteruntur, ſicut & panis comeſtus conteritur dentibus. Pars in altari vſque ad finem miſſæ remanens, eſt corpus in ſepulchro: quia vſque in finem ſeculi, corpora ſanctorum in ſepulchris erunt: quorum tamen animæ ſunt vel in purgatorio, vel in cælo. Hic tamen ritus non ſeruatur modo, vt ſcilicet vna pars ſeruetur vſque in finem miſſæ, propter periculum. Manet tamen eadem ſignificatio partium: quam quidam metrice expreſſerunt dicentes,

c. triforme.

[Alias. vniuntur.]

Hoſtia diuiditur in partes, tincta beatos
Plene, ſicca notat viuos, ſeruata ſepultos.

Quidam tamen dicunt, quod pars in calicem miſſa ſignificat eos qui viuunt in hoc mundo: pars autem extra calicem ſeruata, ſignificat plene beatos, ſcilicet quantum ad animam & corpus; pars autem comeſta ſignificat cæteros..

Ad nonum dicendum, quod per calicem duo poſſunt ſignificari Vno modo ipſa paſsio Chriſti, quæ repræſentatur in hoc ſacramento. Et ſecundum hoc per partem in calicem miſſam, ſignificantur illi, qui adhuc ſunt participes paſsionum Chriſti. Alio modo poteſt ſignificari fruitio beata, quæ etiam in hoc ſacramento præfiguratur. Et ideo illi, quorum corpora iam ſunt in plena beatitudine, ſignificantur per partem in calicem miſſam. Et eſt notandum, quod pars in calicem miſſa, non debet populo dari in ſupplementum communionis: quia panem intinctum non porrexit Chriſtus, niſi Iudæ proditori.

Ad decimum dicendum, quod vinum ratione ſuæ humiditatis eſt ablutiuum. Et ideo ſumitur poſt ſuſceptionem huius ſacramenti, ad abluendum os, ne aliquæ reliquiæ remaneant: quod pertinet ad reuerentiam ſacramenti. Vnde extra de celebratione miſſarum

rum, cap. * ex parte, Semper ſacerdos vino os perfundere debet, poſtquam totum percepit euchariſtiæ ſacramentum, niſi cum eodem die aliam miſſam debuerit celebrare: ne ſi forte vinum perfuſionis acciperet, celebrationem aliam impediret. Et eadem ratione perfundit vino digitos, quibus corpus Chriſti tetigerat. *in decr. l. 3. tit. 41. c ex parte et eſt c. 5.*

Ad vndecimum dicendum eſt, quod veritas quantum ad aliquid debet reſpondere figuræ: quia ſcilicet non debet pars hoſtiæ conſecratæ, de qua ſacerdos & miniſtri, vel etiam populus communicat, in craſtinum reſeruari. Vnde vt habetur de conſecr. * diſt. 2. Clemens Papa ſtatuit, quod tanta holocauſta in altari offerantur, quanta populo ſufficere debeant. Quod ſi remanſerint, in craſtinum non reſeruentur, ſed cum timore & tremore clericorum diligentia conſumantur. Quia tamen hoc ſacramentum quotidie ſumendum eſt (non autem agnus Paſchalis quotidie ſumebatur) ideo oportet alias hoſtias conſecratas pro infirmis conſeruare. Vnde in eadem diſtinctione * legitur, Presbyter euchariſtiam ſemper habeat paratam, vt quando quis infirmatus fuerit, ſtatim eum communicet, ne ſine communione moriatur. *de conſ. d. 2. c. tribus gradibus.* *de conſ. d. 2. c. preſbyter.*

Ad duodecimum dicendum, quod in ſolemni celebratione miſſæ, plures debent adeſſe. Vnde Soter Papa * dicit, vt habetur de conſecr. diſtinct. 2. Hoc quoque ſtatutum eſt, vt nullus presbyterorum miſſarum ſolemnia celebrare præſumat, niſi duobus præſentibus, ſibique reſpondentibus, ipſe tertius habeatur: quia cum pluraliter ab eo dicitur, Dominus vobiſcum: & illud in ſecretis, Orate pro me, apertiſsime conuenit, vt ipſius reſpondeatur ſalutationi. Vnde & ad maiorem ſolemnitatem ibidem ſtatutum legitur, quod Epiſcopus cum pluribus miſſarum ſolemnia peragat. In miſsis tamen priuatis ſufficit vnum habere miniſtrum, qui gerit perſonam totius populi catholici, ex cuius perſona ſacerdoti pluraliter reſpondet. *de conſ. d. 2. c. Hoc quoque ſtatutum eſt.*

Art. 6. Vtrum poſsit ſufficienter occurri defectibus circa celebrationem huius ſacramenti occurrentibus, ſtatuta eccleſiæ obſeruando? 509

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod non poſſit ſufficienter occurri defectibus, qui circa celebrationem huius ſacramenti occurrunt, ſtatuta eccleſiæ obſeruando. Contingit enim quandoque quod ſacerdos ante conſecrationem, vel poſt moritur, vel alienatur, vel aliqua alia infirmitate impeditur, ne ſacramentum ſumere poſsit, & miſſam perficere. Ergo videtur, quod non poſsit impleri ſtatutum eccleſiæ, *4. d. 13. in expoſ. lit.*

Digitized by Google

ſiæ, quo præcipitur quod ſacerdos conſecrans, ſuo ſacrificio communicet.

¶ 2. Præterea, Contingit quandoque quod ſacerdos ante conſecrationem vel poſt, recolit ſe aliquid comediſſe vel bibiſſe, vel etiam alicui peccato mortali ſubiacere, vel etiam excommunicationi, cuius prius memoriam non habebat. Neceſſe eſt ergo, quod ille qui eſt in tali articulo conſtitutus, peccet mortaliter, contra ſtatutum eccleſiæ faciens, ſiue ſumat, ſiue non ſumat.

¶ 3. Præterea, Contingit quandoque, quod in calicem muſca vel aranea, vel aliquod animal venenoſum cadit poſt conſecrationem, vel etiam cognoſcit ſacerdos calici venenum eſſe immiſſum ab aliquo maleuolo, cauſa occidendi ipſum. In quo caſu ſi ſumat, videtur mortaliter peccare, ſe occidendo, vel Deum tentando: ſimiliter ſi non ſumat peccat, contra ſtatutum Eccleſiæ faciens. Ergo videtur eſſe perplexus & ſubiectus neceſsitati peccandi, quod eſt inconueniens.

¶ 4. Præterea, Contingit quandoque, quod per negligentiam miniſtri, aut aqua non ponitur in calice, aut etiam nec vinum: & hoc ſacerdos aduertit. Ergo in hoc etiam caſu videtur eſſe perplexus, ſiue ſumat corpus ſine ſanguine (quaſi imperfectum faciens * ſacramentum) ſiue non ſumat nec corpus nec ſanguinem.

* l. ſacrificium.

¶ 5. Præterea, Contingit quandoque, quod ſacerdos non recolit ſe dixiſſe verba conſecrationis, vel etiam alia, quæ in celebratione huius ſacramenti dicuntur. Videtur ergo peccare in hoc caſu, ſiue reiteret verba ſuper eandem materiam, quæ forte iam dixerat, ſiue vtatur pane & vino non conſecratis, quaſi conſecratis.

¶ 6. Præterea, Contingit quandoque propter frigus, quod ſacerdoti dilabitur hoſtia in calicem, ſiue ante fractionem, ſiue poſt. In hoc ergo caſu non poterit ſacerdos ritum eccleſiæ implere, vel de ipſa fractione, vel etiam de hoc, quod ſola tertia pars mittatur in calicem.

¶ 7. Præterea, Contingit quandoque, quod per negligentiam ſacerdotis ſanguis Chriſti effunditur, vel etiam quod ſacerdos ſacramentum ſumptum vomit, aut etiam quod hoſtiæ conſecratæ tamdiu conſeruantur, vt putreſiant, vel etiam à muribus corrodantur, vel etiam qualitercumque perdantur. In quibus caſibus non videtur poſſe huic ſacramento debita reuerētia exhiberi, ſecundum Eccleſiæ ſtatuta. Non videtur ergo

ergo, quod his defectibus ſeu periculis occurri poſsit. ſaluis Eccleſiæ ſtatutis.

SED contra eſt, quod ſicut Deus, ita Eccleſia non præcipit aliquid impoſsibile.

RESPONDEO dicendum, quod periculis ſeu defectibus circa hoc ſacramentum contingentibus dupliciter poteſt occurri. Vno modo præueniendo, ne ſcilicet periculum accidat. Alio modo ſubſequendo, vt ſcilicet id quod accidit, emendetur, vel adhibendo remedium, vel ſaltem per pœnitentiam eius, qui negligenter egit circa hoc ſacramentum,

Ad primum ergo dicendum, quod ſi ſacerdos morte aut infirmitate graui occupetur ante conſecrationem corporis & ſanguinis Domini, non oportet vt per alium ſuppleatur. Si vero incepta conſecratione hoc acciderit. (puta conſecrato corpore ante conſecrationem ſanguinis, vel etiam conſecrato vtroque) debet miſſæ celebritas per alium expleri. Vnde (vt habetur in decretis 7.q.1.c. nihil) in Toletano Concilio legitur *, Cenſuimus conuenire, vt cum à ſacerdotibus miſſarum tempore myſteria ſacra conſecrantur, ſi ægritudinis accidat cuiuſlibet euentus, quo cœptum nequeat expleri myſterium: ſit liberum Epiſcopo vel presbytero alteri, conſecrationem exequi incepti officij Non enim aliud competit ad ſupplementum initiatis myſteriis, quam vt aut incipientis aut ſubſequentis benedictione ſint completa ſacerdotis: quia nec perfecta videri poſſunt, niſi perfecto ordine compleãtur. Cum enim ſimus omnes vnum in Chriſto, nihil contrarium diuerſitas perſonarum format, vbi efficaciam proſperitatis vnitas fidei repræſentat. Ne tamen quod naturæ languoris cauſa conſulitur, in præſumptionis perniciem conuertatur, nullus abſque prouentu patentis moleſtiæ, miniſter vel ſacerdos, cum cœperit, imperfecta officia præſumat omnino relinquere. Si quis hoc temerarie præſumpſerit, excommunicationis ſententiam ſuſtinebit.

concil. 7. Toletan 1. vel 2. ſecũdum diuerſos codices, & habetur 7.q.1. c.nihil.

Ad ſecundum dicendum, quod vbi difficultas occurrit, ſemper eſt accipiendum illud, quod habet minus de periculo. Maxime autem periculoſum circa hoc ſacramentum eſt, quod eſt contra perfectionem huius ſacramenti, quia hoc eſt immane ſacrilegium. Minus autem eſt illud, quod pertinet ad qualitatem ſumentis. Et ideo ſi ſacerdos poſt conſecrationem inceptam recordetur ſe aliquid comediſſe vel bibiſſe, nihilominus debet perficere ſacrificium, & ſumere ſacramentum. Similiter ſi recordetur ſe peccatum aliquod commiſiſſe, debet pœnitere cum propoſito confitendi

Digitized by Google

ſitendi & ſatisfaciendi: & ſic non indigne, ſed fructuoſe ſumet ſacramentum. Et eadem ratio eſt ſi meminerit ſe excommunicationi cuicumque ſubiacere. Debet enim aſſumere propoſitum humiliter abſolutionem petendi: & ſic per inuiſibilem Pontificem Ieſum Chriſtum abſolutionem conſequetur, quantum ad hunc actum, quod peragat diuina myſteria. Si vero ante conſecrationem alicuius prædictorum ſit memor, tutius reputarem, maxime in caſu manducationis & excommunicationis, quod miſſam inceptam deſereret, niſi graue ſcandalum timeretur.

Ad tertium dicendum, quod ſi muſca vel aranea in calicem ante conſecrationem ceciderit, aut etiam venenum deprehenderit eſſe immiſſum, debet effundi, & abluto calice, denuo aliud vinum poni conſecrandum. Si vero aliquid horum poſt conſecrationem acciderit, debet animal caute capi, & diligenter lauari, & comburi, & ablutio cum cineribus in ſacrarium mitti. Si vero venenum ibi eſſe deprehenderit immiſſum, nullo modo debet ſumere, nec alij dare, ne calix vitæ vertatur in mortem: ſed debet diligenter in aliquo vaſculo ad hoc apto cum reliquiis conſeruari. Et ne ſacramentum remaneat imperfectum, debet aliud vinum apponere in calicem, & denuo reſumere à conſecratione ſanguinis, & ſacrificium perficitur.

Ad quartum dicendum, quod ſi ſacerdos ante conſecrationem ſanguinis, & poſt conſecrationem corporis percipiat aut vinum, aut aquam non eſſe in calice, debet ſtatim apponere & conſecrare. Si vero poſt conſecrationis verba perceperit, quod aqua deſit, debet nihilominus procedere: quia impoſitio aquæ (vt
q.74.a.7. ſupra dictum eſt *) non eſt de neceſsitate ſacramenti. Debet tamen puniri ille ex cuius negligentia hoc contingit. Nullo autem modo debet aqua vino iam conſecrato miſceri: quia ſequeretur corruptio ſacramenti
q.77.a.8. pro aliqua parte, vt ſupra dictum eſt *. Si vero percipiat poſt verba conſecrationis, quod vinum non fuerit poſitum in calicem: ſi quidem hoc percipiat ante
in Conc. Tolet. 7. cant. 1. vel 2. ſecundum aliques codices. ſumptionem corporis, debet depoſita aqua, ſi ibi fuerit, imponere vinum cum aqua, & reſumere à verbis conſecrationis ſanguinis. Si vero hoc perceperit poſt ſumptionem corporis, aliam hoſtiam apponere debet iterum conſecrandam ſimul cum ſanguine. Quod ideo dico: quia ſi diceret ſola verba conſecrationis ſanguinis, non ſeruaretur debitus ordo conſecrandi: & ſicut dicitur in prædicto cap. * Tolet. Concilij, perfecta videri non poſſunt ſacrificia, niſi perfecto ordine cō-
pleantur.

Digitized by Google

pleantur. Si vero inciperet à conſecratione ſanguinis, & repeteret omnia verba conſequentia, non competeret niſi adeſſet hoſtia conſecrata, cum in illis verbis occurrant quædam dicenda & fienda non ſolum circa ſanguinem, ſed etiam circa corpus. Et debet in fine iterum ſumere hoſtiam conſecratam & ſanguinem, non obſtante etiam ſi prius ſumpſerit aquam, quæ erat in calice: quia præceptum de perfectione vel de perceptione huius ſacramenti, maioris eſt ponderis, quam præceptum quod hoc ſacramentum à ieiunis ſumatur, vt ſupra dictum eſt *. *q. 80. a. 8 & quæſt. 82. ar. 4.*

Ad quintum dicendum, quod licet ſacerdos non recolat ſe dixiſſe aliqua eorum, quæ dicere debuit, non tamen debet ex hoc mente perturbari: non enim qui multa dicit: recolit omnium, quæ dixit: niſi forte aliquid in dicendo apprehenderit ſub ratione iam dicti: ſic enim aliquid efficitur memorabile. Vnde ſi aliquis attente cogitet illud quod dicit, non tamen cogitet ſe dicere illud, non multum poſtea recolit ſe dixiſſe. Sic enim fit aliquid obiectum memoriæ, in quantum accipitur ſub ratione præteriti: ſicut dicitur * in lib. de memoria. Si tamen ſacerdoti probabiliter conſtet ſe aliqua omiſiſſe, ſi quidem non ſunt de neceſſitate ſacraměti, non exiſtimo, quod propter hoc debeat reſumere, immutando ordinem ſacrificij: ſed debet vlterius procedere. Si vero certificetur ſe omiſiſſe aliquid eorum, quæ ſunt de neceſsitate ſacramenti, ſcilicet formas conſecrationis: cum forma conſecrationis ſit de neceſsitate ſacramenti, ſicut & materia, idem videtur faciendum quod dictum eſt * in defectu materiæ; vt ſcilicet reſumatur à forma conſecrationis, & cætera per ordinem reiterentur, ne mutetur ordo ſacrificij. *in lib. de memoria c. 1 tc. 2. inter opera Ariſ.* *in ſol. ad 4. arg. hic in iſto ar.*

Ad ſextum dicendum, quod fractio hoſtiæ conſecratæ, & quod vna ſola pars mittatur in calicem, reſpicit corpus myſticum, ſicut admixtio aquæ ſignificat populum. Et ideo horum prætermiſsio non facit imperfectionem ſacrificij, vt propter hoc ſit neceſſe aliquid reiterare circa celebrationem huius ſacramenti.

Ad ſeptimum dicendum quod (ſicut legitur de conſec. diſt. 2. ex decreto Pij Papæ *) ſi per negligentiam aliquid de ſanguine ſtillauerit in tabulam, quæ terræ adhæret, lingua lambetur, & tabula radetur. Si vero non fuerit tabula, terra radetur & igni conſumetur, & cinis intra altare condetur, & ſacerdos quadraginta diebus pœniteat. Si autem ſuper altare ſtillauerit calix, ſorbeat miniſter ſtillam, & tribus diebus pœniteat. Si ſuper linteum altaris, & ad aliud ſtilla *de conſ. d. 2. ſi per negligentiam.*

per

Digitized by Google

¶ Primo, vtrum pœnitentia ſit ſacramentum?
¶ Secundo, de propria materia eius.
¶ Tertio, de forma ipſius.
¶ Quarto, vtrum impoſitio manus requiratur ad hoc ſacramentum?
¶ Quinto, vtrum hoc ſacramentum ſit de neceſsitate ſalutis?
¶ Sexto, de ordine eius ad alia ſacramenta.
¶ Septimo, de inſtitutione eius.
¶ Octauo, de duratione ipſius.
¶ Nono, de continuitate eius.
¶ Decimo, vtrum poſsit iterari?

Art. I. *Vtrum pœnitentia ſit ſacramentum?*

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod pœnitentia non ſit ſacramentum. Greg. enim dicit, & habetur in decret. * 1. q. 1. Sacramenta ſunt baptiſmus, chriſma, corpus & ſanguis Chriſti: quæ ob id ſacramenta dicuntur, quia ſub tegumento corporalium rerum diuina virtus ſecretius operatur ſalutem in eis. Sed hoc non contingit in pœnitentia: quia non adhibentur aliquæ corporales res, ſub quibus diuina virtus operetur ſalutem. Ergo pœnitentia non eſt ſacramentum.

510 4. d. 14. q. 1. a. 1. q. 1. & d. 22. q. 2. a. 3. q. 2. cor.
**refertur 1. q. 1. c. multi ſecularium cir. med.*

¶ 2. Præterea, Sacramenta Eccleſiæ à miniſtris Chriſti exhibentur: ſecundum illud 1. Cor. 4. Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei. Sed pœnitentia non exhibetur à miniſtris Chriſti: ſed interius à Deo hominibus inſpiratur, ſecundum illud Hierem. 31. Poſtquam conuertiſti me, egi pœnitentiam. Ergo videtur, quod pœnitentia non ſit ſacramentum.

¶ 3. Præterea, In ſacramentis, de quibus iam ſupra diximus *, eſt aliquid, quod eſt ſacramentum tantum, aliquid quod eſt res & ſacramentum, aliquid vero, quod eſt res tantum, vt ex præmiſsis patet *. Sed hoc non inuenitur in pœnitentia. Ergo pœnitentia non eſt ſacramentum.

qu. 66.
q. 66. a. 1.

SED contra eſt, quod ſicut baptiſmus adhibetur ad purificandum à peccato, ita & pœnitentia. Vnde & Petrus dixit Simoni Act. 8. Pœnitentiam age ab hac nequitia tua. Sed baptiſmus eſt ſacramentum, vt ſupra habitum eſt *. Ergo pari ratione & pœnitentia.

RESPONDEO dicendum, quod ſicut Gregor. * dicit in cap. ſupradicto, Sacramentum eſt in aliqua celebratione, cum res geſta ita fit, vt aliquid ſignificatiue accipiamus quod ſancte accipiendum eſt. Manifeſtum eſt autem, quod in pœnitentia ita res geſta fit, quod aliquid ſanctum ſignificatur tam ex parte peccatoris

q. 66. a. 1.
**refertur loc. cit. in arg. 1.*

toris pœnitentis, quam ex parte ſacerdotis abſoluentis: nam peccator pœnitens, per ea quæ facit & dicit, oſtendit cor ſuum à peccato receſsiſſe. Similiter etiam ſacerdos per ea quæ agit & dicit circa pœnitentem, ſignificat opus Dei remittentis peccata. Vnde manifeſtum eſt, quod pœnitentia, quæ in Eccleſia agitur, eſt ſacramentum.

Ad primum ergo dicendum, quod nomine corporalium rerum intelliguntur large etiam ipſi exteriores actus ſenſibiles: qui ita ſe habent in hoc ſacramento, ſicut aqua in baptiſmo, vel chriſma in confirmatione. Eſt autem attendendum quod in illis ſacramentis, in quibus confertur excellens gratia, quæ ſuperabundat omnem facultatem humani actus, adhibetur aliqua corporalis materia exterius: ſicut in baptiſmo, vbi fit plena remiſsio peccatorum, & quantum ad culpam, & quantum ad pœnam: & in confirmatione, vbi datur plenitudo Spiritus ſancti: & in extrema vnctione, vbi confertur perfecta ſanitas ſpiritualis, quæ prouenit ex virtute Chriſti, quaſi ex quodam extrinſeco principio. Vnde ſi qui actus humani ſunt in talibus ſacramentis, non ſunt de eſſentia ſacramentorum: ſed diſpoſitiue ſe habent ad ſacramenta. In illis autem ſacramentis, quæ habent effectum correſpondentem humanis actibus, ipſi * actus humani ſunt loco materiæ, vt accidit in pœnitentia & matrimonio. Sicut etiam in medicinis corporalibus quædam ſunt res exterius adhibitæ, ſicut emplaſtra & electuaria: quædam vero ſunt actus ſanandorum, puta exercitationes quædam.

a'. actus humani ſenſibiles.

Ad ſecundum dicendum, quod in ſacramentis, quæ habent corporalem materiam, oportet quod illa materia adhibeatur à miniſtro Eccleſiæ, qui gerit perſonam Chriſti, in ſignum, quod excellentia virtutis in ſacramento operantis eſt à Chriſto. In ſacramento autem pœnitentiæ (ſicut dictum eſt *) ſunt actus humani, pro materia, qui proueniunt ex inſpiratione interna. Vnde materia non exhibetur à miniſtro, ſed à Deo interius operante. Sed complementum ſacramenti exhibet miniſter, dum pœnitentem abſoluit.

* *in ſolut. praced.*

Ad tertium dicendum, quod etiam in pœnitentia eſt aliquid, quod eſt ſacramentum tantum, ſcilicet actus exterius exercitus, tam per peccatorem pœnitentem, quam etiam per ſacerdotem abſoluentem: res autem & ſacramentum, eſt pœnitentia interior peccatoris: res autem tantum & non ſacramentum, eſt remiſsio peccati. Quorum primum totum ſimul ſumptum eſt cauſa ſecundi: primum

mum autem & ſecundum, ſunt quodammodo cauſa tertij.

Art. 2. *Vtrum peccata ſint propria materia huius ſacramenti?* 511

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod peccata non ſint propria materia huius ſacramenti. Materia enim in aliis ſacramentis per aliqua verba prolata ſanctificatur, & ſanctificata effectum ſacramenti operatur. Peccata autem non poſſunt ſanctificari, eo quod contrariantur effectui ſacramenti, qui eſt gratia remittens peccata. Ergo peccata non ſunt materia propria huius ſacramenti.

¶ 2. Præterea, Auguſtinus * dicit in lib. de pœnit. Nullus poteſt inchoare nouam vitam, niſi eum veteris vitæ pœniteat. Sed ad vetuſtatem vitæ pertinent non ſolum peccata, ſed etiam pœnalitates præſentis vitæ. Non ergo peccata ſunt propria materia pœnitentiæ. *c. 2. non longe à prin. t. 9.*

¶ 3. Præterea, Peccatorum quoddam eſt originale, quoddam mortale, quoddam veniale. Sed pœnitentiæ ſacramentum non ordinatur contra originale peccatum quod tollitur per baptiſmum; neque contra peccatum mortale, quod tollitur per confeſsionem peccatoris; nec etiam contra veniale, quod tollitur per tunſionem pectoris, & per aquam benedictam, & alia huiuſmodi. Ergo peccata non ſunt propria materia pœnitentiæ.

SED contra eſt, quod Apoſt. dicit 2. Corint. 12. Non egerunt pœnitentiam ſuper immunditia & fornicatione & impudicitia quam geſſerunt.

RESPONDEO dicendum, quod duplex eſt materia, ſcilicet proxima & remota: ſicut ſtatuæ proxima materia eſt metallum, remota vero aqua. Dictum eſt autem *, quod materia proxima huius ſacramenti ſunt actus pœnitentis: cuius materia ſunt peccata, de quibus dolet, & quæ confitetur, & pro quibus ſatisfacit. Vnde relinquitur, quod remota materia pœnitentiæ, ſunt peccata, non acceptanda, ſed deteſtanda & deſtruenda. *ar. præ. ad 1. & 2.*

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit de proxima materia ſacramenti.

Ad ſecundum dicendum, quod vetus & mortalis vita eſt obiectum pœnitentiæ, non ratione pœnæ, ſed ratione culpæ annexæ.

Ad tertium dicendum, quod pœnitentia quodammodo eſt de quolibet peccatorum genere: non tamen eodem modo. Nam de peccato actuali mortali, eſt pœnitentia proprie & principaliter. Proprie quidem,

dem, quia proprie dicimur pœnitere de his quæ noſtra voluntate commiſimus. Principaliter autem, quia ad deletionem peccati mortalis, hoc ſacramentum eſt principaliter inſtitutum. De peccatis autem venialibus eſt quidem pœnitentia proprie, in quantum ſunt noſtra voluntate facta: non tamen contra hæc principaliter eſt hoc ſacramentum inſtitutum. De peccato vero originali, pœnitentia nec principaliter eſt, (quia contra ipſum non ordinatur hoc ſacramentum, ſed magis baptiſmus) nec etiam proprie: quia peccatum originale non eſt noſtra voluntate peractum, niſi forte in quantum voluntas Adæ reputatur noſtra, ſecundum modum loquendi, quo Apoſt. dicit Roman. 5. In quo omnes peccauerunt. In quantum tamen large accipitur pœnitentia pro quacumque deteſtatione rei præteritæ, poteſt dici pœnitentia de peccato originali: ſicut loquitur Aug.* in lib. de pœnitentia.

in lib. de vera & fal. pæn. c.8.r.4. & in li. de pæn. med. c.2. tom.9.

512] Art. 3. *Vtrumnae ſit forma huius ſacramenti, Ego te abſoluo?*

4.d.22. q.2.a.2. q.2.& 3. & op.22.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod hæc non ſit forma huius ſacramenti. Ego te abſoluo. Formæ enim ſacramentorum ex inſtitutione Chriſti & Eccleſiæ vſu habentur. Sed Chriſtus non legitur hanc formam inſtituiſſe, neque etiam in communi vſu habetur; quinimo in quibuſdam abſolutionibus, quæ in Eccleſia publice fiunt (ſicut in Prima & Completorio, & in cœna Domini) abſoluens non vtitur oratione indicatiua, vt dicat, Ego vos abſoluo; ſed oratione deprecatiua, cum dicit, Miſereatur veſtri omnipotens Deus, vel, Abſolutionem & remiſsionem tribuat vobis omnipotens Deus. Ergo hæc non eſt forma huius ſacramenti, Ego te abſoluo.

¶ 2. Præterea, Leo Papa dicit*, quod indulgentia Dei, niſi ſupplicationibus ſacerdotum nequit obtineri. Loquitur autem de indulgentia Dei, quæ præſtatur pœnitentibus. Ergo forma huius ſacramenti debet eſſe per modum deprecationis.

¶ 3. Præterea, Idem eſt abſoluere à peccato, quod peccatum remittere. Sed ſolus Deus peccatum remittit, qui etiam ſolus interius hominem à peccato mundat: vt Auguſt. dicit ſuper Io.* Ergo videtur, quod ſolus Deus à peccato abſoluat. Non ergo debet ſacerdos dicere, Ego te abſoluo, ſicut non dicit, Ego tibi peccata remitto.

¶ 4. Præterea, Sicut Dominus dedit poteſtatem diſcipulis abſoluendi à peccatis: ita etiam dedit eis poteſtatem curandi infirmitates, & vt dæmonia eiicerent, & vt languores ſanarent, vt habetur Matthæi 10.

** refertur de pæn. d. 1. c. multiplex, nõ procul à prin. & dicitur eſſe in ep. ad Theodor. quæ eſt 89. in Leone.*

** de conſ. d.4. c. 141. & tr.5. ſup. Io.10.9.*

Digitized by Google

& Luc.9. Sed ſanando infirmos Apoſtoli non vtebantur his verbis, Ego te ſano; ſed, Sanet te Dominus Ieſus Chriſtus: ſicut Petrus dixit paralytico, vt habetur Actor.9. Ergo videtur, quod ſacerdotes habentes poteſtatem Apoſtolis à Chriſto traditam, non debeant vti hac forma verborum, Ego te abſoluo; ſed, Abſolutionem tribuat tibi Chriſtus.

¶ 5. Præterea, Quidam hac forma vtentes, ſic eam exponunt, Ego te abſoluo, id eſt abſolutum oſtendo. Sed nec hoc etiam ſacerdos facere poteſt, niſi ei diuinitus reueletur. Vnde legitur Matth. 16. antequam Petro diceretur, Quodcumque ſolueris ſuper terram, &c. dictum eſt ei, Beatus es Simon Barlona; quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater meus, qui eſt in cœlis. Ergo videtur, quod ſacerdos, cui non eſt facta reuelatio, præſumptuoſe dicat, Ego te abſoluo, etiam ſi exponatur, id eſt, abſolutum oſtendo.

SED contra eſt, quod ſicut Dominus dixit diſcipulis Matth. vlt. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos: ita dixit Petro Matth. 16. Quodcumque ſolueris ſuper terram. Sed ſacerdos auctoritate illorum verborum Chriſti fretus dicit, Ego te baptizo. Ergo eadem auctoritate dicere debet in hoc ſacramento, Ego te abſoluo.

RESPONDEO dicendum, quod in qualibet re perfectio attribuitur formæ. Dictum eſt autem † ſupra, quod hoc ſacramentum perficitur per ea quæ ſunt ex parte ſacerdotis. Vnde oportet, quod ea quæ ſunt ex parte pœnitentis, ſiue ſint verba ſiue facta, ſint quædam materia huius ſacramenti: ea vero quæ ſunt ex parte ſacerdotis, ſe habeant per modum formæ. Cum autem ſacramenta nouæ legis efficiant quod figurant (vt ſupra dictum * eſt) oportet quod forma ſacramenti ſignificet id quod in ſacramento agitur, proportionabiliter materiæ ſacramenti. Vnde forma baptiſmi eſt, Ego te baptizo: & forma confirmationis eſt, Conſigno te ſigno crucis, & confirmo te chriſmate ſalutis, eo quod huiuſmodi ſacramenta perficiuntur in vſu materiæ. In ſacramento autem Euchariſtiæ, quod conſiſtit in ipſa conſecratione materiæ, exprimitur veritas conſecrationis, cum dicitur, Hoc eſt corpus meum. Hoc autem ſacramentum, ſcilicet pœnitentiæ, non conſiſtit in conſecratione alicuius materiæ, nec in vſu alicuius materiæ ſanctificatæ, ſed magis in remotione cuiuſdam materiæ, ſcilicet peccati: prout peccata dicuntur eſſe materia pœnitentiæ: vt ex ſupra dictis patet *. Talis autem remotio ſignificatur à ſacerdote, cum dicitur, Ego te abſoluo. Nam

art 1. huius quæſt. art. 2.

q. 60. a. 2. & 62. a. 1. & 3.

art. præc.

peccata ſunt quædam vincula, ſecundum illud Prou. 5. Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum quiſque conſtringitur. Vnde patet, quod hæc eſt conuenientiſsima forma huius ſacramenti, Ego te abſoluo.

Ad primum ergo dicendum, quod iſta forma aſſumitur ex ipſis verbis Chriſti, quibus Petro dixit, Quodcumque ſolueris ſuper terram, &c. & tali forma Eccleſia vtitur in ſacramentali abſolutione. Huiuſmodi autem abſolutiones in publico factæ, non ſunt ſacramentales, ſed ſunt orationes quædam ordinatæ ad remiſsionem venialium peccatorum. Vnde in ſacramentali abſolutione non ſufficeret dicere, Miſereatur tui omnipotens Deus: vel, Abſolutionem & remiſsionem tribuat tibi Deus: quia per hæc verba ſacerdos abſolutionem non ſignificat fieri, ſed petit vt fiat. Præmittitur tamen etiam in ſacramentali abſolutione talis oratio, ne impediatur effectus ſacramenti ex parte pœnitentis: cuius actus materialiter quodammodo ſe habent in hoc ſacramento, non autem in baptiſmo vel in confirmatione.

Ad ſecundum dicendum, quod verbum Leonis eſt intelligendum quantum ad deprecationem, quæ præmittitur abſolutioni: non autem remouet quin ſacerdotes abſoluant.

Ad tertium dicendum, quod ſolus Deus per auctoritatem, & à peccato abſoluit, & peccatum remittit. Sacerdotes tamen vtrumque faciunt per miniſterium: in quantum ſcilicet verba ſacerdotis in hoc ſacramento inſtrumentaliter operantur in virtute diuina, ſicut etiam in aliis ſacramentis. Nam virtus diuina eſt, quæ interius operatur in omnibus ſacramentalibus ſignis, ſiue ſint res, ſiue verba: ſicut ex ſupradictis patet *. Vnde & Dominus expreſsit vtrumque: nam Marc. 16. dixit Petro, Quodcumque ſolueris ſuper terram, &c. & Ioannis vigeſimo dixit diſcipulis, Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. Ideo tamen ſacerdos potius dicit, Ego te abſoluo, quam, Ego tibi peccata remitto: quia hoc magis congruit verbis, quæ Dominus dixit, virtutem clauium oſtendens, per quas ſacerdotes abſoluunt. Quia tamen ſacerdos ſicut miniſter abſoluit, conuenienter apponitur aliquid, quod pertineat ad primam auctoritatem Dei, ſcilicet vt dicatur, Ego te abſoluo, in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti; vel per virtutem paſsionis Chriſti, vel auctoritate Dei, ſicut Dionyſius * exponit tertio capite cœleſtis hierarchiæ. Quia tamen hoc non eſt determinatum ex verbis Chriſti, ſicut in baptiſmo,

q. 62. a. 4. & 64. a. 1. & 2.

** c. 7. eccl. hier. non multum procul à fi. & cæl. hier. c. 3.*

mo, talis appoſitio relinquitur arbitrio ſacerdotis.

Ad quartum dicendum, quod Apoſtolis non eſt data poteſtas, vt ipſi ſanarent infirmos, ſed vt ad eorum orationem infirmi ſanarentur. Eſt autem eis collata poteſtas operandi inſtrumentaliter ſiue miniſterialiter in ſacramentis. Et ideo magis poſſunt in formis ſacramentalibus exprimere actum ſuum, quam in ſanationibus infirmitatum. In quibus tamen non ſemper modo deprecatiuo vtebantur; ſed quandoque modo indicatiuo & imperatiuo: ſicut Actorum 3. legitur, quod Petrus dixit claudo, Quod habeo, hoc tibi do: in nomine Ieſu Chriſti Nazareni ſurge & ambula.

Ad quintum dicendum, quod iſta expoſitio, Ego te abſoluo, id eſt abſolutum oſtendo, quantum ad aliquid quidem vera eſt; non tamen eſt perfecta: ſacramenta enim nouæ legis, non ſolum ſignificant, ſed etiam faciunt quod ſignificant. Vnde ſicut ſacerdos baptizando aliquem, oſtendit hominem interius ablutum per verba & facta, & non ſolum ſignificatiue, ſed etiam effectiue: ita etiam cum dicit, Ego te abſoluo, oſtendit hominem abſolutum non ſolum ſignificatiue, ſed etiam effectiue. Nec tamen loquitur quaſi de re incerta: quia ſicut alia ſacramenta nouæ legis habent de ſe certum effectum ex virtute paſsionis Chriſti (licet poſsit impediri ex parte recipientis) ita etiam & in hoc ſacramento. Vnde Auguſt. * dicit in lib. de adult. coniug. Non eſt turpis nec difficilis, poſt patrata & purgata adulteria, reconciliatio coniugij, vbi per claues regni cœlorum non dubitatur fieri remiſsio peccatorum. Vnde nec ſacerdos indiget ſpeciali reuelatione ſibi facta: ſed ſufficit generalis reuelatio fidei, per quam remittuntur peccata. Vnde reuelatio fidei dicitur Petro facta fuiſſe. Eſſet autem perfectior expoſitio, Ego te abſoluo, id eſt, Sacramentum abſolutionis tibi impendo.

lib. 2 c. 9. in pr. t. 6.

Art. 4. *Vtrum impoſitio manuum ſacerdotis requiratur ad hoc ſacramentum?* 513

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod impoſitio manuum ſacerdotis requiratur ad hoc ſacramentum. Dicitur enim Marc. vlt. Super ægros manus imponent, & bene habebunt. AEgri autem ſpiritualiter ſunt peccatores, qui recipiunt bonam habitudinem per hoc ſacramentum. Ergo in hoc ſacramento eſt manus impoſitio facienda.

4. cō. gen. c. 71. & opuſc. 2 2. c. 4.

¶ 2. Præterea, In ſacramento pœnitentiæ recuperat homo Spiritum ſanctum amiſſum: vnde ex perſona pœnitentis dicitur in Pſal. 50. Redde mihi lætitiam

Digitized by Google

ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me. Sed Spiritus ſanctus datur per impoſitionem manuum: legitur enim Act. 8. quod Apoſtoli imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum ſanctum. Et Matthæi 19. dicitur, quod oblati ſunt Domino paruuli, vt eis manus imponeret. Ergo in hoc ſacramento eſt facienda manus impoſitio.

¶ 3. Præterea, Verba ſacerdotis in hoc ſacramento non ſunt maioris efficaciæ quam in aliis ſacramentis. Sed in aliis ſacramentis non ſufficiunt verba miniſtri, niſi aliquem actum exerceat: ſicut in baptiſmo ſimul cum hoc, quod ſacerdos dicit, Ego te baptizo, requiritur corporalis ablutio. Ergo etiam ſimul cum hoc quod ſacerdos dicit, Ego te abſoluo, oportet quod aliquem actum exerceat circa pœnitentem, imponendo ei manus.

SED contra eſt, quod cum Dominus dixit Petro, Quodcumque ſolueris ſuper terram, &c. nullam mentionem de manus impoſitione fecit: neque etiam cum omnibus Apoſtolis ſimul dixit, Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. Non ergo ad hoc ſacramentum requiritur impoſitio manuum.

RESPONDEO dicendum, quod impoſitio manuum in ſacramentis Eccleſiæ fit ad deſignandum aliquem copioſum gratiæ effectum: quo illi quibus manus imponuntur, quodammodo per quamdam ſimilitudinem continuantur miniſtris, in quibus copia gratiæ eſſe debet. Et ideo manus impoſitio fit in ſacramento confirmationis, in quo confertur plenitudo Spiritus ſancti: & in ſacramento ordinis, in quo confertur quædam excellentia poteſtatis in diuinis myſteriis. Vnde & 2. ad Timoth. 1. dicitur, Reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum. Sacramentum autem pœnitentiæ non ordinatur ad conſequendam aliquam excellentiam gratiæ; ſed ad remotionem peccatorum. Et ideo ad hoc ſacramentum non requiritur manuum impoſitio, ſicut etiam nec ad baptiſmum; in quo tamen fit plenior remiſsio peccatorum.

Ad primum ergo dicendum, quod illa manus impoſitio non eſt ſacramentalis, ſed ordinatur ad miracula perficienda: vt ſcilicet per contactum manus hominis ſanctificati, etiam corporalis infirmitas tollatur. Sicut etiam legitur de Domino Marc. 6. quod infirmos manibus impoſitis curauit: & Matt 8. legitur, quod leproſum mundauit per contactum.

Ad ſecundum dicendum, quod non quælibet acceptio Spiritus ſancti requirit manus impoſitionem:

quia

quia etiam in baptiſmo accipit homo Spiritum ſanctum, nec tamen fit ibi manus impoſitio. Sed acceptio Spiritus ſancti cum plenitudine requirit manus impoſitionem: quod pertinet ad confirmationem.

Ad tertium dicendum, quod in ſacramentis, quæ perficiuntur in vſu materiæ, miniſter habet aliquem actum corporalem exercere circa eum, qui ſuſcipit ſacramentum: ſicut in baptiſmo & confirmatione & extrema vnctione. Sed hoc ſacramentum non conſiſtit in vſu alicuius materiæ exterius appoſitæ: ſed loco materiæ ſe habent ea quæ ſunt ex parte pœnitentis. Vnde ſicut in Euchariſtia ſacerdos ſola prolatione verborum ſuper materia perficit ſacramentum: ita etiam ſola verba ſacerdotis abſoluentis ſuper pœnitentem, perficiunt abſolutionis ſacramentum. Et ſi aliquis actus corporalis eſſet ex parte ſacerdotis neceſſarius, non minus competeret crucis ſignatio, quæ adhibetur in Euchariſtia, quam manus impoſitio, in ſignum quod per ſanguinem crucis Chriſti remittuntur peccata. Et tamen non eſt de neceſsitate huius ſacramenti, ſicut nec de neceſsitate Euchariſtiæ.

Art. 5. *Vtrum hoc ſacramentum ſit de neceſſitate ſalutis?* 514

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod hoc ſacramentum non ſit de neceſsitate ſalutis. Quia ſuper illud Pſalm. 125. †, Qui ſeminant in lachrymis, &c. dicit gloſſ. Noli eſſe triſtis, ſi adſit tibi bona voluntas, vnde metitur pax. Sed triſtitia eſt de ratione pœnitentiæ, ſecundum illud 2. Corinth. 7. Quæ ſecundum Deum eſt triſtitia, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur. Ergo bona voluntas ſine pœnitentia ſufficit ad ſalutem.

ſup. q. 65. a. 1. co. & a. 2. ad 4. & ar. 4. co. & 4. d. 14. q. 2. a. 5. & in pr. expoſit. & 4. con. c. 71. † Aug. in hoc loco, tom. 8.

¶ 2. Præterea, Prouerbiorum decimo dicitur, Vniuerſa delicta operit charitas: & infra 15. Per miſericordiam & fidem purgantur peccata. Sed hoc ſacramentum non eſt niſi ad purgandum peccata. Ergo habendo charitatem & fidem & miſericordiam, poteſt quiſque ſalutem conſequi, etiam ſine pœnitentiæ ſacramento.

¶ 3. Præterea, Sacramenta Eccleſiæ initium habent ab inſtitutione Chriſti. Sed ſicut legitur Ioan. 8. Chriſtus mulierem adulteram abſoluit abſque pœnitentia. Ergo videtur, quod pœnitentia non ſit de neceſsitate ſalutis.

SED contra eſt, quod Dominus dicit Luc. octauo, Si pœnitentiam non habueritis, omnes ſimul peribitis.

RESPONDEO dicendum, quod aliquid eſt neceſ-

ſiæ, quo præcipitur quod ſacerdos conſecrans, ſuo ſacrificio communicet.

¶ 2. Præterea, Contingit quandoque quod ſacerdos ante conſecrationem vel poſt, recolit ſe aliquid comediſſe vel bibiſſe, vel etiam alicui peccato mortali ſubiacere, vel etiam excommunicationi, cuius prius memoriam non habebat. Neceſſe eſt ergo, quod ille qui eſt in tali articulo conſtitutus, peccet mortaliter, contra ſtatutum eccleſiæ faciens, ſiue ſumat, ſiue non ſumat.

¶ 3. Præterea, Contingit quandoque, quod in calicem muſca vel aranea, vel aliquod animal venenoſum cadit poſt conſecrationem, vel etiam cognoſcit ſacerdos calici venenum eſſe immiſſum ab aliquo maleuolo, cauſa occidendi ipſum. In quo caſu ſi ſumat, videtur mortaliter peccare, ſe occidendo, vel Deum tentando: ſimiliter ſi non ſumat peccat, contra ſtatutum Eccleſiæ faciens. Ergo videtur eſſe perplexus & ſubiectus neceſſitati peccandi, quod eſt inconueniens.

¶ 4. Præterea, Contingit quandoque, quod per negligentiam miniſtri, aut aqua non ponitur in calice, aut etiam nec vinum: & hoc ſacerdos aduertit. Ergo in hoc etiam caſu videtur eſſe perplexus, ſiue ſumat corpus ſine ſanguine (quaſi imperfectum faciens * ſacramentum) ſiue non ſumat nec corpus nec ſanguinem.

*al. ſacrificium.

¶ 5. Præterea, Contingit quandoque, quod ſacerdos non recolit ſe dixiſſe verba conſecrationis, vel etiam alia, quæ in celebratione huius ſacramenti dicuntur. Videtur ergo peccare in hoc caſu, ſiue reiteret verba ſuper eandem materiam, quæ forte iam dixerat, ſiue vtatur pane & vino non conſecratis, quaſi conſecratis.

¶ 6. Præterea, Contingit quandoque propter frigus, quod ſacerdoti dilabitur hoſtia in calicem, ſiue ante fractionem, ſiue poſt. In hoc ergo caſu non poterit ſacerdos ritum eccleſiæ implere, vel de ipſa fractione, vel etiam de hoc, quod ſola tertia pars mittatur in calicem.

¶ 7. Præterea, Contingit quandoque, quod per negligentiam ſacerdotis ſanguis Chriſti effunditur, vel etiam quod ſacerdos ſacramentum ſumptum vomit, aut etiam quod hoſtiæ conſecratæ tamdiu conſeruantur, vt putrefiant, vel etiam à muribus corrodantur, vel etiam qualitercumque perdantur. In quibus caſibus non videtur poſſe huic ſacramento debita reuerẽtia exhiberi, ſecundum Eccleſiæ ſtatuta. Non videtur ergo

ergo, quod his defectibus ſeu periculis occurri poſsit. ſaluis Eccleſiæ ſtatutis.

SED contra eſt, quod ſicut Deus, ita Eccleſia non præcipit aliquid impoſsibile.

RESPONDEO dicendum, quod periculis ſeu defectibus circa hoc ſacramentum contingentibus dupliciter poteſt occurri. Vno modo præueniendo, ne ſcilicet periculum accidat. Alio modo ſubſequendo, vt ſcilicet id quod accidit, emendetur, vel adhibendo remedium, vel ſaltem per pœnitentiam eius, qui negligenter egit circa hoc ſacramentum,

Ad primum ergo dicendum, quod ſi ſacerdos morte aut infirmitate graui occupetur ante conſecrationem corporis & ſanguinis Domini, non oportet vt per alium ſuppleatur. Si vero incepta conſecratione hoc acciderit (puta conſecrato corpore ante conſecrationem ſanguinis, vel etiam conſecrato vtroque) debet miſſæ celebritas per alium expleri. Vnde (vt habetur in decretis 7.q.1.c. nihil) in Toletano Concilio legitur *, Cenſuimus conuenire, vt cum à ſacerdotibus miſſarum tempore myſteria ſacra conſecrantur, ſi ægritudinis accidat cuiuſlibet euentus, quo cœptum nequeat expleri myſterium: ſit liberum Epiſcopo vel presbytero alteri, conſecrationem exequi incepti officij Non enim aliud competit ad ſupplementum initiatis myſteriis, quam vt aut incipientis aut ſubſequentis benedictione ſint completa ſacerdotis: quia nec perfecta videri poſſunt, niſi perfecto ordine compleãtur. Cum enim ſimus omnes vnum in Chriſto, nihil contrarium diuerſitas perſonarum format, vbi efficaciam proſperitatis vnitas fidei repræſentat. Ne tamen quod naturæ languoris cauſa conſulitur, in præſumptionis perniciem conuertatur, nullus abſque prouentu patentis moleſtiæ, miniſter vel ſacerdos, cum cœperit, imperfecta officia præſumat omnino relinquere. Si quis hoc temerarie præſumpſerit, excommunicationis ſententiam ſuſtinebit.

concil. 7. Tole. can 1. vel 2. ſecũdum diuerſos codices, & habetur 7.q.1. c. nihil.

Ad ſecundum dicendum, quod vbi difficultas occurrit, ſemper eſt accipiendum illud, quod habet minus de periculo. Maxime autem periculoſum circa hoc ſacramentum eſt, quod eſt contra perfectionem huius ſacramenti, quia hoc eſt immane ſacrilegium. Minus autem eſt illud, quod pertinet ad qualitatem ſumentis. Et ideo ſi ſacerdos poſt conſecrationem inceptam recordetur ſe aliquid comediſſe vel bibiſſe, nihilominus debet perficere ſacrificium, & ſumere ſacramentum. Similiter ſi recordetur ſe peccatum aliquod commiſiſſe, debet pœnitere cum propoſito confitendi

ſitendi & ſatisfaciendi: & ſic non indigne, ſed fructuoſe ſumet ſacramentum. Et eadem ratio eſt ſi meminerit ſe excommunicationi cuicumque ſubiacere. Debet enim aſſumere propoſitum humiliter abſolutionem petendi: & ſic per inuiſibilem Pontificem Ieſum Chriſtum abſolutionem conſequetur, quantum ad hunc actum, quod peragat diuina myſteria. Si vero ante conſecrationem alicuius prædictorum ſit memor, tutius reputarem, maxime in caſu manducationis & excommunicationis, quod miſſam inceptam deſereret, niſi graue ſcandalum timeretur.

Ad tertium dicendum, quod ſi muſca vel aranea in calicem ante conſecrationem ceciderit, aut etiam venenum deprehenderit eſſe immiſſum, debet effundi, & abluto calice, denuo aliud vinum poni conſecrandum. Si vero aliquid horum poſt conſecrationem acciderit, debet animal caute capi, & diligenter lauari, & comburi, & ablutio cum cineribus in ſacrarium mitti. Si vero venenum ibi eſſe deprehenderit immiſſum, nullo modo debet ſumere, nec alij dare, ne calix vitæ vertatur in mortem: ſed debet diligenter in aliquo vaſculo ad hoc apto cum reliquiis conſeruari. Et ne ſacramentum remaneat imperfectum, debet aliud vinum apponere in calicem, & denuo reſumere à conſecratione ſanguinis, & ſacrificium perficitur.

Ad quartum dicendum, quod ſi ſacerdos ante conſecrationem ſanguinis, & poſt conſecrationem corporis percipiat aut vinum, aut aquam non eſſe in calice, debet ſtatim apponere & conſecrare. Si vero poſt conſecrationis verba perceperit, quod aqua deſit, debet nihilominus procedere: quia impoſitio aquæ (vt

q. 74. a. 7. ſupra dictum eſt *) non eſt de neceſsitate ſacramenti. Debet tamen puniri ille ex cuius negligentia hoc contingit. Nullo autem modo debet aqua vino iam conſecrato miſceri: quia ſequeretur corruptio ſacramenti

q. 77. a. 8. pro aliqua parte, vt ſupra dictum eſt *. Si vero percipiat poſt verba conſecrationis, quod vinum non fuerit poſitum in calicem: ſi quidem hoc percipiat ante ſumptionem corporis, debet depoſita aqua, ſi ibi fuerit, imponere vinum cum aqua, & reſumere à verbis conſecrationis ſanguinis. Si vero hoc perceperit poſt ſumptionem corporis, aliam hoſtiam apponere debet iterum conſecrandam ſimul cum ſanguine. Quod ideo dico: quia ſi diceret ſola verba conſecrationis ſanguinis, non ſeruaretur debitus ordo conſecrandi: & ſicut dicitur in prædicto cap. * Tolet. Concilij, perfecta videri non poſſunt ſacrificia, niſi perfecto ordine cõpleantur.

** in Conc. Tolet. 7. cant. 1. vel 2. ſecundum aliquos codices.*

pleantur. Si vero inciperet à conſecratione ſanguinis, & repeteret omnia verba conſequentia, non competeret niſi adeſſet hoſtia conſecrata, cum in illis verbis occurrant quædam dicenda & fienda non ſolum circa ſanguinem, ſed etiam circa corpus. Et debet in fine iterum ſumere hoſtiam conſecratam & ſanguinem, non obſtante etiam ſi prius ſumpſerit aquam, quæ erat in calice: quia præceptum de perfectione vel de perceptione huius ſacramenti, maioris eſt ponderis, quam præceptum quod hoc ſacramentum à ieiunis ſumatur, vt ſupra dictum eſt *. *q. 80. a. 8 & quæſt. 81. ar. 4.*

Ad quintum dicendum, quod licet ſacerdos non recolat ſe dixiſſe aliqua eorum, quæ dicere debuit, non tamen debet ex hoc mente perturbari: non enim qui multa dicit: recolit omnium, quæ dixit: niſi forte aliquid in dicendo apprehenderit ſub ratione iam dicti: ſic enim aliquid efficitur memorabile. Vnde ſi aliquis attente cogitet illud quod dicit, non tamen cogitet ſe dicere illud, non multum poſtea recolit ſe dixiſſe. Sic enim fit aliquid obiectum memorię, in quantum accipitur ſub ratione præteriti: ſicut dicitur * in lib. de memoria. *in lib. de memoria c. 1 tc. 2. inter opera Ariſ.* Si tamen ſacerdoti probabiliter conſtet ſe aliqua omiſiſſe, ſi quidem non ſunt de neceſsitate ſacramẽti, non exiſtimo, quod propter hoc debeat reſumere, immutando ordinem ſacrificij: ſed debet vlterius procedere. Si vero certificetur ſe omiſiſſe aliquid eorum, quæ ſunt de neceſsitate ſacramenti, ſcilicet formas conſecrationis: cum forma conſecrationis ſit de neceſsitate ſacramenti, ſicut & materia, idem videtur faciendum quod dictum eſt * in defectu materiæ; *in ſol. ad 4. arg. hic in iſto ar.* vt ſcilicet reſumatur à forma conſecrationis, & cætera per ordinem reiterentur, ne mutetur ordo ſacrificij.

Ad ſextum dicendum, quod fractio hoſtiæ conſecratæ, & quod vna ſola pars mittatur in calicem, reſpicit corpus myſticum, ſicut admixtio aquæ ſignificat populum. Et ideo horum prætermiſsio non facit imperfectionem ſacrificij, vt propter hoc ſit neceſſe aliquid reiterare circa celebrationem huius ſacramenti.

Ad ſeptimum dicendum quod (ſicut legitur de conſec. diſt. 2. ex decreto Pij Papæ *) *de conſ. d. 2. ſi per negligentiam.* ſi per negligentiam aliquid de ſanguine ſtillauerit in tabulam, quæ terræ adhæret, lingua lambetur, & tabula radetur. Si vero non fuerit tabula, terra radetur & igni conſumetur, & cinis intra altare condetur, & ſacerdos quadraginta diebus pœniteat. Si autem ſuper altare ſtillauerit calix, ſorbeat miniſter ſtillam, & tribus diebus pœniteat. Si ſuper linteum altaris, & ad aliud ſtilla

per

¶ Primo, vtrum pœnitentia ſit ſacramentum?
¶ Secundo, de propria materia eius.
¶ Tertio, de forma ipſius.
¶ Quarto, vtrum impoſitio manus requiratur ad hoc ſacramentum?
¶ Quinto, vtrum hoc ſacramentum ſit de neceſsitate ſalutis?
¶ Sexto, de ordine eius ad alia ſacramenta.
¶ Septimo, de inſtitutione eius.
¶ Octauo, de duratione ipſius.
¶ Nono, de continuitate eius.
¶ Decimo, vtrum poſsit iterari?

Art. 1. *Vtrum pœnitentia ſit ſacramentum?*

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod pœnitentia non ſit ſacramentum. Greg. enim dicit, & habetur in decret.* 1.q. 1. Sacramenta ſunt baptiſmus, chriſma, corpus & ſanguis Chriſti: quæ ob id ſacramenta dicuntur, quia ſub tegumento corporalium rerum diuina virtus ſecretius operatur ſalutem in eis. Sed hoc non contingit in pœnitentia: quia non adhibentur aliquæ corporales res, ſub quibus diuina virtus operetur ſalutem. Ergo pœnitentia non eſt ſacramentum.

510 4.d.14. q 1.a.1. q.1.& d. 22.q.2. a.3.q.2. cor. *refertur 1.q.1.c. multi ſecularium cir.med.

¶ 2. Præterea, Sacramenta Eccleſiæ à miniſtris Chriſti exhibentur: ſecundum illud 1. Cor.4. Sic nos exiſtimet homo, vt miniſtros Chriſti, & diſpenſatores myſteriorum Dei. Sed pœnitentia non exhibetur à miniſtris Chriſti: ſed interius à Deo hominibus inſpiratur, ſecundum illud Hierem. 31. Poſtquam conuertiſti me, egi pœnitentiam. Ergo videtur, quod pœnitentia non ſit ſacramentum.

¶ 3. Præterea, In ſacramentis, de quibus iam ſupra diximus*, eſt aliquid, quod eſt ſacramentum tantum, aliquid quod eſt res & ſacramentum, aliquid vero, quod eſt res tantum, vt ex præmiſsis patet*. Sed hoc non inuenitur in pœnitentia. Ergo pœnitentia non eſt ſacramentum. qu.66. q.66.a.1.

SED contra eſt, quod ſicut baptiſmus adhibetur ad purificandum à peccato, ita & pœnitentia. Vnde & Petrus dixit Simoni Act. 8. Pœnitentiam age ab hac nequitia tua. Sed baptiſmus eſt ſacramentum, vt ſupra habitum eſt*. Ergo pari ratione & pœnitentia.

RESPONDEO dicendum, quod ſicut Gregor.* dicit in cap. ſupradicto, Sacramentum eſt in aliqua celebratione, cum res geſta ita fit, vt aliquid ſignificatiue accipiamus quod ſancte accipiendum eſt. Manifeſtum eſt autem, quod in pœnitentia ita res geſta fit, quod aliquid ſanctum ſignificatur tam ex parte pecca- q.66.a.1. *refertur loc.cit.in arg.1.

Digitized by Google

mum autem & ſecundum, ſunt quodammodo cauſa tertij.

Art. 2. *Vtrum peccata ſint propria materia huius ſacramenti?* 511

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod peccata non ſint propria materia huius ſacramenti. Materia enim in aliis ſacramentis per aliqua verba prolata ſanctificatur, & ſanctificata effectum ſacramenti operatur. Peccata autem non poſſunt ſanctificari, eo quod contrariantur effectui ſacramenti, qui eſt gratia remittens peccata. Ergo peccata non ſunt materia propria huius ſacramenti.

¶ 2. Præterea, Auguſtinus * dicit in lib. de pœnit. Nullus poteſt inchoare nouam vitam, niſi eum veteris vitæ pœniteat. Sed ad vetuſtatem vitæ pertinent non ſolum peccata, ſed etiam pœnalitates præſentis vitæ. Non ergo peccata ſunt propria materia pœnitentiæ. *c.2.non longe à prin.t. 9.*

¶3. Præterea, Peccatorum quoddam eſt originale, quoddam mortale, quoddam veniale. Sed pœnitentiæ ſacramentum non ordinatur contra originale peccatum quod tollitur per baptiſmum; neque contra peccatum mortale, quod tollitur per confeſsionem peccatoris; nec etiam contra veniale, quod tollitur per tunſionem pectoris, & per aquam benedictam, & alia huiuſmodi. Ergo peccata non ſunt propria materia pœnitentiæ.

SED contra eſt, quod Apoſt. dicit 2. Corint. 12. Non egerunt pœnitentiam ſuper immunditia & fornicatione & impudicitia quam geſſerunt.

RESPONDEO dicendum, quod duplex eſt materia, ſcilicet proxima & remota: ſicut ſtatuæ proxima materia eſt metallum, remota vero aqua. Dictum eſt autem *, quod materia proxima huius ſacramenti ſunt actus pœnitentis: cuius materia ſunt peccata, de quibus dolet, & quæ confitetur, & pro quibus ſatisfacit. Vnde relinquitur, quod remota materia pœnitentiæ, ſunt peccata, non acceptanda, ſed deteſtanda & deſtruenda. *a. præ. ad 1. & 2.*

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit de proxima materia ſacramenti.

Ad ſecundum dicendum, quod vetus & mortalis vita eſt obiectum pœnitentiæ, non ratione pœnæ, ſed ratione culpæ annexæ.

Ad tertium dicendum, quod pœnitentia quodammodo eſt de quolibet peccatorum genere: non tamen eodem modo. Nam de peccato actuali mortali, eſt pœnitentia proprie & principaliter. Proprie quidem,

Q 2

dem, quia proprie dicimur pœnitere de his quæ noſtra voluntate commiſimus. Principaliter autem, quia ad deletionem peccati mortalis, hoc ſacramentum eſt principaliter inſtitutum. De peccatis autem venialibus eſt quidem pœnitentia proprie, in quantum ſunt noſtra voluntate facta: non tamen contra hæc principaliter eſt hoc ſacramentum inſtitutum. De peccato vero originali, pœnitentia nec principaliter eſt, (quia contra ipſum non ordinatur hoc ſacramentum, ſed magis baptiſmus) nec etiam proprie: quia peccatum originale non eſt noſtra voluntate peractum, niſi forte in quantum voluntas Adæ reputatur noſtra, ſecundum modum loquendi, quo Apoſt. dicit Roman. 5. In quo omnes peccauerunt. In quantum tamen large accipitur pœnitentia pro quacumque deteſtatione rei præteritæ, poteſt dici pœnitentia de peccato originali: ſicut loquitur Aug.* in lib. de pœnitentia.

in lib. de era & fal. pœn. c.8.t.4. & in li. de pœn. med. c.2. tom.9.

512] Art. 3. *Vtrum hæc ſit forma huius ſacramenti, Ego te abſoluo?*

4.d.22. q.2.a.2. q.2.& 3. & op.22.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod hæc non ſit forma huius ſacramenti. Ego te abſoluo. Formæ enim ſacramentorum ex inſtitutione Chriſti & Eccleſiæ vſu habentur. Sed Chriſtus non legitur hanc formam inſtituiſſe, neque etiam in communi vſu habetur; quinimo in quibuſdam abſolutionibus, quæ in Eccleſia publice fiunt (ſicut in Prima & Completorio, & in cœna Domini) abſoluens non vtitur oratione indicatiua, vt dicat, Ego vos abſoluo; ſed oratione deprecatiua, cum dicit, Miſereatur veſtri omnipotens Deus, vel, Abſolutionem & remiſsionem tribuat vobis omnipotens Deus. Ergo hæc non eſt forma huius ſacramenti, Ego te abſoluo.

¶ 2. Præterea, Leo Papa dicit *, quod indulgentia Dei, niſi ſupplicationibus ſacerdotum nequit obtineri. Loquitur autem de indulgentia Dei, quæ præſtatur pœnitentibus. Ergo forma huius ſacramenti debet eſſe per modum deprecationis.

¶ 3. Præterea, Idem eſt abſoluere à peccato, quod peccatum remittere. Sed ſolus Deus peccatum remittit, qui etiam ſolus interius hominem à peccato mundat: vt Auguſt. dicit ſuper Io. * Ergo videtur, quod ſolus Deus à peccato abſoluat. Non ergo debet ſacerdos dicere, Ego te abſoluo, ſicut non dicit, Ego tibi peccata remitto.

¶ 4. Præterea, Sicut Dominus dedit poteſtatem diſcipulis abſoluendi à peccatis: ita etiam dedit eis poteſtatem curandi infirmitates, & vt dæmonia eiicerent, & vt languores ſanarent, vt habetur Matthæi 10. &

** refertur de pœn. d. 1. c. multiplex, nõ procul à prin. & dicitur eſſe in ep. ad Theodor. quæ eſt 89. in Leone.*

** de conſ. d.4 c. 141. & tr.5. ſup. Io.10.9.*

& Luc. 9. Sed ſanando infirmos Apoſtoli non vtebantur his verbis, Ego te ſano; ſed, Sanet te Dominus Ieſus Chriſtus: ſicut Petrus dixit paralytico, vt habetur Actor. 9. Ergo videtur, quod ſacerdotes habentes poteſtatem Apoſtolis à Chriſto traditam, non debeant vti hac forma verborum, Ego te abſoluo; ſed, Abſolutionem tribuat tibi Chriſtus.

¶ 5. Præterea, Quidam hac forma vtentes, ſic eam exponunt, Ego te abſoluo, id eſt abſolutum oſtendo. Sed nec hoc etiam ſacerdos facere poteſt, niſi ei diuinitus reueletur. Vnde legitur Matth. 16. antequam Petro diceretur, Quodcumque ſolueris ſuper terram, &c. dictum eſt ei, Beatus es Simon Barlona; quia caro & ſanguis non reuelauit tibi, ſed pater meus, qui eſt in cœlis. Ergo videtur, quod ſacerdos, cui non eſt facta reuelatio, præſumptuoſe dicat, Ego te abſoluo, etiam ſi exponatur, id eſt, abſolutum oſtendo.

SED contra eſt, quod ſicut Dominus dixit diſcipulis Matth. vlt. Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos: ita dixit Petro Matth. 16. Quodcumque ſolueris ſuper terram. Sed ſacerdos auctoritate illorum verborum Chriſti fretus dicit, Ego te baptizo. Ergo eadem auctoritate dicere debet in hoc ſacramento, Ego te abſoluo.

RESPONDEO dicendum, quod in qualibet re perfectio attribuitur formæ. Dictum eſt autem † ſupra, quod hoc ſacramentum perficitur per ea quæ ſunt ex parte ſacerdotis. Vnde oportet, quod ea quæ ſunt ex parte pœnitentis, ſiue ſint verba ſiue facta, ſint quædam materia huius ſacramenti: ea vero quæ ſunt ex parte ſacerdotis, ſe habeant per modum formæ. Cum autem ſacramenta nouæ legis efficiant quod figurant (vt ſupra dictum * eſt) oportet quod forma ſacramenti ſignificet id quod in ſacramento agitur, proportionabiliter materiæ ſacramenti. Vnde forma baptiſmi eſt, Ego te baptizo: & forma confirmationis eſt, Conſigno te ſigno crucis, & confirmo te chriſmate ſalutis, eo quod huiuſmodi ſacramenta perficiuntur in vſu materiæ. In ſacramento autem Euchariſtiæ, quod conſiſtit in ipſa conſecratione materiæ, exprimitur veritas conſecrationis, cum dicitur, Hoc eſt corpus meum. Hoc autem ſacramentum, ſcilicet pœnitentiæ, non conſiſtit in conſecratione alicuius materiæ, nec in vſu alicuius materiæ ſanctificatæ, ſed magis in remotione cuiuſdam materiæ, ſcilicet peccati: prout peccata dicuntur eſſe materia pœnitentiæ: vt ex ſupra dictis patet *. Talis autem remotio ſignificatur à ſacerdote, cum dicitur, Ego te abſoluo. Nam

† art 1. huius quæſt. art. 2.

** q. 60. a. 1. & 62. a. 1. & 3.*

** art. præc.*

Digitized by Google

peccata ſunt quædam vincula, ſecundum illud Prou. 5. Iniquitates ſuæ capiunt impium, & funibus peccatorum ſuorum quiſque conſtringitur. Vnde patet, quod hæc eſt conuenientiſsima forma huius ſacramenti, Ego te abſoluo.

Ad primum ergo dicendum, quod iſta forma aſſumitur ex ipſis verbis Chriſti, quibus Petro dixit, Quodcumque ſolueris ſuper terram, &c. & tali forma Eccleſia vtitur in ſacramentali abſolutione. Huiuſmodi autem abſolutiones in publico factæ, non ſunt ſacramentales, ſed ſunt orationes quædam ordinatæ ad remiſsionem venialium peccatorum. Vnde in ſacramentali abſolutione non ſufficeret dicere, Miſereatur tui omnipotens Deus: vel, Abſolutionem & remiſſionem tribuat tibi Deus: quia per hæc verba ſacerdos abſolutionem non ſignificat fieri, ſed petit vt fiat. Præmittitur tamen etiam in ſacramentali abſolutione talis oratio, ne impediatur effectus ſacramenti ex parte pœnitentis: cuius actus materialiter quodammodo ſe habent in hoc ſacramento, non autem in baptiſmo vel in confirmatione.

Ad ſecundum dicendum, quod verbum Leonis eſt intelligendum quantum ad deprecationem, quæ præmittitur abſolutioni: non autem remouet quin ſacerdotes abſoluant.

Ad tertium dicendum, quod ſolus Deus per auctoritatem, & à peccato abſoluit, & peccatum remittit. Sacerdotes tamen vtrumque faciunt per miniſterium: in quantum ſcilicet verba ſacerdotis in hoc ſacramento inſtrumentaliter operantur in virtute diuina, ſicut etiam in aliis ſacramentis. Nam virtus diuina eſt, quæ interius operatur in omnibus ſacramentalibus ſignis, ſiue ſint res, ſiue verba: ſicut ex ſupradictis patet *. Vnde & Dominus expreſsit vtrumque: nam Marc. 16. dixit Petro, Quodcumque ſolueris ſuper terram, &c. & Ioannis vigeſimo dixit diſcipulis, Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. Ideo tamen ſacerdos potius dicit, Ego te abſoluo, quam, Ego tibi peccata remitto: quia hoc magis congruit verbis, quæ Dominus dixit, virtutem clauium oſtendens, per quas ſacerdotes abſoluunt. Quia tamen ſacerdos ſicut miniſter abſoluit, conuenienter apponitur aliquid, quod pertineat ad primam auctoritatem Dei, ſcilicet vt dicatur, Ego te abſoluo, in nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti; vel per virtutem paſsionis Chriſti, vel auctoritate Dei, ſicut Dionyſius * exponit tertio capite cœleſtis hierarchiæ. Quia tamen hoc non eſt determinatum ex verbis Chriſti, ſicut in baptiſmo,

q. 62. a. 4. & 64. a. 1. & 2.

** c. 7. eccl. hier. non multum procul à fi. & cæl. hier. c. 3.*

mo, talis appoſitio relinquitur arbitrio ſacerdotis.

Ad quartum dicendum, quod Apoſtolis non eſt data poteſtas, vt ipſi ſanarent infirmos, ſed vt ad eorum orationem infirmi ſanarentur. Eſt autem eis collata poteſtas operandi inſtrumentaliter ſiue miniſterialiter in ſacramentis. Et ideo magis poſſunt in formis ſacramentalibus exprimere actum ſuum, quam in ſanationibus infirmitatum. In quibus tamen non ſemper modo deprecatiuo vtebantur; ſed quandoque modo indicatiuo & imperatiuo: ſicut Actorum 3. legitur, quod Petrus dixit claudo, Quod habeo, hoc tibi do: in nomine Ieſu Chriſti Nazareni ſurge & ambula.

Ad quintum dicendum, quod iſta expoſitio, Ego te abſoluo, id eſt abſolutum oſtendo, quantum ad aliquid quidem vera eſt; non tamen eſt perfecta: ſacramenta enim nouæ legis, non ſolum ſignificant, ſed etiam faciunt quod ſignificant. Vnde ſicut ſacerdos baptizando aliquem, oſtendit hominem interius ablutum per verba & facta, & non ſolum ſignificatiue, ſed etiam effectiue: ita etiam cum dicit, Ego te abſoluo, oſtendit hominem abſolutum non ſolum ſignificatiue, ſed etiam effectiue. Nec tamen loquitur quaſi de re incerta: quia ſicut alia ſacramenta nouæ legis habent de ſe certum effectum ex virtute paſsionis Chriſti (licet poſsit impediri ex parte recipientis) ita etiam & in hoc ſacramento. Vnde Auguſt. * dicit in lib. de adult. coniug. Non eſt turpis nec difficilis, poſt patrata & purgata adulteria, reconciliatio coniugij, vbi per claues regni cœlorum non dubitatur fieri remiſsio peccatorum. Vnde nec ſacerdos indiget ſpeciali reuelatione ſibi facta: ſed ſufficit generalis reuelatio fidei, per quam remittuntur peccata. Vnde reuelatio fidei dicitur Petro facta fuiſſe. Eſſet autem perfectior expoſitio, Ego te abſoluo, id eſt, Sacramentum abſolutionis tibi impendo.

lib. 2 c. 9. in pr. t. 6.

Art. 4. *Vtrum impoſitio manuum ſacerdotis requiratur ad hoc ſacramentum?* 513

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod impoſitio manuum ſacerdotis requiratur ad hoc ſacramentum. Dicitur enim Marc. vlt. Super ægros manus imponent, & bene habebunt. AEgri autem ſpiritualiter ſunt peccatores, qui recipiunt bonam habitudinem per hoc ſacramentum. Ergo in hoc ſacramento eſt manus impoſitio facienda.

4. cō. gen. c. 71. & opuſc. 2 2. c. 4.

¶ 2. Præterea, In ſacramento pœnitentiæ recuperat homo Spiritum ſanctum amiſſum: vnde ex perſona pœnitentis dicitur in Pſal. 50. Redde mihi lætitiam

ſalutaris tui, & ſpiritu principali confirma me. Sed Spiritus ſanctus datur per impoſitionem manuum: legitur enim Act. 8. quod Apoſtoli imponebant manus ſuper illos, & accipiebant Spiritum ſanctum. Et Matthæi 19. dicitur, quod oblati ſunt Domino paruuli, vt eis manus imponeret. Ergo in hoc ſacramento eſt facienda manus impoſitio.

¶ 3. Præterea, verba ſacerdotis in hoc ſacramento non ſunt maioris efficaciæ quam in aliis ſacramentis. Sed in aliis ſacramentis non ſufficiunt verba miniſtri, niſi aliquem actum exerceat: ſicut in baptiſmo ſimul cum hoc, quod ſacerdos dicit, Ego te baptizo, requiritur corporalis ablutio. Ergo etiam ſimul cum hoc quod ſacerdos dicit, Ego te abſoluo, oportet quod aliquem actum exerceat circa pœnitentem, imponendo ei manus.

SED contra eſt, quod cum Dominus dixit Petro, Quodcumque ſolueris ſuper terram, &c. nullam mentionem de manus impoſitione fecit: neque etiam cum omnibus Apoſtolis ſimul dixit, Quorum remiſeritis peccata, remittuntur eis. Non ergo ad hoc ſacramentum requiritur impoſitio manuum.

RESPONDEO dicendum, quod impoſitio manuum in ſacramentis Eccleſiæ fit ad deſignandum aliquem copioſum gratiæ effectum: quo illi quibus manus imponuntur, quodammodo per quamdam ſimilitudinem continuantur miniſtris, in quibus copia gratiæ eſſe debet. Et ideo manus impoſitio fit in ſacramento confirmationis, in quo confertur plenitudo Spiritus ſancti: & in ſacramento ordinis, in quo confertur quædam excellentia poteſtatis in diuinis myſteriis. Vnde & 2. ad Timoth. 1. dicitur, Reſuſcites gratiam Dei, quæ eſt in te per impoſitionem manuum mearum. Sacramentum autem pœnitentiæ non ordinatur ad conſequendam aliquam excellentiam gratiæ; ſed ad remotionem peccatorum. Et ideo ad hoc ſacramentum non requiritur manuum impoſitio, ſicut etiam nec ad baptiſmum; in quo tamen fit plenior remiſsio peccatorum.

Ad primum ergo dicendum, quod illa manus impoſitio non eſt ſacramentalis, ſed ordinatur ad miracula perficienda: vt ſcilicet per contactum manus hominis ſanctificati, etiam corporalis infirmitas tollatur. Sicut etiam legitur de Domino Marc. 6. quod infirmos manibus impoſitis curauit: & Matt 8. legitur, quod leproſum mundauit per contactum.

Ad ſecundum dicendum, quod non quælibet acceptio Spiritus ſancti requirit manus impoſitionem: quia

quia etiam in baptiſmo accipit homo Spiritum ſanctum, nec tamen fit ibi manus impoſitio. Sed acceptio Spiritus ſancti cum plenitudine requirit manus impoſitionem: quod pertinet ad confirmationem.

Ad tertium dicendum, quod in ſacramentis, quæ perficiuntur in vſu materiæ, miniſter habet aliquem actum corporalem exercere circa eum, qui ſuſcipit ſacramentum: ſicut in baptiſmo & confirmatione & extrema vnctione. Sed hoc ſacramentum non conſiſtit in vſu alicuius materiæ exterius appoſitæ: ſed loco materiæ ſe habent ea quæ ſunt ex parte pœnitentis. Vnde ſicut in Euchariſtia ſacerdos ſola prolatione verborum ſuper materia perficit ſacramentum: ita etiam ſola verba ſacerdotis abſoluentis ſuper pœnitentem, perficiunt abſolutionis ſacramentum. Et ſi aliquis actus corporalis eſſet ex parte ſacerdotis neceſſarius, non minus competeret crucis ſignatio, quæ adhibetur in Euchariſtia, quam manus impoſitio, in ſignum quod per ſanguinem crucis Chriſti remittuntur peccata. Et tamen non eſt de neceſsitate huius ſacramenti, ſicut nec de neceſsitate Euchariſtiæ.

Art. 5. *Vtrum hoc ſacramentum ſit de neceſsitate ſalutis?* 514

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod hoc ſacramentum non ſit de neceſsitate ſalutis. Quia ſuper illud Pſalm. 125. †, Qui ſeminant in lachrymis, &c. dicit gloſſ. Noli eſſe triſtis, ſi adſit tibi bona voluntas, vnde metitur pax. Sed triſtitia eſt de ratione pœnitentiæ, ſecundum illud 2. Corinth. 7. Quæ ſecundum Deum eſt triſtitia, pœnitentiam in ſalutem ſtabilem operatur. Ergo bona voluntas ſine pœnitentia ſufficit ad ſalutem.

ſup. q. 65. a. 1. co. & a. 2. ad 4. & ar. 4. co. & 4. d. 14. q. 2. a. 5. & in pr. expoſit. & 4. con. c. 71. † Aug. in hoc loco. tom. 8.

¶ 2. Præterea, Prouerbiorum decimo dicitur, Vniuerſa delicta operit charitas: & infra 15. Per miſericordiam & fidem purgantur peccata. Sed hoc ſacramentum non eſt niſi ad purgandum peccata. Ergo habendo charitatem & fidem & miſericordiam, poteſt quiſque ſalutem conſequi, etiam ſine pœnitentiæ ſacramento.

¶ 3. Præterea, Sacramenta Eccleſiæ initium habent ab inſtitutione Chriſti. Sed ſicut legitur Ioan. 8. Chriſtus mulierem adulteram abſoluit abſque pœnitentia. Ergo videtur, quod pœnitentia non ſit de neceſsitate ſalutis.

SED contra eſt, quod Dominus dicit Luc. octauo, Si pœnitentiam non habueritis, omnes ſimul peribitis.

RESPONDEO dicendum, quod aliquid eſt neceſſarium

ſarium ad ſalutem dupliciter. Vno modo abſolute: alio modo ex ſuppoſitione. Abſolute quidem neceſſarium eſt ad ſalutem illud, ſine quo nullus ſalutem conſequi poteſt: ſicut gratia Chriſti, & ſacramentum baptiſmi, per quod aliquis in Chriſto renaſcitur. Ex ſuppoſitione autem eſt neceſſarium ſacramentum pœnitentiæ: quod quidem eſt neceſſarium non omnibus, ſed peccato ſubiacentibus. Dicitur enim 2. Paralip. vlt. Tu Domine Deus iuſtorum non poſuiſti pœnitentiam iuſtis, Abraham & Iſaac & Iacob, iis qui tibi non peccauerunt. Peccatum autem cum conſummatum fuerit, generat mortem: vt dicitur Iacobi primo. Et ideo neceſſarium eſt ad ſalutem peccatoris, quod peccatum remoueatur ab eo. Quod quidem non poteſt fieri ſine pœnitentiæ ſacramento: in quo operatur virtus paſsionis Chriſti per abſolutionem ſacerdotis ſimul cum opere pœnitentis, qui cooperatur gratiæ ad deſtructionem peccati. Sicut enim dicit Auguſtinus * ſuper Ioannem, Qui creauit te ſine te, non iuſtificabit te ſine te. Vnde patet quod ſacramentum pœnitentiæ eſt neceſſarium ad ſalutem poſt peccatum: ſicut medicatio corporalis, poſtquam homo in morbum periculoſum inciderit.

* *ex tra. 72. coll. tom. 9. de verb. Apoſtol. ſer. 15. tom. 10.*

Ad primum ergo dicendum, quod gloſſ. † illa videtur eſſe intelligenda de eo, cui adeſt bona voluntas ſine interpolatione, quæ fit per peccatum: talis enim non habet triſtitiæ cauſam. Sed ex quo bona voluntas tollitur per peccatum, non poteſt reſtitui ſine triſtitia, qua quis dolet de peccato præterito: quod pertinet ad pœnitentiam.

† *cit. in ar.*

Ad ſecundum dicendum, quod ex quo aliquis peccatum incurrit, charitas, fides & miſericordia non liberant hominem à peccato ſine pœnitentia. Requirit enim charitas, quod homo doleat de offenſa in amicum commiſſa, & quod amico homo ſtudeat ſatiſfacere. Requirit etiam ipſa fides, vt per virtutem paſſionis Chriſti, quæ in ſacramentis Eccleſiæ operatur, quærat iuſtificari à peccatis. Requirit etiam & ipſa miſericordia ordinata, vt homo ſubueniat pœnitendo ſuæ miſeriæ, quam per peccatum incurrit: ſecundum illud Prouerbiorum 14. Miſeros facit populos peccatum. Vnde Eccl. 30. dicitur, Miſerere animæ tuæ placens Deo.

Ad tertium dicendum, quod ad poteſtatem excellentiæ, quam ſolus Chriſtus habuit (vt ſupra dictum eſt *) pertinuit quod Chriſtus effectum ſacramenti pœnitentiæ, qui eſt remiſsio peccatorum, contulit mulieri adulteræ ſine exterioris pœnitentiæ ſacramento;

* *q. 64. a. 3.*

mento; licet non ſine interiori pœnitentia, quam ipſe in ea per gratiam eſt operatus.

Art. 6. *Vtrum pœnitentia ſit ſecunda tabula poſt naufragium?* 519

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod pœnitentia non ſit ſecunda tabula poſt naufragium. Quia ſuper illud Iſa. 3. Peccatum ſuum quaſi Sodoma prædicauerunt, dicit gloſ. * Secunda tabula poſt naufragium, eſt peccata abſcondere. Pœnitentia autem non abſcondit peccata, ſed magis ea reuelat. Ergo pœnitentia non eſt ſecunda tabula.

4. d. 1. q. 1. a. 3. ad 5. & d. 14. q. 4. & d. 16. q. 4. a. 1. q. 1. ad 1.

¶ 2. Præterea, Fundamentum in ædificio, non tenet ſecundum, ſed primum locum. Pœnitentia autem in ſpirituali ædificio eſt fundamentum, ſecundum illud Hebr. 6. Non rurſus iacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis; vnde & præcedit ipſum baptiſmum, ſecundum illud Act. 2. Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrum. Ergo pœnitentia non debet dici ſecunda tabula.

** gl. Hie. in illum l. eum, tom. 5.*

¶ 3. Præterea, Omnia ſacramenta ſunt quædam tabulæ, id eſt remedia contra peccatum. Sed pœnitentia non tenet ſecundum locum inter ſacramenta, ſed magis quartum, vt ex ſupradictis patet *. Ergo pœnitentia non debet dici ſecunda tabula poſt naufragium.

q. 65. a. 1. & 2.

SED contra eſt, quod Hier. † dicit, quod ſecunda tabula poſt naufragium eſt pœnitentia.

Hie. ſup. illud Eſa. 3. peccatu ſuum quaſi Sodoma, &c. & id habet Mag. in 4. ſen. d. 15. in pr.

RESPONDEO dicendum, quod id quod eſt per ſe, naturaliter prius eſt eo quod eſt per accidens: ſicut & ſubſtantia prior eſt accidente. Sacramenta autem quædam per ſe ordinantur ad ſalutem hominis, ſicut baptiſmus, qui eſt ſpiritualis generatio; & confirmatio, quæ eſt ſpirituale augmentum; & Euchariſtia, quæ eſt ſpirituale nutrimentum. Pœnitentia autem ordinatur ad ſalutem hominis quaſi per accidens, ſuppoſito quodam, ſcilicet ex ſuppoſitione peccati. Niſi enim homo peccaret actualiter, pœnitentia non indigeret: indigeret tamen baptiſmo & confirmatione & Euchariſtia. Sicut & in vita corporali non indigeret homo medicatione, niſi infirmaretur: indigeret autem homo per ſe ad vitam, generatione, augmento, & nutrimento. Et ideo pœnitentia tenet ſecundum locum reſpectu ſtatus integritatis, qui confertur & conſeruatur per ſacramenta prædicta. Vnde & metaphorice dicitur ſecunda tabula poſt naufragium. Nam ſicut primum remedium mare tranſeuntibus, eſt vt conſeruentur n naui integra; ſecundum autem remedium eſt poſt

nauem fractam, vt quis tabulæ adhæreat: ita etiam primum remedium in mari huius vitæ, eſt quod homo integritatem ſeruet; ſecundum autem remedium eſt, ſi per peccatum integritatem perdiderit, quod per pœnitentiam redeat.

Ad primum ergo dicendum, quod abſcondere peccata contingit dupliciter. Vno modo, dum ipſa peccata fiunt. Eſt autem peius peccare publice, quam occulte: tum quia peccator publicus videtur ex maiori contemptu peccare, tum etiam quia peccat cum ſcandalo aliorum. Et ideo quoddam remedium eſt in peccatis, quod aliquis in occulto peccet. Et ſecundum hoc

citata in arg. 1. dicit * gloſſ. quod ſecunda tabula poſt naufragium eſt peccata abſcondere, non quod per hoc tollatur peccatum ſicut per pœnitentiam: ſed quia per hoc, peccatum fit minus. Alio modo aliquis abſcondit peccatum prius factum per negligentiam confeſsionis: & hoc contrariatur pœnitentiæ. Et ſic abſcondere peccatum non eſt ſecunda tabula, ſed magis contrarium tabulæ: dicitur enim Prouerb. 28. Qui abſcondit ſcelera ſua, non dirigetur.

Ad ſecundum dicendum, quod pœnitentia non poteſt dici fundamentum ſpiritualis ædificij ſimpliciter, id eſt, in prima ædificatione: ſed eſt fundamentum in ſecunda reædificatione, quæ fit per deſtructionem peccati. Nam primo redeuntibus ad Deum occurrit pœnitentia. Apoſtolus tamen ibi loquitur de fundamento ſpiritualis doctrinæ. Pœnitentia autem, quæ baptiſmum præcedit, non eſt pœnitentiæ ſacramentum.

Ad tertium dicendum, quod tria præcedentia ſacramenta pertinent ad nauem integram, id eſt, ad ſtatum integritatis, reſpectu cuius pœnitentia dicitur ſecunda tabula.

3.16 Art. 7. *Vtrum hoc ſacramentum fuerit conuenienter in noua lege inſtitutum?*

4.d.22.q.2.ar.3. AD ſeptimum ſic proceditur. Videtur, quod hoc ſacramentum non fuerit conuenienter inſtitutum in noua lege. Ea enim quæ ſunt de iure naturali, inſtitutione non indigent. Sed pœnitere de malis, quæ quis geſsit, eſt de iure naturali: non enim poteſt aliquis bonum diligere, quin de contrario doleat. Ergo pœnitentia non fuit conuenienter inſtituta in noua lege.

¶ 2. Præterea, Illud quod fuit in veteri lege, inſtituendum non fuit in noua. Sed etiam in veteri lege fuit pœnitentia: vnde & Dominus conqueritur Hierem. 8. dicens, Nullus eſt qui agat pœnitentiam super

pec

peccato ſuo, dicens, Quid feci? Ergo pænitentia non debuit inſtitui in noua lege.

¶ 3. Præterea, Pœnitentia conſequenter ſe habet ad baptiſmum, cum ſit ſecunda tabula, vt ſupra dictum eſt *. Sed pœnitentia videtur à Domino inſtituta ante baptiſmum: nam in principio prædicationis ſuæ dixiſſe Dominus legitur Matth. 4. Pœnitentiam agite, appropinquauit enim regnum cœlorum. Ergo hoc ſacramentum non fuit conuenienter inſtitutum in noua lege.

art. præ.

¶ 4. Præterea, Sacramenta nouæ legis inſtitutionem habent à Chriſto: ex cuius virtute operantur, vt ſupra dictum eſt *. Sed Chriſtus non videtur inſtituiſſe hoc ſacramentum, cum ipſe non ſit vſus eo ſicut aliis ſacramentis quæ ipſe inſtituit. Ergo hoc ſacramentum non fuit conuenienter inſtitutum in noua lege.

q. 62. a. 5. & q. 64. art. 1.

SED contra eſt, quod dicit Dominus Luc. vlt. Oportebat Chriſtum pati, & reſurgere à mortuis die tertia, & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remiſsionem peccatorum in omnes gentes.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) in hoc ſacramento actus pœnitentis ſe habet ſicut materia: id autem quod eſt ex parte ſacerdotis, qui operatur vt miniſter Chriſti, ſe habet vt formale & completiuum ſacramenti. Materia vero etiam in aliis ſacramentis præexiſtit à natura, vt aqua; vel ab arte, vt panis: ſed quod talis materia ad ſacramentum aſſumatur, inſtitutione indiget hoc determinante. Sed forma ſacramenti & virtus ipſius totaliter eſt ex inſtitutione Chriſti, ex cuius paſsione procedit virtus ſacramentorum. Sic ergo huius ſacramenti materia præexiſtit à natura: (ex naturali enim ratione homo mouetur ad pœnitendum de malis quæ fecit (ſed quod hoc vel illo modo homo pœnitentiam agat, eſt ex inſtitutione diuina. Vnde & Dominus in principio prædicationis ſuæ indixit hominibus, vt non ſolum pœniterent, ſed etiam pœnitentiam agerent, ſignificans determinatos modos actuum, qui requiruntur ad hoc ſacramentum. Sed id quod pertinet ad officium miniſtrorum, determinauit Matth. 16. vbi dixit Petro, Tibi dabo claues regni cœlorum, &c. Efficaciam autem huius ſacramenti & originem virtutis eius manifeſtauit poſt reſurrectionem Luc. vlt. vbi dixit, quod oportet prædicari in nomine eius pœnitentiam & remiſsionem peccatorum in omnes gentes, præmiſſo de paſsione & reſurrectione: ex virtute enim nominis Ieſu Chriſti patientis & reſurgentis hoc ſacramentum efficaciam habent in remiſsionem peccatorum

art. 3. huius quæſt.

torum

poſtea ſubditur, quod baptizabat: illud vero quod de pœnitentia dixit, Matth. 4. fuit poſt incarcerationem Ioannis. Si tamen prius ad pœnitentiam induxiſſet, quam ad baptiſmum; hoc ideo eſſet, quia etiam ante baptiſmum requiritur quædam pœnitentia: ſicut & Petrus dicit Actor. 2. Pœnitentiam agite, & baptizetur vnuſquiſque veſtrum.

Ad quartum dicendum, quod Chriſtus non eſt vſus baptiſmo, quem ipſe inſtituit: ſed eſt baptizatus baptiſmo Ioannis, vt ſupra dictum eſt *. Sed nec etiam actiue vſus eſt ſuo miniſterio: quia ipſe non baptizabat communiter, ſed diſcipuli eius: vt dicitur Ioan. 4. Quamuis credendum ſit, quod diſcipulos ſuos baptizauerit: vt Aug. * dicit ad Celeucianum. Vſus autem huius ſacramenti ab eo inſtituti nullo modo ſibi competebat: nec quantum ad hoc quod ipſe pœniteret, in quo peccatum non fuit, neque quantum ad hoc quod hoc ſacramentum aliis præberet: quia ad oſtendendam miſericordiam & virtutem ſuam, effectum huius ſacramenti ſine ſacramento præbebat: vt ſupra dictum eſt *. Sacramentum autem Euchariſtiæ & ipſe ſumpſit, & aliis dedit: tum ad commendandam excellentiam huius ſacramenti, tum quia hoc ſacramentum eſt memoriale ſuæ paſsionis, in qua Chriſtus eſt ſacerdos & hoſtia.

q. 39. a. 1. & 2.

in ep. 108. t. 2. Habetur etiā lib. 3. de anim. & eius ori. c. 9. t. 7.

ar. 5. huius q. ad 3.

Art. 8. *Vtrum pœnitentia debeat durare vſque ad finem vitæ?* 517

AD octauum ſic proceditur. Videtur, quod pœnitentia non debeat durare vſque ad finem vitæ. Pœnitentia enim ordinatur ad deletionem peccati. Sed pœnitens ſtatim conſequitur remiſsionem peccatorum: ſecundum illud Ezech. 18. Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis ſuis quæ operatus eſt, vita viuet, & non morietur. Ergo non oportet vlterius pœnitentiam protendi.

Inf. 2. q. ad 1. & 4. d. 17. q. 2. a. 4. q. 1. & 2.

¶ 2. Præterea, Pœnitentiam agere, pertinet ad ſtatum incipientium. Sed homo de hoc ſtatu debet procedere ad ſtatum proficientium, & vlterius ad ſtatum perfectorum. Ergo non debet homo pœnitentiam agere vſque ad finem vitæ.

¶ 3. Præterea, Sicut in aliis ſacramentis homo debet ſeruare ſtatuta Eccleſiæ, ita & in hoc ſacramento. Sed ſecundum canones determinata ſunt tempora pœnitendi, vt ſcilicet ille qui hoc vel illud peccatum commiſerit, tot annis pœniteat. Ergo videtur, quod non ſit pœnitentia extendenda vſque ad finem vitæ.

SED contra eſt, quod † Auguſtin. dicit in lib. de pœni-

† in l. de vera & fal. pœni. c. 13. cir. med. t. 4.

pœnit. Quid reſtat nobis niſi ſemper dolere in vita? vbi enim dolor finitur, deficit pœnitentia. Si vero pœnitentia finitur, quid derelinquitur de venia?

RESPONDEO dicendum, quod duplex eſt pœnitentia, ſcilicet interior & exterior. Interior quidem pœnitentia eſt qua quis dolet de peccato commiſſo. Et talis pœnitentia debet durare vſque ad finem vitæ. Semper enim debet homini diſplicere quod peccauit: ſi enim ei placeret peccaſſe, iam ex hoc ipſo peccatum incurreret, & fructum veniæ perderet. Diſplicentia autem dolorem cauſat in eo, qui eſt ſuſceptiuus doloris, qualis eſt homo in hac vita. Poſt hanc vitam autem ſancti non ſunt ſuſceptiui doloris. Vnde diſplicebunt eis peccata præterita ſine omni triſtitia: ſecundum illud Iſaï. 65. Obliuioni traditæ ſunt anguſtiæ priores.

¶ Pœnitentia vero exterior eſt, qua quis exteriora ſigna doloris oſtendit, & verbotenus peccata ſua confitetur, ſacerdoti abſoluenti, & iuxta eius arbitrium ſatisfacit. Et talis pœnitentia non oportet quod duret vſque ad finem vitæ, ſed vſque ad determinatum tempus ſecundum menſuram peccati.

Ad primum ergo dicendum, quod vera pœnitentia non ſolum remouet peccata præterita, ſed etiam præſeruat hominem à peccatis futuris. Quamuis igitur homo in primo inſtanti veræ pœnitentiæ remiſsionem conſequatur præteritorum peccatorum: oportet tamen in homine perſeuerare pœnitentiam, ne iterum incidat in peccatum.

Ad ſecundum dicendum, quod agere pœnitentiam interiorem ſimul & exteriorem, pertinet ad ſtatum incipientium: qui ſcilicet de nouo redeunt à peccato. Sed pœnitentia interior habet locum etiam in proficientibus & perfectis: ſecundum illud Pſal. 83. Aſcenſiones in corde ſuo diſpoſuit in valle lachrymarum. Vnde & ipſe Paulus dicebat primæ Cor. 15. Non ſum dignus vocari Apoſtolus, quoniam perſecutus ſum Eccleſiam Dei.

Ad tertium dicendum, quod illa tempora præfiguntur pœnitentibus, quantum ad actionem exterioris pœnitentiæ.

518 Art. 9. *Vtrum pœnitentia poſſit eſſe continua?*

4. d. 1. 7. 1. q. 4. q. 2. AD nonum ſic proceditur. Videtur, quod pœnitentia non poſsit eſſe continua. Dicitur enim Hier. 31. Quieſcat vox tua à ploratu, & oculi tui à lachrymis. Sed hoc eſſe non poſſet, ſi pœnitentia continuaretur, quæ conſiſtit in ploratu & lachrymis. Ergo pœnitentia non poteſt continuari.

¶ 2. Præ

Digitized by Google

¶ 2. Præterea, De quolibet bono opere debet homo gaudere, ſecundum illud Pſalm. 99. Seruite Domino in lætitia. Sed agere pœnitentiam eſt bonum opus. Ergo de hoc ipſo debet homo gaudere. Sed non poteſt homo ſimul gaudere & triſtari: vt patet per Philoſophum in 9. Ethic. Ergo non poteſt eſſe quod pœnitens continue triſtetur de peccatis præteritis, quod pertinet ad rationem pœnitentiæ. Ergo pœnitentia non poteſt eſſe continua.

¶ 3. Præterea, Secundæ ad Corinth. 2. Apoſtol. dicit, Conſolamini, ſcilicet pœnitentem, ne forte abundantiori triſtitia abſorbeatur, qui eiuſmodi eſt. Sed conſolatio depellit triſtitiam, quæ pertinet ad rationem pœnitentiæ. Ergo pœnitentia non debet eſſe continua.

SED contra eſt, quod Auguſt. † dicit in lib. de pœnitentia. Dolor in pœnitentia continue cuſtodiatur. *in lib. de ve. & falſa pæn. c. 13. circ. fi. tom. 4.*

RESPONDEO dicendum, quod pœnitere dicitur dupliciter, ſecundum actum, & ſecundum habitum. Actu quidem impoſsibile eſt, quod homo continue pœniteat: quia neceſſe eſt quod actus pœnitentis, ſiue interior ſiue exterior, interpoletur ad minus ſomno, & aliis quæ ad neceſsitatem corporis pertinent. Alio modo dicitur pœnitere ſecundum habitum. Et ſic oportet quod homo continue pœniteat: & quantum ad hoc quod homo numquam aliquid contrarium pœnitentiæ faciat, per quod habitualis diſpoſitio pœnitentis tollatur: & quantum ad hoc quod debet homo in propoſito gerere, quod ſemper ſibi præterita peccata diſpliceant.

Ad primum ergo dicendum, quod ploratus & lachrymæ ad actum exterioris pœnitentiæ pertinent, qui non ſolum non debet eſſe continuus, ſed nec etiam oportet quod duret vſque ad finem vitæ: vt dictum eſt *. Vnde & ſignanter ibi ſubditur, Quia eſt merces operi tuo. Eſt autem merces operis pœnitentis, plena remiſsio peccati, & quantum ad culpam, & quantum ad pœnam: poſt cuius conſecutionem non eſt neceſſe quod homo vlterius exteriorem pœnitentiam agat. Per hoc tamen non excluditur continuitas pœnitentiæ, qualis dicta eſt *. *art. præc.* *art. præc.*

Ad ſecundum dicendum, quod de dolore & gaudio dupliciter loqui poſſumus. Vno modo ſecundum quod ſunt paſsiones appetitus ſenſitiui. Et ſic nullo modo poſſunt eſſe ſimul: eo quod ſunt omnino contrariæ, vel ex parte obiecti, (puta, cum ſunt de eodem) vel ſaltem ex parte motus cordis: nam gaudium eſt cum

dilatatione

dilatatione cordis, triſtitia vero cum conſtrictione. Et hoc modo loquitur Philoſophus * in 9. Ethicorum. Alio modo poſſumus loqui de gaudio & triſtitia, ſecundum quod conſiſtunt in ſimplici actu voluntatis, cui aliquid placet vel diſplicet. Et ſecundum hoc non poſſunt habere contrarietatem niſi ex parte obiecti, puta, cum ſunt de eodem, & ſecundum idem. Et ſic non poſſunt ſimul eſſe gaudium & triſtitia: quia non poteſt ſimul idem ſecundum idem placere & diſplicere. Si vero gaudium & triſtitia ſic accepta non ſint de eodem ſecundum idem, ſed vel de diuerſis, vel de eodem ſecundum diuerſa: ſic non eſt contrarietas gaudij & triſtitiæ. Vnde nihil prohibet hominem ſimul gaudere & triſtari: puta, ſi videamus iuſtum affligi, ſimul placet nobis eius triſtitia, & diſplicet eius afflictio. Et hoc modo ſimul poteſt alicui diſplicere quod peccauit, & placere quod hoc ei diſplicet cum ſpe veniæ: ita quod ipſa triſtitia ſit materia gaudij. Vnde & Auguſt. dicit * in lib. de Pœnitentia, Semper doleat pœnitens, & de dolore gaudeat. Si tamen triſtitia nullo modo compateretur ſibi gaudium, per hoc non tolleretur habitualis continuitas pœnitentiæ, ſed actualis.

c. cit. in arg. 2.

**l. de ver. & fal. pænit. c. 13. in fi. to. 4.*

Ad tertium dicendum, quod ſecundum Philoſophum * in ſecundo Ethicorum, ad virtutem pertinet tenere medium in paſſionibus. Triſtitia autem, quæ in appetitu ſenſitiuo pœnitentis conſequitur ex diſplicentia voluntatis, paſſio quædam eſt. Vnde moderanda eſt ſecundum virtutem; & eius ſuperfluitas eſt vitioſa, quia inducit in deſperationem. Quod ſignificat Apoſtolus ibidem, dicens, Ne maiori triſtitia abſorbeatur, qui eiuſmodi eſt. Et ſic conſolatio, de qua ibi Apoſtolus loquitur, eſt moderatiua triſtitiæ: non autem totaliter ablatiua.

li. 2. ex c. 3. 6. & 9. haberi poteſt. tom. 5.

519 Art. 10. *Vtrum ſacramentum pænitentiæ debeat iterari?*

4. d. 14. q. 1. art. 4. q. 3. & art. 5. q. 2. & Hebr 6. col. 3.

AD decimum ſic proceditur. Videtur, quod ſacramentum pœnitentiæ non debeat iterari. Dicit enim Apoſtolus Hebr. 6. Impoſsibile eſt eos qui ſemel ſunt illuminati, & guſtauerunt cœleſte donum, & participes ſunt facti Spiritus ſancti, & prolapſi ſunt, renouari rurſus ad pœnitentiam. Sed quicumque pœnituerunt, ſunt illuminati, & acceperunt donum Spiritus ſancti. Ergo quicumque peccat poſt pœnitentiam, non poteſt iterato pœnitere.

¶ 2. Præterea, Ambroſ. * dicit in lib. de pœnitentia, Reperiuntur qui ſæpius agendam pœnitentiam putant, qui luxuriantur in Chriſto. Nam ſi vere in Chriſto pœnitentiam agerent, iterandam poſtea non puta

in l. 2. de pæn. c. 10. poſt med. tom. 1.

Digitized by Google

putarent: quia ſicut vnum eſt baptiſma, ita & vnica eſt pœnitentia. Sed baptiſmus non iteratur. Ergo nec pœnitentia.

¶ 3. Præterea, Miracula, quibus Dominus infirmitates corporales ſanauit, ſignificant ſanationes ſpiritualium infirmitatum, quibus ſcilicet homines liberantur à peccatis. Sed non legitur quod Dominus aliquem cæcum bis illuminauerit, vel quod aliquem leproſum bis mundauerit, aut aliquem mortuum bis ſuſcitauerit. Ergo videtur, quod nec alicui peccatori bis per pœnitentiam veniam largiatur.

¶ 4. Præterea, Gregor. * dicit in Homil. Quadrageſimæ, Pœnitentia eſt anteacta peccata deflere, & deflenda iterum non committere. Et † Iſidor. dicit in lib. de ſummo bono, Irriſor eſt & non pœnitens, qui adhuc agit quod pœnitet. Si ergo aliquis vere pœniteat, non iterum peccabit. Ergo non poteſt eſſe quod pœnitentia iteretur.

Hom. 34. in euang. poſt med. illius.

† lib. 2. c. 16. in pri. & habetur de pænit. di. 3. c. irriſor.

¶ 5. Præterea, Sicut baptiſmus habet efficaciam ex paſsione Chriſti, ita & pœnitentia. Sed baptiſmus non iteratur propter vnitatem paſsionis & mortis Chriſti. Ergo pari ratione nec pœnitentia iteratur.

¶ 6. Præterea, Ambroſ. * dicit, quod facilitas veniæ, incentiuum præbet delinquendi. Si ergo Deus veniam frequenter præbet per pœnitentiam, videtur quod ipſe hominibus præbeat incentiuum delinquendi. Et ſic videretur delectari in peccatis: quod eius bonitati non congruit. Non ergo poteſt pœnitentia iterari.

Hoc habet Ambr. ſerm. 8. in Pſal. 118. ante med. tom. 4. refertur 23. q. 4. c. eſt iniuſta.

SED contra eſt, quod homo inducitur ad miſericordiam, exemplo diuinæ miſericordiæ: ſecundum illud Luc. 6. Eſtote miſericordes ſicut & Pater veſter miſericors eſt. Sed Dominus hanc miſericordiam diſcipulis ſuis imponit, vt ſæpius remittant fratribus contra ſe peccantibus. Vnde ſicut dicitur Matth. 18. Petro quærenti, Quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei, vſque ſepties? reſpondit Ieſus, Non dico tibi vſque ſepties, ſed vſque ſeptuagies ſepties. Ergo etiam Deus ſæpius per pœnitentiam, veniam peccantibus præbet, præſertim cum doceat nos petere, Dimitte nobis debita noſtra, ſicut & nos dimittimus debitoribus noſtris.

RESPONDEO dicendum, quod circa pœnitentiam quidam errauerunt, dicentes non poſſe hominem per pœnitentiam ſecundo conſequi veniam peccatorum: quorum quidam, ſcilicet Nouatiani hoc in tantum extenderunt, vt dicerent, poſt primam pœnitentiam, quę agitur in baptiſmo, peccantem non poſſe per pœniten-

pœnitentiam iterato reſtitui. Alij vero fuerunt hæretici (vt Auguſt. * dicit in lib. de pœnit.) qui poſt baptiſmum dicebant quidem eſſe vtilem pœnitentiam, non tamen pluries, ſed ſemel tantum.

1.5.10.4.

Videntur autem huiuſmodi errores ex duobus proceſsiſſe. Primo quidem ex eo, quod errabant circa rationem veræ pœnitentiæ. Cum enim ad veram pœnitentiam charitas requiratur (ſine qua non delentur peccata) credebant quod charitas ſemel habita non poſsit amitti: & per conſequens pœnitentia ſi ſit vera, numquam per peccatum tollatur, vt ſic ſit neceſſe eam iterari. Sed hoc improbatum eſt * in ſecunda parte, vbi oſtenſum eſt, quod charitas ſemel habita, propter libertatem arbitrij poteſt amitti, & per conſequens poſt veram pœnitentiam poteſt aliquis peccare mortaliter. Secundo, ex eo quod errabant circa æſtimationem grauitatis peccati. Putabant enim adeo graue eſſe peccatum quod aliquis committit poſt veniam impetratam, quod non ſit poſsibile ipſum remitti. In quo quidem errabant, & ex parte peccati (quod etiam poſt remiſsionem conſecutam poteſt eſſe & grauius & leuius, quam fuerit primum peccatum remiſſum) & multo magis contra infinitatem diuinæ miſericordiæ, quæ ſuperat omnem numerum, & magnitudinem peccatorum, ſecundum illud Pſalmi 50. Miſerere mei Deus, ſecundum magnam miſericordiam tuam, & ſecundum multitudinem miſerationum tuarum, dele iniquitatem meam. Vnde reprobatur verbum Cain, dicentis Geneſ. 4. Maior eſt iniquitas mea, quam vt veniam merear. Et ideo miſericordia Dei peccantibus, per pœnitentiam veniam præbet abſque vllo termino: vnde dicitur 2. Paralip. vlt. Immenſa & inueſtigabilis miſericordia promiſsionis tuæ, ſuper malitiam hominum. Vnde manifeſtum eſt, quod pœnitentia pluries eſt iterabilis.

2.2.q.24. art.11.

Ad primum ergo dicendum, quod quia apud Iudæos erant ſecundum legem quædam lauacra inſtituta, in quibus pluries ſe ab immunditiis purgabant, credebant aliqui Iudæorum quod etiam per lauacrum baptiſmi aliquis pluries purificari poſſet. Ad quod excludendum, Apoſtolus ſcribit Hebr. 6. quod impoſsibile eſt eos, qui ſemel ſunt illuminati, ſcilicet per baptiſmum, rurſum renouari ad pœnitentiam, ſcilicet per baptiſmum, qui eſt lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus ſancti, vt dicitur ad Titum 3. Et rationem aſsignat ex hoc, quod per baptiſmum homo Chriſto commoritur: vnde ſubdit, Rurſum crucifigentes ſibimetipſis filium Dei.

Ad

Ad ſecundum dicendum, quod Ambr. loquitur de pœnitentia ſolemni, quæ in Eccleſia non iteratur, vt infra dicetur.

Ad tertium dicendum, quod ſicut Aug.* dicit in lib. de pœnit. multos cæcos & in diuerſo tempore Dominus illuminauit, & multos debiles conforrauit, oſtendens in diuerſis illis eiſdem ſæpe peccata dimitti: vt quem prius ſanauit leproſum, alio tempore illuminet cæcum. Ideo enim tot ſaluauit febricitantes, tot languidos, tot claudos, cæcos, & aridos, ne deſperet de ſe peccator. Ideo non ſcribitur aliquem niſi ſemel ſanaſſe, vt quilibet timeat iungi peccato: medicum ſe vocat, & non ſanis, ſed male habentibus opportunum. Sed qualis hic medicus, qui malum iteratum neſciret curare? medicorum enim eſt centies infirmum, centies curare: qui cæteris minor eſſet, ſi aliis poſsibilia ignoraret. *c.5.c.4.*

Ad quartum dicendum,* quod pœnitere eſt anteacta peccata deflere, & flenda non committere: ſcilicet ſimul dum flet, vel actu, vel propoſito †. Ille enim eſt irriſor & non pœnitens, qui ſimul dum pœnitet, agit quod pœnitet, vel proponit iterum ſe facturum quod geſsit, vel etiam actualiter peccat eodem vel alio genere peccati. *Greg. ho. 34. in euang.* *† Magiſt. 4 ſent. d. 14. parag. A, cir. med. de pœn. d. 3. ca. 11.*

Quod autem aliquis poſtea peccat, vel actu vel propoſito, non excludit quin prima pœnitentia vera fuerit: numquam enim veritas prioris actus excluditur per actum contrarium ſubſequentem. Sicut enim vere cucurrit, qui poſtea ſedet: ita vere pœnituit, qui poſtea peccat.

Ad quintum dicendum, quod baptiſmus habet virtutem ex paſsione Chriſti, ſicut quædam ſpiritualis generatio cum ſpirituali morte præcedentis vitæ. Statutum autem eſt hominibus ſemel mori, & ſemel naſci. Et ideo ſemel tantum debet homo baptizari. Sed pœnitentia habet virtutem ex paſsione Chriſti, ſicut ſpiritualis medicatio, quæ frequenter iterari poteſt.

Ad ſextum dicendum, quod ſecundum Aug.* in lib. de pœnit. conſtat, Deo multum diſplicere peccata: qui ſemper præſto eſt ea deſtruere, ne ſoluatur quod creauit, nec corrumpatur quod amauit, ſcilicet per deſperationem. *c.5. non longe à pr. c.4. De pœn. di.3. c.32.*

QVAESTIO LXXXV.

De ſacramento pœnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus, in ſex articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de pœnitentia ſecundum quod eſt virtus.

ET CIRCA hoc quæruntur ſex.

¶ Primo,

¶ Primo, vtrum pœnitentia ſit virtus?
¶ Secundo, vtrum ſit virtus ſpecialis?
¶ Tertio, ſub qua ſpecie virtutis contineatur.
¶ Quarto, de ſubiecto eius.
¶ Quinto, de cauſa ipſius.
¶ Sexto, de ordine eius ad alias virtutes.

520 4. di. 24. q. 1. a. 1. q. 2. & a. 3. q. 1. cor. & ad 2. & q. 2. & 4. * q. præ. a. 1. & q. 65. a. 1. † li. 4. ca. vlt. re. 5. * Ho. 34 in euang. post med. & in reg. li. 9. c. 39. non longe à fi. de pæ. di. 3. c. 1. & 6.

Art. I. *Vtrum pœnitentia ſit virtus?*

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod pœnitentia non ſit virtus. Pœnitentia enim eſt quoddam ſacramentum aliis ſacramentis connumeratum: vt ex * ſupradictis patet. Sed nullum aliud ſacramentorum eſt virtus. Ergo neque pœnitentia eſt virtus.

¶ 2. Præterea, Secundum Philoſophum † 4. Eth. verecundia non eſt virtus: tum quia eſt paſſio habens corporalem immutationem, tum etiam quia non eſt diſpoſitio perfecti: cum ſit de turpi actu, quod non habet locum in homine virtuoſo. Sed ſimiliter pœnitentia eſt quædam paſſio habens corporalem immutationem, ſcilicet ploratum (ſicut Gregor. * dicit, quod pœnitere eſt peccata præterita plangere.) eſt etiam de turpibus factis, ſcilicet de peccatis, quæ non habent locum in homine virtuoſo. Ergo pœnitentia non eſt virtus.

¶ 3. Præterea, Secundum Philoſophum 4. Ethic. nullus eſt ſtultus eorum, qui ſunt ſecundum virtutem. Sed ſtultum videtur dolere de commiſſo præterito, quod non poteſt non eſſe: quod tamen pertinet ad pœnitentiam. Ergo pœnitentia non eſt virtus.

SED contra eſt, quod præcepta legis dantur de actibus virtutum: quia legiſlator intendit ciues facere virtuoſos, vt dicitur 2. Ethic. * Sed præceptum diuinæ legis eſt de pœnitentia, ſecundum illud Matthæi 4. Pœnitentiam agite, &c. Ergo pœnitentia eſt virtus.

c. 1. à me. tom. 5.

RESPONDEO dicendum, quod ſicut ex dictis * patet, pœnitere eſt de aliquo prius à ſe facto dolere. Dictum eſt autem ſupra † quod dolor, vel triſtitia dupliciter dicitur. Vno modo ſecundum quod eſt paſſio quædam appetitus ſenſitiui: & quantum ad hoc pœnitentia non eſt virtus, ſed paſſio. Alio modo ſecundum quod conſiſtit in voluntate: & hoc modo eſt cum quadam electione. Quæ quidem ſi ſit recta, neceſſe eſt quod ſit actus virtutis *: dicitur enim 2. Ethicorum, quod virtus eſt habitus electiuus ſecundum rationem rectam. Pertinet autem ad rationem rectam, vt aliquis doleat, de quo dolendum eſt, & eo modo & ſine quo dolendum eſt. Quod quidem obſeruatur in pœnitentia, de qua nunc loquimur: nam pœnitens aſſumit moderatum dolorem de peccatis præteritis cum

in iſto a. ex arg. 2. & q. præ. † q. præc. art. 9. c. 2. & 6. tom. 5.

tum intentione remouendi ea. Vnde manifeſtum eſt, quod pœnitentia, de qua nunc loquimur, vel eſt virtus, vel actus virtutis.

Ad primum ergo dicendum, quod (ſicut dictum eſt*) in ſacramento pœnitentiæ materialiter ſe habent actus humani: quod non contingit in baptiſmo, vel confirmatione. Et ideo cum virtus ſit principium alicuius actus, potius pœnitentia eſt virtus, vel cum virtute, quam baptiſmus ſeu confirmatio. *q. præc. a. 1. 2. 3.*

Ad ſecundum dicendum, quod pœnitentia ſecundum quod eſt paſsio, non eſt virtus, vt dictum eſt*: ſic autem habet corporalem tranſmutationem adiunctam. Eſt tamen virtus ſecundum quod habet ex parte voluntatis electionem rectam. Quod tamen magis poteſt dici de pœnitentia quam de verecundia: nam verecundia reſpicit turpe factum vt præſens, pro quo timet confundi: pœnitentia vero vt præteritum. Eſt autem contra perfectionem virtutis, quod aliquis in præſenti habeat turpe factum, de quo oporteat eum verecundari: non eſt autem contra perfectionem virtutis, quod aliquis prius commiſerit turpia facta, de quibus oporteat eum pœnitere, cum ex vitioſo fiat aliquis virtuoſus. *in eo. art.*

Ad tertium dicendum, quod dolere de eo quod prius factum eſt, cum intentione conandi ad hoc quod factum non fuerit, eſſet ſtultum. Hoc autem non intendit pœnitens, ſed dolor eius eſt diſplicentia ſeu reprobatio facti præteriti, cum intentione remouendi ſequelam ipſius, ſcilicet offenſam Dei & reatum pœnæ. Et hoc non eſt ſtultum.

Art. 2. *Vtrum pœnitentia ſit ſpecialis virtus?* 521

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod pœnitentia non ſit ſpecialis virtus Eiuſdem enim rationis videtur eſſe gaudere de bonis prius actis, & dolere de malis perpetratis. Sed gaudium de bono prius facto, non eſt ſpecialis virtus, ſed eſt quidam affectus laudabilis ex charitate proueniens: vt patet per Aug.* 14. de ciuit. Dei. Vnde & Apoſtolus 1. ad Cor. 13. dicit, quod charitas non gaudet ſuper iniquitate, congaudet autem veritati. Ergo pari ratione nec pœnitentia, quæ eſt dolor de peccatis præteritis, eſt ſpecialis virtus, ſed eſt quidã affectus ex charitate proueniens. *4. d 14. q. 1. ar. 1. q. 2. 3. & 4.* *c. 7. à me. tom. 5.*

¶ 2. Præterea, Quælibet virtus ſpecialis habet materiam ſpecialem: quia habitus diſtinguuntur per actus, & actus per obiecta. Sed pœnitentia non habet materiam ſpecialem: ſunt enim eius materia peccata præterita circa quamcumque materiam. Ergo pœnitentia non eſt ſpecialis virtus.

¶ 3. Præ

Digitized by Google

¶ 3. Præterea, Nihil expellitur niſi à ſuo contrario. Sed pœnitentia expellit omnia peccata. Ergo contrariatur omnibus peccatis. Non ergo eſt ſpecialis virtus.

SED contra eſt, quod de ea datur ſpeciale legis præceptum: vt ſupra habitum eſt *.

q. præc. a. 5. & 7. RESPONDEO dicendum, quod (ſicut in ſecunda parte habitum eſt *) ſpecies habituum diſtinguuntur ſecundum ſpecies actuum. Et ideo vbi occurrit ſpecialis actus laudabilis, ibi neceſſe eſt ponere ſpecialem habitum virtutis. Manifeſtum eſt autem quod in pœnitentia inuenitur ſpecialis ratio actus laudabilis, ſcilicet operari ad deſtructionem peccati præteriti, in quantum eſt Dei offenſa: quod non pertinet ad rationem alterius virtutis. Vnde neceſſe eſt ponere, quod pœnitentia eſt ſpecialis virtus.

1. 2. q. 54. a. 1. ad 1. & a. 2.

Ad primum ergo dicendum, quod à charitate deriuatur aliquis actus dupliciter. Vno modo ſicut ab ea elicitus. Et talis actus virtuoſus non requirit aliam virtutem præter charitatem: ſicut diligere bonum, gaudere de eo, & triſtari de oppoſito. Alio modo aliquis actus à charitate procedit, quaſi à charitate imperatus. Et ſic quia ipſa imperat omnibus virtutibus (vtpote ordinans eas ad finem ſuum) actus à charitate procedens poteſt etiam ad aliam ſpecialem virtutem pertinere. Si ergo in actu pœnitentis conſideretur ſola diſplicentia peccati præteriti, hoc immediate ad charitatem pertinet: ſicut & gaudere de bonis præteritis. Sed intentio operandi ad deletionem peccati præteriti, requirit ſpecialem virtutem ſub charitate.

Ad ſecundum dicendum, quod pœnitentia habet quidem realiter generalem materiam, in quantum reſpicit omnia peccata: ſed tamen ſub ratione ſpeciali, in quantum ſcilicet ſunt emendabilia per actum hominis cooperantis Deo ad ſuam iuſtificationem.

522 Inf. a. 4. cor. & 4. diſ. 14. q. 1. a. 1. q. 4. ad 4. et q. 5. per tot. & d. 15. q. 1. a. 1. q. 3. ad 4.

Ad tertium dicendum, quod quælibet virtus ſpecialis formaliter expellit habitum vitij oppoſiti: ſicut albedo expellit nigredinem ab eodem ſubiecto. Sed pœnitentia expellit omne peccatum effectiue: in quantum operatur ad deſtructionem peccati, prout eſt remiſſibile ex diuina gratia: homine cooperante. Vnde non ſequitur, quod ſit virtus generalis.

Art. 3. Vtrum virtus pœnitentiæ ſit ſpecies iuſtitiæ?

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod virtus pœnitentiæ non ſit ſpecies iuſtitiæ. Iuſtitia enim non eſt virtus theologica, ſed moralis, vt in ſecunda parte patet *. Pœnitentia autem videtur eſſe virtus theologica, quia habet Deum pro obiecto, ſatisfacit enim

* 1. 2. q. 62. a. 2. & 3.

Digitized by Google

enim Deo, cui etiam reconciliat peccatorem. Ergo videtur, quod pœnitentia non ſit ſpecies iuſtitiæ.

¶ 2. Præterea, Iuſtitia cum ſit virtus moralis, conſiſtit in medio. Sed pœnitentia non conſiſtit in medio, ſed in quodam exceſſu: ſecundum illud Hier. 6. Luctum vnigeniti fac tibi planctum amarum. Ergo pœnitentia non eſt ſpecies iuſtitiæ.

¶ 3. Præterea, Duæ ſunt ſpecies iuſtitiæ (vt dicitur in 5. Ethic.*) ſcilicet diſtributiua & commutatiua. Sed *c. 4. to. 5.* ſub neutra videtur pœnitentia contineri. Ergo videtur, quod pœnitentia non ſit ſpecies iuſtitiæ.

¶ 4. Præterea, Super illud Lucæ 6. Beati qui nunc fletis, dicit gloſ.*, Ecce prudentia, qua oſtenditur quam *gl. or.* hæc terrena ſint miſera, & quam beata cæleſtia. Sed *d. ib.* flere eſt actus pœnitentiæ. Ergo pœnitentia magis eſt ſpecies prudentiæ, quam iuſtitiæ.

SED contra eſt, quod Aug.* dicit in lib. de pœniten- *c. 8. à m.* tia, Pœnitentia eſt quædam dolentis vindicta, ſemper *tom. 4.* puniens in ſe quod dolet commiſiſſe. Sed vindictam facere pertinet ad iuſtitiam: vnde Tullius † in ſua Rhe- *lib. 2. de* tor. ponit vindictam vnam ſpeciem iuſtitiæ. Ergo vide- *Inuentio.* tur, quod pœnitentia ſit ſpecies iuſtitiæ. *fol 4. an.*

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut ſupra di- *fin.* ctum eſt *) pœnitentia non habet quod ſit virtus ſpe- **2. præc.* cialis ex hoc ſolo quod dolet de malo perpetrato) ad hoc enim ſufficeret charitas:) ſed ex eo quod pœnitens dolet de peccato commiſſo, in quantum eſt offenſa Dei, cum emendationis propoſito. Emendatio autem offenſæ contra aliquem commiſſæ, non fit per ſolam ceſſationem offenſæ, ſed exigitur vlterius quædam recompenſatio, quæ habet locum in offenſis in alterum commiſsis, ſicut & retributio; niſi quod recompenſatio eſt ex parte eius qui offendit (vtpote cum ſatisfacit,) retributio autem eſt ex parte eius, in quem eſt offenſa commiſſa. Vtrumque autem ad materiam iuſtitiæ pertinet: quia vtrumque eſt commutatio quædam. Vnde manifeſtum eſt, quod pœnitentia ſecundum quod eſt virtus, eſt pars* iuſtitiæ. Sciendum tamen eſt, quod ſecundum Philoſophum * in 5. Ethic. *c. 6. to. 5.* dupliciter dicitur iuſtum, ſcilicet ſimpliciter, & ſecundum quid. Simpliciter quidem Iuſtum, eſt inter æquales, eo quod iuſtitia eſt æqualitas quædam: quod ipſe vocat iuſtum politicum vel ciuile, eo quod omnes ciues æquales ſunt, quantum ad hoc quod immediate ſunt ſub principe, ſicut liberi exiſtentes. Iuſtum autem ſecundum quid dicitur, quod eſt inter illos, quorum vnus eſt ſub poteſtate alterius: ſicut ſeruus ſub domino, filius ſub patre, vxor ſub viro. Et tale

Digitized by Google

iuſtum conſideratur in pænitentia. Vnde pænitens recurrit ad Deum cum emendationis propoſito, ſicut ſeruus ad dominum, ſecundum illud Pſalm. 122. Sicut oculi ſeruorum in manibus dominorum ſuorum, ita oculi noſtri ad dominum Deum noſtrum, donec miſereatur noſtri. Et ſicut filius ad patrem, ſecundum illud Luc. 15. Pater peccaui in cælum & coram te. Et ſicut vxor ad virum, ſecundum illud Hierem. 3. Fornicata es cum amatoribus multis: tamen reuertere ad me, dicit Dominus.

Ad primum ergo dicendum, quod (ſicut in 5. Ethic. dicitur *) iuſtitia eſt virtus ad alterum. Ille autem, ad quem eſt iuſtitia, non dicitur eſſe materia iuſtitiæ, ſed magis res quæ diſtribuuntur, vel commutantur. Vnde & materia pænitentiæ non eſt Deus, ſed actus humani, quibus Deus offenditur vel placatur: ſed Deus ſe habet, ſicut ille, ad quem eſt iuſtitia. Ex quo patet, quod pænitentia non eſt virtus theologica, quia non habet Deum pro obiecto, vel materia.

li. 5. c. 1. non lõge à fi. to. 5.

Ad ſecundum dicendum, quod medium iuſtitiæ eſt æqualitas, quæ conſtituitur inter illos, inter quos eſt iuſtitia, vt dicitur in 5. Ethic. * In quibuſdam autem non poteſt perfecta æqualitas conſtitui, propter alterius excellentiam: ſicut inter patrem & filium, inter Deum, & hominem, vt Philoſ.* dicit in 8. Ethic. Vnde in talibus ille qui eſt deficiens, debet facere quicquid poteſt. Nec tamen hoc erit ſufficiens ſimpliciter, ſed ſolum ſecundum acceptationem ſuperioris. Et hoc ſignificatur per exceſſum, qui attribuitur pænitentiæ.

li. 5. c. 1. & 2. t. 5.

li. 8. c. vi timo, t. 5.

Ad tertium dicendum, quod ſicut eſt commutatio quædam in beneficiis, (cum ſcilicet aliquis pro beneficio recepto gratiam rependit) ita etiam eſt commutatio in offenſis, cum aliquis pro offenſa in alterum commiſſa, vel inuitus punitur, quod pertinet ad vindicatiuam iuſtitiam: vel voluntarie recompenſat emendam, quod pertinet ad pænitentiam; quæ reſpicit perſonam peccatoris, ſicut iuſtitia vindicatiua perſonam iudicis. Vnde manifeſtum eſt, quod vtraque ſub iuſtitia commutatiua continetur.

Ad quartum dicendum, quod pænitentia licet ſit directe ſpecies iuſtitiæ, comprehendit tamen quodammodo ea quæ pertinent ad omnes virtutes. In quantũ enim eſt iuſtitia quædam hominis ad Deum, oportet quod participet ea quæ ſunt virtutum theologicarum, quæ habent Deum pro obiecto. Vnde pænitentia eſt cum fide paſsionis Chriſti, per quam iuſtificamur à peccatis; & cum ſpe veniæ, & cum odio vitiorum

quod

Digitized by Google

quod pertinet ad charitatem. In quantum vero eſt virtus moralis, participat aliquid prudentiæ, quæ eſt directiua omnium moralium virtutum. Sed ex ipſa ratione iuſtitiæ non ſolum habet id quod iuſtitiæ eſt, ſed etiam ea quæ ſunt temperantiæ & fortitudinis, in quantum ſcilicet, ea quæ delectationem cauſant, ad temperantiam pertinent, vel terrorem incutiunt, quem fortitudo moderatur, in communionem iuſtitiæ veniunt. Et ſecundum hoc ad iuſtitiam pertinet, & abſtinere à delectabilibus, quod pertinet ad temperantiam: & ſuſtinere dura, quod pertinet ad fortitudinem.

Art. 4. *Vtrum voluntas ſit proprie ſubiectum pænitentiæ?* 523

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod ſubiectum pænitentiæ non ſit proprie voluntas. Pænitentia enim eſt triſtitiæ ſpecies. Sed triſtitia eſt in concupiſcibili, ſicut & gaudium. Ergo pænitentia eſt in concupiſcibili. *4. d. 14. q. 2. a. 1. q. 1. per tot. & q. 4. cor.*

¶ 2. Præterea, Pænitentia eſt vindicta quædam, ſicut Aug. dicit * in lib. de pæniten. Sed vindicta videtur ad iraſcibilem pertinere: quia ira eſt appetitus vindictæ. Ergo videtur, quod pænitentia ſit in iraſcibili. *in l. b. de vera, & fal. pæn.*

¶ 3. Præterea, Præteritum eſt proprium obiectum memoriæ, ſecundum Philoſophum † in lib. de Memoria. Sed pænitentia eſt de præterito, vt dictum eſt. Ergo pænitentia eſt in memoria ſicut in ſubiecto. *8. a. me. tom. 4. † c. 1. t. 2.*

¶ 4. Præterea, Nihil agit vbi non eſt. Sed pænitentia excludit peccatum ab omnibus viribus animæ. Ergo pænitentia eſt in qualibet vi animæ, & non in voluntate tantum.

SED contra, Pænitentia eſt ſacrificium quoddam, ſecundum illud Pſalm. 50. Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus. Sed offerre ſacrificium eſt actus voluntatis, ſecundum illud Pſal. 53. Voluntarie ſacrificabo tibi. Ergo pænitentia eſt in voluntate.

RESPONDEO dicendum, quod de pænitentia dupliciter loqui poſſumus. Vno modo, ſecundum quod eſt paſsio quædam. Et ſic cum ſit ſpecies triſtitiæ, eſt in concupiſcibili ſicut in ſubiecto. Alio modo ſecundum quod eſt virtus. Et ſic, ſicut dictum eſt *, eſt ſpecies iuſtitiæ. Iuſtitia autem (vt in 2. par. † habitum eſt) habet pro ſubiecto appetitum rationis, qui eſt voluntas. Vnde manifeſtum eſt, quod pænitentia, ſecundum quod eſt virtus, eſt in voluntate ſicut in ſubiecto; & proprius eius actus eſt propoſitum emendandi illud quod contra Deum commiſſum eſt. *art. præc. † 1. 2. q. 56. a. 6.*

Ad primum ergo dicendum, quod ratio illa procedit

Digitized by Google

cedit de pænitentia, ſecundum quod eſt paſsio.

Ad ſecundum dicendum, quod vindictam appetere ex paſsione de alio, pertinet ad iraſcibilem. Sed appetere vel facere vindictam ex ratione de ſe vel de alio, pertinet ad voluntatem.

Ad tertium dicendum, quod memoria eſt vis apprehenſiua præteriti. Pænitentia autem non pertinet ad vim apprehenſiuam, ſed ad appetitiuam, quæ præſupponit actum apprehenſiuæ. Vnde pænitentia non eſt in memoria, ſed præſupponit eam.

Ad quartum dicendum, quod voluntas (ſicut in
1.p.q.82. prima parte habitum eſt *) mouet omnes alias poten-
ar.4. tias animæ. Et ideo non eſt inconueniens, ſi pænitentia in voluntate exiſtens, aliquid in ſingulis potentiis animæ operetur.

524 Art. 5. *Vtrum principium pænitentiæ ſit ex timore?*

4.d.14. q.1.a.2. q.1.per tot.& q. 2.c. * art.3. huius q.

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod principium pænitentiæ non ſit ex timore. Pænitentia enim incipit in diſplicentia peccatorum. Sed hoc pertinet ad charitatem, vt ſupra dictum eſt *. Ergo pænitentia magis oritur ex amore, quam ex timore.

¶ 2. Præterea, Ad pænitentiam homines prouocantur per expectationem regni cæleſtis, ſecundum illud Matth. 3. & 4. Pænitentiam agite, appropinquauit enim regnum cælorum. Sed regnum cælorum eſt obiectum ſpei. Ergo pænitentia magis procedit ex ſpe, quam ex timore.

¶ 3. Præterea. Timor eſt quidam actus interior hominis. Pænitentia autem non videtur in nobis eſſe ex opere hominis, ſed ex opere Dei: ſecundum illud Hier. 31. Poſtquam conuertiſti me, egi pænitentiam. Ergo pænitentia non procedit ex timore.

SED contra eſt, quod Iſai. 26. dicitur, Sicut quæ concepit, cum appropinquauerit ad partum, dolens clamat in doloribus ſuis, ſic facti ſumus, ſcilicet per pænitentiam. Et poſtea ſubditur ſecundum aliam literam, A timore tuo Domine concepimus, & quaſi parturiuimus, & peperimus ſpiritum ſalutis, id eſt, pænitentiæ ſalutaris, vt per præmiſſa patet *. Ergo
ex q.præ- pænitentia procedit ex timore.
ce4.ar.t. RESPONDEO dicendum, quod de pænitentia loqui poſſumus dupliciter. Vno modo quantum ad habitum. Et ſic immediate à Deo infunditur ſine nobis principaliter operantibus: non tamen ſine nobis diſpoſitiue cooperantibus per aliquos actus. Alio modo poſſumus loqui de pænitentia quantum ad actus, quibus Deo operanti in pænitentia cooperamur. Quorum actuum primum principium eſt Dei operatio

conuer

conuertentis cor, ſecundum illud Thren.vlt. Conuerte nos Domine ad te, & conuertemur. Secundus actus eſt motus fidei. Tertius eſt motus timoris ſeruilis, quo quis timore ſuppliciorum à peccatis retrahitur. Quartus actus eſt motus ſpei, quo quis ſub ſpe veniæ conſequendę aſſumit propoſitum emendandi. Quintus actus eſt motus charitatis, quo alicui peccatum diſplicet ſecundum ſeipſum, & non iam propter ſupplicia. Sextus actus eſt motus timoris filialis, quo propter reuerentiam Dei aliquis emendam Deo voluntarius offert. Sic igitur patet, quod actus pœnitentiæ à timore ſeruili procedit, ſicut à primo motu affectus ad hoc ordinato: à timore autem filiali ſicut ab immediato, & proximo principio.

Ad primum ergo dicendum, quod peccatum prius incipit homini diſplicere (maximè peccatori) propter ſupplicia, quæ reſpicit timor ſeruilis, quam propter Dei offenſam, vel peccati turpitudinem: quod pertinet ad charitatem.

Ad ſecundum dicendum, quod in regno cælorum appropinquante, intelligitur aduentus Regis, non ſolum præmiantis, ſed etiam punientis. Vnde & Matt.3. Ioannes Baptiſta dicebat, Progenies viperarum, quis demonſtrauit vobis fugere à ventura ira?

Ad tertium dicendum, quod ipſe etiam motus timoris procedit ex actu Dei conuertentis cor. Vnde dicitur Deuter.5. Quis det eos talem habere mentem, vt timeant me? Et ideo per hoc, quod pœnitentia à timore procedit, non excluditur quin procedat ex actu Dei conuertentis cor.

Art.6. *Vtrum pœnitentia ſit prima virtutum?* 525

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod pœniten- 4.d.14.q.
tia ſit prima virtutum. Quia ſuper illud Math.3. 1.a.1.q.6.
Pœnitentiam agite, dicit gloſſ. * Prima virtus eſt, ad 6 &
per pœnitentiam punire veterem hominem, & vitia ar.2.q.2.
odiſſe. *gl.or.ib.

¶ 2. Præterea, Recedere à termino, prius eſſe videtur, quam accedere ad terminum. Sed omnes aliæ virtutes pertinere videntur ad acceſſum ad terminum (quia per omnes ordinatur homo ad bonum agendum:) pœnitentia autem videtur ordinari ad receſſum à malo. Ergo pœnitentia videtur eſſe prior omnibus aliis virtutibus.

¶ 3. Præterea, Ante pœnitentiam eſt peccatum in anima. Sed ſimul cum peccato nulla virtus animæ ineſt. Ergo nulla virtus eſt ante pœnitentiam; ſed ipſa videtur eſſe prima, quæ aliis aditum aperit, excludendo peccatum.

Digitized by Google

SED contra eſt, quod pœnitentia procedit ex fide, ſpe, & charitate, ſicut iam dictum eſt *. Non ergo eſt pœnitentia prima virtutum.

art. præc.

RESPONDEO dicendum, quod in virtutibus non attenditur ordo temporis quantum ad habitus: quia cum virtutes ſint connexæ (vt in ſecunda parte habitum eſt *) omnes ſimul incipiunt eſſe in anima. Sed dicitur vna earum eſſe prior altera ordine naturæ, qui conſideratur ex ordine actuum: ſecundum ſcilicet, quod actus vnius virtutis præſupponit actum alterius virtutis. Secundum hoc igitur dicendum eſt, quod actus quidam laudabiles etiam tempore præcedere poſſunt actum & habitum pœnitentiæ: ſicut actus fidei & ſpei informium, & actus timoris ſeruilis. Actus autem & habitus charitatis ſimul ſunt tempore cum actu & habitu pœnitentiæ, & cum habitibus aliarum virtutum. Nam ſicut in ſecunda parte habitum eſt *, in iuſtificatione impij ſimul eſt motus liberi arbitrij in Deum, qui eſt actus fidei per charitatem formatus; & motus liberi arbitrij in peccatum, qui eſt actus pœnitentiæ. Horum tamen duorum actuum primus naturaliter præcedit ſecundum: nam actus virtutis pœnitentiæ eſt contra peccatum ex amore Dei: vnde primus actus eſt ratio & cauſa ſecundi. Sic igitur pœnitentia non eſt ſimpliciter prima virtutum, nec ordine temporis, nec ordine naturæ: quia ſecundum ordinem naturæ ſimpliciter præcedunt ipſam virtutes Theologicæ. Sed quantum ad aliquid eſt prima inter cæteras virtutes, ordine temporis, quantum ad eius actum, qui primus occurrit in iuſtificatione impij: ſed ordine naturæ videntur eſſe aliæ virtutes priores, ſicut quod eſt per ſe, eſt prius eo quod eſt per accidens. Nam aliæ virtutes, per ſe videntur eſſe neceſſariæ ad bonum hominis: pœnitentia autem ſuppoſito quodam, ſcilicet peccato præexiſtenti; ſicut etiam dictum eſt * circa ordinem ſacramenti pœnitentiæ ad alia ſacramenta prædicta.

1.2.q.65. art. 1. — *1.2.q.113. a.3. & 8.* — *q.66.a.4.*

Ad primum ergo dicendum, quod gloſſa illa loquitur quantum ad hoc, quod actus pœnitentiæ primus eſt tempore inter actus aliarum virtutum moralium.

Ad ſecundum dicendum, quod in motibus ſucceſſiuis recedere à termino, eſt prius tempore, quam peruenire ad terminum; & prius natura, quantum eſt ex parte ſubiecti, ſiue ſecundum ordinem cauſæ materialis. Sed ſecundum ordinem cauſæ agentis & finalis, prius eſt peruenire ad terminum: hoc enim eſt quod primo agens intendit. Et hic ordo præcipuè attenditur in actibus animæ, vt dicitur in 2. Phyſic.

Ad

Digitized by Google

Ad tertium dicendum, quod pœnitentia aperit aditum virtutibus, expellendo peccatum per virtutem fidei & charitatis, quæ ſunt naturaliter priores: ita tamen aperit eis aditum, quod ipſæ ſimul intrant cum ipſa. Nam in iuſtificatione impij ſimul cum motu liberi arbitrij in Deum & in peccatum, eſt remiſsio culpæ & infuſio gratiæ, cum qua ſimul infunduntur omnes virtutes: vt in ſecunda parte habitum eſt *.

* 1. 2. q. 113. a. 7. & 8. & q. 65. a. 3. & 2.

QVAESTIO LXXXVI.

De effectu pœnitentiæ quoad mortalium peccatorum remiſsionem, in ſex articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de effectu pœnitentiæ. Et primo, quantum ad remiſsionem peccatorum mortalium: ſecundo, quantum ad remiſsionem peccatorum venialium: tertio, quantum ad reditum peccatorum dimiſſorum: quarto, quantum ad reſtitutionem virtutum.

CIRCA primum quæruntur ſex.

¶ Primo, vtrum omnia peccata mortalia per pœnitentiam auferantur?

¶ Secundo, vtrum poſsint ſine pœnitentia tolli?

¶ Tertio, vtrum vnum poſsit remitti ſine alio?

¶ Quarto, vtrum pœnitentia auferat culpam remanente reatu?

¶ Quinto, vtrum remaneant reliquiæ peccatorum?

¶ Sexto, vtrum auferre peccatum, ſit effectus pœnitentiæ in quantum eſt virtus, an in quantum eſt ſacramentum?

Art. 1. *Vtrum per pœnitentiam omnia peccata remoueantur?* 526

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod per pœnitentiam non omnia peccata remoueantur. Dicit enim Apoſt. Hebr. 12. quod Eſau non inuenit pœnitentiæ locum, quamquam cum lachrymis inquiſiſſet eam, gloſſ.* id eſt, non inuenit locum veniæ & benedictionis per pœnitentiam. Et 2. Machab. 9. dicitur de Antiocho. Orabat ſceleſtus Deum, à quo non erat miſericordiam conſecuturus. Non ergo videtur, quod per pœnitentiam omnia peccata tollantur.

inf. q. 87. a. 1. & 4. d. 14. q. 2. a. 1. q. 1. & d. 16. q. 1. a. 2. q. 3. & 3. cõ. c. 156. & op. 3. c. 146.

¶ 2. Præterea, Auguſt. dicit in lib. † de ſermone Domini in monte, quod tanta labes eſt illius peccati, ſcilicet cum poſt agnitionem Dei per gratiam Chriſti, oppugnat aliquis fraternitatem, & aduerſus ipſam gratiam inuidiæ facibus agitatur, vt deprecandi humilitatem ſubire non poſsit, etiam ſi peccatum ſuum mala conſcientia agnoſcere & annuntiare cogatur.

**gl. interlin ibid.* *† lib. 1. in vl. fol. lib. tom. 4.*

gatur. Non ergo omne peccatum poteſt per pœnitentiam tolli.

¶ 3. Præterea, Dominus dicit Matth. 12. Qui dixerit contra Spiritum ſanctum verbum, non remittetur ei, neque in hoc ſæculo, neque in futuro. Non ergo omne peccatum remitti poteſt per pœnitentiam.

SED contra eſt, quod dicitur Ezech. 18. Omnium iniquitatum eius, quas operatus eſt, non recordabor amplius.

RESPONDEO dicendum, quod hoc, quod aliquod peccatum per pœnitentiam tolli non poſsit, poteſt contingere dupliciter. Vno modo, quia aliquis de peccato pœnitere non poſſet: alio modo, quia pœnitentia non poſſet delere peccatum. Primo quidem modo non poſſunt per pœnitentiam deleri peccata dæmonum, & etiam hominum damnatorum: quia affectus eorum ſunt confirmati in malo: ita quod non poteſt eis diſplicere peccatum, in quantum eſt culpa, ſed ſolum diſplicet eis pœna, quam patiuntur: ratione cuius aliquam pœnitentiam, ſed infructuoſam habent: ſecundum illud Sapientiæ 5. Pœnitentiam agentes, & præ anguſtia ſpiritus gementes. Vnde talis pœnitentia non eſt cum ſpe veniæ, ſed cum deſperatione. Tale autem non poteſt eſſe aliquod peccatum hominis viatoris, cuius liberum arbitrium flexibile eſt ad bonum & ad malum. Vnde dicere, quod aliquod peccatum ſit in hac vita, de quo quis pœnitere non poſſit, erroneum eſt. Primo quidem, quia per hoc tolleretur libertas arbitrij. Secundo, quia per hoc derogaretur virtuti gratiæ, per quam moueri poteſt cor cuiuſcumque peccatoris ad pœnitendum, ſecundum illud Prouerb. 21. Cor regis in manu Dei, & quocumque voluerit, vertet illud. Quod autem ſecundo modo non poſsit per veram pœnitentiam aliquod peccatum remitti, eſt etiam erroneum. Primo quidem quia repugnat diuinæ miſericordiæ, de qua dicitur Ioël. 2. quod benignus & miſericors eſt, & patiens, & multæ miſericordiæ, & præſtabilis ſuper malitia. Vinceretur enim quodammodo Deus ab homine, ſi homo peccatum vellet deleri, quod Deus delere non vellet. Secundo, quia hoc derogaret virtuti paſsionis Chriſti, per quam pœnitentia operatur, ſicut & cætera ſacramenta; cum ſcriptum ſit 1. Ioan. 2. Ipſe eſt propitiatio pro peccatis noſtris; non ſolum noſtris, ſed etiam totius mundi. Vnde ſimpliciter dicendum eſt, quod omne peccatum in hac vita per pœnitentiam veram deleri poteſt.

Ad primum ergo dicendum, quod Eſau non vere

re pœnituit. Quod patet ex hoc, quod dixit, Venient dies luctus patris mei, & occidam Iacob fratrem meum. Similiter etiam nec Antiochus vere pœnituit: dolebat enim de culpa præterita, non propter offenſam Dei, ſed propter infirmitatem corporalem, quam patiebatur.

Ad ſecundum dicendum, quod illud verbum Auguſtini ſic intelligendum eſt: Tanta eſt labes illius peccati, vt deprecandi humilitatem ſubire non poſsit, ſcilicet de facili: ſecundum quod dicitur ille non poſſe ſanari, qui non poteſt de facili ſanari. Poteſt tamen hoc fieri per diuinæ gratiæ virtutem, quæ etiam interdum in profundum maris conuertit, vt dicitur in Pſal. 67.

Ad tertium dicendum, quod illud verbum, vel blaſphemia contra Spiritum ſanctum eſt finalis impœnitentia, vt Auguſt. * dicit in lib. de verbis Domini. *in ſer. 21. à me. ad ſi. to. 10.* Quæ penitus irremiſsibilis eſt: quia poſt finem huius vitæ non eſt remiſsio peccatorum. Vel ſi intelligatur per blaſphemiam Spiritus ſancti, peccatum quod fit ex certa malitia, vel etiam ipſa blaſphemia Spiritus ſancti, dicitur non remitti, ſcilicet de facili: vel quia tale peccatum non habet in ſe cauſam excuſationis: vel quia pro tali peccato punitur aliquis & in hoc ſeculo & in futuro, vt in ſecunda parte expoſitum eſt *. *2. 2. q. 14 a. 1. 2. 3. & 4.*

Art. 2. *Vtrum ſine pœnitentia peccatum remitti poſsit?* 527

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod ſine pœnitentia peccatum remitti poſsit. Non enim eſt minor virtus Dei circa adultos, quam circa pueros. Sed pueris peccata dimittit ſine pœnitentia. Ergo etiam & adultis. *inf. a. 3. c. & q. 87. a. 1. cor. & 4. d. 14 q. 2. ar. 5. & d. 16. q. 1. ar. 2. q. 1.*

¶ 2. Præterea, Deus virtutem ſuam ſacramentis non alligauit. Sed pœnitentia eſt quoddam ſacramentum. Ergo virtute diuina poſſunt peccata ſine pœnitentia dimitti.

¶ 3. Præterea, Maior eſt miſericordia Dei, quam miſericordia hominis. Sed homo interdum remittit offenſam ſuam homini etiam non pœnitenti. Vnde & ipſe Dominus mandat Matth. 5. Diligite inimicos voſtros, benefacite his qui oderunt vos. Ergo multo magis Deus dimittit offenſam ſuam hominibus non pœnitentibus.

SED contra eſt, quod Dominus dicit Hierem. 18. Si pœnitentiam egerit gens illa à malo quod fecit, agam & ego pœnitentiam ſuper malo quod cogitaui vt facerem ei. Et ſic è contrario videtur, quod ſi

Digitized by Google

homo pænitentiam non agat, quod Deus ei non remittat offenſam.

RESPONDEO dicendum, quod impoſſibile eſt peccatum actuale mortale ſine pænitentia remitti, loquendo de pænitentia, quæ eſt virtus. Cum enim peccatum ſit Dei offenſa, eo modo Deus peccatum remittit, quo remittit offenſam in ſe commiſſam. Offenſa autem directe opponitur gratiæ: ex hoc enim dicitur aliquis alteri eſſe offenſus, quod repellit eum à gratia ſua. Sicut autem habitum eſt in ſecunda parte *, hoc intereſt inter gratiam Dei, & gratiam hominis, quod gratia hominis non cauſat, ſed præſupponit bonitatem veram, vel apparentem in homine grato: ſed gratia Dei cauſat bonitatem in homine grato, eo quod bona voluntas Dei, quæ in nomine gratiæ intelligitur, eſt cauſa omnis boni creati. Vnde poteſt contingere quod homo remittat offenſam, qua offenſus eſt, alicui abſque aliqua immutatione voluntatis eius: non autem contingere poteſt, quod Deus remittat offenſam alicui abſque immutatione voluntatis eius. Offenſa autem peccati mortalis procedit ex hoc, quod voluntas hominis eſt auerſa à Deo per conuerſionem ad aliquod bonum commutabile. Vnde requiritur ad remiſsionem diuinæ offenſæ, quod voluntas hominis ſic immutetur, vt conuertatur ad Deum cum deteſtatione conuerſionis prædictæ, & propoſito emendæ: quod pertinet ad rationem pænitentiæ, ſecundum quod eſt virtus. Et ideo impoſſibile eſt, quod peccatum alicui remittatur ſine pænitentia, ſecundum quod eſt virtus. Sacramentum autem pænitentiæ (ſicut ſupra dictum eſt *) perficitur per officium ſacerdotis ligantis & ſoluentis: ſine quo poteſt Deus peccatum remittere, ſicut remiſit Chriſtus mulieri adulteræ, vt legitur Ioannis octauo, & peccatrici, vt legitur Lucæ ſeptimo. Quibus tamen non remiſit peccata ſine virtute pænitentiæ: nam ſicut Gregorius dicit * in Homil. Per gratiam traxit intus, ſcilicet ad pænitentiam; quam per miſericordiam ſuſcepit foris.

1. 2. qu. 110. a. 1. — *q. 84. a. 3.* — *ho. 33. in euan. non longè à prin.*

Ad primum ergo dicendum, quod in pueris non eſt niſi peccatum originale, quod non conſiſtit in actuali deordinatione voluntatis, ſed in quadam habituali deordinatione naturæ, vt in ſecunda parte habitum eſt *. Et ideo remittitur eis peccatum cum habituali immutatione per infuſionem gratiæ, & virtutum: non autem cum actuali. Sed adulto, in quo ſunt actualia peccata, quæ conſiſtunt in deordinatione actuali voluntatis, non remittuntur peccata etiam in baptiſmo

1. 2. q. 82 art. 1

baptiſmo ſine actuali immutatione voluntatis: quod fit per pænitentiam.

Ad ſecundum dicendum, quod ratio illa procedit de pænitentia, ſecundum quo eſt ſacramentum.

Ad tertium dicendum, quod miſericordia Dei eſt maioris virtutis, quam miſericordia hominis, in hoc, quod immutat voluntatem hominis ad pœnitendum: quod miſericordia hominis facere non poteſt.

Art. 3. *Vtrum poſſit per pœnitentiam vnum peccatum ſine alio remitti?* 528

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod poſſit per pœnitentiam vnum peccatum ſine alio remitti. Dicitur enim Amos 4. Plui ſuper vnam ciuitatem, & ſuper alteram ciuitatem non plui: pars vna compluta eſt, & pars ſuper quam non plui, aruit. Quod exponens Gregor. * ſuper Ezech. dicit, Cum ille, qui proximum odit, ab aliis vitiis ſe corrigit, vna eademque ciuitas ex parte compluitur, & ex parte arida manet: quia ſunt qui cum quædam vitia reſecant, in aliis grauiter perdurant. Ergo poteſt vnum peccatum per pœnitentiam dimitti ſine alio.

¶ 2. Præterea, Ambroſius dicit * ſuper Beati immaculati in via, Prima conſolatio eſt, quia non obliuiſcitur miſereri Deus: ſecunda per punitionem, vbi etſi fides deſit, pœna ſatisfacit, & releuat. Poteſt ergo aliquis releuari ab aliquo peccato, manente peccato infidelitatis.

¶ 3. Præterea, Eorum quæ non neceſſe eſt eſſe ſimul, vnum poteſt auferri ſine alio. Sed peccata (vt in ſecunda parte habitum eſt *) non ſunt connexa, & ita vnum eorum poteſt eſſe ſine alio. Ergo etiam vnum eorum poteſt remitti ſine alio per pœnitentiam.

¶ 4. Præterea, Peccata ſunt debita, quæ nobis relaxari petimus, cum dicimus in oratione Dominica, Dimitte nobis debita noſtra, &c. Sed homo quandoque dimittit vnum debitum ſine alio. Ergo etiam Deus per pænitentiam dimittit vnum peccatum ſine alio.

¶ 5. Præterea, Per dilectionem Dei relaxantur hominibus peccata, ſecundum illud Hier. 31. In charitate perpetua dilexi te: ideo attraxi te miſerans. Sed nihil prohibet quin Deus diligat hominem, quantum ad vnum, & ſit ei offenſus quantum ad aliud: ſicut peccatorem diligit quantum ad naturam, odit autem quantum ad culpam. Ergo videtur poſſibile quod Deus per pœnitentiam remittat vnum peccatum ſine alio.

SED contra eſt, quod Auguſtin. * dicit in lib. de pœnit. Sunt plures, quos pœnitet peccaſſe, ſed non omni.

1. 2. q. 73. a. 1. & 3. d. 36. a. 5. & 4. d. 15. q. 1. a. 3. q. 1. c. & d. 16 q. 2. ar. 2. q. 2. c. & d. 18. q. 2. a. 5. q. 3. ad 1.

* *ho. 10. in Ezech. cir. med. idem in ſenſum habet ho. 34. in Euang. poſt med. in Pſ. 118.*

* *ſer. 18. in pr. t. 4. refertur de conſec. d. 3. c. prima conſolatio.*

* *1. 2. q. 73. a. 1.*

* *in lib. de vera & fal. pœni. c. 6. parũ ante me. tom. 4.*

omnino, reſeruantes ſibi quædam, in quibus delectentur: non animaduertentes Dominum ſimul mutum & ſurdum à dæmonio liberaſſe; per hoc docens, nos nunquam niſi de omnibus ſanari.

RESPONDEO dicendum, quod impoſsibile eſt per pœnitentiam vnum peccatum ſine alio remitti. Primo quidem, quia peccatum remittitur, in quantum tollitur Dei offenſa per gratiam. Vnde in 2. parte habitum eſt *, quod nullum peccatum poteſt remitti ſine gratia. Omne autem peccatum mortale contrariatur gratiæ, & excludit eam. Vnde impoſsibile eſt, quod vnum peccatum ſine alio remittatur. Secundo, quia (ſicut oſtenſum eſt *) peccatum mortale non poteſt ſine vera pœnitentia remitti: ad quam pertinet deſerere peccatum, in quantum eſt contra Deum. Quod quidem eſt commune omnibus peccatis mortalibus. Vbi autem eſt eadem ratio, & idem effectus. Vnde non poteſt eſſe vere pœnitens, qui de vno peccato pœnitet & non de alio. Si enim diſpliceret ei illud peccatum, quia eſt contra Deum ſuper omnia dilectum (quod requiritur ad rationem veræ pœnitentiæ) ſequeretur, quod de omnibus peccatis pœniteret. Vnde ſequitur, quod impoſsibile ſit vnum peccatum per pœnitentiam remitti ſine alio. Tertio, quia hoc eſſet contra perfectionem miſericordiæ Dei, cuius perfecta ſunt opera, vt dicitur Deut. 32. Vnde cuius miſeretur, totaliter miſeretur. Et hoc eſt quod Aug. * dicit in lib. de pœnit. Quædam impietas infidelitatis eſt, ab illo qui iuſtus, & iuſtitia eſt, dimidiam ſperare veniam.

q. 109. a. 7. & q. 113. a. 2.

art. præ.

in lib. de vera & fal. pœn. c. 6. non longè à fi. nem.

Ad primum ergo dicendum, quod illud verbum Gregor. non eſt intelligendum quantum ad remiſsionem culpæ, ſed quantum ad ceſſationem ab actu: quia interdum ille qui plura peccata conſueuit committere, deſerit vnum, non tamen aliud. Quod quidem fit auxilio diuino, quod tamen non pertingit vſque ad remiſsionem culpæ.

Ad ſecundum dicendum, quod in verbo illo Ambr. Fides non poteſt accipi, qua creditur in Chriſtum: quia vt Aug. * dicit ſuper illud Ioan. 15. Si non veniſſem & locutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent, ſcilicet infidelitatis. Hoc enim eſt peccatum, quo tenentur cuncta peccata. Sed accipitur fides pro conſcientia: quia interdum per pœnas, quas quis patienter ſuſtinet, conſequitur remiſsionem peccati, cuius conſcientiam non habet.

tr. 89. in Io. inter prin & me. 10 9.

Ad tertium dicendum, quod peccata quamuis non ſint connexa, quantum ad conuerſionem ad bonum com

commutabile: ſunt tamen connexa quantum ad auerſionem à bono incommutabili, in qua conueniunt omnia peccata mortalia. Et ex hac parte habent rationem offenſæ, quam oportet per pœnitentiam tolli.

Ad quartum dicendum, quod debitum exterioris rei (puta pecuniæ) non contrariatur amicitiæ, ex qua debitum remittitur: & ideo poteſt vnum dimitti ſine alio. Sed debitum culpæ contrariatur amicitiæ: & ideo vna culpa vel offenſa, non remittitur ſine altera. Ridiculum enim videtur, quod etiam ab homine, aliquis veniam peteret de vna offenſa, & non de alia.

Ad quintum dicendum, quod dilectio, qua Deus diligit hominis naturam, non ordinatur ad bonum gloriæ, à quo impeditur homo per quodlibet peccatum mortale. Sed dilectio gratiæ per quam fit remiſsio peccati mortalis, ordinat hominem ad vitam æternam: ſecundum illud Rom. 6. Gratia Dei vita æterna. Vnde non eſt ſimilis ratio.

Art. 4. *Vtrum remiſſa culpa per pœnitentiam, remaneat reatus pœnæ?* 529

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod remiſſa culpa per pœnitentiam, non remaneat reatus pœnæ. Remota enim cauſa, remouetur effectus. Sed culpa eſt cauſa reatus pœnæ: ideo enim eſt aliquis dignus pœna, quia culpam commiſit. Ergo remiſſa culpa, non poteſt remanere reatus pœnæ. *ſup. p. q. 67. ar. 3. ad 3 & q. 69. a. 10. ad 3. & 4. d. 14. q. 2. a. 1. & Ro. 11. le. 4. co. 4. et Hebr. 6. co. 4.*

¶ 2. Præterea, Sicut Apoſtolus dicit Rom. 5. Donum Chriſti eſt efficacius quam peccatum. Sed peccando homo ſimul incurrit culpam & pœnæ reatum. Ergo multo magis per donum gratiæ, ſimul remittitur culpa, & tollitur pœnæ reatus.

¶ 3. Præterea, Remiſsio peccatorum fit in pœnitentia per virtutem paſsionis, ſecundum illud Rom. 3. Quem propoſuit Deus propitiatorem, per fidem in ſanguine ipſius, propter remiſsionem præcedentium delictorum. Sed paſsio Chriſti eſt ſufficienter ſatisfactoria pro omnibus peccatis, vt ſupra habitum eſt *. Non ergo poſt remiſsionem culpæ remanet aliquis reatus pœnæ. *q. 68. & 69. & q. 79. ar. 5.*

SED contra eſt, quod 2. Reg. 12. dicitur, quod cum Dauid pœnitens dixiſſet ad Nathan. Peccaui Domino, dixit Nathan ad illum, Dominus quoque tranſtulit peccatum tuum, non morieris: veruntamen filius qui natus eſt tibi, morte morietur. Quod fuit in pœnam præcedentis peccati, vt ibidem dicitur. Ergo remiſſa culpa, remanet reatus alicuius pœnæ.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut in ſecunda parte habitum eſt *) in peccato mortali ſunt duo: *1. 2. q. 87. ar. 4.*

Digitized by Google

duo: ſcilicet auerſio ab incommutabili bono, & conuerſio ad commutabile bonum inordinata. Ex parte ergo auerſionis ab incommutabili bono, conſequitur peccatum mortale reatus pœnæ æternæ: vt qui contra æternum bonum peccauit, in æternum puniatur. Ex parte etiam conuerſionis ad bonum commutabile; in quantum eſt inordinata, conſequitur peccatum mortale reatus alicuius pœnæ: quia inordinatio culpæ non reducitur ad ordinem iuſtitiæ niſi per pœnam. Iuſtum eſt enim, vt qui voluntati ſuæ plus indulſit quam debuit, contra voluntatem ſuam aliquid patiatur: ſic enim erit æqualitas. Vnde Apocal. 18. dicitur, Quantum glorificauit ſe, & in deliciis fuit, tantum date illi tormentum & luctum. Quia tamen conuerſio ad bonum commutabile eſt finita, non habet ex hac parte peccatum, quod debeatur ei pœna æterna. Vnde ſi ſit inordinata conuerſio ab bonum commutabile ſine auerſione à Deo (ſicut eſt in peccatis venialibus) non debetur peccato pœna æterna, ſed temporalis. Quando igitur per gratiam remittitur culpa, tollitur auerſio animæ à Deo, in quantum per gratiam anima Deo coniungitur: vnde & per conſequens ſimul tollitur reatus pœnæ æternæ, poteſt tamen remanere reatus alicuius pœnæ temporalis.

Ad primum ergo dicendum, quod culpa mortalis vtrumque habet, & auerſionem à Deo, & conuerſionem ad bonum creatum. Sed (ſicut in ſecunda parte habitum eſt *) auerſio à Deo, eſt ibi ſicut formale: conuerſio autem ad bonum creatum, eſt ibi ſicut materiale. Remoto autem formali cuiuſcumque rei, tollitur ſpecies, ſicut remoto rationali tollitur ſpecies humana. Et ideo ex hoc ipſo dicitur culpa mortalis remitti, quod per gratiam tollitur auerſio mentis à Deo ſimul cum reatu pœnæ æternæ. Remanet tamen illud quod eſt materiale, ſcilicet inordinata conuerſio ad bonum creatum: pro qua debetur reatus pœnæ temporalis.

1.2.q.71 ar.6.

Ad ſecundum dicendum, quod (ſicut in ſecunda parte habitum eſt *) ad gratiam pertinet operari in homine, iuſtificando ipſum à peccato; & cooperari homini ad rectè operandum. Remiſſio igitur culpæ & reatus pœnæ æternæ, pertinet ad gratiam operantem: ſed remiſſio reatus pœnæ temporalis pertinet ad gratiam cooperantem, in quantum ſcilicet homo cum auxilio diuinæ gratiæ patienter pœnas tolerando, abſoluitur etiam à reatu pœnæ temporalis. Sicut igitur prius eſt effectus gratiæ operantis, quam gratiæ cooperantis: ita etiam prius eſt remiſſio

1.2.qu. 109.a.7. & q.111 a.2.

miſsio culpæ & pœnæ æternæ, quam plena abſolutio à pœna temporali: vtrumque enim eſt à gratia, ſed primum à gratia ſola, ſecundum ex gratia & libero arbitrio.

Ad tertium dicendum, quod paſsio Chriſti de ſe ſufficiens eſt ad tollendum omnem reatum pœnæ, non ſolum æternæ, ſed etiam temporalis: & ſecundum modum, quo homo participat virtutem paſsionis Chriſti, percipit etiam abſolutionem à reatu pœnæ. In baptiſmo autem homo participat totaliter virtutem paſsionis Chriſti (vtpote per aquam & ſpiritum Chriſto commortuus peccato, & in eo regeneratus ad nouam vitam:) & ideo in baptiſmo homo conſequitur remiſsionem reatus totius pœnæ. In pœnitentia vero conſequitur virtutem paſsionis Chriſti, ſecundum modum propriorum actuum, qui ſunt materia pœnitentiæ, ſicut aqua baptiſmi, vt ſupra dictum eſt*. Et ideo non ſtatim per primum actum pœnitentiæ, quo remittitur culpa, ſoluitur reatus totius pœnæ: ſed completis omnibus pœnitentiæ actibus. *q. 84. a. 1. & 3.*

Art. 5. *Vtrum remiſſa culpa mortali, tollantur omnes reliquiæ peccati?* 530

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod remiſſa culpa mortali, tollantur omnes reliquiæ peccati. Dicit enim Aug.* in lib. de pœn. Nunquam Dominus aliquem ſanauit, quem omnino non liberauit: totum enim hominem ſanauit in ſabbato: quia & corpus ab omni infirmitate, & animam ab omni contagione. Sed reliquiæ peccati pertinent ad infirmitatem peccati. Ergo non videtur poſsibile, quod remiſſa culpa, remaneant reliquiæ peccati. *ſup. ar. 4. ad 3. & 4 d. 14. q. 2. ar. 1. q. 3. & 1. Cor. 11. lec. 7.* ** c. 1. fin. c. 9. poſt me. 10. 4.*

¶ 2. Præterea, Secundum Dionyſ. 4. c. de diuinis† nominibus, bonum eſt efficacius, quam malum: quia malum non agit niſi virtute boni. Sed homo peccando, ſimul totam infectionem peccati incurrit. Ergo multo magis pœnitendo liberatur etiam ab omnibus peccati reliquiis. *† c. 4. p. 4. inter pr. et med.*

¶ 3. Præterea, Opus Dei efficacius eſt quam opus hominis. Sed per exercitium humanorum operum ad bonum, tolluntur reliquiæ peccati contrarij. Ergo multo magis tolluntur per remiſsionem culpæ, quæ eſt opus Dei.

SED contra eſt, quod Mar. 8. legitur, quod cæcus illuminatus à Domino, primo reſtitutus eſt ad imperfectum viſum (vnde ait. Video homines velut arbores ambulantes,) deinde reſtitutus eſt perfecte, ita vt videret clare omnia. Illuminatio autem cæci, ſignificat liberationem peccatoris*. Poſt primam ergo ** al. poſt pœnitentiam: ergo, poſt, &c.*

ergo remiſsionem culpæ, qua peccator reſtituitur ad viſum ſpiritualem, adhuc remanent in eo aliquæ reliquiæ peccati præteriti.

RESPONDEO dicendum, quod peccatum mortale ex parte conuerſionis inordinatæ ad bonum commutabile, quandam diſpoſitionem cauſat in anima, vel etiam habitum, ſi actus frequenter iteretur. Sicut autem dictum eſt †, culpa peccati mortalis remittitur, in quantum tollitur per gratiam auerſio mentis à Deo. Sublato autem eo, quod eſt ex parte auerſionis, nihilominus remanere poteſt id quod eſt ex parte conuerſionis inordinatæ, cum hanc contingat eſſe ſine illa, ſicut prius dictum eſt *. Et ideo nihil prohibet quin remiſſa culpa, remaneant diſpoſitiones ex præcedentibus actibus cauſatæ: quæ dicuntur peccati reliquiæ. Remanent tamen debilitatæ & diminutæ *: ita quod homini non dominentur. Et hoc magis per modum diſpoſitionum, quam per modum habituum: ſicut etiam remanet fomes poſt baptiſmum.

† art. præ.

** art. præ.*

Alias, ita quod homini non dominētur magis per modum diſpoſitionum.

Ad primum ergo dicendum, quod Deus totum hominem perfectè curat. Sed quandoque ſubito: ſicut ſocrum Petri ſtatim reſtituit perfectæ ſanitati, ita vt ſurgens miniſtraret illis, vt legitur Lucæ 4. Quandoque autem ſucceſsiue: ſicut * dictum eſt de cæco illuminato Mar. 8. Et ita etiam ſpiritualiter quandoque tanta commotione conuertit cor hominis, vt ſubito perfecte conſequatur ſanitatem ſpiritualem, non ſolum remiſſa culpa, ſed ſublatis omnibus peccati reliquiis: vt patet de Magdalena Lucæ 7. Quandoque autem prius remittit culpam per gratiam operantem, & poſtea per gratiam cooperantem ſucceſsiue tollit peccati reliquias.

** q.44.a.3.ad 2.*

Ad ſecundum dicendum, quod peccatum etiam quandoque ſtatim inducit debilem diſpoſitionem, vtpote per vnum actum cauſatam: quandoque autem fortiorem, cauſatam per multos actus.

Ad tertium dicendum, quod vno actu humano non tolluntur omnes reliquiæ peccati: quia vt dicitur in prædicamentis, prauus ad meliores exercitationes deductus, ad modicum aliquid proficiet, vt melior ſit. Multiplicato autem exercitio, ad hoc peruenit, vt ſit bonus virtute acquiſita. Hoc autem multo efficacius facit diuina gratia ſiue vno, ſiue pluribus actibus.

Art. 6. *Vtrum remiſsio culpæ ſit effectus pœnitentiæ?*

531 4.d.14. q.2.a.1. q.2.

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod remiſsio culpæ non ſit effectus pœnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus. Dicitur enim pœnitentia virtus, ſecundum

cundum quod eſt principium humani actus. Sed humanus actus non operatur ad remiſsionem culpæ,quę eſt effectus gratiæ operantis.Ergo remiſsio culpæ non eſt effectus pœnitentiæ,ſecundum quod eſt virtus.

¶ 2. Præterea, Quædam aliæ virtutes ſunt excellentiores pœnitentia. Sed remiſsio culpæ non dicitur effectus alicuius alterius virtutis. Ergo etiam non eſt effectus pœnitentiæ,ſecundum quod eſt virtus.

¶ 3. Præterea, Remiſsio culpæ non eſt niſi ex virtute paſsionis Chriſti, ſecundum illud Hebr.9. Sine ſanguinis effuſione non fit remiſsio. Sed pœnitentia, in quantum eſt ſacramentum, operatur in virtute paſſionis Chriſti, ſicut & cætera ſacramenta, vt ex ſupra dictis patet *. Ergo remiſsio culpæ non eſt effectus pœnitentiæ in quantum eſt virtus, ſed in quantum eſt ſacramentum. q.62.a.2.

SED contra, Illud eſt propriè cauſa alicuius, ſine quo eſſe non poteſt: omnis enim effectus dependet à ſua cauſa. Sed remiſsio culpæ poteſt eſſe à Deo ſine pœnitentiæ ſacramento, non autem ſine pœnitentia ſecundum quod eſt virtus: vt ſupra dictum eſt †.Vnde & ante ſacramenta nouæ legis pœnitentibus Deus peccata remittebat. Ergo remiſsio culpæ eſt præcipuè effectus pœnitentiæ ſecundum quod eſt virtus. art.præc.

RESPONDEO dicendum, quod pœnitentia eſt virtus, ſecundum quod eſt principium quorumdam actuum humanorum. Actus autem humani, qui ſunt ex parte peccatoris, materialiter ſe habent in ſacramento pœnitentiæ. Omne autem ſacramentum producit effectum ſuum, non ſolum virtute formæ, ſed etiam virtute materiæ: ex vtroque enim eſt vnum ſacramentum, vt ſupra habitum eſt *. Vnde ſicut remiſsio culpæ fit in baptiſmo, non ſolum virtute formæ, ſed etiam virtute materiæ, ſcilicet aquæ; principalius tamen virtute formæ, ex qua & ipſa aqua virtutem recipit: ita etiam & remiſsio culpæ eſt effectus pœnitentiæ, principalius quidem ex virtute clauium, quas habent miniſtri, ex quorum parte accipitur id quod eſt formale in hoc ſacramento (vt ſupra dictum eſt *;) ſecundario autem ex vi actuum pœnitentis, pertinentium ad virtutem pœnitentiæ,tamen prout hi actus aliqualiter ordinantur ad claues Eccleſiæ. Et ſic patet, quod remiſsio culpæ eſt effectus pœnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus: principalius tamen,ſecundum quod eſt ſacramentum. q.60.a.6. ad 2. & art.7. q.84.a.3.

Ad primum ergo dicendum, quod effectus gratiæ operantis eſt iuſtificatio impij: vt in ſecunda parte dictum eſt *. In qua,vt ibidem dictum eſt,non ſolum * 1.2.q. 113. in diuiſione q.

eſt

eſt gratiæ infuſio & remiſsio culpæ, ſed etiam motus liberi arbitrij in Deum, qui eſt actus fidei formatæ; & motus liberi arbitrij in peccatum, qui eſt actus pœnitentiæ. Hi tamen actus humani ſunt ibi, vt effectus gratiæ operantis, ſimul producti cum remiſsione culpæ. Vnde remiſsio culpæ non fit ſine actu pœnitentiæ virtutis, licet ſit effectus gratiæ operantis.

Ad ſecundum dicendum, quod in iuſtificatione impij non ſolum eſt actus pœnitentiæ, ſed etiam actus fidei, vt dictum eſt *. Et ideo remiſsio culpæ non ponitur effectus ſolum pœnitentiæ virtutis: ſed principalius fidei & charitatis.

in ſolut. præc. & 1.2.q.113. art.4.

Ad tertium dicendum, quod ad paſsionem Chriſti ordinatur actus pœnitentiæ virtutis, & per fidem & per ordinem ad claues Eccleſiæ. Et ideo vtroque modo cauſat remiſsionem culpę virtute paſsionis Chriſti.

Ad id autem quod in contrarium obiicitur, dicendum eſt, quod actus pœnitentiæ virtutis habet quod ſine eo non poſsit fieri remiſsio culpæ, in quantum eſt inſeparabilis effectus gratiæ, per quam principaliter culpa remittitur, quæ etiam operatur in omnibus ſacramentis. Et ideo per hoc non poteſt concludi, niſi quod gratia eſt principalior cauſa remiſsionis culpæ, quam pœnitentiæ ſacramentum. Sciendum tamen, quod etiam in veteri lege, & in lege naturæ, erat aliqualiter ſacramentum pœnitentiæ: vt ſupra dictum eſt *.

q.84.a.7. ad 2.

QVAESTIO LXXXVII.

De remiſsione venialium peccatorum, in quatuor articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de remiſsione venialium peccatorum.

ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum ſine pœnitentia peccatum veniale poſsit dimitti?

532 ¶ Secundo, vtrum poſsit dimitti ſine gratiæ infuſione?

¶ Tertio, vtrum peccata venialia remittantur per aſperſionem aquæ benedictæ, & Epiſcopalem benedictionem, & tunſionem pectoris, & orationem Dominicam, & alia huiuſmodi?

¶ Quarto, vtrum veniale peccatum poſsit remitti ſine mortali?

inf.art.2. ad 2.&3. & a.3.c. & 4.d 16. q.2.art.2. q.2.ad 1. & d. 21. q.2.ar.1. c.& mal. q.7.a.12. cor.

Art. I. *Vtrum peccatum veniale poſsit remitti ſine pœnitentia?*

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod veniale peccatum poſsit remitti ſine pœnitentia. Pertinet enim,

enim, vt ſupra dictum eſt †, ad rationem veræ pœnitentiæ, quod non ſolum homo doleat de peccato præterito, ſed etiam proponat cauere de futuro. Sed ſine tali propoſito peccata venialia dimittuntur, cum certum ſit, quod homo ſine peccatis venialibus præſentem vitam ducere non poteſt. Ergo peccata venialia poſſunt remitti ſine pœnitentia.

† q. 84. a. 10. ad 4. arg.

¶ 2. Præterea, Pœnitentia non eſt ſine actuali diſplicentia peccatorum. Sed peccata venialia poſſunt dimitti ſine diſplicentia actuali eorum: ſicut patet in eo qui dormiens occideretur propter Chriſtum: ſtatim enim euolaret, quod non contingit manentibus peccatis venialibus. Ergo peccata venialia poſſunt remitti ſine pœnitentia.

¶ 3. Præterea, Peccata venialia opponuntur feruori charitatis: vt in Secunda parte dictum eſt *. Sed vnum oppoſitorum tollitur per aliud. Ergo per feruorem charitatis, quem contingit eſſe ſine actuali diſplicentia peccati venialis, fit remiſsio peccatorum venialium.

* 1. 2. q. 71. & 2. 2. q. 24. art. 8. ad 2.

SED contra eſt, quod Auguſtinus * dicit in libro de pœnitentia, quod eſt quædam pœnitentia, quæ quotidie agitur in Eccleſia pro peccatis venialibus. Quæ fruſtra eſſet, ſi ſine pœnitentia peccata venialia poſſent dimitti. Videtur ergo, quod peccata venialia non poſsint ſine pœnitentia dimitti.

* in lib. de med. pæni. & lib. de vtilit. pæni. c. 2. tom. 9.

RESPONDEO dicendum, quod remiſsio culpæ (ſicut dictum eſt *) fit per coniunctionem hominis ad Deum, à quo aliqualiter ſeparat culpa. Sed hæc ſeparatio perfectè quidem fit per peccatum mortale: imperfectè autem per peccatum veniale: nam per peccatum mortale mens omnino à Deo auertitur, vtpote contra charitatem agens: per peccatum autem veniale retardatur affectus hominis, ne promptè in Deum feratur. Et ideo vtrumque peccatum per pœnitentiam quidem remittitur: quia per vtrumque deordinatur voluntas hominis per immoderatam conuerſionem ad bonum creatum. Sicut enim peccatum mortale remitti non poteſt, quamdiu voluntas peccato adhæret: ita etiam nec peccatum veniale; quia manente cauſa manet effectus. Exigitur autem ad remiſsionem peccati mortalis perfectior pœnitentia, vt ſcilicet homo actualiter peccatum mortale commiſſum deteſtetur quantum in ipſo eſt: vt ſcilicet diligentiam adhibeat ad rememorandum ſingula peccata mortalia, vt ſingula deteſtetur. Sed hoc non requiritur ad remiſsionem venialium peccatorum. Non tamen ſufficit habitualis diſplicentia quæ habetur

* q. præc. a. 2. & q. 86. a. 4.

per

per habitum charitatis, vel pœnitentiæ virtutis: quia ſic charitas non compateretur peccatum veniale, quod patet eſſe falſum. Vnde ſequitur quod requiratur quædam virtualis diſplicentia: puta cum aliquis hoc modo fertur ſecundum affectum in Deum & res diuinas, vt quicquid ſibi occurreret quod eum ab hoc motu retardaret, diſpliceret ei, & doleret ſe hæc commiſiſſe, etiam ſi actu de illo non cogitaret. Quod tamen non ſufficit ad remiſsionem peccati mortalis, niſi quantum ad peccata oblita, poſt diligentem inquiſitionem.

Ad primum ergo dicendum, quod homo in gratia conſtitutus, poteſt vitare omnia peccata mortalia, & ſingula: poteſt etiam vitare ſingula peccata venialia, ſed non omnia: vt patet ex his quæ in ſecunda parte
1.2.q.109. dicta ſunt *. Et ideo pœnitentia de peccatis mortali-
a. 8. & 9. bus requirit, quod homo proponat abſtinere ab om-
74.art.3. nibus & ſingulis peccatis mortalibus. Sed ad pœniten-
ad 2. tiam peccatorum venialium requiritur, quod homo proponat abſtinere à ſingulis, non tamen ab omnibus: quia hoc infirmitas huius vitæ non patitur. Debet tamen habere propoſitum ſe præparandi ad peccata venialia minuenda: alioquin eſſet ei periculum deficiendi, cum dεſereret appetitum proficiendi, ſeu tollendi impedimenta ſpiritualis profectus, quæ ſunt peccata venialia.

Ad ſecundum dicendum, quod paſsio pro Chriſto
† q.66.a. ſuſcepta (ſicut ſupra dictum eſt *) obtinet vim bapti-
11. ſmi: & ideo purgat ab omni culpa & veniali & mortali, niſi actualiter voluntatem peccato inuenerit inhærentem.

Ad tertium dicendum, quod feruor charitatis vir-
* q.79.a. tualiter implicat diſplicentiam venialium peccatorum,
4. vt ſupra dictum eſt *.

533 Art. 2. *Vtrum ad remiſsionem venialium peccatorum*
ſup. q.65. *requiratur gratiæ infuſio?*

a.1.ad 8. AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod ad re-
& infra miſsionem venialium peccatorum requiratur gra-
præſen.q. tiæ infuſio. Effectus enim non eſt ſine propria cauſa.
a.3.co.& Sed propria cauſa remiſsionis peccatorum eſt gratia:
a.4.ad 2. non enim ex meritis propriis peccata hominis remit-
& 4.d.16. tuntur. Vnde dicitur Epheſ.2. Deus qui diues eſt in
q.2. & a. miſericordia, propter nimiam charitatem ſuam qua
2.quæſt.1. dilexit nos, & cum eſſemus mortui peccatis, conui-
mal q.7. uificauit nos in Chriſto, cuius gratia ſaluati eſtis.
a.11.cor. Ergo peccata venialia non remittuntur ſine gratiæ in-
& ad 14. fuſione.

& a.12.c. ¶ 2. Præterea, Peccata venialia non remittuntur
& ad 1. ſine pœnitentia. Sed in pœnitentia infunditur gratia,

ſicut

ſicut & in aliis ſacramentis nouæ legis. Ergo peccata venialia non remittuntur ſine gratiæ infuſione.

¶ 3. Præterea, Peccatum veniale maculam quandam animæ infert. Sed macula non aufertur niſi per gratiam, quæ eſt ſpiritualis animæ decor. Ergo videtur, quod peccata venialia non dimittantur ſine gratiæ infuſione.

SED contra eſt, quod peccatum veniale adueniens, non tollit gratiam, neque etiam diminuit eam, vt in ſecunda parte habitum eſt †. Ergo pari ratione ad hoc, quod peccatum veniale remittatur, non requiritur nouæ gratiæ infuſio. 2.2.q.24. art.10.

RESPONDEO dicendum, quod vnumquodque tollitur per ſuum oppoſitum. Peccatum autem veniale non contrariatur habituali gratiæ vel charitati, ſed retardat actum eius, in quantum nimis inhæret homo bono creato, licet non contra Deum: vt in ſecunda parte habitum eſt *. Et ideo ad hoc quod peccatum veniale tollatur, non requiritur quod infundatur aliqua habitualis gratia: ſed ſufficit aliquis motus gratiæ vel charitatis ad eius remiſsionem. Quia tamen in habentibus vſum liberi arbitrij, in quibus ſolis poſſunt eſſe venialia peccata, non contingit eſſe infuſionem gratiæ ſine actuali motu liberi arbitrij in Deum & in peccatum; ideo quandocumque de nouo gratia infunditur, peccata venialia remittuntur. 1 2.q.88. a.1. & in q.24. art.10.

Ad primum ergo dicendum, quod etiam remiſsio peccatorum venialium eſt effectus gratiæ, per actum ſcilicet, quem de nouo elicit: non autem per aliquid habituale de nouo animæ infuſum.

Ad ſecundum dicendum, quod peccatum veniale nunquam remittitur ſine aliquali actu pænitentiæ virtutis, explicito ſcilicet vel implicito: ſupra dictum eſt *. Poteſt tamen remitti peccatum veniale ſine pænitentiæ ſacramento, quod in abſolutione ſacerdotis formaliter perficitur: vt ſupra * dictum eſt. Et ideo non ſequitur, quod ad remiſsionem venialis peccati requiratur gratiæ infuſio: quæ licet ſit in quolibet ſacramento, non tamen eſt in quolibet actu virtutis. art.præc. q.præc. art.6.

Ad tertium dicendum, quod ſicut in corpore contingit eſſe maculam dupliciter: vno modo per priuationem eius, quod requiritur ad decorem, puta debiti coloris, aut debitæ proportionis membrorum: alio modo per ſuperinductionem alicuius impedientis decorem, puta luti aut pulueris: ita etiam animæ inducitur macula: vno modo per priuationem decoris gratiæ per peccatum mortale: alio modo per inclinationem affectus inordinatam ad aliquid temporale. Et hoc

Digitized by Google

hoc fit per peccatum veniale. Et ideo ad tollendam maculam peccati mortalis requiritur infuſio gratiæ: ſed ad tollendam maculam venialis peccati, requiritur aliquis actus procedens ex gratia, per quam remoueatur inordinata adhæſio ad rem temporalem.

534 Art. 3. *Vtrum venialia peccata remittantur per aſperſionem aquæ benedictæ, & cætera huiuſmodi?*

ſup. q. 65. a. 1. ad 6. & 8. et q. 83. art. 3. ad 3. & 4 d. 16. q. 2 a. 2. q. 4. & a. 17. q. 3. a. 3. q. 3. & diſ. 21. q. 2. a. 1. & 2. & mal. q. 7. a. 12.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod venialia peccata non remittantur per aſperſionem aquæ benedictæ, & epiſcopalem benedictionem, & alia huiuſmodi. Peccata enim venialia non remittuntur ſine pænitentia, vt dictum eſt *. Sed pœnitentia per ſe ſufficit ad remiſsionem venialium peccatorum. Ergo iſta nihil operantur ad huiuſmodi remiſsionem.

¶ 2. Præterea, Quodlibet iſtorum eamdem relationem habet ad vnum peccatum veniale, & ad omnia. Si ergo per aliquod iſtorum remittitur aliquod peccatum veniale, ſequitur quod pari ratione remittantur omnia. Et ita per vnam tunſionem pectoris, vel per vnam aſperſionem aquæ benedictæ, redderetur homo immunis ab omnibus peccatis venialibus: quod videtur inconueniens.

** art. 1. huius q.*

¶ 3. Præterea, Peccata venialia inducunt reatum alicuius pœnæ, licet temporalis: dicitur enim 1. Cor. 3. de eo, qui ſuperædificat lignum, fœnum, & ſtipulam, quod ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem. Sed huiuſmodi, per quæ dicitur peccatum veniale dimitti, vel nullam, vel minimam pœnam in ſe habent. Ergo non ſufficiunt ad plenam remiſsionem venialium peccatorum.

in lib. de med. pæn. c. 2. t. 9.

SED contra eſt, quod Aug. * dicit in lib. de pœniten. quod pro leuibus peccatis pectora noſtra tundimus, & dicimus, Dimitte nobis debita noſtra. Et ita videtur, quod tunſio pectoris, & oratio Dominica, cauſent remiſsionem venialium peccatorum. Et eadem ratio videtur eſſe de aliis.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut dictum eſt) ad remiſsionem venialis peccati non requiritur nouæ gratiæ infuſio: ſed ſufficit aliquis actus procedens ex gratia, quo aliquis deteſtetur peccatum veniale vel explicite vel ſaltem implicite: ſicut cum aliquis feruenter mouetur in Deum. Et ideo triplici ratione aliqua cauſant remiſsionem venialium peccatorum. Vno modo, in quantum in eis infunditur gratia: quia per infuſionem gratiæ tolluntur venialia peccata, vt ſupra dictum eſt *. Et hoc modo per eucharistiam & extremam vnctionem, & vniuerſaliter per omnia ſacramenta nouæ legis, in quibus confertur

art. 2. huius q.

gratia

gratia, peccata venialia remittuntur. Secundo, in quantum ſunt cum aliquo motu deteſtationis peccatorum. Et hoc modo confeſsio generalis, tunſio pectoris, & oratio Dominica operantur ad remiſsionem venialium peccatorum: nam in oratione Dominica petimus, Dimitte nobis debita noſtra. Tertio modo, in quantum ſunt cum aliquo motu reuerentiæ, in Deum, & ad res diuinas. Et hoc modo benedictio epiſcopalis, adſperſio aquæ benedictæ, quælibet ſacramentalis vnctio, oratio in Eccleſia dedicata, & ſi aliqua alia ſunt huiuſmodi, operantur ad remiſsionem venialium peccatorum.

Ad primum ergo dicendum, quod omnia iſta cauſant remiſsionem peccatorum venialium, in quantum inclinant animam ad motum pœnitentiæ: qui eſt deteſtatio peccatorum, vel implicite vel explicite.

Ad ſecundum dicendum, quod omnia iſta quantum eſt de ſe, operantur ad remiſsionem omnium peccatorum venialium. Poteſt tamen impediri remiſsio quantum ad aliqua peccata venialia, quibus mens actualiter inhæret: ſicut & per fictionem interdum impeditur effectus baptiſmi.

Ad tertium dicendum, quod per prædicta tolluntur quidem peccata venialia quantum ad culpam, tum virtute alicuius ſatisfactionis, tum etiam virtute charitatis, cuius motus per prædicta excitatur. Non autem per quodlibet prædictorum ſemper tollitur totus reatus pœnæ: quia ſic qui eſſet omnino immunis à peccato mortali, aſperſus aqua benedicta, ſtatim euolaret. Sed reatus pœnæ remittitur per prædicta ſecundum modum feruoris in Deum, qui per prædicta excitatur, quandoque magis, quandoque autem minus.

Art. 4. *Vtrum veniale peccatum poſſit remitti ſine mortali?* 535

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod veniale peccatum poſsit remitti ſine mortali. Quia ſuper illud Ioann. 8. Qui ſine peccato eſt veſtrum, primus in illam lapidem mittat, dicit quædam gloſſa quod* omnes illi erant in peccato mortali: venialia enim eis dimittebantur per cæremonias. Ergo veniale peccatum poteſt remitti ſine mortali.

Inf. q. 90. a. 4. ad 3. et 4. d. 16 q. 2. a. 1. q. 2. & 3.

** Ex Cyril l. 5. in Io. c. 16. & 17.*

¶ 2. Præterea, Ad remiſsionem peccati venialis non requiritur gratiæ infuſio: requiritur autem ad remiſsionem mortalis. Ergo veniale peccatum poteſt remitti ſine mortali.

¶ 3. Præterea, Plus diſtat peccatum veniale à mortali, quam ab alio veniali. Sed vnum veniale poteſt dimitti ſine alio: vt dictum eſt *. Ergo veniale poteſt dimitti ſine mortali.

** ar. præ. ad 2. & q. praeced. art. 3.*

SED

SED contra eſt, quod dicitur Matth. 5. Amen dico tibi, non exies inde, (ſcilicet ex carcere in quem intruditur homo pro peccato mortali) donec reddas nouiſsimum quadrantem, per quem ſignificatur veniale peccatum. Ergo veniale peccatum non remittitur ſine mortali.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) remiſsio culpæ cuiuſcumque numquam fit niſi per virtutem gratiæ: quia vt Apoſtolus dicit Rom. 4. Ad gratiam Dei pertinet, quod Deus alicui non imputet peccatum: quod gloſſ. ibi exponit de veniali *. Ille autem qui eſt in peccato mortali, caret gratia Dei. Vnde nullum veniale ſibi remittitur.

q. præc a. 6. & q. 86. a. 3.

gl. interl. ibi. ſuper illud, Beatus cui non imputauit Dominus peccatũ.

Ad primum ergo dicendum, quod venialia ibi dicuntur irregularitates ſiue immunditiæ, quas contrahebant ſecundum legem.

Ad ſecundum dicendum, quod licet ad remiſsionem peccati venialis non requiratur noua infuſio habitualis gratiæ, requiritur tamen aliquis gratiæ actus, qui non poteſt eſſe in eo qui ſubiacet peccato mortali.

Ad tertium dicendum, quod peccatum veniale non excludit omnem actum gratiæ, per quem poſſunt omnia peccata venialia dimitti. Sed peccatum mortale excludit totaliter habitum gratiæ, ſine quo nullum peccatum mortale vel veniale remittitur. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

QVAESTIO LXXXVIII.

De reditu peccatorum per pœnitentiam dimiſſorum, in quatuor articulos diuiſa

DEinde conſiderandum eſt de reditu peccatorum per pœnitentiam dimiſſorum.

ET CIRCA hoc quæruntur quatuor.

¶ Primo, vtrum peccata per pœnitentiam dimiſſa, redeant ſimpliciter, per ſequens peccatum?

¶ Secundo, vtrum aliquo modo per ingratitudinem redeant ſpecialius ſecundum quædam peccata?

¶ Tertio, vtrum peccata redeant in æquali reatu?

¶ Quarto, vtrum illa ingratitudo, per quam redeunt, ſit ſpeciale peccatum?

536 inf. a. 2. & 3. cor. & 4. diſ. 22. q. 1. art. 1.

Art. I. *Vtrum peccata dimiſſa redeant per ſequens peccatum?*

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod peccata dimiſſa redeant per ſequens peccatum. Dicit enim † Auguſtinus in libro de Baptiſmo, Redire dimiſſa peccata, vbi fraterna charitas non eſt, apertiſsime Dominus in Euangelio docet in illo ſeruo, à quo dimiſſum debitum Dominus repetit, eo quod ille conſeruo ſuo debitum nollet dimittere. Sed fraterna charitas

† lib. 1. de bapt. contra Don. c. 12. in me. to. 7.

Digitized by Google

ritas tollitur per quodlibet peccatum mortale. Ergo per quodlibet ſequens mortale peccatum, redeunt peccata prius per pœnitentiam dimiſſa.

¶ 2. Præterea, Super illud Lucæ 11. Reuertar in domum meam vnde exiui, dicit * Beda, Timendus eſt iſte verſiculus, non exponendus: ne culpa, quam in nobis extinctam credebamus, per incuriam nos vacantes opprimat. Hoc autem non eſſet, niſi rediret. Ergo culpa per pœnitentiam dimiſſa redit.

Bed. in Luc. l. 4. c. 48 non multum remote

¶ 3. Præterea, Ezechiel 18. Dominus dicit, Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, & fecerit iniquitatem, omnes iuſtitiæ eius, quas fecerat, non recordabuntur. Sed inter alias iuſtitias quas fecit, etiam præcedens pœnitentia continetur: cum ſupra dictum * ſit, pœnitentiam eſſe partem iuſtitiæ. Ergo poſtquam pœnitens peccat, non imputatur ei præcedens pœnitentia, per quam conſecutus eſt veniam peccatorum. Redeunt ergo illa peccata.

conf. ſi. c. 2 de pœn. d. 4. c. 5.

q. 85. a. 3.

¶ 4. Præterea, Peccata præterita per gratiam reguntur, vt patet per Apoſtolum Rom. 4. inducentem illud Pſalmi 31. Beati quorum remiſſæ ſunt inquitates, & quorum tecta ſunt peccata. Sed per peccatum mortale ſequens, gratia tollitur. Ergo peccata quæ fuerant prius commiſſa, remanent detecta. Et ita videtur quod redeant.

SED contra eſt, quod Apoſtolus dicit Rom. 11. Sine pœnitentia ſunt dona & vocatio Dei. Sed peccata pœnitentis ſunt dimiſſa per donum Dei. Ergo per peccatum ſequens non redeunt dimiſſa peccata, quaſi Deus de dono remiſsionis pœniteat.

¶ Præterea †, Aug. dicit in lib. reſponſionum Proſperi. Qui recedit à Chriſto, & alienus à gratia, finit hanc vitam, quid niſi in perditionem vadit? ſed non in id quod remiſſum eſt, recidit, nec pro originali peccato damnabitur.

Refertur hoc de pœ. d. 4. c. 14. Qui recedit, & habet Proſp. in reſ. ad 2. obiect. Gallorũ.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) in peccato mortali ſunt duo, ſcilicet auerſio à Deo, & conuerſio ad bonum creatum. Quidquid autem eſt ex parte auerſionis in peccato mortali, ſecundum ſe conſideratum eſt commune omnibus peccatis mortalibus: quia per quodlibet peccatum mortale homo auertitur à Deo. Vnde & per conſequens, macula, quæ eſt per priuationem gratiæ, & reatus pœnæ æternæ, communia ſunt omnibus peccatis mortalibus. Et ſecundum hoc intelligitur id quod dicitur Iacob 3. Qui offendit in vno, factus eſt omnium reus. Sed ex parte conuerſionis, peccata mortalia ſunt diuerſa, & interdum contraria. Vnde manifeſtum

qu. 86. art. 4.

eſt, quod ex parte conuerſionis peccatum mortale ſequens non facit redire peccata mortalia prius abolita: alioquin ſequeretur, quod homo per peccatum prodigalitatis reduceretur in habitum vel diſpoſitionem auaritiæ prius abolitæ. Et ſic contrarium eſſet cauſa ſui contrarij: quod eſt impoſsibile. Sed conſiderando in peccatis mortalibus id quod eſt ex parte auerſionis abſolutæ, per peccatum mortale ſequens redit illud quod fuerat in prioribus peccatis ante dimiſsionem, in quantum per peccatum mortale ſequens, homo priuatur gratia, & fit reus pœnæ æternæ, ſicut & prius erat. Verum quia auerſio in peccato mortali, ex conuerſione quodammodo cauſatur, recipiunt ea quæ ſunt ex parte auerſionis quodammodo diuerſitatem per comparationem ad diuerſas conuerſiones, ſicut ad diuerſas cauſas: ita quod ſit alia auerſio, & alia macula, & alius reatus, prout conſurgit ex alio & alio actu peccati mortalis. Et hoc modo in quæſtionem vertitur, vtrum macula & reatus pœnæ æternæ ſecundum quod cauſabantur ex actibus peccatorum prius dimiſſorum, redeant per peccatum mortale ſequens. Quibuſdam igitur viſum eſt, quod ſimpliciter etiam hoc modo redeant. Sed hoc non poteſt eſſe: quia opus Dei per opus hominis irritari non poteſt. Remiſsio autem peccatorum priorum, fuit opus diuinæ miſericordiæ. Vnde non poteſt irritari per ſequens peccatum hominis, ſecundum illud Rom. 3. Nunquid incredulitas illorum fidem Dei euacuauit? Et ideo alij ponentes peccata redire, dixerunt*, quod Deus non remittit peccata pœnitenti poſtmodum peccaturo, ſecundum præſcientiam, ſed ſolum ſecundum præſentem iuſtitiam; præſcit enim ſe pro his peccatis eum æternaliter puniturum, & tamen per gratiam facit eum præſentialiter iuſtum. Sed nec hoc ſtare poteſt: quia ſi cauſa abſolute ponatur, & effectus ponitur abſolute. Si igitur non abſolute fieret per gratiam, & gratiæ ſacramenta, peccatorum remiſsio, ſed cum quadam conditione in futurum dependente: ſequeretur quod gratia & gratiæ ſacramenta non eſſent ſufficiens cauſa remiſsionis peccatorum. Quod eſt erroneum, vtpote derogans gratiæ Dei. Et ideo nullo modo poteſt eſſe, quod macula & reatus præcedentium peccatorum redeant ſecundum quod ex talibus actibus cauſabantur. Contingit autem, quod ſequens actus peccati, virtualiter continet reatum prioris peccati, in quantum ſcilicet aliquis homo ſecundo peccans, ex hoc ipſo videtur grauius peccare, quam prius peccauerat: ſecundum illud Romanorum 2. Secundum

Vt patet ex Decr. De Pœn d. 4. c. 7. & c. 8. non longe ante fi. & c. 11.

dur i

duritiam tuam, & impœnitens cor theſaurizas tibi iram in die iræ: ex hoc ſcilicet ſolo, quod contemnitur Dei bonitas, quæ ad pœnitentiam expectat. Multo autem magis contemnitur Dei bonitas, ſi poſt remiſſionem prioris peccati, ſecundo peccatum iteretur: quanto maius eſt beneficium, peccatum remittere, quam peccatorem ſuſtinere. Sic igitur per peccatum ſequens pœnitentiam, redit quodammodo reatus peccatorum prius dimiſſorum, non in quantum cauſabatur ex illis peccatis prius dimiſsis: ſed in quantum cauſabatur ex peccato vltimo perpetrato, quod aggrauatur ex peccatis prioribus. Et hoc non eſt peccata dimiſſa redire ſimpliciter, ſed redire ſecundum quid, in quantum ſcilicet virtualiter in peccato ſequenti continentur.

Ad primum ergo dicendum, quod illud verbum Auguſtini videtur eſſe intelligendum de reditu peccatorum, quantum ad reatum pœnæ æternæ in ſe conſideratum: quia ſcilicet poſt pœnitentiam peccans, incurrit reatum pœnæ æternæ, ſicut & prius: non tamen omnino propter eamdem rationem. Vnde † Auguſtin. in libro de reſponſionibus Proſperi, cum dixiſſet, quod non in id quod remiſſum eſt recidit, nec pro originali peccato damnabitur: ſubdit, Qui tamen propter poſtrema crimina ea morte afficietur, quæ ei propter illa quæ remiſſa ſunt, debebatur: quia ſcilicet incurrit mortem æternam, quam meruerat per peccata præterita.

Proſp. in reſponſ. ad 2. obiect Gallo. & refertur de pœn. d 4. ca. quis recedit.

Ad ſecundum dicendum, quod in illis verbis non intendit dicere Beda, quod culpa prius dimiſſa hominem opprimat per reditum reatus præteriti: ſed per iterationem actus.

Ad tertium dicendum, quod per ſequens peccatum iuſtitiæ priores obliuioni traduntur, in quantum erant meritoriæ vitæ æternæ: non tamen in quantum erant impeditiuæ peccati. Vnde ſi aliquis peccet mortaliter, poſtquam reſtituit debitum, non efficitur reus, quaſi debitum non reddidiſſet. Et multo minus traditur obliuioni pœnitentia prius acta, quantum ad remiſſionem culpæ: cum remiſsio culpæ magis ſit opus Dei, quam hominis.

Ad quartum dicendum, quod gratia ſimpliciter tollit maculam & reatum pœnæ æternæ. Tegit autem actus peccati præteritos, ne ſcilicet propter eos Deus hominem gratia priuet, & reum habeat pœnæ æternæ. Et quod gratia ſemel fecit, perpetuo manet.

537 Art. 2. *Vtrum peccata dimiſſa redeant per ingratitudinem, quæ ſpecialiter eſt ſecundum odium fraternum, apoſtaſiam à fide, contemptum confeſſionis, & dolorem de pœnitentia habita?*

4. d. 22. q. 1. a. 1. q. 4. & a. 3.

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod peccata dimiſſa non redeant per ingratitudinem, quæ ſpecialiter eſt ſecundum quatuor genera peccatorum, ſcilicet ſecundum odium fraternum, apoſtaſiam à fide, contemptum confeſsionis, & dolorem de pœnitentia habita, ſecundum quod quidam metrice dixerunt,

Fratres odit, apoſtata fit, ſpernitque fateri,
Pœnituiſſe piget, priſtina culpa redit.

Tanto enim eſt maior ingratitudo, quanto grauius eſt peccatum, quod quis contra Deum committit poſt beneficium remiſsionis peccatorum. Sed quædam alia peccata ſunt his grauiora: ſicut blaſphemia contra Deum, & peccatum in Spiritum ſanctum. Ergo videtur quod peccata dimiſſa non redeant magis ſecundum ingratitudinem commiſſam, ſecundum hæc peccata, quam ſecundum alia.

* habetur de pœn. d. 4. c. ſi Iudas.

¶ 2. Præterea*, Rabanus dicit, Nequam ſeruum tradidit Deus tortoribus, quoaduſque redderet vniuerſum debitum; quia non ſolum peccata quæ poſt baptiſmum homo egit, reputabuntur ei ad pœnam, ſed & originalia, quæ in baptiſmo ſunt ei dimiſſa. Sed etiam peccata venialia inter debita computantur, pro quibus dicimus, Dimitte nobis debita noſtra. Ergo ipſa etiam redeunt per ingratitudinem. Et pari ratione videtur, quod per peccata venialia redeant peccata prius dimiſſa, & non ſolum per peccata prædicta.

¶ 3. Præterea, Tanto eſt maior ingratitudo, quanto poſt maius beneficium acceptum aliquis peccat. Sed beneficium Dei eſt etiam ipſa innocentia, qua peccatum vitamus: dicit enim † Auguſtinus in 2. confeſ. Gratiæ tuæ deputo quæcunque peccata non feci. Maius autem donum eſt innocentia, quam etiam remiſsio omnium peccatorum. Ergo non minus eſt ingratus Deo qui primo peccat poſt innocentiam, quam qui peccat poſt pœnitentiam. Et ita videtur, quod per ingratitudinem, quæ fit ſecundum peccata prædicta, non maxime redeant peccata dimiſſa.

c. 7. ante med. t. 1.

li. 4. dial. c. 60. cir. fin.

SED contra eſt, quod Gregorius* dicit decimooctauo Moralium, Ex dictis Euangelicis conſtat, quia ſi quod in nos delinquitur, ex corde non dimittimus; & illud rurſus exigitur, quod nobis iam per pœnitentiam dimiſſum fuiſſe gaudebamus. Et ita propter

odium

odium fraternum ſpecialiter peccata dimiſſa redeunt ſecundum ingratitudinem. Et eadem ratio videtur de aliis.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) peccata dimiſſa per pœnitentiam redire dicuntur, in quantum reatus eorum, ratione ingratitudinis, virtualiter continetur in peccato ſequenti. Ingratitudo autem poteſt committi dupliciter: vno modo ex eo quod aliquid fit contra beneficium. Et hoc modo per omne peccatum mortale quod Deum offendit, redditur homo ingratus Deo, qui peccata remiſit. Et ſic per quodlibet peccatum mortale ſequens redeunt peccata prius dimiſſa, ratione ingratitudinis. Alio modo committitur ingratitudo non ſolum faciendo contra ipſum beneficium, ſed etiam faciendo contra formam beneficij præſtiti. Quæ quidem forma ſi attẽdatur ex parte benefactoris, eſt remiſsio debitorum. Vnde contra hanc formam facit, qui fratri petenti veniam non remittit, ſed odium tenet. Si autem attendatur ex parte pœnitentis, qui recipit hoc beneficium, inuenitur ex parte eius duplex motus liberi arbitrij. Quorum primus eſt motus liberi arbitrij in Deum, qui eſt actus fidei formatæ: & contra hoc facit homo apoſtatando à fide. Secundus autem eſt motus liberi arbitrij in pecatum, qui eſt actus pœnitentiæ: ad quem primo pertinet (vt ſupra dictum eſt *) quod homo deteſtetur peccata præterita: & contra hoc facit ille, qui dolet ſe pænituiſſe. Secundo pertinet ad actum pœnitentiæ, vt pœnitens proponat ſe ſubiicere clauibus Eccleſiæ per confeſsionem: ſecundum illud Pſal. 31. Dixi, Confitebor aduerſum me iniuſtitiam meam Domino. & tu remiſiſti impietatem peccati mei. Et contra hoc facit ille, qui contemnit confiteri ſecundum quod propoſuerat. Et ideo dicitur quod ſpecialiter ingratitudo horum peccatorum, facit redire peccata prius dimiſſa.

art. præc.

q. 85. a. 5. & 6.

Ad primum ergo dicendum, quod hoc non dicitur ſpecialiter de iſtis peccatis, quia ſint cæteris grauiora: ſed quia directius opponuntur beneficio remiſsionis peccatorum.

Ad ſecundum dicendum, quod etiam peccata venialia, & ipſum originale redeunt modo prædicto *, ſicut & peccata mortalia, in quantum contemnitur Dei beneficium, quo hæc peccata ſunt remiſſa. Non tamen per peccatum veniale aliquis incurrit in ingratitudinem: quia homo peccando venialiter, non facit contra Deum, ſed præter ipſum. Et ideo per peccata venialia, nullo modo peccata dimiſſa redeunt.

in corp. art.

Digitized by Google

Ad tertium dicendum, quod beneficium aliquod habet penſari dupliciter. Vno modo, ex quantitate ipſius beneficii. Et ſecundum hoc innocentia eſt majus Dei beneficium, quam pœnitentia, quæ dicitur ſecunda tabula poſt naufragium *. Alio modo poteſt penſari beneficium ex parte recipientis, qui minus eſt dignus, & ſic magis fit ſibi gratia: vnde & ipſe magis eſt ingratus, ſi contemnat. Et hoc modo beneficium remiſsionis culpæ eſt maius, in quantum præſtatur totaliter indigno: & ideo ex hoc ſequitur maior ingratitudo.

vt dictū eſt q. 84. art. 6.

538 Art. 3 *Vtrum per ingratitudinem peccati ſequentis conſurgat tantus reatus, quantus fuerat peccatorum prius dimiſſorum?*

4. d. 22. q. 1. art. 2. qu. 3.

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod per ingratitudinem peccati ſequentis conſurgat tantus reatus, quantus fuerat peccatorum prius dimiſſorum. Quia ſecundum magnitudinem peccati eſt magnitudo beneficij, quo peccatum remittitur, & per conſequens magnitudo ingratitudinis, qua hoc beneficium contemnitur. Sed ſecundum quantitatem ingratitudinis, eſt quantitas reatus conſequentis. Ergo tantus eſt reatus, qui conſurgit ex ingratitudine ſequentis peccati, quantus fuit reatus omnium præcedentium peccatorum.

¶ 2. Præterea, Magis peccat qui Deum offendit, quam qui offendit hominem. Sed ſeruus manumiſſus ab aliquo domino, reducitur in eandem ſeruitutem, à qua prius fuit liberatus, vel etiam in grauiorem. Ergo multo magis ille, qui contra Deum peccat poſt liberationem à peccato, reducitur in tantum reatum pœnæ, quantum primo habuerat.

¶ 3. Præterea, Matth. 18. dicitur: quod iratus Dominus tradidit eum (cui replicabantur peccata dimiſſa, propter ingratitudinem) tortoribus, quoadusque redderet vniuerſum debitum. Sed hoc non eſſet, niſi conſurgeret ex ingratitudine tantus reatus, quantus fuit omnium præteritorum peccatorum. Ergo æqualis reatus per ingratitudinem redit.

SED contra eſt, quod dicitur Deut. 25. Pro menſura peccati erit & plagarum modus. Ex quo patet, quod ex paruo peccato non conſurgit magnus reatus. Sed quandoque peccatum mortale ſequens, eſt multo minus quolibet peccatorum prius dimiſſorum. Non ergo ex peccato ſequenti redit tantus reatus, quantus fuit peccatorum prius dimiſſorum.

RESPONDEO dicendum, quod quidam dixerunt, quod ex peccato ſequenti propter ingratitudinem

con

Digitized by Google

conſurgit tantus reatus, quantus fuit reatus peccatorum prius dimiſſorum ſuper reatum proprium huius peccati. Sed hoc non eſt neceſſarium: quia ſicut ſupra dictum eſt †, reatus præcedentium peccatorum non redit per peccatum ſequens, in quantum ſequebatur ex actibus præteritorum peccatorum; ſed in quantum conſequitur actum ſequentis peccati. Et ideo oportet, quod quantitas reatus redeuntis ſit ſecundum grauitatem peccati ſubſequentis. Poteſt autem contingere, quod grauitas peccati ſubſequentis adæquetur grauitati omnium peccatorum præcedentium. Sed hoc non ſemper eſt neceſſe, ſiue loquamur de grauitate eius, quam habet ex ſua ſpecie (cum quandoque peccatum ſequens ſit fornicatio ſimplex, peccata vero præterita fuerunt adulteria vel homicidia ſeu ſacrilegia:) ſiue etiam loquamur de grauitate, quam habet ex ingratitudine annexa. Non enim oportet, quod quantitas ingratitudinis ſit abſolute æqualis quantitati beneficij ſuſcepti, cuius quantitas attenditur ſecundum quantitatem peccatorum prius dimiſſorum. Contingit enim quod contra idem beneficium vnus eſt multum ingratus, vel ſecundum intenſionem contemptus beneficij, vel ſecundum grauitatem culpæ contra benefactorem commiſſæ; alius autem parum, vel quia minus contemnit, vel quia minus contra benefactorem agit. Sed proportionaliter quantitas ingratitudinis adæquatur quantitati beneficij: ſuppoſito enim æquali cõtemptu beneficij, vel offenſa benefactoris, tanto erit grauior ingratitudo, quanto beneficium fuit maius. Vnde manifeſtum eſt, quod non eſt neceſſe, quod propter ingratitudinem, ſemper per peccatum ſequens redeat tantus reatus, quantus fuit præcedentium peccatorum: ſed neceſſe eſt quod proportionaliter quanto peccata prius dimiſſa fuerunt plura & maiora, tanto redeat maior reatus per qualecumque ſequens mortale peccatum.

art. 1. huius q.

Ad primum ergo dicendum, quod beneficium remiſſionis culpæ reſpicit quantitatem abſolutam ſecundum quantitatem peccatorum prius dimiſſorum. Sed peccatum ingratitudinis non reſpicit quantitatem abſolutam ſecundum quantitatem beneficij, ſed ſecundum quantitatem contemptus vel offenſæ: vt dictum eſt †. Et ideo ratio non ſequitur.

Ad ſecundum dicendum, quod etiam ſeruus manumiſſus non reducitur in priſtinam ſeruitutem pro qualicumque ingratitudine, ſed pro aliqua graui.

in corpore art.

Ad tertium dicendum, quod ille cui peccata dimiſſa replicantur propter ſubſequentem ingratitudi-

Digitized by Google

nem redit vniuerſum debitum, in quantum quantitas peccatorum præcedentium proportionaliter inuenitur in ingratitudine ſubſequenti, non autem abſolute: vt dictum eſt*.

* in corpore art. 539

Art. 4. *Vtrum ingratitudo, ratione cuius ſequens peccatum facit redire peccata prius dimiſſa, ſit ſpeciale peccatum?*

2.2.qu. 107.1.2 ad 1. & 4.d.22. q.1.a.3 quæſt.3.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod ingratitudo, ratione cuius ſequens peccatum facit redire peccata prius dimiſſa, ſit ſpeciale peccatum. Retributio enim gratiarum pertinet ad contra paſſum, quod requiritur in iuſtitia: vt patet per Philoſophum* in libro quinto Ethicorum. Sed iuſtitia eſt ſpecialis virtus. Ergo ingratitudo eſt ſpeciale peccatum.

* c.5. non remote à prin. t.5.

¶ 2. Præterea*, Tullius in 2. Rhetor. ponit quod gratia eſt ſpecialis virtus. Sed ingratitudo opponitur gratiæ. Ergo ingratitudo eſt ſpeciale peccatum.

* de inue. fo.4 ante fin. lib.

¶ 3. Præterea, Specialis effectus à ſpeciali cauſa procedit. Sed, ingratitudo habet ſpecialem effectum, ſcilicet quod facit aliqualiter redire peccata prius dimiſſa. Ergo ingratitudo eſt ſpeciale peccatum.

SED contra, Illud quod conſequitur omnia peccata, non eſt ſpeciale peccatum. Sed per quodcumque peccatum mortale aliquis efficitur Deo ingratus: vt ex præmiſsis patet*. Ergo ingratitudo non eſt ſpeciale peccatum.

art. 2. huius q.

RESPONDEO dicendum, quod ingratitudo peccantis quandoque eſt ſpeciale peccatum, quandoque autem non: ſed eſt circumſtantia generaliter conſequens omne peccatum mortale, quod contra Deum committitur. Peccatum enim ſpeciem recipit ex intentione peccantis: vnde vt * Philoſ. dicit 5. Ethic. Ille qui mœchatur, vt furetur, magis eſt fur, quam mœchus. Si igitur aliquis peccator in contemptum Dei & ſuſcepti beneficij aliquod peccatum committat, illud peccatum trahitur ad ſpeciem ingratitudinis. Et hoc modo ingratitudo peccantis, eſt ſpeciale peccatum. Si vero aliquis intendens aliquod peccatum committere (puta homicidium, aut adulterium) non retrahatur ab hoc propter hoc quod pertinet ad Dei contemptum: ingratitudo non erit ſpeciale peccatum, ſed trahetur ad ſpeciem alterius peccati, ſicut circumſtantia quædam. Vt autem Auguſt.* dicit in libro de natura & gratia, non omne peccatum eſt ex contemptu, & tamen in omni peccato Deus contemnitur in ſuis præceptis. Vnde manifeſtum eſt, quod ingratitudo peccantis quandoque eſt ſpeciale

ca. 2. non remote à prin. t.5.

ca.29. tom.7.

ciale

cîale peccatum: ſed non ſemper. Et per hoc patet reſponſio ad obiecta. Nam primæ rationes concludunt, quod ingratitudo ſecundum ſe ſit quædam ſpecies peccati. Vltima autem ratio concludit, quod ingratitudo ſecundum quod inuenitur in omni peccato, non ſit ſpeciale peccatum.

QVAESTIO LXXXIX.

De virtutum recuperatione per pœnitentiam, in ſex articulos diuiſa.

DEinde conſiderandum eſt de recuperatione virtutum per pœnitentiam.

ET CIRCA hoc quæruntur ſex.

¶ Primo, vtrum per pœnitentiam reſtituantur virtutes?

¶ Secundo, vtrum reſtituantur in æquali quantitate?

¶ Tertio, vtrum reſtituatur pœnitenti æqualis dignitas?

¶ Quarto, vtrum opera virtutum per peccatum ſequens mortificentur?

¶ Quinto, vtrum opera mortificata per peccatum, per pœnitentiam reuiuiſcant?

¶ Sexto, vtrum opera mortua, id eſt, abſque charitate facta, per pœnitentiam viuificentur?

Art. I. *Vtrum per pœnitentiam virtutes reſtituantur?* 540

AD primum ſic proceditur. Videtur, quod per pœnitentiam virtutes non reſtituantur. Non enim poſſent virtutes amiſſæ per pœnitentiam reſtitui, niſi pœnitentia virtutes cauſaret. Sed pœnitentia cum ſit virtus, non poteſt eſſe cauſa omnium virtutum, præſertim cum quædam virtutes ſint naturaliter priores pœnitentia, ſcilicet fides, ſpes, & charitas, vt ſupra dictum eſt *. Ergo per pœnitentiam non reſtituuntur virtutes. (ſu. q. 152. a 3. ad 3. & 4. d. 14. q. 5. a. 2.) (q. 8. a. 6.)

¶ 2. Præterea, Pœnitentia in quibuſdam actibus pœnitentis conſiſtit. Sed virtutes gratuitæ non cauſantur ex actibus noſtris: dicit enim Aug. * in lib. de libero arbit. quod virtutes Deus in nobis ſine nobis operatur. Ergo videtur, quod per pœnitentiam non reſtituantur virtutes. (ex l. 2. c. 18. 10. 19)

¶ 3. Præterea, Habens virtutem, ſine difficultate & delectabiliter actus virtutum operatur: vnde Philoſ. dicit in 1. Ethic. * quod non eſt iuſtus, qui non gaudet iuſta operatione. Sed multi pœnitentes adhuc difficultatem patiuntur in operando actus virtutum. Non ergo per pœnitentiam reſtituuntur virtutes. (eth 8. 3 me 1. 0.)

SED contra eſt, quod Luc. 15. legitur, Pater mandauit quod filius pœnitens indueretur ſtola prima.

lib.8.in Lu.ti. de duob.fil. & ι.poſt me.ti.ſuper eum locũ, t.5. Quæ ſecundum Ambroſ. * eſt amictus ſapientiæ: quam ſimul conſequuntur omnes virtutes, ſecundum illud Sap.8. Sobrietatem & iuſtitiam docet, prudentiam & virtutem, quibus vtilius nihil eſt in vita hominibus. Ergo per pœnitentiam omnes virtutes reſtituuntur.

q.86.a.1. RESPONDEO dicendum, quod per pœnitentiam remittuntur peccata, vt dictum eſt *. Remiſsio autem peccatorum non poteſt eſſe niſi per infuſionem gratiæ. Vnde relinquitur quod per pœnitentiam, homini gratia infundatur. Ex gratia autem conſequuntur omnes virtutes gratuitæ, ſicut ex eſſentia animæ fluunt omnes potentiæ animæ, vt in ſecunda parte habitum eſt. *1.2.q 110 a.1.ad 1.* * Vnde relinquitur quod per pœnitentiam omnes virtutes reſtituantur.

Ad primum ergo dicendum, quod eodem modo pœnitentia reſtituit virtutes, per quem modum eſt cauſa gratiæ, vt iam dictum eſt *. *ex cor. art.* Eſt autem cauſa gratiæ in quantum eſt ſacramentum: nam in quantum eſt virtus, eſt magis gratiæ effectus. Et ideo non oportet quod pœnitentia, ſecundum quod eſt virtus, ſit cauſa omnium aliarum virtutum: ſed quod habitus pœnitentiæ, ſimul cum habitibus aliarum virtutum, per ſacramentum pœnitentiæ cauſentur.

Ad ſecundum dicendum, quod in ſacramento pœnitentiæ actus humani ſe habent materialiter: ſed formalis vis huius ſacramenti dependet ex virtute clauium. Et ideo virtus clauium effectiue cauſat gratiam & virtutes, inſtrumentaliter tamen. Sed actus primus pœnitentis ſe habet, vt vltima diſpoſitio ad gratiam conſequendam, ſcilicet contritio: alij vero ſequentes actus pœnitentiæ procedunt iam ex gratia & virtutibus.

Ad tertium dicendum, quod (ſicut ſupra dictum eſt *) quandoque poſt primum actum pœnitentiæ, *q.86.a.5.* qui eſt contritio, remanent quædam reliquiæ peccatorum, ſcilicet diſpoſitiones ex prioribus actibus peccatorum cauſatæ, ex quibus præſtatur difficultas quædam pœnitenti ad operandum opera virtutum. Sed quantum eſt ex ipſa inclinatione charitatis, & aliarum virtutum, pœnitens opera virtutum delectabiliter & ſine difficultate operatur: ſicut ſi virtuoſus per accidens difficultatem pateretur in executione actus virtutis propter ſomnum, aut aliquam corporis indiſpoſitionem.

Art.

Digitized by Google

Art. 2. *Vtrum poſt pœnitentiam reſurgat homo in æquali virtute?*

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod poſt pœnitentiam reſurgat homo in æquali virtute. Dicit enim Apoſtolus ad Rom. 8. Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum. Vbi dicit gloſſ. * Aug. quod hoc adeo verum eſt, vt ſi qui horum deuient & & exorbitent, etiam hoc ipſum eis Deus faciat in bonum proficere. Sed hoc non eſſet, ſi homo reſurgeret in minori virtute. Ergo videtur, quod pœnitens nunquam reſurgat in minori virtute. *inf. ar. 5. ad 3. & 3 diſ. 31. q. 1. a. 4.* ** Aug. in lib. de corr. & grat. c. 9. poſt med. tom. 7.*

¶ 2. Præterea, Ambroſ. dicit, quod pœnitentia res optima eſt, quæ omnes defectus reuocat ad perfectum. Sed hoc non eſſet, niſi virtutes in æquali quantitate recuperarentur. Ergo per pœnitentiam ſemper recuperatur æqualis virtus. *hoc habet Aug. 3. hypogn. à me. illius, tom. 7.*

¶ 3. Præterea, Super illud Gen. 1. Factum eſt veſpere & mane dies vnus, dicit gloſſ. * Veſpertina lux eſt, à qua quis cecidit: matutina, in qua reſurgit. Sed lux matutina eſt maior quam veſpertina Ergo aliquis reſurgit in maiori gratia vel charitate, quam prius habuerit. Quod etiam videtur per id quod Apoſtolus dicit Rom. 5. Vbi abundauit delictum, ſuperabundauit & gratia. ** ex Beda ſup. Gen. c. 1. colligitur.*

SED contra, Charitas proficiens vel perfecta, eſt maior quam charitas incipiens. Sed quandoque aliquis cadit à charitate proficiente, reſurgit autem in charitate incipiente. Ergo ſemper reſurgit homo in minori virtute.

RESPONDEO dicendum, quod (ſicut dictum eſt *) motus liberi arbitrij, qui eſt in iuſtificatione impij, eſt vltima diſpoſitio ad gratiam. Vnde in eodem inſtanti eſt gratiæ infuſio, cum prædicto motu liberi arbitrij, vt in 2. parte habitum eſt *. In quo quidem motu comprehenditur actus pœnitentiæ, vt ſupra dictum eſt. Manifeſtum eſt autem, quod formæ quæ poſſunt recipere magis & minus, intenduntur & remittuntur ſecundum diuerſam diſpoſitionem ſubiecti, vt in 2. parte habitum eſt *. Et inde eſt, quod ſecundum quod motus liberi arbitrij in pœnitẽtia eſt intenſior vel remiſſior, ſecũdum hoc pœnitens conſequitur maiorem vel minorem gratiam. Contingit autem intenſionem motus pœnitentis quandoque proportionatam eſſe maiori gratiæ, quam illa, à qua ceciderat per peccatum, quandoque autem æquali, quandoque vero minori. Et ideo pœnitens quandoque reſurgit in maiori gratia, quam prius habuerat, quandoque autem in æquali, quandoque etiam in minori. Et *art. præc. ad 3.* *q. 113. a. 5. & 7. in 1. 2.* *1. 2. q. 52. ar. 1. & 2. & q 66. art. 1.*

eadem ratio eſt de virtutibus, quæ ex gratia conſequuntur.

Ad primum ergo dicendum, quod non omnibus diligentibus Deum cooperatur in bonum hoc ipſum, quod per peccatum à Dei amore cadunt: quod patet in his qui cadunt, & nunquam reſurgunt, vel qui reſurgunt, iterum caſuri. Sed his tantum, qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti, id eſt, prædeſtinatis, qui quotieſcumque cadunt, finaliter tamen reſurgunt. Cedit ergo eis in bonum hoc, quod cadunt: non quia ſemper in maiori gratia reſurgant, ſed quia reſurgunt in permanentiori gratia. Non quidem ex parte ipſius gratiæ (quia quanto gratia eſt maior, tanto de ſe eſt permanentior,) ſed ex parte hominis, qui tanto ſtabilius in gratia permanet, quanto eſt cautior & humilior. Vnde & gloſ. * ibidem ſubdit, quod ideo proficit eis in bonum, quod cadunt, quia humiliores redeunt atque doctiores.

Aug. loco cita. o in arg.

Ad ſecundum dicendum, quod pœnitentia quantum eſt de ſe, habet virtutem reparandi omnes defectus ad perfectum, & etiam promouendi in vlteriorem ſtatum. Sed hoc quandoque impeditur ex parte hominis, qui remiſsius mouetur in Deum, & in deteſtationem peccati: ſicut etiam in baptiſmo aliqui adulti conſequuntur maiorem vel minorem gratiam, ſecundum quod diuerſimode ſe diſponunt.

Ad tertium dicendum, quod aſsimilatio illa vtriuſque gratiæ ad lucem veſpertinam & matutinam, fit propter ſimilitudinem ordinis: quia poſt lucem veſpertinam ſequuntur tenebræ noctis, poſt lucem autem matutinam ſequitur lux diei: non autem propter ſimilitudinem maioris vel minoris quantitatis. Illud etiam verbum Apoſtoli intelligitur de gratia Chriſti, quæ ſuperat omnem abundantiam humanorum peccatorum. Non autem eſt verum in omnibus, quod quanto abundantius peccant, tanto abundantiorem gratiam conſequantur, penſata quantitate habitualis gratiæ. Eſt tamen ſuperabundans gratia quantum ad ipſam gratiæ rationem: quia magis gratis beneficium remiſsionis magis peccatori confertur. Quamuis quandoque abundanter peccantes abundantius doleant: & ſic abundantiorem habitum gratiæ & virtutum conſequuntur, ſicut patet in Magdalena.

Ad id vero, quod in contrarium obiicitur, dicendum, quod vna & eadem gratia maior eſt proficiens quam incipiens. Sed in diuerſis hoc non eſt neceſſe: vnus enim incipit à maiori gratia, quam alius habeat in ſtatu profectus, ſicut Gregor. * dicit in 2. Dialog. Quatenus

c. 1. ante medium.

Digitized by Google

tenus & præſentes, & ſecuturi omnes agnoſcerent, benedictus puer conuerſationis gratiam à quanta perfectione cepiſſet.

Art. 3. *Vtrum per pœnitentiam reſtituatur homo in priſtinam dignitatem?* 542

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod per pœnitentiam non reſtituatur homo in priſtinam dignitatem. Quia ſuper illud Amos 5. Virgo Iſraël cecidit, dicit gl. * Non negat poſſe reſurgere, ſed non reſurget virgo Iſraël: quia ſemel aberrans ouis, etſi reportetur humeris paſtoris, non habet tantam gloriam, quantam quæ nunquam errauit. Ergo per pœnitentiam non recuperat homo priſtinam dignitatem.

¶ 2. Præterea, Hieronymus dicit †, Quicumque dignitatem diuini gradus non cuſtodiunt, contenti fiant animam ſaluare: reuerti enim in priſtinum gradum difficile eſt. Et innocent. Papa dicit *, quod apud Nicæam conſtituti canones, pœnitentes etiam ab infimis officiis clericorum excludunt. Non ergo per pœnitentiam homo recuperat priſtinam dignitatem.

¶ 3. Præterea, Ante peccatum poteſt aliquis ad maiorem gradum aſcendere. Non autem hoc poſt peccatum conceditur pœnitenti. Dicitur enim Ezech. 44. Leuitæ qui receſſerunt à me, nunquam appropinquabunt mihi, vt ſacerdotio fungantur. Et ſicut habetur in Dec. diſt. 50. in Hilerdenſi concilio c. 5. legitur †, Hi qui ſancto altari deſeruiunt, ſi ſubito in flenda carnis fragilitate corruerint, & Domino reſpiciente digne pænituerint, officiorum ſuorum ſic loca recipiant, vt non poſſint ad altiora officia vlterius promoueri. Non ergo pœnitentia reſtituit hominem in priſtinam dignitatem.

SED contra eſt, quod ſicut in eadem diſt. legitur, Greg. * ſcribens Secundino dicit. Poſt dignam ſatisfactionem credimus hominem poſſe redire ad ſuum honorem. Et in concilio Agathenſi † c. 2. legitur, Contumaces clerici, prout dignitatis ordo permiſerit, ab epiſcopis corrigantur: ita vt cum eos pœnitentia correxerit, gradum ſuum dignitatemque recipiant.

RESPONDEO dicendum, quod homo per peccatum duplicem dignitatem amittit: vnam quantum ad Deum: aliam vero quantum ad Eccleſiam. Quantum autem ad Deum amittit duplicem dignitatem: vnam principalem, qua ſcilicet computatus erat inter filios Dei per gratiam. Et hanc dignitatem recuperat per pœnitentiam: quod ſignificatur Luc. 15. in filio prodigo, cui pœnitenti pater iuſsit reſtitui ſtolam.

3. diſ. 31. q. 1. a. 4. q. 1. ad 2. et 4. d. 14 q. 1. ar. 5. q. 1. ad. 3 & d. 19. q. 1. ar. 3. q 2. ad 2. & d. 37. q 2. ar. 2. ad 4.

** gl. ord. ibid.*

† Dec. d. 50. c. quicumque.

** ep. 6. ad Agap. & Marc. habetur d. 50 cap. Canones apud.*

† c. ij qui altario.

** l. 7. ſui Regiſt. c. 53. circa me. refertur d. 50. c. quia ſanctitas tua.*

† refertur d. 50. c Contumaces.

Digitized by Google

lam primam, & annulum, & calceamenta. Aliam vero dignitatem amittit ſecundariam, ſcilicet innocentiam: de qua (ſicut ibidem legitur) gloriabatur filius ſenior dicens, Ecce tot annis ſeruio tibi, & nunquam mandatum tuum præteriui. Et hanc dignitatem pœnitens recuperare non poteſt. Recuperat tamen quandoque aliquid maius: quia, vt Greg. dicit * in Homil. de centum ouibus, Qui erraſſe à Deo ſe conſiderant, damna præcedētia lucris ſequentibus recompenſant. Maius ergo gaudium de eis fit in cœlo: quia & dux in prælio plus eum militem diligit qui poſt fugam reuerſus hoſtem fortiter premit, quam illum qui nunquam terga præbuit, & nunquam aliquid fortiter fecit. Dignitatem autem Eccleſiaſticam homo per peccatum perdit: quia indignum ſe reddit ad ea, quæ competunt dignitati Eccleſiaſticæ exercenda: quam quidem recuperare prohibetur. Vno modo, quia non pœnitet. Vnde Iſidor. ad * Maſsianum Epiſcopum ſcribit, (ſicut in eadem diſtinct. † legitur cap. Domino) Illos ad priſtinos gradus redire canones præcipiunt, quod pœnitentiæ præceſsit ſatisfactio, vel condigna peccatorum confeſsio. At contra hi, qui neque à vitio corruptionis emendantur, nec gradum honoris, nec gratiam recipiunt communionis. Secundo, quia pœnitentiam negligenter facit. Vnde in eadem diſtinct. * cap. ſi quis diaconus, dicitur, Cum in aliquibus nec compunctio humilitatis, nec inſtantia orandi appareat, nec ieiuniis, vel lectionibus eos vacare videamus: poſſumus agnoſcere ſi ad priſtinos honores redirent, cum quanta negligentia permanerent. Tertio, ſi commiſit aliquod peccatum quod habet irregularitatem annexam. Vnde & in eadem diſtinction. † ex concilio Martini Papæ dicitur, Si quis viduam, aut ab alio relictam duxerit, non admittatur ad clerum: quod ſi irrepſerit, deiiciatur. Similiter ſi homicidij, aut facto, aut præcepto, aut conſilio, aut defenſione poſt baptiſmum conſcius fuerit. Sed hoc non eſt ratione peccati, ſed ratione irregularitatis. Quarto propter ſcandalum: vnde & in eadem diſtinctione legitur, cap. de his vero Rabanus * dicit; Hi qui deprehenſi vel capti fuerint publice in periurio, furto, atque fornicatione, & cæteris huiuſmodi criminibus, ſecūdum canonum ſacrorum inſtituta à proprio gradu decidant: quia ſcandalum eſt populo Dei, tales perſonas ſupra ſe poſitas habere. Qui autem de prædictis peccatis abſconſe à ſe commiſsis, occulte ſacerdoti confitentur, ſi ſe per ieiunia & eleemoſynas, vigiliaſq; & ſacras operationes purgare curauerint, his

etiam

Margin notes:

ho 34 in euang. in illud, gaudiū eſt in cælo ſup. vno.

* al Maſſanum.

† in Dec. diſt. 50. c. Domino ſancto, patrum à pr.

* in Dec. di 1. 50. c. Si quis diaconus, cir. med.

d. 50. c. ſi quis viduam.

Raban. in l. pen. c. 1. Refertur d. 50. c. de his vero.

etiam gradu proprio ſeruato ſpes veniæ de miſericordia Dei promittenda eſt. Et hoc eſt quod dicitur extra de qualit. ordinand.* cap. quæſitum, Si propoſita crimina ordine iudiciario comprobata, vel alias notoria non fuerint (præter reos homicidij,) poſt pœnitentiam in iam ſuſceptis, vel ſuſcipiendis ordinibus, impediri non poſſunt. *in dec li. 1. tit. 11. & eſt de temp. ordin. c. 17. & eſt vltimum.*

Ad primum ergo dicendum, quod eadem ratio eſt de recuperatione virginitatis, & de recuperatione innocentiæ, quæ pertinet ad ſecundariam dignitatem quo ad Deum.

Ad ſecundum dicendum, quod Hier.* in verbis illis non dicit eſſe impoſsibile, ſed eſſe difficile hominem recuperare poſt peccatum priſtinum gradum: quia hoc non conceditur niſi perfecte pœnitenti, vt dictum eſt †. Ad ſtatuta autem canonum, quæ hoc prohibere videntur, reſpondet* Aug. Bonifacio ſcribens, Vt conſtitueretur in Eccleſia, ne quiſquam poſt alicuius criminis pœnitentiam, clericatum accipiat, vel ad clericatum redeat, vel in clericatu maneat, non deſperatione indulgentiæ, ſed rigore factum eſt diſciplinæ: alioquin contra claues Eccleſiæ datas diſputabitur: de quibus dictum eſt, Quæcumque ſolueritis ſuper terram, ſoluta erunt & in cœlo. Et poſtea ſubdit*, Nam & ſanctus Dauid de criminibus mortiferis egit pœnitentiam, & tamen in honore ſuo perſtitit: & beatum Petrum quando amariſsimas lacrymas fudit, vtique Dominum negaſſe pœnituit. & tamen Apoſtolus permanſit. Sed non ideo putanda eſt ſuperuacua poſteriorum doctorum diligentia: qui vbi ſaluti nihil detrahebatur, humilitati aliquid addiderunt: experti, vt credo, aliquorum fictas pœnitentias per affectatas honorum potentias*. **loco cit. in arg. † in cor. a. * Aug. in ep. 50. ad Boniſ. ali quantulũ ante fin. epi. to. 2. in dec. d. 50. c. 26. Ibidem. Et habetur in decr. di. 56. c. 26.*

Ad tertium dicendum, quod illud ſtatutum intelligitur de illis qui publicam pœnitentiam agunt, qui poſtmodum non poſſunt ad maiorem prouehi gradum. Nam & Petrus poſt negationem, paſtor ouium Chriſti conſtitutus eſt: vt patet Ioann. vlt. Vbi etiam Chryſ. dicit*, quod Petrus poſt negationem & pœnitentiam, oſtendit ſe habere maiorem fiduciam ad Chriſtum Qui enim in cœna non audebat interrogare, ſed Ioanni interrogationem commiſit, huic poſtea & præpoſitura fratrum credita eſt: & non ſolum non committit alteri interrogare quæ ad ipſum pertinent, ſed de reliquo ipſe pro Ioanne Magiſtrum interrogat. *Ho. 87. in Ioan. parum ante med. tom. 4.*

543 Art. 4. *Vtrum opera virtutum in charitate facta poiſsint mortificari?*

2.2.q.132 a.3 ad 1. & 3.diſ. 36. ar.5 ad 1. & 4 d.14.q.2. a.3 q.1. & d.21. q.1.ar.1. q.1.ad 3. & d.22. q.1.ar.1. ad6.& Hebr 6. co.1.fi.

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod opera virtutum in charitate facta, mortificari non poſsint. Quod enim non eſt, immutari non poteſt. Sed mortificatio eſt quædam mutatio de vita in mortem. Cum ergo opera virtutum poſtquam facta ſunt, iam non ſint, videtur quod vlterius mortificari non poſsint.

¶ 2. Præterea, Per opera virtutum in charitate facta, homo meretur vitam æternam. Sed ſubtrahere mercedem merenti, eſt iniuſtitia, quæ non cadit in Deum. Ergo non poteſt eſſe, quod opera virtutum in charitate facta, per peccatum ſequens mortificentur.

¶ 3. Præterea, Fortius non corrumpitur à debiliori. Sed opera charitatis ſunt fortiora quibuſlibet peccatis: quia vt dicitur Prouerb. 10. Vniuerſa delicta operit charitas. Ergo videtur quod opera in charitate facta, per ſequens mortale peccatum mortificari non poſsint.

SED contra eſt, quod dicitur Ezech. 18. Si auerterit ſe iuſtus à iuſtitia ſua, omnes iuſtitiæ eius quas fecerat, non recordabuntur.

RESPONDEO dicendum, quod res viua per mortem perdit operationem vitæ. Vnde per quamdam ſimilitudinem dicuntur res mortificari, quando impediuntur à ſuo proprio effectu vel operatione. Effectus autem operum virtuoſorum, quæ in charitate fiunt, eſt perducere ad vitam æternam. Quod quidem impeditur per peccatum mortale ſequens, quod gratiam tollit. Et ſecundum hoc opera in charitate facta, mortificari dicuntur per ſequens peccatum mortale.

Ad Primum ergo dicendum, quod ſicut opera peccatorum tranſeunt actu, & manent reatu: ita opera in charitate facta, poſtquam tranſeunt actu, manent merito in Dej acceptatione. Et ſecundum hoc mortificantur, in quantum impeditur homo, ne conſequatur ſuam mercedem.

Ad ſecundum dicendum, quod ſine iniuſtitia poteſt merces ſubtrahi merenti, quando ipſe reddidit ſe indignum mercede per culpam ſequentem. Nam & ea quæ homo iam accepit, quandoque iuſte propter culpam perdit.

Ad tertium dicendum, quod non eſt propter fortitudinem operum peccati, quod mortificantur opera prius in charitate facta: ſed eſt propter libertatem voluntatis, quæ poteſt à bono in malum deflecti.

Art. 5. *Vtrum opera mortificata per peccatum, per pœnitentiam reuiuiſcant?* 544

AD quintum ſic proceditur. Videtur, quod opera mortificata per peccatum, per pœnitentiam non reuiuiſcant. Sicut enim per pœnitentiam ſubſequentem remittuntur peccata præterita, ita etiam per peccatum ſequens mortificantur opera prius in charitate facta. Sed peccata dimiſſa per pœnitentiam non redeunt, vt ſupra dictum eſt *. Ergo videtur, quod etiam opera mortificata, per charitatem non reuiuiſcant.

4.diſ.14. q.2. a.3. q.3 & d. 22.q.1. a.1.ad 6. & Heb. 6.lec.1. col.2. & lec.3.co 2

** q. præc. art.1.*

¶ 2. Præterea, Opera dicuntur mortificari, ad ſimilitudinem animalium, quæ moriuntur: vt dictum eſt †. Sed animal mortuum non poteſt iterum viuificari. Ergo nec opera mortificata poſſunt iterum per pœnitentiam reuiuiſcere.

¶ 3. Præterea, Opera in charitate facta merentur gloriam ſecundum quantitatem gratiæ, vel charitatis. Sed quandoque per pœnitentiam homo reſurgit in minori gratia, vel charitate. Ergo non conſequitur gloriam ſecundum meritum priorum operum. Et ita videtur, quod opera per peccatum mortificata, non reuiuiſcant.

SED contra eſt, quod ſuper illud Ioel. 2. Reddam vobis annos, quos comedit locuſta; dicit * glo. Non patiar perire vbertatem, quam cum perturbatione animi amiſiſtis. Sed illa vbertas eſt meritum bonorum operum, quod fuit perditum per peccatum. Ergo per pœnitentiam reuiuiſcunt opera meritoria prius facta.

** gl.interl. ibid.*

RESPONDEO dicendum, quod quidam dixerunt, quod opera meritoria per peccatum ſequens mortificata, non reuiuiſcunt per pœnitentiam ſubſequentē, conſiderantes quod opera illa non remaneant, vt iterum viuificari poſsint. Sed hoc impedire non poteſt, quin viuificentur. Non enim habent vim perducendi in vitam æternam (quod pertinet ad eorum vitam) ſolum ſecundum quod actu exiſtunt, ſed etiam poſtquam actu eſſe deſinunt, ſecundum quod remanent in acceptatione diuina. Sic autem remanent quātum eſt de ſe, etiam poſtquam per peccatum mortificantur: quia ſemper Deus illa opera, prout facta fuerunt, acceptabit, & ſancti de eis gaudebunt: ſecundum illud Apoc. 2. Tene quod habes, ne alius accipiat coronam tuam. Sed quod iſti, qui ea fecit, non ſint efficacia ad ducendum in vitam æternam, prouenit ex impedimento peccati ſuperuenientis, per quod ipſe redditus eſt indignus vita æterna. Hoc autem impedimentum tollitur per pœnitentiam, in quantum per eam

eam remittuntur peccata. Vnde reſtat, quod opera prius mortificata, per pœnitentiam recuperant efficaciam perducendi eum, qui fecit ea, in vitam æternam: quod eſt ea reuiuiſcere. Et ita patet, quod opera mortificata, per pœnitentiam reuiuiſcunt.

Ad primum ergo dicendum, quod opera peccati, per pœnitentiam abolentur ſecundum ſe: ita ſcilicet quod ex eis vlterius Deo indulgente, nec macula, nec reatus inducatur. Sed opera in charitate facta non abolentur à Deo, in cuius acceptatione remanent: ſed impedimentum accipiunt ex parte hominis operantis. Et ideo remoto impedimento, quod eſt ex parte hominis operantis, Deus implet ex parte ſua illud quod opera merebantur.

Ad ſecundum dicendum, quod opera in charitate facta non mortificantur ſecundum ſe (ſicut dictum
in 10. art. eſt *) ſed ſolum per impedimentum ſuperueniens ex parte operantis. Animalia autem moriuntur ſecundum ſe, in quantum priuantur principio vitæ. Et ideo non eſt ſimile.

Ad tertium dicendum, quod ille qui per pœnitentiam reſurgit in minori charitate, conſequetur quidem præmium eſſentiale ſecundum quantitatem charitatis, in qua inuenitur. Habebit tamen gaudium maius de operibus in prima charitate factis, quam de operibus, quæ in ſecunda fecit: quod pertinet ad præmium accidentale.

545 Art. 6. *Vtrum per pœnitentiam ſubſequentem, etiam opera mortua viuificentur?*

4. d. 14. q. 2 a. 3. q 1 & d. 15. 3. 1. a 3. q. 4. & 5.

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod per pœnitentiam ſubſequentem etiam opera mortua (quæ ſcilicet non ſunt in charitate facta) viuificentur. Difficilius enim videtur, quod ad vitam perueniat illud quod fuit mortificatum (quod nunquam fit ſecundum naturam) quam illud quod nunquam fuit viuum, viuificetur: quia ex non viuis, ſecundum naturam aliqua viua generantur. Sed opera mortificata, per pœniten-
art. præc. tiam viuificantur: vt dictum eſt *. Ergo multo magis opera mortua viuificantur.

¶ 2. Præterea, Remota cauſa remouetur effectus. Sed cauſa quare opera de genere bonorum ſine charitate facta, non fuerunt viua, fuit defectus charitatis & gratiæ. Sed iſte defectus tollitur per pœnitentiam. Ergo per pœnitentiam opera mortua viuificantur.

** in illud Aggæi 1. Seminaſtis multum, &c.*

¶ 3. Præterea, Hieron. * dicit, Si quando videris inter multa mala opera facere peccatorem quemquam, aliqua quæ iuſta ſunt, non eſt tam iniuſtus Deus, vt propter multa mala obliuiſcatur paucorum bonorum.

Sed

Digitized by Google

Sed hoc maxime videtur quando mala præterita per pœnitentiam tolluntur. Ergo videtur, quod poſt pœnitentiam Deus remuneret priora bona opera in ſtatu peccati facta : quod eſt ea viuificari.

SED contra eſt, quod Apoſt. dicit 1. Cor. 13. Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum ita vt ardeam; charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt. Hoc autem non eſſet, ſi ſaltem per pœnitentiam ſubſequentem viuificarentur. Non ergo pœnitentia viuificat opera prius mortua.

RESPONDEO dicendum, quod opus aliquod dicitur mortuum dupliciter. Vno modo effectiue: quia ſcilicet eſt cauſa mortis. Et ſecundum hoc opera peccati dicuntur opera mortua: ſecundum illud Heb. 9. Sanguis Chriſti emundabit conſcientias noſtras ab operibus mortuis. Hæc igitur opera mortua non viuificantur per pœnitentiam, ſed magis abolentur, ſecundum illud Heb. 6. Non rurſus iacentes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis. Alio modo dicuntur opera mortua priuatiue, ſcilicet quia carent vita ſpirituali, quæ eſt ex charitate, per quam anima Deo coniungitur, ex quo viuit ſicut corpus per animam. Et per hunc modum etiam fides, quæ eſt ſine charitate, dicitur mortua, ſecundum illud Iac. 2. Fides ſine operibus mortua eſt. Et per hunc etiam modum omnia opera, quæ ſunt bona ex genere, ſi ſine charitate fiant, dicuntur mortua, in quantum ſcilicet non procedunt ex principio vitæ: ſicut ſi dicamus ſonum citharæ vocem mortuam. Sic igitur differentia mortis, & vitæ in operibus, eſt ſecundum comparationem ad principium, à quo procedunt. Opera autem non poſſunt iterum à principio procedere (quia tranſeunt) & iterum eadem numero reſumi non poſſunt. Vnde impoſsibile eſt, quod opera mortua iterum fiant viua per pœnitentiam.

Ad primum ergo dicendum, quod in rebus naturalibus, tam mortua, quam mortificata carent principio vitæ. Sed opera dicuntur mortificata non ex parte principij, ex quo proceſſerunt, ſed ex parte impedimenti extrinſeci. Mortua autem dicuntur ex parte principij. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

Ad ſecundum dicendum, quod opera de genere bonorum ſine charitate facta, dicuntur mortua propter defectum charitatis & gratiæ, ſicut principij. Hoc autem non præſtatur eis per pœnitentiam ſequentem, vt ex tali principio procedant. Vnde ratio non ſequitur.

Ad

Digitized by Google

partes. Ergo etiam nec pœnitentiæ ſunt partes aſsignandæ.

SED contra eſt, quod partes ſunt, ex quibus perfectio alicuius integratur. Sed pœnitentiæ perfectio integratur ex pluribus, ſcilicet ex contritione, confeſsione, & ſatisfactione. Ergo pœnitentia habet partes.

RESPONDEO dicendum, quod partes rei ſunt in quas materialiter totum diuiditur. Habent enim ſe partes ad totum, ſicut materia ad formam. Vnde in 2. Phyſic.* partes ponuntur in genere cauſæ materialis, *l.2.te 31.* totum autem in genere cauſæ formalis. Vbicumque *tom.2.* igitur ex parte materiæ inuenitur aliqua pluralitas, ibi eſt inuenire partium rationem. Dictum eſt autem ſupra*, quod in ſacramento pœnitentiæ, actus humani *q.84.a.1.* ſe habent per modum materiæ. Et ideo cum plures *& 3.* actus humani requirantur ad pœnitentiæ perfectionem, ſcilicet contritio, confeſsio, & ſatisfactio (vt infra patebit*) conſequens eſt, quod ſacramentum pœnitentiæ habeat partes. *art. ſeq.*

Ad primum ergo dicendum, quod quodlibet ſacramentum habet ſimplicitatem ratione virtutis diuinæ, quæ in eo operatur. Sed virtus diuina propter ſui magnitudinem operari poteſt & per vnum & per multa, ratione quorum alicui ſacramento poſſunt partes aſsignari.

Ad ſecundum dicendum, quod pœnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus, non aſsignantur partes: actus enim humani qui multiplicantur in pœnitentia, non comparantur ad habitum virtutis, ſicut partes, ſed ſicut effectus. Vnde relinquitur quod partes aſsignentur pœnitentiæ, in quantum eſt ſacramentum, ad quod actus humani comparantur, vt materia. In aliis autem ſacramentis materia non ſunt actus humani, ſed aliqua res exterior vna: ſiue ſimplex, vt aqua vel oleum: ſiue compoſita, vt chriſma. Et ideo aliis ſacramentis non aſsignantur partes.

Ad tertium dicendum, quod peccata ſunt materia 547
remota pænitentiæ: in quantum ſcilicet ſunt materia, *4.d.16.*
vel obiectum humanorum actuum, qui ſunt propria *q.1.a.1.*
materia pænitentiæ, provt eſt ſacramentum. *q.2.& 4.*

Art. 2. *Vtrum conuenienter aſsignentur partes pœnitentiæ, contritio, confeſsio, & ſatisfactio?* *& d.17. q.3.a 3.*

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod inconuenienter aſsignentur partes pænitentiæ, contritio, confeſsio, & ſatisfactio. Contritio enim eſt in corde, (& ſic pertinet ad interiorem pænitentiam) confeſsio autem eſt in ore, & ſatisfactio in opere, & ſic duo vltima pertinent ad exteriorem pænitentiam. Pæni- *q.4.c.& d.22.qu.2.a.1. .2 ad 3. & 2.Cor.3. le.3.co.2*

Pœnitentia autem interior non eſt ſacramentum, ſed ſola pœnitentia exterior, quæ ſenſui ſubiacet. Non ergo conuenienter aſsignantur hæ partes ſacramento pœnitentiæ.

q.62.a.1. & 3. ¶ 2. Præterea, In ſacramento nouæ legis confertur gratia, vt ſupra habitum eſt *. Sed in ſatisfactione non confertur aliqua gratia. Ergo ſatisfactio non eſt pars ſacramenti.

¶ 3. Præterea, Non eſt idem fructus rei & pars. Sed ſatisfactio eſt fructus pœnitentiæ, ſecundum illud Luc. 3. Facite fructus dignos pœnitentiæ. Ergo non eſt pars pœnitentiæ.

1 2.q.72. art.7. ¶ 4. Præterea, Pœnitentia ordinatur contra peccatum. Sed peccatum poteſt perfici ſolum in corde, per conſenſum, vt in ſecunda parte habitum eſt *. Ergo & pœnitentia. Non ergo pœnitentiæ debent partes poni confeſsio oris, & ſatisfactio operis.

poſita in arg.1. SED contra, Videtur, quod debeant poni plures partes pœnitentiæ. Pars enim hominis ponitur non ſolum corpus, quod eſt eius materia, ſed etiam anima, quæ eſt eius forma. Sed tria * prædicta, cum ſint actus pœnitentis, ſe habent ſicut materia: abſolutio autem ſacerdotis ſe habet per modum formæ. Ergo abſolutio ſacerdotis debet poni quarta pars pœnitentiæ.

text 7. tom.3. RESPONDEO dicendum, quod duplex eſt pars, vt dicitur in 5. * Metaphyſ. ſcilicet pars eſſentiæ, & pars quantitatis. Partes eſſentiæ, ſunt naturaliter quidem forma & materia; logice autem eſt genus & differentia. Hoc autem modo quodlibet ſacramentum diſtinguitur in materiam & formam, ſicut in partes eſſentiæ. Vnde & ſupra dictum * eſt, quod ſacramenta conſiſtunt in rebus & verbis. Sed quia quantitas ſe tenet ex parte materiæ, partes quantitatis ſunt partes materiæ, Et hoc modo ſacramento pœnitentiæ ſpecialiter aſsignantur partes (vt dictum eſt *) quantum ad actus pœnitentis, qui ſunt materia huius ſacramenti. Dictum eſt autem ſupra *, quod alio modo fit recompenſatio offenſæ in pœnitentia, & in vindicatiua iuſtitia. Nam in vindicatiua iuſtitia fit recompenſatio ſecundum arbitrium iudicis, non ſecundum voluntatem offendentis, vel offenſi. Sed in pœnitentia fit recompenſatio offenſæ ſecundum voluntatem peccantis, & ſecundum arbitrium Dei, in quem peccatur: quia hic non quæritur ſola redintegratio æqualitatis iuſtitiæ, (ſicut in iuſtitia vindicatiua) ſed magis reconciliatio amicitiæ: quod fit dum offendens recompenſat ſecundum voluntatem eius,

q.60.1. 5. & 6.

art. præc.

q 85.a. 3. ad 3.

quem

quem offendit. Sic igitur requiritur ex parte pœnitentis. Primo quidem voluntas recompenſandi: quod fit per contritionem. Secundo, quod ſe ſubiiciat arbitrio; ſacerdotis loco Dei: quod fit in confeſsione. Tertio, quod recompenſet ſecundum arbitrium miniſtri Dei: quod fit in ſatisfactione. Et ideo contritio, confeſsio, & ſatisfactio, ponuntur partes pœnitentiæ.

Ad primum ergo dicendum, quod contritio ſecundum eſſentiam quidem eſt in corde, & pertinet ad interiorem pœnitentiam. Virtualiter autem pertinet ad exteriorem pœnitentiam: in quantum ſcilicet implicat propoſitum confitendi, & ſatisfaciendi.

Ad ſecundum dicendum, quod ſatisfactio confert gratiam provt eſt in propoſito: & auget eam, provt eſt in executione; ſicut etiam baptiſmus in adultis, vt ſupra dictum * eſt. *q.68 a.2. & q.69. art.8.*

Ad tertium dicendum, quod ſatisfactio eſt pars pœnitentiæ ſacramenti, fructus autem pœnitentiæ virtutis.

Ad quartum dicendum, quod plura requiruntur ad bonum, quod procedit ex integra cauſa, quam ad malum, quod procedit ex ſingularibus defectibus, ſecundum Dioniſium * 4. cap. de diuinis nominibus. Et ideo licet peccatum perficiatur in conſenſu cordis, ad perfectionem tamen pœnitentiæ requiritur & contritio cordis, & confeſsio oris, & ſatisfactio operis. ** c.4. pa. 4. inter fi. & med.* ** in corporearti.*

Ad contrarium vero patet ſolutio per ea quæ dicta ſunt.

Art. 3. *Vtrum prædicta tria ſint partes integrales pœnitentiæ?* 548

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod prædicta tria non ſint partes integrales pœnitentiæ. Pœnitentia enim, (vt dictum eſt *) contra peccatum ordinatur. Sed peccatum cordis, oris, & operis, ſunt partes ſubiectiuæ peccati, & non partes integrales: quia peccatum de quolibet horum prædicatur. Ergo etiam in pœnitentia contritio cordis, confeſsio oris, & ſatisfactio operis, non ſunt partes integrales. *4.d.26.q. 1 a.1.q 3.* ** q.84. art.3.*

¶ 2. Præterea, Nulla pars integralis in ſe continet aliam ſibi condiuiſam. Sed contritio continet in ſe confeſsionem & ſatisfactionem in propoſito. Ergo non ſunt partes integrales.

¶ 3. Præterea, Ex partibus integralibus, ſimul & æqualiter conſtituitur totum, ſicut linea ex ſuis partibus. Sed hoc non contingit hic. Ergo prædicta non ſunt partes integrales pœnitentiæ.

SED contra, Illæ dicuntur partes integrales, ex quibus

quibus perfectio totius integratur. Sed ex tribus prædictis * integratur perfectio ipſius pœnitentiæ. Ergo ſunt partes integrales pœnitentiæ.

art. præc. poſitu in arg. 1.

RESPONDEO dicendum, quod quidam dixerunt, hæc tria eſſe partes ſubiectiuas pœnitentiæ. Sed hoc non poteſt eſſe: quia ſingulis partibus ſubiectiuis adeſt tota virtus totius, & ſimul & æqualiter: ſicut tota virtus animalis, in quantum eſt animal, ſaluatur in qualibet ſpecie animalis, quæ ſimul & æqualiter diuidunt animal. Sed hoc non eſt in propoſito. Et ideo alij dixerunt, quod ſunt partes potentiales. Sed nec hoc verum eſſe poteſt: quia ſingulis partibus potentialibus adeſt totum ſecundum totam eſſentiam, ſicut tota eſſentia animæ adeſt cuilibet eius potentiæ Sed hoc non eſt in propoſito. Vnde relinquitur, quod prædicta * tria ſint partes integrales pœnitentiæ. Ad quarum rationem exigitur, vt totum non adſit ſingulis partibus, neque ſecundum totam virtutem eius, neque ſecundum totam eius eſſentiam, ſed omnibus ſimul.

poſita in art. 2. huius q. art. 1.

Ad primum ergo dicendum, quod peccatum, quia rationem mali habet, poteſt in vno tantum perfici, vt dictum eſt *. Et ideo peccatum, quod in ſolo corde perficitur, eſt vna ſpecies peccati. Alia vero ſpecies, eſt peccatum, quod perficitur in corde, & ore. Tertia vero ſpecies eſt peccatum, quod perficitur in corde, ore, & opere. Et huiuſmodi peccati partes quaſi integrales ſunt, quod eſt in corde, & quod eſt in ore, & quod eſt in opere. Et ideo pœnitentiæ, quæ in his tribus perficitur, hæc tria ſunt partes integrales.

art. præc. ad 4.

Ad ſecundum dicendum, quod vna pars integralis poteſt continere totum; licet non ſecundum eſſentiam: fundamentum enim quodammodo virtute continet totum ædificium. Et hoc modo contritio continet virtute totam pœnitentiam.

Ad tertium dicendum, quod omnes partes integrales habent ordinem quemdam adinuicem. Sed quædam habent ordinem tantum in ſitu: ſiue conſequenter ſe habeant, ſicut partes exercitus: ſiue ſe tangant, ſicut partes acerui: ſiue etiam colligentur, ſicut partes domus: ſiue etiam continuentur, ſicut partes lineæ. Quædam vero habent inſuper, ordinem virtutis, ſicut partes animalis, quarum prima virtute eſt cor; & aliæ quædam ordine virtutis dependent ab inuicem. Tertio modo ordinantur ordine temporis: ſicut partes temporis & motus. Partes igitur pœnitentiæ habent adinuicem ordinem virtutis, & temporis, quia ſunt actus: non autem ordinem ſitus, quia non habent poſitionem.

Art.

Digitized by Google

Art. 4. Vtrum conuenienter diuidatur pœnitentia in pœnitentiam ante baptiſmum, pœnitentiam mortalium, & pœnitentiam venialium?

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod inconuenienter diuidatur pœnitentia, in pœnitentiam ante baptiſmum, pœnitentiam mortalium, & pœnitentiam venialium. Pœnitentia enim eſt ſecunda tabula poſt naufragium, (vt ſupra dictum eſt *) baptiſmus autem prima. Illud ergo quod eſt ante baptiſmum, non debet poni ſpecies pœnitentiæ. *4. d. 16. q. 1. a. 2 q. 1 & 5. & Mat. 3. c. 2. fin.* ** q. 84 a. 6 & locis ibi. citatis.*

¶ 2. Præterea, Quod poteſt deſtruere maius, poteſt etiam deſtruere minus. Sed mortale eſt maius peccatum, quam veniale. Illa vero pœnitentia, quæ eſt de mortalibus, eadem etiam eſt de venialibus. Non ergo debent poni diuerſæ ſpecies pœnitentiæ.

¶ 3. Præterea, Sicut poſt baptiſmum peccatur venialiter & mortaliter; ita etiam ante baptiſmum. Si ergo poſt baptiſmum diſtinguitur pœnitentia venialium & mortalium, pari ratione debet diſtingui ante baptiſmum. Non ergo conuenienter diuiditur pœnitentia per has ſpecies.

SED contra eſt, quod Aug. * in lib. de pœnitent. ponit prædictas tres pœnitentiæ ſpecies. *in lib de vtil. pœn. & de medic. pœn. c. 2. t. 9.*

RESPONDEO dicendum, quod hæc diuiſio * eſt pœnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus. Eſt autem conſiderandum, quod quælibet virtus operatur ſecundum congruentiam temporis, ſicut & ſecundum alias debitas circumſtantias. Vnde & virtus pœnitentiæ actum ſuum habet in hoc tempore, ſecundum quod conuenit nouæ legi. Pertinet autem ad pœnitentiam, vt deteſtetur peccata præterita, cum propoſito immutandi vitam in melius, quod eſt quaſi pœnitentiæ finis. Et quia moralia recipiunt ſpeciem ſecundum finem (vt in 2. parte habitum eſt *) conueniens eſt, quod diuerſæ ſpecies pœnitentiæ accipiantur ſecundum diuerſas immutationes, quas pœnitens intendit. Eſt autem triplex immutatio à pœnitente intenta. Prima quidem per regenerationem in nouam vitam: & hæc pertinet ad pœnitentiam, quæ eſt ante baptiſmum. Secunda autem immutatio eſt per reformationem vitæ præteritæ iam corruptæ: & hæc pertinet ad pœnitentiam mortalium poſt baptiſmum. Tertia autem immutatio eſt in perfectiorem operationem vitæ: & hæc pertinet ad pœnitentiam venialium, quæ remittuntur per aliquem feruentem actum charitatis, vt ſupra dictum eſt *. ** poſita in arg. 1.* *1. 2. q. 1. a. 3. & q. 18. a. 4. & 6.* *q. 87. a. 2. & 4.*

Ad primum ergo dicendum, quod pœnitentia quæ

eſt ante baptiſmum, non eſt ſacramentum: ſed eſt actus virtutis, diſponens ad ſacramentum baptiſmi.

Ad ſecundum dicendum, quod pœnitentia quæ delet peccata mortalia, delet etiam venialia: ſed non conuertitur. Et ideo hæ duæ pœnitentiæ ſe habent ſicut perfectum, & imperfectum.

Ad tertium dicendum, quod ante baptiſmum non ſunt peccata venialia ſine mortalibus. Et quia veniale
q.87.a.4. ſine mortali dimitti non poteſt, (vt ſupra dictum * eſt) ideo ante baptiſmum non diſtinguitur pœnitentia mortalium & venialium.

Secundi Voluminis tertiæ Partis, Summæ totius Theologiæ S. Thomæ Aquinatis.

F I N I S.

1.007.439

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

eam remittuntur peccata. Vnde reſtat, quod opera prius mortificata, per pœnitentiam recuperant efficaciam perducendi eum, qui fecit ea, in vitam æternam: quod eſt ea reuiuiſcere. Et ita patet, quod opera mortificata, per pœnitentiam reuiuiſcunt.

Ad primum ergo dicendum, quod opera peccati, per pœnitentiam abolentur ſecundum ſe: ita ſcilicet quod ex eis vlterius Deo indulgente, nec macula, nec reatus inducatur. Sed opera in charitate facta non abolentur à Deo, in cuius acceptatione remanent: ſed impedimentum accipiunt ex parte hominis operantis. Et ideo remoto impedimento, quod eſt ex parte hominis operantis, Deus implet ex parte ſua illud quod opera merebantur.

Ad ſecundum dicendum, quod opera in charitate facta non mortificantur ſecundum ſe (ſicut dictum
in 10. art. eſt *) ſed ſolum per impedimentum ſuperueniens ex parte operantis. Animalia autem moriuntur ſecundum ſe, in quantum priuantur principio vitæ. Et ideo non eſt ſimile.

Ad tertium dicendum, quod ille qui per pœnitentiam reſurgit in minori charitate, conſequetur quidem præmium eſſentiale ſecundum quantitatem charitatis, in qua inuenitur. Habebit tamen gaudium maius de operibus in prima charitate factis, quam de operibus, quæ in ſecunda fecit: quod pertinet ad præmium accidentale.

545 Art. 6. *Vtrum per pœnitentiam ſubſequentem, etiam opera mortua viuificentur?*

4. d. 14. q. 2 a. 3. q 1 & d. 15. q. 1. a 3. q. 4. & 5.

AD ſextum ſic proceditur. Videtur, quod per pœnitentiam ſubſequentem etiam opera mortua (quæ ſcilicet non ſunt in charitate facta) viuificentur. Difficilius enim videtur, quod ad vitam perueniat illud quod fuit mortificatum (quod nunquam fit ſecundum naturam) quam illud quod nunquam fuit viuum, viuificetur: quia ex non viuis, ſecundum naturam aliqua viua generantur. Sed opera mortificata, per pœniten-
art. præc. tiam viuificantur: vt dictum eſt *. Ergo multo magis opera mortua viuificantur.

¶ 2. Præterea, Remota cauſa remouetur effectus. Sed cauſa quare opera de genere bonorum ſine charitate facta, non fuerunt viua, fuit defectus charitatis & gratiæ. Sed iſte defectus tollitur per pœnitentiam. Ergo per pœnitentiam opera mortua viuificantur.

** in illud Aggæi 1. Seminaſtis multum, 1.6.*

¶ 3. Præterea, Hieron. * dicit, Si quando videris inter multa mala opera facere peccatorem quemquam, aliqua quæ iuſta ſunt, non eſt tam iniuſtus Deus, vt propter multa mala obliuiſcatur paucorum bonorum.

Sed

Sed hoc maxime videtur quando mala præterita per pœnitentiam tolluntur. Ergo videtur, quod poſt pœnitentiam Deus remuneret priora bona opera in ſtatu peccati facta: quod eſt ea viuificari.

SED contra eſt, quod Apoſt. dicit 1. Cor. 13. Si diſtribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & ſi tradidero corpus meum ita vt ardeam; charitatem autem non habuero, nihil mihi prodeſt. Hoc autem non eſſet, ſi ſaltem per pœnitentiam ſubſequentem viuificarentur. Non ergo pœnitentia viuificat opera prius mortua.

RESPONDEO dicendum, quod opus aliquod dicitur mortuum dupliciter. Vno modo effectiue: quia ſcilicet eſt cauſa mortis. Et ſecundum hoc opera peccati dicuntur opera mortua: ſecundum illud Heb. 9. Sanguis Chriſti emundabit conſcientias noſtras ab operibus mortuis. Hæc igitur opera mortua non viuificantur per pœnitentiam, ſed magis abolentur, ſecundum illud Heb. 6. Non rurſus iacentes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis. Alio modo dicuntur opera mortua priuatiue, ſcilicet quia carent vita ſpirituali, quæ eſt ex charitate, per quam anima Deo coniungitur, ex quo viuit ſicut corpus per animam. Et per hunc modum etiam fides, quæ eſt ſine charitate, dicitur mortua, ſecundum illud Iac. 2. Fides ſine operibus mortua eſt. Et per hunc etiam modum omnia opera, quæ ſunt bona ex genere, ſi ſine charitate fiant, dicuntur mortua, in quantum ſcilicet non procedunt ex principio vitæ: ſicut ſi dicamus ſonum citharæ vocem mortuam. Sic igitur differentia mortis, & vitæ in operibus, eſt ſecundum comparationem ad principium, à quo procedunt. Opera autem non poſſunt iterum à principio procedere (quia tranſeunt) & iterum eadem numero reſumi non poſſunt. Vnde impoſsibile eſt, quod opera mortua iterum fiant viua per pœnitentiam.

Ad primum ergo dicendum, quod in rebus naturalibus, tam mortua, quam mortificata carent principio vitæ. Sed opera dicuntur mortificata non ex parte principij, ex quo proceſſerunt, ſed ex parte impedimenti extrinſeci. Mortua autem dicuntur ex parte principij. Et ideo non eſt ſimilis ratio.

Ad ſecundum dicendum, quod opera de genere bonorum ſine charitate facta, dicuntur mortua propter defectum charitatis & gratiæ, ſicut principij. Hoc autem non præſtatur eis per pœnitentiam ſequentem, vt ex tali principio procedant. Vnde ratio non ſequitur.

Ad

partes. Ergo etiam nec pœnitentiæ ſunt partes aſsignandæ.

SED contra eſt, quod partes ſunt, ex quibus perfectio alicuius integratur. Sed pœnitentiæ perfectio integratur ex pluribus, ſcilicet ex contritione, confeſsione, & ſatisfactione. Ergo pœnitentia habet partes.

RESPONDEO dicendum, quod partes rei ſunt in quas materialiter totum diuiditur. Habent enim ſe partes ad totum, ſicut materia ad formam. Vnde in 2. Phyſic.* partes ponuntur in genere cauſæ materialis, *l.2.te.31.* totum autem in genere cauſæ formalis. Vbicumque *tom.2.* igitur ex parte materiæ inuenitur aliqua pluralitas, ibi eſt inuenire partium rationem. Dictum eſt autem ſupra*, quod in ſacramento pœnitentiæ, actus humani *q.84.a.1.* ſe habent per modum materiæ. Et ideo cum plures *& 3.* actus humani requirantur ad pœnitentiæ perfectionem, ſcilicet contritio, confeſsio, & ſatisfactio (vt infra patebit*) conſequens eſt, quod ſacramentum pœnitentiæ habeat partes. *art. ſeq.*

Ad primum ergo dicendum, quod quodlibet ſacramentum habet ſimplicitatem ratione virtutis diuinæ, quæ in eo operatur. Sed virtus diuina propter ſui magnitudinem operari poteſt & per vnum & per multa, ratione quorum alicui ſacramento poſſunt partes aſsignari.

Ad ſecundum dicendum, quod pœnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus, non aſsignantur partes: actus enim humani qui multiplicantur in pœnitentia, non comparantur ad habitum virtutis, ſicut partes, ſed ſicut effectus. Vnde relinquitur quod partes aſsignentur pœnitentiæ, in quantum eſt ſacramentum, ad quod actus humani comparantur, vt materia In aliis autem ſacramentis materia non ſunt actus humani, ſed aliqua res exterior vna: ſiue ſimplex, vt aqua vel oleum: ſiue compoſita, vt chriſma. Et ideo aliis ſacramentis non aſsignantur partes.

Ad tertium dicendum, quod peccata ſunt materia 547
remota pænitentiæ: in quantum ſcilicet ſunt materia, *4.d.16.*
vel obiectum humanorum actuum, qui ſunt propria *q.1.a.1.*
materia pænitentiæ, prout eſt ſacramentum. *q.2.& 4.*

Art. 2. *Vtrum conuenienter aſsignentur partes pænitentiæ, contritio, confeſsio, & ſatisfactio?* *& d.17. q.3.a 3.*

AD ſecundum ſic proceditur. Videtur, quod inconuenienter aſsignentur partes pænitentiæ, contritio, confeſsio, & ſatisfactio. Contritio enim eſt in corde, (& ſic pertinet ad interiorem pænitentiam) confeſsio autem eſt in ore, & ſatisfactio in opere, & ſic duo vltima pertinent ad exteriorem pænitentiam. *q 4. c.& d.22.qu. 2.a.1. a.2 ad 3 & 2.Cor.3. le.3.co.2*

Pæni

Pœnitentia autem interior non eſt ſacramentum, ſed ſola pœnitentia exterior, quæ ſenſui ſubiacet. Non ergo conuenienter aſsignantur hæ partes ſacramento pœnitentiæ.

q.62.a.1. & 3. ¶ 2. Præterea, In ſacramento nouæ legis confertur gratia, vt ſupra habitum eſt *. Sed in ſatisfactione non confertur aliqua gratia. Ergo ſatisfactio non eſt pars ſacramenti.

¶ 3. Præterea, Non eſt idem fructus rei & pars. Sed ſatisfactio eſt fructus pœnitentiæ, ſecundum illud Luc. 3. Facite fructus dignos pœnitentiæ. Ergo non eſt pars pœnitentiæ.

1 2.q.72. art.7. ¶ 4. Præterea, Pœnitentia ordinatur contra peccatum. Sed peccatum poteſt perfici ſolum in corde, per conſenſum, vt in ſecunda parte habitum eſt *. Ergo & pœnitentia. Non ergo pœnitentiæ debent partes poni confeſsio oris, & ſatisfactio operis.

poſita in arg.1. SED contra, Videtur, quod debeant poni plures partes pœnitentiæ. Pars enim hominis ponitur non ſolum corpus, quod eſt eius materia, ſed etiam anima, quæ eſt eius forma. Sed tria * prædicta, cum ſint actus pœnitentis, ſe habent ſicut materia: abſolutio autem ſacerdotis ſe habet per modum formæ. Ergo abſolutio ſacerdotis debet poni quarta pars pœnitentiæ.

text 7. tom.3. RESPONDEO dicendum, quod duplex eſt pars, vt dicitur in 5. * Metaphyſ. ſcilicet pars eſſentiæ, & pars quantitatis. Partes eſſentiæ, ſunt naturaliter quidem forma & materia; logice autem eſt genus & differentia. Hoc autem modo quodlibet ſacramentum diſtinguitur in materiam & formam, ſicut in partes eſſentiæ. q.60.a. 5. & 6. Vnde & ſupra dictum * eſt, quod ſacramenta conſiſtunt in rebus & verbis. Sed quia quantitas ſe tenet ex parte materiæ, partes quantitatis ſunt partes materiæ, Et hoc modo ſacramento pœnitentiæ ſpecialiter aſsignantur partes (vt dictum art. præc. eſt *) quantum ad actus pœnitentis, qui ſunt materia huius ſacramenti. q 85.a. 3.ad 3. Dictum eſt autem ſupra *, quod alio modo fit recompenſatio offenſæ in pœnitentia, & in vindicatiua iuſtitia Nam in vindicatiua iuſtitia fit recompenſatio ſecundum arbitrium iudicis, non ſecundum voluntatem offendentis, vel offenſi. Sed in pœnitentia fit recompenſatio offenſæ ſecundum voluntatem peccantis, & ſecundum arbitrium Dei, in quem peccatur: quia hic non quæritur ſola redintegratio æqualitatis iuſtitiæ, (ſicut in iuſtitia vindicatiua) ſed magis reconciliatio amicitiæ: quod fit dum offendens recompenſat ſecundum voluntatem eius, quem

Digitized by Google

quem offendit. Sic igitur requiritur ex parte pœnitentis. Primo quidem voluntas recompenſandi: quod fit per contritionem. Secundo, quod ſe ſubiiciat arbitrio ſacerdotis loco Dei: quod fit in confeſsione. Tertio, quod recompenſet ſecundum arbitrium miniſtri Dei: quod fit in ſatisfactione. Et ideo contritio, confeſsio, & ſatisfactio, ponuntur partes pœnitentiæ.

Ad primum ergo dicendum, quod contritio ſecundum eſſentiam quidem eſt in corde, & pertinet ad interiorem pœnitentiam. Virtualiter autem pertinet ad exteriorem pœnitentiam: in quantum ſcilicet implicat propoſitum confitendi, & ſatisfaciendi.

Ad ſecundum dicendum, quod ſatisfactio confert gratiam prout eſt in propoſito: & auget eam, prout eſt in executione; ſicut etiam baptiſmus in adultis, vt ſupra dictum * eſt. *q. 68 a. 2. & q. 69. art. 8.*

Ad tertium dicendum, quod ſatisfactio eſt pars pœnitentiæ ſacramenti, fructus autem pœnitentiæ virtutis. ** c. 4. pa. 4. inter fi. & med.*

Ad quartum dicendum, quod plura requiruntur ad bonum, quod procedit ex integra cauſa, quam ad malum, quod procedit ex ſingularibus defectibus, ſecundum Dioniſium * 4. cap. de diuinis nominibus. Et ideo licet peccatum perficiatur in conſenſu cordis, ad perfectionem tamen pœnitentiæ requiritur & contritio cordis, & confeſsio oris, & ſatisfactio operis. ** in corporearti.*

Ad contrarium vero patet ſolutio per ea quæ dicta ſunt.

Art. 3. *Vtrum prædicta tria ſint partes integrales pœnitentiæ?* 548

AD tertium ſic proceditur. Videtur, quod prædicta tria non ſint partes integrales pœnitentiæ. Pœnitentia enim, (vt dictum eſt *) contra peccatum ordinatur. Sed peccatum cordis, oris, & operis, ſunt partes ſubiectiuæ peccati, & non partes integrales: quia peccatum de quolibet horum prædicatur. Ergo etiam in pœnitentia contritio cordis, confeſsio oris, & ſatisfactio operis, non ſunt partes integrales. *4. d. 26. q. 1. a. 1. q. 3.* ** q. 84. art. 3.*

¶ 2. Præterea, Nulla pars integralis in ſe continet aliam ſibi condiuiſam. Sed contritio continet in ſe confeſsionem & ſatisfactionem in propoſito. Ergo non ſunt partes integrales.

¶ 3. Præterea, Ex partibus integralibus ſimul & æqualiter conſtituitur totum, ſicut linea ex ſuis partibus. Sed hoc non contingit hic. Ergo prædicta non ſunt partes integrales pœnitentiæ.

SED contra, Illæ dicuntur partes integrales, ex quibus

Art. 4. *Vtrum conuenienter diuidatur pœnitentia in pœnitentiam ante baptiſmum, pœnitentiam mortalium, & pœnitentiam venialium?*

AD quartum ſic proceditur. Videtur, quod inconuenienter diuidatur pœnitentia, in pœnitentiam ante baptiſmum, pœnitentiam mortalium, & pœnitentiam venialium. Pœnitentia enim eſt ſecunda tabula poſt naufragium, (vt ſupra dictum eſt *) baptiſmus autem prima. Illud ergo quod eſt ante baptiſmum, non debet poni ſpecies pœnitentiæ.

4.d.16.q.1.a.2 q.1 & 5. & Mat.3.c.2.fin.

** q.84 a.6 & locis ibid. citatis.*

¶ 2. Præterea, Quod poteſt deſtruere maius, poteſt etiam deſtruere minus. Sed mortale eſt maius peccatum, quam veniale. Illa vero pœnitentia, quæ eſt de mortalibus, eadem etiam eſt de venialibus. Non ergo debent poni diuerſæ ſpecies pœnitentiæ.

¶ 3. Præterea, Sicut poſt baptiſmum peccatur venialiter & mortaliter; ita etiam ante baptiſmum. Si ergo poſt baptiſmum diſtinguitur pœnitentia venialium & mortalium, pari ratione debet diſtingui ante baptiſmum. Non ergo conuenienter diuiditur pœnitentia per has ſpecies.

SED contra eſt, quod Aug. * in lib. de pœnitent. ponit prædictas tres pœnitentiæ ſpecies.

in lib. de vtil. pæn. & de medic. pæn. c.1.t.9.

RESPONDEO dicendum, quod hæc diuiſio * eſt pœnitentiæ, ſecundum quod eſt virtus. Eſt autem conſiderandum, quod quælibet virtus operatur ſecundum congruentiam temporis, ſicut & ſecundum alias debitas circumſtantias. Vnde & virtus pœnitentiæ actum ſuum habet in hoc tempore, ſecundum quod conuenit nouæ legi. Pertinet autem ad pœnitentiam, vt deteſtetur peccata præterita, cum propoſito immutandi vitam in melius, quod eſt quaſi pœnitentiæ finis. Et quia moralia recipiunt ſpeciem ſecundum finem (vt in 2. parte habitum eſt *) conueniens eſt, quod diuerſæ ſpecies pœnitentiæ accipiantur ſecundum diuerſas immutationes, quas pœnitens intendit. Eſt autem triplex immutatio à pœnitente intenta. Prima quidem per regenerationem in nouam vitam: & hæc pertinet ad pœnitentiam, quæ eſt ante baptiſmum. Secunda autem immutatio eſt per reformationem vitæ præteritæ iam corruptæ: & hæc pertinet ad pœnitentiam mortalium poſt baptiſmum. Tertia autem immutatio eſt in perfectiorem operationem vitæ: & hæc pertinet ad pœnitentiam venialium, quæ remittuntur per aliquem feruentem actum charitatis, vt ſupra dictum eſt *.

** poſita in arg. 1.*

1.2. q.1. a.3. & q.18.a.4. & 6.

q.87.a.2. & 4.

Ad primum ergo dicendum, quod pœnitentia quæ

eſt ante baptiſmum, non eſt ſacramentum: ſed eſt actus virtutis, diſponens ad ſacramentum baptiſmi.

Ad ſecundum dicendum, quod pœnitentia quæ delet peccata mortalia, delet etiam venialia: ſed non conuertitur. Et ideo hæ duæ pœnitentiæ ſe habent ſicut perfectum, & imperfectum.

Ad tertium dicendum, quod ante baptiſmum non ſunt peccata venialia ſine mortalibus. Et quia veniale
q.87.a.4. ſine mortali dimitti non poteſt, (vt ſupra dictum * eſt) ideo ante baptiſmum non diſtinguitur pœnitentia mortalium & venialium.

Secundi Voluminis tertiæ Partis, Summæ totius Theologiæ S. Thomæ Aquinatis.

FINIS.

1.007.439

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google